

T.C.
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANA BİLİM DALI

TARİHU'L-YA'KÛBÎ'NİN
TERCÜME VE DEĞERLENDİRMESİ
(Kitâbu't-Târîh II)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SEDAT SEÇKİN BOZKURT

GAZİANTEP
ARALIK 2015

T.C.
UNIVERSITY OF GAZİANTEP
GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES
DEPARTMENT OF HISTORY

THE TRANSLATION AND AVALUATION OF
TARIHU'L-YA'KUBI
(Kitâbu't-Târîh II)

MASTER'S THESIS

GAZİANTEP
DECEMBER, 2015

T.C.
GAZIANTEP ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANA BİLİM DALI

TARİHU'L-YA'KÛBÎ'NİN
TERCÜME VE DEĞERLENDİRMESİ
(Kitâbu't-Târîh II)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SEDAT SEÇKİN BOZKURT

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Murat AĞARI
İkinci Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Yunus Emre TANSÜ

GAZIANTEP
ARALIK 2015

T.C.
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANA BİLİM DALI

TARİHU'L-YA'KÛBÎ'NİN
TERCÜME VE DEĞERLENDİRMESİ
(Kitâbu't-Târîh II)

SEDAT SEÇKİN BOZKURT

Tez Savunma Tarihi: 23.12.2015

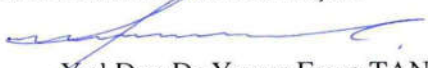
Sosyal Bilimler Enstitüsü Onayı

Prof. Dr. Hilmi BAYRAKTAR
SBE Müdürü

Bu tezin Yüksek Lisans tezi olarak gerekli şartları sağladığını onaylarım.

Prof. Dr. Hilmi BAYRAKTAR
Tarih ABD Başkanı

Bu tez tarafımda (tarafımızca) okunmuş, kapsamı ve niteliği açısından bir Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Yrd. Doç. Dr. Yunus Emre TANSÜ
İkinci Tez Danışmanı

Doç. Dr. Murat AĞARI
Tez Danışmanı

Bu tez tarafımızca okunmuş, kapsam ve niteliği açısından bir Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri:

(Unvanı, Adı ve SOYADI)

1- Doç. Dr. Murat AĞARI

2- Yrd. Doç. Dr. Yunus Emre TANSÜ

3- Doç. Dr. İsmail KIVRIM

4- Yrd. Doç. Dr. Murat ÇELİKDEMİR

5- Yrd. Doç. Dr. Yüksel BABANINOĞLU

BAYIL

İmzası

ÖZET

TÂRÎHU'L-YA'KÛBÎ'NİN TERCÜME VE DEĞERLENDİRMESİ (Kitâbu't-Târîh II)

BOZKURT, Sedat Seçkin

Yüksek Lisans Tezi, Tarih ABD

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Murat AĞARI

Aralık 2015, 420s.

İslam Tarihinin önemli kaynaklarından Târîhu'l-Ya'kûbî'nin transkripsiyonu olan çalışmamızın birinci bölümünde kitabın müellifi Ya'kûbî'nin hayatı ve eserleri hakkında bilgi verdik. İkinci bölümde Ya'kûbî'nin tarihçiliği ve eserin yazılışında takip edilen metodoloji hakkında değerlendirme yaptık. Üçüncü bölümde ise eserin tercümesine yer verdik.

Anahtar Kelimeler: Ya'kûbî, Tarihu'l-Ya'kûbî, Kitabu't-Târîh

ABSTRACT**THE TRANSLATION AND AVALUATION OF
TARIHU'L-YA'KUBI
(Kitâbu't-Târîh II)**

BOZKURT, Sedat Seçkin

M. A. Thesis, Department Of History

Supervisor: Assist. Prof. Murat AGARI

December 2015, 420 pages.

In the first part We gave information about Yakubi's life and his Works, Who is the writer of the Tarih'ul-Yakup's Transcription which is one of the most important source of İslamic history. In the second part We avaulated Yakubi's histography and the methodology used in the writing of work. The third part is about the translation of the work.

Key words: Ya'kûbi, Tarihu'l Ya'kûbi, Kitabu't-Târîh

KISALTMALAR

Bkz.:	Bakınız
Çev.:	Çeviren
Yay.	Yayımları
İst.	İstanbul
C.:	Cilt
s.	Sayfa
S.:	Sayı
ss.:	Sayfalar arası
Hız.:	Hazreti
km.	Kilometre
vb.	ve benzeri
vd.	ve devamı
m.	Metre
(ra)	Radiyallahu anh
(as)	Aleyhisselâm
(sav)	Sallallahu Aleyhi Ve sellem

ÖNSÖZ

Müslüman tarihçiler gerek Hz. Peygamber'in (sav) hayatı, gerekse genel İslâm Tarihi alanında pek çok eser telif etmişlerdir. Bu eserlerin bir kısmı ilk elden orjinal eserler olmakla birlikte, birçoğu geçmişte yazılmış eserlerin şerhi ve muhtasarı türünden kitaplardır. Zamanımızda da farklı anlayış ve muhtevalar dikkate alınarak siyer ve tarih çalışmaları yayınlanmaya devam edilmektedir. Bu tür eserlerin yazılmasında şüphesiz geçmişte kaleme alınmış eserler en ciddi kaynaklar olarak karşımıza çıkar.

Hz. Peygamber'in hayatını anlatan eserlerin, siyer yahut siyer ve meğazî başlığı altında tasnif edildiği bilinmektedir. Siyer sözlükte yol, adet, davranış, yaşantı anlamlarındaki Arapça sîre kelimesinin çoğulu olup, ıstılahta Hz. Muhammed'in hayatını inceleyen, nakleden ve kendine has metotları olan bilim dalını ifade etmek üzere kullanılmaktadır. Siyer kelimesi ıstılahti anlamında ilk kez Hz. Peygamber'in hayat hikâyesi için kullanılmış olup, bu alanda eser veren müelliflere ashabu's-siyer denmiştir. Keza aynı bilim dalını ifade etmek üzere kullanılan bir başka kelime de "savaş, savaş menkıbesi" anlamındaki mğzâ kelimesinin çoğulu olan meğazî'dir. Meğazî, başlangıçta yalnızca Hz. Peygamber'in Medine dönemindeki askeri faaliyetleri ve özellikle de gazveleri için kullanılan bir kelime olmalıdır. Ancak zamanla kelimenin anlamı genişlemiş ve siyer kelimesiyle eş anlamlı hale gelerek, Hz. Peygamber'in biyografisi, yani hayatının tamamı için de kullanılır olmuştur.

Hz. Peygamber'in hayatının değişik yönleriyle alakalı bilgilerin toplanması, sahabe döneminde bu maksada hizmet eden bazı sahifelerin varlığı bilinmekle beraber, esas itibariyle tabiûn dönemiyle birlikte hız ve kesafet kazanmaya başlamıştır. Anlatılan olaylara yakınlık tarih bilimi açısından değerlendirildiğinde objektif bakış sağlandığı takdirde daha gerçekçi bilgilere ulaşmamıza imkân verir. Anlatılan dönem içerisinde belli bir tarafa yakınlık hissi ile kaleme alınan eserler ise

bize taraf olunan zümrenin hisleri ile olaylara bakmamızı sağlar. Çalışma konumuz olan Tarihu'l-Ya'kûbî'yi kaleme alan Ya'kûbî, İslam'ın ikinci nesli olan tabiûn'dan sonra gelen tâbeu't-tâbiîn arasında gösterebileceğimiz, Abbasi dönemini bizzat yaşayan bir tarihçi ve coğrafyacısıdır. Yaşadığı dönem Hz. Peygamber ve Hulefâ-i Râşidin dönemine, bu dönemde yaşanan siyasi olaylara oldukça yakın bir dönemdir.

Müellifin, mühim bir kaynak teşkil eden ve İslam Tarihini yıllara göre başlangıçtan 259/872 yılına kadar ele alan Tarihu'l-Ya'kûbî adlı eseri, günümüzde orjinal dilinde basılı bulunmaktadır.

Bu çalışma ile Şii yakınlığı ile bilinen Müellifi ve metodolojisini tanıtarak kitabını Türkçe olarak okuyucuya sunmayı hedefledik. Tâbeu't-tâbiîn dönemi tarihçilerinin mümtaz siması olan Ya'kûbî'nin bu önemli eserinin Türkçe'ye kazandırılmasında katkımız oldu ise ne mutlu bize.

Çalışmamız esnasında değerli yardımlarını esirgemeyen muhterem hocamız ve danışmanım Doç. Dr. Murat Ağarı ve ikinci danışmanım Yrd. Doç. Dr. Yunus Emre Tansü başta olmak üzere bölüm hocalarıma, bu yola girmem hususunda yönlendirici ve destekleyici yaklaşımı ile yanımda olan değerli hocam Yrd. Doç. Dr. Mustafa Mete ve eserin tercümesinde destek aldığım Şükrü Mirhaç'a teşekkürü bir borç bilirim.

Gaziantep-2015, Sedat Seçkin BOZKURT

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
ABSTRACT.....	ii
KISALTMALAR.....	iii
ÖNSÖZ.....	iv
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

YA'KÛBÎ'NİN HAYATI, İLMÎ ŞAHSİYETİ VE ESERLERİ

1.1. Hayatı.....	3
1.2. İlmi Şahsiyeti.....	4
1.3. Eserleri.....	5
1.3.1. Tarihu'l-Ya'kûbî.....	5
1.3.2. Kitâbu'l-Buldân.....	7
1.3.3. Müşâkeletü'n-nâs li-zemânihim ve mâ yağlibu aleyhim fî külli asr.....	8

İKİNCİ BÖLÜM

YA'KÛBÎ'NİN TARİHÇİLİĞİ

2.1. Tarihi'ni Yazarken Takip Ettiği Yöntem.....	9
2.2. Tarihçiliğinin Özellikleri ve Etkileri.....	13
2.3. Dünya Tarihçiliğindeki Yeri.....	17

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ESERİN TERCÜMESİ

TARİH'UL-YA'KÛBÎ II

3.1. Resûlullah'ın Doğumu.....	23
3.2. Ficar.....	30
3.3. Hilful Fudul.....	31
3.4. Kâbe'nin Yapılışı.....	32

3.5.	Hatice Bintü Huveylit İle Evlenemesi	33
3.6.	El Meb'as (Peygamberliğin Gönderilişi).....	34
3.7.	El İsrâ	38
3.8.	Ennezare (Uyarı).....	38
3.9.	Habeşistan'a Göçmek	40
3.10.	Kureyşlilerin Resûlullah'ı Kuşatmaları ve Dergi Olayı.....	41
3.11.	Resûlullah'ın Oğlu Kasım'ın Vefatı	42
3.12.	Mekke'de İnen Kur'an Ayetleri.....	43
3.13.	Hatice ve Ebu Talip'in Vefatı	45
3.14.	Resûlullah'ın Kendini Kabilelere Arz Etmesi ve Taif'e Göçü	45
3.15.	Enssar'ın Mekke'ye Gelmesi.....	46
3.16.	Resûlullah'ın Mekke'den Çıkışı	48
3.17.	Resûlullah'ın Medine'ye Varışı.....	49
3.18.	Oruç ve Namaz'ın Farz Olunması	50
3.19.	Medine'de Kur'andan İnenler.....	51
3.20.	Devasa Bedir Vakası.....	52
3.21.	Uhud Vakası.....	54
3.22.	Ben-İ Nadir Vakası	55
3.23.	Hendek Vakası	56
3.24.	Beni Kurayzaoğulları Vakası	57
3.25.	Müstalakoğulları Vakası	58
3.26.	Hudeybiye Gazvesi	58
3.27.	Hayber Savaşı	60
3.28.	Mekke'nin Fethi.....	61
3.29.	Huneyn Vakası.....	65
3.30.	Mute Gazvesi	67
3.31.	Savaşılmayan Gazveler	68
3.32.	Tebük Gazvesi	69
3.33.	Ordu ve Seriyeler Komutanları.....	70
3.34.	Resûlullah'a Gelen Arap Heyetler	79
3.35.	Resûlullahın Yazıları	80
3.36.	Resûlullah'ın Hanımları.....	83
3.37.	Resûlullah'ın Oğlu İbrahim'in Doğumu	85
3.38.	Resûlullah'ın Hutbeleri Öğütleri ve Güzel Ahlakı Öğretmesi	86

3.39.	Veda Haccı.....	104
3.40.	Vefat.....	107
3.41.	Resûlullah'ın Sıfatı	109
3.42.	Resûlullah'a Benzeyenler	110
3.43.	Resûlullah ve Annelerinin, İbrahim'e Vekendisini Doğurmuş Olan El Avatik ve El Fatıma Dayanan Soyu.....	111
3.44.	Beni Sâide Çardağı Olayı ve Ebu Bekir'e Biat.....	114
3.45.	Ebu Bekir Günleri	118
3.46.	Ömer B. El-Hattab Dönemi	128
3.49.	Ali B. Ebu Talib'in Hilafeti	161
3.50.	Hasan B. Ali'nin Hilafeti	188
3.51.	Muaviye Bin Ebi Sufyen'in Günleri	189
3.52.	Hasan Bin Ali'nin Vefatı	196
3.53.	Yezid Bin Muaviye'nin Günleri	208
3.54.	Hüseyin Bin Ali'nin Ölümü.....	209
3.55.	Muaviye Bin Yezid Bin Muaviye'nin Günler	217
3.56.	Mervan Bin El Hakem ve Abdullah Bin Zubeyr ve Abdulmelik'in Günleri	218
3.57.	Abdulmeik Bin Mervan'ın Günleri.....	227
3.58.	El Velit Bin Abdulmelik'in Günleri	237
3.59.	Süleyman Bin Abdulmelik'in Günleri.....	244
3.60.	Ömer Bin Abdulaziz İn Günleri.....	250
3.61.	Yezid Bin Abdulmelik'in Günleri	256
3.62.	Hişam B. Abdulmelik Dönemi	260
3.63.	Ebu Cafer B. Muhammed B. Ali'nin Ölümü.....	263
3.64.	Velid B. Yezid Dönemi.....	270
3.65.	Yezid B. Velid B. Abdul-Melik Dönemi	273
3.66.	Mervan B. Muhammed B. Mervan'ın Dönemi ve Abbas Oğulları Davası...	274
3.67.	Ebu El-Abbas El-Seffah'ın Dönemi	282
3.68.	Ebu Cafer El-Mansur Dönemi	294
3.69.	Ebu Abdullah Cafer B. Muhammed'in Vefatı ve Adabı	306
3.70.	Mehdi'nin Dönemi.....	314
3.71.	Musa B. Mehdi Dönemi.....	322

3.72.	Harun El-Reşid Dönemi.....	325
3.73.	Musa B. Cafer'in Vefatı.....	330
3.74.	Muhammed Emin'in Hayatı	345
3.75.	Mamun'un Hayatı	353
3.76.	Rıza Ali'nin Vefatı.....	359
3.77.	Mutasım Billah'in Hayatı	373
3.77.	Vasık Billah Harun'un Hayatı	379
3.78.	Cafer El-Mütevekkil'in Hayatı	382
3.79.	Muhammed El-Müntasir'in Hayatı.....	389
3.80.	Ahmet El-Müstain'in Hayatı.....	389
3.81.	El-Mutaz Billah'in Hayatı.....	394
3.82.	Harun El-Vasık Billah'ın Oğlu Muhammet El-Mühtedi'nin Hayatı	397
3.83.	Allah'a İtimat Eden (Mutamid Ala Allah) Ahmed'in Hayatı.....	399
SONUÇ		405
ÖZGEÇMİŞ		406
VITAE.....		406
KAYNAKÇA.....		407

GİRİŞ

Ya'kûbî, Abbasi devrinde yetişmiş önemli bir tarih ve coğrafyacısıdır. Abbasiler Devri, İslam Kültür ve Medeniyetine damgasını vuran çok önemli bir çağdır. Abbasilerin iktidara geldikleri 750 yılı İslam Tarihinin en önemli dönüm noktalarından birini teşkil etmiştir. İslam Dünyasında Abbasilerin yönetimi ele geçirmesiyle idari, askeri, siyasi ve ilmi sahalarda çok büyük değişiklikler olmuştur. İslam dünyasında çeşitli müesseseler ve ilimler bu devirde şekillenmiştir. Dini, sosyal ve tabii ilimler sahasındaki ilk çalışmaların bir kısmı Emeviler devrinde başlamış olmakla birlikte bu çalışmaların sistemli bir şekilde ele alınarak müstakil birer ilim dalı haline gelmesi Abbasiler devrinde olmuştur.

Bu gelişmelere paralel olarak İslam Tarihçiliği, Abbasiler Devrinde şekillendiği söylenebilir. İslam Tarihinin ilk önemli müellifleri bu devirde yaşamış ve İslam Tarihçiliğine yön vermişlerdir. Daha sonraki devirlerde yetişen tarihçiler İslam'ın ilk üç asrı hakkında verdikleri bilgileri bu dönem kaynaklarına borçludur. İbn İshak (ö.150), İbn Hişam (ö.218), Vakıdî (ö.207), İbn Kuteybe (ö.276), Ebû-Hanife ed-Dineverî (ö.282), Belâzürî (ö.279), Taberî (ö.312), Mes'ûdî (ö.346), İbn Miskeveyh (ö.421) gibi ünlü tarihçilerin hepsi bu devirde yaşamışlardır. Ya'kûbî(ö.292), bunlar arasında mühim bir yere sahip olan büyük tarihçi ve coğrafyacısıdır.

Çalışmamızın amacı, Ya'kûbî'nin hayatı, şahsiyeti, ilmi ve kültürel durumu ve tarihçiliği hakkında bilgi vererek Tarihu'l-Ya'kûbî'si ile İslam Tarihine katkılarını Türk Dili'nde göstermektir.

Çalışmamızı üç bölümde ele aldık. Birinci bölümde Ya'kûbî'nin hayatı, ilmi kişiliği ve eserlerini inceledik. Bu bölümde başta Ya'kûbî'nin kendi eserleri olmak üzere çeşitli kaynaklardan faydalanarak onun doğumu, nesebi, künyesi, yaşadığı ve gezdiği yerleri ortaya koymaya çalıştık.

İkinci bölümde müellifin ilmî şahsiyetini ele alarak onun tarihçiliğinden bahsettik. Tarihi yazarken takip ettiği metodu, kaynaklarını, rivayetlerini, onun Şii düşüncesinin tarihçiliğine etkisini ortaya koymaya çalıştık.

Üçüncü bölümde ise Ya'kûbî'nin kaleme almış olduğu Tarihu'l-Ya'kûbî adlı iki ciltlik eserinin Resûlullah'ın dünyaya gelişi ile başlayan ve Abbasi Halifesi Ahmed Mutemid dönemi ile sona eren ikinci cildinin tercümesine yer verdik.

BİRİNCİ BÖLÜM

YA'KÛBÎ'NİN HAYATI, İLMÎ ŞAHSİYETİ VE ESERLERİ

1.1. HAYATI

Ebü'l-Abbâs Ahmed b. Ebî Ya'kûb İshâk b. Ca'fer b. Vehb b. Vâzih el-Ya'kûbî (ö. 292/905'ten sonra)¹

el-Ya'kûbî, Ahmed b. İshak b. Vâzih, III. (IX.) yüzyılda yaşayan büyük tarihçilerden ve coğrafyacılarıdır.² III. (IX.) yüzyılın başlarında Bağdat'ta doğdu.³ Doğum tarihi konusunda herhangi bir bilgi bulunmamaktadır.⁴

Abbâsî divanlarında çalışan bir kâtipler ailesinden gelir. Nesebi, Ahmed b. Ebi'l-Ya'kûb b. Cafer b. Vehb b. Vâdih el-Ya'kûbî şeklinde olan Ya'kûbî'nin büyük dedesi Vâzih, Ebu Cafer el-Mansûr (136-158/754-775)'un mevâlisindendi. Mansur'un Ermeniyye ve Azerbaycan valisi olarak görev yapan Vâzih, Halife Mehdî (158-169 / 775-785) döneminde Mısır posta teşkilatında çalıştı.⁵ Dedesi ve babası da dönemin ileri gelen postacılarındandır.⁶

Ya'kûbî, büyük dedesine nispetle Vâzih, babasına nispetle de İbn-i Ebî Ya'kub veya zamanla değişerek Ya'kûbî olarak anılır. Bağdatlı olması dolayısı ile Bağdâdî, dedesi Vâzih'in Abbâsî Halifesi Mansur'un azatlı kölesi olması dolayısı ile de "Abbâsî" lakapları ile nitelendirilir.⁷

Yaygın kanaate göre Fars asıllıdır, Ermeni asıllı olduğu da söylenir. Ermenistan ve Horasan'da uzun süre kalmış ve Tâhîrîlerin⁸ hizmetinde bulunmuştur. Kesin olarak ne tür memurluk yaptığı bilinmese de kâtiplik ve posta teşkilatında

¹ Ağarı, Murat, İslam Ansiklopedisi, 2013, Cilt: 43, s. 287

² Şeşen, Ramazan, Müslümanlarda Tarih-Coğrafya Yazıcılığı, İstanbul 1998, s.51

³ Ağarı, Murat, İslam Ansiklopedisi, 2013, Cilt: 43, s. 287

⁴ Ağarı, Murat, İslâm Coğrafyacılığı ve Müslüman Coğrafyacılar, İstanbul, Mayıs 2002, s.265

⁵ Öz, Şaban, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 2009, Sayı:14, s.189

⁶ Ağarı, Murat, İslâm Coğrafyacılığı ve Müslüman Coğrafyacılar, İstanbul, Mayıs 2002, s.265

⁷ Çamyar, Selahattin, "Ya'kûbî ve Tarihçiliği", Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 1998, s.8

⁸ Horasan ve Mâverâünnehir'de hüküm süren bir hânedan (821-873), Bkz. İsmail Hakkı Özkan, "Tâhîrîler", DİA, 2010, Cilt:39, S.403

çalıştığı sanılmaktadır. Hayatının son yıllarını Tolunoğulları döneminde Mısır ve Kuzey Afrika'da geçirdi.⁹

Ölümü hakkında farklı rivayetler bulunan Ya'kûbî'nin özellikle 284/897'de Mısır'da vefat ettiği söylene de Tolunoğullarının yıkılışının ardından 292/905 Ramazan Bayramı Gecesi Tolunoğullarındaki güzellikleri hatırlayarak eserine beyit halinde kaydetmesi yukarıdaki beyanların aksine Tolunoğullarının yıkılışına kadar yaşadığını göstermektedir. Ancak Tolunoğullarının yıkılışından sonra onun hakkında herhangi bir bilgiye rastlanmamaktadır. Bu sebeple, onun en erken Tolunoğullarının yıkılış tarihi olan 292/905 yılında vefat ettiği söylenebilir.¹⁰

1.2. İLMÎ ŞAHSİYETİ

Irak Coğrafya Ekolünün ilk iki temsilcisinden biri olan Ya'kûbî tarih ve coğrafya alanında uzmanlaşmıştır.

Tarih kitabının ikinci cildinin giriş kısmında Hz. Ali'nin "İlim öğrenen kimsenin ilmi artar. Her ilimden güzel olanı alın." sözlerine yer vermesi onun ilme verdiği değeri ortaya koyar.

Abbâsî devlet kademelerinde önemli konumlarda yer alan bir aile içinde büyüyen Ya'kûbî, siyasî ve idarî hayatı yakından tanıma imkânı buldu. Kültürlü bir aile içerisinde yetişmiş olması onun ilmî kişiliğinde ve kültür seviyesinde etkili olmuştur.¹¹260'ta (874) İrmîniye'ye ve Horasan'a gitti. Horasan'da Tâhirîler'in hizmetinde uzun süre görev yapan Ya'kûbî, bürokraside kâtiplik yaptı. Bunun yanı sıra istihbarat teşkilatına benzer bir posta teşkilatında görev aldı. Tâhirîler'in yıkılışından sonra Horasan'dan ayrıldı. Çin, Hindistan, İran, Suriye, Kuzey Afrika, Endülüs'ün yanı sıra birçok Arap ülkesine seyahatlerde bulundu. Doğrudan birçok kültürle karşılaştı. Bu seyahatlerinde, tarihî ve coğrafi materyalleri birinci elden topladı. Ermenice ve Farsça gibi değişik dilleri öğrendi. Farklı coğrafyalara yaptığı ziyaretler esnasında edindiği bilgiler onun tarihçiliğinin ve coğrafyacılığının temelini oluşturur.

⁹ Ağarı, Murat, İslam Ansiklopedisi, 2013, Cilt: 43, s. 287

¹⁰ Ağarı, Murat, İslam Coğrafyacılığı ve Müslüman Coğrafyacılar, İstanbul, 2002, s.266

¹¹ Çamyar, Selahattin, "Ya'kûbî ve Tarihçiliği", Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara,1998, s.8

1.3. ESERLERİ

Esmâu'l-Ümem ve's-Sâfile, Tarîhu'l-Yâkûbî (Kitâbu't-Târîh), Târîhu't-Tâhirîn, Fütuhu İfrikiyye, Fütûhu'l-Mağrib, Müşâkeletu'n-Nâs li-Zamânihim, Kitâbu'l-Buldân¹² bilinen eserleridir. Ancak Ya'kûbî'nin zamanımıza üç eseri ulaşmıştır.¹³ Bunlardan biri Genel İslam Tarihi türüne giren iki ciltlik Târîhu'l-Yâkûbî (Kitâbu't-Târîh), bir diğeri sahasında en eski ve en değerli kitaplardan biri olarak gösterilen coğrafya kitabı Kitâbu'l-Buldân ve son olarak Halife Mütevekkil tarafından icat edilen elbise tarzlarından bahseden, Onun fiziki görünümü ve devrini öven bilgilere yer verdiği Müşâkeletu'n-Nâs li-Zamânihim'dir.

1.3.1. Tarihu'l-Ya'kûbî

Müellifin en çok tanınan eseri olup İslâm Tarih yazıcılığının ilk örneklerinden biridir. İki cilt halindeki kitabın ilk cildine yaratılış ile başlayan Ya'kûbî'nin bu kitabına ait başlangıç kısmı ve önsözü kayıptır. Günümüze ulaşan bölümde Hz. Âdem'den itibaren sırasıyla peygamberler anlatılır. Benî İsrâil peygamberleri ve kralları, Hz. İsa ve havârilere, Süryânî, Bâbil, Âsur, Hint, Çin, Yunan, Rum, Fars kralları, Türkler dâhil kuzey kavimleri, Mısırlılar, Berberîler ve Habeşliler, İslâm öncesi Arap toplumu hakkında bilgi verilir. Hz. Muhammed'in doğumuyla birlikte İslâm tarihi ele alınır ve bu dönem eserin sonuna kadar kronolojik sırayla devam eder. Ya'kûbî, eserinde İslâm'dan önceki dönemle ilgili aktardığı bilgilerin hurafelerle karışık olabileceğini söyler; bu konuda dayandığı Ahd-i Atık ve Hudâyname konusunda şüphelerini ortaya koyar. İslâm Tarihiyle ilgili kaynakların listesini bu bölümün başında verir. Bilhassa İbn İshak, Vâkıdî, Medâinî, Hişâm b. Muhammed el-Kelbî ve Heysem b. Adî gibi tarihçilerden, astronomi ve astroloji konularında Mâşâallah b. Eserî ve Muhammed b. Mûsâ el-Hârizmî'den faydalanır. Tarîhu'l-Ya'kûbî'yi ilk defa M. T. Houtsma dipnotlar ve fihrist ilâvesiyle yayımlamış, daha sonra bu neşre dayanılarak Necef'te (1939) ve Beyrut'ta (1960) basılmıştır. Muhammed Sâdık Bahrülulûm (Necef 1964) ve Abdülemîr Mühennâ (Beyrut 1993) kitabı yeniden neşretmiştir. R. Y. Ebied ve L. R. Wickham, eserin Hz. Mûsâ'dan sonraki Benî İsrâil peygamberleri ve krallarıyla ilgili bölümünü İngilizce'ye tercüme etmiştir.¹⁴

¹² Öz, Şaban, a.g.e., 2009, Sayı:14, s.190

¹³ Şeşen, Ramazan, a.g.e, İstanbul 1998, s.51

¹⁴ Ağarı, Murat, İslam Ansiklopedisi, 2013, Cilt: 43, s. 287

Ya'kûbî, bu eserini Tahirî Hanedanlığı görevi sırasında yazmıştır. O, kitabını yazarken Tarihî silsileye ve konuların zaman bakımından kronolojik sırasına rivayet etmeye çalışmıştır.¹⁵

İlk kitabın önsözü kayıp olduğundan kitap Hz.Adem ile Havva kıssalarının belli bir yerinden itibaren devam eder. Ardından, Hz. Âdem'in oğulları ve torunları gelir. Ya'kûbî daha sonra İsrailoğulları peygamberleri ve kralları hakkında bilgi verir. Hz. İsa, onun sözleri ve dört incili tanıtır. Musul, Ninova, Babil, Süryanî, Hind, Yunan ve Hind medeniyeti hakkında genişçe bilgi vermektedir. Onların ilim ve kültür hayatını örneklerle tanıtır. Bunları takiben Kuzey Afrika'da kurulan ülkeleri ele alır. Burada Mısır, Berber, Habeş, Sudan, Buca gibi ülkelerden söz eder. Ya'kûbî, tarihinin I. Cildine Arapların İslam öncesi tarihleri ile son verir. Yemen tarihi ve kralları, Şam ve Hire hükümdarları, Kindilerin Savaşları, Hz. İsmail'in çocukları, Arapların İslam öncesi dinleri, fal okları, hakemleri, panayırları ve şiirlerini konu edinmiştir.

Ya'kûbî, kitabının II. Cildine önsöz ile başlar. Burada ikinci cildi yazarken takip ettiği metot, üslubu, kaynakları ve nelere dikkat ettiğini belirtmektedir.

Giriş kısmının ardından Hz. Peygamberin sîretiyle devam eder. Hz. Muhammed'in doğumu, çocukluğu ve gençliği hakkında genişçe malumat verir. Risaletinden önceki dönemde Ficar Savaşları, Hilfu'l-Fudul Cemiyeti, Kâbe'nin onarımı ve Hz. Hatice ile evliliği gibi önemli hadiselerden bahseder.¹⁶

Sonra Hz. Muhammed'in Risaletinden Medine'ye hicretine kadar olan bir dizi olayları işler. Bunlar Hz. Muhammed'e Risaletin gelişi, İsra Olayı, Habeşistan'a hicret, Kureyş'in Muhasarası ve ağaç kurdunun Kâbe'deki metni yemesi, Resûlullah'ın oğlu Kasım'ın vefatı, Kur'an-ı Kerim'den Mekke'de nazil olan sureler, Hz. Hatice ve Ebû Talip'in vefatları, Resûlullah'ın Taif'e gelişi, Ensar'ın Mekke'ye gelişi ve Medine'ye yapılan hicrettir.¹⁷

Ya'kûbî, Resûlullah'ın hicret hadisesiyle birlikte O'nun Medine'deki hayatından söz eder. Orucun ve namazın farz kılınması, Medine'de nazil olan sureler, Bedir, Uhud, Hendek, Benî Müstalak Savaşları, Hudeybiye Musâlahası, Hayber ve Mekke'nin Fethi, Huneyn ve Mute Gazveleri, Resûlullah'ın herhangi bir çatışma olmayan gazveleri, seriyye ve ordu komutanları gibi konular hakkında bilgi

¹⁵ Çamyar, Selahattin, "Ya'kûbî ve Tarihçiliği", Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara,1998, s.14

¹⁶ Ya'kûbî, Tarih, s.7-20

¹⁷ Ya'kûbî, Tarih, s.22-41

verir. Bunların ardından Ya'kûbî'nin çeşitli konuları ve Resûlullah'a ait bazı durumları konu aldığını görüyoruz. Bunlar; Hz. Muhammed'e gelen çeşitli Arap heyetleri, Resûlullah'ın hutbeleri, öğüt ve nasihatleri, veda haccı, vefatı, şemali, kendisine benzeyenler, Hz. İbrahim'e kadar olan annelerinin adları, valileri hakkında bilgiler verir.¹⁸

Ya'kûbî kitabının geri kalan kısmını sırasıyla halifelerin dönemlerine göre düzenlemiştir. Raşit halifelerden Abbasîlerin Mu'temid dönemine kadar bütün halifelerin iktidara geliş tahlillerini, bu tarihteki burçların durumunu ayrı ayrı zikretmektedir. Her halifenin dönemini teker teker değerlendirir ve olayları kronolojik sırası içinde sunmaya çalışır. Her bir halifenin sıfatları, özelliklerini zikredip dönemindeki valileri, askeri komutanları, görevlileri fakihleri hac organizasyonundan sorumlu olan kimseleri ve benzeri yetkililerin isimlerini vermiştir.¹⁹

Onun tarihinin ikinci cildi hemen hemen bütün baskılarda Hz. Peygamber'in doğumu ile başlar ancak, Abdül emir Mühennâ'nın tahkik ettiği Beyrut 1993 baskısının II. Cildi Dört Halife Dönemi ile başlar. Muhammed Sadık Mahlululum'un tahkik ettiği Necef 1964 baskısı ise üç cilt halinde neşredilmiştir. II. Cildi Hz. Peygamber'in doğumu ile başlar ve Muaviye b. Yezid dönemi ile son bulur. III. Cilt de Mervan b. Hakem Dönemi ile başlar ve kitabın sonu olan Ahmed el-Mu'temid dönemine kadar olan tarihi dönemi kapsar.²⁰

1.3.2. Kitâbu'l-Buldân

Ya'kûbî'nin coğrafya ile ilgili olan eseridir. Müslümanlar tarafından yazılan ilk coğrafya kitaplarından.²¹ Bu eser coğrafyaya yeni bir çehre kazandırmıştır. Zira eserinde topografya, istatistik ve iktisattan da bahsetmiştir.²²

Sahasında en eski ve değerli kitaplardan olan eseri, Ya'kûbî, uzun süren araştırmalardan ve seyahatlerden sonra topladığı malzemeyi değerlendirerek yazmış ve eserini 278/891 yılında tamamlamıştır. Kitap Bağdat ve Samarra'nın geniş anlatımı ile başlar, İran, Turan, Kuzey Afganistan, Batı-Güney Afganistan, Kûfe, Doğu Arabistan, Basra Hindistan, Çin, Bizans, Şam, Mısır, Nûbe ve Kuzey

¹⁸ Ya'kûbî, Tarih, s.42-118

¹⁹ Ya'kûbî, Tarih, s.127-507

²⁰ Çamyar, Selahattin, "Ya'kûbî ve Tarihçiliği", Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara,1998, s.16

²¹ Ağarı, Murat, İslam Ansiklopedisi, 2013, Cilt: 43, s. 287

²² Ağarı, Murat, İslam Coğrafyacılığı ve Müslüman Coğrafyacılar, İstanbul, 2002, s.267-268

Afrika'nın anlatımı ile devam eder. Bu bölgelerdeki yerleşim merkezleri, aralarındaki mesafeler, fetihleri, halkları, vergi miktarları, coğrafi durumları hakkında bilgi verilir.²³

Dönemin şehirleri hakkında ilk elden bilgi veren eser, şehir tarihçileri için önemli kaynaklardandır.

1.3.3. Müşâkeletü'n-nâs li-zemânihim ve mâ yağlibu aleyhim fî külli asr

Ya'kûbî, Hulefa-i Raşidin, Emeviler ve Abbasiler olmak üzere üç bölüme ayırdığı bu risâlesinde Hz. Ebû Bekir'den Abbâsî Halifesi Mu'tazîd-Billâh'a (892-902) kadar halifelerin hayat tarzlarını, dinî, ahlâkî durumlarını, karakteristik özelliklerini, giyim ve kuşamlarını, halka karşı tutumlarını ele almıştır. Ya'kûbî eserinde, valilerin ve diğer devlet adamlarının halifeleri nasıl taklit ettiğini ortaya koymaya çalışmıştır.²⁴ Eserinde, kaynakları bir bütün olarak zikretmiş, isnadı çok az veya hiç kullanmamıştır.²⁵

Ya'kûbî, sadece halifelerin değil aynı zamanda halife eşlerini, komutanlarının, vezirlerinin uygulamalarına da yer vermiştir. En çok üzerinde durduğu hususlardan biri de moda haline gelen elbiseler olmuştur. Birçok halifenin giyim tarzı ile ilgili ayrıntılı bilgiye bu kitapta ulaşılabilir.

Ya'kûbî'nin bunların dışında Fethû İfrîkiyye ve ahbâruhâ, Kitâb fî ahbâri'l-ümemi's-sâlîfe ve Tâhirîler ile ilgili bir eseri bulunduğu kaydedilmektedir. Ancak günümüze ulaşmamışlardır.

²³ Şeşen, Ramazan, a.g.e, İstanbul 1998, s.52

²⁴ Ağarı, Murat, İslam Ansiklopedisi, 2013, Cilt: 43, s. 287

²⁵ Öz, Şaban, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 2009, Sayı:14, s.191

İKİNCİ BÖLÜM

YA'KÛBÎ'NİN TARİHÇİLİĞİ

Şîî bir aileye mensup olan Ya'kûbî'nin Şîî temâyüllü olduğu söylenir. Ailesi Bu aile teşeyyü²⁶ ile bilinmektedir. Bunun nedeni de Vâdih'in hayatını İdrîs b. Abdillâh b. El-Hasan b. El-Hasan'ı Fah Vakası'nda kurtarmak için feda etmesidir.

İslâm Tarihini İmâmiyye Şîası bakışı açısından değerlendirir ve Hz. Ali'nin hakkını gasp etmekle suçladığı Hz. Ebû Bekir, Ömer ve Osman'ın hilâfetini kabul etmez, onlar hakkında halife unvanını kullanmaz; halifelik dönemleri için de hilâfet değil "eyyâm" başlığına yer verir. Hz. Ali'yi ve Hasan'ı halife olarak zikrederken Emevî dönemini mülk ve saltanat olarak ele alır. Abbâsîler dönemini de aynı şekilde nitelemekle birlikte Abbâsîler hakkında daha müsamahakâr davranır. İlk Müslüman coğrafyacılardan olan Ya'kûbî, İbn Hurdâzbih'ten sonra Irak coğrafya okulunun ikinci önemli temsilcisi sayılır.²⁷

2.1. TARİHİ'Nİ YAZARKEN TAKİP ETTİĞİ YÖNTEM

İlk dönem İslam tarihçileri haberlerin doğruluğunu tespit için senede büyük önem vermişlerdir. Hz. Peygamber'den sonraki dönemlerde ortaya çıkan siyasi çekişmeler, firkalar ve itikadi mezheplerle birlikte haberlerin sıhhat dereceleri İslam Tarihçilerini isnada önem vermeye sevk etmiştir. Böylece ravilerin güvenilirliğinin haberlerin doğruluğunu yansıttığı anlayışı hâkim olmuştur.

Yâ'kûbî, tarih kitabını isnatsız bir yöntemle yazmıştır. Onun kitabında sayılabilecek kadar az rivayet senedi vardır. Yâ'kûbî'ye gelene kadar siyer ve Megazi yazıları isnat sisteminin terk etmemişlerdir. İsnatsız bir yöntemle tarih kitabı yazan ilk tarihçi Yâ'kûbî'dir. Yâ'kûbî, isnat sistemi yerine daha pratik ama daha az kabul edilen bir yöntem kullanır. O, rivayet senetleriyle yapılan sık anlatılardan

²⁶ "Şîa fırkasının görüşlerini benimsemek" demektir. Bkz. İslam Ansiklopedisi, 2011, cilt: 40, sayfa: 564

²⁷ Ağarı, Murat, a.g.e., s. 287-288

bağımsız olarak sürekli bir anlatımı tercih etmiştir. Matbu olan tarih kitabı, Kitabu'l-Buldân ve Müşâkeletü'n-Nâs li-Zamânihim adlı eserlerini rivayet zinciri kullanmadan öykümsü bir tarzda yazmıştır. Öyleyse bu tarz Yâ'kûbî'nin genel bir yöntemidir diyebiliriz. Aynı dönemdeki İslam tarihçilerinden İbn Kuteybe (276/889) ve Ebû Hanîfe ed-Dineverî'nin eserlerinden de ara sıra isnat kurallarının kırıldığı görülsede bu az sayıdadır. Yâ'kûbî'nin ki ise geniş kapsamlı olarak kitabın tamamı için geçerlidir.

O isnatsız bir yöntemi tercih ettiğindendir ki ikinci cildinin önsözünde, İslam Tarihi kısmını yazarken kullandığı temel kaynaklarını zikreder. Bundan sonra Tarih kitabının içinde çok nadiren kaynak adı ve isnat zinciri verir. Tarih Kitabı'nın ilk cildinin giriş kısmı kaybolduğundan bu bölümü yazarken faydalandığı temel kaynakları tespit edemiyoruz. Kanaatimizce II. ciltte olduğu gibi yöntemi itibariyle I. Cildin de kaynaklarını giriş kısmında göstermiş olmalıdır.

Yâ'kûbî'nin günümüze ulaşan; Tarih, el-Buldân ve Müşâkeletü'n-Nâs li-Zamânihim adlı eserinde bir giriş bölümü bulunmaktadır. O, bu bölümde kitaplarını yazarken takip ettiği yöntemi, kaynaklarını ve amacı gibi hususlarda bilgi vermektedir.

Onun genel yöntemini düşündüğümüzde Tarih Kitabını yazarken isnatsız bir yol takip etmesinde iki amacı olabileceği ortaya çıkmaktadır. Bunlardan ilki, özet bir kitap yazmayı planladığından rivayet zincirini ayrıntı olarak görmüş ve kaynaklarını kitabın baş tarafında belirlemekle yetinmiştir. Çünkü uzun haberleri ve şiirleri hazfettiğini belirtmektedir. Bir diğeri ise anlatımı uzun rivayet senetleriyle kesmeyip, eserlerine akıcılık kazandırmak istemesidir.

Yâ'kûbî Tarih Kitabı'na aldığı rivayetleri, haberleri tetkike tabi tutmaya çalışmıştır. “Biz, bizden önceki tarihçilerin, siyer yazılarının, ravilerin ve âlimlerin rivayetlerinden faydalanarak özet bir kitap yazdık. Geçmişten bize kadar gelen çalışmalardan derlenmiş detaylı bir kitap yazmak istemedik. Çünkü biz daha öncekilerin haberlerinde, rivayetlerinde ve sözlerinde yıllara ve uygulamalara göre azalıp artarak farklılık olduğunu gördük. Kitabımızda şiirleri ve uzun haberleri hazfettik”²⁸ ifadelerini kullanarak tenkitçi bir yöntemle özet bir tarih yazma anlayışına sahip olduğunu belirtmiştir.

²⁸ Yâ'kûbî, Tarih, II, s.6

O seyahatlerinde en güvendiği kimselerden topladığı bilgileri kaydetmiştir.²⁹ Yâ'kûbî, Fars kaynaklarına tenkitçi bir yöntemle yaklaşmıştır. Çünkü onların tarihlerinin Sasani öncesi efsanelerle dolu olduğunu ve güvenilmeyeceğini belirtmiştir.³⁰ “İranlılar hükümdarlarına aklın kabul edemeyeceği pek çok şeyi isnat ederler. Bunlar yaratılışın dışında benzeri kabul edilemeyecek olan unsurlardır. İranlı bir hükümdarın birden çok gözü ve ağzı olur. Bir başka hükümdarın ise bakırdan gözü, omuzları üzerinde, insanların beyinlerini ve kafalarını yiyen iki tane yılan vardır. Onlar insanlardan ölümü kaldırıp uzun ömürlü yaparlar. Farslılar aklın kabul edemeyeceği bunun benzeri hususları krallarına, hükümdarlarına isnat ederler”³¹ diyen Yâ'kûbî, onların bu isnatlarına karşı şunları söylemektedir; “bunlar hep oyun ve eğlencedir. Hiçbir hakikati yoktur.” Buna ilaveten şunu da vurgulamaktadır; “Fars hükümdarı “Sabî” dinine inanmaktadırlar. Yani Ay, Güneş ve yıldızlara inanırlar. Onlar hakkında çok şeyler tespit edilmiştir.” Yâ'kûbî, “Biz insanların çoğunluğunun bunları çirkin bulduklarını ve terk ettiklerini gördük. Bu hususların hepsini de kabul etmedik. Çünkü bizim yöntemimiz bütün çirkin olanları terk etmek ve kitabımıza almamaktır”³² ifadelerini kullanarak haberleri aklın süzgecinden geçirme gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Yâ'kûbî eski Mısır kaynaklarına da tenkit eder; Mısırlılar “(Kıptiler) yıldızlara tapıyorlardı. Onlara göre çok eskiden beri Firdevsi'l-Âlâ'da bulunan ruhlar yıldızlara (putlar) inerler. Kâhinler ise yıldızlarla konuşur ve olayları gerçekleşmeden önce ayrıntıları ile birlikte halka haber verirler. Onlar çok az hata ediyorlardı” diyen Yâ'kûbî bu durumun geçerli olmadığını batıl olduğunu belirtmiştir.

Yâ'kûbî'nin aldığı rivayetleri tetkike tabi tuttuğunu Hz. Peygamber'in babası Abdullah'ın vefat tarihinde de görmek mümkündür. O, Abdullah'ın vefatının Hz. Muhammed'in doğumundan önce olduğunu söyleyenlerin rivayetlerini yanlış kabul edip sonra olduğunu söyleyenlerinkini tercih etmiştir.³³

Yâ'kûbî her ne kadar rivayetleri tetkike tabi tutsa da Sâd Suresi 38/21-26'da geçen olayı Tevrat'tan aldığı uydurma ve hurafe içeren haberle anlatmıştır. Özellikle Kitab-ı Mukaddes'ten aldığı kısımlarda hurafe ve bid'atların olduğu görülmektedir.³⁴

²⁹ Yâ'kûbî, Buldan, s.232

³⁰ Çamyar, Selahattin, “Ya'kûbî ve Tarihçiliği”, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara,1998, s.26

³¹ Yâ'kûbî, Tarih, I, s.199

³² Yâ'kûbî, Tarih, I, s.200

³³ Yâ'kûbî, Tarih, I, s.232-233

³⁴ Çamyar, Selahattin, “Ya'kûbî ve Tarihçiliği”, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara,1998, s.29

Yâ'kûbî, İsnatsız bir yöntemle, gereksiz ayrıntılara inmeden özet bir şekilde kitabını yazarken birçok yerde belirsiz kaynaklar kullanmıştır. Onun rivayetleri kimlerden aldığıını belirtmeyip sürekli bir anlatım tercih etmesi veya kaynak olarak belirsiz ifadeleri kullanması rivayetlerinin tetkikini zorlaştırmaktadır. Yâ'kûbî, tespit ettiğimiz kadarı ile Tarih kitabında ki birçok haberin başlangıcında genel olarak aşağıdaki ifadeler kullanılmıştır:

Bazıları şöyle rivayet etti.

Ehl-i kitap şöyle der...

Ehl-i kitap şöyle iddia etti...

Bir grup dedi ki...

Bir topluluk şöyle söylüyor...

Denilir ki...

Rivayet olundu...

Denildi...

İlim ehli ve raviler haber verdi ki...

Yâ'kûbî'nin bu ifadeleri kullanmasından bazı hususlar etkili olduğu düşünülmektedir.

Bunlardan birincisi Yâ'kûbî'nin kaynaklarının bir kısmını seyahatlerde edindiği bilgiler oluşturduğundan çeşitli toplumlar ile ilgili vermiş olduğu bilgileri çok sayıda insana sorduktan sonra en güvendiği kimselerin haberlerini kayda geçirmiştir. Tarih kitabını yazarken de haberleri bu tarz kavramlarla veya rivayet senedi kullanmaksızın aktarmaktadır.

Diğer bir husus ise, öykümsü bir anlatım yönetimi benimsediğinden ve ayrıntılara inmeden bir kitap yazmayı düşündüğü için, konuların ve cümlelerin uzun uzun rivayet zincirleriyle bölünmesini istememiştir.³⁵

Bundan dolayıdır ki İslam Tarihi ile ilgili kaynaklarını bu bölümün hemen başında zikredip, Ehl-i kitap şöyle demektedir, Aziz ve Yüce olan Allah'ın, şerefli kitabında anlattığına göre, Vâkîdî şöyle rivayet etti veya dedi ki gibi ifadelerle Yâ'kûbî kaynaklarına atıfta bulunarak Tarihini yazmıştır.

³⁵ Çamyar, Selahattin, "Ya'kûbî ve Tarihçiliği", Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 1998, s.31

2.2. TARİHÇİLİĞİNİN ÖZELLİKLERİ VE ETKİLERİ

Rosenthal, Yâ'kûbî'nin siyasi tarih yerine kültür tarihini esas aldığını belirtir. William G. Millward da, Yâ'kûbî Tarihi'nin kültür tarihi konusunda ilk olmasından dolayı öncü bir yönü olduğunu söyler.³⁶

Yâ'kûbî'nin Tarihi'ni incelediğimizde onun siyasi tarihle birlikte toplumların din, kültür ve değer yargıları hakkında önemli bilgiler verdiğini görmekteyiz. Onun eserinin kültür tarihi açısından çeşitli özellikleri vardır.

Dinler Tarihi açısından bakıldığında, Yâ'kûbî eserine yaratılışla başlar, Hz. Âdem'den itibaren diğer peygamberlerin kıssaları ile devam eder; Hz. Âdem ve Havva'nın kıssalarıyla birlikte onların çocukları ve torunlarının yaşamları ve mücadelelerini ele alır. Hz. Musa'nın kıssası, Firavun'la ve İsrailoğulları ile olan mücadelesinden bahsedip Yüce Allah'ın Hz. Musa'ya zümrüt bir levhaya yazmasını emrettiği on emri sıralamıştır.³⁷

Yâ'kûbî Hz. Musa'dan sonra ki Yahudi peygamberleri ve krallarından bahsedip, bölümün sonunda Yahudiler'in inanç ve ibadet unsurları hakkında bilgi vermektedir. Onların daha önce Tevhidi düşünceye sahip olduklarını vurgulayıp Yahudiliğin inanç esaslarını ve peygamberlere iman, oruç, bayram, namaz, evlilik ve kurban gibi ibadet şekillerini anlatmaktadır.

Yâ'kûbî, Hıristiyanlıkla ilgili olarak, Hz. İsa ve Havarileri hakkında ki bilgilerin ardından bu dinin kutsal kitapları olan Matta, Markos, Luka ve Yuhanna'yı tanıtmaktadır.

Rumların nasıl Hıristiyan olduklarını, İstanbul, İskenderiye, Antakya ve Rum Patrikhaneleri ile Hıristiyan Rum Hükümdarları ve bu dini yayma çabalarını müstakil bölümde ele almaktadır.

Yâ'kûbî Araçlar'ın İslam'dan önceki dinleri hakkında da önemli bilgiler vermektedir. O Kureyşten bir kısmının Hz. İbrahim'in dinine inandıklarını ve onların ibadet şekillerini belirttikten sonra putperestliğin Mekke'ye nasıl girdiğini açıklamakta şöyle demektedir; “Amr b. Luhay Şam'a gider. Burada Amerikalılardan bir kavmin putlara taptığını görür. Onlardan “Hübel” adlı bir putu alıp Mekke'ye getirir ve Kâbe'nin yanına diker. Daha sonra Kâbe'nin yanına “İsaf” ve “Nâile” isimli iki put daha dikilir. Yâ'kûbî burada, Safva ve Merve tepelerine dikilen putlarla, her kabileye ait putlardan ayrı ayrı söz edip bütün kabilelerin telbiyelerini

³⁶ Çamyar, Selahattin, a.g.e, Ankara,1998, s.76

³⁷ Yâ'kûbî, Tarih, I, s.58

zikretmiştir. O Arapların, dinlerinde iki gruba ayrıldıklarından söz eder. Bunlardan birisi Hums diğeri ise el-Hill'dir. "Hums" grubu Kureyşlilerden oluşurken "Hill" grubu da Huzalar ve diğerkabilelerden oluşmaktaydı." Yâ'kûbî eserlerinde bunların yanı sıra Yahudiliği, Hıristiyanlığı ve diğerdinleri kabul eden Araplardan bahseder. Onun eseri Cahiliye döneminde ki dini hayatla ilgili önemli bir kaynaktır.

Yâ'kûbî Tarihi'nde Brahmanizm'e inanan Hintliler'in³⁸, yıldızlara, aya, güneşe, ateşe tapan Farslıların³⁹, putlara, ay ve güneşe tapan Çinliler'in⁴⁰ ve diğermilletlerin dinleri hakkında da bilgiler vermektedir.

Hint Kültürü açısından ele alındığında; Yâ'kûbî'nin, Hintliler'in siyasi tarihinden çok onların Matematik, Astronomi ve Felsefe alanlarında yaptıkları çalışmalar yer verdiğini görebiliriz.

Matematik ve astronomiye ait "Sind-Hind" adlı eser ile felsefeye ait "Kelile ve Dimne" hakkında bilgiler vermektedir.

Yâ'kûbî, Matematikte 1, 2, 3, 4... şeklindeki sayıları ilk defa Hintlilerin bulunduğunu belirtir. Hintliler hesapla ilgili yaptıkları çalışmaların sonunda dünyayı yedi bölgeye ayırmışlar ve bu bölgelerin birbirine uzaklığını, her biri arasında ki saat farkını hesaplamışlardır. Dünyanın çapıyla alakalı hesaplar yapmışlar ve astronomiyle de yakından ilgilenmişlerdir. Yâ'kûbî onların, gezegenlerle ilgili hesaplarını ve astrolojiye (Burçlar) dair yaptıkları çalışmaları anlatır. Hint filozoflarının hikmetli sözlerine de yer veren Yâ'kûbî, Fars ve Yunan Felsefesinin temelinde Hint düşüncesinin olduğunu vurgular. O, satrancı ilk defa Hintlilerin ortaya koyduğunu belirtmekte ve bu konuda bilgiler vermektedir.⁴¹

Yunan Kültürü açısından ele aldığımız Yâ'kûbî Tarihi, tıp ve felsefe alanında önemli bilgiler içermektedir. Yâ'kûbî Yunan hekimleri ve filozoflarından geniş bir şekilde bahsetmektedir.

Tıpla ilgili olarak Hipokrates, Dioskarides, Archigenes, Gelen'den söz eder. Onların tıpla ilgili bütün kitaplarını tanıtır. Yâ'kûbî Tarihi, tıp tarihi açısından önemli bilgiler içerdiği söylenebilir. Yâ'kûbî Yunanlılarla ilgili bölümde tıp tarihi hakkında verdiği bilgilerden sonra Yunan filozofları ve matematikçilerini zikreder. Bu kısımda Sokrates, Fisagoras, İflimus, Eflatun, İklides (Euklides), Nikomakus ve Aristoteles'ten söz eder. Onların eserlerinin, makalelerinin içeriğini bölümler halinde

³⁸ Yâ'kûbî, Tarih, I, s.126

³⁹ Yâ'kûbî, Tarih, I, s.200

⁴⁰ Yâ'kûbî, Tarih, I, s.228

⁴¹ Yâ'kûbî, Tarih, I, s.114-125

tanıtmakta ve son olarak da astronomi ile ilgili Batlamyus'un "el-Macest" adlı eserinin geniş bir özetini vermektedir.⁴²

Türk Kültürü açısından ele alındığında Yâ'kûbî'nin eserinde Türk tarihi ile ilgili fazla bir bilgi bulunmadığını, Türklerden sadece bir yerde bahsedilmekte olduğunu görürüz.

"Türkler yerleşik ve göçebe bir hayat yaşıyorlardı. Yerleşik hayat sürenler şehir ve kalelerde yaşıyorlar, bir kısmı ise dağların tepelerinde ve sulak yerlerde bedeviler gibi bir yaşam sürüyorlardı. Onların uzun saçları ve kıl çadırlardan yapılmış evleri vardı. Savaş esnasında bir çadıra 20 asker bulunurdu. İyi nişancıydılar, attıklarında hiç hata etmezlerdi. Onların evleri Horasan'ın bir ucundan Tibet dağları ve Çin dağlarına kadar uzanırdı."⁴³ diyen Yâ'kûbî'nin Türklere neden geniş yer vermediğini anlamak da güçtür.⁴⁴

Arap Kültürü açısından Yâ'kûbî Tarihi, Cahiliye döneminde Arapların, miras, kan, su ve benzeri sorunlarında anlaşmazlığa düştüklerinde bunları çözüme kavuşturmak üzere başvurdukları hakemleri vardı. İşlerini hiçbir dinin hükümlerini esas alarak düzenlemeyen Arapların anlaşmazlıkları esnasında başvurdukları kâhin, kaif ve hakem adında bilgin kişileri bulunurdu. Bu kişiler, şan şeref sahibi güvenilir ve kabile başkanı olmalarının yanı sıra şairi edip ve benzeri toplum içinde kendilerini kabul ettirmiş olan insanlardan oluşurdu. Yâ'kûbî, Nizaroğullarının mirasını taksim eden Arapların ilk hakemi Efâ b. Efâ el-Cürhümî'den itibaren bütün hakemlerin isimlerini vermektedir.⁴⁵

Araplar bütün işlerinde "Kıdah" dedikleri fal oklarına başvurduklarını, Kâbe'de üzerinde Allah Azze ve Celle, Leküm (lehinize), Aleyküm (aleyhinize), Neam(Evet), Minküm(Sizdendir) min gayriküm (sizden değildir), El-Va'dü yazılı olan yedi tane fal oku bulunduğunu, yolculuğa çıkarken, nikâh yaparken ve benzeri durumlarda bu yedi okla çekiliş yaptıklarını ve oklarda çıkan duruma göre hareket ettiklerini anlatır.⁴⁶

Bir kabilede maharetli bir şair, seçkin bir söz söyleyen olduğu zaman, Araplar onu panayırlara veya hac mevsiminde Kâbe'ye getirdiklerini, sonra Bedeviler ve

⁴² Yâ'kûbî, Tarih, I, s.126-183

⁴³ Yâ'kûbî, Tarih, I, s.188-194

⁴⁴ Çamyar, Selahattin, a.g.e, Ankara,1998, s.81

⁴⁵ Yâ'kûbî, Tarih, I, s.311-312

⁴⁶ Yâ'kûbî, Tarih, I, s.312-314

kabileler onun şiirini dinleyip bir şeref ve iftihar nişanı verdiklerinden bahseder.⁴⁷ Yâ'kûbî kitabında seksen civarında Arap şairinin ismini verir. Bu şairlerden İslam'ın gelişine yetişip de bu dini seçenleri de belirtmektedir.⁴⁸

Arapların on tane panayırı olduğunu, burada insanlar ticaret yaptığını, şiirler okunup ve kabileler arasındaki çeşitli anlaşmazlıklar halledildiğini yazan Yâ'kûbî Arapların, Demetü'l-Cendel, Muşakkar, Şuhâr, Aden, Hadramevt, Zü'l-Mecaz, Ukaz, Sana panayırları hakkında bilgi vermiştir.⁴⁹

Hem tarihçi hem de coğrafyacı olan Yâ'kûbî'nin bu iki özelliği zaman zaman her iki alandaki eserlerine yansımıştır. A. Aziz Ed-Dûrî, Yâ'kûbî'nin coğrafyaya olan ilgisini Tarih kitabının muhtevasında etkili olduğunu belirtir. Yâ'kûbî'nin Tarihi'nde ülkelerin siyasi, fiziki ve beşeri coğrafyaları hakkında önemli bilgiler vardır. Bu durum onun aynı zamanda iyi bir coğrafyacı olması ve Tarihi'nin malzemelerinden seyahatlerde topladığı bilgilerin bulunmasından kaynaklanmaktadır.⁵⁰

Yâ'kûbî, Tarihi'nde birçok ülkenin sınırlarından, şehirlerinden ve bazı gölgelerde eskiden kurulmuş olan devletlerin isimlerinden bahseder. Buca Ülkesi: Burası Nil nehri ile Deniz arasında kalan ülkelerden oluşur. Yâ'kûbî Buca'nın on civarında ülkeden meydana geldiğini vurguluyor ve bunların her birini tanıtıyor.⁵¹ O bu konuyu "Bilâdu'l-Buca" başlığı altında coğrafya kitabında da işlemektedir.⁵² Bu durumda da bize, onun coğrafyacılığının tarihçiliğindeki etkisini göstermektedir.⁵³

Yâ'kûbî'nin Tarihi'nde çok fazla coğrafi bilgiler bulmak mümkündür. Yâ'kûbî bir dünya tarihçisi olması nedeni ile dolaştığı ülkelerin tarihlerini yazarken zaman zaman coğrafi bilgilerinden yararlandığı kitabındaki örneklerden çok net görülmektedir.

Yâ'kûbî'nin astrolojiye olan ilgisini Hint, Roma dönemlerine ait yazılarında, Nuh Tufanı, Hz. İsa'nın doğumu ve vefatı, Hz. Ömer'den itibaren bütün Emevî ve Abbâsî halifelerinin hilafete geçiş tarihleri ile Şia İmamlarının vefat tarihlerinde görmek mümkündür. Yâ'kûbî bu hadiselerde, olayların kaynağına burçların yaptığı etkiyi göstermek amacıyla astrolojik verileri de kullanmaktadır.⁵⁴

⁴⁷ Yâ'kûbî, Tarih, I, s.315-325

⁴⁸ Çamyar, Selahattin, a.g.e, Ankara,1998, s.82

⁴⁹ Yâ'kûbî, Tarih, I, s.225-227

⁵⁰ Çamyar, Selahattin, a.g.e, Ankara,1998, s.83

⁵¹ Yâ'kûbî, Tarih, I, s.234-238

⁵² Yâ'kûbî, Buldan, s.336-340

⁵³ Çamyar, Selahattin, a.g.e, Ankara,1998, s.84

⁵⁴ Çamyar, Selahattin, a.g.e, Ankara,1998, s.85

Hız. Muhammed doğduğunda Hârizmî dedi ki: “O gün güneş Boğa burcunda 1 derece idi. Ay, Arslan burcunda 18 derece 10 dakikada idi. Zühal, (Satürn) Akrep burcunda 9 derece 40 dakika dönüktü. Müşteri (Jüpiter) Akrep burcunda 12 derece dönüktü. Merih (Mars) Yengeç burcunda 2 derece 50 dakikaydı. Zühre (Venüs) Boğa burcunda 12 derece 10 dakikadaydı.”⁵⁵

Yâ’kûbî buradaki örneklerde de olduğu gibi bütün halifelerin devlet başkanı olduğu tarihlerde ve Şia İmamlarının ölüm tarihlerinde astrolojik verileri kullanmaktadır. Bunların yanı sıra Hintlilerin astrolojik çalışmalarıyla yakından ilgilenen Yâ’kûbî, Hintlilerin 12 ayın 12 burca tekabül ettiğini, bir ayda ki 30 günün burçların 30 derecesine, bir haftada bulunan yedi günün de yedi gezegene tekabül ettiğini kabul ettiklerini belirtir.⁵⁶

Yâ’kûbî, ayrıca toplumların takvimleri, ayları ve benzeri durumlarla ilgili kültürel değer yargıları hakkında bilgiler vermektedir.⁵⁷

Yâ’kûbî, Hız. İsmail’in nesebini ayrı bir başlık altında incelemekte olup, Hız. Peygamber’in dedesi Abdülmuttalib’e kadar İsmail b. İbrahim’in nesline ait uzun bir biyografi sunmaktadır. Bu nesep silsilesi aynı zamanda Hız. Peygamber’in Hız. İsmail’e kadar olan soy kütüğünü de göstermiştir. Yâ’kûbî kitabında bu nesep silsilesi özet olarak şöyle geçer. “Muhammed b. Abdullah b. Abdülmuttalib b. Haşim b. Abdimenaf b. Kusay b. Kilab b. Mürre b. Ka’b b. Lüey b. Gâlib b. Fihri b. Malik b. Nazr b. Kinâne b. Huzeyme b. Müdrike b. İlyas b. Mudâr b. Nizâr b. Maad b. Adnan b. Üded b. Hümeysa’b. Emin b. Yeşcub b. Nâbit b. İsmail.”⁵⁸

Yâ’kûbî, bu nesep zincirlerinde bulunan kişilerin ve bunların kardeşlerinin biyografilerine de kitabında geniş bir şekilde yer vermiştir.

Yâ’kûbî, dört halife ile Emevî ve Abbâsî halifeleri hakkında yazdıklarını dönemin fakihlerinin isimleri ile bitirir. Yâ’kûbî, Tarihi’nde her halife dönemine ait fakihlerin listesini bölüm sonlarında zikretmekte olup eseri bu açıdan da önemlidir.⁵⁹

2.3. DÜNYA TARİHÇİLİĞİNDEKİ YERİ

Hicri ilk asırlarda Arap tarihçilerinin ele aldıkları konular sınırlıydı. Bunlar Hız. Peygamber’in hayatı, savaşları, dört halife ve Emevîler döneminde yapılan

⁵⁵ Yâ’kûbî, Tarih, I, s.328

⁵⁶ Yâ’kûbî, Tarih, I, s.120

⁵⁷ Çamyar, Selahattin, a.g.e, Ankara,1998, s.86

⁵⁸ Yâ’kûbî, Tarih, I, s.236-306

⁵⁹ Çamyar, Selahattin, a.g.e, Ankara,1998, s.86

savaşların bir özeti şeklinde olup Siyer, Meğazi ve Ensâb kitapları birer Tarih kitabı sayılıyordu.

Hicri III. Asırda Müslüman Araplar arasında Tarih yazıcılığında gelişmeler görülmektedir. Bu aşıra genel tarihçilik başladı. O zaman Müslüman tarihçiler bu çerçeveyi İslam Tarihi sınırlarından bir dünya tarihçiliğine taşıdılar. Bu geçiş sürecinde Dünya tarihçiliği düşüncesini taşıyan, Ebû Hanife ed-Dineverî'nin "Ahbaru't-Dineverî (ö.282/891) ve İbn Kuteybe (ö. 270/883) Yâ'kûbî'nin muasırı olan iki ünlü tarihçidir.⁶⁰

Ancak bu iki eser tam manasıyla bir Dünya tarihi değildir. Dineverî'nin kitabı Hz. Âdem'le başlayıp, Kahtân, Rum, Türk, Yemen, Sasanî tarihine ayrı bir önem verip geniş bir şekilde ele alır, Arapların cahiliye dönemi ve İslam'ın başlangıcı hakkında da bilgi veren Dineverî Hz. Peygamber'in Siretinden bahsetmez. Dolayısı ile Dineverî, yaratılıştan itibaren konuları ele alırken bazı dönemlerden hiç söz etmezken Sasani Tarihi'nde olduğu gibi bazı kısımları da çok teferruatlı bir şekilde anlatır. O eserinde bütün dönemleri, hadiseleri dengeli bir biçimde işleyememiştir. Dineverî İslam Tarihi ile ilgili bölümde dört halife dönemiyle birlikte Emevîler ve Abbâsîler hakkında bilgiler verir. Onun Kasiyye Savaşı, Irak'ın Fethi, Cemel ve Sıffin Savaşları, Hz. Hüseyin'in şehit edilmesi, Ümeyyeoğulları devri olayları ve Ebû Müslim kıssasında olduğu gibide hadiselerle Fars merkezli bakar.

İbn Kuteybe'nin "Kitabu'l-Maârif"inde de dünya tarihinden örnekler bulmak mümkündür. İbn Kuteybe Kitabına yaratılışla başlar ve peygamberler tarihi ile devam eder. Ardından Arapların nesepleri, Hz. Peygamber'in Sireti, Raşit Halifeler, Emevî ve Abbâsî halifeleri, hadisçiler, edebiyatçılar, şairler, sahabe ve tabiîn biyografilerinden bahseder. İslam tarihi bölümünde ki bilgiler çok kısa ve yetersizdir. İbn Kuteybe İslam öncesi milletlerden kitabının sonunda sadece Yemen, Hîre ve Acem (Fars) hükümdarları ile ilgili bilgiler verir, İbn Kuteybe'nin bu eseri bir Tabakat kitabını andırmaktadır.

Bu bağlamda Dineverî ve İbn Kuteybe'nin eserlerinin sistematik bir dünya tarihi olduğu söylenemez. Fakat her iki eserde de dünya tarihinden örnekler vardır. İbrahim Advî, İbn Kuteybe'nin İslam tarihçiliğinden bir dünya tarihçiliğine başladığını, Yâ'kûbî'nin ise çağdaşları İbn Kuteybe ve Dineverî'nin çalışmalarını tamamladığını söyler.

⁶⁰ Çamyar, Selahattin, a.g.e, Ankara,1998, s.87

Abdülaziz ed-Dûrî ise bu konuda şunu söyler; “Hicri III. Asrın başlarında Müslüman Tarihçiler arasında dünya tarihçiliği fikrini başlatan Yâ’kûbî olmuştur.” Gerçekten de ilk defa Müslümanlardan ideal anlamda bir dünya tarihi yazan Yâ’kûbî’dir.⁶¹ Onun eserlerinde, Dünya Tarihi ve İslam Tarihinden bazı özetler vardır. Yâ’kûbî konuları ve hadisleri kronolojik sırasına göre vermeye çalışmış, eserinin birinci kısmı yaratılışla başlamıştır; Hz. Âdem’den itibaren Hz. İsa’ya kadar olan peygamberler ve Krallar, İsrailoğulları, Süryâni, Âsûr, Bâbil hükümdarları, Hint, Yunan, Rum, Fars, Çin, Kuzey Kavimleri, Berberiler, Habeşiler, Sudanlılar, Bucalılar, Yemen ve Şam Kralları, Hz. İsmail’in nesli cahiliye dönemi tarihi ile son bulur. Hamilton Gibb Yâ’kûbî Tarihi ile ilgili şunu belirtir; “Çinlileri ve kuzeyli halkları bile kapsayan Yâ’kûbî’nin derlemesinin sahası o kadar geniştir ki, eseri umumî tarihten daha ziyade tarihi ansiklopedi olarak tanımlamak gerekir. Görüldüğü gibi Yâ’kûbî kitabında İslam’dan önce ki İnsanlık tarihi ile ilgili geniş bilgi verir ve bu açıdan başvurulması gereken önemli bir kaynaktır.

O, Tarihi’nin İkinci bölümünde Hz. Peygamber’in Sireti, dört halife, Emevîler ve Abbâsî halifesi Mu’demid’e kadar olan dönemden bahseder. Hz. Peygamber’in Sireti, özellikle dört halife dönemi ile Emevîler ve Abbâsîler döneminde gerçekleşen olaylar hakkında çok önemli açıklamalar yapar, İslam tarihçileri açısından Yâ’kûbî’nin Tarihi başvurulması gereken bir kaynaktır. Yâ’kûbî’nin Tarihi, dünya tarihinin bir özeti sayılır. Yâ’kûbî’nin Tarihi siyasi tarih ile birlikte toplumların kültürel yapılarına da vurgu yapması açısından önem arz etmektedir.

Yâ’kûbî’yi bir dünya tarihi yazmaya sevk eden en büyük etken, ilim için çok sayıda ülkeyi dolaşıp bir yığın dökümü biriktirmesi ve geçmiş âlimlerin, ravilerin siyer ve Tarih yazarlarının rivayetlerinden özet bir kitap yazmayı hedeflemiş olmasıdır. Yâ’kûbî bu durumu Tarih Kitabı’nın ikinci cildinin giriş kısmı ile Kitabü’l-Buldân’ın girişinde açıklamaktadır. O bir başka tarihçiden etkilenerek Tarih Kitabı’nı yazmamıştır. Yasin İbrahim, Yâ’kûbî’den önce Müslüman tarihçilerden bir dünya tarihi yazan olmadığını vurgularken, kitapların dünya tarihinden örnekler alan ed-Dineverî ve İbn Kuteybe’nin de onu etkilemediğini kaydeder. Çünkü Yâ’kûbî (ö. 292/905), İbn Kuteybe (ö. 270/883) ve ed-Dineverî (ö.282/891), çağdaşları. Her üçü

⁶¹ Çamyar, Selahattin, a.g.e, Ankara,1998, s.88

de eserlerini aynı dönemlerde yazmışlardır. Böylece Yâ'kûbî'nin dünya tarihçiliği fikrinin kendisine ait olduğunu anlıyoruz.

Ancak burada hemen şunu da belirtelim ki, Kur'an-ı Kerim'de dünya tarihçiliği fikri bulunmaktadır. Yüce Allah; yaratılıştan itibaren geçmiş Peygamberlerin, milletlerin ve toplumların hayatlarından kesitler sunar. Önceki ümmetlerin hayat öyküleri, peygamberleri ile olan mücadeleleri, yok oluşları gibi konularda açıklamalar yapar. Yine Kur'an-ı Kerim, İslam tarihi ile ilgili olarak, Enfal Suresi'nde Hendek Savaşları; Tevbe Suresi'nde Tebük Seferi; Fetih Suresi'nde Hudeybiye Antlaşması gibi konularda bilgi vermektedir.

Yâ'kûbî dünya tarihi yazıcılığında kimseden etkilenmemiştir. Fakat onun yönteminin İslam tarihçileri arasında takipçileri vardır. Bunlardan ilki Taberî, ikincisi ise Mes'ûdî'dir. Yâ'kûbî kendisinden sonrakilere dünya tarihçiliğinde öncü olmuştur. Yâ'kûbî'den sonra İbn Cerir et-Taberî (ö. 310/922) "Tarihu'l-Ümem ve'l-Mülûk" adlı meşhur dünya tarihini yazmış, onun ardından ise Mes'ûdî (ö. 349/960) "Mürûcû'z-Zeheb ve Meâdinu'l-Cevher"ini yazmıştır. Özellikle Mes'ûdî hem yöntem açısından hem de bazı bölümlerde olayları zikrederken isnadı hazfetme yönünden Yâ'kûbî'den daha çok etkilenmiştir.⁶²

⁶² Çamyar, Selahattin, a.g.e, Ankara,1998, s.89-90

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
ESERİN TERCÜMESİ
TARİH'UL-YA'KÛBÎ II

s.5

BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Elhamdülillahi Veliyyüt Tevfik, Elhamdülillahi Rabbil Âlemin, Vesallallahu Ala Seyyidine Muhammed Hatemün Nebiyyin Ve Ala Ehl-İ Beytihi Ettayyibin Ettahirin.

İlk kitapta özetlemiş olduğumuz dünyanın oluşumu, ilk insanların haberleri, geçmişteki ümmetleri, çeşitli uygarlıkları, insanların çeşitli medeniyetlere ayrılmalarını; geçmişteki şeyhlerin, âlimlerin, ravilerin, siyerlerin(anlatıcıların) haberlerini, tarih yazarlarının rivayetlerine göre bu kitabımızı yazdık. Yazmış olduğumuz bu kitabı, bizden önce yazmış olan birinden almadık veya biz kendimiz yazmadık ancak makaleleri ve rivayetleri topladık ve eşleştirdik çünkü eskilerin haberlerinin anlatılmasında, anlatılanların senelerinde, eskilerin yaşadıklarında, bize anlatanların veya belgeleri elimize geçenlerin ihtilafa düştüklerini gördük. Bazıları artırdı, bazıları eksiltti. Bu kimselerin bir bilginin tümüne sahip olamayacaklarını düşündüğümüz için çeşitli yerlerden çeşitli kaynaklardan elde ettiğimiz en son bilgilere göre bu kitabı yazdık. Mü'minlerin emiri Ali bin ebi Talip buyuruyor ki: "İlim öğrenilenden fazladır, her ilmin iyisini alın." Cafer bin Harb bin el Eşec: "İlmi servet gibi gördüm, her insanın elinde ondan bir şey var, bir adamda ondan bir cümle varsa zengin sayılır, bir başkasında ondan daha da fazla varsa o daha da zengin sayılır. İsterse başkaları kendinden daha bilgili olsun, elinde ilimden bir parça olan âlim sayılır. Eğer sadece tüm bilgilere sahip olanlara âlim denilseydi, bu isim hiçbir insanoğluna verilmezdi çünkü cüz'i ilme sahip olmak insanın sıfatındandır. Tüm bilgiye sahip olmak da Allahü Teâlâ'nın sıfatındandır." Bazı arifler diyor ki: "İlmi istememin sebebi, adıma âlim sıfatını takmaları için değildir.

Akla aykırı gelmeyecek ve cehaleti yenmek için ilimden faydalanmak niyetindeyim.” Ve ilme hâkim diğer ilim sahipleri de: “Âlim değilsen öğren; arif değilsen, hikmet al. İnsan arif olmak istiyorsa onlardan biri olmak için ariflerle al ver etmelidir.”

s.6

Ve bazıları diyor ki: “İlim ruhtur, amel bedendir. İlim asıldır, amel de ondan bir parçadır. İlim babaysa, amel onun çocuğudur. İlim amelin yerini tutar ama amel ilmin yerini tutamaz. İlmi sırf kendilerine âlim densin diye alanlar veya şehvetlerine ulaşmak için gaye edinenler, ilmin sadece ismini alırlar. Eğer kim ilimden faydalanmak ve ondan başkalarının da faydalanmasını sağlamak isterse, ilmin faydalarını ve âlim sıfatını hak etmiş olur.” Ve bazılarına göre de: “Her şey akla muhtaçtır, akıl da ilme muhtaçtır.”

Bu kitabımız, Resûlullah’ın doğumundan başlayıp Allah’ın onu yanına alıncaya kadar yaşadıklarını (doğumu, peygamberlik görevinin verilmesi, savaşları, sosyolojik olayları), kendinden sonra gelen halifelerin bilgilerini ve halifelerin özelliklerini, yaptıklarını ve fetihlerini kronolojik sıraya göre içermektedir. Ve bu kitapta bize rivayet edenlerin isimleri aşağıda geçmektedir:

İshak bin Süleyman bin Ali el Haşim’den aktarılan Beni Haşim şeyhleri rivayeti, Ebu’l Buhteri Vahab Bin Vahab El Kureşi’den aktarılan Cafer bin Muhammed ve bazı adamları hakkında bilgiler edindik.

Bin Osman’dan Cafer bin Muhammed hakkında bilgiler edindik. Muhammed bin Amr El Vakidi’den Musa bin Ukbe ve bazı adamları hakkında bilgiler edindik. Abdülmelik bin Hişam’dan Ziyad bin Abdullah El Bekkai ve Muhammed Bin İshak El Muttalibi hakkında bilgiler edindik. Ebu Hassan el Ziyadi’den, Ebi El Münzir El Kelbi ve bazı adamları hakkında bilgiler edindik. İsa bin Yezid bin De’b ve Heysem bin Udey El Tâi’den, Abdullah bin Abbas El Hamdani hakkında bilgiler edindik. Muhammed bin Kesir El Kureşi’den Ebi Salih ve bazı adamları hakkında bilgiler edindik. Ali bin Muhammed bin Abdullah bin Ebi Seyf El Medaini, Ebu Maşer El Medeni, Muhammed bin Musa El Havarizmi El Müneccim ve maşallah, astroloji bilimi hakkında yararlandığımız kaynaklardır. Ve bazı diğer kişiler tarafından halifeler hakkında aldığımız kısa ve kesin bilgilere göre elde ettiğimiz abartılmış bilgileri, şiirleri silip özetlenmiş bir kitap haline getirdik ve billahi mauna vettevfik vel havle velkuuve.

s.7

3.1. RESÛLULLAH'IN DOĞUMU

Resûlullah'ın doğumu fil senesindeydi, doğumu ile fil vakasının arasında elli gece vardı, bazılarına göre Rebiülevvel ayından 2 gece sonra pazartesi günüydü ve bazılarına göre de Rebiülevvel ayından sekiz gece sonraki salı gecesiydi.

Cafer bin Muhammed'den nakledilenlere göre de, Hz. Muhammed'in doğumu, Ramazan ayından on iki gece sonraki cuma günü şafak söktüğü zamandır. Astrologlara göre de Akrep burcunda doğmuştur.

Müneccim: "Maşallah." dedi. Resûlullah'ın doğumuna delil olan zaman birimi Terazi burcuna yakındır. Venüs yıldızına yakınlığı yirmi iki derece idi. Venüs ve Jüpiter arasındaki yakınlık Akrep burcuna üç derece ve yirmi üç dakika idi. Zühal Akrep'ten altı derece ve yirmi üç dakika gerideydi. Işıltıların ikincisindelerdi. Astrologların tahminine göre Koç'un Güneş'e yaklaşmasının birinci dakikası idi. Zühre Koç'a bir derece ve elli altı dakika idi. Jüpiter Koç'tan on sekiz derece ve on altı dakika geride idi. Merkür, İkizlere on iki derece on beş dakika idi. Ay gökyüzünün ortasında Yengeç'e bir derece yirmi dakika idi.

Havarizmi'ye göre Resûlullah doğduğu gün Güneş Oğlak'a bir derece idi. Ay Aslan'a on sekiz derece ve on dakika idi. Zuhhal Akrep'ten dokuz derece kırk dakika geride idi. Müşteri Akrep'ten iki derece on dakika geride idi. Merih Yengeç'e iki dakika elli derece idi. Zühre Boğa'ya on iki derece ve on dakika idi. Kureyşliler Kusay bin Külap'ın vefatına göre tarih çizgisini belirlemişlerdi. Fil vakası Kusay bin Külap'ın tarih çizgisinin önemini azaltmıştır ve tarih çizgisi olarak da Hz. Muhammed'in doğumu esas alınmıştır.

s.8

Resûlullah doğduğunda gezegenler mevkilerini terk edip kaybolmuş, şeytanlar recme tutulmuşlardır. Kureyşliler gezegenlerin bu durumu görünce geldiğini görünce gözlerine inanamadılar ve dediler ki: "O da ne! Bu olsa olsa kıyametin kopmasıdır." Kiliseler ve tapınaklar yerle bir oldu. İnsanlar büyük bir sarsıntıyla sallandı. Allah azze ve celle haricindeki insanların taptıkları yerlerinden yok oldu. Şeytanlar hapsolünüp sihirbazlar ve kâhinlerin işleri engellendi. Daha önce görülmemiş yıldızlar ortaya çıktı. Yahudi kâhinleri şaşkınlıklarından dehşete düşmüşlerdi. Kisra'nın sarayı sarsıldı ve köşkten on üç sütun yıkıldı ve bin yıldan beri sönmeyen Mecusilerin ateşi o gün söndü ve Farsların Mubizen diye

adlandırdıkları fakihleri rüyasında, güçlü bir devenin atları sürerek Dicle'yi aşip Farşlıların ülkesine yayıldığını görüyor.

Bu olaylar Fars Kisra'sı Anu Şuravan'ı korkutuyor ve Numan'a haber göndererek yanına çağırıyor: "Arap kâhinlerinden kimse kaldı mı?" diye soruyor. Numan da: "Evet, var!" diyerek, Şam ellerinden Satih El Gassani'nin ismini veriyor. Kisra'nın: "Bana Araplardan akli başında, bilgin birini gönderin." demesi üzerine, Kisra'ya, Abdül Mesih bin Bukayle adında birini getiriyorlar ve onu da Satih el Gassani'nin yanına göndererek, O'na neler olduğunu sormasını söylüyorlar. Abdülmesih de deveye binip Şam'a vararak O'nu soruyor. Şamlılar O'nu Satih'e yönlendiriyorlar. Satih'in yanına vardığında Satih'in son nefesini vermek üzere olduğunu görüyor. Yüksek bir sesle kulağına sesleniyor:

"Duyuyor musun beni ey Yemen lideri?

Ey dertlere deva olan, beni anlıyor musun?

Ey büyük bilgin, sana anlatacaklarımız var:

Yezenler'in şeyhi sana geldi.

Son nefesinde gözünü açan Satih'e, Abdülmesih:

- Beni Sasanoğulları'nın lideri gönderdi, diyerek köşkün yıkılmasını ve ateşin sönmesini anlatıp Mubizan'ın rüyasında gördüğü güçlü devenin atları çekip Dicle'yi geçerek kendi ülkesinde yayılmasının ne anlama geldiğini sordu. Satih gözünü açarak:

- Ey Yezenoğlu, şer ve fesat olacak. Yıkılan sütun sayısınca kral ve kraliçe ölecek, Save Gölü kuruyacak, Kitap Tuhama ellerine inecek ve hüküm onların ellerine geçecektir ve Şam da Satihlere kalmayacaktır, dedikten sonra son nefesini veriyor.

s.9

Kureyş topluluğuna bir adam geldi ki o Kureyş topluluğunda şu kimseler bulunuyordu: Hişam bin el Muğira, El Velid bin El Muğira, Utbe bin Rabia. O adam topluluğa dönerek:

- Bu gece sizde yeni bir çocuk doğdu mu?

Onlar da:

- Hayır, cevabını verdiler.

- Vallahi yanılıyorsunuz ey Kureyşliler, dedi. Filistin'de Ahmet isminde bir çocuk doğdu ve üzerinde koyu renkte bir ben var. Onun elinde Kitap ehli olanlar helak olacaklar. Adam, Abdullah bin Muttalip'in, sırtında koyu beni olan ve onun

gelmesi ile Kitap ehli olanların helak olacaklarını söylemesini duyuncaya kadar çocuğunun varlığını inkâr eden Kureyşliler'in sevincini görünce, dedi ki:

- Öyle bir hükme sahip olacak ki, Mağrip ve Meşrik ehli hep onu konuşacaktır.

Abdullah İbnî Abdülmuttalip'in Amine Bintü Vehep ile evlenmesi, Zemzem kuyusunun eşilmesinden on sene sonraydı. Bazılarına göre de 3 ile 9 sene arasındaydı. Abdülmuttalip'in oğlu Fide ile O'nun evliliğinin arasında bir sene vardır. Resûlullah'ın babası Abdullah'ın önceki ismi Abduddar'dı ve bazılarına göre de AbduKusay'dı. Kendine feda olunduğu sene Abdülmuttalip dedi ki:

- Bu Abdullah'tır.

O günden sonra bu isimle isimlendirildi. Cafer bin Muhammed'e göre babası ve annesinin evliliği, Hz Muhammed'in doğumundan on ay önceydi. Bazılarına göre de bir sene sekiz aydır. Hz Muhammed'in annesinin de:

- Beni korkutacak derecede benden çıkan öyle bir nur gördüm ki normal doğum yapan kadınlarda onu hiç görmedim.

Bazılarına göre de annesinin şöyle dediği rivayet olunur:

- Öyle bir nur ışıladı ki ta Şam'daki köşklere gördüm. Yere düştüğünde eline bir pençe toprak alıp kafasını göğe kaldırdı.

Anne sütünden sonra içtiği ilk süt Ebi Leheb'in cariyesi Suveybe'nin sütüdür. Suveybe'nin diğer emzirdiği çocuklar da şunlardır: Hamza bin Abdülmuttalip, Cafer bin Ebi Talip, Eba Selme bin Abdülesad El Mahsumi. Resûlullah peygamberlik verildikten sonra buyurdu ki: Ebu Lehebi ateşte susuzluk, susuzluk diye bağırırken gördüm. Ebu Leheb'e kendisinin başparmağının ucu ile su veriliyordu. Ve dedim ki:

- Neden böyle başparmağınla su içiyorsun? Ebu Leheb:

- Boynumda seni emziren Suveybe'nin vebali vardır. (Kendisine suyun verilme sebebi de Suveybe'nin sütünün hatırı dolayısıyla.)

s.10

Cafer Bin Muhammed'e göre, Hz Muhammed iki aylıkken babası Abdullah bin Abdülmuttalip vefat etmiştir. Bazılarına göre de doğumundan önce vefat etmiştir. Bu doğru bir bilgi değildir çünkü genel görüşe göre, Hz Muhammed'in doğumundan sonra ölmüştür. Bazılarına göre de babası, doğumundan bir sene sonra vefat etmiştir. Abdullah babasının dayıları Beni Neccarlar'ın yanında Darun Nâbiğa denen evde vefat ettiğinde 25 yaşındaydı.

Sad bin Bekir bin Hozan, Hz Muhammed'i emzirmeye yanına almıştır. Abdulmuttalip onu Halime Bind Ebi Züeyb Essadi'in kocası olan Haris Bin Abduluzze bin Refaa Essadi'ye göndermiştir. Hz Muhammed, Beni Saadlerde ikamet ederken, Beni Saadler mallarında ve nefislerinde bereketlenme görmüşlerdir.

Hz. Muhammet onlarda kalırken, yanına adam suretiyle birisi geliyor. Adam Hz. Muhammed'in karnını yırtıp içini temizliyor. Bu olaydan sonra onlar da Hz Muhammed daha beş yaşında iken Hz. Muhammed'in başına bir şey gelmesinden korkarak onu, dedesi Abdulmuttalip'e gönderdiler. Bazılarına göre bu olay olduğunda Hz. Muhammed dört yaşındaydı. Hz. Muhammed yaşı küçük olmasına rağmen on yaşındaki çocuklar gibi gösteriyordu.

Annesi Âmine Bintü Veheb bin Abdü Münaf bin Zehre Mekke ve Medine arasında El Ebva denilen yerde vefat ettiğinde otuz yaşındaydı, Hz. Muhammed de altı yaş üç aylıktı.

Annesinin vefatından sonra artık O'na Kureyşlilerin lideri olan dedesi Abdulmuttalip bakmıştır. Allah hiç kimsenin nail olamadığı şerefi dedesi Abdulmuttalip'e nasip etmiştir. Allah bu şerefli görev vesilesi ile ona kıtlık döneminde bile bol su, bol yiyecekler, bol mal vermiştir. Abdulmuttalip o kıtlıkta, dağdaki kurdu kuşu bile doyurmuştur. Ebu Talip diyor ki:

“Kuşlar bile nimetimizi yiyecektir.

Nimeti verirken ellerimiz titremez.”

Abdulmuttalip putlara tapmayı reddetmiş ve ancak tek bildiği Allah azze ve celleye tapmıştır. Abdulmuttalip'in oluşturduğu sünneti daha sonra Hz. Muhammed'e inen sünnette de vardır: Örneğin adakların yerine getirilmesi, mahrem olanlarla evliliğin yapılmaması, evlere arkadan ve habersiz girilmemesi, hırsızın elinin kesilmesi, kız çocuklarının diri diri gömülmesinin lanetlenmesi, içkinin yasaklanması, zina ve Kur'an'ın yasaklanması, evde çıplak gezilmemesi, misafire ikramda bulunmak, hacca helal malla gidilmesi, haram ayların mukaddes bilinmesi... Kureyşliler Ashab-ı filin geldiğini görünce Mekke'den kaçmışlardır. Bunun üzerine Abdulmuttalip demiştir ki: “Vallahi de Mekke'den çıkmam. Kimse bu şerefli toprağa ayak basamaz.”

s.11

Kâbe'nin önüne oturarak dedi ki:

“Kureyşliler Abdumuttalip'e ikinci İbrahim diyorlardı. Ashab-ı filin başlarına geleceğini müjdeleyen de Resûlullah'ın babası Abdullah bin Abdumuttalip'tir.”

Abdumuttalip diyor ki:

“Abdullah iyi ve kötü her şeyi açıklayıcı olarak size geldi. Ashab-ı filin başlarına gelecekleri Kureyşlilere önceden bildirmiştir.”

Abdumuttalip'in on erkek, dört kız çocuğu vardır: Resûlullah'ın babası Abdullah, adı Abdümünaf olan Ebu Talip, Ebu Tahir denen Zubejr, AbdulKâbe ve anneleri Fatıma Bintü Amr bin Aiz bin İmran bin Mahzum, Hekimül Beyza'nın anneannesidir. Abdumuttalip'in kızları da Atike, Bürre, Erva ve Ümeyme'ydı. Haris de Abdumuttalip'in en büyük oğluydu ve Abdumuttalip de onun adıyla çağırılırdı. Kusum ve annesi Safiyye Bintü Cündüp bin Huceyser bin Zebbab bin Habib bin Suvae bin Amir bin Sasaa, Hamza da Ebu Yula denilirdi. Hz. Hamza da Allah'ın ve resulünün aslanıydı ve annesi Hale Bintü Vahip bin Abdümünaf bin Zuhre, Abdumuttalip'in kızı Safiye'nin annesidir. Abbas ve Dirar'ın annesi Nüteyle Bintü Cennab bin Küleyb bin Nimir bin Sakıt'tır. (Abduluzze) Ebu Leheb'in annesi Lubna Bintü Hacer bin Abdümünaf bin Zatr El Huzai'dir, Abdumuttalip'in ikinci çocuğu Ğaydak (Cehel) ile adlandırıldı çünkü Kureyşlilerin en yardımsever insanıydı. Annesi de Mümenna Bintü Amr bin Malik bin nevfel el Huzai'dir. İşte bunlar Resûlullah'ın amca ve halalarıdır. Abdumuttalip'in her çocuğunda şeref, güç, kudret gibi sıfatlar vardı ve çocukları Kureyşlilerin saygı duyulan insanlarıydı. Amir İbnî Malik Melaib El Esinne Kâbe'ye ziyareti esnada Abdumuttalip'in çocuklarını bir yazısında şöyle vasıflandırmıştı:

s.12

“Bunlarla Mekke kurtuluşa erer.” Eksem bin Sayfi de bir yazısında onlardan bahsederken: “Sanki gümüşten yapılmış kale burcu gibidirler. Ey Temim oğulları! Allah bir devleti kurdurmak isterse ancak böylelerini yetiştirir. Bunlar insanın değil ancak yaratanın yetiştirebileceği insanlardır.”

Abdumuttalip'e Kâbe'nin avlusunda örtüler serilmesine rağmen o zamanlar daha çocuk olan Hz. Muhammed gelmeden gidip o sergilere oturmazdı. Abdumuttalip Hz. Muhammed'in amcalarına şöyle derdi: “Çocuğumu getirin bana. O ileride şanlı işler yapacak.”

Abdulmuttalip, Seyf Bin Ziyazenle yaptığı Yemen savaşını kazanınca Seyf'e gider. Seyf'le baş başa kalınca, Seyf O'na, Peygamberlik alametleriyle ilgili belirtileri Abdulmuttalip'e anlatınca, Abdulmuttalip o vasıflarda kendinin bir torununun olduğunu söyleyerek heyecana gelip tekbirler getirip secdeye varır. Seyf dedi ki:“ Ey Melik, O'nu Yahudi ve Kendi kavminden esirge. Kavmin Yahudilerden daha da berbattır. Allah O'nun davasını tamamlayıp yüceltecektir.”

Hız Muhammed doğduğundan beri Ehl-i kitap Abdulmuttalip'e hep ondan bahsetmişlerdir. Bu durum da Abdulmuttalip'in sevincini daha da yükseltmiştir. Abdulmuttalip: “Vallahi Allah, Kureyşlilere Zemzem suyunu içmeyi ve sonsuz bereketi nasip etti. Bizi yüceltti ve en büyük şerefe layık gördü ki dünya son bulup ahiret günü gelinceye kadar.

Daha sonra Kureyşliler hep kuraklık dolu yıllarla karşılaştılar ta ki ekinler kuruyup topraklar çölleşinceye kadar. Bu durum onları korkuttu. Kureyşliler Abdulmuttalip'e: “Senin duanla Allah bizi susuz koymadı. Ey Abdulmuttalip, dua et ki Allah bizi susuz koymasın. Senin duanla bizi defalarca böyle kuraklıklardan kurtarmıştı.” Tam bu esnada, birdenbire Mekke dağlarından bir ses geldi: “Ey Kureyşliler, Nebi'ül ümmi (peygamber) sizdendir. Onun zuhuru zamanı bu zamandır zuhur zamanının gölgesi üzerinize düşmüştür, bakınız içinizde soyca en üstünüz ve şerefliiniz; uzun boylu, iri kemikli, o yüksekçe olan zat ve oğulları çıksın dua etsin oradakilerde ‘Amin’ desinler. Hayırlı yağmurlar ve bolluklar kavuşacaksınız. Mekke'de bu şeybetü'l hamd'dır. Bu şeybetü'l hamd'dır, demeyen kalmadı.” Bunun üzerine Abdulmuttalip Resûlullah'la birlikte dua etmeye çıkarak:

s.13

“Ey ihtiyaçları karşılayan, sıkıntıları kaldırıp ferahlatan Allah'ım! Her şeyi öğretilmeden bilen, her nimeti istenilmeden, esirgemedi veren sensin! Bunlar, senin erkek kulların ve erkek kullarının oğullarıdır. Şunlar da, senin kadın kulların ve kadın kullarının kızları ve onların oğullarıdır. Senin hareminin yanında barınıyorlar. Art arda gelen kuraklık yıllarının davaları, develeri ve ekinleri yok ettiğinden, sana şikayet ediyorlar. Bizlere bolluk getirecek yağmurunu acele yağdır.” diyerek dua etti.

Bunun üzerine gök parçalanırcasına yağmur yağarak kurak vadiler, alanlar suyla doluyor. Bu olayla ilgili bazı Kureyşliler diyor ki:

Onun yüzü suyu hürmetine Allah Abdulmuttalip'in duasına icabet etti.

Yağmur ve bereket için dua ederken Allah Mudaroğullarını en hayırlısını müjdeledi.

Onun yeryüzünde eşi benzeri olmayacaktı.

Abdulmuttalip oğlu Zubayre: Kâbe'nin yönetimini, Ebu Talibe: Resûlullah ve zenzem suyunu, emanet ederek dedi ki: "Size Araplar arasında büyük şeref ve saygı sahipliğini bırakıyorum." Ebu Talibe de:

Ey Abdu-l Munaf benden sonra sana babasından tek kalanı emanet ediyorum.

Onu daha beşikteyken bırakmıştı bende ona analık babalık yapmıştım.

Oğullarım arasında ancak sana emanet edebildim onu her türlü kötülüklerden kuru ve ona sahiplik et.

Abdulmuttalip öldüğünde, Resûlullah sekiz yaşındaydı. Abdulmuttalip bazılarına göre yüz yirmi bazılarına göre ise yüz kırk yaşında ölmüştür. Ve Kureyşliler onun ölümünü kutsallaştırmışlardır. O'nu, su ve sedirle yıkamışlardır. Böylece ölüleri sedirle yıkayan ilk kavim Kureyşliler olmuştur. Üzerine misk kokusu sürülerek Yemen hüllesi denilen bin altın değerindeki kefenle çift kat sarılmıştır. Gömülmeden önce azameti ve büyüklüğünü göstermek amacıyla günlerce el üstünde taşınmıştır. Abdulmuttalip'in ölümünden sonra İbnü Cedan ve Velid bin Rabia El Mahzumi saltanat yarışına girişmişlerdir.

s.14

Resûlullah'tan rivayet edenler şöyle diyor: "Allah'u Teala, dedem Abdulmuttalip'i hem yönetici hem de peygamber sıfatında göndermiştir.

Abdulmuttalip'in vefatından sonra Resûlullah'ı güçlü, kudretli, namı bilinen, saygı görülen bir lider olan amcası Ebu Talip korumasına almıştır.

Ali bin Ebi Talip şöyle dedi: "Resûlullah henüz dokuz yaşındayken amcası Ebu Talip onu başkasına emanet edemediği ve başkasına güvenemediği için Şam'a bağlı Busra'ya onu beraberinde götürürken ona şöyle dediğini söylüyor: "Vallahi! Seni benden başkasına emanet edemem."

Ebu Talip'in tüm çocuklarının annesi olan hanımı Fatıma Bintü Esed bin Haşim, Hz. Muhammed'i yetiştirip büyütüştür ve Resûlullah 'tan duyanlara göre Fatıma faziletli bir Müslüman idi. Hz. Muhammed dedi ki: "Bugün annem öldü." diyerek kendi gömleğiyle Fatıma'yı kefenledi ve kabri üzerine uzandı. Hz. Muhammed'e dendi ki: "Ey Allah'ın Resulü, Fatıma için çok üzüldün." Hz. Muhammed de: "O benim annemdi. Çocukları açken beni doyurur ve tüm ihtiyaçlarımı karşılardı ve O benim annemdi."

Hız. Muhammed yirmi yaşına varınca peygamberlik işaretleri kendisinde görülmeye başlandı. Tüm kitap ehli olanlar da o alametleri görünce peygamberliğin

yakında ona verileceğini konuşuyorlardı. Günün birinde Hz. Muhammed Ebu Talip'e dedi ki: "Ey amca, rüyamda bana, beraberinde iki adam olan bir adam geliyor ve o beraberindekiler diyorlar ki: "O'dur, O'dur." Ve tek gelen adam da hiç konuşmuyor. Bu ne demek oluyor?" diye sordu. Ebu Talip de Mekke'de bulunan ileri gelen ilim adamlarından bu durumu anlayan birine anlatıyor. O da peygamberi görünce diyor ki: "Bu temiz bir ruhtur! Vallahi bu Allah'ın temiz peygamberidir." Ebu Talip de ona diyor ki: "Kardeşimin çocuğu ile ilgili bu özelliği herkesten gizle, kavmini kışkandırma. Vallahi bu durumu Ali'ye bile söylemedim hatta babam Abdulmuttalip bana, düşmanların ona zarar vermemesi için Muhammed'in gönderilecek peygamber olduğu sırrını gizli tutmamı emretmiştir.

s.15

3.2. FİCAR

Kinane ve Kayslar arasında meydana gelen Ficar savaşında, Resûlullah'ın yaşı kimilerine göre 17 kimilerine göre ise 20' idi.

Damra oğullarından Kays'ın oğlu Berrad Mekke'de Harb bin Umeyye civarında iken Heziloğullarından Haris'in üzerine yürüyüp onu öldürünce, Harb bin Umeyye de Berad'ı Mekke'den kovmuştur. Bu olay Numan bin Münzir'e bildirilmiştir.

Numan bin Münzir ve Urva bin Utbe bin Cafer bin Küllab toplandılar. Numan bin el Münzir, Urva Ve El Berrad yanında toplanırken dedi ki: "Mallarımı kim satın alır?" Berrad dedi ki: "Ben alırım." Urve dedi ki: "Ben alırım." Bu ikisi söz dalaşına girdiler. O ikisi aralarında anlaşınca, Urve oradan uzaklaşmak istedi ama Berrad karşı gelip Urve'yi öldürdü ve elinde bulunan Numan'ın tüm malını aldı. Numan her sene Ukaz pazar yerine ticarete giderdi. Araplardan hiç kimse kendine karşı gelmezdi ta ki Numan Bel'a bin Kays'ın kardeşini öldürene dek.

Bu olay üzerine Kaysliler, Berrad oğullarının tarafında yer aldılar. Kinaneler de Kureyşlilere yönelmiş, Kureyşliler de onların tarafında yer alıp savaş için ittifak etmişlerdir ve Recep ayında savaşmaya başladılar. Hâlbuki Recep ayı kan dökülmesi haram olan bir aydı. Bu haram ayda günah işledikleri için bu savaşa "Ficar" dediler. Her Kureyş kabilesinin başında bir lider vardı. Haşim oğulları başında da El Zubeyr bin Abdulmuttalip vardı.

Bazı rivayetlere göre Ebu Talip bu savaşa haram aylarda olduğu ve bunu çok büyük bir günah bildiği için katılmadı. Ve dedi ki: " Ben bu savaşa katılmam ve

bizden olan hiç kimseyi de bu savaşta bulundurmam.” Savaşa katılmak isteyen El Zubeyr Ebu Talip’in karşı gelmesi üzerine kabileden ayrılıyor. Abdullah Bin Cüdan Etteymi ve Harp İbn Ümeyye dedi ki: “Beni Haşim’in girişmediği işe biz de girişmeyiz.” Zubeyr de bunun üzerine onlardan ayrıldı.

Bazılarına göre Ebu Talip Resûlullah olmadan savaşa katılmazdı çünkü Resûlullah bir savaşta olursa o savaş kazanılırdı, Resûlullah’ın olduğu savaşta bereket vardı. Ve dediler ki: “Ey gökteki kuşu doyuran ve Hacıları sulayan bizden uzak olma senin katılmanda zafer ve galibiyeti görüyoruz.” Hz. Muhammed dedi ki: “Zulüm, düşmanlık, yol kesiciliği, yalan ve iftiralarından uzak olursanız sizinle olurum.” Onlar da: “Senin dediğin gibi olacak.” Ve Resûlullah savaşa katılıp savaşı kazandırmıştır.

s.16

Bazılarına göre de Resûlullah dedi ki: “Amcam Ebu Ficar’da Talip’le bulunduğumda ben daha çocuktum.”

Ve bazılarına göre, Hz. Muhammed Ficar’a katıldığında 20 yaşlarında idi. Eba Berra Melaibi El Esinne’yi vurup atın üzerinden düşürmüştür. Fetih de kendiyile geldi. (Tüm rivayetleri topladık.) Harb bin Umeyye bin Abdüşşems Ficar’dan birkaç ay sonra Şam’da ölmüştür.

s.17

3.3. HİLFUL FUDUL

Resûlullah Hilful Fudul’da bulunduğunda 20 yaşını aşmıştı. Allahü Teâlâ onu gönderdikten sonra dedi ki: “Abdullah bin Cedan’ın evinde bulunduğum bu antlaşma, bütün dünya mallarına bedeldi. Eğer bugün öyle antlaşmaya çağrılırsam hemen icabet ederim.” Hilful Fudul’un amacı, Kureyşliler’in Mekke’nin güvenliğini sağlamak istemeleriydi. Bu amaçla Mekkeliler birçok antlaşma imzalamıştı. Bu antlaşmada bulunanlar El Mutayyibler ki onlar; Abdu Munaf, Esedoğulları, Zuhre oğulları, Teymoğulları, Haris bin Fehroğullarıdır. Bu antlaşmanın amacı; Kâbe’nin her türlü tehlikeden güvenliğini sağlamaktır ve hiç kimseye Kâbe’yi teslim etmemektir.

Atike Bintu Abdulmuttalip tayip yapmış ve ellerini de ona basmışlardır. Bazılarına göre de tayip’i yapan Ummü Hâkim El Beyda Bintü Abdülmuttalip’di ve Ummü Hâkim Resûlullah’ın babası Abdullah’ın bir ikiziydi. Anlaşanlar: Lukalar ki bunlar Abdudaroğullarıdır, Beni Mahzum, Beni Cumah, Benü Sehm, Benü Uday.

Bu antlaşmayla, kötü işler yapmaktan birbirlerini men etmişler ve iyilikte bulunacaklarına söz vermişlerdir. Bir inek keserek ellerini kanına batırmışlardır.

Kureyşliler haremde gariban, kimsesiz olanlara zulmederlerdi ta ki Esed bin Huzeyme oğullarından birisi ticarete gelip malını Beni Sehim'den birisi alıp parasını vermeyince, malı giden adam Kureyşlilere yönelerek hakkını istemiştir. Çalan adamdan hakkını alamamış ve kimse de kendini dinlememiştir. Malı giden adam Esedi Eba Kubeys dağına çıkıp avazı çıktığı kadar bağırarak:

“Ey Fihr oğulları, mazlum birinin Mekke gibi bir yerde malını alıyorlar

Harem'de gaddarlar, soyguncular dolaşiyor

Bazılarına göre de malı gasp edilen Esed oğullarından biri değil de Kays bin Şiba Esselemi'dir. Ebi Halaf El Cumahi'ye mal satıyor o da parasını vermiyor ve bu şiiri okuyor:

Ey Kusay oğulları, Harem'de nasıl böyle bir şey olur. Bu Kâbelilerin ahlakına ve büyüklüğüne yakışır mı?

Zulme uğruyorum, zalimi men engel olan yok mu?

s.18

Bunun üzerine Kureyşliler, Abdullah bin Cüdan Etteymi'nin evinde toplanıp şu anlaşmaya varmışlardır: Mekke'de yabancı olan hiç kimse zulme uğramayacak ve hakkı korunacak ve mazlumun hakkı zulmedenden alınacaktır.

Bu antlaşmada bulunanlar; Haşim, Esed, Zuhre, Teym ve El Haris Bin Fehr'di. Kureyşliler dedi ki: Bu Hilf faziletli olduğundan dolayı bu isimle adlandırılmış ve Hilful Fudul denmiştir. Bazılarına göre de bu antlaşmada bulunan; El Fadl Bin Kudaa, el Fadl Bin Haşaa ve El Fadl Bin Badaa adlı kişilerin ismine göre adlandırılmıştır.

s.19

3.4. KÂBE'NİN YAPILIŞI

Kureyşliler kendi aralarında taşın (Hacer'ül Esved'in) yerine konması konusunda anlaşmazlığa düşünce, o sıralar 25 yaşında olan Resûlullah'ın taşı yerine koymasıyla sorun giderilmiştir. Kâbe sele uğradığında Kureyşliler onu yerinden aşağı düşürmüşlerdi. Bazılarına göre: Kureyşlilerden bir kadın ateş yakarken, Kâbe'nin kapısına kıvılcım düşürmüş ve Kâbe'nin kapısını yakmıştır. Kapının boyu da 9 zeri'(1 zeri': koldaki dirsekle bileğin birleştiği uzunluk kadardır)dir. Bu uzunluğun 9 zeri' olmasına itiraz edenler de olmuştur. İlk kazmayı vuran Velid bin

El Muğira El Mahzumi olmuştur. Hz. İbrahim'in koyduğu taşları buluncaya kadar Kâbe'yi kazmışlardır. Velid bin El Muğira El Mahzumi İbrahim'in koyduğu taşın bir tanesini çıkarıp üstüne varıncaya kadar ilerlemiştir. Taşı eski yerine tekrar oturtmuşlardır. Bazılarına göre, taşı koyan Ebu Vehap bin Amr bin Ayiz bin İmran bin Mahzum'dur. O andan oradan yılanlar çıkararak bina ve kendileri arasında binanın yapılmasına engel olmuşlardır. Toplanarak dedi ki: "Ne görüyorsunuz?" Ebu Talip cevap verdi: "Burası helal mal haricinde yapılmaz, malların helal olması gerekiyor. Zulmederek elde ettiğiniz haram paralarla yapılamaz." Helal olduğundan şüpheleri olmadığı mallarını ortaya koyarak bir kuşun o yılanları alıp götürmesine kadar ellerini gökyüzüne açmışlardır. Resûlullah haricindeki herkes elbiselerini indirip çırılçıplak çalışmışlardır. Resûlullah elbisesini indirmeye güvenmiştir ve oradan elbisesini çıkarmamasına yönelik bir ses duymuştur. Kâbe, Vadinin en yüksekinde bulunan El Siyade dağından getirilen taşlarla yapılmıştır. 18 zeri'ye kadar yükseltmişlerdir.

İlk taşı koymak için, kabileler birbirini takip ediyorlardı. Abdülmünaf oğulları 4. Sıradaydılar. Onları Kusay bin Külab, Teym El Rubug, Mahzum El Rubug, Sehm, Cumah, Uday, Amir bin Fehr El Rubug oğulları takip etti. Taşı koymak istediklerinde ihtilafa düşmüşlerdir. Her kabile: "Taşı koymak bize düşer." dedi. Birden Kureyşliler'in El Emin dedikleri Resûlullah geldiğini görünce dediler ki: "Abdullah'ın oğlu Muhammed'in hükmüne razıyız." Resûlullah üzerindeki hırkasını indirip taşı ortasına koyup ve dedi ki: "Her kabile hırkanın bir köşesinden tutun ve hepiniz birden kaldırın. Dediği gibi de yaptılar. Utbe bin Rabia hırkanın bir yanından tutmuş, Ebu Zum'a bin Esved, Abu Huzeyfe bin El Muğira, Kays bin Udey Es Sehemî ve bazılarına göre El As bin Vail birer yanından tutmuşlardır ve taşı konulması gereken yere Hz. Muhammed alıp koymuştur ve Kâbe'nin üstünü örtmüşlerdir ki daha önce Kâbe'nin üzeri örtülü değildi.

s.20

3.5. HATİCE BİNTÜ HUVEYLİT İLE EVLENEMESİ

Resûlullah Hatice Bintü Huveylid ile evlendiğinde 25 yaşındaydı, bazılarına göre ise evlendiğinde 30 yaşındaydı. Peygamberimizin Peygamberlik gönderilmeden önce doğan çocukları; El Kasım, Rukiye, Zeynep ve Ümmü Gülsüm; peygamberlik gönderildikten sonra da Abdullah ki o temiz bir çocuktü çünkü İslam döneminde doğmuştur ve Fatıma. Ammar bin Yasir'den nakledenlere göre; Ammar bin Yasir

dedi ki: “Ben Resûlullah’ın Hatice Bintü Huveylit’le evliliğini herkesten çok bilen biriyim. Onun arkadaşıydım. Bir gün Safa ve Merve arasında yürürken birden Hatice Bintü Huveylit ve kız kardeşi Hale’yi gördük. Hatice Resûlullah’ı görünce kardeşi Hale bana geldi ve dedi ki: “ Ey Ammar! Arkadaşın Hatice’ye uygun olmaz mı? Dedim ki: “Vallahi bilmiyorum.” Ve döndüm Resûlullah’a durumu anlattım. Ve dedi ki : “Dön ve bir gün ona geleceğimizi söyle.” Ben de dediğini yaptım. O gün geldiğinde Amr bin Esedi süsleyerek sakalına sarı boya sürdüm. Daha sonra Resûlullah bazı amcaları Ebu Talip’le liderliğinde geldiler. Sözü Ebu Talip alarak dedi ki: “Hz. İbrahim’in neslinden ve İsmail’in zürriyetinden olan, bize Kâbe’yi ve haremi güvenli kılan, bizi insanlara hâkim kılan ve bu olduğumuz şehri bize bahşeden Allah’a hamd olsun. Sonra kardeşimin oğlu Muhammed bin Abdullah, Kureyşlilerden hiç kimse ile aynı kefeye konmaz, hepsinden üstündür. Malı azdır ki mal değişken bir rızktır ve yok gidici bir gölgedir ve Hatice’nin onda gönlü vardır. Benim malımdan ne isterseniz alabilirsiniz diyerek çok iyi konuştu. Onları evlendirdi ve gitti. Hatice’nin amcası Amr bin Esed sabah uyanınca neler olduğunu anlayamadı ve ona dendi ki:

s.21

Hatice’nin amcası: “Bu Muhammed bin Abdullah bin Abdulmuttalip senin kadın tarafından akrabandır:

- Ne zaman evlendiniz? Ona dendi ki:
- Dün
- Evlilik olupbitti mi? Kendisine dendi ki:
- Evet, o da ben de evliliğinize şahidim dedi.

Amr, Resûlullah’ı görünce dedi ki: Şahit olun ki, dün evlenmiş olmasaydınız bugün sizi evlendirirdim.

Muhammed bin İshak’a göre Huveylid bin Esed bin Abdul Uzze kızı Hatice’yi Resûlullah ile evlendirdi ve Ficar’dan 5 sene sonra öldü. Bazılarına göre de, Ficar’da veya Ficar senesinde sonra ölmüştür.

s.22

3.6. EL MEB’AS (PEYGAMBERLİĞİN GÖNDERİLİŞİ)

Resûlullah 40 yaşını tamamladığında peygamber olarak gönderilmiştir. Gönderilişi Rebiyülevvel ayıydı. Bazılarına göre de Ramazan ayındaydı. Acem aylarına göre de şubattaydı. Gönderildiği sene, Kova burcu senesi yakınlarındaydı.

Astrolog dedi ki: “Maşallah.” Resûlullah’ın gönderildiği senede ışıltılar Başak’a 4 derece, doğumunun 3. dönüşünü tamamlamıştı. Ay, Teraziye 17 derecedeydi. Merih, Başak’ın 13 derece gerisindeydi. Merkür Oğlak’ta 5. Ve 21 derecedeydi. Zuhâl Kova’ya 6. Ve Zühre 9 derece Balık sınırındaydı. Güneş 8. Koç’a bir dakikaydı. Utarit Koç’a 14 derecedeydi. Güneş yılın ilk gününe girmişti. Havarizm dedi ki: Güneş Kova’ya 24 derece ve 25 dakikaydı. Ay Yengeç’e 17 derecedeydi, Zuhâl Kova’ya 9 derecedeydi, Müşteri de 12 derecedeydi, Merih Balık’a 15 derece 30 dakikaydı, Zühre Kova’ya 11 derecedeydi, Utarit Kova’ya 23 derece 30 dakikaydı.

Cebrail O’na görünüp O’nunla konuşurdu. Belki de gökten, ağaçtan, dağdan seslenirdi. Resûlullah bu durumdan korkuya kapılırdı. Sonra Cibril O’na dedi ki: “Allah’ın sana, putlardan, hayrı olmayanlardan uzak durmanı emrediyor ve o da ilk emriydi. Resûlullah Hatice Bintü Huveylit’e gelip Cibril’den ile ne konuştuklarını anlatır. Hatice O’na der ki: “Gizle ey Emmioğlu, Allah’tan dileğim, senin hep hayırlara vesile olmandır.” Cibril O’na cumartesi ve pazar gecesi geldi. Peygamberliğini pazartesi günü kendisine açıklamıştır. Bazılarına göre de Perşembe günüydü. Cafer bin Muhammed’den nakledilenlere göre ise, Ramazan ayının bitmesine 10 gün kala Cuma günü Peygamberlik kendisine tebliğ edilmiştir. Onun için Cuma günü Müslümanlara bayram günü olarak ilan edilmiştir.

s.23

Cibril geldiğinde Sündüs’ten cübbe giymişti ve cennet sergilerinden bir sergi getirip Hz. Muhammet’i oturmuştu ve O’na Allah’ın elçisi olduğunu bildirmişti. Allah’ı tebliğ edip O’na tanıtmıştı ve O’na: “Oku, yaratan Rabbinin adıyla oku!” ayetini getirmiştir. İkinci günü: “Ey örtüye bürünmüş, kalk ve uyar! Ayetini yatarken getirmişti. Resûlullah da dedi ki: “Cibril’in bana putlardan ve erkekler arasında konuşulan muhalattan (yalan, iftira, küfür vb.) uzak durmamı söylemişti. Bazılarına göre de İsrâfil üç sene görevlendirilmişti. Cibril de 20 sene görevlendirilmişti. Bazılarına göre de Cibril hala görevlidir. Varaka bin Nevfel Hatice Bintü Huveylit’e dedi ki: “ Muhammed’e gelenin kim olduğunu O’na sor. Gelen Mikail ise O’na sekineti, yumuşaklığı, iyiliği getirmiştir. Eğer Cibril ise savaş ve esirliği getirmiştir. Hatice de O’na sordu. O da dedi ki: “Cibril”. Cibril’i duyunca Hatice alnına vurdu.

Farz olan ilk namaz öğle namazıydı. Cibril geldi ve O’na abdest almayı gösterdi. Sonra Cibril namaz kıldı ve ona namaz kılmayı öğretti. Resûlullah da kıldı. Bazılarına göre de öğlen namazı orta namazıdır, Resûlullah’ın ilk kıldığı namazdı, o da Cuma günüydü. Sonra Hatice Bintü Huveylit’e geldi ve Resûlullah olanları

anlattı. Hatice de hemen abdest alıp namaz kıldı. Sonra Ali bin Ebu Talip Resûlullah'ı gördü ve O'nun yaptığı gibi yaptı.

Gönderildiğinde şeytanlar söylenenleri çalmamaları için gökyüzünden inen taşlarla taşlanarak getirilenleri duymaları engellenmiştir. İblis dedi ki: "O da ne? Bir şeyler oluyor. Peygamber gönderildi." Tüm dünyadaki putlar tersine dönmüştür. İbadet edilen ateşler tümüyle sönmüştür.

İlk iman eden Müslümanlar: Kadınlardan ilk Müslüman olan, Hatice bin Huveylit'ti, erkeklerden Ali bin Ebu Talip'ti, Zeyd bin Harise sonra da Abuzer ve bazılarına göre Ebubekir, Abuzer'den önce, sonra Amr bin Abese El Selemi, sonra Hlit bin Sait bin El As, sonra Saad bin Ebi Vakkas, sonra Utbe bin Gazvan, sonra Habeb bin El Ert, sonra Musab bin Umeyr Müslüman olmuşlardır.

Amr bin Abese Esselemi'den rivayet edilenlere göre dedi ki:

"Resûlullah ilk gönderildiğinde yanına gittim ve emrolduklarını söyledi. Dedim ki: "Olanları bana söyle." Bana emrini ve Allah'ın O'na ne görev yüklediğini söyledi.

s.24

Dedim ki: "Peki sana tabi olan kimse var mı?" dedi ki: "Evet! Bir kadın, bir çocuk, bir kul." Hatice bint Huveylit, Ali bin Ebu Talip, Zeyd bin Harise'yi kastetti. Resûlullah 3 sene Mekke'de kalarak olanları gizlemiş ama Allah azze ve celle'nin de bir olduğunu söylüyor ve ona ibadete çağırıyordu. Peygamber olduğunun zeminini hazırlıyordu. Kureyş topluluklarına uğradığında derlerdi ki: "Abdumuttalip'in oğlunun oğlu gökten hitap ediliyor, tapınakları kötülüyor ve kâfir ölen atalarının helak olmasını dile getiriyor." Sonra Allah azze ve celle O'na kendisine gönderdiğini yükseltmesini emretmiştir. Ve kendinin Resul olduğunu açıklayarak dedi ki: "Ben Allah'ın Resulüyüm, elçisiyim. Sizi tek olan Allah'a ibadet etmeye ve faydası ve zararı olmayan, yaratıp rızık vermeyen, yaşatıp öldürmeyen putlara tapmayı bırakmaya çağırıyorum. Kureyşliler kendisiyle dalga geçerek O'na ziyan verdiler ve Ebu Talip'e dediler ki: "Kardeşinin oğlu ilahlarımızı, umutlarımızı, atalarımızı kötülüyor. Bu davasından vazgeçsin ve malımızdan ne kadar isterse alsın." Bunun üzerine Resûlullah dedi: "Allah beni dünya malını ve heveslerini toplamaya değil, Kendini anlattırıp ona yöneltmek için gönderdi." O'na büyük ziyanlar yaptılar, kendine ziyan verenlerin başında; Abu Leheb, El Hakem bin Ebi El As, Ukbe bin Ebi Muayt, Udey bin Hamrab Es Sakafî, Amr bin Ettulatile El Huzai gelmektedir. En fazla zararı da Ebu Leheb vermiştir.

Bazılarına göre de Resûlullah Ukaz pazarında üzerine giydiği kırmızı cübbe ile dedi ki: “Ey insanlar, Lailahe illallah deyin, kurtuluşa erin ve kazanın.” Birde bakıyor ki kendini takip eden biri yüzü altın gibi diyor ki: “Ey insanlar, bu benim kardeşimin oğludur ve yalancıdır. O’na karşı dikkatli olun.” Ve dedim ki:” Kimdir bu?” O Abdullah’ın oğlu Muhammed’dir ve bu da amcası Abdulmuttalip’in oğlu Ebu Leheb’dir. Kendisiyle dalga geçenler; El As bin Vail, Es Sehemî ve El Haris İbnî Kays bin Uday Es Sehemî ve El Esved bin El Muttalip bin Esed ve El Velid bin El Muğira El Mahzumi, El Esved bin Abid Yağuz Ezzuhari, çocuklarına ve kölelerine Resûlullah üzerine her türlü pislikleri atmalarına ve saçmalarını emrediyorlardı. Resûlullah’a namaz kıldığı esnada bile üzerine her türlü istenilmeyen şeyleri yapmalarını söylediler.

Çocuklarının birine dediler ki; pislik dolu eşyayı alıp onu, O secdeyken omuzlarına koymasını emrettiler. Resûlullah bunun üzerine Ebu Talip’e giderek dedi ki: “Benim bu durumum nasıl?” “ Ne oldu ey kardeşimin oğlu? Kendisine yapılanları söylemiştir. Ebu Talip kılıcını alarak kendisini takip eden çocukla birlikte, kılıcını çekerek dedi ki:

s.25

“Vallahi içinizden her kimin sesi çıkarsa onu vuracağım” diyerek, Çocuğa emredip: “Pislik torbasını al ve tek tek yüzlerine çal.” ve dediler ki: “Sen bize emanetsin ey kardeşimizin çocuğu!” Kureyşliler toplanarak Ebu Talip’e dediler ki: “Sana bir teklifte bulunuyoruz. Kureyş çocuklarının en güzeli, en yakışıklısı olan Umara bin El Velid bin El Muğira’yı al kendine çocuk edin ve bize Muhammed’i ver öldürelim.” Ebu Talip dedi ki: “Bu da ne teklifi böyle! Size çocuğumu vereyim öldürün, siz de bana çocuğunuzu verin besleyeyim!”

Bunun üzerine Ebu Talip dedi ki:

“Ey Şeyibe oğlu onların sana karşı kurdukları kuru halden başka bir şey değildir. Muhammed’e karşı kötü olun diyorlar hayır sen onların düşüncesinin tersine yürü sana karşı samimiler mi, yoksa kıskanç hainler mi onlar sana karşı sadık değiller. Sana kimse zulmedemeyecektir sen Abdu Munaf oğullarının en hayırlısıdır.”

Onun sizinle akraba bağımlığı vardır o dışarılardan biri değildir. O Haşim oğullarının en önde gelenidir. Kureyşliler ona karşı toplanınca diyeceksin: “Ey amcaoğulları sizin gücünüz kimsesizlere mi? Siz yoksa size zulmedenler mi ona

karşılık mı veriyorsunuz biz sizlere zulmedecek kadar zayıf değiliz.” Ve başka bir deyiminde:

“Üzerinize varacak olan kavme karşı iyilik veya kötülükle karşı duracaksınız Açık yüzlüdür o ki bulutlar onun için yağar o yetimlerin sığınağı ve dul kadınların koruyucusudur.”

s.26

3.7. EL İSRA

Cibril Burak’ı getirerek ki Burak; katırdan küçük, eşekten büyük, kulakları titretilen, her adımını gözün görebildiği son noktaya atıyordu. Arkasını uçmasını sağlayan iki kanadı var ki kanatları da parlak yakutlarla donatılmıştı, Kudüs’e varınca namaz kıldı, sonra göğe çekildi. Ve rabbiyle yakınlığı, Allahü Teâlâ’nın dediği gibi, iki yay arasındaki mesafeden daha kısadır. Sonra Ümmühani Bint Ebi Talip’in evine indi. Ve ona olanları anlattı. Ümmühani dedi ki: “Anam babam sana feda olsun. Bunu Kureyşliler’in yanında söyleme seni yalanlarlar.”

İsra gecesinde Ebu Talip Hz. Muhammed’i kaybetmişti. Kureyşliler’in O’nu düşünerek korkmuştur. Şeffar’la birlikte Abdulmuttalip oğullarından 70 kişi toplayarak onlara şunu emretmişti: “Her biriniz bir Kureyşlinin yanında oturun ve onlara dedi ki ben geldiğimde Muhammed benimle birlikteyse ben size gelinceye kadar durun, eğer birlikte değilsek beni beklemeden birer tane onlardan öldürün. O’nu Ümmühani’nin kapısında gördüler ve Hz. Muhammed’i getirerek Kureyşliler’e İsra ve Miraç olayını anlattı. Kureyşliler, Resûlullah’a hiçbir kimsenin zarar ve ziyan vermeyeceğine dair Ebu Talip’le antlaşma yaptılar.

s.27

3.8. ENNEZARE (UYARI)

Allahu Azze ve Celle O’na yakınlarına uyarıda bulunmasını emretti ve Merve dağına çıkarak en yüksek sesiyle seslenerek: “Ey Fehroğulları” diye seslendiğinde Kureyşliler’den hiç kimse kalmaksızın toplanmıştır. Ebu Leheb O’na dedi ki: “Feyroğulları buradadır, buyur. Sonra çağırdı: “Ey Galip oğulları,” dediğinde de Muharip oğulları ve El Haris bin Fihroğulları toplanıyor. Sonra çağırdı: “Ey Lüeyoğulları”, dediğinde de Teym El Edrem bin Galip oğulları toplandı, sonra şöyle çağırdı: “Ey Kâboğulları”, dediğinde de Amir ve Avf bin Lüeyoğulları toplandı, sonra şöyle bağırdı: “Ey Murraoğulları” dediğinde de Udey bin Kâb oğulları ve Sehmoğulları ve Cumahoğulları ve Husays bin Kâboğulları toplandı, sonra şöyle

seslendi: “Ey Küllaoğulları” dediğinde de Teym İbn Murraoğulları ve Mahzum bin Yakaza bin Murraoğulları toplandı, sonra şöyle seslendi: “Ey Kusayoğulları” dediğinde de Zühreoğulları toplandı, sonra : “Ey Abd Münafoguları” dediğinde de Kusayoğullarından olan, Abduddaroğulları ve Abduluzzeoğulları toplandı, sonra şöyle seslendi: “Ey Haşimoğulları” dediğinde de Abduşşemsoğulları, Nevfeloğulları ve Abdulmuttalipoğulları toplandı.

Ebu Leheb kalkıp dedi ki: İşte Haşimoğulları toplandılar. Rabia bin El Haris oğullarından Ebu Abdullah El Fadl bin Abdurrahman El Haşimi'nin dediğine göre, kendileri El Haris bin Abdulmuttalip'in evindelerdi ve kırk kişilerdi, bir kişi fazla veya eksik. Onlara yemek yaptı ve onar onar hepsi doyana kadar yediler. Yemeklerinin tümü bir koç buduydu, İçecekleri de bir kova ayrandı. Sonra bu topluluğa hitaben Resûlullah: “Allah'ın emrettiğiyle onlara uyarıda bulundu, onları Allahu Talaya ibadete çağırdı. Allah'ın kendisini insanlara uyarıda bulunmak üzere peygamber seçtiğini anlatarak onlara görevini bildirdi.

Ebu Leheb dedi ki: “O sizi ele geçirmeden siz onu ele geçirin. O’nu bu görevden men ederseniz Ebu Talipgil sizi öldürecekler, görevini yapmaya bırakırsanız da sizi zillet altına alacaklar.” Ebu Talip de dedi ki: “Ey Avra, Vallahi O’na yardım edeceğiz ve onunla duracağız. Ey kardeşimin oğlu, Allah’a davete çağırıcaksan haberimiz olsun seninle birlikte silahla çıkalım.”

s.28

O gün Cafer bin Ebu Talip ve Ubeyde bin el Haris Müslüman olmuştur. Ve çok sayıda halk iman etti. Sayıları gittikçe arttı. Akralarından müşrik olanlara karşı geldiler. Kureyşliler onlar arasında zayıf olanları İslam'dan dönmeleri ve Resûlullah'a sövmeleri konusunda onları zorladılar. Allah yolunda işkence görenlerden Ammar bin Yasir ve babası Yasir ve annesi Sümeyye'yi öldürene dek işkence yaptı. Sümeyye'yi kalbinden vurarak öldürdü ve böylece İslam'ın ilk şehidi olmuştur. Habbab bin El Eret, Suhayb bin Sinan, Ebu Fukeyhe El Ezedi, Amir bin Fuhayre, Bilal bin Rabah işkenceye maruz kalan diğer Müslümanlardır. Habab bin El Ered dedi ki: “Ey Allah'ın Resulü, bize duada bulun.” Hz. Muhammed dedi ki: “Acele ediyorsunuz. Sizden öncekiler demir taraklarla taranıp testereyle kesildikleri halde bu işkenceler onları dinlerinden ayırmazdı. Vallahi Allah bu emri tamamlayacaktır ta ki Sana'dan Hadramevt'e kadar herkes emin olacak, Allah'tan başkasından korkmayacak. Keçi bile kurttan emin olacak.”

İşkence artarak artık dayanılmaz hale gelince, beş kişi İslam'dan döndü, onlar; Ebu Kays bin El Velid bin El Muğira, Ebu Kays bin El Fakihe bin El Muğira...

Rivayet edildiğine göre bu ayet de bunlar için inmiştir: “Melekler, kendi kendilerine zulmedenlerin canlarını alırken onlar tamamen teslim olur: “Biz bir kötülük yapmıyorduk” derler. Hayır! Doğrusu Allah sizin ne yaptığınızı bilir.”

s.29

3.9. HABEŞİSTAN'A GÖÇMEK

Resûlullah, arkadaşlarının işkence altında olduklarını, kendisinin de güven altında olmadığını görünce amcası Ebu Talip kendilerine dedi ki: “Habeşistan'a Necaşi'nin yanına gidin, o misafirlerine iyi davranır. İlk kabilede on iki kişi yer alır. İkinci kabilede çocuk ve kadınların haricinde 70 kişi gider ve bunlar da ilk muhacir olanlardır. Bu kişiler, Necaşi'nin yanında önemli bir yere sahiptirler. Cafer'i göndererek Necaşi'ye durumlarını anlatmalarını söyler. Kureyşliler bu durumu duyunca Amr bin El As ve Amare bin El Velid El Mahzumi'yi hediyelerle birlikte Necaşi'ye göndererek Resûlullah'ın arkadaşlarından kimin orada olmasını isterler. Ve derler ki: “Kavmimizden bize uymayanlar dinimizden çıkıp geçmişlerimizi karalayıp ilahlarımıza hakaret ettiler. Eğer bunları böyle bırakırsak senin dinini de bozarlar. Amr ve Afmare Necaşi'ye böyle deyince, Necaşi de Cafer'e bu durumu sorar. Cafer de der ki: “Bunlar dinilerin en şerlisine tabi oluyorlar, taşlara tapıyorlar, putlara ibadet ediyorlar, akraba haklarına tecavüz ediyorlar, haramı helali umursamıyorlar. Allahü Teâlâ kendi içimizden en güçlülerimizden, en şereflilerimizden, en sadığımızı, en azizimizi gönderdi. Allah'ın emrini bize getirerek bizlere putlardan, zulümden, haramdan uzak durmayı emrederek, hak ile amel edip tek olan Allah'a ibadet etmeye çağırdı.

Necaşi de Amr ve Umara'nın getirdiği hediyeleri reddederek dedi ki: “ Siz batıl dine tabi olduğunuz halde bende Hak dinine uyan etrafımdaki kavmi göndermemi mi istiyorsunuz?” Ve Cafer dedi ki: “ Bana peygamberinize inenden bir şey oku.” O da kendisine: “Kef Ye Ayın Sad'ı” okudu. Necaşi ağlayınca yanında kendine tabi olan Esahifeler de ağladı. Amr ve Umare Necaşi'ye der ki: “Ey melik, bunlar Mesih'in yaratılan olan bir kul olduğunu söylüyorlar. Necaşi orada hiddetleniyor. Cafer'e diyor ki: “Muhammed, Mesih hakkında ne düşünüyor?” Cafer de: “O Allah'tan bir ruh ve O'nun kelimesidir. O Allah tarafında bekar olan

Meryem'e üflenmiş bir ruhtur." Parmakları arasına bir budak alarak dedi ki: "Söylediklerim şunun kadar farklı değildir."

s.30

Amr bin El As ve Umara bin El Velid yolda söz dalaşına girerler. Umara kadına düşkün biriydi ve kendisiyle birlikte hanımı Rabita Bintu Münebbih bin El Haccac El Sehemî vardı. Ve Umara dedi ki: "Hanıma söyle beni kabul etsin." Ve dedi ki: "Subhanallah! Bunu amcanın kızına mı diyorsun?" "Ya yaparsın ya da seni bu kılıçla seni öldürürüm." Karısına diyor ki: "Kabul et! Ve Umara, Amr'ı tutup denize atıyor. Bu yaptığının şaka olduğunu söyledi. Amr'ı saklayarak dedi ki: "Amcanın oğluna ipi uzat", "Subhanallah, Şaka böyle mi olur!" Ve ipi ona atarak çıkmasını sağladı.

Amr ve Umara Necaşi'nin yanından üzgün bir şekilde çıktıktan sonra, Amr, Umara'ya dedi ki: "Necaşi'nin hanımının yanına gitmiş olsaydık ihtiyaçlarımızı karşılardı." Öyle de yaptılar. Necaşi'nin hanımı da kendilerinin ihtiyaçlarını karşıladı. Amr ile Umara Necaşi'ye dediler ki: "Bu arkadaşım Necaşilerin melikinin hanımının yanına gitti ve hanımı da kendisini yedirip içirmiştir." Necaşi de zehir ve zeybakı yüzlerine üfleyerek ta ki Ben-i Mahsun kavmi kendilerine gelip almalarını isteyene dek. Fakat Umara'yı alamadılar ta ki ellerinde ölene kadar. Amr da Müşriklere üzgün bir şekilde dönmüştür. Müslümanlar da çocukları doğana dek Habeşistan'da kalmışlardır. Ve Cafer'in tüm çocukları Habeşistan'da doğdular ve hala orada güvenle yaşamaktadırlar. Necaşi'nin ismi de Ashama'dır.

s.31

3.10. KUREYŞLİLERİN RESÛLULLAH'I KUŞATMALARI VE DERGİ OLAYI

Kureyşliler kendi kavimlerini toplayarak Resûlullah'ı öldürme telaşına düştüler. Ebu Talip bunu duyunca dedi ki: "Vallahi ben ölüp toprağa gömülene kadar sana hiç kimse yaklaşmayacaktır."

"Bana nasihatte bulunduğunu ve iyilik önerdiğini söyledin. Sen güvenilir biri olduğundan ben de sana inandım. Öyle bir din sundun ki yeryüzünde dinlerin en hayırlısı olduğunu gördüm."

Kureyşliler Resûlullah'ı öldüremeyeceklerini, Ebu Talip'in bu sözüyle onu teslim etmeyeceğini duyunca, bu zalim dergiyi yazdılar. Bu dergide: "Haşimilerden hiç kimseyle biat etmeyeceklerini, hiç kimseyle evlilik yapmayacaklarını, hiç kimseyle alışveriş yapmayacaklarını, ta ki Muhammed'in kendilerine gönderilip

O'nun öldürülmesine dek. Bu anlaşmayı yaparak, 80 mühür bastılar. Dergiyi yazan Mansur bin Akreme bin Amir bin Haşim bin Abdu Münaf bin Abdudduar'ın eli felç olmuştur. Sonra Kureyşliler, Resûlullah ve O'nun Ehli Beyti olan Haşimoğulları, Abdulmuttalip bin Abdunmunafağullarını Eşşib'de ki -Şi'b'e Resûlullah'ın gönderilişinden altı sene sonra Haşimoğulları'nın Şi'b'i denmiştir- yerde kuşatmışlardır.

Resûlullah, tüm Haşimoğulları, Muttalipoğulları ile birlikte Şiib'de üç sene kalmış ta ki Resûlullah, Ebu Talip, Hatice Bintü Huveylit, yoksulluk derecesine ulaşincaya kadar tüm mallarını sarf edip bitirmişlerdir. Sonra Cibril Resûlullah'a inip dedi ki: "Allahü Teâlâ Kureyşliler'in o dergisine haşarat göndererek tüm zulüm yazılarını yedirtmiş, sadece Allah'ın isminin geçtiği yerler kalmıştır. Bu olayı Resûlullah Ebu Talip'e bildirdikten sonra Ebu Talip Resûlullah ve Ehli beyti ile birlikte Kâbe'ye gidiyor. Kâbe'nin avlusunda oturarak tüm Kureyşliler'i toplayınca Kureyşliler diyor ki:

s.32

"Ey Ebu Talip, o anlaşmayı hatırlatmanın, akrabana kavuşup kardeşinin oğluna arka çıkmakta ısrar etmeyi bırakmanın zamanı geldi." Ebu Talip onlara dedi ki: " Ey kavmim, o derginizi getirin görelim. Size kavuşmama ve dargınlıkları bırakmama belki bir çare bulunmuştur. Onlar da kapalı vaziyette bulunan dergiyi getirdiler. Ebu Talip dedi ki: "Dergi de ne varsa o olacak." Dediler ki: "Evet" O da dedi ki: "Dergiye yeni eklemeler yaptınız mı?" dediler ki : " Vallahi de yok." Dedi ki: "Muhammed Rabbinden aldığı bilgilere göre bana, Allah o dergiye haşarat gönderip Allah'ın isminin geçtiği yerler haricindeki tüm yerleri yediğini söyledi. Eğer bu söyledikleri doğru çıkarsa ne yaparsınız? Dediler ki: "Sesimizi çıkartmayız." Ebu Talip de: "Eğer yalansa size göndereceğim öldürün O'nu." Dediler ki: "Ha şöyle iyi dedin." Allah'ın isimlerinin geçtiği yerler haricindeki yerlerin yenmiş olduğunu gördüler. Dediler ki: "O da ne! Bu sihirden başka bir şey değildir." Bu saatten sonra yalanlayacakları hiçbir şey kalmadı. O günden sonra birçok insan Müslüman olmuştur. Haşimoğulları ve Abdulmuttalipoğulları Şi'ib'den dönmek üzere çıkmışlardır.

3.11. RESÛLULLAH'IN OĞLU KASIM'IN VEFATI

Resûlullah'ın oğlu Kasım vefat etti. Resûlullah O'nun cenazesinde Mekke dağlarından bir dağa bakarak dedi ki: "Ey dağ, benim üzerimdeki yük sen de olsaydı

seni devirirdi. Kasım öldüğünde 4 yaşındaydı. Resûlullah'ın oğlu Abdullah da O'ndan bir ay sonra öldü. Hatice dedi ki: “Ey Resûlullah, keşke ben kendisinden ayrılan dek kalmış olsaydı! Resûlullah da : “Cennete ayrıldı.” dedi. Hatice de Resûlullah'a sorarak dedi ki: “Senden olan çocuklarım nerede?” Resûlullah dedi ki: “Cennet'te.” Hatice de: “Hiç amel yapmadan mı?” Resûlullah da: “Ne yapmış olduklarını Allah bilir.” Hatice de: “Senden olmayan çocuklarım nerede?” dedi ki: “Cehennem'de.” Hatice dedi ki: “Amelsiz mi?” Resûlullah da: “Ne yapmış olduklarını Allah bilir!”

s.33

3.12. MEKKE'DE İNEN KUR'AN AYETLERİ

Mekke'de Kuran'dan 82 sure indirilmiştir. Muhammed bin Hafs İbn Esed El Kufi'nin, Muhammet bin Kesir, Muhammet bin Es Saib El Kulebi'nin, Ebi Salih'in, İbnî Abbas'ın rivayetine göre Resûlullah'a ilk inen: “Yaratan Rabbinin adıyla oku.” Sonra: “Nun Velkalemi veme yesturun.” Sonra: “Vedduha” sonra: “Ya eyyuhel muzzemmil” sonra: “Ya Eyyuhel müddessir” sonra: “Fatihatül kitab” sonra: “Tebbet” sonra: “İzeşşemsü kuvvirat” sonra: “Sebbi isme rabbikel ala” sonra: “Velleyleli ize yağşe” sonra: “Vel fecr” sonra: “Elem neşrah leke sadrek” sonra: “Errahmen” sonra: “Vel Asr” sonra: “İnne ateyna kelkevser” sonra: “El hakümüt tekasur” sonra: “Araeytellezi yükezzibu biddin” sonra: “Elemtera keyfe faala rabbuke bi ashabil fil” sonra: “Vennecmi İza heva” sonra: “ Abese vetevelle” sonra: “İnne enzelhahu fi leyletil kadr” sonra: “Veşşemsi ve duhahe” sonra: “Vessemi izetil Buruç” sonra: “Vettini vezzeytuni”sonra “Liilfi Kureyş” sonra: “El Kariah” sonra: “Le uksimu fi yevmil kıyame” sonra: “vellül liküllü humeze” sonra: “vel murseleti urfe” sonra: “Kaf vel kuranil mecit” sonra: “Le uksimu bi hazel beled” sonra: “Vessemi vetarik” sonra: “ikterebetüs saa” sonra: “Saad vel kuranil zi ezzikir” sonra: “El Araf” sonra: “Suretil cin” sonra: “Yasin” sonra: “Tebarekellezi nezzelel furkan” sonra: “hamdül melaike” sonra: “Meryem suresi” sonra: “Taha” sonra: “ta sin mim eşşuara” sonra: “ta sin elnemi” sonra: “ta sin mim el kasas” sonra: “sureti beni İsrail” sonra: “sureti Yunus” sonra: “ sureti Hud” sonra: “Yusuf” sonra: “el Hicr” sonra: “ El Enam” sonra:” Essaffat” sonra: “Lokman” sonra: “ha mim el mümin” sonra “ha mim Essecde” sonra: “ha mim sak” sonra: “Ez zuhruf”

s.34

Sonra: “hamd Sebe” sonra: “Zumer” sonra: “ha mim ed duhan” sonra: “ha mim eşşeria” sonra: “ El ahkaf” sonra: “Vezeriyet” sonra: “hel eteke hadisul gaşiye” sonra: “ kehf” sonra: “En nahl” sonra: “inne erselne nuha” sonra: “İbrahim” sonra: “İktarebe linnesi hisabuhum” sonra: “kad üfliha mü’minun” sonra: “Er raid” sonra: “vettur” sonra: “tebarekellezi biyedihil mülk” sonra: “el hakka” sonra: “seele sail” sonra: “amme yetese elun” sonra: “vennaziati ğarka” sonra: “izessemeun feterat” sonra: “Er rum” sonra: “El ankebut”. İbnî Abbas rivayeti haricinde insanlar bu konuda ihtilafa düştüler. İhtilaf da iyi yöndeydi. Muhammet bin Kesir ve Muhammed bin Es saip İbn Salih’ten İbnî Abbas’tan aldığı rivayete göre dedi ki: “Kuran parça parça inerdi. Sure sure inmezdi. İlkini Mekke’de ve sonra da tamamının Medine’de indiğini ispat ettik. Her surenin arasında “Bismillahirrahmanirrahim” yazmasından Medine’de inen sureleri birbirinden ayırt etmiştik. Çünkü Kuran “Medine’de sure sure inerdi. Surenin bittiğini de ikinci surenin başlangıcındaki “Bismillahirrahmanirrahim”i gördüklerinde anlarlardı.

Bazılarına göre Tevrat da Ramazan’ın altıncı gününden sonra inmiştir. Zebur da Tevrat’tan bin beş yüz sene sonra Ramazanın 12. Gecesini doldurmasıyla inmiştir. İncil de Zebur’dan sekiz yüz sene sonra ve Ramazan ayının 18. gecesinin geride kalmasıyla inmiştir, bazılarına göre de altı yüz sene sonra inmiştir.

Bazılarına göre de Kuran, Ramazan ayının 20. gecesinden sonra inmiştir. Cafer bin Muhammed’e göre: “Allah’ın gönderdiği tüm peygamberler, zamanın gerektirdiği yeteneklerin en üstününe sahip olarak, tüm insanlara galip gelmişlerdir. Musa bin İmran’ı sihirle ilerleyen bir kavme göndermiştir. Asasıyla tüm sihirleri yenilgiye uğratarak onlara galip gelmiştir. Değnekle ve el, cerat, bit, kurbağalar, kan, denizin taşması, taşın patlaması ta ki içinden su çıkıp yüzlerinden taşana kadar ile onları alt ederdi. Bu O’nun ayetleridir.

Davut’u gönderdiğinde o dönemin insanları zanaatta ve eğlencede ilerlemişti. Allah da O’na demiri eritmesi, sesinin güzel olması ve vahşi yaratıkların güzel sesini duyunca toplanması gibi yetenekleri vermiştir.

Süleyman’ı gönderdiğinde, o zamanın insanları inşaatta ve acayip işlerde ilerlemişlerdi. Allah da cin ve rüzgârı O’nun emrine vermişti.

İsa’yı gönderdiğinde, o zamanın insanları tıpta ilerlemişlerdi. Allah da O’na ölüyü diriltme, anadan doğma körleri ve bir cilt hastalığı olan cüzzam illetini iyileştirme yeteneğiyle göndermiştir.

Muhammed'i gönderdiğinde insanlar konuşma yeteneği, kehanet, belagatte ilerlemişler, Allah da onu Kuran ve muhavere yeteneğiyle göndermiştir.

s.35

3.13. HATİCE VE EBU TALİP'İN VEFATI

Hatice Bintü Huveylit hicretten üç sene önce Ramazan ayında 65 yaşında vefat etmiştir. Resûlullah O'nun son anlarında O'na dedi ki: “ Seni pekiyi görmüyorum, kötü gördüm. Ola ki Allah bu durumu hayra çevirir. Kumalarını görürsen onlara selam söyle.” Hatice dedi ki: “Onlar kimdir ey Resûlullah?” Meryem Bintü Umran, Asiye Bintü Muzahim, Musa'nın Kardeşi Gülsüm. Hatice dedi ki: “Memnuniyetle” Hatice vefat ettiğinde Fatıma ağlayarak Resûlullah'tan tutarak: “Annem nerede, annem nerede diye ağladı.” O anda Cibril Resûlullah'a dedi ki: “Fatıma'ya de ki, Allahü Teâlâ annene cennette sütünsüz, cevherden bir ev yaptı.” Ebu Talip de Hatice'den üç gün sonra 86 yaşında vefat etmiştir. Bazılarına göre ise 90 yaşındaydı. Resûlullah'a Ebu Talip öldü dediklerinde yüreğini büyük bir sıkıntı kapladı ve vücudu çok gerildi. Bunu duyunca alınının sağ tarafını dört defa ve sol tarafını üç defa silip dedi ki: “ Ey amca beni küçükken büyüttün, yetime kefil oldun, büyüdüğünde O'nu korudun.” tabutunun kolları arasında yürüyerek dedi ki: “sıla-i rahmi gözettin, onun hayrına nail oldun ve devam ederek, bu günlerde bu ümmete hangisinin daha ağır olduğunu bilmediğim birbirinden ağır iki musibet geldi. Yani Hatice ve Ebu Talip'in musibeti. Bazılarına göre de dedi ki: “ Allahu Azze ve Celle bana dört insanı vadetti: “ Babam, anam, amcam ve cahiliye döneminde olan kardeşim.”

s.36

3.14. RESÛLULLAH'IN KENDİNİ KABİLELERE ARZ ETMESİ ve TAİF'E GÖÇÜ

Ebu Talip'in ölümü Kureyşlileri cesaretlendirmiş ve her fırsatta Resûlullah'ı öldürmek için fırsat kollamışlardır. Resûlullah da kendini korumaları ve konaklatmaları için Kabile reislerine ve Arap kabilelerine başvurmuştur. Allah'ın risalesini yayıncaya kadar beni öldürmemeleri için bana destek olun. Hiç kimse kendini kabul etmemiştir. Ve demişlerdir ki: “Adamı kavmi daha iyi bilir.” Resûlullah Taif'te Sakiflilere giderek sığınma talebinde bulundu ve orada Sakiflilere liderlik eden üç kardeşle buluştu ki onlar; Abdu Yalil Bin Amr, Habib Bin Amr ve Mesut Bin Amr'dır. Onlara derdini anlattı. Onlardan biri dedi ki: “Eğer Allah seni

peygamber olarak gönderdiyse Kâbe'nin örtüsünü çalayım” diyerek yalanlamıştır. Diğeri de: “Allah senden başkasını göndermeye aciz mi? dedi. Öteki de: “Vallahi eğer dediğin gibi Allah'ın Resulüysen, sen çok tehlikeli birisin ve yalancı olduğunu ima ederek de seninle hiç konuşmayacağım.” dedi. Kendisiyle dalga geçtiler ve Muhammet'in neler anlattığını halka yaydılar. Resûlullah'ın geçeceği güzergâhta karşılıklı iki sıra oluşturarak Resûlullah'ın ayaklarından kanlar gelinceye kadar taşlamışlardır. Resûlullah : “Taş sağanağı o kadar fazlaydı ki ayağımı kaldırıp yere indirmeye çalıştığımda toprağa basamıyor, onların attıkları taşlara basıyordum.” Ancak Utbe bin Rabia, Şibe bin Rabia ve beraberlerindeki Addas denen çocukları Taif'te Resûlullah'a kucak açıp onu sahiplenmişlerdir. Resûlullah'ın davetini duyup hemen Müslüman olmuşlardır. Resûlullah da Mekke'ye dönmüştür.

s.37

3.15. ENSSAR'IN MEKKE'YE GELMESİ

Meşhur günlerinde aralarında savaşlar çıkana kadar Harise bin Salebe'nin oğulları El Evs ve El Hazrec memleketlerinde saygı duyulan kimselerdi. Bu savaşlar şunlardır: Savaşlardan El Sufeyne Günü ki savaşın ilk başladığı gündür, Sarare Günü, Vifak Beni Hatma Günü, Hatıp İbnî Kays Günü, hudayr El Kâtip'in Günü, TM Beni Salim Günü, El Baki Günü, Buas günü, Madras ve Mübas Günü, Eddar ve 2. ve diğer Boas Günü ve Ensar'ın Ficar Günü gibi bu bölgelerde bu günlerde çok şiddetli savaşlar yaparlardı.

Savaşlar başladıktan sonra Beni Nadir, Kureyza ve diğer Yahudi kavimleri fırsattan istifade üzerlerinde baskı kurunca, bu kimseler de Mekke'de bulunan Kureyşlilerden yardım istemişlerdir. Kureyşliler de onlara yardım edeceklerini söylemekle beraber onlara kabul edilemeyecek şartlar koşmuşlardır. Şartı koşan da Kureyşlilerin liderlerinden biri olan Ebu Cehil bin Hişam El Mahzumi'dir. Bazılarına göre de Kureyşlilerin hemen kabul etmesine karşılık seferden dönen Ebu Cehil bu duruma müdahale ederek yardım karşılığında çok ağır şartlar koşmuştur. Bunun üzerine onlar da Taif'e giderek Sakifoğullarından yardım istemişler fakat gerekli ilgiyi görmemişlerdir.

Resûlullah'ın gönderilişinden sonra El Evsoğullarından Hacc'a veya Umre'ye gitmiş olan Suveyt bin El Samit, orada Resûlullah'ın peygamberliğini öğrenince kendisiyle buluştuğunda, Resûlullah onu İslam'a davet etmiştir. Suveyt de Resûlullah'a: “Lokman'a ait belgeler var bende.” Resûlullah da “Bana göster

bakayım” dedi. O’da gösterdi. Resûlullah da dedi ki: “Bunlar çok güzel sözlerdir. Bendeki “Kelamullah” daha da güzeldir” dedi. Sonra O’na Kelamullah’tan bir bölüm okudu. Süveyt de: “Ey Muhammed, bu okudukların çok güzel sözlerdir.” dedi ve Medine’ye gitti. Medine’ye varınca Hazrecler O’nu öldürüyorlar. Onlardan Esad bin Zurare ile iftihar eden Afraoğullarından bir grup da Mekke’ye geldiklerinde Resûlullah onlarla buluşarak, onları İslam’a davet ediyor ve onlara Kuran okuyor. Onlardan İyes bin Muas dedi ki: “Ey kavmim, Vallahi bu Yahudilerin geleceğinden bahsettiği Peygamberdir.”

s.38

O’na hiç kimse yetişemez, O’na iman edin. Allah da onların Müslüman olmalarını sağladı. Resûlullah’tan kavimlerine İslam’ı anlatması için bir adam isteyerek Medine’ye gittiler ve kavimlerine olanları anlattılar. Resûlullah da onlarla Musab bin Umeyr’i verdi. Musab bin Umeyr, Esad bin Zurare’nin yanına gitti. Onları Allah Azze ve Celle’ye çağırarak İslam’ı anlattı ki Musab bin Umeyr Medine’ye ilk giden sahabedir.

Sonra Medine’den 12 kişilik bir grup, Musab bin Umeyr’in yanına gelerek Allah’a iman edip inanmışlardır ve Medine’de Müslüman olan ilk grubun içinde yer almışlardır, sonra da Medine’ye dönerek İslam’ı yaymaya başlamışlardır.

İkinci sene olunca Evsoğulları ile Hazrecoğullarından bir topluluk Resûlullah’a gelerek içlerinden 70 adam ve 2 kadın Müslüman olup inanıyorlar. Kadınların biatı’nı Resûlullah aldı. Resûlullah’ı her türlü kötülükten korumaya ve Resûlullah’ın davasının yayılmasına yardımcı olacaklarına söz vererek kendileriyle Medine’ye gelmesini isteyip demişlerdir ki: “Bizim gibi şerde olan bir kavim görülmemiştir. Belki senin gelmenle Allah bizi birbirimize bağlar ve bizler de en aziz kimselerden oluruz.” Bunun üzerine Resûlullah da onlara güzel sözler söylemiştir. Sonra onlar kavimlerine giderek kavimlerini Ensarlardan Resûlullah’ın adının geçmediği ev kalmayınca kadar İslam’a çağırılmışlardır.

Abbas bin Abdulmuttalip Resûlullah’a seslenerek: “Anam babam sana feda olsun.” deyip onlara dönerek onlardan kendilerini, ailelerini, çocuklarını nasıl koruyorlarsa; Resûlullah’ı ve ehlini de aynı şekilde koruyacaklarına, kendisi ile siyaha ve kırmızıya, uzağa ve yakına ve birlikte savaşacaklarına dair söz alıyor. Resûlullah da onlara cenneti vaad ediyor.

s.39

3.16. RESÛLULLAH'IN MEKKE'DEN ÇIKIŞI

Kureyşliler Resûlullah'ı öldürmek için aralarında karar aldılar ve dediler ki: “Bugün O’nu korutacak kimse kalmadı, Ebu Talip de öldü.” Her kabileden genç bir çocuğu toplayarak bir adamın vurulması gibi hep birlikte vuracaklarına dair anlaştılar. “Haşimoğulları’nın hepimize düşmanlık edecek hali yok ya, tüm Kureyşlilere karşı gelecek güçleri yoktur ya!” dediler.

Karanlık çöktüğünde Resûlullah, Ebu Bekir’le beraber çıktı ki Allah Azze ve Celle o gece Cibril ve Mikail’e vahyetti ki: “İçinizden birinizin ölüm emrini veriyorum. Ölümü kim ister sizden? İki de yaşamı seçtiler. Ve Allah şöyle dedi: “Ali bin Ebu Talip kadar olamıyor musunuz? Muhammed ile O’nun arasına kardeşlik verdim. Birinin ömrünü ötekinden fazla yaptım. Ali ölümü seçip Muhammed’in hayatta kalmasını seçti ve Muhammed’in yatağına yattı. İnin ve O’nu düşmanlarından koruyun dedi.” Cibril ve Mikail inerek biri başının yanında diğeri ayaklarının yanında O’nu düşmanlarından gelecek taşlardan ve diğer tehlikelerden korudular. Cibril dedi ki: “Bah Buh diyerek, ey Ebu Talip’in oğlu! Senin gibi kim olabilir ki Allah, yedi kat göğün melaikelerine seni örnek kılıyor!

Resûlullah, Ali’yi kendi yatağına koyarak mağaraya gidip gizleniyor. Kureyşliler geldiğinde yatakta Ali’yi görünce dediler ki: “Amcanın oğlu nerede? Ali de: “Siz O’na buradan git dediniz, O da gitti.” İzine bakıp takip ettiler ama O’nu bulamadılar. Allah kendilerini kör etti. Mağaranın önüne kadar gelip güvercin yumurtasını görerek : “Bu mağarada kimse yok” deyip gittiler. Resûlullah da Medine’ye yönelerek önce Ümmü Mabel El Huzaiye’nin yanına uğradı, oradan Medine’ye geçti. Gönderildikten Medine’ye gidene kadar on üç yıl Mekke’de kalıyor. Bazılarına göre ise Resûlullah’ın nereye gittiğini Mekkeliler duymadılar ta ki Mekke dağlarından şöyle bir ses geldi:

“Said’ler İslam olunca Muhammed kimsenin muhalefetinden korkmadan Mekke’de olacaktır.”

s.40

Ebu Sufyan da dedi ki bu Said’ler: “Saidlerden Said Huzeym, Said Temim, Said Bekr’dir.” İkinci gece de yine şöyle bir ses duydular:

“Ey said El Evs, sen destek ol! Ey Said El Hazrecin El Ğitarif hidayete davet edene Allah’tan, size firdevsi sunanın davetine uyun.”

Kureyşliler O'nun Yesrib'e gittiğini anladılar. Bunu duyunca Suraka bin Cu'şum El Medleci O'nu takip ederek Medlecoğulları suyuna varmıştır. Resûlullah'a yaklaşınca Resûlullah dedi ki: "Allah'ım Suraka'ı bizden uzak et." Suraka'nın atının ayakları bağlandı. Suraka Ebu Bekir'e seslenerek: "Ey Ebu Kuhafe oğlu, arkadaşına de ki atının ayaklarının bağının çözülmesi için Allah'a dua etsin. Ömrüm boyunca benden O'na bir hayır gelmedi ve bundan sonra hiçbir şer'im de O'na dokunmayacaktır."

Mekke'ye döndüğünde olanları Mekkelilere anlattı ama onlar O'nu yalanladılar. En şiddetli yalanlayan da Ebu Cehil'di. Suraka da dedi ki:

"Ey Eba Hakem, keşke atının ayaklarının bağlanmasını görmüş olsaydın

Muhammed'in Resul ve yol gösterici olduğunu bilirdin ve hiç şüphe bile etmezdin."

s.41

3.17. RESÛLULLAH'IN MEDİNE'YE VARIŞI

Resûlullah Rebiyülevvel'den 8 gün sonra pazartesi günü Medine'ye vardı. Bazılarına göre de 12 gün sonra perşembe günü Medine'ye vardı. Güneş Yengeç'e 23 derece 6 dakikaydı, Ay Aslan'a 6 derece 35 dakikaydı, Zuhal Aslan'a 2 dereceydi, Müşteri Balık'ın 6 derece gerisindeydi, Zühre Aslan'a 13 dereceydi, Utarit Aslan'a 15 dereceydi.

Gülsüm bin El Hidm'in evine geldikten birkaç gün sonra Gülsüm ölmüştür. O'nun ölümünden sonra da Amr bin Avfoğullarından Said bin Hatime'nin yanında birkaç gün kalmıştır. Onun yanında kaldığında Amroğullarının münafık imansızları gece vakti Resûlullah'ı taşlamışlardır. Resûlullah da bu durumu görünce dedi ki: "Bu komşular da kim" deyip devesinin yularını bırakmalarını söyleyerek devesine binip onların yanından çıkıp gitti. Ensarlar'ın evinin önünden geçerken tüm Ensar Resûlullah'ın kendilerinde kalması için girişimde bulunarak şöyle diyorlardı: "Senin bulunduğu yerde bolluk ve bereket vardır." Resûlullah da: "Devenin yularını bırakın, o gideceği yerin emrini almıştır." Deve Ebu Eyyüb El Ensari'nin evinin önüne oturup oradan kalkmamıştır. O zaman da Resûlullah orada birkaç gün kaldıktan sonra kendi kalacağı yere naklolmuştur. Bazılarına göre de devesi mescidin bulunduğu yere oturmuş Ebu Eyyüb gelip yularından tutarak kendi evine götürmüştür. Ensar yine bize gel, deseler de Resûlullah da: " Deve nereye giderse ben de oradayım demiştir."

Ali bin Ebu Talip Resûlullah'ın kızı Fatıma ile evlenmezden önce Mekke'de kalan Fatıma'yı Medine'de olan Resûlullah'a geceleri yürüyüp, gündüzleri dinlenerek getiriyor. Resûlullah da Medine'ye varışından iki ay sonra Ali bin Ebu Talip ile Fatıma'yı evlendiriyor. Daha önce muhacirlerden bir cemaat Fatıma'yı Resûlullah'tan istemişti ama Resûlullah vermemişti. Bunun üzerine: "Bize vermedin de neden Ali'ye verdin dediler." Resûlullah da : "Ben evlendirmedim Allah evlendirdi" dedi.

s.42

Resûlullah kızı Zeynep'i Taif'te bulunan Ebu El As bin Bişir bin Abdu Duhman Es Sakafi'nin yanında bırakmıştı. Abbas bin Abdulmuttalip, Taif'de bulunan Resûlullah'ın kızı Zeynep'i Resûlullah'a getirdi sonra da Mekke'ye döndü. Ensarlar Medine'ye gelen muhacirlerle evlerini ve mallarını paylaşıyorlar.

3.18. ORUÇ VE NAMAZ'IN FARZ OLUNMASI

Allah Azze ve Celle Ramazan ayını ve Kiblenin yerinin de Mescidi Harama doğru olmasını, Resûlullah'ın Medine'ye gelişinden bir sene beş ay sonra Şaban ayında farz kılmıştır. Bazılarına göre de bir buçuk sene sonra gerçekleşmiştir.

Allah Azze ve Celle Kiblenin yerini belirtmek için şu ayeti indirmiştir: "Biz, senin (İlahî emri bekleyerek), yüzünü göğe çevirdiğini görüyorduk. Artık mutlaka seni razı (hoşnut) olacağın kibleye döndüreceğiz. Bundan sonra yüzünü Mescid-i Haram tarafına çevir. Ve siz nerede olursanız (namazda) yüzlerinizi o yöne çevirin. Ve muhakkak ki kendilerine kitap verilenler, bunun Rablerinden bir hak (gerçek) olduğunu elbette bilirler. Allah onların yaptıklarından habersiz değildir."

Ramazan ayının farz olmasıyla kiblenin yönünün Kâbe'ye doğru olması arasında 13 gün vardır. Bazılarına göre de Resûlullah öyle namazından Mescid-i Ben-i Selme'de iki rekât kıldıktan sonra : "Kibleni Kâbe'ye doğru yap" ayeti indi. O da yüzünü Kâbe'ye yöneltene kadar dönmüştür. O mescidi de "**İki Kibleli Mescit**" olarak adlandırmıştır. Daha sonra kerpiçten bir mescit yaparak üzerini de direk ve toprakla örttü. Mescidin üzeri kapandıktan sonra Resûlullah'a dediler ki: "Keşke biraz daha geniş olsaydı da Müslümanlar daha da çoğalırdı." O da: "Musa'nın arşı gibi arş yoktur" dedi. Külab denilen Abbas'ın çocuğu da caminin minaresini Resûlullah'tan sonra yapmıştır.

Ezanı önceleri Bilal okurken daha sonra onunla birlikte İbnü Ümmü Mektum okumaya başladı. Sonraları da hangisi daha önce mescide gelirse O okur, Kamet'i de

ezanı okumayan yapardı. El Vakidi'ye göre Bilal okuduğunda Resûlullah'ın kapısına gelir ve derdi ki “Namaza ey Resûlullah, hayyaalel selah, hayyealel felah.”

s.43

3.19. MEDİNE'DE KUR'ANDAN İNENLER

Medine'de Kuran'dan 32 sure inmiştir. İlk inen “veylül lil mutaffifin” sonra “bakara” sonra “enfal” sonra “ali imran” sonra “el haşr” sonra “ el ahzap” sonra “el nur” sonra “el mümtehine” sonra inne fetahne leke” sonra “el nisa” sonra “el hac” sonra “el hadid” sonra “Muhammet suresi” sonra “hel ete alel insan” sonra “ el telak” sonra “ lem yekün” sonra “ el Cuma” sonra “ el secde” sonra “el mu'min” sonra “iza caeke el münafikun” sonra “el mücadele” sonra “el hücurat” sonra “el tahrim” sonra “etteğabun” sonra “el saf” sonra “el maide” sonra “berae” sonra “ iza ce nasrullahi vel feth” sonra “ize vakatil vakia” sonra “vel adiyat” sonra “el mavuzateyn cemian” ve en son inen de “lakad ceeküm resulün min enfusiküm azizun aleyhi ma anittüm ayetin sonuna kadar”. Bazılarına göre de son inen: “el yevmu etmemtu leküm dineküm ve etmemtu aleyküm niğmeti veraditu lekümül islame dine”dir. Bu da sabit ve sahih bir rivayettir. Bazılarına göre de Ali'ye karşı (salavatullahi aleyh) savaşa hazırlanılan günde inmiştir. Ve en son inen de “vetteku yevmen turcaune fihi illallah”tır.

İbnî Abbas'a göre Cibril peygambere vahiy getirdiğinde Resûlullah'a derdi ki: “Bu ayeti falan yere falan sureye koy.” O'na “itteku yevmen turcaune fihi illallah” ayeti indiğinde dedi ki: “bu ayeti Bakara suresine koy.” İbnî Mesut'a göre Kuran emir ve nehi, uyarı ve müjdeci olarak indi.” Cafer bin Muhammet'e göre Kuran “helal ve haram, farz ve hükümler, kısas ve haberler, nesih ve mensuh, muhkem ve müteşabih, ibret ve örneklemeler, zahır ve batın, özel ve genel.

s.44

Allah Azze ve Celle o ayeti ile bu ve bundan sonraki ayet “Kendileriyle savaşa girişilenlere, zulme uğradıklarından dolayı savaşmaya izin verildi ve şüphe yok Allah'ın, onlara yardım etmeye gücü yeter elbette.” Ve ondan sonra “Allah yolunda savaş; sen ancak kendinden sorumlusun, inananları teşvik et; umulur ki Allah, inkar edenlerin baskını önler. Allah'ın kahrı da ibret alınacak, cezası da pek şiddetlidir.” indirene kadar Resûlullah savaşa hazırlanmıştır. Müslümanlardan birisi, on müşrike bedeldi ki Allah Azze ve Celle “Şimdi Allah, içinizde zayıflık olduğunu bildi ve sizden hafifletti. Bundan sonra eğer sabreden 100 kişi olursa, 200 kişiye

gâlip gelir ve şâyet sizden 1000 kişi olursa, Allah'ın izniyle 2000 kişiye gâlip gelir. Ve Allah, sabredenlerle beraberdir.” ayetini indirmiştir.

Allah O'na gökten kınalı bir kılıç indirdi ve Cibril O'na dedi ki: “Rabbin kavminle savaşıp onların “Lailahe illallah” deyip sen de Allah'ın Resulün diyene kadar savaşman için sana bu kılıcı gönderdi. Eğer öyle yaparlarsa kanları, malları sana haram olur ve hesaplarını da Allah görür. İlk hareket eden seriyye Hamza bin Abdulmuttalip'in tugayıdır. Bunu ve başkasını bu kitabımızda zikrettik. Resûlullah'ın katıldığı savaşlar bittikten sonra bu ve benzeri savaşları bu kitabımızda zikrettik.

s.45

3.20. DEVASA BEDİR VAKASI

Bedir vakası, Ramazanın bitimine on üç gün kala Cuma günü ve Resûlullah'ın Medine'ye gelişinden de 18 ay sonra olmuştur. Bedir vakasının olma sebebi de Ebu Sufyan bin Harb'in Şam'dan getirttiği ticaret mallarının Resûlullah tarafından önünün kesilmesidir. Mekke'deki Kureyşliler de bu haberi duydular. Resûlullah, İbnî Amr El Giffari ile birlikte savaşa hazırlanarak yola koyuldular. Ebu Sufyan yolunu değiştirerek mallarını kurtardı. Sayıları bazılarına göre dokuz yüz, bazılarına göre de bin kişi olan Kureyşliler de Resûlullah ile savaşmaya hazırlandılar. Kureyşliler her gün on dokuz erkek deve keserlerdi. Ebu Cehil bin Hişam on tane, Umeyye bin Halaf El Cumahi dokuz tane, Suheyl bin Amr on tane, Utbe bin Rabia on tane, Şibe bin Rabia dokuz tane, Haccac Essuhmiyyenoğulları Münebbih ve Nubeyh on tane, Ebul Buhteri El As bin Hişam El Esedi on tane, El Haris bin Amir bin Nevfel bin Abdunmunaf ve Abbas bin Abdulmuttalip on tane kesmiştir. Bazılarına göre de Abbas, vaka günü kesti ve esir düştü.

Abdullah bin Abbas dedi ki: “Babam esirken O'nu doyurdular ki kendinden önce esirler doyurulmazdı. İbnî İshak'a göre Hakem bin Hizam Kureyş ordusunu besleyenlerden biriydi. Ebu Leheb de hasta olduğu için savaşa katılmadı sadece dört bin dirhem yardımda bulundu. Bazılarına göre de Ebu Leheb, El As bin Hişam El Mahzumi'yi kendi yerine göndermiştir.

Resûlullah da üç yüz kişiyle birlikte savaşa katıldı. Bazılarına göre de muhacirlerden doksan kişi bazılarına göre de seksen bir kişi, Ensar'dan da iki yüz otuz iki kişi vardı. Beraberlerinde iki at vardı. Bunlar: Zubeyr bin El Avvam'ın atı ve

Mukded bin Amr El Buhrani'nin atı. Bazılarına göre de, Mürsed bin Ebi Mürsed El Ğanevi ve beraberinde yetmiş deve vardı.

s.46

Ramazanın onuncu gününden sonraki Cuma günü savaşmaya başladılar. Müslümanlardan on dört kişi ölürken müşriklerden Kureyş liderlerinden yetmiş kişi ölmüş ve yetmiş kişi de esir düşmüştür. Resûlullah esirlerden iki kişinin boynunun vurdurmuştur. Onlar da: Ukbe bin Ebi Muayd bin Ebi Amr İbn Ümeyye ve Ennadr bin El Haris bin Kelede bin Abdunmunaf bin Abdiddar'dır. Altmış sekiz kişiden de fidye almıştır. Abbas nefsini ve kardeşinin iki çocuğu, Akil bin Ebu Talip ve Nevfel bin El Haris ve Kendileriyle beraber savaşan Fihroğullarından biri. Abbas Resûlullah'a dedi ki: Benim malım yok. Bırak beni etrafımdakilerden toplayayım." Resûlullah da: "Ummu El Fadıl'a verdiği mallar nerede?" yani hanımı Lubabe Bintü El Haris El Hilaliyye verdiği malı kastediyor. Ve O'na: " Bize destek olur diye verdiği mallar nerede?" O da dedi ki: "Senin Allah'ın Resulü olduğuna inanıyorum. Bu mallardan ben ve hanımımdan başka kimsenin haberi yoktu. Yetmiş kese kendi adına, yetmiş kese de kardeşinin çocukları adına vermiştir. Abbas'ın esir düştüğü gece Resûlullah dedi ki: "Gece boyu amcam Abbas'ın inlemesi beni yatırmadı. Abbas Müslüman olup Mekke'ye gitti ve orada Müslümanlığını gizledi. Ebu Leheb de Bedir vakasından birkaç gün veya haberi aldıktan dokuz gün sonra vefat etmiştir. Mekke'ye gelerek savaşta ölen Kureyşlilerin haberini veren Amr bin Cahdem El Fehr'i olmuştur. Allah Resulünü aziz kıldı ve Kureyşlilerden de ölenler öldü. Araplar da Resûlullah'a Rabia komutasında Kisra ile savaşmak için gönderdiler. Savaşları da Zikar'da vuku bulmuştur. Dediler ki: "Tuham ellerinin savaş marşlarını söyleyerek, ya Muhammet ya Muhammet dediler. Kisra'nın askerlerini öldürdüler ve Kisra'nın askerlerini kaçırdılar." Bunun üzerine Resûlullah dedi ki: "Bugün tarihte Araplar ilk defa benim varlığımla Acemlere galip geldiler." Zikar savaşı, Bedir'den dört beş ay sonra meydana gelmiştir. Resûlullah da Medine'de kurban keserek insanları topladı ve hep beraber bayram yaptılar ki bu durum daha önce hiç olmamıştı. Resûlullah kendi eliyle musallanın üzerinde bir keçi ve iki koç kesti. Bazılarına göre de koçun birini bıraktı, bir koç kesti.

s.47

3.21. UHUD VAKASI

Uhud vakası Bedir'den bir sene sonra Şevval ayında vuku bulmuştur. Ebu Sufyan'ın mal desteği verdiği Kureyşliler, Bedir'in intikamını almak için toplandılar ve dediler ki: "Bu mallardan Muhammed'le savaş haricinde hiç harcamayın." Bu haberi Abbas bin Abdulmuttalip Cuheynehlilerden bir adamla Resûlullah'a bildirmiştir. Bu haberi de Resûlullah ashabına bildirmiştir. Müşrikler üç bin kişi ile Ebu Sufyan önderliğinde yola çıkmışlardır. Resûlullah gördüğü rüya üzerine Medine'den çıkmayı düşünmüyordu ki o rüyada: "Kılıcında kırışıklık vardı ve kendisine deve kesiliyordu. Elini kaleye sokmuştu." Muhammed bunu şöyle tefsir etti: "Arkadaşlarından bir grup ölüyor ve ehli beytinden bir adam yaralanıyor. Kale gibi olan yer de Medine'dir." Ensar, savaşa çıkmak istedi. Resûlullah savaş elbisesini giyince Ensarlar vazgeçerek dediler ki: "Medine'den çıkmayalım." Resûlullah da: "Ümmetim için giyindim, Nebi ümmeti için giydiğini savaşmadan çıkarmaz. Allah O'nu zafere erdirir." Resûlullah ve beraberinde bin kişi çıkarak Uhud'a vardılar. Müşriklerle karşılaşarak şiddetli bir savaş yaptılar. Hamza bin Abdulmuttalip öldürüldü ki O Allah'ın ve Resulünün aslanıydı. Vahşi Abdülcübeyr bin Mutam Hint Bint Utbe bin Rabia'nın yardımıyla O'nu mızrağıyla vurdu ve Hz. Hamza da yere düştü. Hint Hz. Hamza'nın yüreğini keserek ısırды, burnunu büktü. Resûlullah bu duruma çok fazla üzüldü ve dedi ki: "Senin bu durumun bana çok ağır geldi ve ona yetmiş beş tekbir etti. Resûlullah'ın yanında bulunan Ali, Zübeyr ve Talha haricindeki Müslümanların hepsi kaçtı. Münafıklar dedi ki: "Halit bin Velit askeri Hz. Muhammed'in ordusunun arasına sokmuş ve Abdullah bin Kum'e de Hz. Muhammed'i öldürmüş. Müşrikler bu savaşta mağaradan çok yararlanmışlardır. Abdullah bin Cubeyr ve Müslümanlardan bir grup ölmüştür ki onları Resûlullah mağarada savaşmaya göndermişti."

s.48

Orada Resûlullah'ın askerleri yenilgiye uğramıştı. Allahü Teâlâ Müslümanlara sitem ederek kitabında şu ayeti gönderdi: "Peygamber arkanızdan sizi çağırırken, kimseye bakmadan kaçıyordunuz; kaybettiğinize ve başınıza gelene üzülmeyesiniz diye, Allah sizi kederden kedere uğrattı. Allah, işlediklerinizden haberdardır." Bu savaşta, Müslümanlardan altmış sekiz kişi ölmüştür, müşriklerden

yirmi iki kişi ölmüştür. Sonra Müslümanlar döndüler ve Allah da onları birbirinden ayırdı.

Yahudi'nin biri geldi, kadınlar ve Hasan bin Sabit'in bulunduğu kalenin kapısına dayanarak dedi ki: "Bugün sihir tutmadı dedi ve sonra merdivenden yukarı çıkarken Safiye Bintu Abdulmuttalip dedi ki: "Ey Hassan, şunu yaklaştırma." Hasan da dedi ki: "Allah sana merhamet etsin ey Abdulmuttalip'in kızı! Böyle yiğitlere inebilseydim gider Resûlullah'la birlikte savaşırdım." Bunun üzerine Safiye kılıcı aldı, bazılarına göre de, asayı aldı ve o Yahudi'ye öldürene dek vurdu. Sonra Hassan'a dedi ki: "İn ve üzerindeki mallarını al." Hassan dedi ki: "Soymama gerek yok." Bazılarına göre, o gün Resûlullah Safiye'yi okla vurmuştu. Uhud'dan bir gün sonra da Resûlullah, hasta ve yaralıları çağırıp Medine'ye doğru yöneliyor. Bu hastalar hasta ve yaralı oldukları halde Medine'ye dönmeyerek Allah ve Resûlullah'ın davasına icabet edip kendisiyle birlikte gidiyorlar.

s.49

3.22. BEN-İ NADİR VAKASI

Sonra Ben-i Nadir vakası olmuştur. Onlar da Cizamoğullarından bir koldur. Lakin onlar Yahudi olmuşlardır. Nadir denen dağda yerleşmişlerdi. Ve o dağın adıyla adlandırıldılar, Kurayza da öyledir. Uhud'dan dört ay sonra bu olay meydana gelmiştir.

Resûlullah: "Resûlullah'a kurnazlık etmek isteyen Kab bin El Eşref Bin Yahudi'yi" öldürmeleri için Nadiroğullarına haber gönderir: "Mallarınızı terk edin ve evlerinizi bırakın." Abdullah bin Ubey bin Selul ve münafık arkadaşları şöyle haber gönderir: "Çıkmayın biz size yardımcı oluruz." Ve onlar da çıkmadılar. Resûlullah da ikindiden sonra savaşmak için üzerlerine gitti ve onlardan bir kısmını öldürdü. Abdullah bin Ubeyl ve arkadaşları verdiği sözü tutmayarak onlara ihanet etti. Onlar da Resûlullah'la savaşmaya güçlerinin olmadığını görünce barış istediler. Resûlullah da barış isteklerini, devenin taşıyacağı kadar mallarını taşımalarına izin vererek ki altın, gümüş ve silahlarını bırakmaları şartıyla, kabul ediyor. Onlar da Şam'a göç ediyorlar. Onlardan kalan tüm ganimetleri Ebe Dücane ve Sehl bin Huneyf haricindeki Ensar'a pay vermeden, muhacir arasında ganimetleri dağıtıyor çünkü o ikisi muhtaç kimselerdi. Selam bin... ve Yamin El Nadiri Müslüman oluyorlar. Bu savaşta Müslümanlar üzüm suyunu içti ve sarhoş oldular. Bunun üzerine rakının haram olduğunu bildiren ayet indi.

s.50

3.23. HENDEK VAKASI

Sonra Hendek vakası oldu. O gün de ahzap günüydü. Senesi de Resûlullah'ın Medine'ye gelişinin 6. Senesinde ve 55. ayındaydı. Kureyşliler Yahudi ve diğer kabileleri kışkırtarak Resûlullah'la savaşmaya çağırıyorlardı. Kureyşliler Sele denen yerde toplandılar. Salman El Farisi Müslümanlara hendek eşmelerini söylemişti. Her kabileye de eşecekleri yerlerin sınırını belirtmişti. Resûlullah da onlarla birlikte hendeği eşmiş ve çukurlara kapı yaparak başına da her kabileden birer nöbetçi koymuştur. Başlarına da Zubeyr bin Avvam'ı koyarak savaşı gördüğünde savaşmasını emretmiştir. Müslümanların sayısı 700 kişiden oluşuyordu. Müşrikler hendek olayını görünce: "Araplar bunu bilmezler." Beş gün bekledikten sonra Amr bin Abdu Vüd ve beraberinde dört müşrik ki onlar Nevfel bin Abdullah bin El Muğira El Mahzumi, İkrime İbnî Ebi Cehl, Dırar bin El Hattap El Fihri ve Hubeyre bin Ebi Vehap El Mahzumi hendeğe doğru yönelmişlerdir. Ali bin Ebu Talip onları karşılamış ve Amr bin Vud'ü öldürmesiyle de ötekiler kaçmıştır. Nevfel bin Abdullah bin El Muğire'yi atından düşürüp öldürmüştür.

Allah Azze ve Celle de müşriklere şiddetli bir rüzgâr ile zifiri bir karanlık göndermiş onlar da her şeylerini bırakıp kaçmışlardır. Ebu Sufyan bile düşe kalka devesine binerek kaçmıştır. Resûlullah bunu görünce: "Acele ediyorsun ihtiyar!" Bazılarına göre savaş, üç gün boyunca karşılıklı olarak uzaktan uzağa ok atarak sürmüştür. Bu olay sırasında Müslümanlar üç gün boyunca öğle, ikindi, akşam ve yatsı namazlarını kaçırmışlardır. Bunun üzerine Resûlullah dedi ki: "Bizi namazımızdan geri koydular, Allah içlerini ve kabirlerini ateşle doldursun." Sonra Bilal'e namaza kıldırma kametini emrediyor. Sonra art arda öğleyi, ikindiye, akşamı, yatsıyı kıldırır ki sonra bu ayet indi: "Eğer (hayatî bir tehlikeden) korkarsanız, o zaman yaya yürürken veya binekte iken (namazınızı kılın). Nihayet emin olduğunuz zaman, (Allah'ı nasıl zikredeceğinizi) siz bilmiyorken size öğrettiği şekilde, artık Allah'ı zikredin."

s.51

Bu vakada da nifak yayılmıştır. Münafıklar dedi ki: "Ey Muhammed, Kısra ve Kaysar köşklerini söylüyorsun. Bizim birimize öfkelenemezsin, bu ne gurur?" Allah Azze ve Celle bundan sonra Ahzap süresini indirdi. O sürede diyeceklerini açıkladı. Yahudi kavminden Resûlullah'a gelen Huyey bin Ahtab ve Sellam bin Ebi

El Hukayk dediler ki: “ Ey Muhammed, Elif Lam Mim mi indi?” “Evet” dedi. Onlar da: “Cibril Allah’ın yanından mı getirdi sana?” “Evet” dedi. Huyay bin Ahtab dedi ki: “Allah kudretini bildirmeyen bir peygamber göndermedi. Elif 1, Lam 30 ve Mim 40 o da yetmiş bir sene eder. Bundan başkası da var mı?” “Evet” dedi: “Elif Lam Ra ve devamı, daha ağır ve daha uzun olduğunu söyledi; Elif 1, Lam 30 ve Ra 200, bu da 231 sene eder.” Bundan daha başka var mı? “Evet” dedi: “Elif Lam Mim Ra” dedi ki: “Bu daha ağır ve daha uzundur. Elif 1, Lam 30, Mim 40 ve Ra 200, bu da 271 eder. “Ey Muhammed, sen bize hâkim oldun ama daha çok mu daha az mı bilmiyoruz. Belki de sana verilen Elif Lam Mim, Elif Lam Mim Sad, Elif Lam Ra ve Elif Lam Mim Ra, bu da 764 sene eder ve siz de bu kadar süre hükmedeceksiniz.

Hendek’te Müslümanlardan altı kişi, müşriklerden de sekiz kişi ölmüştür.

s.52

3.24. BENİ KURAYZAOĞULLARI VAKASI

Sonra Beni Kurayza vakası meydana gelmiştir. Onlar da Cizamoğullarından bir kol olup Naziroğulları’na da kardeşirler. Adıye yani Es Samuel zamanında Yahudi olmuşlardır. Kurayza denen dağa yerleştiler ve bu dağın adıyla adlandırıldılar. Bazılarına göre de Kurayza adı, dedelerinin adıdır. Hendek Savaşı başlayınca Resûlullah’la olan barış anlaşmalarını bozup Kureyşlilerin tarafında gözükmüşlerdir. Resûlullah onlara Sad bin Muaz, Abdullah bin Ravaha ve Havvad bin Cübeyr’i göndererek antlaşmayı hatırlatması üzerine olumsuz yanıt vermişlerdir. Kureyşliler Hendek Savaşı’nda geri çekilip kaçınca Resûlullah Ali’yi çağırarak: “Muhacirlerin bayrağını Kurayzaoğulları’na götür. İkinci namazını Kurayzaoğulları’nın bölgesinde kılacaksınız.” dedi. Bir haber gelmeyince de eşğine binip oraya gitti. Oraya varmadan Ali kendisini karşılayarak: “ Yaklaşma ey Allah’ın Resülü.” diyor. Resûlullah da :“Bunların size olumlu cevap vermediklerini düşünüyorum.” dedi. Ali de: “Evet ya Resûlullah.” dedi. Bazılarına göre de Ali eliyle işaret ederek: “Şöyle böyle” dedi. Müslümanlar Resûlullah’ı görünce kendilerine bir güven geldi. Resûlullah: “Ey şeytanın kulları, ey maymun ve domuz yüzlüler Allah size yaptıklarını yaptı.” Onlar da: “Ey Ebul Kasım, sen bu sözleri söylemezdin.” Dediklerinde utanarak haya etti ve geriledi, muhacirler de onunla birlikte gerilediler. Ensarla birlikte beni Kureyza’nın etrafını çevirince onlar da sığınaklarına çekildiler. Resûlullah da onları Saad bin Muaz El Ensari onlar hakkında bir teklifte bulununcaya kadar kuşatma altında tuttu. Saad o vakitler hastaydı. Müslümanlar

Saad'e: "Ey Eba Amr, senin iyi hüküm verirsin." O da: "Allah beni yanıltmasın, Allah hiç kimsenin vebalini bana yüklemesin diyerek hükmüme razı mısınız?" dedi. Onlar da: "Evet." dediler. Sonra O da: "Savaşçıların öldürülmesine, çocuklarının esaret altına alınmasına, mallarının Ensar'a verilmeden muhacirlere verilmesine" hükmediyor. Resûlullah da : "Ancak yedi katın yükseklikteki Allah'ın emrine uygun hüküm verdin." Sonra sayıları 750 kişi olan Kurayzalıları on on getirerek boyunlarını vurdular. Resûlullah da onlardan 16 cariye seçerek Haşimoğulları'nın fakirlerine bölüştürüyor. Onların içinden Reyhane diye birini de kendisi alıyor.

Sonra Kureyzaoğulları'nın malları, kadınları atlılara ikiye, yayalara birer hisse olmak üzere belirlenmiştir. İlk önce sayıları 38 olan atlıların payı dağıtılmıştır.

s.53

3.25. MÜSTALAKOĞULLARI VAKASI

Sonra Huzaalılardan olan Mustalakoğulları vakası meydana gelmiştir. Resûlullah onlarla Mureysi'de karşılaştı. Onlar yenilgiye uğrayarak kaçınca da onlardan esirler aldı. Esir alınanlardan biri de Cuveyriye Bint El Haris bin Ebi Dırar'dır. O savaşta babası ve amcası ölünce, o da Sabit bin Kays bin Şemmas El Hazreci'nin okuyla ölmüştür. Resûlullah da evlilik yazısını yazarak onunla evlenmiştir. Resûlullah Cuveyriye ile evlendiğini görünce onlar da kadınlarıyla evlenip diğer esirlerin hepsini bırakıyorlar.

Bu gazvelerde Ashab-ı İfk, Ayşe hakkında ileri geri konuştular. Allahu Azze ve Celle de O'nun masum olduğuna dair ayet indiriyor. Ayşe bazı işleri için geride kalmıştı. Safvan bin El Muattal El Selemi O'nu deveye bindirerek getiriyor. Bu iftiradan sonra Resûlullah Hasan bin Sabit, Mistah bin Usase, Abdullah bin Ubey bin Selul, Zeynep bin Cahş'ın bacısı Hamne bin Cahş'ı kırbaçlıyor. Bu arada Mustalakoğulları Müslüman olup Müslüman olduklarını Resûlullah'a bildiriyorlar. Velid bin Ukbe bin Ubey Muayd Resûlullah'a gelerek dostluklarını bildiriyorlar. Allah Azze ve Celle de şu ayeti indiriyor: "Ey iman edenler! Size bir fasık bir haber getirirse, bilmeyerek bir topluluğa zarar verip yaptığınıza pişman olmamak için o haberin doğruluğunu araştırın."

s.54

3.26. HUDEYBIYE GAZVESİ

Sonra Hudeybiye Savaşı meydana gelmiştir. Resûlullah 6. Senesinde insanlarla, beraberlerinde 70 deve oldukları halde silahlanıp Umre'ye gitmişlerdir

fakat Kureyşliler Kâbe'ye girmelerine karşı gelince Resûlullah: “Ben savaşa değil, Kâbe'yi ziyarete geldim.” Resûlullah rüyasında Kâbe'ye girip saçını keserek anahtarını da alıyor. Kureyşliler O'na Mikrez bin Hafs'ı gönderiyorlar. Resûlullah günahkâr birisi olduğu için onunla konuşmayı reddetti. Ondan sonra Abdu Münad'ın oğlu El Haris oğullarından El Huleys bin Alkame'yi gönderiyorlar. Develerin tüylerini yediğini gören Elkame geri dönerek Kureyşlilere: “Ey Kureyşliler, bu gördüklerimin Kâbe'ye gelişlerini engelleyemeyiz.” Onlar da bunun üzerine Urve bin Mesut Es Sakafi'yi gönderiyorlar. O da Resûlullah'la görüşüyor. Resûlullah O'na: “Allah için bu kervan Kâbe'den engellenir mi?” bunun üzerine Urve bin Mesut Kureyşlilere dönerek dedi ki: “Tallahi Muhammed'e bağlı oldukları kadar bağlı olan başka bir millet görmedim” dedi. Kureyşliler de bu durumu anlayınca Suheyl bin Amr'ı Resûlullah'la anlaşması için gönderiyorlar. Suheyl bin Amr Resûlullah'a: “Sizin için Kâbe'yi üç gün boşaltırız.” Bunun üzerine Resûlullah da her sene üç gün Kâbe'yi ziyaret etmek şartıyla onlarla üç yıllık barış antlaşması yapıyor. Yazılı metinde Resûlullah “Bismillahirrahmanirrahim, Allah'ın Resulü Muhammed” yazınca savaş noktasına gelecek derecede anlaşmazlığa düşüyorlar. Müşrikler ve Suheyl bin Amr: “Senin Allah'ın Resulü olduğunu tanısak zaten seninle savaşmayız” dediler. Bunun üzerine Müslümanlar da: “Silmeyin” dedi. Resûlullah da sakin olmalarını emretti. Ali ye : “Bismike Allahumme, Abdullah'ın oğlu Muhammet'ten” yazmasını söyledi ve : “Benim ve babamın adıyla peygamberliğim yok olmaz” dedi. Bu antlaşmayla: “ Mekke'yi üç gün boyunca boşaltacaklarını ve Müslümanların sadece üzerlerindeki silahla Mekke'ye getirebileceklerine, bu antlaşmanın da üç senelik bir süreci kapsadığına, Resûlullah'ın Ashabına zarar vermeyeceklerine ve Mekke'ye girmelerini men etmeyeceklerine, Resûlullah'ın arkadaşlarının da onlardan hiç kimseye zarar vermeyeceklerine” dair antlaşmaya varmışlardır. O yazıyı da Suheyl bin Amr'ın eline verdiler.

s.55

Resûlullah da Müslümanlara saçlarını kesmeyi ve kurbanlarını Hil'de (Harem'in dışında) kesmelerini emretti. Resûlullah ve Müslümanlar da saçlarını ve kurbanlarını orada kesmişlerdir.

Resûlullah ve arkadaşları üç günlük Umre için sadece üzerlerindeki silahla Mekke'ye giriyorlar. Kureyşliler de sadece Huvaytıp bin Abduluzze'yi Mekke'de bırakarak üç günlüğüne Mekke'den çıkıyorlar. Allahü Teâlâ da Resûlullah'ın gördüğü rüyayı Allah gerçekleştirerek, hâkimiyeti de Resûlullah'a vermiş oluyor. Üç

gün bittikten sonra da Medine'ye dönüyorlar. Medine'ye döndükten sonra Resûlullah Müslüman olan Meymune Bint El Haris El Hilaliyye ile evleniyor. Kureyşliler İslam'ı seçen Huzaalılardan bir adamı öldürüyorlar.

s.56

3.27. HAYBER SAVAŞI

Sonra Hicret'in yedinci senesinin başlarında Hayber savaşı meydana gelmiştir. Onların içinde yirmi bin savaşçısı bulunan altı sığınağını sığınak sığınak fethettiler. Bu sığınaklar: El Sulelim, El Kamus, El Natat, El Kasara, El Şık ve El Murabata'ydı." Savaşçılarını öldürüldü, geriye kalanlar da esir alındı. Bunlardan Kamus sığınağı da en sert olan ve en fazla direnen sığınaktı ki o sığınak, Mehrab bin el Haris El Yahudi'nin bulunduğu sığınaktı. Resûlullah: "Allah isterse yarın bayrağı, savaşlar da hep hücum edip kaçmayan, Allah'ı ve Resulünü seven, onların da O'nu sevdiği birine ta ki sığınakları fethedinceye kadar, ona vereceğim" dedi. Ali'yi Merhap El Yahudi üzerine göndermiş ve Ali de O'nun kapısını yerinden söküp kırarak Müslümanlarla birlikte içeri girmiş ve O'nu öldürmüştür. Sığınaktaki taşların boyu 4 Zera', eni iki zera', kalınlığı da bir zera'dı. (her zera'4 dirsek boyu) O gün Cafer bin Ebu Talip Habeşistan'dan geldi. Resûlullah da O'nu karşılayıp alından öperek: "Vallahi Cafer'in gelişine mi Hayber'in fethine mi, hangisine daha fazla sevineyim bilmiyorum." Resûlullah Safiye Bintü Huyey bin Ahtab'ı esaretten kurtararak onunla evlenmiştir.

Elde edilen ganimetlerden, Haşimoğullarının kadınlarına/erkeklerine hurmaları, buğdayları, arpaları dağıttıktan sonra geri kalan kısmı da herkese dağıtıyor. Mekkelilerin muhtaç ve yoksul olduğunu öğrenince, Amr bin Umeyye El Damriye'ye, bazılarına göre arpa ve altın, bazılarına göre de altın olan ganimetleri üç üç bölmesini emrederek, Ebi Sufyan bin Harb, Safvan bin Umeyye bin Halaf, Sehil bin Amr'a vermesini emrediyor. Safvan bin Umeyye ve Sehl bin Amr almayı reddedince onların payını Ebu Sufyan Kureyşlilerin fakirlerine dağıtıyor. Abu Sufyan : "Allah kardeşimin oğlunu akrabasına hayırda bulunmaya vesile etti." dedi.

Merhab'ın kız kardeşi Zeynep Bintil Haris, zehirli bir koyun getirerek ondan bir lokma aldıktan sonra zira O'na diyor ki:

s.57

"Ben zehirlendim." dedi. Onunla yiyen Bişir bin El Berra bin Mağrur da ölmüştür. Haccac bin İlad El Selemi Resûlullah'a dedi ki: "Müslüman oldum. Bana

izin ver ki Mekkelilere bir şeyler söyleyerek mallarımı Mekke'den alıp getireyim.” Mekke'ye varınca Kureyşliler O'na: “Hoşgeldin Ey İbnî İlad, bize orası hakkında bilgi verir misin? O da: “Ben buradan gidinceye kadar kimseye söylemezseniz size söylerim.” dedi. Söylemeyeceği anlaşınca: “Vallahi Muhammed ve arkadaşları savaştan kaçıp esir alınmadan ben buraya gelmedim.” dedi. Onlar da: “Liderimiz Huyey bin Ahtap için O'nu öldürelim.” dedikten sonra keyifle rakılarını içtiler. Abbas ve Müslümanlar bu haberi öğrenince hiddetlendiler. Haccac da Mekke'deki tüm mal varlığını alıp Abbas'ın yanına gelmiştir. Allah'ın peygamberini zafere erdirdiğini, Allah'ın oklarının Hayber üzerinde uçtuğunu, İbnî Ebi Hukayk'ın öldüğünü, Resûlullah'ın da Huyey bin Ahtab'ın kızıyla evlendiğini söyleyip Mekke'den gidiyor. Abbas bu duruma çok seviniyor. Ebu Sufyan da O'na: “Musibete karşı mı seviniyorsun” deyince, Abbas da O'na: “Vallahi Haccac sizi mallarını alana kadar kandırıp bana da Müslüman olduğunu ve Allah'ın da peygamberini zafere erdirdiğini, İbnî Ebi Hukayk'ın ölüp Resûlullah'ın da Huyey bin Ahtap'ın kızıyla evlenmesini ve tüm sığınakların fethedildiğini ve bunların hepsinin gerçekleşmeden de buraya gelmediğini anlattı. Tüm müşriklerin kadınları toplanarak Haccac'ın karısını kazmalamışlardır. Müşriklerin üzüntüleri, gam ve kederleri daha da artmıştır.

s.58

3.28. MEKKE'NİN FETHİ

Huzaalıların Resûlullah'la, Kinanalıların de Kureyşlilerle birlik antlaşmaları vardı. Kinanalılar Kureyşlilerin desteğiyle Huzaalıların üzerine yürüyerek onlardan bazılarını öldürmeleri üzerine Huzaalılar bu durumu Resûlullah'a bildirmişlerdir. Allah'ın Resûlullah ve Kureyşliler arasındaki antlaşmanın süresinin bitirilmesine izin vermesi üzerine Mekke üzerine sefer yapılmasına karar verilmiştir. Resûlullah: “Allah'ım onların üzerine sefer yapacağımız haberini Kureyşliler duymasınlar.” diye duada bulunmuştur. Hatıp bin Ebi Beltaa Resûlullah'ın ne yapmak üzere olduğunu Kureyşlilere bir yazı ile Ebu Lehep'in cariyesi Sare'ye vererek bildiriyor. Cibril inerek Hatıp'ın yaptıklarını Resûlullah'a bildiriyor. Resûlullah da Ali bin Ebu Talip ve El Zübeyri göndererek: “Yazıyı O'ndan alın.” demesi üzerine O'nu yolda yakalayıp saçına, bazılarına göre de cinsel organına koyduğu yazıyı ondan aldılar ve Resûlullah'a getirdiler. Resûlullah kabile reislerine nerede hazır bulunmaları gerektiğine dair birer yazı gönderip haberi gizli tutmalarını emretmiştir. Huzai bin

Abdunuhum Ravha'da bulunan Müzeyne'ye, Abdullah bin Malik'e Sukayye'de bulunan Gifar'a, Kidame bin Sumeme'ye Kudeyt'te bulunan Selimoğullarına, Saab bin Cüsameye Kedid'de bulunan Leysoğullarına vermelerini söylemiştir.

Resûlullah Medine'ye hicretinin sekizinci senesi Ramazan ayından iki gece, bazılarına göre de 20 gece geçtikten sonra Cuma günü ikindi namazını kılarak yola çıkmıştır. Ebe Lubabe bin Abdunmunzir'i de Medine'de vekil bırakmıştır. Kendilerine söylediği yerlerde kabilelerle buluşmuştur. Onlara yemek yemelerini emretmiş, yemek yemeyenlere de asi demiştir. Su istemiş ve gelen suyu içmiştir. Yolda da Abbas bin Abdulmuttalip'le karşılaşmıştır.

Resûlullah Zahran'a varınca, Ebu Sufyan bin Harb ile birlikte Hâkim bin Hizam ve Budeyl bin Varka onları görünce, Ebu Sufyan, Hâkim'e ne olup bittiğini sorunca O da: "Huzaalılar savaşa hazırlanıyor." dedi. Ebu Sufyan, sayının çok ve ihtişamlı olduğunu görünce: "Huzaalılar daha az ve daha zayıflar." diyor. Abbas onun sesini duyup ona: "Ey Ebe Hunzula!" deyince Ebu Sufyan: "Ey Ebel Fadıl, bu topluluk da ne?" diyor.

s.59

Abbas da: "Bu Resûlullah 'tır." dedi. Abbas o an Resûlullah'ın yanına doğru yöneldi. Ömer bin Hattab da arkasından yetişerek: "Allah'a hamdolsun ki seni elime düşürdü. Aramızda herhangi bir akit ve ahit (eman) da yoktur." Abbas ondan önce yetişerek: "Ey Resûlullah, Ebu Sufyan kendi isteğiyle Müslüman oluyor." Resûlullah da Ebu Sufyan'a: "Allah'tan başka ilah olmadığına ve benim de onun Resulü olduğuma şahadet et." dedi. O da: "Allah'tan başka İlah olmadığına şahitlik ederim." demesine rağmen Resûlullah'a ise "Sen Peygambersin." dememiştir. Resûlullah da Abbas'ı çağırdı. Abbas da Resûlullah'a: "O toplum içinde saygın bir yerinin insanlar tarafından bilinmesinden hoşlanır. Ona böyle bir imkân tanı." dedi. Resûlullah da Ebu Sufyan'a : "Senin evine giren güvendedir." dedi. Allah'ın askerlerini görünce Abbas ile birlikte kalarak O'na: " Ey Ebe Fadıl kardeşinin oğlu büyük bir servete sahip oldu." O da: "Mülk değil de peygamberliğe sahip oldu."

Ebu Sufyan hızlı bir şekilde Mekke'ye giderek olanlarla ilgili onları haberdar ederek dedi ki: "Müslüman olmazsanız yerinizden olacaksınız." diyerek ekledi: "Benim evime giren güvendedir." Onlar da O'nun yanına gelerek: "Evin almaz ki?" O da: "Kapınızı kapatırsanız da güvendesiniz, mescide girenler de güvendedir." dedi. Allah savaşız fetih yaptırıyor.

Mekke'ye arkadaşlarıyla dört ayrı yerden giriyor. Allah O'na gündüz Kâbe'nin içini bir saat hutbe için helal kıldıktan sonra tekrar yasaklıyor. Ümmü Hani Bint Ebu Talip kendisine; El Haris bin Hişam ve Abdullah bin Ebi Rabia isimlerinde iki köle satın alınca Hz. Ali onları öldürmek istiyor. Resûlullah da Ali'ye: "Ey Ali, Ümmü Hani'nin köleleri bizimidir." diyor. Öldürülmesini emrettiği beş erkek ve dört kadın haricindeki herkesin güvenliğini sağlıyor. Öldürülenler:

1- Teym El Erdem bin Galipoğullarından Abdullah bin Abduluzze bin Hataki o Resûlullah'ın gönderdiği ensardan birisini öldürüp: "Sana ve Muhammed'e itaat yok." demişti.

2- Abdullah bin Sad bin Ebu Serh El Amiri ki o Resûlullah'ın yazarıydı ve demişti ki: "Muhammed ne derse ben de onu derdim, Vallahi Muhammed Peygamber değildir, bana: "Azizun Hâkim yaz derdi, ben de latifun habir yazardım, eğer Peygamber olmuş olsaydı bunu bilirdi. Ki bu şahıs sütkardeşi olan Osman'ın yanında kalmıştır. Bu duyduklarını Resûlullah'a bildirdiğinde Resûlullah susarak dinledikten sonra ashabına: "O'nu öldürdünüz mü?" Onlar da: "Senin yönlendirmeni bekledik." dediler.

s.60

Resûlullah: "Peygamberler ima ile kimseyi öldürmezler." dedi.

3- Leys bin Kinanaoğullarından Mikyes bin Subaba. Ki o kardeşini öldüren fidesini aldığı halde katili yine de öldürmüştür.

4- El Huveyris ibn Nukayz bin Vehap bin Abdu Kusay ki o Mekke'de Resûlullah'a kötü sözler sarf ederek zarar verirdi.

Kadınlar da:

1- Abdulmuttalip oğullarının Mevlat'ı Sare ki Resûlullah'ı kötü sözlerle zikrederdi.

2- Hint Bint Utbe

3- İbnü Hatal'ın cariyeleri olan Kureybe

4- Ve Fertena ki onlar şarkılarıyla Resûlullah'ı kötülerlerdi.

Kureyşliler ister istemez Müslüman oldular. Resûlullah da Kâbe'nin anahtarını Osman bin Ebu Talha'dan alarak kapıyı eliyle açarak içeri girip iki rekât namaz kıldıktan sonra kapıyı kapatarak geri çıkmıştır. Kapının iki kolunu eline alıp: "Allahtan başka ilah yoktur ve Allah birdir, ortağı da yoktur." dedi. Allah vaadini yerine getirip, kulunu zafere erdirdi ve bu topluluklara kendisi galip geldi ve hamd, ortağı olmayan mülk sahibinedir. Sonra: "Ne düşünüp ne diyorsunuz?" Suheyle

O'na: "Hayır düşünüp hayır söylüyoruz" dedi. Kerim amcamın oğlu kerim kardeşim, zafere erdin." dedi. Resûlullah da: "Kardeşim Yusuf'un dediği gibi size sesleniyorum. Bugün sizlere kötülük yoktur." Sonra devam ederek: "Kâbe'ye hizmet eden ve Hacıları sulayanlar hariç, Cahiliyye'den kalan kan ve mal davaları ve tüm kötü adetler şu iki ayağımın altındadır. Kâbe'ye hizmette bulunanlar sahiplerine dönecektir. Mekke'ye girmek benden öncekileri ve sonrakilere haram kılınmıştı. Benden sonrakilere de haram kılınmıştır. Bana bir saat helal olup tekrar haram kılındı. Ta kıyamet gününe kadar da haram kılınmıştır. Mekke'de bulunan ağaç kırılmayacak, av avlanmayacaktır. Sadece münşide helal kılınmıştır kadını miras olarak bir başkasına devretmek; şehir merkezlerinde organize fuhuş, namus satıcılığı. Sonra: "Siz kötü komşular değil miydiniz, gidin serbestsiniz" dedi.

Resûlullah Mekke'ye ihramsız girdi. Bilal'e Kâbe'ye çıkıp ezan okumasını emredince bu durum Kureyşliler'in zorunu gitti. İkrime bin Ebi Cehl ve Halit bin Esid: "Rabah'ın oğlu Kâbe'de anıyor." dediler. Onların öyle demelerini duyan Resûlullah da onları yanına getirdiğinde onlar: "Evet dedik ve Allah'a tövbe ediyoruz." dediler. Resûlullah da: "Size ne diyeceğimi bilmiyorum." dedi. O namaza çağırıyordu, namaz kılmayanların da boynunu vuracağım." dedi. Kâbe'de bulunan resimlerin su ile silinip yıkanmasını emretmiştir.

s.61

Osman bin Talha'yı çağırdı ve: "Kâbe'de iki koçboynuzu gördüm, onu öğüt. Kâbe'de öyle bir şeyin olmaması gerek." dedi. Onlar da öğüterek duvara sürdüler. Bazılarına göre de Kâbe'de bulunan malları Resûlullah Müslümanlara dağıtmıştır ve bazılarına göre de: "Evinde put bulduran kırsın onu." diye Resûlullah bir ses duyunca onlar da putları kırdılar. Resûlullah da bayanların da biat etmesini istedi.

Mekke'nin fethinde bulunan at sayısı 400'dü. Fetih'ten sonra da: "Allah'ın yardımı ve zaferi geldiği" süresi" indi. Resûlullah da: "Ecelimin yaklaştığını anladım." Resûlullah Mekke'deyken Halit bin Velid'i, Ğumeysa'da Cüzeyme bin Amiroğullarına gönderdi ki onlar Cahiliyye döneminde Muğiraoğullarından bazılarını yaralayıp Abdurrahman bin Avf'ın babası Avf'ı öldürmüşlerdi. Abdurrahman bin Avf, Halid bin Velid ve Selimoğullarını ki bunlar Rabia bin Mikeddem'i Cahiliye döneminde öldürmüşlerdi. Cizlud El Taan da Selimoğullarından olan Malik bin Şerid'i Rabia'nın intikamını almak amacıyla öldürmüşlerdi, onların üzerine gönderiyor. Cüzeymeoğulları Halid bin Velid ile birlikte Selimoğulları'nın geldiğini duydular. Halid: "Silahlarınızı bırakın." dedi.

Onlar da: “Biz Allah’a ve Resulüne silah çekmeyiz, biz de Müslümanız. Eğer seni Resûlullah gönderdiyse develerimiz ve koyunlarımızdan alacaklarınızı alabilirsiniz.” dediler. Halid, “Silahı bırakın.” dedi. Onlar da: “Cahiliye dönemindeki gibi olmasından korkuyoruz.” dediler. Onlar böyle deyince Halid de yanlarından gidiyor. Sonra ezanını okuyup namazlarını kıldılar. Seher vaktinde Halid, onlara savaş açarak savaşanları öldürmüş, geriye kalanları da esir almıştır. Resûlullah bu durumu duyunca dedi ki: “Allah’ım, Halid’in yaptıklarından ben sana sığınırım. Allah’ım Halid’in yaptıklarından habersizim.” Ali bin Ebu Talib’i göndererek, Halid’in onlardan aldığı her şeyi ve onunla birlikte Yemen’den gelen malları göndererek: “Ali’ye Resûlullah’a daha benim bilmediğim ne varsa helal etsinler.” diyor. Resûlullah yine : “Bu benim için tüm dünya varlığından iyidir.” Ve o gün Ali’ye: “Anam babam sana feda olsun.” diyor. Abdurrahman bin Avf da. “Vallahi Halid, Müslüman olan kavmi öldürdü.” Halid de: “Ben babam Avf bin Abdu Avf’ın intikamını aldım.” Abdurrahman da O’na: “Babam için değil, sen amcan El Fakih bin El Muğira için onları öldürdün.” dedi.

s.62

3.29. HUNEYN VAKASI

Sonra Huneyn vakası meydana gelmiştir. Resûlullah Mekke’de iken Havazinoğullarının Huneyn’de büyük bir toplulukla Malik bin Avf el Nasri liderliğinde Ceşmoğullarından Dureyb İbnî El Summe ki Dureyd yaşlı biriydi ve her zaman onun kararlarına uyarlardı. Malik malları ile birlikte Havazinlilere destek olmuştur. Resûlullah da onlara sayısı on iki bin olan büyük bir orduyla onlarla karşılaşmıştır. Bu ordunun on bini Mekke’yi fetheden ashablardandı. İki bini de Müslüman olan Mekkelilerdendi. Safvan bin Umeyye’den yüz kalkan almıştır. Müslümanların sayılarının çok olması Müslümanların hoşuna gitmiştir. Müslümanlardan bazıları: “Az değiliz.” dedi. Resûlullah da o sözlerine karşı geldi. Havazinliler de Müslümanlara vadide pusu kurmuşlardı. O büyük bir musibet günüydü. Resûlullah’ın etrafındaki bütün Müslümanlar kaçmışlar sadece Haşimoğullarından on kişi, bazılarına göre de dokuz kişi kalmıştır. Onlar da: “Ali bin Ebu Talip, Abbas bin Abdulmuttalip, Ebu Sufyan bin El Haris, Nevfel bin el Haris, Rabia bin El Haris, Ebu Leheb’in oğulları Utbe ve Muattep, El Fadl bin Abbas ve Abdullah bin el Zubeyr bin Abdulmuttalip’ti. Bazılarına göre de Eymen bin Ummu Eymen de vardı.

Allah Azze ve Celle buyurdu ki: “And olsun ki Allah size birçok yerde ve çokluğunuzun sizi böbürlendirdiği fakat bir faydası da olmadığı, yeryüzünün geniş olmasına rağmen size dar gelip de bozularak arkanıza döndüğünüz Huneyn gününde yardım etmişti.” Kureyşlilerden bazıları içlerindeki düşünceleri o gün açığa vurdular. Abu Cehil: “Kaçmalarıyla bitmedi.” Kelede bin Hanbel: “Bu gün sihir işlemedi.” Şibe bin Osman: “ Bu gün Muhammed’i öldüreceğim.” deyince Resûlullah elinden kılıcı alarak onu öldürmeye kalkınca yüreği sıkışıyor. Ve Abbas’a: “Ey Ensar, ey biat-ı Rıdvan ehli, Ey Bakara Suresi ashabı, ey El Semura ashabı diye çağırması üzerine insanlar toplandılar.

s.63

Allah peygamberini melek askerlerle destekledi. Ali İbnî Ebu Talip de Havazinleri yenilgiye uğratıp bayrağı elinde tutanı da öldürünce Havazinliler dağılmaya başladı. Bu savaşta birçok Havazinli öldü ve birçokları da esir düştü. Ondan sonra Müslümanların sayısı bin atlı oluyor. Elde ettikleri ganimetler de çalınanlar hariç on iki bin deve olmuştur. Müslümanlar Dureyd bin el Summe’yi de öldürülmesi Müslümanlara büyük bir sevinç getiriyor. Resûlullah da: “Kâfirlerin lideriydi, eliyle destek vermiyorsa gönlüyle destek veriyordu, canı cehenneme!” dedi. Beni Selimoğullarından biri onu öldürmüştü. Zül Himar Sebi’ bin Haris de öldürüldü. Resûlullah: “Allah onu uzaklaştırsın, Kureyşlileri karalardı.” dedi. Esir ve mallar Müslümanlara geçti. Müşrikler, Malik bin Avf ile Taif’e kadar kaçmışlardır. Şehit olanların toplamı da dört kişiydi. Resûlullah’ın sütkardeşi olan Şeyma Bint Halime, Resûlullah’a geldi ve Resûlullah da ona hırkasını serdi. Şeyma, Resûlullah’la esirler hakkında: “Onlar senin teyzelerin ve bacılarıdır.” dedi. Resûlullah da: “Benim ve Haşimoğullarının ellerindekini esirleri sana hibe ederim” dedi. El Akra İbn Haris ve Uyeyne bin Husun haricindeki Müslümanlar Resûlullah’ın yaptığı gibi, esirleri, serbest bırakmışlardır. Bunun üzerine Resûlullah da “Allah’ım bunların hissesi de sona ersin!” diye dua etti. Yaşlı bir kadın da Havazin ordusunun reisi Malik bin Avf El Nasri’nin güvende olmasını sağlamak için konuşmuştur. Resûlullah da O’nu güvencesine aldı. Bunun üzerine Malik geldi ve Müslüman oldu. Resûlullah Taif’i kuşatmaya yöneldi ve kalpleri Müslümanlığa yönelenlere ve Havazinoğullarından elde edilen ganimetlerden on iki kişiye yüz yüz deve vermiştir. Onlar da Ebu Sufyan bin Harb, Muaviye bin Ebu Sufyan, Hâkim bin Hizam, Haris bin Keled Huvaye el Abdari, El Haris bin Hişam bin El Muğira, Suheyl bin Amr, Safvan bin Umeyye bin Halaf, Huvaytıp bin Abdul Uzze, El Ala bin Harise El Sakafi

(Zuhre oğullarının taraftarı), Malik bin Avf El Nasri, Uyeyne bin Husn El Fezari ve El Akra İbn Habis'e, Havazinoğullarından elde ettikleri ganimetleri ve develeri yüzer yüzer halinde vermiştir. Elde kalanları da geriye kalan insanlara vermiştir. Bunun üzerine Ensar haksızlığa uğradıklarını düşündüler. Resûlullah da: "Belki iman ederler diye, sizin imanınıza güvenerek onlara verdim." dedi. Ensar'dan bazıları da : "Muhammed bizi savaştırdı, zafere erince de bizi bırakıp kendi kavmine dağıttı." dedi.

s.64

Allah da Ensar'ın paylarını kalpleri İslam'a ısındırılmak istenenlere sadaka olarak verdi.

Resûlullah da Taif'e giderken Ali İbnî Ebu Talip'i de oraya gönderiyor. Ali İbnî Ebu Talip Sahiflerden olan Nafi bin Gaylen İbn Seleme bin Muattep'ı öldürünce onun arkadaşları da kaçmaya başlıyor. Resûlullah da Taif'i yirmi küsur gün kuşatıyor. Resûlullah'ın askerlerinden kırk kişi de Taif içine giriyor. Resûlullah da oradaki üzüm bağlarının kesilmesini emrediyor. Resûlullah'tan kesmemelerini isteyince, Resûlullah da kesilmesini durduruyor. Sonra Resûlullah geri dönerek, Taif'in kuşatılmasında Sufyan bin Harb'ı görevlendiriyor. Ali'yi de putları kırmakta görevlendiriyor, o da kırıyor.

s.65

3.30. MUTE GAZVESİ

Hicretin sekizinci senesinde Rumlarla savaşmak için Resûlullah, Cafer bin Ebu Talip, Zeyd bin Harise ve Abdullah bin Ravaha liderliğinde Şam'a asker göndermiştir. Bazılarına göre Resûlullah : "Ordunun lideri Zeyd bin Harise, O ölürse Cafer bin Ebu Talip, O da ölürse Abdullah bin Revaha, O da ölürse Müslümanlar kendine bir lider seçsinler." demiştir. Bazılarına göre de: "İlk önce Cafer, Sonra Zeyd bin Harise sonra Abdullah bin Ravaha" demiştir. Şam'da El Belka'dan Mute denen yere varınca Zeyd bayrağı alarak ölene kadar savaşmıştır sonra Cafer bayrağı almıştır ve eli kesilmiştir. O da sol eliyle savaşmıştır, sol eli de kesilince bedeninin ortasından vurulmuştur. Sonra Abdullah bin Revaha almış ve ölmüştür. Allah savaşlarını görünceye kadar Resûlullah'a tüm enginleri yükseltti, tüm yükseklikleri de alçaltmıştır. Ve dedi ki: "Cafer'i önde görünce dedim ki: " Ey Cibril, ben Zeydi öne koymuştum." O da: "Cafer akraban olduğu için onun önde olması gerekti." Resûlullah da onları dile getirerek : "Allah Cafer'e cennette Zeberced'den iki kanat

verdi ki onunla istediği yere uçabiliyor.” dedi. Resûlullah hiddetlenerek: “Ağlayanlar Cafer’e ağlar” dedi. Ordunun lideri de Halid bin Velid oldu.

Cafer’in hanımı ve tüm çocuklarının anası olan Esmâ Bint Umeys El Husumiyye: “Elim hamurda iken Resûlullah geldi.” Ve dedi ki. “Ey Esmâ, çocukların nerede?” Ben de: “Abdullah, Muhammed ve Avn’ı getirdim.” Resûlullah da hepsini yanına toplayıp onları sarıp başlarını okşarken gözlerinden yaş geldi.” dedi. Ben de: “Babam ve anam sana feda olsun ey Resûlullah. Neden yetimlerin başlarını okşar gibi çocuklarımın başlarını okşuyorsun, yoksa Cafer’den bir haber mi duydun?” deyince gözleri dolmaya başladı. Resûlullah da: “Allah Cafer’e rahmet eylesin!” dedi. Ben de bağırarak: “Vaveyle ve vaseyyide” kopardım. O da: “Veyl diyerek çağırma! Bana söylediklerin doğrudur.” dedi. Ben de bağırarak: “Vay Cafer’e!” Ve sesimi Resûlullah’ın kızı Fatıma duydu.

s.66

Ve bağırarak yanımıza geldi: “Amcamoğlu diye çağırıyor!” Resûlullah da hırkasını ıslaklık var mı diye kontrol ederek: “Ağlayanlar Cafer’e ağlar.” sonra da: “Ey Fatıma, Cafer’in ailesine yemek yap çünkü onlar telaştalar.” dedi. O da üç gün boyunca onlara yemek yaptı. Bu da Haşimoğullarında sünnet oldu.

3.31. SAVAŞILMAYAN GAZVELER

Savaş olmayan gazvelerde Resûlullah kendine karşı savaştık kimseyi bulamadan geri dönerdi. Savaş olan gazveleri savaş olmayanlardan önce yazdı. Savaş olmayan gazvelerde el Ebva’ Gazveleri: “Resûlullah Vedden’e giderek karşılık göremeyince geri dönmüştür.

Buvat gazveleri: O da onun gibi.

Zi El Uşeyra: Maşî bin Mmr El Damri isteği üzerine Yenbu bölgesine düzenlenmiştir. Müdlic ve Damra kabileleri ile dostluk anlaşması imzalanmıştır.

Karkare El Küdür Gazvesi: Resûlullah Makder bin Cabir El Fehri bazılarına göre de Medine’nin alanına saldıran Kürz bin Cabir’i istemeye gitmiştir. Ebu Sufya’nın ağırlayıp şarap içirdiği Naziroğullarının lideri olan Selem bin Mişkin gece çıkarak El Urayd denen yerde hurma bahçesinde iki Ensarı öldürüp Mekke’ye gidince Resûlullah onun için Karkara El Küdür’e savaşmaya gitmiş, karşılık görmeyince de geri dönmüştür.

Hamra El Üsd gazvesi: Resûlullah'ın Uhud'dan bir gün sonra çıktığı gazvedir. Uhud'u anlattığımızda onu da anlatmıştık.

s.67

Bedir El Suğra: Bu gazveye Ebu Sufya'nın verdiği söze dayanarak çıkmışlardır.

Resûlullah hicretin dördüncü senesindeki Şaban ayında sekiz gece Ebu Sufyan'ı beklemişti. Ebu Sufyan gelmeyince Müslümanlar orada bulunan pazardan karlı alışverişler yapmışlar ve çok iyi bir kar elde etmişlerdir. Münafıklar da Müslümanları Ebu Sufyan'ın sözüne dayanarak geldiklerini görünce: “Sizinle evlerinizde savaştılar, bir de siz onların memleketine gelmişsiniz. Vallahi dönüşünüz olmaz.” Müslümanlar da: “Allah bizim için yeterlidir ve O ne güzel bir vekildir.” Bunun üzerine Allah: “Onlar öyle kimselerdir ki, halk kendilerine, “İnsanlar size karşı ordu toplamışlar, onlardan korkun.” dediklerinde, bu söz onların imanını artırdı ve Allah bize yeter, O ne güzel vekildir!” dediler. Bu inanç nedeniyle kendilerine hiçbir zarar dokunmadan Allah'ın nimet ve fazlıyla geri döndüler. Allah rıdvanına tâbi oldular. “Allah Aziym fazl sahibidir.” ayetini indirmiştir. Resûlullah da karşılık bulamayınca geri dönüyor. Ebu Sufyan da sözünden dönerek: “Ey Kureyşliler, bu sene kuraklık senesidir. Savaşmak için sene bereketli olmalı, ağaçları yayıp orada ayrılanınızı içmeniz gerektir, ben dönüyorum.” dedi. Mer Zahran'a kadar gelip geri dönüyorlar.

3.32. TEBÜK GAZVESİ

Resûlullah büyük bir toplulukla Şam'da bulunan Tebük'e Cafer bin Ebu Talip'in intikamını almaya gitmiştir. Kabile ve aşiret reislerin savaşa hazırlıyor ve cihat için teşvikte bulunuyordu. Zenginleri de infakta bulunmaya teşvik ediyordu. Zenginler de çok mallar harcayarak fakirleri kuvvetlendirmişlerdir. Resûlullah da: “Sadakanın en faziletlisi, fakirin yaptığı sadakadır.” Oradan Bekkaun (çok ağlayanlar) geldi. Bunlar savaşta da yardımda da bulunmak istemediler. Onların isimler: “Amr bin Avfoğullarından olan Hareme bin Abdullah, Salim bin Umeyr, Amr bin El Humam, Abdurrahman bin Kab ve Sahr bin Selman” dır. Resûlullah da: “Siz de katkıda bulunacak bir şey göremiyorum ve bazı zenginlerde gelip aynı şekilde katkıda bulunamayacaklarını söyleyip: “Biz de katkıda bulunmayanlardan olalım.” dediler. Allahü Teâlâ da: “Geri kalanlarla beraber olmaya razı oldular. Ve

onların kalplerinin üzeri tabedildi (mühürlendi). Artık onlar fıkıh edemezler.” Onlar da: “Elcit bin Kays, Mücemma bin Cariye ve Hidam bin Halid’tir.” Resûlullah da onların bu isteğini kabul etti. Bunun üzerine Allah Azze ve Celle şu ayeti indirmiştir. “Allah seni affetti, sadık olanlar sana belli oluncaya ve yalancıları bilinceye (öğreninceye) kadar niçin (beklemeyip) onlara izin verdin?” Bu gazveye Resûlullah Hicret’in 9. senesi Recep ayında çıkmıştır. Ali’yi de vekil olarak Medine’de bırakmıştır. Zübeyr’e de muhacirlerin bayrağını teslim etmiştir. Talha’yı da Meymene’ye, Abdurrahman bin Avf’ı da Meysere’ye görevlendirmiştir.

s.68

Kadın ve çocuklar tepeye gelince vedalaşmaya çıkıyorlar. Bu tepeyi de Resûlullah Veda tepesi diye adlandırıyor. Resûlullah gidince millet çok susuyor ve diyorlar ki: “Ey Resûlullah Allah’a dua etsen de bizim susuzluğumuzu giderse.” deyince, O da Allah’a dua ediyor ve Allah da onlara su göndererek onları sulandırıyor. Resûlullah Şaban ayında Tebük’e varıyor. Oradan da Yehenne bin Ru’be Eskaf Eyile geliyor. Resûlullah’a gelerek vergi verip barış antlaşması yapmıştır. Resûlullah Ashab-ı AKâbe geldiğinde onlar devesini ürkütmüşlerdi. Resûlullah da Huzeyfe’ye çağır ve onlara de ki: “Gelir misiniz yoksa isimlerinizi ve adlarınızın veya aşiretinizin ismiyle mi çağırayım sizi?” Huzeyfe de onları çağırdı. Recep ayında gelip Ramazan’da dönmüştü. Huzeyfe dedi ki: “Adlarını, babalarının adlarını ve kabilelerini bilirdim.”

s.69

3.33. ORDU VE SERİYYELER KOMUTANLARI

Resûlullah ordu ve seriyyelere komutanlar tayin edip sancak ve bayraklarını belirledi. İlk olarak Hamza b. Abdülmuttalib’i deniz kıyısı seriyyesine gönderdi. Denilenlere göre, ilk olarak Ubeyde b. Haris Abdülmuttalib’i sadece Muhacirlerden oluşan altmış ve seksen binekli ile Mere tepesine gönderdi. O da yola çıktı ta ki Hicaz’da bulunan Mere tepesinin alt tarafında yer alan suya vardı ve orada büyük bir Kureyş topluluğu ile karşılaştı. Aralarında herhangi bir çarpışma yaşanmadı ancak o gün Sa’d b. Ebu Vakkas İslam’da fırlatılan ilk oku fırlattı. Ardından iki tarafta çekilip gittiler. Müslümanlar donanımlıydılar. Zehreoğulları yandaşı Mukta b. Amr el-Behrani ve Nevfeloğulları yandaşı Utbe b. Gazvan b. Cabir el-Harisi (ki bunlar Müslüman idiler ancak çıkıp kâfirler ile birlikte hareket ettiler). Toplumun başında İkrime b. Ebu Cehil bulunuyordu.

Sa'd b. Ebu Vakkas ise Cuhfe sularından Harrar seriyyesi başında bulunuyordu ve Damraoğullarından ganimetler elde edip Resûlullah'a göndermiş, ancak Resûlullah onlarla aralarında anlaşma gereğince ganimetleri tekrar sahiplerine iade etmişti.

Hamza b. Abdulmuttalib'i yine sadece Muhacirlerden oluşan otuz binekli ile deniz kıyısında bulunan Ays tarafına gönderdi. Hamza gönderildiği yere varınca, başlarında Ebu Cehil b. Hişam olmak üzere Mekkelilerden oluşan üç yüz binekli ile karşılaştı. İki tarafında iyiliğini isteyen Mecdi b. Amr el-Cüheni araya girerek onların savaşmalarına engel oldu.

Abdullah b. Cahş b. Ri'âb'ı yaklaşık on kişiyle birlikte ve içlerinde Ensardan hiç kimse bulunmaksızın Nahle seriyyesine göndererek ona bir mektup verdi ve o mektubu iki gün yol yürüdükten sonra açıp okumasını ve arkadaşlarına iyi davranmasını emretti. Abdullah b. Cahş iki gün yol yürüdükten sonra mektubu açarak okudu. Mektupta şöyle yazıyordu: "Mektubumu açıp okuduğunda Mekke ve Taif arasında bulunan Nahle'ye git ve orada Kureyşlileri gözetleyip bize haberler ver."

s.70

O da emri yerine getirerek arkadaşlarının tamamıyla birlikte gitti. Nahle'ye vardıklarına, Amr b. el-Hadrami yönetiminde kuru üzüm ve yiyecekler taşıyan Kureyş kervanının geçtiğini gördüler. Durum böyle olunca kervana saldırarak iki adamlarını esir alıp diğerlerini bıraktılar. Ki onlar Müşriklerin ilk esirleriydiler. Resûlullah kervandan gelen malların beşte birini bir kenara ayırıp geriye kalanını arkadaşları arasında bölüştürdü. Ki İslam'da bölünen ilk humüs idi.

Hamza b. Abdüllmuttalib'in müttefiki olan Mersed b. Ebu Mersed'i bir topluluğa gönderdi. Ki Resûlullah'ın yanına Adal ve Diş'den bir grup insan gelip kuran ve fıkıh öğrenmeleri için kendisinden arkadaşlarını göndermesini talep etmişlerdi. Bunun üzerine Resûlullah onlarla beraber Mersed b. Ebu Mersed el-Ganevi, Udeyoğulları halifi olan Halid b. el-Bukeyr, Sabit b. Ebu el-Aklah el-Ömeri, Zeyd b. Desinne el-Beyyadi, Abdullah b. Tarık el-Zafri ve Hubeyb b.Udey e-Ömeri'yi gönderdi. Racî'Huzeyl denilen suya vardıklarında bir grup insan onları görüp Huzeyl'e giderek: "Suyun yanında Muhammed'in arkadaşlarını gördük! Onları soyup esir alarak Kureyşliler'e satalım mı?" dediler. Ardından ellerinde kılıçlarla gelerek Müslümanlara: "Teslim olun! Size söz veriyoruz, sizi öldürmeyeceğiz ancak sizi Kureyşliler'e satacağız." dediler. Bunun üzerine

Müslüman grubun lideri Mersed ile Asım ve Halid onlara yüksek sesle çağırarak kılıçlarını çektiler. Hubeyb, Abdullah ve Zeyd ise yumuşak davranarak ellerinde bulunanları onlara verdiler. Aralarında yaşanan şiddetli çarpışmalar sonucunda Mersed ve Halid b. Bukeyr öldürüldüler. Asım b. Sabit ise teslim olmayarak öldürülene kadar savaştı. Resûlullah mevlası olan Zeyd b. Harise el-Kelbi'yi Karede'ye gönderdi.

Resûlullah, Ebu Sufyan miadı Bedr-i Suğra'dan dönünce Kureyşliler Şam-Bedr yolculuğuna cesaretlendiler ve o yolu terk edip Irak yolunu kullandılar. Sonra Ebu Sufyan ve Ebül-As b. Rabî zengin bir Kureyş kervanıyla Şam'a gitmek üzere yola çıktılar. Ancak Resûlullah bir onlara karşı bir ordu göndererek onları hezimete uğrattı. Zeyd ellerindeki malları alıp Abdülmelik b. Mervan'ın dedesi Muğire b. Ebül-As'ı esir aldı.

s.71

Bazılarına göre: “Ebü'l-Âs Resûlullah'ın huzuruna getirildi ve Medine'ye varınca Resûlullah'ın kızı Zeynep onu köle olarak aldı.” Resûlullah kızı Zeynep'e kölesine iyi davranmasını söyledi ve Ebü'l-Âs'tan almış olduğu ganimetleri geri verdi. Ardından Mekke'ye giderek herkese haklarını iade etti. Sonra Ebü'l-Âs iman edince Resûlullah kızı Zeynep'i onunla evlendirdi.

Yine Zeyd b. Harise'yi Cumah veya Cemum'a gönderdi. Zeyd orada Mezineoğullarından Halime adında bir kadınla karşılaştı. Ve o kadın kendisine Selimoğullarının bulunduğu konumlardan birinin yerini tarif etti. Ardından Zeyd tarif edilen yere giderek çok sayıda esir ve ganimetler elde etti. Ki o esirler arasında Halime'nin kocası da bulunuyordu ancak Resûlullah onu da kocasını da bağışladı. Yine bir defasında da Zeyd'i Cüzzam'a gönderdi. İbnî Halife el-Kelbi kayserin yanından çıkıp Cüzzam'a uğramış ve orada Hüneyd b. Ârid el-Cüzzami ona saldırıp onu soymuştu. Bunu gören bazı Müslümanlar onu kurtarıp Hüneyd'i yakalayıp Dihye'ye gönderdiler. Bunun üzerine Resûlullah Zeyd b. Harise'yi gönderdi. Zeyd, Hüneyd ve oğlunu yakalayıp boyunlarını vurdu. Yine bir defasında da Zeyd'i Vad-i Kura'ya gönderdi. Ki Ümmü Kırfe binti Rebia İbnî Bedr, Malik b. Huzeyfe b. Bedir ile evlenmiştir. Ümmü Kırfe Resûlullah'a karşı kırk kişiden oluşan bir grup göndererek şöyle dedi: “Medine'ye gidin ve ona saldırın.” Bunun üzerine Resûlullah ona karşı Zeyd b. Harise'yi gönderdi. Zeyd ve atlıları onlarla Vadi-i Kura'da karşı karşıya geldi ve onlara saldırıncaya kadar yıkanıp yağlanmayacağına yemin etti. O karşılaşmada şiddetli çarpışmalar meydana geldi ve Fezareoğulları hezimete uğradı.

Zeyd çok sayıda esir aldı ve Ümmü Kırfe'yi iki makara aracılığıyla onu ikiye ayırarak onu iğrenç bir şekilde öldürdü. Kızı ise Kays b. el- Muhasser'in fırlattığı ok nedeniyle yaralanmış olarak ele geçirildi. Bunun üzerine Resûlullah kızı, dayısı olan Hazn b. Ebu Veheb b. Âiz b. İmran b. Mahzum'la evlendirdi. Ve onda Abdurrahman b. Hazn dünyaya geldi.

s.72

Bir defasında da on beş kişilik Taraf ordusu ile Sa'lebeoğullarına gönderdi. Bedeviler Resûlullah'ın üzerlerine geldiğini sanarak aralarında çarpışmalar çıkmadan korkup kaçtılar. Bunun üzerine Zeyd onlardan kalan yirmi deveyi ganimet olarak aldı. Munzir b. Amr el-Ensari'yi Bi'r-i Ma'une'ye gönderdi. Esed b. Ma'une amcası Ebu Bera'b. Malik Melaib-i Esinne tarafından iki at ve develer getirerek Resûlullah'a hediye etmek istemişti ki Esed Resûlullah'ın arkadaşıydı. Resûlullah hediyeleri getiren arkadaşına şöyle dedi: "Vallahi bir müşrikin hediyesini kabul etmem." Bunun üzerine Lebid b. Rebia: "Ebu Bera'nın hediyesini reddeden hiçbir Mıdarlı görmedim." dedi. Resûlullah: "Müşrik hediyesi kabul etseydim onunkini de kabul ederdim." dedi. O da şöyle cevap verdi: "Karnında oluşan bir çeşit hastalıktan dolayı senden şifa diliyor." Bunun üzerine Resûlullah biraz sert toprak getirip diline sürdü ardından su ile ilacı hazırladı. Sonra o ilacı kullanması üzerine iyileşti. Ebü'l-Bera'dini öğrenmesi için Resûlullah'tan bazı arkadaşlarını göndermesini istemişti. Bununla ilgili Resûlullah şöyle dedi: "Korkarım ki Âmıroğulları onları öldürürler." Ebü'l-Berâ': "Onlar bana komşu olacaklar." diye mektup gönderdi. Bunun üzerine Resûlullah onlara Munzir b. Amr ve yirmi dokuz arkadaşını gönderdi. Gönderilenlerin hepsi Bedrilerden idi. Sahabeler oraya vardığında Amir b. Tufeyl onlara saldırdı. Böyle olunca Selimoğullarından üç kol Ri'l, Zekvan ve Usayye Amr b. Tufeyl'in yanında yer aldılar. Bu nedenle Resûlullah onları lanetledi. Haram b. Resûlullah'ın kitabını okurken Amr geldi ve onu mızrakla vurdu. O an b. Mihan: "Allahuekber! Cenneti kazandım." dedi. Şiddetli çarpışmalar sonucu ve Selimoğullarının sayıları çok olduğundan dolayı Münzir hariç karşı tarafın hepsini öldürdüler. Ki Münzir onlara şöyle dedi: "Müsaade edin kardeşim b. Mihan'a namaz kılayım." Onlar: "Peki!" dediler. Münzir namazını kıldı ardından eline bir kılıç alıp onların üzerine yürüdü ve öldürülene kadar onlarla savaştı. Haris b. Summe şöyle dedi: "Münzir'in gittiği yolda gitmeye rağbet etmişim Vallahi gideceğim. Eğer o kazanmışsa bende kazanırım ölmüşse bende ölürüm." Gitti ve öldürüldü. Amr b. Tufeyl sadece Esed b. Zeyd el-Dinari'yi serbest bıraktı.

Cafer b. Ebu Talip, Zeyd b. Harise ve Abdullah b. Revaha'yı Şam topraklarından Belka'ya gönderdi.

s.73

Resûlullah, Galib b. Abdullah el-Kelebi'yi Mudlicoğullarına gönderdi. Onlar ki onlarla Resûlullah'ın arasında anlaşma vardı ve onlar hakkında Allah şöyle demişti: “Yürekleri sıkılarak size gelenler.” Onlar şöyle dediler: “Ne sana karşıyız nede seninleyiz.” ve icabet etmediler. Bunun üzerine insanlar: “Saldır onlara ya Resûlullah.” dediler. Resûlullah: “Onların her işte en hayırlısını yapan dürüst bir liderleri vardır ki onlar kurban kesip kan akıtırlar ve davaya icabet ederler. Belki Müdlicoğullarından Allah yolunda bir gazi şehid vardır.”

Nümeyle b. Abdullah el-Leysi'yi de Damraoğullarına göndermişti ki oradan döndüğünde Resûlullah'a: “Ey Resûlullah! Onlar diyor ki; Onunla ne savaşırız ne barışırız! Ona ne inanırız ne de yalanlarız! İnsanlar da: Ey Resûlullah onlara saldır.” dediler. Resûlullah da: “Bırakın onları onlar da önder insanlar vardır. Belki Damraoğullarından Allah yolunda amel eden bir yaşlı vardır.” demişti. Amr b. el-Meyye el-Damri'yi de el-Deyloğullarına göndermiş o da oradan dönerek Resûlullah'a: “Ey Allah'ın Resulü onlara iyi davranarak Allah ve Resulü yoluna çağırdım. Onlarda aşırı derece de gücendiler.” İnsanlar da: “Saldırın onlara ey Resûlullah!” dediler. Resûlullah da: “ Bırakın Deyloğullarını sakın onlara dokunmayın! Onların liderleri namaz kılıp Müslüman olmadı mı? O onlara “Müslüman olun” der, onlar da “peki” derler.”

Abdullah b. Suheyl b.Amr el-Âmiri'yi de beş yüz kişiyle Maîsoğulları Muharib İbnî Fihri ve yolları üzerindeki sahillere göndermişti. Medsere'de karşılaşarak onları İslam'a davet etmişti ve onunla beraber bir grup gelmişti. Resûlullah da: “İman anı şu hurma gibidir; ilki tatlı, sonu tatlıdır.” demişti.

Ebu Ubeyde b. Cerrah'ı ordu ile Zatül-Kussa'ya göndermiş ki orada Muharib, Sa'lebe ve Enmar kavimleri yerleşmekteydiler. Ebu Ubeyde ve arkadaşları gece çıkıp sabaha kadar yürüdüler. İnsanlar kendilerini görünce develerini bırakıp kaçtılar. Müslümanlar da ele geçirdikleri ganimeti ve onlardan bir adamı alıp Resûlullah'a getirdiler. Resûlullah da ganimeti beşe bölüp beşte birini almış geri kalanı da bölükte bulunan askerlere dağıtmış adam da Müslüman olunca Resûlullah onu serbest bırakmıştır. Ömer b. Hattap'ı bölük liderliği ile Taif yakınlarında bulunan Zebibe'ye göndermiştir. Karşılık koyulmayınca savaş çıkmamıştır.

s.74

Ali b. Ebu Talip'i bölük liderliğinde Fedek'e gönderdi ki orada bir cemaat Hayber Yahudilerine destek olmayı istiyordu. Ali b. Ebu Talip gece yola çıktı ve sabah olunca onları öldürdü. Ebu el-Avca'yı bölük liderliğine atamış ki o bölüktekilerin hepsi de şehit olmuş ve hiç biri de dönmemiştir. Ukkâse b. Mahs b. Hursan el-Esedî b. Hüzeyme'yi bölük liderliğinde Gamra'ya gönderdi Ebu Selma b. İd el-Esed b. Hilal el-Mahzumi'yi Katan'a gönderdi. Hariseoğullarına kardeş olan Muhammed b. Müslim el-Ensari'yi Havazimlerin bulunduğu el-Kurat'a gönderdi. Beşir b. Sa'd el-Ensari'yi bölük liderliğinde Felek'e gönderdi ki orada tüm arkadaşları öldürülmüş ve hiç biride dönmemiştir. Sonra onlara karşı Galip b. Abdullah el-Mülevvehi'yi göndermiş ki o Mirdas İbn. Nehik el-Fedeki'yi getirmiştir. Bir keresinde de Hayber'de bulunan Saruhan'a göndermiştir. Abdullah b. Revaha el-Ensari'yi seriye liderliğinde Hayber'e iki kez gönderdi. Bir defasında da Ashab el-Yüser b. Rizam el-Yehudi ve arkadaşlarına karşı gönderdi ki o Resûlullah'a saldırmak için Gıtfanoğullarını topluyordu. Abdullah b. Üneys el-Ensari'yi Resûlullah'a saldırmak amacıyla insanları toplayan Halid b. Sufyan b. Nübeyh'e karşı göndererek onu öldürtmüştür. Denilenlere göre bölükle değil de sadece Abdullah'a gelip onu öldürmüştür. Uyeyne b. Hısn b. Huzeyfe b. Bedr el-Fezai'yi Halufların bulunduğu Belamber'e göndermiştir. O da savaşa galip gelerek ganimetler elde etmiş ve esirler yakalayarak mescide koymuştur. Onlar mescide girince: "Ey Muhammed! Bizlere gel." diye çağırılmışlardır. Aralarında Besame b. el-A'var ve Semra İbn. Amr'da bulunmaktaydı. Allah Azze ve Celle şöyle dedi: "Eğer onlar, sen yanlarına çıkıncaya dek sabretmiş olsalardı, kendileri için elbette daha hayırlı olurdu. Allah Gafûr'dur, Rahîm'dir." Onlar Resûlullah'a gelerek Semre b. Amr'a hükmetmesini, üçünü şimdi, üçünü de daha sonra bağışlamasını ve üçünü de kendisi almasını talep etmişlerdir. Elde ettiğimiz bilgilere göre Resûlullah: "İsmailoğullarından serbest kılınmalarını istedikleriniz bu kişilerden olsun." dedi.

s.75

Ka'b b. Umeyr el-Ensari'yi Zat-Atlâ'ya gönderdi. (Zat-Abatih da denilmektedir.) Hepsî şehit düştüler ve Seriyeye'den hiç dönen olmadı. Amr b. el-Âs'ı Şam topraklarından Zatüs-Selasil'e gönderdi ki oralarda Uzre, Belioğullarından ve Yemen kabilelerinden bazı insanlar yaşıyordu. Amr ile birlikte Ebu Bekir, Ömer ve Ebu Ubeyde b. Cerrah da bulunuyordu. Resûlullah ona mal vererek: "Elinden geldiğince hazırlık yap." dedi. İnsanlar gelince Amr ateş yakmalarını yasakladı.

Müslümanlar şiddetli soğuk nedeniyle zor durumdaydılar. Amr: “Resûlullah beni dinlemenizi ve bana itaat etmenizi emretti.” dedi. İnsanlar buldukları durumu Ebu Bekir’e anlattılar. Ebu Bekir Amr’ın yanına giderek şöyle çağırdı: “Ey derici kadının oğlu! Çık dışarıya.” Amr aynı şekilde gücenerek aldırmadı. Seher vakti olunca onlara saldırdı ve galip geldi. Ardından Amr Ebu Bekir’e dönerek: “Kürkçü kadının oğlunun fikrini nasıl buldun?” dedi. Amr cenabet iken insanlara orada imamlık yaptı. Resûlullah’ın yanına vardıklarında, Ebu Ubeyde b. Cerrah bu olayı Resûlullah’a anlattı. Amr ise şöyle dedi: “Ey Allah’ın Resulü! Soğuk çok şiddetliydi, eğer yıkansaydım ölürdüm.” Bu sözüne Resûlullah güldü. Abdullah b. Ebu Hadred el-Eslemi’yi seriye liderliğinde ldm’a gönderdi. Orada Âmir b. el-Adbat el-Eşce-i ile karşılaştı. Muhallem b. Cesseme b. Kays kılıcını çekerek onu öldürdü. Bunun üzerine Uyeyne İbn. Hasn Resûlullah’a giderek onun diyetinin verilmesini istedi. Ardından Muhallem b. Kays kalkarak: “Ya Resûlullah bana mağfiret dile.” dedi. Resûlullah: “Allah’ın laneti üzerine olsun Müslüman birini öldürdün.” dedi. Bu olaydan sonra beş gün sürmeden öldü.

Abdurrahman b. Avf’a siyah bir sarık sararak kendi eliyle düzeltti ve onu bölük liderliğinde Kelb’e gönderdi. Ve ona “Sarığımı böyle sar.” dedi ve şöyle emretti: “Eğer Allah zafere erdirirse o kavmin liderinin kızıyla evlen.” Abdurrahman galip geldi ve Tumadar binti el-Asbağ ile evlendi.

Ali b. Ebu Talip Tebuk’e çıkınca Resûlullah ona şu emri verdi: ...*

s.76

Muhacir b. Ebu Ümeyye’yi San’a’ya, Ziyad b. Lebid el-Beyadi’yi Hadremevt ve çevresine Udey b. Hatim’i Tay çevrelerine Malik b. Nüveyre el-Yerbûi’yi Hunzula çevrelerine Zebrekan b. Bedr ve Kays b. Asım’ı Sa’d oğulları bölgelerine, Ali b. Ebu Talib’i Necran ehlinin tüm bölgelerine amirler olarak tayin etti. Halid b. Velid’i Duma-i Cendel seriyesine, Attab b. Esid b. Ebu Umeyye’yi Mekke’ye Ebu Sufyan İbn. Harb’ı Necran’a, Yezid b. Ebu Sufyan’ı Teyma’ya, Halid b. Said b. Âs b. Ümeyye’yi Sana’ya tayin etti ki peygamber vefat ettiğinde Halid Hal burada görevliydi. Amr b. Sa’id b. Âs b. Umeyye’yi Arap köylerine tayin etti. Eban b. Sa’id b. Âs b. Umeyye’yi Bahreyn çevresine tayin etti. Ki onlara yalan söyledi ve bu olayı Mustalakoğulları gazasında zikretmiştik. Sa’id b. el-Âs’ın halifi olan Alâ’yı Bahreyn’de bulunan Gutayf’e tayin etti. Muaykib İbn. Ebu Fatıma el-Devsi’yi Ganaim’e tayin etti. Ebu Renem el-Gıfari’yi Medine’ye gaza yaptığında oraya amir olarak tayin etti. Bazılarına göre de Ruhm Külsum b. el-Husayn el-Gıfari’yi tayin

etmiştir. Ebu Ruhm el-Gıfari'yi yine fetih gazasında ve mevsim emiri olarak tayin etmiştir. İnsanlar hala müşrikler idiler. Attap Müslümanlar ile durdu. Müşrikler ise yanlarına durdu. Sene dokuzda mevsim amiri Ebu Bekir idi. İnsanların bazıları Müşrik idi. Resûlullah aynı bu sene içerisinde Ali b. Ebu Talip ile Berae suresini gönderdi. Ebu Bekir'den alınca Ebu Bekir: “Ya Resûlullah benim hakkımda bir şey mi indi?” dedi. Resûlullah: “Hayır, ama bana şöyle dedi: Bunu ya sen ya da aileden bir adam tebliğ etsin.” Ali sureyi Mekkelilere okudu. Denilenlere göre zemzem kuyusu yanında okumuştur. Ali: “Amentü” diyerek şöyle konuştu: “Muhammed ile dört aylık erteleme anlaşması olanların anlaşmaları hala devam etmektedir. Anlaşmaları olamayanların da anlaşmaları elli gece ertelenmiştir.” Sekif heyeti namazı emirliğine Osman b. Ebu el-Âs el-Sekafi'yi tayin etti. Muaz b. Cebeli Yemen'in bazı bölgelerine tayin etti. Cümahoğulları halifi olan Mahmiye b. Cez'b. Abdü Yağus el-Zübeydi'yi Bedir gününde Makasim'e tayin etmişti. Üsâme b. Zeyd'i Şam ordusu komutanlığına tayin etti.

s.77

Resûlullah'ın vefatından sonra ordu düzeni ve komutan atama işleri görevine Ebu Bekir geçti. Ebu Bekir ve Ömer orduda idiler. Resûlullah ordu ve seriyyeleri gönderdiğinde: “Allah'ın adıyla ve Allah yolunda gaza yapın Allah'a küfredenlerle savaşın kindar olmayın, gaddarlık yapmayın, ölümler üzerinde vahşilik yapmayın ve çocuklara karışmayın” derdi.

Resûlullah krallara elçiler göndererek onları İslam'a davet etti. Abdullah b. Huzafe el-Sehemi ile Kisra'ya şu mektubu gönderdi: “Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla! Allah'ın elçisi Muhammed'den Farsların büyüğü Kisra'ya! Doğru yolda gidenlere Allah'a ve Resulüne iman edenlere, Allah'tan başka ilah olmadığına onun hiçbir ortağı da olmadığına ve Muhammed'in onun kulu ve Resulü olduğuna şahadet edenlere selam olsun! Ben seni İslam'a davet ediyorum. Çünkü ben bütün insanlara, yaşayan herkese haber vermek ve kâfirlere o sözü hak olmak için peygamber olarak gönderildim. Müslüman ol ki selamete eresin. Eğer yüz çevirirsen, Mecusi kavminin günahı senin boynuna olsun!” bunun üzerine Kisra bir mektup yazarak misk ile beraber bir ipek kumaş arasına koyup gönderdi. Elçi mektubu Resûlullah'a getirince Resûlullah kumaşı açıp bir pençe misk alarak kokladı ve arkadaşlarına uzattı. Ardından: “Bizim bu ipeğe ihtiyacımız yoktur, bizim giysimizden değildir.” diyerek şöyle devam etti: “Ya benim emrime girersin ya da beraberimdekiler ile ben gelirim, Allah'ın emri bundan daha hızlıdır. Mektubuna

gelince içeriğini senden daha iyi biliyorum.” Ve ne açtı ne de okudu. Elçi Kisra’ya dönerek durumu anlattı. Denilenlere göre Kisra’nın mektubu tekrar kendisine dönünce Kisra ...* sonra Resûlullah şöyle dedi: “Allah onların saltanatlarını paramparça edecektir.” Dihye b. Halife el-Kelbi elçiliğiyle Kayser’e şu mektubu gönderdi: “Rahman ve Rahim olan Allah’ın adıyla! Allah’ın Resulü Muhammed’den Rumların büyüğü Hirakl’e! Hidayet yoluna tabi olanlara selam olsun! Bundan sonra seni İslam dinine çağırıyorum. Müslüman ol ki selamete eresin ve Allah senin ecirini iki kat versin. De ki: Ey kitap ehli! Bizimle sizin aranızda Musevi bir kelimeye gelin. Şöyle ki Allah’tan başkasına ibadet etmeyelim, O’na hiçbir şeyi ortak koşmayalım. Allah’ı bırakıp ta birbirimizi rehber edinmeyelim. Eğer kitap ehli bu kelimedden yüz çevirirlerse o halde şöyle deyin: Şahit olun biz gerçek Müslümanlarız. Eğer bu davetimi kabul etmezsen bütün Erislerin günahı senin boynuna olsun!”

s.78

Hirakl ise cevap olarak şu mektubu gönderdi: “Rum kralı kayserden İsa’nın müjdelediği Allah’ın Resulü Ahmed’e! Elçinle göndermiş olduğun mektubunu aldım! Ben ki senin Allah’ın Resulü olduğuna şahit oluyorum. Seni İncilimizde buluyoruz! Senin geleceğini İsa b. Meryem bize müjdelemişti. Ben ki sana inanmaları için Rumlara çağrıda bulundum. Ancak onlar gücendiler. Eğer beni dinlemiş olsalardı onlar için daha hayırlı olacaktı. Ben isterdim ki senin yanında olayım, sana hizmet edeyim ve ayaklarını yıkayayım.” Bunun üzerine Resûlullah şöyle dedi: “Kitabım onların yanında kaldığı sürece mülkleri de kalacaktır.” Amr b. Ümeyye el-Damri’yi Necaşi’ye gönderdi. Şüca’b. Veheb’i Haris İbn. Ebu Şemmer el-Gassani’ye gönderdi. Hâtıp b. Ebu Belte’a’yı İskenderiye hâkimi Muvakkis’e gönderdi. Cerir b. Abdullah el-Beceli’yi Zil-Kilâ’el-Humeyri’ye gönderdi. Alâ’b. el-Hadrami’yi Bahreyn’de bulunan Temimoğullarından olan Munzir b. Save’ye gönderdi. Ammar b. Yasir’i Eylem b. Numan el-Gassani’ye gönderdi. Salit b. Amr b. Abdüş-Şems el-Âmiri’yi Yemame’de Huze b. Abdü-Kilal el-Humeyri’ye gönderdi. Muhacir b. Ebu Ümeyye’yi Haris b. Abdü –Kilal el-Humeyri’ye gönderdi. Halid b. Velid’i Deyyan ve Kenanoğullarına gönderdi. Amr b. Âs’ı Umman’a Celende’nin iki oğlu Ceyfer ve Abbad’a gönderdi. Selim b. Amr el-Ensari’yi Hadramevt’e gönderdi. Ve göndermiş olduğu mektupların hepsi de Kisra ve Kaysere yazmış olduğu mektupların aynısıydı. Bazı ashabını bazı müşrik kavimleri öldürmek için gönderdi. Bunlardan Amr b. Ümeyye el-Damri’yi Ebu Sufyan b. Harb’ı göndermek için gönderdi. Ama öldürmedi. Muhammed b. Mesleme, Ebu Naile, Silkan b. Selame,

Abbad b. Bişr, Ebu Abs b. Cebr ve Haris b. Evs'i Yahudi Ka'b b. Eşrefi öldürmeleri için gönderdi. Ki onu Nadır'da öldürdüler. Abdullah b. Ravaha'yı Hayberli Yahudi Yüseyr b. Rezam'ı öldürmek için gönderdi. Ki onu öldürdü. Abdullah b. Atik, Ebu Ketade İbn. Rab'i, Huzaî b. Esved ve Mesud b. Sinan'ı ki amirleri İbn. Atik olmak üzere; Selam b. Ebu Hukayk'i öldürmek için gönderdi. Hayber'de onu öldürdüler. İbn. Ebu Had'a'yı öldürmek için gönderdiği kişiye: "Onu sağ olarak ele geçirirsen! Öldür ve onu ateşte yak." dedi. Ancak yılan sokması nedeniyle onu ölü buldu. Abdullah b. Ebu Hadred'i Refae b. Kays el-Cüşemi'yi öldürmek için gönderdi ve onu öldürdü. Ali b. Ebu Talib'i Muaviye b. Muğire b. Ebu el-Âs b. Ümeyye'yi öldürmek için gönderdi ve onu öldürdü.

s.79

3.34. RESÛLULLAH'A GELEN ARAP HEYETLER

Resûlullah'a gelen Arap heyetlerinin başlarında kabile reisleri bulunuyordu. Mizyene kabilesi başında Huzâ-î b. Abdü-Nühm bulunuyordu. Eşca'kabilesi başında Abdullah b. Malik, Eslemler'in başında Bureyde, Selim kabilesinin başında Vakkas b. Kumame, Leysoğulları başında Sa'b b. Cessame, Fezareliler'in başında Uyeyne b. Hasn, Bekroğulları başında Udey b. Şerahil, Tay kabilesinin başında Surd b. Abdullah, Hus'umlerin başında Umeyys b. Amr, bir grup Taylılar'ın başında Zeyd b. Mühelhel ki o Zeyd el-Hayl'dir. Şibanler'in başında ...¹ (Aslı beyazdır) Abdül Kaysler'in başında el-Eşca'el-Asri bulunuyorlardı. Sonra Carud İbn. El-Mualla geldi. Resûlullah da onu kendi kavminin başına reis olarak tayin etti. Humeyr kralları da Müslüman olduklarına dair Resûlullah'a heyetler gönderdiler. Ki onlar; Haris b. Abdü-Külal, Naim b. Abdü-Külal ve Numan Kayl Zi-Ru'ayndirler. Bunun üzerine Resûlullah onlara Muaz b. Cebel'i gönderdi. Gelen Ugl kabilesi başında Huzeyme b. Asım, Cüzamların başında Ferve b. Amr, Hadramertlilerin başında Vail b. Haccar el-Hadrami, Dibabların başında Zül-Cevşen, Esedoğulları başında Dirar b. el-Ezver bazılarına göre de Nukade b. el-Âif bulunuyordu. Amiroğulları başında Âmir Tufeyl bulunuyordu. Ancak Müslüman olamadan geri döndü. Haris b. Ka'boğulları başında Utarit b. Hacib, Zebrekan b. Bedr Kays b. Âsım ve Malik İbn. Nüveyre bulunuyordu. Nehdoğulları başında Ulyemoğullarından Harise'nin iki oğlu Kutun ve Enes bulunuyorlardı. Hemdanoğulları başında Damam b. Malik, Ezdileri iki kolu olan Sümela ve Huddanların başında Hezzan el-Huddani bulunuyordu.

s.80

Bahile kabilesinin başında Mutrif b. Kâhin el-Bahili bulunuyordu. Hanifeoğullarının başında Müseyleme el-Hanefî, Muradoğullarının başında Ferve b. Müseyk, Mehreoğullarının başında Mehri b. el-Abyad bulunuyordu.

3.35. RESÛLULLAHIN YAZILARI

Resûlullah kabile reislerine mektuplar yazarak onları İslam'a davet etti. Vahi, mektup ve anlaşmalar yazarları şu isimlerdi: Ali b. Ebu Talip, Osman b. Affan, Amr b. el-Âs, İbn. Ümeyye, Muaviye b. Ebu Sufyan, Şerhabil Hasne, Abdullah b. Sa'd b. Ebu Serh, Muğire b. Şu'be, Muaz b. Cebel, Zeyd b. Sabit, Hunzula b. Rabî', Ubey b. Ka'b, Cuheyym b. el-Savt ve Hasiyn el-Nümeysi.

Resûlullah Yemen ehline şu mektubu yazdı:

“Bismillahirrahmanirrahim! Bu mektup Allah'ın resulünden Yemen ehline! Kendisinden başka ilah olmayan Allah'a hamd olsun. Medine'de buluşmuş olduğumuz elçiniz göndermiş olduğunuz mektubunuzu bize ilettiler ve daha önceki ve şimdiki durumunuzu ve şimdi Müslüman olduğunuzdan bizi haberdar etti. Allah ki sizleri hidayete erdirdi. Eğer ki doğru yolda yürür ve Allah ve Resulüne itaat eder, namaz kılıp zekat verir, ganimet olarak humus ve peygamberin hissesini ve müminlere düşen, yağmur suyu ile sulananın hasılatının öşrünü kendiniz sulamış olduğunuz, mahsulün öşrünün yarısını verir. Her kırk deveden iki yaşını bitirmiş, üçe girmiş bir deve yavrusu, her otuz deveden iki yılını tamamlamış, üçüne girmiş bir deve yavrusu, her yirmi deveden dört koyun, her kırk inekten bir inek, her otuz inekten bir buzağı, her kırk koyundan bir koyun düşmektedir. Ki bu Allah'ın müminlere farzıdır. Daha fazla artıranlara daha hayırlı olacaktır. Bunu yapanların Müslümanlıklarına şahit olacağım, mümin ve kafirler belli olacaktır.

s.81

Müminlere Allah ve Resulü Muhammed'in zimmeti vardır. İslam dinine giren Yahudi veya Nasranî kimseler Müslüman kimselere verilen haklar verilecek ve Müslümanların üzerlerine düşen görevler onları da kapsayacak. Eski dinlerinde kalanlar için ise değişen bir şey olmayacak ki onlar buluş çağına girmiş kız ve erkek çocukları ve köleleri adına cizye vereceklerdir. Buna uyan kimseler Allah ve Resulünün zimmetindedirler. Karşı gelen kimseler ise Allah Resulünün ve müminlerin düşmanlarıdır. Allah'ın Resulü Muhammed ki zenginlerinizin ve

fakirlerinizin mevlasıdır. Muhammed ve ehline sadaka düşmez ancak Allah yolunda verdiğiniz zekât fakir mümin kimselerin hakkıdır.” dedi ve Muaz b. Cebel ile mektubu gönderdi. Hamedan’a şu mektubu gönderdi:

“Bismillahirrahmanirrahim! Bu mektup Allah’ın Resulü Muhammed’den Umeyr Zimaran! Hemedan’da Müslüman olanlar selamete ererler. Ben ki sizin için kendisinden başka ilah olmayan ilaha hamd ediyorum. Rum topraklarından döndüğümüzde Müslüman olduğunuzu duydum. Müjdeler olsun ki Allah size hidayet etti. Eğer ki Allah’tan başka ilah olmadığını ve Muhammed’in onun kulu ve Resulü olduğuna şahadet eder, namaz kılıp zekat verirsiniz kanlarınız, mallarınız, topraklarınız Allah ve Resulünün zimmetindedir. Kimse ne sizi sıkıştırarak ne de zulmedebilecektir. Sadaka ne Muhammed’e ne de ehline düşmez ancak Müslüman fakire mallarınızdan zekât vermiş olacaksınız.” Mektubu Ali b. Ebu Talip yazdı.

Resûlullah’ın Necran’a mektubu:

“Bismillahirrahmanirrahim! Allah’ın Resulü Muhammed’den Necranlı Eskafe’ye. Bismillah İbrahim, İsmail, İshak ve Yakub’un ilahına hamd olsun. Bundan sonra kullara kulluk etme yerine sizi Allah’a kulluk etmeye çağırıyorum. Kullara tabi olmayı bırakıp Allah’a tabi olmaya çağırıyorum. Eğer gücenirseniz Cizye vereceksiniz. Yine gücenirseniz size savaş açılacaktır.

s.82

Hecer ehline yazdığı mektup:

“Bismillahirrahmanirrahim! Allah’ın Resulü Muhammed’den Hecer ehline. Kendisinden başka ilah olmayan Allah’a hamd olsun. Bundan sonra! Ben ki size Allah’ın emirlerine uymayı tavsiye ediyorum. Hidayete erdikten sonra dalalet düşmeyin. Rüştten sonra cehalete düşmeyin. Bundan sonra gelen heyetinizi hoşnutlukla karşıladım. Eğer tüm haklarımı kullanacak olsam sizleri Hecer’den çıkarırdım. Ancak ben bağışlıyorum ve Allah’ın üzerinizdeki nimetini unutmayın. Yapmış olduğunuz işlerin haberini aldım. Muhakkak ki kötülük yapanlarınızın günahı iyilik yapanlarınızın günahı iyilik yapanlarınızın üzerine değildir. Eğer ki amirleriniz gelirlerse onlara itaat edin ve Allah yolunda Allah’ın emirlerine uymakta onların yanlarında yer alın. Şüphesiz ki içinizden iyi amel yapanlar amellerinin karşılığı ne Allah’ın ne de benim yanımda kaybolmayacaktır. Bundan sonra Ey Münzir b. Save! Elçim senin hakkında övgüde bulundu. Ben ki inşallah yapmış olduğun emellerimden dolayı seni mükâfatlandıracağım.” Necran heyeti başında Ebu Harise vardı ve onunla beraber Âkib, Seyyid, Abdül-Mesih, Kevz, Kays ve Eyheh

bulunuyorlardı. Resûlullah'ın yanına girdiklerinde ipek elbise giymişler ve üzerlerinde haçlar bulunuyordu. Ki Resûlullah'ın yanına hiç kimse öyle girmemişti. Resûlullah: "Bırakın gelsinler." dedi. Geldiler ve Resûlullah'a birçok konu hakkında sorular sordular. Ebu Harise: "Ey Muhammed! Mesih ile ilgili ne diyorsun?" dedi. Resûlullah: "O Allah'ın kulu ve Resulüdür." dedi. O da: "Allah senin dediklerinden yücedir. Ey Ebül-Kasıl! O şöyle ve böyledir." dedi. Bunun üzerine şu anlamdaki ayet indi: "Doğrusu Allah katında İsa'nın durumu Âdem'in durumu gibidir; onu topraktan yarattı. Ta ki şu ayetine kadar: "Sana bilgi geldikten sonra artık kim bu konuda seninle tartışacak olursa de ki: Gelin oğullarımızı ve oğullarınızı kadınlarımızı ve kadınlarımızı kendimizi ve kendinizi çağıralım, sonra da lanetleşelim; Allah'ın laneti yalancılara olmasını dileyelim." Lanetleşmeyi reddettiler. Sabah olunca Ebu Harise şöyle dedi: "Bakın onunla beraber kimler geliyor?" Resûlullah Hasan ve Hüseyin'in ellerinden tutmuş ve yanlarında Fatıma ve Ali b. Ebu Talip geliyorlardı. Bir yandan da Âkîb ve Seyyid iki oğullarıyla beraber geldiler. Üzerlerinde süs ve inci vardı. Ebu Harise: "Onunla beraber gelenler kimdir? Diye sordu. Onlar: "Amcasının oğlu, kızı ve kızının iki oğlu." dediler. Resûlullah diz çöktü ve doğruldu. Bunun üzerine Ebu Harise şöyle dedi: "Vallahi aynı peygamberlerin mübahele için diz çöktükleri gibi diz çöktü."

s.83

Ardından Seyyid: "Ey Ebu Harise! Mübahele için yaklaş." dedi. Ebu Harise: "İddialı bir adam görüyorum korkarım ki doğru söylüyor. Eğer doğru söylüyorsa dünya da hiçbir Hıristiyan'a yer kalmaz." dedi ve Resûlullah'a dönerek "Ey Ebül-Kasım! Seninle mübaheleye girmiyoruz. Anca sana cizye veririz." dedi. Bunun üzerine Resûlullah iki bin okiye hillesi karşılığında barış anlaşması yaptı. Her bir tane hillenin değeri kırk dirhemdir. Ardından Resûlullah şöyle yazdı: "Bismillahirrahmanirrahim! Bu mektup Allah'ın Resulü Muhammed'den Necran ve topluluğuna! Bin tanesi Safer ve bin tanesi Recep ayında olmak üzere okiye hillesi ve her Yemen savaşında zırh verdiğimiz halde Muhammed'in zimmeti altındasınız. Ve bu seneden sonra onlar arasında ribe yiyenler benim zimmetimde değildir. Âkîb: "Ey Allah'ın Resulü! Korkarız ki başkalarının suçunun bedelini biz öderiz." Resûlullah: "Hiç kimse diğer kimsenin suçundan sorumlu değildir." dedi. Buna şahit olanlar Amr b. el-Âs ve Muğire b. Şu'be'dir. Yazan: Ali b. Ebu Talip'tir. Necran'a vardıklarında Eyhem İslam dinini kabul ederek Müslüman oldu.

s.84

3.36. RESÛLULLAH'IN HANIMLARI

Resûlullah yirmi bir kadınla evlendi. Yirmi üçte denilmektedir. Bazılarıyla zifafa girdi bazılarıyla girmedi. Bazılarını da boşadı.

Zifafa girdiği hanımlar: İlki İbrahim haricinde tüm çocuklarının annesi olan Hatice binti Huveylid b. Esed b. Abdül-Uzze b. Kusay ki Resûlullah Hatice ölene kadar üstüne evlenmemiştir. Sonra Sevde binti Zem'a b. Kays b. Ebu-Şems b. Abdü-Vüd b. Nasr b. Malik b. Hisl b. Amir b. Luey ile Mekke'de evlendi. Sonra Ayşe binti Ebubekir b. Ebu Kuhafe ile Mekke'de evlenip zifafı Medine'de yaptı. Sonra Amr b. Luey oğullarından Guzeyye binti Dudan b. Avf b. Cabir b. Dabab ile evlendi. Ki bu kadın kendini Allah Resulüne hibe eden Ümmü Şerik idi. Sonra Hafsa binti Ömer b. Hattap ile evlendi. Sonra Nefil b. Abdül-Uzze el-Ubudi'nin kızıyla evlendi. Sonra Amir b. Sa'saoğullarından Huzeyme b. Haris'in kızı öksüzlerin annesi Zeynep ile evlendi. Ki Allah Resulü'nün hanımları arasında kendi ve Hatice'nin haricinde Resûlullah'ın yanında vefat eden olmamıştır. Sonra Ümmü Habibe binti Ebu Sufyan b. Harp b. Umeyye b. Abdü-Şems b. Abdü-Münaf ile evlendi. Sonra Esed İbn. Huzeymeoğullarından olan Zeynep binti Cahş b. Riab b. Kays b. Ya'mur b. Sabra ile evlendi. Sonra Ümmü Selime binti Ebu Umeyye b. Muğira b. Abdullah b. Amr b. Mahzum ile evlendi. Sonra Huza'alardan olan Cuveyriyye ile evlendi esas adı Bürre binti Haris b. Ebu Dirar el-Mustalakiyye. Sonra Harun peygamberin torunları Naccaroğullarından Safiyye binti Huyey b. Ahtap ile evlendi. Sonra Meymune binti Haris b. Hazen b. Buceyr el-Hilali ile evlendi.

s.85

Sonra İbrahim'in annesi Mariye ile evlendi. Zifafa girdiği hanımlar bu adı geçenlerdir. Bunlar arasından Ümmü Şerik'i boşadı ve içlerinden; Sevda, Safiyye, Cüveyriyye, Ümmü Habibe ve Meymune'yi nikâhına alarak himayesi altına aldı. Ayşe, Hafsa, Zeynep ve Ümmü Selime ile birlikte yaşamıştır.

Zifafa girmediği eşleri ise şunlardır: Havle binti Huzeyl b. Hebira El-Sa'lebiyye ki bu kadın resûlullah'ın yanına varmadan yoldayken vefat etmişti. Dihye b. Halif El-Kelbi'nin Şıraf adındaki kız kardeşi ki resûlullah'ın yanına varmadan vefat etmişti. Sena binti Salt b. Habib b. Haris El-Selami; Bu da resûlullah'ın yanına varamadan vefat etmişti. Reyhane binti Şemun El-Kurayziyye; resûlullah ona İslam dinine girmesini arz etti. Ancak o Yahudilikten başkasını kabul etmeyeceğini

söyledi. Bunun üzerine Allah resulü onu yanından uzaklaştırdı. Daha sonra İslam dinini kabul edince, resulullah ona evlilik teklifinde bulundu. O da kabul ederek şöyle dedi: Ey Allah'ın resulü! Ancak beni kendi mülküne alacaksın. Vefat edinceye kadar da resulullah'a tabi kaldı. Âkil El-Mürar Oğullarından Esmâ binti Numan El-Kindi ki kabilesinin en güzel ve en olgun kızıydı. Eşleri ona: resulullah'ın hoşuna gitmen için onun yanın girdiğinde Allaha sığındığını dile getir dediler. Resülullah girerek örtüyü gevşetince, kadın: Senden, Allaha sığınırım! dedi. Resülullah ise yüzünü çevirerek: Allaha sığınmıyorsun! Diyerek haydi ailene yetiş dedi ve onu gönderdi. Sonra kadın Muhacir b. Umeyye El-Mahzumi ile daha sonra da Kays b. Mekşuh El-Muradi ile evlendi. Kuteyle binti Kays b. Ma'di Kerb ki bu kadın Eş'as b. Kays b. Fülân'nın kız kardeşidir. Yemen'den çıkıp gelmeden önce resülullah vefat etti. Daha sonra ise kadın İkrime ibni Ebu Cehil ile evlendi. Amre binti Yezid b. Ubeyd b. Rûvas El-Kilabi ki kadında alaca hastalığı var olduğunu duyunca zifafa girmeden onu boşadı. Aliye binti Ziban b. Amr El-Kilabi ki bunu da boşadı. Kinde Oğullarından Cevniyye; Ebu Üseyd El-Sâ'idi onu getirerek resülullah'a takdim etmişti. Ancak Ayşe ve Hafsa onun bakımı üstlenmişlerdi ve bu ikisinden birisi ona şöyle dediler:

s.86

Resülullah'ın hoşlandığı kadın tarzı; yanına girip elini uzattığında, senden Allaha sığınırım! diyen kadındır. Kadın da onların sözüne uyarak, hatta dediklerini üç kere tekrarlayıp söyledi. Bunun üzerine resülullah yüzünü kapatarak dışarıya çıktı ve Ebu Üseyd El-Sâ'idi'ye onu ailesine yetiştirmesini emretti. O kadının üzüntüden öldüğü söylenmektedir. Leyla binti Hutaym El-Evsi; resülullah'ın yanına geldiğinde, resülullah uyku gafletindeydi. Omuzuna dokununca resülullah uyandı ve: kimdir bu dedi. O da: Ben kuşları doyuran Hutaym'ın kızıyım, nefsimi sana arz etmeye geldim dedi. Resülullah da kabul ediyorum dedi. Ancak eşleri gelerek: çok kötü yaptın! Sen kıskanç bir kadınsın. Resülullah ise çok eşli kimsedir, biz ise senin kıskançlıktan ölmenden korkarız. Sen bu işten vazgeç dediler. Oda vazgeçerek Medine'de bir eve gitti ve orada aslanlara yem olarak öldü. Safiyye binti Beşame El-Anberiyye; resülullah ona: yanında kalmasını veya ailesine dönme seçeneği sundu. Oda ailesine dönmeyi istedi ve gitti. Duba'a binti Âmir El-Kaysiyye ki bu kadın önceden Abdullah b. Cedaan ile evliydi. Sonra ondan boşanıp Hişam b. El-Muğire ile evlendi ve ondan Seleme'yi doğurdu. Resülullah bu kadını isteyince, kadın kibirli bir şekilde:

resûlullah mı? Evet, kabul ediyorum dedi. Ancak kadının bu tavrından dolayı resûlullah tekrar vazgeçti.

s.87

3.37. RESÛLULLAH'IN OĞLU İBRAHİM'İN DOĞUMU

Resûlullah'ın oğlu İbrahim, annesi Mariye el Kiptiye olmak üzere Hicret'in sekizinci yılında Zilhicce ayında doğmuştur. Doğduğunda Cibril, Allah Resulü'ne gelerek der ki: "Selam olsun sana ey İbrahim'in babası." Ensar kadınlar ona sütanne olmak için yarış içinde olmuşlardır. Resûlullah, ona sütannelik yapması için Neccaroğullarından Münzir b. Zeyd'in kızı Ümmü Bürde'ye gönderdi ve akika kurbanı olarak bir koç kesti. İbrahim'in ebeliğini yapan Selma'nın kocası Ebu Rafi doğumu Resûlullah'a müjdeledi. Bunun üzerine Allah Resulü ona bir köle bahşetti.

Resûlullah'ın Mariye'den çocuğu olması diğer hanımlarını çok kıskandırmıştır. El Zehri Urve'den naklettiğine göre, Ayşe dedi ki: "Resûlullah kucağından oğlu İbrahim'le gelerek bana: "Şuna bir bak nasıl bana benziyor mu?" dedi. Ayşe de: "Evet sana benziyor." diyerek cevap verdi. Resûlullah; "Vücudunu, beyazlığını görmüyor musun?" Ayşe; "Beyazlığı ve etli olması aşı eksikliğindedir" dedi.

İbrahim, Hicretin 10. senesinde henüz bir yaş 10 aylıkken vefat etmiştir. O gün 2 saat Güneş Tutulması olmuştur. İnsanlar, "İbrahim'in ölümünden dolayı güneş tutuldu." dediler. Bunun üzerine Resûlullah: "Güneş ve Ay Allah'ın kudretini gösteren alametlerdendir. Hiç kimsenin ölümünden veya doğumundan dolayı tutulmazlar. Siz bu olayla karşılaştığınız zaman, namaz kılıp dua edin." diyerek devamında: "Şüphesiz göz yaşarır, kalp hüzünlenir. İbrahim! Senden ayrıldığımızı üzgünüz ancak biz Rabbimizi kızdıracak söz söylemeyiz." der.

Bazı köle ve cariyeleri serbest bıraktı ki onlar; Zeyd b. Harise b. Şerahil, Usame b. Zeyd, Mukavkıs'ın köle olarak Resûlullah'a bahşettiği Ebu Rafi, Habeşistanlı olan Enese, Farisi olan Ebu Kebşe, Ebu Lebabe, Ebu Lakit, Ebu Eymen, Ebu Hint, Rafi, Sefine, Sevban, Salih, Şukran, Habeşistanlı Ummü Eymen, daha önce Ebu Talip'in cariyesiydi. Esas ismi Bereke idi. Bazılarına göre de ismi Hadra idi. Bazılarına göre de Resûlullah'ın babasının kölesi idi.

s.88

Resûlullah'ın sancağı, siyah sarkık kumaştan yapılmış içinde kartal resmi vardı. Kılıçlarının isimleri; Mihdemi, Resüb ve yanında bulundurduğu zül-fikar.

Rivayetleri göre Cebrail, zül-fıkar kılıcı gökyüzünden getirdi. Boyu yedi karış, eni bir karış, ortasında ölçü işareti vardı. Kılıcın kulpu, kılıfı ve üzerinde iki halka bulunmak üzere gümüşten yapılmıştı. Müsvi adında mızrağı, Aneze adında süngüsü vardı. Bunları bayramlarda giyinip kuşanırdı. Ve derdi ki: “Sünnet ahlakı böyledir.” Ketum adında yayı, Kâfur adında kuburu, Muttasıla adında okları, Zeluk adında kalkanı, Sebu adında demir külahı, Zatül-Fudul adında ve fazladan iki zinciri bulunan siperi vardı. Sek b. Mürtecez, Sicl ve Bahir adında atları vardı. Atları koşuştururdu ve en önde kendi atları gelirdi. Dizüstü oturarak dedi ki; “Bahir’den başkası değildir.” Ve derdi ki: “ Atların hepsi hayırlıdır.” Develeri, Kusva, Adba, Ceza adında develeri vardı. Develeri koşuşturdu ve en önde Adba adındaki geldi ve üzerinde Üsame b. Zeyt bulunuyordu. İnsanlar: “Resûlullah geçti.”, Allah Resûlü: “Zeyt geçti.” dedi. Mukavkıs’ın kendine hediye ettiği Döldül adında bir katırı, bir de Devecil adında yüce bir katırı, Ya’fur adında bir eşeği vardı. Sütünü içtiği Gise adında bir koyunu vardı. Reyyan ve İ’r adında iki bardağı ve Memşuk adında bir bastonu, Kin adında cübbesi, Sihab adında sarığı vardı. Buhteri’nin rivayetine göre: sarığının üzerinde gümüşten yapılmış bir toka ve gezegen şeklinde üç halka vardı. Mürekkep renginde etek veya beyaz elbise giyerdi. Takkesi mürekkep idi. Cübbesi yeşil sündüsten yapılmıştı. Allah, ruhunu kabzedene kadar giyimlerinden olmayan yünü giyemedi. Koyu kırmızı renginde döşeği, vers ve safrandan boyanmış yorganı vardı. Uzun eteğini omuzlar arasından düğünlerdi. Giydiği elbiseye boydan boya koku sürerdi, ta ki görünmeden uzaktan geldiği kokusundan belli olurdu. Her türlü kokulardan sürer ve “Kokuların en iyisi misktir.” derdi. Evinden dışarı çıkmak istediğinde saçını tarayıp düzeltilip çıkardı. Ve derdi ki: “Allah, kulunun bakımlı olmasını sever”. Rivayetlere göre, aba ve puşu giyerdi. Yüzüğü sağ ve sol eline, orta parmağına giyerek parmaklarıyla gönderirdi.

s.89

3.38. RESÛLULLAH'IN HUTBELERİ ÖĞÜTLERİ VE GÜZEL AHLAKI ÖĞRETMESİ

Resûlullah, ashabına hitap eder, öğütler verir, güzel ahlak ve iyi ameller öğretirdi. Resûlullah hutbesinden şöyle dedi: “Ey insanlar, akıbetiniz için yapmanız gereken şeyler var, onları yapın ve yapmamanız gereken şeyler var, onlardan uzak durun. Mümin iki korku arasındadır. Birisi geçmiş durumda hakkındadır ki, Allah geçmişine dair kendisine ne gibi bir muamele edeceğini bilmez. Diğeri ise geri kalan ömrüne dairdir ki, burada da Allah kendisi hakkında ne gibi bir mümkün vereceğini

bilmez. Öyleyse kul kendisinden kendisi için, hayatından ölümü için ve gençliğinden ihtiyarlığı için azık alsın. Hayatım kudret elinde bulunan Allah'a yemin ederim ki öldükten sonra affı mucip bir amel yapılamayacağı gibi, dünyadan sonrada cennet veya cehennem olmak üzere iki yer vardır. Bir günde hutbesinde şöyle demişti: “Allah’ın hiç kimseyle akrabalık bağı yoktur ki O, kimseye hep iyilikler ihsan eylesin veya o kimseyi her türlü kötülüklerden korusun. Ancak Allah'a itaat eden, Allah rızası için ameller yapan ve Allah'ın gazabına uğratan amellerden uzak duran kimselere Allah yakın olur. Her şey Allah Teâlâ'nın isteğiyle yaratılmıştır. Allah iradesi haricinde hiçbir şey yaratılmamıştır. Doğruluk ve takvada birleşin, haksızlık ve düşmanlıkta değil. Ve Allah'tan korkun. Bilin ki, Allah'ın cezası çok ağırdır.”

Rasûlullah hutbesinde; “Ne mutlu o kula ki; helalinden kazanır, güzel ahlaklı, temiz kalpli, ihtiyacında olmadığı malı iyi yere harcayan, faydasız sözlerden uzak olan, insanlara zarar vermeyip adaletli olana. Allah'ı bilen Allah'tan korkar. Allah'tan korkan da nefsinin dünyadan muhafaza eder.

s.90

Rasûlullah, bir gün hutbesinde şöyle dedi: “Ölümü hatırlayın. O sizi yakalayacaktır. Ölümden kaçmak yok. Nereye giderseniz gidin, o sizi bulur...⁽¹⁾Ondan sonra hiçbir şey fayda etmez. Dönüşü olmayan bir ayrılıktır. Âdem kıyamet günü, ömrünü nerede harcadığından, gençliğini nerede kaybettiğinden, malını nereden kazandığından veya nereye harcadığından ve imamının kim olduğundan sorguya çekilmedikçe Rabbinin huzuruna çağrılmayacaktır. Allah Azze ve Celle buyurur ki, “Bir gün bütün insanları önderleriyle çağırırız.” Âyetin sonuna kadar. Ve dedi ki: Dininde kendisinden daha yüksekte olana bakıp ona uyan ve dünyada kendisinden daha aşağıdakilere bakıp da Allah'ın kendine faziletli bulunduğuna şükrederse Allah onu şükür ve sabredenlerden yazar. Dininde kendinden daha aşağıdakilere bakıp da dünya yaşamında kendinden daha üsttekilere imrenip nankörlük ederse Allah o kimseyi ne şükredenlerden ne de sabredenlerden yazar.

Ve dedi ki: “Şükreden kalbe, zikreden dille, sabreden bedene ve sâlih bir işe sahip olan kimse dünya ve ahiretini kazanmış olur.” Ve dedi ki: “Dünyaya heves, dert ve hüznü doğurur ve dünyada zahid olmak kalbi ve vücudu rahatlatır.” Ve dedi ki: “Mutluluk iki şeydedir: İtaat ve takvada.” Ve dedi ki: “Allah Azze ve Celle buyurdu ki mümin hakikaten vicdan ve sadık nimetle iman edendir. Böylece o kimsenin uykusu ibadet, sükûtu zikirdir. Ve dedi ki: “İnsanları hoşnut etmek için

Allah'ı kızdıracak davranışlarda bulunanlar, Allah'ın öfkesi ile karşılaşacaktır.” Ve dedi ki: “Şüphesiz Allah sizin için üç şeyden hoşnut olur. Üç şeyden de hoşlanmaz. Sizin sadece kendisine ibadet etmenizden, O'na hiçbir şeyi ortak koşmamanızdan ve Allah'ın ipine sımsıkı sarılıp tefrikaya düşmemenizden hoşlanır. Dedikodu yapmanızdan, çok sual sormanızdan ve malı telef etmenizden de hoşlanmaz.” Ve dedi ki: “Âdemoğlu malım mülküm deyip duruyor. Senin yiyip tükettiğinden, giyip eskittiğinden yahut sadaka olarak vermiş olduğundan başka ne malın var ki?”

s.91

Ve dedi ki: “Dünya tatlı göz kamaştırıcı ve çekicidir. Allah onu sizin kullanmanıza verecek ve nasıl davranacağımıza bakacaktır.” Dedi ki: “İçinizde en çok sevdiğim kıyamet gününü bana en yakın mesafede bulunacak kimseler güzel ahlâk sahibi olanlarınızdır. Güzel konuşuyor diye uzun uzun konuşurlar sözünü beğendirmek için avurdunu şişire şişire laf edenler ve bilgiçlik etmek için lügat parlayanlar ise, en sevmediğim ve kıyamet günü bana en uzak mesafede bulunacak kimselerdir.”

Bir adam Allah Resulüne: “Bana öneride bulun ey Allah'ın Rasûlü!” dedi. Resûlullah ona: “Ölümü çok hatırla ölüm seni dünyadan soğutur ve sana teselli verir. Şükürde bulunmalısın ki nimetin artar. Duayı çoğalt şüphesiz ki sen dualarının ne zaman kabul olacağını bilemezsin. Haksızlık yapmaktan sakın şüphesiz ki Allah Azze ve Celle haksızlığa uğrayan kimsenin hakkını alacaktır ve aldatmaktan uzak ol. Muhakkak ki Allah yapılan o kötü kurnazlığı yapan kimseye mal eder ve kendisine hangi ameller daha iyidir?” diye sorulunca dedi ki: “Haram kılınan davranışlardan uzak durmak ve Allah Azze ve Celle'yi zikretmekten hâlâ dilinin ıslak olmasıdır.” “Hangi arkadaşlar daha iyidir?” diye sorulduğunda dedi ki: “Senin onu unutmuş olup da seni unutmayan ve çağırdığında hemen sana yardıma koşandır.” “Hangi insanlar şerdir? diye sorulduğunda “Sonra bozulan âlimler.” dedi. Ve dedi ki: “Bir kabileyi bozuk kimseler yönetir ve başlarındaki o kavmin en aşağılık kimsesi ise ve şerrinden kaçınmak için hürmet ve saygı görüyorsa belayı bekleyin demektir.” ve dedi ki: “Arkasından gıybet edilen kardeşine müdafaada bulunan kimseyi Allah Azze ve Celle cehennem ateşinden korur.” Ve dedi ki: “ Allah Tebareke ve Teâlâ diyor ki ey âdemoğlu benim iznimle sen kendi nefsinin dilediğini isteyen kimsenin, benim irademle nefsin için irade ettiğini irade ettiğim kimsenin benden kuvvet olarak farzlarımı yerine getirdim. Sana olan nimetimin fazileti ve ma'siyet işlemeye kuvvet buldum ve bu halde ben senin iyilik yerine senden daha evlayım ve yaptığın

kötülüklerin ise sana nispet verilmesine sen daha layıksın şüphesiz ki yaptıklarınızın sorumlusu sizsiniz ben değil.” Ve dedi ki: “Şüphesiz ki Allah zenginlerin fakirlere yeterince yardım etmelerini farz kılmıştır eğer fakirler açlar ise Allah onların zenginlerini sorumlu tutacak ve onları yükleri ile beraber cehennem ateşine dökecektir.” ve dedi ki:

s.92

“Allah Azze ve Celle ediyor ki zenginin bana keramet borcu var diye ona varlıklar vermedim ancak o benim zenginelere bir imtihanımdır. Eğer fakirler olmasaydı zenginler cenneti fark etmezdi.” Ve dedi ki: “Dört şey vardır ki her kim onlardan biriyle Allah'a gelirse cenneti hak etmiş olur. Onlar susuz olan kimsenin susuzluğunu gidermek, aç olan kimsenin açlığını gidermek, açıkta olan kimseyi giydirmek ve esir olan kimseyi kurtaranlardır.” Ve dedi ki: “Kıyamet günü üç göz hariç bütün gözler uyumayacaktır. Allah yolunda uyumayan göz Allah'ın haram kıldığı şeylere kapatılan göz ve Allah korkusundan yaşaran göz.” Ve dedi ki: “Allah Azze ve Celle diyor ki: “Ey kulum! Eğer sana farz kıldıklarımı yerine getirirsen sen insanların en iyisisin demektir. Sana vermiş olduğum rızka kanaat gösterirsen sen insanların en zenginisinden demektir.” Ve Abdulmuttalip oğullarını toplayarak dedi ki: “Ey Ebül Abdulmuttalip oğulları! Selâmı aranızda yaygınlaştırın, sılayı rahim de kusur etmeyin, insanlar uykuda iken gecelerin karanlığını namazla delin, sofranız herkese açık olsun ve tatlı dil kullanın böylece selamete cennete girin.” Ve dedi ki: “İyiliğin dört hazinesi muhtaç olduğunu gizlemek, sadakayı gizli vermek, ağırları gizlemek ve musibetini gizlemek.” Ve dedi ki: “Yarın bana en yakın durumda olacaklarınız: Konuşurken doğruyu söyleyeniniz, emaneti yerine getiren, ahde vefa gösteren, ahlakı güzel olan ve insanlara yakın olanınızdır.” Ve dedi ki: “Yapılan iyilikleri gizli tutmak iyilik yapmaktan daha iyidir. Bir kimse iyiliği gizli yaptığında şeytan onun peşine düşer. Ta ki yaptıklarını insanlara söyletir veya açığa vurdurur. Öylece iyiliği açıkça yapmış olur ve o da riya olarak yazılır.” Ve dedi ki: “Şüphesiz ki nifakın işareti gözün kuruluşu kalbin kasaveti, günahı ısrarla yapmak ve dünya hırsıdır.” Ve dedi ki: “Kerametli cömert kimse Allah'a yakın, insanlara yakın, cennete yakın kimsedir. Cimri kimse ise Allah'tan uzak, insanlardan uzak, cennetten uzak, ateşi yakın kimsedir.” Ve dedi ki: Allah Azze ve Celle diyor ki: “Kulun içi ve dışı doğru ise kulum doğru demektir.” Ve dedi ki: “Mümin dilediğini ilmene bağlayan, konuştuğunda anlatmak için konuşur; bir yerde öğrenmek için oturur, gerçeği kabul etmek için susar.”

s.93

“Kendisine emanet edilen şeyi arkadaşlarına anlatmaz, kendisinden uzak olanların lehine olan şahitliğini gizlemez, halk namına hiçbir şeyi riya olsun diye yapmaz, hiçbir şeyi de utandığı için terk etmez. Kendisini tezkiye eden olursa söylenenlerden korkar ve onların bilmedikleri şeylerden dolayı Allah'tan bağışlanma diler. Münafık ise günahattan nehyeder, kendisi yapar ibadeti emreder ve kendisi yapmaz. Namaza kalktığı zaman.* rükû'a gittiği zaman yayılır adeta. Secde ederken yere gagalar gibi yapar. Akşama girince, bütün derdi akşam yemeğini yemektir, oysa oruçlu değildir. Sabahlarken bütün derdi uyumaktır. Hâlbuki gecesini uykusuz geçirmemiştir, konuşunca yalan söyler, söz verince sözünden cayar, kendisine bir şey emanet edildiğinde ihanet eder, yüzünde beraber olur olmayınca da gıybetinde bulunur.” Ve dedi ki: “Nefsini dünya için çalıştıran ahiretine zarar verir. Ahireti için çalışan ise, Allah onun isteklerine kâfidir.” Ve dedi ki: “Sizi ilgilendirmeyen konulara girip söze katılmayın.” Ve dedi ki: “Fitnecilerden uzak olun, onlar bahanelerini delillerle süslemişlerdir ve sonunda o fitneleri kendilerini cehennemde yakacaktır.” Ve dedi ki: “Müslüman'a sövmek fasıklıktır, onunla savaşmak küfürdür, etini yemek Allah Azze ve Celle'ye ma'siyettir, malı da kanı gibi haram kılınmıştır.” Ve dedi ki: “Hayâ imandandır, iman cennettir. Küfürbazlık düşmanlıktandır, düşmanlık cehennemdedir. Allah Azze ve Celle; hayâ sahibi, yumuşak huylu, iffetli olan kimseyi sever ve ahlaksızca sorulara ısrar edenini sevmez. Muhakkak ki en seri sevabı olan, iyilik ihsandır ve en seri cezası olan, kötülük ve zorbalıktır.”

Ve dedi ki: “Kötü kimseleri size haberdar edeyim mi?” Onlar: “Evet ya Resûlullah.” dediler. Resûlullah da dedi ki: “Söz taşıyarak insanları ayıplayıp aralarına açan adilerdir. Gözünü başkalarının namusundan men eden kimseyi Allah muvaffak kılacaktır. Öfkesini insanlardan men eden kimse, Allah kıyamet günü azabından koruyacaktır.” ve dedi ki: “Ne kötü insandır ki ikiyüzlülüğü iki dilli olan insan. Kardeşinin yüzünde yumuşakça davranır gıyabında etini yer. Kardeşi nimete nail olursa onu kıskanır, belaya uğrarsa da onun yalnız bırakarak ihanet eder.” Ve dedi ki: “Allah, söz taşıyan nemmam ve içki içen kimselere cenneti haram kılmıştır.”

s.94

Ve Ali b. Ebu Talip'e şöyle dedi: “Doğruluğa mülâzemet et, kesinlikle ağzından yalan söz çıkmasın, kesinlikle hıyanette bulunma, Allah'ı görmüş gibi

içinde Allah korkusu bulunsun, Allah korkusundan ağlamakta bulun ki Allah gözünün her damlasına cennette bir ev edecektir. Sünnetime de tutkun ol.” Ve dedi ki: “Mutlu kimse annesinin karnında mutlu olandır. Düşüncesiz kimse ise kendisinin fena hallerinden başkaları ibret alır. Akıllılığın en alası haramlardan sakınmak, aptallığın en adisi de facirliktir. Sözlerin en kötüsü yalan olanıdır. İşlerin kötü olanları sonradan çıkarılanlardır. Körlüğün en kötüsü kalp körlüğüdür. Pişmanlığın en kötüsü kıyamet günündedir. Allah katında en büyük hatalardan biri yalancı dildir. Yiyeceklerin en kötüsü yetim malı yemektir. İnsanın en iyi süsü hidayet ve imandır. Yapılan işlerde esas olan sonuçlarıdır. İnsanları rüsva edeni Allah rezil eder. Dünyaya güvenen acizdir. Kazanan Allah’ı bilendir, başkalarını memnun etmek için Allah’ı kızdıracak işlerde bulunmayın. Sizi Allah’tan uzaklaştıracak amellerde bulunarak başkalarına saldırmayın.” Ve dedi ki: “Hasenatın azını küçümsemeyin ki kıyamet günü faydalı olan küçümsenmezdir. Allahtan korkunuz yürekten olsun ki adaletli olasınız. Allah’a hitap etmeye koşun, hep doğru söyleyin ve emaneti sahibine verin ki bu sizin lehinizdir. Zulmetmeyin size helal kılınmayan işlere girişmeyin ki bu sizin aleyhimize olur.” Ve dedi ki: “Faiz çoğalır beklenmedik ani ölümlerde çoğalır. Ölçüyü kesik tuttuklarında, Allah onları kıtlığa uğratar. Zekât vermediklerinde, yeryüzü bereketini onlardan esirger. Hüküm vermede adaletsizlik yaptıklarında, zulüm ve tecavüze yardımda bulunurlar. Ahitlerini bozduklarında, Allah düşmanlarını onlara musallat kılar. Akrabalarından ilişkilerini kestiklerinde, malları kötülerin ellerine geçer. Ma’rufu emretmeyip münkerlerden sakındırmadıkları ve iyilere uyumadıklarında, Allah onların en kötülerini onlara musallat eder. Bu durumda iyileri dua eder fakat duaları kabul olmaz.” Ve dedi ki: “Kişinin özü kalbidir. Şerefi ahlâkındadır, kerameti takvasındadır, geriye kalan farklılık herkes âdemdendir, hepsi aynıdır.” Ve dedi ki: “Şüphesiz ki Allah evliyalarını güzel ahlakla büründürmüştür öyleyse siz kendinize bakın eğer sizde bu vasıflar bulunuyorsa Allah’a hamd edin bulunmuyorsa bulundurmaya çalışın onlar bu vasıflar ne diye sorunca Resûlullah dedi ki:

s.95

“Eminlik, kanaat, sabır, şükür akıl, mürüvvet, yumuşaklık, cömertlik ve yiğitliktir.” Ve dedi ki: “Üç şey vardır ki ona sahip olanlar görmemek istediklerini görmeden ölmeyeceklerdir. Zulüm, akrabalık bağına kesmek, yalan yere Allah’a yemin etmek şüphesiz akrabalık bağına bulunmanın ödülü en hızlı bir şekilde nail olunur kavim tacir olsa bile. Hem kendileri hem de malları çoğalmış olur. Yalan yere

yemin etmek ve akrabalık bağını kesmek ise diyarı yersiz ve yolları kesik. Dili doğru olanın ameli de temiz olur. Niyeti iyi olanın Allah rızkını arttırır. Ailesine ihsanda bulunanın Allah ömrünü uzatır.” Ve dedi ki: “Üç şey vardır ki Allah o hususta hiç kimseyi serbest kılmıyor. Ebeveynine ihsanda bulunmak facir olsalar bile ahde vefa da bulunmak. Onlar ister iyi isterse de kötü olsunlar ve emaneti sahibine vermek, onlar istediğini ister iyi kimseler isterse de bozuk olsunlar. Allah ve ahiret gününe iman edenler komşusuna iyi davranışta bulunsunlar, misafire ikramda bulunmak ve her şeyi hayra yorup şükürde bulunmak.” Ve dedi ki: “Mümin müminin kardeşidir. Ona ihanet etmez, onu üzmez, onun hakkında gıybette bulunmaz, onu kıskanmaz ve ona zulmetmez. Ki İblis askerlerine der ki: İnsanlar arasında zulümle haset sokun ki bu Allah katında şirke eşdeğerdir.” Ve dedi ki: “Bir Müslüman’ın iyi yönlerinden olan kendisini ilgilendirmeyen şeylere girişmemektir. Sakın özür dilemek durumunda kalmayın. Ki mümin kötülük yapmazken özür diler. Münafık ise her gün kötülük yapar ve özür dilemez. Gıybet etmek İslam’da leş yemektir. Yeryüzünde birbirine sevgi gösteren emaneti yerine getiren ve hak ile amel edenlere merhamet edilecektir.” Ve dedi ki: “Allah Azze ve Celle diyor ki: “Ey âdemoğlu! Ölümsüz ve sağ olan benim. Bana itaat et seni ölümsüz kılayım. Ben her şeye kadirim. Ey âdemoğlu sıla-i rahimde bulun ki zorluklarını çözeyim ve işlerini kolaylaştırayım.” Ve dedi ki: “Dünya işleri için üzülen kimse Allah'a kızmış olur. Musibetten şikâyetçi olan kimse Allah’tan şikâyetçi olmuş olur. Sırf dünya işlerini kesb etmeye çalışan kimseler dininin üçte ikisini kaybetmiş olur. Allah rızası için bir işte bulunan kimseler ise temenni ettiği şeyi elde etmeden dünyadan göçmez.” Ve dedi ki: “Allah Azze ve Celle diyor ki ey âdemoğlu! Bana ibadette bulunmak için zaman harca kalbini zenginlikle doldurayım.”

s.96

“Kilisenin rızkını aramakla meşgul etmeyeyim, ihtiyacını gidermek için ve kalbini bana karşı korku doldurma, bana haber ver, bana ibadette bulunmayan zaman ayırmazsan kalbini dünya ile meşgul eder, senden rızkımı keserim, rızkını aramayı sana bırakırım.” Ve dedi ki: “İhsanda bulunmak durumunda olanlara düşer, Allah rızası için sizden istenilirse veren Allah'a sığınan kimseyi kötülüklerden koruyan size yardım çağrısında bulunanlara icabet edin, size iyilik yapan kimseleri eşya fatlandırı yoksa teşekkür edin.

Ve dedi ki: “Allah'ın azameti hakkındadır ki kullara hakkı yüklemiştir ki bunlar adil iyiyim ama yükseltmeleri yaşlı Müslüman bakmaları kuru annesine

taşıyanı ve onu koruyan okuyanı Kuran'dan uzak olmayanın yüceltmektir. Dört şey vardır ki onları yapanlar İslam dininden çıkmış olurlar delale Bayrağı'nı kaldıran zalime yardım eden veya berabere yürüyen veya onun zalim olduğunu bildiği halde onunla birlikte olan ve kültürel saygı gösteren kimseler veysi kişi vardır ki onlar kıyamet günü şefa'at ile nail olmayacaklardır ki onlar zalim lider dediğinde haksız yere aşırıya giden dinden çıkan kimselerdir. Adalet-i hâkimin bedduası reddedilmezdir ve dedi ki: “Dünya işleri sen dininden alıkoymasın dünya için çalışanın dünya işlere helak eder veya dünyada kaçırmış olduğu şeyler kendini helak edecektir. Dünyada varlığına çok olanlara ahirette salaklara az olanlardır yalnız sağlayan sorular ve şöyle verenler müstesnadır dünyada hiç kimseye varlık verilmemesi ahirette hakkından eksilmesin hatta Süleyman 1000 Davut dünyada kendisinden ötürü peygamberler arasında cennete girecek olan en son peygamberdir ve her hatanın başı dünya sevgisidir, iki rahatlıkla sonsuzluğa mübarek görüşü içeren ölüm sonsuzluk diyarı için reKâbet edip çalışan kimseler Hüseyin yücel cennete götürmek üzere gelmiştir ve şetaret pişmanlık ve kötü sonsuzluğu içeren bölüm dünyaları dünyaya gönül verip onun için çalışanları götürmeye gelmiştir ve dedi ki: “Allah'a yaklaşanlar için en büyük vesile, Allah'a emanet etmek Allah yolunda çaba göstermek ihlâs kelimesi ki Allah'a itiraf etmektir. Namaz kılmak kilidinin gözüdür, zekât vermek ki malın bereketlenme sebebidir ve ölümü geciktirir gizlice sadaka vermek günahları affettirir, Allah'ın gazabını söndürür, iyilik yapmak kötü ölümlerden korur ve kötülükten önler, doğruluğun doğru kurtuluş ve keramet görüş yalancılık ise yalancıyı bela ve alaka götürür.”

s.97

Hayır söyleyin, hayırlı birliğinin iyilik yapın iyilerden olun. Emaneti size güvenen sahibine derin akrabalı puanı sizden kesenlere sılayı rahimde bulunan size karşıya cahillikten bulunanları hoşgörüle karşılayın. Ve dedi ki: “Her kim ki zalim hükümdarın zulmüne maruz kaldıysa ve o düştüğü belaya sabrı yetmiyorsa vermeyin, kimseye kötülükleri görüp de elinden bir şey gelmeyince Allah'a havale ederek kalbini rahatlatın.”

Ve dedi ki: “Allah'ın öyle kulları vardır ki Allah onlara bol nimetler vermiştir eğer kıymetlerini bilmezlerse onlardan alıp başkalarına verir.” Ve dedi ki: “Allah kimseye bol varlık vermeli ki başkalarının da geçimini onun üzerine olmaya bunu yapmayanların kendilerine verilen yemekler Allah zevalde maruz kılmıştır.” Ve oğullarına dedi ki: “Bugün gönderiniz kimdir ey Selemeoğulları?” Onlar: “El-Ced b.

Kays ey Allah'ın Rasûlü.” dediler. Resûlullah da: “ Size karşı durumu nasıldır?” dedi. Onlar: “Cimridir.” dediler. Rasûlullah: “Cimrilikten daha kötü hastalık var mı? “Cimriden lider olmaz, sizin lideriniz kıvırcık beyaz Amr b. Cemuh” veya dedi ki: “ Kays b. El Bern”dir. Ve dedi ki: “ Şu iki sıfat yirmi yemeğinde bulunmaz: cimrilik ve kötü ahlak.” Ve dedi ki: “ Cömert kimselerin istemeyerek düştüğü yanlışlıklarda kusuruna bakmayın, onu düştüğü her hatada Allah elinden tutup kurtarır.” Ve dedi ki: “ Cennet cömertlerin yurdudur. Cömert olan genç, ibadet eden cimri yaşlılardan Allah'a daha sevimlidir. Şüphesiz ki Allah çok merttir, bu sebeple cömertliği sever yine o güzel ahlakı sever, kötü ahlak ve pintilikten hoşlanmaz.” Ve dedi ki: “ Allah bazı kullarını başkalarının ihtiyaçlarını karşılamak, onlara yardımcı olmak için yaratmıştır. İhtiyacı olanlar bunlara başvurur, onlar için ahirette azap korkusu olmayacaktır.” Ve dedi ki: “Allah'ın yemeklerini yiyen kullanın değil yoksa sizin için o yemekler intikama dönüşür.”

s.98

Ve dedi ki: “ İhtiyaçlar Allah'adır meselesiyse insanlardır, buna göre onlardan talepleriniz sadece Allah rızası için olsun, size verdiklerinde Allah'a şükredin vermediklerinde ise Allah'tan sabır dileyin.” Ve dedi ki: “ İnsanları malınızla kazanamazsınız oysa güler yüzlülük ve güzel ahlaklı kazanırsınız. Midedeki akıllılığın başı iyi Maan ettikten sonra insanları idare etmektir. Belaya maruz kaldığında iyinin ve nefsinin önce malını sun öyle haddini aşar ise diyenin olmaksızın mallarını ve nefsinin sun. Belki kendisine savaş açılan dinine savaş açılandır.” Ve dedi ki: “ Her şeyin bir şerefi vardır, evlerinde en şerefli istikbale açık olan kıbledir. İnsanların en varlıklı olmak isteyen kimse Allah'a güveni eğlendim kendi elinde bulunanlara bakarak Allah'ın elinde bulunanları göz önünde bulundursun, insanların en güçlüsü olmak isteyen kimse Allah'a tevekkülü olsun.” Sonra dedi ki: “ İnsanların en şerlilerinden sizi haberdar edeyim mi? Yalnız gel kimseye ikram etmeyen ve hizmetlisini dövendir. Bundan daha kötüsü şerrinden korkulan ve kendisinden hayır beklenmeyen kimsedir. Bundan daha kötüsü insanlara boz eden ve insanların kendisine bu ettiği kimsedir.” Ve kendisine denildi ki: “Bir kula verilen en iyi şey nedir?” Dedi ki: “ Doğuştan kendisine verilen akıldır, onlar olmuyorsa Rasûlullah o zaman akılda dilesin onlar oto oluyorsa Resûlullah o zaman içinde haset taşımayan ve Allah için çalışan bir dostu edinsin onlar o da olmuyorsa Rasûlullah o zaman kendisine susmak düşer, onlar eğer o da olmuyorsa Rasûlullah o zaman ölü demektir.” dedi. Ve Surullahsarki oğullarından birine dedi ki: “Sizde

kahramanlık nedir?” O da: “Dinde doğruluk, maaşta doğruluk, nefiste cömertlik ve güzel ahlakıdır.” dedi. Resûlullah da: “Bunlar bizden mevcuttur.” dedi ve dedi ki: “Takva sahibi olan kimse dilini tutar ve öfkesini dışarıya vurmaz. Şüphesiz ki Allah dillerinin koruyup ne söylediklerine dikkat edenlerin yanındadır.” Ve dedi ki: “Cibril hiçbir zaman gelmedi ki bana alıp de bulunmasını ve sözünün sonunda dedi ki yan gözle bakmaktan sakın çünkü Albrecht iyi açıkta bırakır ve izzeti yok eder.” Dilencinin biri Allah Resulü’ne gelerek dedi ki: “Benim hiçbir şeyim yoktur.”

s.99

Allah Resulü de: “ Bana, bana dön!” diyerek devamında dedi ki: “ Ben bu adama veya kendini gözü yaşlı ayağı topal ve daha kötüydü hileler yapan başkalarına külfetten daha iyi vereceğim bir şey yoktur.

Ve dedi ki: “Adaleti iyiyim sevmeyen de haksızlığa küçümsemeyelim kimse Allah'a karşı savaş açmış olur.” Ve dedi ki: “ Amellerin en şerefli üçtür her ne halde olursa onu olsun Allah Azerbaycan değil zikretmek insanlara zulüm etmemek ve kardeşlere teselli vermek ve dedik ki kızların ölümünü keramettir.” Ve dedi ki: “ Allah katında sabır intikama karşı olma ki bunu kimse tamamlanıyor ödülün büyüklüğünü binanın büyüklüğüne göredir ve Allah kulunu severse ona bela verir.” Ve dedi ki: “ Müminlerin enen ki hamilleri en güzel ahlaka sahip olanlardır.” Ve dedi ki: “ Her iyi amel sadakadır, dilin korunması da sadakadır.” “Muhammed 1000 orda ne?” diye sorulduğunda dedi ki: “ Şair ve dilbazların verimlidir.” dedi ve dedi ki: “ Hiçbir günah yoktur ki konuda edipte mağfired edilmesin ancak kötü ahlaklı ki bir şeyden çıkmadan daha kötüsüne düşer.” Ve dedi ki: “ Alaca davranıştan sakının ki yavaşlık kardeşini nefsin ve Sultanının öldürmüştür .” Kendisine birileri geldi ve Allah Resulü ona dedi ki: “Yiyeceğin var mı?” O da: “Evet malımda var.” dedi. Allah Resulü: “ Allah sana nimet vermişse sana keramet etmiştir.” dedi ve dedi ki: “ Kalbinde zerre ağırlığında kibir olan kimse Cennet’e giremez.” Oradan adamın biri: “ Ya Resûlullah, ben atımın yürü diyememenin güzel olmasını severim diyerek hatta ayakkabısının bağları ve kamçısının askısını bile saylaştırdığı Resûlullah: “ Allah güzeldir, güzeli sever ki birisi hakkında edip batılı görmemektir.” dedi. Dilencinin birisi, Allah Resulü ne gelerek dedi ki: “ Muhammed ailesi bir ölçü yemekten başka olmadaki dokuz evler yoksa ihtiyaç mı duymuyorlar.” Ve Resûlullah sorana hiç cevap vermedi. Okuman dalından yapılmış olan ok ile uğraşırken birileri uğradı ve dedi ki: “ Ey Allah Rasûlü senin yerine ben yapayım mı?” Rasûlullah: “ Dilediğin

gibi.” dedi. İş bittikten sonra Allah Resulü ona bile: “ İhtiyacın mı var?” dedi. O da: “ Evet, Allah’tan bana Cennet’i temin etmeni istiyorum.” dedi.

s.100

Allah Rasûlü uzun bir süre sustu, sonra başına ona doğru çevirerek dedi ki: “ O sana bağlıdır.” Bu giderken Resûlullah ona iyi devam ederek: iyi Abdullah secdeyi özen göster dedi. Devesi üzerinde terfi ederek: “ Sitedeki insanlar ölüm sanki başkalarına yazılmıştır halk sanki başkalarına vacip kılınmıştır. Kabirlerine uğradığımız ölümler sanki sefere çıkmışlardır da az sonra bize geri döneceklermiş gibi biz onların miraslarının yiyoruz. Sanki onlardan sonra eve kalacağız. Tüm öğütleri unuttuk ve afetlere güvendik ne mutlu başkalarının ayıbıyla uğraşacaklarına kendi ayıplarıyla meşgul olup haramsız kazandığım halı harcayıp merhamet eden, mütevaziliğin insanlara dostu olan refah kâra ve hikmet ehline ki arkadaşlık edenlere ve ne mutlu nefsi enginin ahlakı güzel sırta sadık insanları kendi şerrinden uzak tutan, sünneti tatbik edip bidatten kaçmaya verdik. Cibril bana gelerek evdeki kimi seversen sev, sonuçta sen bir ölçüsü ve ne yaparsan yap karşılığını bulacaksın.” Ve dedi ki: “Hali helalinden rızık isteyen Allah yolunda yatırım yapsın ve dedesi akıllı insanlara İstinşak daha bulun akıllan ona karşı gelme pişman olursun.”

Ve dedi ki: “Boşanmak ancak hiç alttan sonra olur tembellikten ne azaklı yoktur. Suskunluk öğleden akşama kadardır. Oruçta veysel yoktur, süttten kesildi, kesitten sonra emzirmekte yoktur, ergenlikten sonra yetimlik yoktur, kadının kocası üzerine yemeğini olmaz evladın babasına yemeğini olmaz kölenin efendisinden yemeğini olmaz hicretten sonra gök yok Sılayı rahim iyi kesmek üzere yemeğin bedeninde bir yemeğini yoktur vasiyette adak olmaz berki ara beni olan kere haç yaparsa sonrada hicret ederse ve yeni ağaç yapma imkânı varsa İslam konan yine aç yapmayı farz kılmıştır Ve dedi ki: “Allah katında günahların en büyüğü insanların en küçük gördüğünü günahdır ve Allah katında günahların en küçüğü insanların en büyük günah birlikte edilir.” Ve dedi ki: “ Mümin aynı delikten iki defa sokulmaz insanlar bir tarağın dişleri gibi eşittirler. Adam kardeşiyle çok sayılır, senin ona hak gördüğün hakkı sana layık görmeyenin dostluğundan sana hayır gelmez.

s.101

Yüksek el aşağı elden daha hayırlıdır, Müslümanların kanları eşittir. Onlar başkalarına karşı tek eldirler. İstişarede bulunan güvendedir. Haddini bilen kimse helak olmazdır. Allah hayır konuşup kazanan veya susup selamete eren kula

merhamet eder.” Atları zikretti ve dedi ki: “Perçemlerinde hayır düğümlemiş karınları hazine ve sırtları kaledir.” Atları koşuşturdu ve en önde kendine ait olan siyah at geldi. Diz üstü oturdu sonra dedi ki: “Bu bahirden başkası değildir.” Ve dedi ki: “Bu ilmi her neslin adil kimseleri taşır. Onlar yanlış tanımlayanları yazıyı kesip eksiltip anlamını değiştiren ve cahillerin tefsirini engellerler.”

Ve dedi ki: “Allah Azze ve Celle diyor ki dünya çıkarları için dini kullananların vay haline! Adaleti emreden kimseleri öldürenlerin vay haline! Mümin kimselerin arasında korkuyla gezen o toplumun vay haline! Bana mı saldırıyorlar yoksa bana mı cürretleniyorlar? And olsun ki onları öyle bir helale çarpacağım ki aralarında bulunan şefkat sahipleri hayran kalacaklar.”

Ve kendinin şöyle dediği de rivayet edilmiştir: “Allah Azze ve Celle’nin kitabında bahsettiği duvarın altında onlara ait define var dediği hazine altından bir levhadır ve orada şunlar yazıyordu: Bismillahirrahmanirrahim. Ölümü andığı halde gaflette olan kimseye şaşarım. Kadere inandığı halde üzüntü içinde olana şaşarım. Cehennemi hatırladığı halde gülen kişiye de niçin güldü diye şaşarım. Kendi ehline, ters dünyaya düşkün olan kimselere şaşarım. Allah’tan başka ilah yok, Muhammed de onun Resulüdür.”

Ve dedi ki: “Aç olup şükreden kimse sabır eden aç kimseyle aynı sevabı alır.” Ve dedi ki: “Kendi nefsinin zilletle düşürmek bir mümine göre iş değildir.” “Nasıl zilletle düşer ya Resûlullah?” dediler. Resûlullah: “Nefsi baş edilemeyecek belaya atmakla.” dedi. Ve dedi ki: “Müminin ferasetinden çekinin çünkü Allah’ın nuruyla bakar görür.”

Esmâ binti Umeyys’in yanındaki kitapta Resûlullah’ın şu sözleri bulunmaktaydı: “Ertelenmiş ve baki olan güzelliklere erişmek şimdiki zorluklardan daha hayırlıdır. Müslüman zulmetmekten, haram kılınan şeylerden uzak duran kimsedir. Nefsine uyararak doğru yoldan sapan kul ne kötü kuldur.

s.102

Kendi nefsinin zilletle düşüren kul ne kötü kuldur. Haddini aşarak azgınlık yapan ve dünya hayatını tercih eden kul ne kötü kuldur.” Ve dedi ki: “Dört şey var ki bel kırar: Uyduğun imamın seni doğru yoldan çıkarması, güvendiğin zevcenin sana ihanet etmesi, bir kötü iş duyduğunda herkese duyuran, iyilik duyduğunda herkesten gizleyen, kötü komşu ve fakir düştüğünde dostunu bulamaması.”

Ve dedi ki: “Hiç bir kul yoktur, ilminde ve biliminde eksiklik olmasın. Görmüyor musunuz ki rızıkı fazlasıyla akıp giderken kendisi sevinç ve imrenme

içerisindedir. Her geçen gece ve gündüzle geçmekte olan ömrü kendisini üzmüyor. Zira gaflet ve dalalet içindedir. Ne fayda ki rızkı arttıkça ömrü azalıyor.”

Ve dedi ki: “İsrailoğulları kalplerinden Allah korkusunu uzaklaştırdılar. Vücutları var kalpleri yok oldu. Muhakkak ki Allah kalbini kaybetmiş bir kulun vücudunu kabul etmez.” Ve dedi ki: “İlmimi artırıp da sonra zühtü artırmamış olan kimsenin artırmış olduğu tek şey, Allah’tan uzaklaşmaktır. Zalim hâkime destek olan kimse Allah huzurundan ayrılacağı tek yer, Cehennemdir.” Kuşeyroğullarından Kurve b. Hubeyre adında olan biri gelerek dedi ki: “Ey Allah’ın Resulü! Bizim Rablarımız ve putlarımız vardı. Senin gösterdiğin yol ile Allah bize hidayeti nasip etti.”

Ve dedi ki: “Cennet ehlinin çoğu saf olanlardır. İliyin ise akıl sahiplerine aittir.”

Ve dedi ki: “Emirle Kureyştendir. Sizin onlar üzerinde onların da sizin üzerinizde hakları vardır. Hükmettikçe adalet etmeleri, merhamet istendiğinde merhametli olmaları ve ahitlerinde vefa göstermeleridir.” Kureyş cemaatinin bulunduğu bir eve uğrayarak dedi ki: “Bu emirlere uyacaksınız. Eğer ki sizden kim küme sahip olur da merhamet isteyene merhamet etmezse adaletli hükmetmezse ve ahde vefa göstermezse Allah’ın laneti onun üzerine olsun.” Ve dedi ki: “Din nasihattir, din nasihattir!” dediler ki: “Kime ya Resûlullah?” dedi ki: “Allah’a, kitabına, peygamberine ve hak imamlarına.”

Mina’da Hayf denilen yerde dedi ki: “Benim sözümü işitip anlayan ve ezberleyip de duymayanlara tebliğ eden kulun Allah yüzünü ağartsın. Olabilir ki ilmi taşıyan kimse alim değildir. Belki ilmi kendisinden daha alim kişiye taşımış olur. Üç haslet vardır ki bunlar oldukça müminin kalbi kin taşımaz: Ameli ihlaslı yapmak, takvalı olmak ve emir sahiplerine nasihatte bulunmak.”

s.103

Ve dedi ki: “Müslüman’ın Müslüman kardeşi üzerinde altı maruf hakkı vardır: Karşılaştığında selam verir, nasihat gerektiğinde nasihat verir, hastalandığında ziyaretini yapar, öldüğünde cenazesini takip eder, davetine icabet eder ve aksırıldığı zaman şematet (başkasına gelen belaya, zarara sevinmek) eder.” Ve dedi ki: “Kardeşin ister zalim olsun ister mazlum olsun, yardım et.” Zalime nasıl yardım edileceği sorusuna da: “Zulmüne engel olarak.” demiştir. Ve dedi ki: “Üç kişi vardır Allah onların dualarını reddetmez: Mazlumun, adaletli hâkimin ve iftar edinceye kadar oruçlunun.” Ve dedi ki: “Âdemoğlu öldükten sonra üç şey kendisini

takip eder: İslam dini için güzel bir iş başlatır, bu işten dolayı kendisine sevap verilir. Ayrıca kendisinden sonra bu sünnetle amel edenlerin sevabı kadar da kendisine sevap yazılır. Bu diğerlerinin sevabından bir şey eksiltmez. Mal veya yiyecek olarak sadaka verirse ve bu sadaka süresi devam ettikçe ve arkasından kendisine dua edecek bir zürriyet bırakırsa kendisinedir.”

Ve hutbesinde dedi ki: “İşlerin en kötüsü sonradan çıkarılanıdır. Her bidat dalalettir. Her şeye bir afet vardır. Aklın afeti de duygudur.” Ve dedi ki: “Siz bana altı şeyi garanti edin ben de size Cennet’e girmeyi garanti edeyim: Konuştuğunuz zaman yalan söylemeyin, size bir şey emanet edildiğinde emanete ihanet etmeyin, vaad ettiğiniz zaman vaadinizi yerine getirin, dilinizi temiz tutun, gözlerinizi harama yumun ve iffetinizi koruyun.”

Ve dedi ki: “Allah Azze ve Celle diyor ki: “Kulum doğru olur ve daima doğruyu araştırırsa sadıklardan yazılır, daima yalan söyler ve yalan araştırırsa yalancılardan yazılır.” Ve dedi ki: “İnsanları güldürmek için yalan söyleyenlerin vay haline vay ona ve vay ona!”

Kendisinden rivayet edildiğine göre dedi ki: “Doğru olun. Eğer ki ardından tehlike var sanıyorsanız bile şüphesiz ki akıbeti kurtuluştur. Yalandan sakının eğer ki ardından kurtuluş var sanıyorsanız bile şüphesiz ki akıbeti helâktir.” Ve dedi ki: “Her kim ki haksız yere kardeşinin malını ele geçirirse Cehennemdeki yerine hazırlansın.” Bunun üzerine adamın birisi dedi ki: “Ya Resûlullah az olsa da mı?” Resûlullah: “Eğer ki bir parça misvak budağı olsa bile.” dedi. Kim ki mümin kimsenin hakkını yalan yere yemin ederek kendi zimmetine geçirdiyse Allah ona Cehennemi vacip Cenneti de haram kılacaktır.

s.104

Resûlullah hayırda insanların en iyisiydi. İyiliğinin en güzeli de Ramazan ayındaydı. Resûlullah dedi ki: “Nefsim elinde olan zata yemin ederim ki eğer benim elimde Tihame bölgesindeki sayısında nimetler olsaydı yine sizin aranızda bölüştürürdüm. Sonra siz bana asla yalancı, korkak ve cimri olarak rastlamazdınız.”

Adamın birinin “Ya Resûlullah bana hırkanı ver.” demesi üzerine Resûlullah hırkasını onun üzerine attı. Adam: “Hayır istemiyorum.” dedi. Resûlullah: “Allah vursun seni! Cimrilik yapmamamı mı istedin Allah beni cimri kılmamışken?” Ve dedi ki: “Sizin en hayırlınız, hayrı umulan ve şerrinden emin olunan kimsedir. Şeririniz ise şerrinden emin olunmayan ve hayrı umulmayan kimsedir. Allah ki size İslam’ı keramet etmiştir. Öyle ise bunu cömertlik ve güzel ahlakla süsleyin.” Ve dedi

ki: “Misafirperver evde bereketin gelmesi bıçağı devenin hörgücüne sürmeden önce gelir.” Ve dedi ki: “Cimrilikten sakının! Zira sizden öncekilerini helak etti. Cimrilik onlara kırgınlığı emretti ve kırgınlık yaptılar. Zulmü emretti ve zulmettiler ve onlara ahlaksızlığı emretti ahlaksızlık yaptılar. Cimrilik küfürdür. Küfredenin yeri de cehennemdir. Allah Azze ve Celle diyor ki: “Nefsinin cimriliğinden korunular kurtuluşa ermiş olanlardır.” Ve dedi ki: “Aklın başı iman ettikten sonra insanları idare etmektir. Dünya da ehli maruf olanlar ahirette ehl-i maruf olacak olanlardır. Dünya da ehl-i münker olanlar ahirette ehl-i münker olacaklardır. Şüphesiz ki Cennet’e ilk girecek olanlar ehl-i maruf olanlardır.” Ve dedi ki: “Hiçbir iyilik yapmayı küçümsemeyin. İp bağıda olsa ayakkabı ipi de olsa kovandan susuz kimsenin kabını su doldurmak olsa da yolda insanlara eziyet veren bir şeyi kaldırıp bir kenara koymak olsa bile kardeşinle karşılaştığında selam vermek olsa da onu görüp yüzünü ona çevirsen de. Eğer ki kimse sana söver sende ona karşılık vermesen de bile senin için sevap onun için günah olur.” Ve dedi ki: “Şüphesiz ki Allah yaratıklarından öyle yüzler kıldı ki onlara iyiliği ve iyilik yapmayı sevdirdi. Ve onlara iyilik isteyenleri yönlendirdi. Ve iyilik yapmalarını kolaylaştırdı. Kuru çölü ve ehlini canlandırması için oralara yağmur göndermesi gibi. Ve şüphesiz ki Allah yaratıklarından iyiliğe karşı öyle düşmanlar kıldı ki, onları iyilik ve iyilik yapmaktan hoşlanmaz kıldı.

s.105

Maruf iş talep edip maruf işler yapmayı isteyenlerin taleplerini men etti. Tıpkı kuru çöle ve ehline yağmuru men edip onları helaka uğratması gibi. Ve dedi ki: “Halkın hepsi Allah’ın ayalidir. Allah’a en sevgili olanı da ayaline faydası olanıdır.”

Adamın biri “Hangi insanlar Allah’a sevgili olanlardır?” diye sordu. Resûlullah: “İnsanlara en faydalı olan insanlardır.” dedi. Adam: “Allah’a en sevgili ameller hangileridir?” dedi. Resûlullah: “Bir Müslüman’ı sevindirmek, karnını doyurmak, ayıbını örtmek ve borcunu ödemektir.” dedi.

Ve dedi ki: “Allah Azze ve Celle Kıyamet gününde her gadar için bir teşhir bayrağı diker.” Ve dediler ki: “Bu filanın bayrağıdır.” Bazıları ona dedi ki: “Bize münafıkta bulunan hasletleri bildirin.” Resûlullah şöyle dedi: “Yalan yere yemin eder, söz verdiği zaman yerine getirmeyen, bir kimseyle tartıştığı zaman aşırı giderek fücürda bulunmak, ona güvenildiği zaman hıyanet eder ve anlaşıldığı zaman sözünde durmayıp bozar.”

Ve dedi ki: “Muhakkak ki Allah kıyamet günü kula soracak günah işleyeni gördüğün zaman niçin mani olmadın diyecek. O kul nedenini açıklayacak ve diyecek ki: Allah’ım insanlardan korktum ve senin mağfiretine güvendim.” Ve dedi ki: “Kime bir hediye verilirse, ona karşılık onu ödüllendirsin. Eğer bulamazsa onda övgüde bulunsun. Çünkü övgüde bulunursa teşekkür etmiş olur.” Muhacirlerden bir kavim ona dedi ki: “Ya Resûlullah ensardan kardeşlerimiz bize teselli verdiler. Bize bedel işlerimizi yaptılar. Sevaplarımızın hepsini onlar alacak diye korkuyoruz.” Resûlullah: “Hayır! Onlar sizin dua ve teşekkürlerinizden hâsıl olan sevabı alacaklar.” dedi. Ve dedi ki: “Nefsim elinde olana yemin olsun ki sizden her kim haksız yer bir şey alırsa mutlaka onu boynunda taşır olduğu halde kıyamet günü Allah ile karşılaşacaktır.” Ve dedi ki: “Hediye, kin ve kırgınlığı yok eder, kardeşliği yeniler ve sevgiyi pekiştirir.” Ve dedi ki: “Bana bir koyunun inciğe kadar ayağı hediye edilse kabul ederim. Böyle bir yemeğe çağırılısam icabet ederim.”

s.106

Ve dedi ki: Hiç bir ameli şu üç amelden daha fazla sevmem: Müslüman kimsenin açlığını gidermek, borcunu ödemek ve yüzündeki hüznü gidermek. Allah bir müminin kederini gideren kimsenin kederini kıyamet gününde giderir ve kardeşine yardım edenlere her zaman yardımcı olur.

Ve dedi ki: dilenmek ancak şu üç kimseye helal kılınmıştır: aşırı yoksul duruma düşmüş kimse, altından kalkılmayacak ağır bir yüke düşmüş kimse ve kan parası ödeyecek kimselere.

Ve dedi ki: okkaya sahip olan (okka kırk dirhemdir) her kimse dilenirse yüzüzlük yapmış olur.

Hayber ganimetlerini bölüştürürken yanına iki adam gelerek dilenmek istediler. Ancak kendisi şöyle dedi: zenginler ve gücü yerinde olan kimselerin bunda hakkı yoktur.

Ve dedi ki: Zenginlere ve sağlığı yerinde olan güçlü kimselere sadaka düşmez.

Ve dedi ki: her kim ki yetinecek şeylere sahip olduğu halde dilenirse, cehennem közünü çoğaltmış olur. Onlar: Ey Allah’ın resulü! Yetinecek şey nedir diye sordular. O da: öğle ya da akşam yiyeceğidir dedi.

Ve dedi ki: kendisine yetecek miktarda varlığı olmasına rağmen dilenen kimse kıyamet günü yüzünde yaralar ve sıyrıklar olduğu halde gelecektir.

Kendisine yetinecek kadar varlık miktarını sordular. O da bir gece veya bir günlük yiyecek dedi.

Hâkim bin Hizam resûlullahtan isteyince, resulullah ona verdi ve şöyle dedi: gerçekten şu mal çekici ve tatlıdır. Kim onu hırs göstermeksizin alırsa, o malda kendisine bereket verilir. Kim de ona göz dikerek hırs ile alırsa, o malın bereketi olmaz. Böylesi kişi yiyip yiyip de bir türlü doymayan obur gibidir.

Ensar topluluğu yanına gelerek pay istediler. Resulullah yanında mevcut ne varsa tümünü onlara dağıttı ve ardından şöyle dedi: Ey Ensar topluluğu! Elimizde bulunan tüm varlıkları sizlere vermekte gecikmem ancak elinde bulunanlarla yetinen kimseleri Allah muhtaç durumda bırakmaz, cömertlik yapan kimseleri iffetli kılar ve sabır edenlerin sabrını artırır. Ki Allah'ın sabır vermiş olduğu bir kul bundan daha iyi bir şeye nail olamaz.

Ve dedi ki: şunu bana temin eden kimselere bende cenneti temin ederim. Onlar neyi ey Allah'ın resulü diye sordular. Resulullah, "hiç kimseden bir şey istememek" dedi.

s.107

Ve Ebu Zer'e şöyle dedi: Ey Ebu Zer! Eğer ki bir gün insanlar şiddetli bir açlığa düşer de döşeginden kalkıp mescide gidemez hale gelersen ne yaparsın? Ebu Zer: Allah ve resulü daha iyi bilir diyerek cevap verdi. Resulullah: yetinerek iffet sahibi ol dedi.

Ve şöyle dedi: Herhangi kimse nefsi için dilencilikten bir kapı açarsa, Allah da ona yoksulluk kapısını açar.

Ve dedi ki: Eller üçtür! Allah'ın eli en yüksek olanıdır. Sadaka verenin eli de ondan sonradır. İsteyenin eli ise en aşağı olanıdır kıyamet gününe kadar da böyledir. Böylece mümkün olduğu kadar dilenmekten uzak olun.

Bazılarına şöyle dedi: elinizdeki malları nereden elde ettiniz? Dilenci veya yetki sahibi kimseler de değilsiniz. Gidin onu değerlendirin veya sadaka olarak verin. Ve dedi ki: Sadaka ihtiyaç fazlası maldan verilir. Harcamaya geçimini üstlendiklerinden başla bunda bir ayıp yoktur.

Ve dedi ki: Sorumluluğunuzu üstlenmiş kimselerden aldıklarınız hariç, dilencilerin kıyamet gününde yüzlerinde çıkıntılar olacaktır.

Hangi tür sadaka daha faziletlidir diye resulullah'a sordular. Resulullah da şöyle dedi: Gerçekten yoksulluktan korktuğun ve zenginlik dileğin için vermiş olduğun ve ölünceye kadar böyle devam ettiğin sadakadır.

Ve dedi ki: sadaka ömrü uzatır. Eşe, çocuğa ve aileye yapılan harcamalar sadaka mahiyetindedir. Kim ki ömrünün uzatılmasını ve rızkının bol olmasını isterse, sıla-i rahimde bulunsun.

Ve dedi ki: Allah katında cezası dünya ve ahirette çekilecek akraba bağında bulunmama ve kin besleme günahından daha kötü bir günah yoktur.

Resulullahın yanına bir adam gelerek kimlere iyilik yapacağını sordu. Resulullah da şöyle cevap verdi: Anneye, babaya, erkek kardeşe, kız kardeşe ve daha sonra gelenlere.

Ve dedi ki Allah şöyle diyor: Babasına karşı yumuşak davranan kimsenin ömür günleri uzar. Her kim de annesine karşı yumuşak davranırsa, çocuklarının çocuklarını görür.

Ve dedi ki: sizi günahların en büyüklerinden haberdar edeyim mi? Allaha şirk koşmak, anne babaya kötü davranmak ve yalan sözler söylemek.

s.108

Ve dedi ki: Her kim ki Müslüman kardeşinin ayıbını örterse, Allah da kıyamet günü onun ayıbını örter.

Ve dedi ki şu dört şey peygamberler sünnetidir: Hayâ, nikâh, yumuşak davranma ve misvak kullanmak.

Ve dedi ki Allahuteala şöyle diyor: Ya iyilik yapmayı ve kötülüklerden uzak durmayı emredersiniz. Ya da kötülerinizi sizlere musallat eder ve mallarınızı cimrilerinizin hükmüne vererek sizleri göğün bir damlasından mahrum ederim. Sonra da iyileriniz dua eder ancak icabet etmem, merhamet dilerler ancak kabul etmem ve su dilerler ama dileklerini geri çeviririm.

Ve dedi ki her kim şu dört şeye sahip olursa Müslümanlığı kâmil olur eğer ki tepeden aşağı yanlışları olsa bile: İyilik yapmak, hayâ, şükür ve güzel ahlak. Her kimde şu dört şeye sahip olursa, Allah ona cennete bir ev bina eder: Yetimi barındırmak,¹, sahip olduğu köleye iyi davranmak ve anne babaya şefkat göstermek.

Ve dedi ki: İnsanlara sevgi göstermek imanın yarısıdır, yumuşak huyluluk geçimin yarısıdır ve bir kimsenin geçimini sağlamak mal varlığı artırır.

.....

¹ Aslı beyazdır.

s.109

3.39. VEDA HACCI

Resûlullah, çok sayıda Müslüman'ın katıldığı Veda Haccı'nın onuncu yılında tediye etmiştir. Medine'den çıkarak Zil-Huleyfe'ye varmıştır. Üzerinde çöl renginde iki elbise uzun etek ve aba bulunmaktaydı. Bazılarına göre iki elbise giyinerek Medine'den çıkıp Zil-Huleyfe'ye tüm hanımları da yanında olmakla beraber oradaki mescide girdi ve iki rekât namaz kıldı. Sonra mescitten çıkınca vücudunun sağ tarafı sızlamaya başladı. Kusva adındaki devesine binip çöle varınca haccı eda etmek için tehlil etti. Vakıdî'nin Zehlil'den, Salim'den ve babasından Zehli'nin isnadında geçen bilgilere göre Sa'd b. Ebu Vakkas dedi ki: "Resûlullah Umre'yi yapıp Haccını tamamlayana kadar orada kaldı." Bazılarına göre sadece Haccını yaptı. Bazılarının rivayetine göre ise hem Haccı hem de Umre'yi yaptı. Mekke'ye gündüz Ukbetü'l-Medeniyyin denen Keda'den deveyle girerek Kâbe'ye varmıştır. Kâbe'yi görünce elini devesinin yularından kaldırarak namazdan önce tavaf başlamıştır. Terviye gününden bir gün önce öğle sonu ve Mina'nın ikinci günü Arefe günü güneş zevale erince namazdan önce devesi üzerinde hutbe vermiştir.

Hitabında şöyle dedi: "Benim sözümü işitip anlayan ve ezberleyip sonra duymayanlara tebliğ eden kulun Allah yüzünü ağartsın olabilir ki ilmi ileten âlim değildir. Belki ilmi kendisinden daha âlim olan birisine taşımış olur. Üç şey vardır ki bir Müslüman onlara sahip olduğunda kalbi kin beslemezdir. Bunlar: Ameli tam bir ihlâsla sırf Allah rızası için işlemek, idarecilere hayır tavsiyesinde bulunmak ve İslam cemaatinden ayrılmamak." Sonra kesilecek olan develeri istedi ve elinin altına yüz deve dizdiler. Altmışını kendi eliyle kesti denilenlere göre altmış dördünü kendisi kesmiştir. Geriye kalanlarını da Ali'ye bırakmıştır. Her deveden birer parça alarak bir kazanda toplayıp su ve tuzla pişirdiler. Sonra kendi ve Ali yedikten sonra devesinin üzerinde Cemre-i AKâbe'yi taşıdı. Zemzem suyunun yanında durdu ve Rebia b. Umeyye b. Alef'e emirde bulununca Rebia geldi ve çocuk yaşta olduğundan dolayı devenin döşünün altına durdu.

s.110

Resûlullah ona: "Ey Rabia! De ki: Ey insanlar! Allah Resulü diyor ki: Belki beni bir daha şimdi olduğumuz durumda görmeyeceksiniz bu şehrin hangi şehir olduğunu biliyor musunuz? Bu ayın hangi ay olduğunu biliyor musunuz? Ve bu günün hangi gün olduğunu biliyor musunuz?" dedi. İnsanlar: "Evet! Bu kutsal şehirdir. Kutsal bir ay ve kutsal bir gündür." dediler. Resûlullah: "Bu şehriniz nasıl kutsal şehir ise bu ayınız nasıl kutsal bir hal ise ve bu gününüz nasıl kutsal bir gün ise

o halde canlarınız ve mallarınızda öyle kutsal kılınmıştır. Sizlere tebliğ etmiş oldum mu?” dedi. İnsanlar: “Evet!” dediler. Resûlullah: “Şahit ol Allah’ım” dedi. Ardından dedi ki: “Allah’tan korkun ve insanların hakkından hiçbir şey eksiltmeyin ve yeryüzünde bozgunculuk yaparak karışıklık çıkarmayın.”

Sonra dedi ki: “Kimin yanında bir emanet varsa onu hemen sahibine versin.” dedi. Sonra: “İslam’da insanların hepsi eşittir. Hepsi de Âdem ve Havva’ya müntesiplerdir. Arap’ın Arap olmayana bir üstünlüğü yoktur. Arap olmayanın da Arap üzerinde bir üstünlüğü yoktur. Üstünlük ancak takvadadır. Tebliğ etmiş oldum mu?” dedi. Onlar: “Evet!” dediler. Resûlullah: “Şahit ol Allah’ım!” dedi.

s.111

Sonra: “Benim yanıma amellerinizle gelin soy ve mezhebinizle değil. Sizlere bunu söylemiş olayım. Tebliği etmiş oldum mu?” dedi. İnsanlar: “Evet!” dediler. Resûlullah: “Allah’ım şahit ol!” dedi. Sonra: “Cahiliye döneminde güdülen kan davaları ayağımın altındadır. Ayağımın altına aldığım ilk kan davası Adem b. Rebia b. Haris b. Abdülmuttalib’in kan davasıdır. Tebliğ etmiş oldum mu?” dedi. İnsanlar: “Evet!” dediler. Resûlullah: “Şahit ol Allah’ım!” dedi. Ki Adem b. Rebia’nın süt annesi Hezilleoğullarındandır. Sa’d b. Bekroğulları onu öldürmüşlerdi. Bazılarına göre de: Leysoğulları ona sütannelik yapmışlar ve onu Heziloğulları onu öldürmüşlerdir. Resûlullah: “Cahiliye devrinden kalma faizin her türlü ayağımın altında. Ve ilk ayakaltına aldığım Abbas b. Abdulmuttalib’in faizidir. Tebliğ etmiş oldum mu?” dedi. Onlar: “Evet!” dediler. Resûlullah: “Şahit ol Allah’ım!” dedi. Sonra: “Ey insanlar! Haram ayları ertelemek ancak inkârda daha da ileri gitmektir. Ki bununla inkâr edenler sapıtırlar. Allah’ın sayısına uygun getirip böylece Allah’ın haram kıldığını helal kılmak haram ayı bir yıl helal bir yıl haram sayıyorlar. Devamlı dönmekte olan zaman Allah’ın gökleri ve yeri yarattığı günkü duruma dönmüştür. Allah’ın kitabında bir yıl on iki aydır bunlardan dördü haram olanlarıdır: Zilkade, Zilhicce ve Muharrem ayıdır. Tebliğ etmiş oldum mu?” dedi. Onlar: “Evet!” dediler. Allah Resulü: “Şahit ol Allah’ım!” dedi.

Sonra dedi ki: “Size kadınların haklarını gözetmenizi tavsiye ediyorum. Siz kadınları Allah’ın emaneti olarak aldınız ve onların namusunu kendinize Allah’ın emriyle helal kıldınız. Sizin onlar üzerinde hakkınız, onların izin üzerinizde hakkı vardır. Kadınların sizin üzerinizdeki hakları onları helal yolla rızıklarını ve giyeceklerini temin etmenizdir. Sizin de kadınlar üzerindeki haklarınız yatağınızı hiç kimseye çiğnetmemeleri, hoşlanmadığınız kimseleri izinsiz olmadıkça evlerinize

almamalarıdır. Eğer gelmesine müsaade etmediğiniz bir kimseyi evinize alırlarsa, Allah size onların yataklarında yalnız yalnız bırakmanıza ve daha olmazsa hafifçe dövüp sakındırmanıza izin vermiştir. Tebliğ etmiş oldum mu?” Onlar: “Evet!” dediler. Resûlullah: “Şahit ol Allah’ım!” dedi.

Sonra dedi ki: “Yediğinizden emriniz altında olanlara da yedirin, ne giyiyorsanız onlara da giydirin, günah işlerlerse onları kaba davranışlı olanlarınızın emrine bırakın. Tebliğ etmiş oldum mu?”

Sonra dedi ki: “Müslüman Müslüman’ın kardeşidir. Böylece Müslüman kardeşine hile yapmaz, ihanet etmez, gıybette bulunmaz, bir Müslüman’a kardeşinin kanı da malı da helal olmaz. Ancak gönül rızasıyla vermişse o başkadır. Tebliğ etmiş oldum mu?” İnsanlar: “Evet!” dediler. Resûlullah: “Şahit ol Allah’ım!” dedi.

Sonra dedi ki: “Muhakkak ki şeytan bugünden sonra kendisine tapılmaktan ümidini kesmiştir. Bunun dışında aşağılık işler yaptığınızda ona itaat etmiş olursunuz ve bu da onu memnun eder. Tebliğ etmiş oldum mu?” İnsanlar: “Evet!” dediler. Resûlullah: “Şahit ol Allah’ım!” dedi. Sonra dedi ki: “Allah katında düşmanların en düşmanı haksız yere başkalarını vuran, öldürenlerdir, efendisinin hakkını inkâr eden Allah’ın Muhammed’e indirdiğini inkar etmiş olur. Babasından başkasına soy iddia eden Allah’ın, meleklerin ve tüm insanların lanetine uğrasın. Tebliğ etmiş oldum mu?” İnsanlar: “Evet!” dediler. Resûlullah: “Şahit ol Allah’ım!” dedi.

Sonra dedi ki: “İnsanlarla; La ilahe illa Allah Muhammed Resûlullah diyene dek savaşmaya emir almış bulunuyorum. Eğer hak ile öyle derlerse canlarını mallarını korumuş olurlar. Hesapları da Allah’adır. Tebliğ etmiş oldum mu?”

Sonra dedi ki: “Sakın benden sonra dalalete düşmeyin ve birbirinizin boynunu vurmeyin. Size iki emanet bırakıyorum. Onlara uydukça hiç şaşırırmazsınız. O emanetler: Allah’ın kitabı ve ehli beytimdir. Tebliğ etmiş oldum mu?”

s.112

Sonra dedi ki: “Sizler sorumlusunuz. Burada olanlar olmayanlara bildirsün. Ondan sonra Mekke’ye inmeyince. İnsanlar: “Ya Resûlullah Mekke’ye inseydin.” dediler. Resûlullah: “Çıkartıldığım bir şehre inmek istemem.” Nefr günü olunca Resûlullah Kâbe’ye girdi veda etti ve kendisine: “Bugün sizin için dinimizi kemale erdirdim. Size nimetimi tamamladım ve sizin için din olarak İslam’ı seçtim.” anlamındaki ayet nazil oldu.

Resûlullah gece vakti Medine’ye doğru yöneldi. Cuhfe yakınlarında Gadir Hum denilen mevkie varınca Zilhicce ayının on sekizinci gecesini geride kalmıştı.

Orada Ali b. Ebu Talip'in elinden tutarak hitabında dedi ki: "Müminler için kendilerinden daha öncelikli değil miyim?" Onlar da: "Evet ya Resûlullah!" dediler. Resûlullah: "Ben kimin mevlası isem Ali de onun mevlasıdır. Allah'ım ona dost olana dost ol, ona düşman olana düşman ol!" dedi.

Sonra dedi ki: "Ey insanlar! Havza başında bana döneceksiniz. Bana döndüğünüzde sizi Sakaleyn hakkında sorgulayacağım. Bakın benden sonra onlara nasıl davranacaksınız?" İnsanlar da: "Sakaleyn nedir ya Resûlullah?" dediler. Resûlullah: "Birisi daha ağır olan Allah'ın kitabıdır ki ona tutunun dalalete düşmeyin, onda değişiklikler yapmayın. Birisi de ehli beytimdir." dedi.

s.113

3.40. VEFAT

Medine'ye vardığında vefatına birkaç gün kalmıştı. Bu arada Usame b. Zeyd b. Haris'yi muhacirler ve ensarlara başkan tayin etti. Ve Şam topraklarında babasının öldürüldüğü yere baskın yapmasını emretti.

Üsame'den rivayet edildiğine göre şöyle dedi: "Resûlullah bana sabahleyin Filistin toprağından Yübne'ye saldırıp sonrada orayı yakmamı emretti".

Bazılarının rivayetine göre Resûlullah, ona atın Belka topraklarına basmasını emretti. Orduda Ebu Bekir ve Ömer de bulunuyordu. Bazıları şöyle dediler: Bu genç yaşta hem de on yedi yaş çocuğu!

Bunun üzerine Resûlullah şöyle dedi: "Üsame'ye itiraz edeceksiniz. Daha önce babasına itiraz ettiniz. Zira kumandanlığa layık kimseler oldukları halde."

Ordu harekete geçmeden Resûlullah hastalandı. O zaman Üsame, Cürf'te idi. Hastalığı daha fazla şiddetlenince şöyle dedi: "Üsame'nin ordusu harekete geçsin." Bunu tekrarlayarak şöyle dedi: "On dört gün hastalıktan sonra vefatı pazartesi günü Rebiülevvel ayından iki gece geri kalmıştı. Acem aylarından mart ayı idi. Akrep burcu zamanıydı."

Müneccim dedi ki: "Maşallah! Resûlullah'ın vefat ettiği yıl doğum burcunun dördüncü zamanıydı. Oğlak on sekiz derece idi, Zühre on yedi derece idi. Güneş koçta bir dakik idi. Ay koçta iki derece otuz dakika idi. Merkür on bir derece ve on dakika idi. Jüpiter terazide yirmi üç derece dört dakika da gerisinde idi. Mars oğlakta beş derece idi."

Harizmi dedi ki: "Resûlullah vefat ettiği gün, Güneş ikizlerde altı derece idi. Ay ikizlerde yirmi üç derece idi. Zuhal yayda yirmi dokuz derece idi. Mars balıkta

on bir derece idi. Merkür ikizlerde yirmi sekiz derece idi. Baş oğlakta yirmi beş derece idi. Altmış üç yaşında idi.

s.114

Yıkamasını Ali b. Ebu Talip yaptı. El Fadl b. Abbas b. Abdülmuttalip ve Üsame b. Yezid su vermek üzere eli altında döndüler.” Birden bir ses geldi. Sesi duyuyorlar ama kimseyi göremiyorlar. O ses şöyle dedi: “Allah’ın selamı rahmeti ve bereketi üzerinize olsun ey Ehl-i Beyt! Şüphesiz ki O hamid ve mecid olandır. Ey Ehl-i Beyt! Gerçekten Allah sizden kiri gidermek sizi tertemiz yapmak istiyor. Her nefis ölümü tadıcıdır. Ve şüphe yok sizlere ecirleriniz kıyamet gününde ödenecektir. Artık kim ateşten uzaklaştırılır ve cennete girilirse necat bulmuş olur. Ve dünya hayatı ise bir aldatıcı metadan başka değildir. And olsun ki mallarınız ve nefisleriniz konusunda deneneceksiniz. Sizden önce kendilerine kitap verilenlerden ve Allah a şirk koşanlardan birçok incitici şeyler işiteceksiniz. Eğer sabreder ve sakınırsanız işte bu azme değer işlerdendir. Kuşkusuz ki Allah her gidenin yerini dolduracak bir şeyler bırakır ve musibete karşı dayanıklık verir. Allah ecrinizi artırsın vesselam ve rahmetullah.”

Cafer b. Muhammed’e dediler ki: “Kimi görüyordunuz?” O da: “Cibril’i.” dedi. İki çöl rengi ve bir nakışlı giysiyle kefenlendi. Kabrine Ali b. Ebu Talip ve Abbas b. Abdülmuttalip indiler. Bazılarına göre de Fadl b. Abbas ve Resûlullah’ın hadimi Şukran indiler. Ensarlar şu çağrıda bulundular: “Resûlullah’ın vefatından bize de hissemizi verin, yaşarken nasıl hissemizi aldıysak.” Bunun üzerine Ali dedi ki: “Sizden de bir adam insin.” Onlarda El Hubleoğullarından olan Evs b. Haheli’yi indirdiler. Kabrini Ebu Talha b. Sehl El Ensari eşti. Medine de O ve Ebu Ubeyde b. Cerrah’tan gayri eşen kimse olmadı. Ebu Ubeyde b. Cerrah kabrin ortasını eşti. Ebu Talha da kabrin yanını oyup yardı. Kabrin eşilmesinde bu ikisi yarıştılar. Ve Ebu Talha öne geçti, denildi. İnsanlar akın ederek günlerce namazını kıldılar. Çarşamba gecesi defnedildi. Kabrin içine Erguvan döşediler. Kabri dört köşeli yaptılar. Ve yerden yükseltmediler.

Vefat ettiğinde insanlar şöyle dediler: Ölecek olsaydı yeryüzüne gelmezdi diye sanmıştık. Bunun üzerine çıktı ve şöyle dedi: “Vallahi ölmedi ve ölmeyecektir. Ancak Musa b. İmran’ın kırk gece gözlerden uzak olması gibi Resûlullah da geri dönecektir. Vallahi öldüğünü söyleyenlerin elleri ayakları kesilecektir.” Hal

böyleyken Ebu Bekir çıkar ve şöyle der: “Allah bize öleceğini şöyle diyerek bildirmişti: Hiç kuşkusuz sende öleceksin, onlarda ölecekler.” Bunun üzerine Ömer şöyle dedi: “Vallahi bunu hiç okumamış gibiyim.”

s.115

Sonra dedi ki: “Ömrüm üzerine yemin ederim ki ölümlü olduğundan eminim ancak söylediklerim üzüntümün eseridir. Geride Fatıma’dan başka çocuk bırakmadı. O da kendisinden kırk gece sonra vefat etti.” Bazılarına göre aralarında yetmiş gece, bazılarına göre de otuz gece var. Bazılarına göre de Resûlullah’tan altı ay sonra vefat etti. Kendisini yıkamak için kocası Ali’ye tavsiye etti. Bunun üzerine kocası Ali yıkadı. Esmâ binti Umeyye de yardım etti. Esmâ hizmetinde bulundu. Fatıma: “Görmüyor musun ne hale geldim? Açık tahta üzerinde mi taşınacağım?” Esmâ: “Ömrüme yemin olsun ancak san Habeşistan’da yapıldığını gördüğüm şeyden yaparım.” dedi. Fatıma: “Bana gösterebilir misin?” dedi. Bunun üzerine Esmâ, yaş hurma dalları getirmelerini söyledi ve onu tahtaya yamayarak tabut yaptı. Böylece ilk defa tabut yapılmıştı. Fatıma bunu görünce gülümsedi. O gün dışında gülümsediği hiç görülmemişti. Gece defnedildi ve defninde Salman ve Ebu Zer haricinde kimse hazır bulunmadı. Denilenlere göre Amır’da vardı. Hastayken Allah Resulü’nün bazı hanımları Fatıma’ya gelerek şöyle dediler: “Ey Resûlullahın kızı! Cenazenin yıkanmasında bizim de hazır bulunmamıza şans tanı.” Fatıma da şöyle dedi: Annem hakkında söylediklerinizi benim hakkımda da mı söyleyeceksiniz? Sizin bulunmanıza ihtiyacım yok.” Hastalığında Resûlullah’ın hanımları ve bazı Kureyş hanımları ona gelerek şöyle dediler: “Nasılısın sen?” Fatıma: “Kendimi dünyanızdan nefret ediyorum, sizden ayrılacağıma seviniyorum. Bana yüklemiş olduğunuz hüznü Allah’a ve Resulü’ne kavuşacağım. Hakkım muhafaza edilmedi, korunmam rivayet edilmedi, vasiyet kabul edilmedi ve saygı bilinmedi.” dedi. Yaşı yirmi üç sene idi.

s.116

3.41. RESÛLULLAH’IN SIFATI

Resûlullah heybetli biriydi. Temiz ve görkemli, yüzü nurlu, vücut yapısı güzeldi. Normalden uzun, boyunun uzun olduğu belli olandan kısa. Karın yapısında sarkıklık yoktu. Her iki anlamda da mükemmel bir kafa yapısına sahipti. Yakışıklı, güzel, yanına uzun boylu birisi gelse boyuna rağmen kendisi ondan daha uzun görünürdü. İri yapılı idi. Saçı ne kıvrıkcık ne düzdü. Saçların kendiliğinden ayrıldığı

yere ayırır veya kendi haline bırakırdı. Ve saç uzunluğunda kulak memelerini geçirmezdi. Cildi kırmızıya çalan parlaktı. Göz bebekleri çok siyah beyazı çok beyaz idi. Kirpikler uzun ve sık idi. Sesinde boğukluk vardı. Sakalında sıklık vardı. Sakalında en çok beyazlık çene kenarındaydı. Saçındaki en çok beyazlık zülüflerindeydi. Yanakları düz, ağız maddi ve manevi anlamda muhteşem idi. Konuşması da mükemmel idi. Çok ve boş sözler söylemez idi. Vücut azaları vücut bütünlüğüne uygundu. Göğüs ve omuzları geniş idi. Omuzlarının arası uzaklık vardı. Beli geniş idi. Ayak ve göbeği arası elbise ile düğümlemiş olmak üzere vücudunun görünen yerleri nurlu idi. Göğüs ve göbek arası kıldan oluşan ince bir hat vardı. Onun haricinde kalan yerler tüysüz idi. Kolları ve döşünün en üstleri tüylüydü. Uzun kol ve geniş ellere sahipti. Avuç ve ayakları iriydi. Vücut azaları çekik ve güçlüydü. Ayakları düztaban değildi adımları seyrek idi. Yürüdüğü zaman sanki kayalar yerinden çıkacakmış gibi olurdu. Dönüp baktığı zaman vücudunun tamamı dönerdi. Gökyüzünden daha fazla yere bakardı. Baktığında hiçbir şey dikkatinden kaçmazdı. Her gördüğüne selam verirdi, çoğu zaman toparlanmış bir şekilde otururdu. Yemeği yerde yerd. Bir kimse kendisine “Ya Resûlullah!” derse kendisi “lebbeyk” kendisine “Ey Ebu el-Kasım!” diyerek nidada bulunulursa kendisi “Ey Ebu el-Kasım” kendisine “Ey Muhammed” diye seslenirlerse Allah Resulü “Ey Muhammed!” derdi. Bir kimse ile tokalaştığı zaman karşı taraf elini bırakmadan kendisi bırakmazdı. İhtiyacı olup da kendisinden yardım talep edenleri hiç boş göndermez veya olumlu sözler söyleyerek gönderirdi.

s.117

3.42. RESÛLULLAH’A BENZEYENLER

Cafer b. Ebu Talip ki Resûlullah ona: “Yapında ve ahlakında bana benzedin.” dedi. Hasan b. Ali, Fatıma derdi ki: “And olsun ki babama benziyor, Ali’ye değil” diye. Denilenlere göre Ebu Bekir onu Medine sokaklarının birinde görünce şöyle dedi: “And olsun ki peygambere benziyor Ali’ye benzemiyor.” Kut b. Abbas b. Abdül-Muttalib, Ebu Sufyan b. Haris b. Abdül-Muttalib, Eshed b. el-... , Haşim b. Abdül-Muttalib İbn. Abdu Münaf ve Müslim b. Mu’attel b. Ebu Rehab.

s.118

3.43. RESÛLULLAH VE ANNELERİNİN, İBRAHİM'E VEKENDİSİNİ DOĞURMUŞ OLAN EL AVATİK VE EL FATİMA DAYANAN SOYU

O Muhammed b. Abdullah b. Abdülmuttalip b. Haşim b. Abdümünaf b. Kusay b. Kilab b. Murra b. Ka'b b. Lüey b. Galib b. Fihri b. Malik b. El Nadr b. Kinane İbnî Huzeyme b. Müdrike b. İlyas b. Mudar b. Nizar b. Mead b. Adan b. Üd b. Uded b. Humeysi b. Yeşcib b. Emin b. Nebt b. Kizar b. İsmail b. İbrahim İbnî Tarih b. Saruğ b. Avgo b. Faliğ b. Abir b. Salih b. Erfehşed b. Sam b. Nuh b. Lemek b. Müteveşlih b. İhnuh (İdris Nebi) b. Yerd b. Mehlail İbnî Kinan b. Anüş b. Şit b. Adem. Resûlullah'ın annesi Amine binti Vehb b. Abudü Münaf b. Zehre b. Kilab. Amine'nin annesi ise Berre binti Abdül- Uzze b. Osman b. Abdül-Dar İbnî Kusaydır. Abdullah b. Abdül- Muttalibin annesi de Fatıma binti Amr b. Aiz b. İmran b. Mahzum'dur.

Abdül Muttalib ki o Şeybetülhamddır. Annesi ise Selma binti Amr b. Zeyd b. Lebid b. Haddaş b. Amir b. Ganem b. Udey b. El Naccar adı ise Zeyd Münattır adının Teym Ellat olduğu da söylenmektedir. İbnî Sa'lebe b. Amr b. El Hazrec. Haşim'in annesi ise: Atike binti Mürre b. Hilal b. Falic b. Zekvan b. Salebe b. Buhte İbnî Selim'dir.

Abdü Münafın (adı El Muğire b. Kusay) annesi ise Hubbe binti Huleyl b. Habeşiyye b. Selül b. Ka'b b. Amr b. Rabia b. Harise b. Amr b. A'mir (Huza'alardan).

s.119

Kusayın (ki adı Zeyd b. Kilab) annesi ise Fatıma binti Sa'd b. Seyel b. A'mir El Cabir... Ezdlerden (Ezd Şünüe) ki onlar Nüfase b. Udeyd b. El Deil b. Bekr b. Abdu Münat b. Kinane oğullarının müttelikleridir.

Kilab b. Murra'nın annesi ise Hind binti Süreyr b. Sa'lebe b. El Haris b. Malik b. Kinane İbnî Huzeyme'dir.

Murra b. Ka'b b. Lüey'in annesi ise Maviyye binti el-Kayn b. Cisir b. Şeyullah b. El-Esed İbnî Vabra b. Tağlib b. Havlan b. İmran b. El-Haf b. Kuda'a'dır. Ka'b b. Lüey'in annesi, Vahşiyye binti Şeyban'dır.

Lüey b. Galib'in annesi, Selma binti Amr b. Rabi'a b. Harise b. Amr b. Huza'a Galib b. Fihri'nin annesi, Leyla binti Sa'd b. Hezil b. Müdrike b. İlyas b. Mudar.

Fihri b. Malik'in annesi Cendele binti el-Haris b. Cendel b. Amir b. Sa'd b. El-Haris b. Mudar b. Amir b. Düb b. Cerhem'dir.

Malik b. El-Nadr'ın annesi, Atike ise İkrîşe'dir. Ki o El-Hasan binti İdvan'dır. Kendisi ise Haris b. Amr b. Kays b. Aylan b. Mudar'dır.

Nadr b. Kinane'nin annesi, Berre binti Mür b.Üd b. Tanca b. İlyas b. Muda Kenane b. Huzeyme'nin annesi, Hind binti Kays b. Aylan'dır.

Huzeyme b. Mudrike'nin annesi, Selma binti Esed b. Rabia b. Nizar'dır.

Müdrîke b. İlyas'ın annesi, Hindif'tir ki o Leyla binti Helvan b. İmran b. El-Haf İbnî Kuda'a dır.

İlyas b. Mudar'ın annesi Hanfaa binti İyad b. Nizar b. Mead b. Adnan. Mudar b. Nizar'ın annesi, Şakika binti İkk b. Adnan b. Üdad.

Nizar b. Mead'ın annesi, Naime binti Cevşem b. Udey b. Düb b. Cehrem.

s.120

Muid b. Adnan'ın annesi, Teyme binti Yeşcib b. Ya'rub b. Kahtan... (1)
(esasî beyazdır)

Üd b. Uded'in annesi, (...2) binti Amr b. Tubbe b. Sa'd b. Zi-Faiş İbnî Humeyr * (esasînda nokta yok)

Üded b. Humeysi'nin annesi, Hayye binti Kahtan'dır.

Humeysi b. Yeşcib'in annesi, Harise binti Murad b. Zer'a b. Zi-Rain b. Humeyr.

Yeşcib b. Emin'in annesi, Kutame binti Ali b. Cehrem... 3

İsmail b. İbrahim'in annesi, Hacer'dir. İshak'ın annesi Sara'nın kölesiydi. Ki o Kıptî'dir. Bazılarına göre de Rum'dur.

İbrahim'in annesi ise ki o İbrahim b. Târih'tir. Edniya binti b. Arğua b. Faliğ b. Âmbir b. Şalih'tir.

Resûlullah'tan rivayet edildiğine göre şu sözü sıkça söylerdi: “Ben Avatik'in çocuğuyum.” Beklide şöyle dedi: “Ben Avatik'in çocuğuyum, Selimlerdenim.” Neslinden gelmiş olduğu Avatiklerden on iki anne vardır. Onlardan on tanesi Mıdarlardan birisi Kahtanlardan biriside Kudâyylere dendir. Mıdarlardan olanlar ise; üçü Kureyşlerden üçü Selimlere dendir. İkiisi Udvanilerden birisi Hezlilerden biriside Esedilerdendir. Kureyşlilerden olan anneleri ise Esed b. Abdül-Üzze'nin annesi Hutayya'dır ki o Reyta binti Ka'b İbnî Sa'd b. Teym b. Murra'dır. Annesi ise Kible binti Huzafe b. Cumah'tır. Onun annesi ise Ümeyme binti Âmir b. El-Han b. El-Haris'tir. Ki o Gassan b. Huza'adır. Ümeyme'nin annesi ise Atike binti Hilal b. Vahib b. Dabbe b. El-Haris b. Fih'r'dir. Hilal b. Vahib'in annesi ise Âtike binti Utvare b. El-Tarib b. El-Haris b. Fih'r'dir. Âtike'nin annesi ise Âtike binti Yahlüd b.

El-Nadr İbnî Kinane b. Huzeyme'dir. Selimlerden olan anneleri ise Haşim tarafındandır. Haşim b. Abdü Münaf'ın annesi Âtike binti Murra b. Hilal b. Selim b. Mansur'dur.

Murra b. Hilal'in annesi Âtike binti Murra b. Udey b. Süleyman b. Kusay b. Huza'a. Şöyle de denilmektedir: O Âtike binti Cebir b. Kunfuz b. Malik b. Avf b. İmruü-l Kays b. Buhse b. Selim.

s.121

Udvanilerden olan iki annesi ise babası Abdullah'ın anneleri tarafında ve Malik b. El-Nadr tarafından gelen soyudur.

Abdullah tarafından doğurmuş olan annesi ise, annelerinden yedincisidir. Beşincisi de denilmektedir. O da Âtike binti Âmir b. Zarb b. Amr b. Yeşkür b. El-Haris ki o Udvan b. Amr b. Kays b. Aylan'dır. Beşincisidir diyenler ise şöyle diyorlar: Âtike binti Abdullah b. El-Haris b. Vaile b. Zarb b. Amr. Udvanilerden olan diğer annesi ise; Malik b. El-Nadr b. Kinane'nin annesidir. O da Âtike binti Udvan b. Amr İbnî Kays b. Aylan'dır.

Hezlilerden olan ise; Haşim tarafından annesidir. Haşim'in annesi, Âtie binti Murra b. Hilal'dir. Onun annesi ise Muaviye b. Bıkr b. Havazin'dir. Muaviye b. Bıkr b. Havazin'in annesi ise Âtike binti Sa'd b. Huzeyl'dir. Esedlerden olan annesi ise Kilab b. Murra tarafındandır. Ki o annelerin üçüncüsüdür. O Âtike binti Dudan b. Esed b. Huzeyme'dir.

Kahtanlardan olan annesi ise Galib b. Fıhr b. Malik b. El-Nadr b. Kinane tarafındandır.

Galib b. Fıhr'in annesi de Leyla binti Sa'd b. Huzeyl b. Müdrike'dir. Onun annesi de Selma binti Tanca b. İlyas b. Madar'dır. Onun annesi de Âtike binti el-Ezd b. El-Gavs b. Nebt b. Malik b. Zeyd b. Külhan b. Sebe b. Yeşcib b. Ya'rub b. Kahtan ki o Nadr b. Kinanelerin annelerinden üçüncüsüdür.

Kudayyelerden olan annesi ise Ka'b b. Lüey tarafındandır. Ki o annelerinden üçüncüsüdür. Âtike binti Reşdan b. Kays b. Cuheyne b. Zeyd b. Sevd b. Elsem b. Elhaf b. Kuda'adır.

s.122

Fatımaların Çocuğu Olarak Tesmiye Edilmesi

İlim ehlinden edindiğim bilgilere göre Huneyn günü sıkça şöyle derdi: “Ben Fatımaların çocuğuyum.” Soy bilginlerinden edindiğim bilgilere göre, Fatımalardan

dört Fatıma'nın soyundan geliyordur. Birisi Kureyşli, ikisi Hayslardan, birisi de Ezdilerdendir.

Kureyşlilerden olan ise babası Abdullah b. Abdul-Muttalib tarafından annesidir. Ki o Fatıma binti Amr b. Aiz b. İmran b. Mahzum'dur.

Kayslardan olan iki annesi ise Amr b. Aiz b. İmran'ın annesi Fatıma binti Rabia b. Abdul-Üzze b. Rizam b. Bıkr b. Havazim'dir. Onun annesi de Fatıma binti El-Haris b. Buhse b. Selim b. Mansur'dur.

Ezdilerden olan annesi ise; Kusay b. Kilab'ın annesidir. Ki o Fatıma binti Sa'd b. Seyl'dir.

Resûlullah kabzedildiğinde işçileri şunlardı:

Mekke'ye İtab b. Esid b. El-Âs idi. Bahreyn'e El-Âla b. El-Hadremi ve El-Münzir b. Sava El-Teymi idi. Bazılarına göre de: Âla'nın yerine Eban b. Sa'id b. El-Âs idi.

Umman'a: El-Celanda'nın oğulları İbad ve Ceyfer idi. Bazılarına göre de Amr b. El-Âs idi.

Taif'e: Osman b. Ebi El-Âs idi.

Yemen'e: muaz b. Cebel ve Ebu Musa Abdullah b. Kays El-Sanaa ve El-Cened sancağına ise: Muhacir b. Ebi Umeyye El-Mahzumi'yi tayin etti.

Hadremevt'e Ziyad b. Lebid El-Ensari'yi,

Yemen sancaklarına da Halid b. Sa'id b. El-Âs'ı tayin etmiş ve Yemen nahiyelerinden birisine ise; Ferre b. Mesik El-Muradi'yi bazılarına göre de Ebu Sufyan b. Harb'ı tayin etmişti.

Esed ve Tay illerine Udey b. Hatim'i tayin etmişti. Hunzula illerine Malik b. Nuveyre El-Hunzuli'yi tayin etmişti.

Bazıları şöyle söylemektedirler: Yarbuoğulları, Amroğulları ve Temimoğulları illerine Semra b. Amr b. Cenab El-Amberi'yi tayin etmişti. Sa'doğulları illerine El-Zeburka b. Baedr'i tayin etmişti. Makais ve El-Butun illerine Kays b. Asım'ı tayin etmişti.

s.123

3.44. BENİ SÂİDE ÇARDAĞI OLAYI VE EBU BEKİR'E BİAT

Resûlullahın vefat ettiği gün (...) *Ensar Beni Sâide çardağında toplandılar. Sa'd b. Udâbe El-Hazreci'ye yastık vererek onu oturtular ve onun etrafını bazı kişilerle donattılar. Ebu Bekir, Ömer ve Muhacirler bu olayın haberini aldılar ve

hızlıca oraya geldiler ve insanların yönünü Sa'd'den çevirttiler. Ebu Bekir, Ömer ve Ebu Ubeyde b. Cerrah şöyle dediler: “Ey Ensar topluluğu! Resûlullah bizdendir ve onun makamına sahip olmayı sizden daha fazla hak ediyoruz.” Bunun üzerine Ensarlar şöyle dediler: “Bir emir bizden, bir emir sizden olsun.” Bunun üzerine Ebu Bekir: “Emirler bizden vezirler de sizden olsun.” dedi. Bunun üzerine Ensarın sözcüsü olan Sabit b. Kays İbnî Şemmas kalkarak Ensarın faziletini anlattı. Ebu Bekir sözü alarak şöyle dedi: “Sizler dile getirdiğiniz iyiliklerin ehlisiniz. Bundan şüphe yok ancak Kureyşliler Muhammed bakımından sizden daha evladlılar.” İşte Ömer b. El-Hattab ki Resûlullah onun hakkında şöyle dedi: “Allah’ım dini onunla güçlendir.” İşte Ebu Ubeyde b. El-Cerrah ki Resûlullah onun hakkında şöyle dedi: “O bu ümmetin emiridir. Öyleyse bu ikisinden hangisine biat ederseniz edin.” Bunun üzerine ikisi de öne çıkarak şöyle dediler: “Vallahi biz senden üstün değiliz. Sen ki Allah Resulünün arkadaşı ve ikincisisin.” Ebu Ubeyde ardından Ömer Ebu Bekir’e ellerini uzatarak ona biat ettiler. Sonra onunla birlikte olan Kureyşliler de ona biat ettiler. Bunun ardından Ebu Ubeyde şu nidada bulundu: “Ey Ensar topluluğu! Sizler ki yardım edenlerin ilki olmuştunuz. Sakın onu değiştirenlerinde ilki olmayınız.” Bunun üzerine Abdurrahman b. Avf kalkarak şöyle dedi: “Ey ensar topluluğu! Sizler ki daha faziletli kimseler olsanız da içiniz de Ebu Bekir, Ömer ve Ali gibi kimse yoktur.” Ardından Münzir b. Erkam kalkarak şöyle dedi: “Biz andıklarının faziletlerini inkar etmiyoruz. Ki aralarında bir adam var ki eğer bu işi istemiş olsaydı hiç kimse itiraz etmezdi. Yani Ali b. Ebu Talib.”

s.124

Bu kez Hazreclerden Beşir b. Sa'd ayağa kalktı ki o ensardan ilk biat eden olmuştu. Ardından Üseyd b. Hudayr El-Hazreci ve ardından insanlar biat ettiler. Tâ ki ayaklar Sa'd b. Ubade'nin yastığını aşarak Sa'd'i tepelediler. Bunun üzerine Ömer: “Sa'd'i öldürün, Allah öldüresiceyi.” dedi. Berra b. Âzib gelerek Haşimoğullarının kapısını çaldı ve dedi ki: “Ey Haşim topluluğu! Ebu Bekir’e biat edildi.” Oradan bazıları dedi ki: “Bizim olmadığımız bir yerde Müslümanlar hiçbir olaya girişmezlerdi. Üstelik bizler Muhammed’e daha evlayız.” Abbas sözü alarak: “Kâbe'nin Rabbi'ne yemin olsun ki yaptılar.” dedi. Ensar ve Muhacirler Ali'nin halifeliği hak ettiğini düşünüyorlardı. Evden gittiklerinde Kureyşlilerin sözcüsü olan Fadl b. Abbas kalkarak şöyle dedi: “Ey Kureyş topluluğu! Uydurarak kazandığımız hilafeti hak etmiyorsunuz. Hilafetin sahibi biziz siz değil. İşte arkadaşımız bu konuda sizden daha evladlı.” Oradan Utbe b. Ebu Leheb kalkarak şöyle dedi:

“Bu işin Haşimoğullarının ve daha sonra Ebu El-Hasan’ın elinden gideceğini hiç düşünmemiştim.

İnsanların en önce ve en önde iman edenlerinden ve insanların Kuran ve sünnetlerin en bilgelisinin elinden

İnsanlar arasında peygambere sonuna kadar sadık kalan ve Cibril’in ona yıkama ve kefenleme işinde yardımda bulunduğu kimse

Şüphede duyulacak kimse değildir bu kavimde onun kadar iyilik sıfatına sahip olan kimse yoktur.”

Bunun üzerine Ali elçi göndererek bu işi reddettiğini bildirdi.

Muhacir ve Ensardan bazıları Ebu Bekir’e biat etmeyip Ali b. Ebu Talip’in tarafına yöneldiler. Onlardan bazıları şunlardır:

Abbas b. Abdül-Muttalip, Fadl b. Abbas, Zubeyr b. El-Avvam b. El-Âs, Halid b. Sa’id, Mukkad b. Amr, Selman El-Fârisi, Ebu Zer El-Gıfari, Ammar b. Yâsir, Berra b. Âzib ve Ubey b. Ka’b’dır. Bunun üzerine Ebu Bekir, Ömer b. Hattab, Ebu Ubeyde b. Cerrah ve El-Muğira b. Şu’be’ye haber göndererek şöyle dedi: “Ne düşünüyorsunuz?” Onlar şöyle dediler: “Görüşümüz şu yöndedir: Gidip Abbas b. Abdül-Muttalip ile buluşup ona ve ondan sonra gelenlere bu işten pay çıkaracaksın eğer sizinle durursa bu bahane ile Ali b. Ebu Talib’in önünü kesmiş olursunuz.”

Bunun üzerine Ebu Bekir, Ömer, Ebu Ubeyde b. Cerrah ve Muğire hareket ederek geceleyin Abbas’ın yanına vardılar. Ebu Bekir Allah’a hamd ve senada bulunduktan sonra şöyle dedi:

s.125

“Şüphesiz ki Allah Muhammed’i peygamber müminleri de veli olarak göndermiştir. Allah emirlerinin tebliği için onu insanların arasından seçerek onlara nimet olarak göndermiştir. Bununla beraber insanlara kendi nefisleri için bazı şeyleri kendilerinin seçeneğine bırakmıştır. Buna göre onlar da beni kendi işlerine vali ve sorumlu olarak seçtiler. Ben de bu görevi üstlendim. Allah’ın yardımı ile bu işte zaif, tedirgin ne de korkak olacağımdan korkmuyorum. Öyleyse başarım ancak Allah’ın yardımı iledir. Yalnız O’na dayandım ve yalnız O’na yönelirim. Hal böyleyken birileri bütün Müslümanlar’ın görüşüne itiraz eder diye bu görevden vazgeçmeyeceğim. Öyle olursa sizin için aşılmaz bir kale olur. İster insanların toplanıp verdikleri karara sizde katılın isterseniz de karşı olun. Biz ki sana gelmemizin nedeni Resûlullah’ın amcası olduğun için senin ve senden sonra gelenlerinde bu işte bir payınız olmasını istiyoruz. İnsanlar senin ve dostunun

konumunu görmüş olurlarsa eğer (...)* (esas silinmiştir.) size, Haşimoğulları sakın olun muhakkak ki hem bizden hem sizdendir.”

Ömer b. Hattap'ta şöyle dedi: “Evet, Vallahi dahası da var; siz ihtiyacımız olduğu için buraya gelmedik. Ancak Müslümanlar'ın vardığı karara itiraz edeniniz olursa sizin ve onların musibetiniz daha da ağırlaşacaktır. Kendi nefislerinize iyi bakın.”

Abbas ise hamd ve senada bulunarak şöyle dedi: “Dediğiniz gibi muhakkak Allah, Muhammed'i peygamber, müminlere veli, ümmetine de nimet olarak göndermiştir. Ta ki Allah onu yanına ahzedene dek kendi emirlerinin tebliği için Muhammed'i seçti. İnsanlara da kendi işleri için hakkı bilenleri seçmelerini bıraktı, dünyaya sapıklığına yönelmişleri değil. Eğer ki Allah Resulü'nün emri ise hakkını almışsındır. Yok, eğer müminlerden isen bizde onlardanız. Farz ettiğin emirlere uymadık, orta çözümü de bulmadık. Hale öfkemiz üzerimizdedir. Bu işi hak ediyorsan ona müminler karar verir. Bizler itiraz ediyorsak hak etmiyorsundur. Sözlerin birbirine ne kadar da uzaktır. Hem sana itiraz etmişler hem de seni seçip sana yönelmişler.

s.126

Kendini Resûlullah'ın halifesi tesmiye etmenle söylemiş olduğun şu sözler ne kadar da çelişmektedir. İnsanlara seçme hakkını tanıdı ve seni seçtiler eğer seçmek müminlerin hakkıysa bana söylediklerini onlara söyleyeceksin buna sen karar veremezsin. Bize kalırsa da müminler nasıl istiyorsa ona razı oluruz. Yavaş ol ki Resûlullah'ın olduğu ağacın dallarıyız biz. Siz ise komşularısınız ve ondan uzaklaştınız.” Ebu Bekir'e biat etmeyenler arasında Ebu Sufyan b. Harb'da vardı ki şöyle dedi: “Ey Abdü-Münafoğulları! Bu işin sizden sonra sizden başkasına geçmesine razı mı oldunuz? Ali b. Ebu Talib'e dönerek konuşmasına şöyle devam etti: “Uzat elini sana biat ediyorum. Kusaylar Ali ile beraberdir.” diyerek devam etti:

Haşimoğulları kendinizi insanlara yedirmeyin
Özellikle Teym b. Murre veya Udey oğullarına
Bu iş sızsiz değil sizindir
Ki bu işin başında Hasan babası Ali olmazsa da olmaz
Ey Hasan babası! Hazimlerle elini güçlendir.
Senden dilediğimiz bu işte yoğun desteklerimiz var
Onurlu Kusayoğullarının desteğini arkana alan adamsın ki
İnsanların çoğu Kusaylardır.”

O esnalarda Halid b. Sa'id orada bulunmamaktaydı. Sonra Ali'ye gelerek şöyle dedi: "Yaklaş sana biat ediyorum. Vallahi insanlar arasında Muhammed'in makamına senden daha evla kimse yoktur." Bir topluluk Ali b. Ebu Talib'in yanında toplanarak kendisine biat edeceklerini söylediler. Bunun üzerine Ali onlara şöyle dedi: "Öyleyse donanımlı olun." Ama dediğini sadece üç kişi yaptı.

Ebu Bekir ve Ömer, Muhacir ve Sansar'dan oluşan bir topluluğun Ali b. Ebu Talib ile Resûlullah'ın kızı Fatıma'nın evinde toplandığını duydular ve hemen o cemaatin yanına gelerek evi bastılar, oradan Ali elinde kılıcıyla çıkararak Ömer ile karşılaştı ve çekişmede Ömer'in kılıcını kırdı. Mücadele sonucu onlar eve girdiler. Oradan Fatıma çıkararak şöyle seslendi: "Vallahi ya çıkarsınız ya da saçımı açarak Allah'a haykırım!" Bunun üzerine onlar ve evde bulunan herkes çıktı ve günlerce durakladılar. Sonra ardı ardına biat etmeye başladılar. Ancak Ali altı ay sonra biat etti. Kimilerine göre de kırk gün sonra.

s.127

3.45. EBU BEKİR GÜNLERİ

Ebu Bekir'e biat tarihi Hicret'in 11. Senesi Rebiyülevvel ayından iki gece geride kalmış pazartesi günü Resûlullah'ın vefat ettiği gündü.

Ebu Bekir'in ismi Abdullah b. Osman b. Âmir'dir. Güzelliğinden dolayı ona Âtike denilmekteydi. Annesi Teym b. Murreoğullarından Selma binti Sahr'dır. Evi Medine'nin dışına düşen Süh'neydi. O evinde hanımı Habibe binti Harice oturmaktaydı. Bir evi de Medine'de vardı. O evde Esmâ binti Umeys oturmaktaydı. Halife olduğunda evi Medine'de olmuştur. Resûlullah'ın kızı Fatıma gelerek babasından kalan mirasını istedi. Bunun üzerine Ebu Bekir şöyle dedi: "Resûlullah diyor ki: Biz ki peygamber topluluğunun vereseği olmaz. Sadaka bırakmadık." Fatıma ise şöyle cevap verdi: "Allah için sen babandan kalanı alıyorsun da ben alamıyor muyum? Resûlullah şöyle demiyor mu? Adam çocuğunu muhafaza eder." Bunun üzerine Ebu Bekir şiddetli bir ağlamaya kapılır. Usame b. Zeyd'e orduya yetişmesini emreder. Ve kendisine yardımcı olması için ondan Ömer'in burada kalmasını istedi. O da şöyle dedi: "Kendin için ne diyorsun?" Ebu Bekir: "Ey kardeşimin oğlu! İnsanların yaptığını gördün. Öyleyse Ömer'i bırak kalsın ve sen hemen dediğimi yap." dedi. Bunun üzerine Üsâme insanları toplayarak çıktı. Ardından da Ebu Bekir takip ederek ona şöyle dedi: "Bu sana benim tavsiyem değil ne de sana emrediyorum. Ancak Resûlullah'ın sana ne emir verdiğini söylüyorum.

Resûlullah'ın sana tayin ettiği konuma geç.” Üsame verilen emri yerine getirdi ve Medine'den çıkıp tekrar dönene kadar altmış veya kırk gün sürdü. Sonra sancağa bağlı olmak üzere Medine'ye girdi. Mescitte namaz kıldı ve Resûlullah bağladığı sancağıyla evine döndü.

Ebu Bekir halifeliği teslim aldığıında Resûlullah'ın yerine oturmaksızın minbere çıkarak Allah'a hamd ve senada bulundu ve şöyle dedi: “Ensar topluluğu ben ve siz, söz sahibinin dediği gibi: “Düzlükte ayağımız kayıp düşerken Allah bizi Cafer ile ödüllendirdi. Zorluklar içindeyken daha da zorluk yaratmadan kolaylık sağladı.”

s.128

Ensarlar Ebu Bekir'den ayrıldılar. Kureyşliler öfkeleniler sözcüleri konuşturdular. Amr b. El-Âs'gelerek Kureyşliler ona şöyle dediler: “Kalk ve Ensar hakkında konuş.” O da dediklerini yaptı. Bunun üzerine Fadl b. Abbas kalkarak cevap verdi. Sonra onun okuduğu şiiri Ali'ye iletti. Ali öfkeli bir şekilde çıkarak mescide girip ensarı hayırla andı ve Amr b. El-Âs'ın sözünü yüzüne vurdu. Ensarlar bunu duyunca hoşlandılar ve dediler ki: “Bizim Ali'nin sözlerinden kaygımız yoktur.” Toplanarak Hassan b. Sabit'e şöyle dediler: “Fadl'a cevap ver.” O da kafiyelere uymazsa dedi. Onlar da sadece Ali'yi zikret dediler. Hassan şöyle dedi:

“Allah hayır versin iyilikler onun elindedir.

Ebu Hasan bizdedir. Ebu Has gibisi var mı?

Kuriş ehlindensin ve en önlerindesin.

Bağrın açık kalbin ise dertlidir.

Kureyşten kimler senin yerinde olmak istedi kimler...

Ne yazık ki güç zayıfların işi değildir.

Lüey b. Galib'in en yüksek adamısın.

Ki senden sonra senin yerini kim doldurur?

Resûlullah'ın ahdini muhafaza ettin sözünü yerine getirdin.

Bu işte senden daha evla kim olabilir kim?

Vasiyetinde ve kardeşlikte onun kardeşi değil misin?

Fihroğullarının kitap ve sünnetlerde en bilgisi değil misin?”

Arap topluluklarının bazıları karşı çıktılar, bazıları da mürted oldular. Başlarına taçlarını giydiler. Bazıları da Ebu Bekir'e zeka vermeyi reddettiler.

s.129

Karşı gelenler arasında Tuleyha b. Huveylid El-Esedi kendi çevresindeki destekçileri ise Uyeyne b. Hısn El-Fezari liderliğinde Gıtfanlar, Yemen’de El-Esved El-Ansi, Yemame’de Müseylime b. Habib El-Hanefi ve sonrasında evlenmiş olduğu Secah binti El-Haris El-Temimiye Yemame’de Eş’as b. Kays müzminleriydi. Ebu Bekir ordusuyla Zil-Kassa çıkarak Amr b. El-Âs’ı çağırdı ve ona şöyle dedi: “Ey Amr! Kureyşin görüşü sendedir.” İşte Taliha başkaldırdı: “ Ali’nin görüşü hangi yönde?” O da şöyle dedi: “Sana itaat etmiyor.” Zübeyri’yi sordu o da şöyle dedi: “Hasan’ın destekçisidir.” Talha’yı sordu. “O itiraz ediyor.” dedi. Ebu Bekir Sa’d’i sordu. O da: “Savaşa ateş tutandır.” dedi. Osman’ı sordu. O da: “Onunla otur, görüşünde destek al.” dedi. Halid b. Velid’i sordu. O da şöyle dedi: “Savaşa neden olacak, ölümü destekleyen kedi sakinliğinde ve aslanın hücumu hazır olduğu durumdadır.” dedi.

Durum böyle olunca Sabit b. Kays b. Şemmas kalktı ve şöyle dedi: “Ey Kureyş topluluğu! Sizin yapabileceğiniz işi bizde yapabilecek kimse yok muydu? Vallahi bu gördüklerimize kör değil, duyduklarımıza sağır değil değil miyiz? Ama ne var ki Resûlullah bize sabrı emretti biz de sabrederiz.” Ardından Hassan kalkarak şöyle dedi:

“Vay şu devrin bıraktığı şu değişime

Bu insanların Ensar’dan istedikleri nedir?

Hiçbimize bir şeyde başkanlık vermediler.

Hiç bir şey düşürmediler hep zıtlaştılar.”

Bu söz Ebu Bekir’e ağır gelmiştir. Ensar’a Sabit b. Kays’ı görevlendirdi. Muhacirlere de Halid’i görevlendirerek Tuleyha’nın üzerine gönderdi. O da görevini yerine getirerek onların birliklerini bozdu. Ve onun yandaşlarından birçoğunu öldürdü. Ve Uyeyne b. Hısn’ı ve onun beraberinde otuz esiri Ebu Bekir’e gönderdi.

Uyeyne’yi elleri demirle kelepçelenmiş halde Medine’ye getirdi. Şehre girince çocuklara ona “Ey mürtet!” diye çağırttırdı. O da şöyle dedi: “Ben göz açıp kapatma süresince bile iman etmemişimdir.” O da onu tövbe ettirerek azat etti. Ardından Tuleyha’ya saldırmak için Şam’a yöneldi. Hanifeoğullarının civarına vardı, bunun üzerine o da İslam’a döndüğünü özür dilediğini belirterek şu şiiri yazmıştır:

“Dönüyorum (dine) Sıddık dönmemi kabullenir mi?

Yapmış olduğum olaylardan geri adım atıyorum,

Kuşkusuz ki dalaletten sonra şahit oluyorum.

Mulhit olmayacak kadar Hak şahadetidir.”

Sözü bittiğinde Ebu Bekir kabul ederek gelmesini istedi. Ve onu Sa'd b. Ebu Vakkas ile Irak'a gönderdi. Ve Sa'd de onu zorlamamasını emretti.

s.130

El-Esved b. Anze El-Ansi ise Resûlullah'ın döneminde başkaldırmıştı. Ebu Bekir hilafete geçince bunu açık açık uygulamaya kalkmıştır. Ve bu konuda kendisini destekleyenler de olmuştur. Bunun üzerine Kays b. Meksuh El-Muradi ve Feyruz El-Deylemi evine girerek onu sarhoş buldular ve o halde onu öldürdüler.

Ebu Bekir Müseyleme'yi sorgusuz öldürmek için Şurhabil b. Hasne'yi görevlendirmişti. Ardından Halid'e de aynı görevi vermesi üzerine Halid Şurhabil'e mektup göndererek: "Ben gelene kadar acele etme." diye yazdı. Halid, Müseyleme El-Hanefi El-Kezzab'ı kastederek hızlı bir şekilde Yemame'ye gitti. Ki Müseyleme Müslüman olmuştu. Hicret'in onuncu senesinde irtidad etti ve kendisinin nübüvvette peygambere ortak olduğunu iddia etti. Resûlullah'a şöyle yazmıştı: "Muhakkak ki sana ortak olundum, yeryüzünün yarısı senin yarısı da benimdir. Ancak Kureyş kavmi adaletsizdir." Resûlullah da yazdığı şu mektupla cevap verdi: "Allah'ın Resulü Muhammed'den yalancı Müseyleme'ye: Ama bad: Şüphesiz ki yeryüzü Allah'ındır. Kullarından istediğine visayet eder. Akibet takva sahiplerininindir." Halid, Mücca'a haricinde hepsinin boynunu vurdu. Ardından Müseyleme'ye yöneldi. Müseyleme ve onun beraberindeki Rabiaoğulları ve diğerleriyle karşılaşarak çok şiddetli bir savaş yaptı ve Müslümanlardan çok sayıda halk öldü. Bu savaşta Müseyleme öldürüldü. Ebu Dücane E-Ensari vurdu, Vahşi de onun üzerine yürüyerek mızrağını fırlattı ve onu öldürdü. O gün o yüz elli yaşlarındaydı. Sonra Mücca'a Halid'e gelerek daha kalede insanlar var diye onu yanılttı ve ona dedi ki: "Senle savaşanlar sadece ani bir hızla gelen insanlardır." Ve Halid'i barışa çağırdı. Bunun üzerine Halid onlarla ganimetlerin pay edilmesi ve yan yana pay edilmesine anlaşma yaptı. Sonra kalede kadın ve çocuklardan başka kimse olmadığı için Mücca onları silahlandırıp ve zırhlı elbise giyindirip kalenin yükseklerine durdurdu. Sonra Halid'e işaret ederek: "Ganimetlerin dörtte birini alacaksın." dedi. Halid dediklerini kabul etti ve anlaşmayı yaptı. Sığınaklar açıldığında kadın ve çocuklardan başka kimsenin olmadığını görünce Halid şöyle dedi: "Beni mi aldattın ey Müccaa!" deyince Müccaa: "Ne de olsa bunlar benim kavmimdir. Bunun dışında başka ne yapabilirdim?" diye cevap verdi.

s.131

Yemame fethedildi. Secah kaçtı ve Basra'da öldü. Müseyleme fethi Hicret'in on birinci senesindeydi ölümü ise Hicret'in on ikinci senesi Rebiyülevvel ayında idi.

Halid'in Müccaa'nın kızını alıp onunla evlenmesi üzerine Ebu Bekir Halid'e şöyle yazdı: "Evinin dibinde Müslümanların kanı duruyor sen kadınların peşinde misin?" ve Irak'a yönelmesini emretti. Bunun üzerine Halid ve beraberindeki Müsanna b. Haris emredilen yere yürüdüler. Ta ki Banıkıya şehrine vardılar. Ve orayı fethederek orada bulunanları esir aldılar. Sonra Kesker şehrine vardı, orayı fethedip orada bulunanları esir aldı. Sonra ilerlemeye devam etti ve Ceban denilen Acem kralıyla karşılaştı ve yandaşlarını öldürerek onu hezimete uğrattı. Sonra Numan'ın hâkimiyetinde olan El-Hira'ya gitmek üzere Fırat Badaklı'ya vardı ve çok şiddetli bir savaş yaptılar. Sonra Numan Meine'ye kaçtı, ardından Halid Havarnak'a girdi ve ilerlemeye devam etti ta ki Hira sırtının arkasında kalana dek. Savaş hale devam etmekteydi. Sonra barış istediler Halid de barış için onlardan yetmiş bin baş aldı. Yüz bin dirhemde denilmektedir. Böylece Ebu Bekir mürtedlerle savaşmaya zaman buldu. Araplarda irtidad eden ve başlarına taç takan kimseler ise Bahreyn'de Numan b. Munzir b. Sava El-Teymi idi. Ona El-Âla b. El-Hadremi'yi göndererek onu öldürdü.

Umanda taç takan Lakit b. Malik'e Huzeyfe b. Mihsan'ı göndererek onu Uman ellerinde yer alan Suhara'da öldürdü. Taçlılardan Naciyeoğullarından (...* esaslı silinmiş) çok sayıda Abdül-Kayslardan vardı. Onlar öldürüldü ve Müslümanlar onların kadın ve çocuklarını esir alarak Ebu Bekir'e gönderdiler. O da dört yüz dirheme sattı. Sonra zekat vermeyenlerle savaşmaya yönlendirdi. Ve dedi ki: "Deve bağı vermeyenlerle bile savaşacağım." Ve Halid b. Velid'e Malik b. Nüveyre El-Yerbui'ye yönelmesini yazdı. O da denilen tarafa yönelerek onları topladı ve oradan Malik b. Nüveyre ve beraberindeki hanımıyla karşılaştı. Halid kadını görünce hoşlandı ve dedi ki: "Vallahi seni öldürmeliyim. Ki yerine geçeyim." Ardından Malik'in boynunu vurdu ve onun hanımıyla evlendi. Bunun üzerine Ebu-Kutade Ebu Bekir'e giderek bu haberi yetiştirdi ve yemin ederek "Halid'in sancağı altında yürümeyeceğim çünkü o bir Müslüman öldürdü." dedi.

s.132

Bunun üzerine Ömer b. Hattap Ebu Bekir'e şöyle dedi: "Ey Resûlullah'ın halifesi! Halid ki Müslüman bir adamı öldürdü ve aynı günde onun eşiyle evlendi." Ebu Bekir Halid'i hedef alarak ona mektup gönderdi. Halid de şöyle cevap verdi:

“Ey Resûlullah’ın halifesi! İctihat ettim ve hata ettiğimi öğrendim ve şimdi bağış dilerim.”

Mütemmi b. Nüveyre şair idi ve kardeşine çok ağıtlar yaktı. Medine’de Ebu Bekir’in yanına vardı ve onun arkasında sabah namazını kıldı. Ebu Bekir namazından feragat ettikten sonra Mütemmin kalktı bastonuna dayanarak dedi ki:

“Ölen ne kadar iyiydi, rüzgârlar bile ona ağıt yaktı.

Evler arkasında öldürdün ey İbnî El-Ezver

Onu Allah için çağırdın sonra da ona ihanet ettin.

O seni çağırılmış olsa idi ahtın da durur ve gaddarlık yapmaz idi.”

O da dedi ki: “Ben ne onu çağırdım ne de ona ihanet ettim.” Ebu Bekir Ziyad b. Lebid El-Beyadi Yemen’de irtidat ve zekât vermeyi men edenlerle savaşmasını söyledi. Ki Kinde’de çok sayıda krallık vardı ve onların her birinin bir kralı vardı. Ve herkes kendi bölgesini yönetirdi. Onlar konumlarındayken Ziyad gece vakti onlara saldırı yaptı. Böylece krallar bir donukluk bir zayıflık kesilme ve parçalanmaya uğradılar. Çok sayıda ganimet ele geçirdiler. Oradan El-Eş’as b. Kays karşılına çıktı ve ganimetlerini elinden aldı. El-Eş’as’ın irtidat ve ne yaptıklarının haberi Ebu Bekir’e ulaşınca Ebu Bekir İkrime b. Ebu Cehil’i bir bölük orduyla onlarla savaşmaya yönlendirdi.

Hal böyleyken Ziyad b. Lebid ve El-Muhacir b. Umeyye onları çember altına alarak onlardan çok sayıda öldürdüler. Ve çok sayıda ganimet ele geçirdiler. Muhacir ve Ziyad beraberindekilere dediler ki: “Kardeşleriniz Hicaz’dan gelmiş bulunmaktalar. Öyleyse iştirak edin ve katkıda bulunun.” Bunun üzerine Eş’as barış talep etti ve aşiretini güven altına aldı. Ve kendi nefsinin unuttu. İkrime Sahifeyi okuyup Eş’as’ın ismini görmeyince tekbir çekip onu aldı ve onu bağlayarak Ebu Bekir’e getirdi. Ebu Bekir’de onu azad ederek kız kardeşi Ferve ile evlendirdi. Sonra Ebu Bekir Rum’u gazvetmeyi istedi ve bu konuda Resûlullah’ın bazı ashabıyla istişare etti.

s.133

Atıp tuttular sonra Ali b. Ebu Talip’le istişare etti. Ali’de ona uygun olduğunu söyleyerek: “Yaparsan kazanırsın.” dedi. Ebu Bekir: “Hayırla müjdeledin.” dedi ve kalkıp insanlara hitap ederek Rum için hazır olmalarını emretti. İnsanlar sustular ardından Ömer kalkarak şöyle dedi: “Eğer yakın bir arz veya kasıtlı bir sefer olsaydı hemen uyardınız.” Bunun üzerine Amr b. Sa’id kalkarak şöyle dedi: “Ey Hattapoğlu! Bizi münafıklarmış gibi örneklendirdin. Neden bizi böyle ayıpladın?” Ardından

Halid b. Sa'id kardeşini susturdu ve şöyle dedi: "Bize itaat etmekten başka bir şey düşmez." demesi üzerine Ebu Bekir onu hayırla andı. Sonra insanları çıkmaya çağırdı ve Halid b. Said'i onlara amir tayin etti. Halid Resûlullah'ın Yemen'de görevlendirdiği kimseydi. Resûlullah'ın vefatında geldi ve biat etmeyerek Haşimoğullarına meyletti. Ebu Bekir Halid'i görevlendirdiğinde Ömer şöyle dedi: "Görevi Halid'e mi veriyorsun? O sana biat etmeyip Haşimoğullarına yöneldiği halde. Vallahi onu gönderdiğini görmeyeyim." Hal böyle olunca Ebu Bekir bu işi bozup Yezid b. Ebu Sufyan, Ebu Ubeyde b. El-Cerrah, Şurhabil b. Hasene ve Amr b. El-Âs'ı çağırarak onlara şöyle diyor: "Eğer toplanırsanız insanların amiri Ebu Ubeyde'dir."

Sonra Yemen'den gelen aşiretlerden ordular teşkil ederek ardı ardına onları gönderdi. Ordular Şam'a varınca Ebu Ubeyde ona Rum kralıyla birlikte kalabalık bir toplulukla karşılaştığını bildirdi. Bunun üzerine Ebu Bekir Arap kabilelerinden gelenleri ilk be ilk ordu teşkil ederek destek gönderdi. Sonra Ebu Ubeyde Rum topluluğu ile ilgili haberleri devam ettirmesi üzerine Ebu Bekir Amr b. El-Âs'ı Kureyş ve diğer kabilelerden oluşan orduyla destek olarak gönderiyor. Sonra Halid b. Velid'e El-Müsenna b. Hanse'yi Irak'ta bırakıp Şam'a gitmesini söylüyor. Bunun üzerine Halid güçlülere alıp gidiyor geriye kalan askerleri Müsenna b. Harise El-Şibani ile Irak'ta bırakıyor. Halid Şam'a doğru yürüyor. Ayn el-Tel'e vardığında Kisra'ya ait Ukbe b. Ebu Hilal el-Nimri başkanlığında bir bölükle karşılaşılıyor. Onlar sığınmaya başlıyorlar.

Sonra onları hükmü altına alıyor ve el-Nimri'nin boynunu vuruyor. Onlardan çok sayıda esir ve ganimet elde ederek Medine'ye gönderiyor. Yahudi kilisesine uğrayarak oradan da yirmi çocuk aldı. Anbar'a vardı oradan da kendisine Mefaze'nin yolunu göstermek için bir rehber aldı.

s.134

Oradan Tedmür'e uğradı. Bunu gören Tedmürlüler sığınmaya başladılar. Halid üzerlerine varınca teslim olarak barış yaptılar. Sonra Havaran'a geçerek oranın ehli ile şiddetli bir savaş yaptı. Denilenlere göre Halid'in Beriyye ve Mufaze'de yürüyüşü sekiz gün sürdü. Ve Basra, Fihl ve Ecnadin'i fethetti. Filistin topraklarından Ecnadin'de Müslümanlar ve Rumlar arasında zor vakalar yaşanıyor ve her defasında Rumlar hezimete uğrayıp akıbet Müslümanların oluyordu.

Bazılarının rivayetlerine göre de Halid b. El-Velid Guta-i Dımaşk'a vardı, sonra da beraberinde Ukab denilen beyaz bir sancak olmak üzere bir tepeye yöneldi

ki ondan sonra o tepenin adı Seniye-Ukab (Kartal Tepesi) kaldı. Havran'a varınca Busra şehrine giriyor ve onlarla savaşması üzerine onlar sulh istiyorlar. Halid'de bu isteği kabul ediyor. Sonra Ecnadin'e varıyor ki orada Rum toplulukları bulunmaktaydı. Onlara karşı şiddetli bir savaş yaptı ve kâfirlerin topluluğu bozulmuş oldu. Ecnadin vakası hicretin on üçüncü senesi Cemaziyülevvel ayının bitimine iki gece kalmış cumartesi günüydü.

Ebu Bekir Osman b. Ebu el-Âsve onunla beraber Abdül-Kays'ı gönderdi. Ordu ile Tevvec'e doğru yürüdüler. Orayı fethedip oranın eylini esir aldılar. Sonra Mekran ve ardından gelen bölgeleri fethetti. Ala'İbn el-Hadrami'yi bir bölükle Bahreyn topraklarından Zare ve çevresine gönderdi. O da o bölgeyi fethederek Ebu Bekir'e malları gönderdi. Bu da bir ilk olarak Ebu Bekir'in kırmızı, siyah, özgür ve köle insanlar arasında paylaşımınıydı ki her insana birer dinar düşmüştü.

Sonra İyas b. Abdullah b. El-Fucaa el-Selemi Ebu Bekir'e gelerek şöyle dedi: "Ey Resûlullah'ın halifesi! Ben ki Müslüman oldum." Bunun üzerine Ebu Bekir ona silah verdi. O da hem Ebu Bekir'in yanından çıkıp gitti. Sonra Ebu Bekir'e onun yol kestiği haberi geliyor. Ebu Bekir bu haberi duyunca Tureyfe b. Hacize'ye haber göndererek şöyle diyor: "Allah düşmanı İbnî el-Fücaa benim yanımdan çıktı gitti ve bana onun yol kestiği ve yolcuları korkuttuğu haberi geldi. Öyleyse onun üzerine git ta ki onu alalım." Bunun üzerine Tureyfe ona doğru yola çıkarak onun bazı arkadaşlarını öldürüyor. Sonra onu yakalıyor. İbnî el-Fucaa yakalanınca şöyle diyor: "Ben Müslümanım benim hakkımda yalan söylenmişti." Turayfe şöyle cevap veriyor: "Eğer doğru söylüyorsan esaret altına gir ta ki Ebu Bekir'e gelip anlataşın." Bunun üzerine o da esaret altına giriyor. Ebu Bekir'e getirilince onu Baki' açkattırıp ateşte yaktırıyor. Onunla beraber Esedoğullarından Şücaa b. Varkaa adında bir adamı da yaktırıyor ki o ...* (esası silinmiştir.)

s.135

Ömer b. El-Hattab Ebu Bekir'e şöyle dedi: "Ey Resûlullah'ın halifesi! Kuran erbabının çoğu Yemame günü öldüler, Kuran bir araya toplansa Kuran taşıyanların gitmesinden korkuyorum." Ebu Bekir ise şöyle cevap verdi: "Resûlullah'ın yapmamış olduğunu mu yapayım?" Ömer bu konudan vazgeçmedi ta ki onları topladı ve sahifelere yazana dek ki Kuran dağınık idi. Ayetlerin kimisi hurma dallarında kimisi de başka şeylerde yazılıydı. Hal böyleyken Kureyşten yirmi beş, ensardan elli kişi oturarak şöyle dedi: "Kuran'ı yazın ve onu Sa'id b. El-Âs'a sunun çünkü düzgün ve açık sözlüdür."

Bazı rivayetlere göre de Ali b. Ebu Talip onu toplayıp bir araya getirmişti. Resûlullah vefat ettiğinde deve üzerinde taşıyarak geldi ve dedi ki: “İşte Kuran onu toplayıp bir araya getirdim.” Ki onu yedi parçaya bölmüştü. Birinci parça: Bakara, Yusuf, Ankebut, Rum, Lokman, Ha mim el-Secde, el-Zariyat, Hel etaala-nas, Elif lam mim tenzil el-Secde, el-Naziat, ize-Şimsa, Kuvviret, ize-Semaü-n fataret, ize-Semaün sakkat, sebbihise rabbke-l ala, lem yekün sureleridir. İşte o Bakara cüzüdür sekiz yüz seksen altı ayettir ve on beş suredir.

İkinci parça (cüz): Al-i İmran, Hud, Hac, Hicr, Ahzab, Duhan, Rahman, Hakka, Se’ele sailün, Abese, Eşşemsü ve duhahe, inna enzelnahü, ize zülzilet, vaylün li külli hümeze, elem tera, li ilafi kureyş sureleridir. İşte bu da Al-i İmran cüzüdür. Sekiz yüz seksen altı ayettir. On beş suredir.

Üçüncü cüz: Nisa, Nahl, Müminun, Yasin, Hamim-ayn sin kaf, Vakıa, Tebareke-l mülk, ya eyyühe-l müddesir, e reeyte, tebbet, kulhuVallahü, ahad, asr, Karia, ves-smaaü zat-il buruc, vet-tin vez-zeytün, tasin Neml sureleridir. O da sekiz yüz seksen altı ayettir ki on altı suredir.

s.136

Dördüncü cüz: Maide, Yunus, Meryem, ta sin mim şuara, Zuhrüf, Hücurat, Kaf vel-Kurani-l mecid, iktarebeti-l sâ’a, Mümtahine, ves-semai vet-tarik, la uksimü bihaze-l beled, elem neşrah leke, el-Adiyat, inna Â-teyna ke-l Kevser, kul ya eyyühe-l kafirun. Bu da Maide cüzüdür. Sekiz yüz seksen altı ayetten oluşmaktadır. On beş suredir.

Beşinci cüz: el-enam, sübhan, iktarebe, Furkan, Musa ve Faravun, ha mim el-mumin, el-Mücadele, el-haşr, Cuma, el-münafikun, nun vel-kalem, inna erselna-Nuhan, kul uvhiye ileyye, ve-l Müreslati, ved-duha ve elhaküm, bu da El-Enam cüzüdür. Sekiz yüz seksen altı ayetten oluşmaktadır. On altı suredir.

Altıncı cüz: el-Araf, İbrahim, Kehaf, el-nur, sad, el-zümer, el-şeria, ellezine keferu, Hadid, el-müzzemmil, la uksimu bi-yevmil-kıyame, amme yetesaelun, el-Gaşiye, Fecr, vel-leyl, iza yağşe, iza cae nasrullah, bu da Araf cüzüdür ve sekiz yüz seksen altı ayetten oluşmaktadır. On altı suredir.

Yedinci cüz: el-Enfal, Barae, Taha, el-Melaika, Saffat, el-Ahkaf, el-Feth, el-tur, el-Necm, el-Saf, Teğabün, Talak, el-Mütaffifin, iki Maüze, sureleridir. Ki bu da Enfal cüzüdür. Sekizyüz seksen altı ayetten oluşmaktadır. On beş suredir.

Bazılarına göre de Ali b. Ebu Talib şöyle dedi: “Kuran dört çeyrek şeklinde inmiştir. Bir çeyreği bizim için, bir çeyreği düşmanlarımız için, bir çeyreği emsal, bir çeyreği de muhkem ve müteşabihtir.”

Ebu Bekir, kimseyi kimseden üstün görmeyerek insanlar arasında herkese eşit şekilde dağıtım yapmıştır. Ve her gün hazineden üç dirhem ücret alırdı. Resûlullah’ın halifesi diye adlandırılırdı. Hicret’in on üçüncü senesinde Ebu Bekir hastalığa düştü. Hastalığı şiddetlenince Ömer b. Hattab’a ahdedti ve Osman’a ahdini yazmasını emretti. Şöyle yazdı: “Bismillahirrahmanirrahim Resûlullah’ın halifesi Ebu Bekir’in, mümin ve Müslümanlara ahdi şudur:

“Selamünaleyküm,

Ben ki sizden dolayı Allah’a hamd ediyorum. Sonra! Ben size Ömer b. Hattab’ı öneriyorum. Onu dinleyin ve ona itaat edin. Benim nasihatim budur vesselam.”

s.137

Ebu Bekir yakalanmış olduğu ve ölümüne neden olan hastalığındayken Abdurrahman b. Avf yanına gelerek “Ey Resûlullah’ın halifesi! Nasıl sabahladın?” dedi. Ebu Bekir: “Sancılar içinde sabahladım. Yetmezmiş gibi bir de bana kendi yerime birilerini tayin etmemi istediniz. Bende tayin edince hepimiz burnunuzu kıvırdınız. Herkes kendinin tayin edilmesini istedi.” diyerek cevap verdi. Abdurrahman: “Vallahi arkadaşının Salih ve muslih olduğunu biliyorum. Dünya için üzülme.” dedi. Ebu Bekir: “Yapmış olduğum sadece şu üç şeye üzülürüm: Keşke bu işe girişmeseydim ve Ömer’i ellerimin arasına getirmeseydim. Ve keşke Resûlullah’ın kızı Fatıma’nın evini basıp da adamları sokarak evi aratmasaydım. Keşke Füca’e el-Selemi’yi yakmasaydım veya onu normal bir ölümle öldürseydim veya onu serbest bıraksaydım. Şu üç şeyide keşke yapsaydım: Eş’as b. Kays’ı getirip boynunu vursaydım ki o bana karşı cimri birisiydi. Nerede bir kötülük görse hemen o kötülüğe destek olurdu. Keşke Ebu Ubeyde’yi Mağrib’e gönderseydim. Keşke Ömer’i Meşrik topraklarına gönderseydim. Ellerimi Allah yolunda takdim etmiş olurum ve keşke Halid b. Velid’i Bezahe’ye göndermiş olsaydım. Şu üç şeyi de keşke Resûlullah’a sorsaydım: Bu işin kimin olmasını ve bunun için karışıklık çıkmamasını. Bu işte ensarın herhangi bir hakkının olup olmadığını ve hala ve teyzenin veraset hakkının olup olmadığını.” dedi ve ardından şöyle devam etti: “Dünyanızdan hiçbir şey elde etmedim. Nefsimi Allah’ın malı, Müslümanların hakları ve yetim mallarına vasi olarak adadım. Benden sonra bu işi Ömer’e

bırakıyorum. Beytü'l maldan bazı aldıklarım oldu. Öldüğümde falan yerde duvarım var o satılsın ve beytü'l mala ödensin.” dedi.

s.138

Ebu Bekir hanımı Esmâ binti Umeys'in kendisini yıkamasını vasiyet etti. Vasiyeti yerine getirildi ve gece defnedildi. Ebu Bekir'in veziri Ömer b. Hattab idi. Vefatı Cemazielahirin bitimine sekiz gece kala salı günüydü. Acem aylarından Ağustos ayı idi. Bazılarına göre de Cemazielahirin bitimine iki gece kala idi. Sene 13 idi. Namazını Ömer b. Hattab kıldırdı ve Resûlullah'ın kabrinin bulunduğu eve defnedildi. Vefat ettiğinde altmış üç yaşındaydı. Üç erkek çocuğu vardı, onlardan birisi Ebu Bekir hayattayken vefat etmişti ki o da Abdullah idi. Sonra iki oğlu Muhammed ve Abdurrahman dünyaya geldiler. Hacibi mevlası olan Sedid idi. Vilayeti iki yıl dört ay sürmüştü. Sene 12'de insanlara Hac yaptırdı. Ebu Bekir vefat ettiğinde tayin ettiği valiler şu adları geçenler idi: Attab b. Esid Mekke'de, Osman b. Ebül-As Taif'te, ensardan bir adam Yemame'de, Huzeyfe b. Musın Uman'da, Alâ b. el-Hadrami Bahreyn'de, Halid b. Velid Şam ordusunda, Müsenna b. Harise el-Şibani Kufe'de, Süveyd b. Kuhtuba Basra'da.

Ebu Bekir'in sıfatları: Beyaz tenli, ince bükük belli, düğmeleri kuşağını tutmazdı. Yüzünde damarları görünürdü. Çukur gözlü ellerinin damarları görünürdü. Sakalını kına ve ketem ile boyardı.

Fıkıh aldığı kişiler: Ali b. Ebu Talib, Ömer b. Hattab, Muaz b. Cebel, Ubey b. Ka'b, Zeyd b. Sabit ve Abdullah b. Mes'ud idiler.

s.139

3.46. ÖMER B. EL-HATTAB DÖNEMİ

Sonra Ömer b. El-Hattab b. Nüfeyl b. Abdü-l Üzze b. Rebah b. Abdullah İbnî Kurt b. Rezah b. Udey b. Kab hilafete geçti. Annesi: Hanteme binti Haşim b. El-Muğira b. Abdullah b. Ömer b. Mahzum'dur. Hilafete geçtiği gün Salı günüydü. Cemaziyülevvel ayının bitimine iki gece kalmıştı. Bazılarına göre de yedi gece kalmıştı. Hicret'in on üçüncü senesiydi. Acem aylarından Ağustos ayı idi. O gün güneş aslanda on altı dereceydi. Ay akrepte yirmi dört derece ve on dakika idi Zuhâl yaya otuz derece gerideydi. Müşteri balığa dokuz derece ve otuz dakika gerideydi. Merih sevrde on bir derece ve elli dakika idi. Utarid başakta on derece ve otuz dakika idi. Ras yayda on iki derece ve otuz beş derece idi.

Ömer Ebu Bekir'in yerine oturmaksızın minbere çıktı. İnsanlara hitab etti ve Allah'a hamd ve sena edip Resûlullah'a salavat getirdi. Ve Ebu Bekir'in faziletini zikrederek ona rahmet okudu. Sonra şöyle dedi: "Ben ki sizden bir adamım başka bir şey değil, eğer ki Resûlullah halifesinin emrini yerine getirmekten nefret etseydim sizin sorumluluğunuzu üstlenmezdim." İnsanlar ona övgüde hayır söylediler.

Ömer hilafete geçtiğinde ilk işi redde (dinden dönenler) ehlinin esirlerini azad ederek tekrar aşiretlerine vermektir. Ve bu konuda şöyle dedi: "Esirliğin Araplara sünnet olmasını istemiyorum."

Ömer, Ebu Ubeyde b. El-Cerrah'a Ebu Bekir'in vefat haberini adamı Yerfe ile gönderdi. Ve kendisini Şüddad b. Evs ile beraber Şam vilayetine Halid'in yerine atadığını Halid'i de Ebu Ubeyde'nin yerine geçirdiğini yazdı. Halid'in Ömer'e karşı söylediği bir sözden dolayı Ömer'in ona karşı görüşü kötüydü. Dayısının oğlu olmasına rağmen.

Ebu Bekir vefat etmeden dört gün önce Halid b. Velid ve beraberindeki Müslümanlar Şam topraklarından Merc el-Suffar'ı fethedip Şam şehrini kuşatmışlardı.

s.140

Ebu Ubeyde Ömer'den gelen haberi Halid'den gizli tuttu. Tâ ki Ömer'in Ebu Ubeyde'ye Humus ve Şam çevrelerine yönelmesi emrini içeren ikinci mektubu gelene dek. Durumu Halid'e bildirince Halid: "Ebu Bekir'e Allah rahmet eylesin, eğer sağ olsaydı beni azletmezdi." dedi.

Sonra Ebu Ubeyde'ye şöyle bir mektup yazdı: "Eğer Halid söylediklerinin yalan olduğunu söylerse bırak görevde kalsın aksi takdirde onun sarığını indir ve malını bölüş." Halid kız kardeşiyle istişare etti o da şöyle dedi: "Vallahi Hantemenin oğlu sen kendini yalanlamandan başka bir şey istemedi, sonra seni işinden alacak onun dediğini yapma." Halid de kendi nefsinin yalanlamadı. Bunun üzerine Bilal kalkarak onun sarığını soydu. Ebu Ubeyde'de onun malını pay etti. Ta ki ayakta kalabilenlerin bile bir tekini aldı, diğer tekini bıraktı.

Dımaşk'ı kuşatmaları tamamen bir sene ve artı günler sürdü. Ebu Ubeyde Bab el-Cabiye'yi, Halid Bab el-Şarki'yi, Amr b. El-Âs Bab Tümayı, Yezid b. Ebu Sufyan Bab el-Sağiri kuşatmışlardı. Bu iş böyle uzun sürünce Dımaşk hâkimi Ebu Ubeyde'ye Cabiye kapısını açarak barış istedi. Ebu Ubeyde de bu isteği kabul etti. Halid bu olayı ve kavmin barışa güvendiğini duyunca Bab el-Şarki'yi zorlayarak fethediyor. Sonra Ebu Ubeyde'ye diyor ki: "Bunları esir alacağım ki ben buraya

zorbalıkla girdim.” Ebu Ubeyde şöyle cevap veriyor: “Hayır onlara güven verdim.” Sonra Müslümanlar şehre girdiler ve barış yaptılar. Ki bu olay Hicret’in on dördüncü senesindeydi.

Vakıdı’ye göre de Halid onlarla savaş yaptı ve barış yazısını el-Eskaf’e yazdırdı. Ve onlara güven verdi. Ebu Ubeyde ‘de bunu uygun görerek onayladı.

İşte bu senede Ömer b. El-Hattab Ramazan ayı kıyamını sünnet kıldı ve bu konuyu şehirlere tebliğ etti. Ve Ubey b. Kab ve Temim el-Dariye insanlara namaz kıldırılmalarını emretti. Bu konuda kendisine şöyle dediler: “Ne Resûlullah bunu yaptı ne de Ebu Bekir.” Ömer şöyle cevap verdi: “Eğer bidat ise bu ne güzel bidattır.” Ebu Ubeyde Amr b. El-Âs’ı Ürdün ve Filistin’e göndererek Ömer ve ashabın müdafaa etmeleri için insanları topluyor ve Amr’a destek olarak Şerhabil b. Hasne’yi gönderiyor.

Ebu Ubeyde Rum topluluğuna yöneliyor ve Taberriye haricinde tüm Ürdün’ü zorlayarak fethediyor.

s.141

Taberriye ehli savaş istemeyerek ev ve kiliselerinin paylaşılmasına rıza gösterdiler. Buna görevlendirilen Şurhabil b. Hasene idi.

Rumlar Ebu Ubeyde’nin geldiğini duyunca Fihl’e gitmişlerdi.

Ebu Ubeyde Müslümanları hazırlayarak sağına Muaz b. Cebel’i soluna Haşim b. Utbe’yi yayalara Sa’d b. Zeyd’i atlılara da Halid b. Velid’i tayin etti. Rumlarla karşılaştılar ve ilk karşılaşan Halid idi. Allah Rumları hezimete uğrattı. Bunun üzerine Rumlar cizye vermeleri karşılığında sulh talep ettiler. Ebu Ubeyde’de bu isteği kabul etti ve gitti. Amr b. El-Âs’ı geride kalan Ürdün topraklarına tayin etti. Halid’i ise kendisinin gideceği Ba’albek ve Buka topraklarına yönlendirdi. Halid yönlendirildiği toprakları fethederek Humus’a varınca Ebu Ubeyde ona yetişti ve Humus ehlini yoğun bir kuşatma altına aldılar. Bunun üzerine onlar sulh talep ettiler. Ebu Ubeyde sulha karşılık onlardan bütün şehirleri için yüz yetmiş bin dirhem aldı. Sonra Müslümanlar şehre girdiler. Ardından Ebu Ubeyde görevlilerini Humus civarına gönderdi. Sonra Rumların bütün şehirlerde daha önce böyle çoklu halde toplandıklarının görülmediğini duyunca Şam’a dönerek bu haberi Ömer’e ilettiler. Bunun üzerine Ömer Humus’tan Şam’a dönmelerine karşı çıktı. Hal böyleyken Ebu Ubeyde Müslümanları toplayarak Yermük’e ordugâh kurdu. Celbe b. Eyhem kendi kavminden olan askerlerle birlikte Rumların ön safında yer almaktaydı. Ebu Ubeyde de Halid’i ön safı yerleştirerek müşriklerle savaşa başladı. Rumların başkanı Mahan

ile karşılaşarak şiddetli bir savaş yaparak Ebu Ubeyde ve Müslümanlar Rumları hezimete uğrattılar. Bu olaya Vaka-i Celile-i Hatb denildi. Rumlardan çok sayıda ölü oldu. Allah Müslümanları zafere erdirdi. Bu vakıa hicretin on beşinci senesinde gerçekleşti.

Ebu Ubeyde içlerinde Huzeyfe b. Yaman'da bulunan bir heyeti Ömer'e gönderdi. Ki Ömer gecelerce haberi beklemekten yorulmuştu. Haberi duyunca secdeye kapıldı ve şöyle dedi: "Ebu Ubeyde'yi zafere erdiren Allah'a hamdolsun. Vallahi eğer fetih olmasaydı birileri şöyle derdi: "Eğer ki (... * esaslı silinmiştir) Halid b. Velid"

s.142

Ebu Ubeyde Halid'i Rumların bölgesinde bırakıp Kınnesrin'e uğrayarak Halep'e varması üzerine oranın ehli sığınmaya başladı ve barış ve güven talep ettiler. Ebu Ubeyde taleplerini kabul ederek onlara güven anlaşması yazdı ve Malik b. El-Eşter'i yolu kesmiş olan Rumlara yönlendirdi ve onlardan çok sayıda kişi öldürdü. Sonra Ebu Ubeyde Ürdün'e döndü. İlya ehlini kuşattı. Ki orası Beyti'l-Maktis'tir. Kuşatmayı uzun süre engellediler. Ebu Ubeyde'nin amr b. El-Âs'ı Kınnesrin'e göndermesi üzerine Halep, Kınnesrin ve Mumbiç ehli onunla barış anlaşması yaptılar. Ebu Ubeyde'nin Humus'ta yapmış olduğu şekilde. Kendisi de onları haraca bağladı. Yermük'ün ganimetleri Cabiye'de toparlatıldı ve Ömer'e haber gönderildi. Ömer'de onlara şu cevabı yazdı: "Beyti'l-Maktis'i fethetmedikçe ganimetlere dokunmayın." Rumlar Yermük'ten kaçtıklarında Ceble b. El-Eylem el-Gassani'nin kendi kavminin yanına varması üzerine kendisine Yezid b. Ebu Sufyan'dan topraklarında haraç ve cizye vermemesine dair bir mektup geliyor. El-Gassani şu cevabı veriyor: "Cizye'yi ancak uluç (kâfirler) verir ki ben bir Arap adamıyım."

Ömer, Ebu Ubeyd b. Mesud el-Sakafi ve el-Müsenna b. Harise el-Şibani'yi bir bölükle Irak'a göndermişti ki Kisra ölmüştü. Yerine kızı Boran geçmiş emirlerini uygulaması için Rüstem ve Feyruzan'ı görevlendirmişti. Ki onlar zayıflardı. Ebu Ubeyd el-Sakafi gelerek Fars silahlı güçleriyle şiddetli bir şekilde savaşıyor ve Allah Müslümanları muzaffer kılıyor ve mükâfatlarını vermiş oluyor. Rüstem Müslümanların geldiğini duyunca onlara Calinos adında bir adam gönderiyor. Baromsa denilen mevkide karşılaşıyorlar. Ve Farslar hezimete uğruyorlar. Böylece Ebu Ubeyd Baromsa'yı fethediyor. Ardından Rüstem onlara Zi'l-Hacib kumandasında fil ordusunu gönderiyor. Ve şiddetli bir şekilde savaşıyorlar. Ve Müslümanların atları fillerden kaçıyor. Bunun üzerine Ebu Ubeyd kılıcını çekerek

filin hortumunu kesiyor. Ve bunun sonucunda fil kendisinin üzerine oturuyor ve orada ölüyor. Hal böyleyken ordunun kumandasına El-Müsenna b. Harise El-Şeybâni geçiyor. Bu haber Ömer'e ulaştığında Ömer şiddetli bir gama kapılıyor.

Ardından Cerir b. Abdullah el-Bece yandaşları Ezdilerden olan ve Beceliler'in oluşturmuş olduğu ve komutanı Arfece b. Herseme olan ordu ile Yemen'den geldiler.

s.143

Ömer onlara Irak'a nüfuz etmeleri ve kumandanlarının Arfece olduğunu emretti. Bu olay üzerine Cerir kızarak şöyle dedi: "Vallahi adam bizden değil!" Arfece ise: "Doğrudur." dedi. Ömer Cerir b. Abdullah'ı Kufe'ye gönderdi. Ve orda Merzeban el-Mezar ile karşılaşarak savaştılar. Merzeban'ı öldürdü ve ordusunu hezimete uğrattı. Askerlerin birçoğu Dicle'de boğuldular. Celil Nahile'ye vardı ve orda Mehran'ın kumandasındaki ordu ile karşılaşarak onlarla şiddetli savaştılar. Bu karşılaşmada Munzir b. Hassan Mehran'ı vurarak bineğinin üzerinden düşürdü. Ve Cerir'de gelip Mehran'ın kafasını kesti. Ardından Cerir ve Münzir ganimet konusunda anlaşmazlığa düşüyor. Daha sonra Cerir silahları Münzir ise o bölgeyi alarak anlaşıyorlar. Bu olay Hicret'in on dördüncü senesinde vuku bulmuştur. Farslar içerisinde buldukları bu zayıf durumu ve Müslümanların kendilerinden daha üstün durumda olduklarını görünce Rüstem ve Feyruzan'ı öldürmek için bir araya gelip şöyle diyorlar: "Durum böyle olunca parçalanacağız." Hala yirmi yaşında olan Kisra'nın oğlu Yezdücürd'ü kendilerine kral yapıyorlar. Hal böyle olunca Yezdücürd durumu zapt ederek işleri düzene bindiriyor. Memleket kıyama geliyor ve Farslar güçleniyorlar. Bunun sonucu Müslümanları yaylalardan çıkardılar ve yapmış oldukları bütün anlaşmaları bozdular. Müslümanlar kenara çekildiler. Ömer bu haberi alınca Irak'a gitmek istedi. Sonra istişare ederek Sa'd b. Ebu Vakkas'ın gitmesine karar verdiler. Bunun üzerine onu sekiz bin kişi ile Kadisiye'ye gönderiyor. Utbe b. Gazvan'ı da Dicle, Ebla, Eberkabaz ve Meysan'a gönderdi. Oraları fethetti ve Basra'ya geçerek oralarda mescidini yaptırdı. Sa'd Kadisiye'de kaldı. Sonra Müslümanlar Azâd Merd'in kızına galip geldiler. Ve elinde olan yük ve malları alarak Müslümanlar arasında paylaşıyorlar. Hal böyle olunca Müslümanlar güçlendiler. Ardından Sa'd Kisra'ya Numan b. Mükrim önderliğinde bir cemaat göndererek İslam'a davet ediyor. Onun yanına düzgün bir elbiseyle giriyorlar ve Sa'd'ın kendilerini ne amaçla gönderdiğini söyleyerek kendisini İslam'a davet edip

cizye vermesini söylüyorlar. Bu olay Kisra'yı kızdırdı. Bunun üzerine bir torba toprak isteyerek şöyle dedi: “Bunu en asillerinin başına yükleyin. Eğer elçiye zeval olmasaydı bunları öldürürdüm.”

s.144

Durum böyle olunca Asım b. Amr: “Kavmin efendisi benim.” dedi ve toprağı kendisine yüklediler. Ardından Asım hızlı bir şekilde çıkarak şöyle dedi: “Vallahi onlara karşı kazandık ve topraklarına bastık.” Rüstem bu haberi duyunca zoruna gidiyor ve şöyle diyor: “Heccame'nin oğlunun nesi var? Bu nasıl krallıktır?” denilenlere göre Heccame Yezdücerd'in annesidir.

Sonra elçiler gönderiliyor. İçeri girmeleri üzerine Kisra ve Farsların korkusu daha da şiddetleniyor. Rüstem'i Sa'd ile görüşmeye gönderiyorlar. Rüstem'de bu emirden hoşnut olmadığı halde istemeyerek gidiyor. Necef'e varınca Sa'd'e haber göndererek: “Bana adamlarını gönder görüşelim.” diyor. Bunun üzerine Sa'd şu adamlarını gönderiyor: Muğire b. Şu'be, Bısr b. Ebu Ruhm, Arfece b. Herseme, Huzeyfe ibn. Mihsan, Rib'i b. Âmir, Kirfa b. Zahir, Mez'ur b. Udey, Mudarib b. Yezid, Şu'be b. Murre'yi gönderdi ki bunlar Arapların dehalarındandır. İşte bunlar tek tek içeriye girdiler ve her bir arkadaşlarının dediği anı sözü söyleyerek İslam'a davet ettiler veya cizye vermesini istediler. Hal böyleyken İslam'a girmeyi tercih ettiğini belirtiyorlar ama arkadaşlarından korkuyor. Kime arz ettiyse bu işe soğuk baktıklarını gördü. Rüstem durumun böyle olduğunu görünce orduyu hazırlayarak altından bir tahta oturdu ve arkadaşlarını değiştirdi. Ve helak olacaklarını bildi ki kendisi müneccim idi. Kardeşine şöyle yazdı: “Bismillahi veliyyürrahme el-isbahd Rüstem'den kardeşine amma ba'di gördüm ki müşteri düşüşte Zühre yükseliştir. Bu da dönemin sonu demektir. Vesselamu aleyke el-dehrü-l daim.”

Sa'd b. Ebu Vakkas Müslümanlara hitap ederek onları cihada teşvik etti. Ve Allah'ın Resulü'ne vaat ettiği zafer dinin zuhur edeceğini bildirdi ve Müslümanlardan her biri arkadaşını teşvik etti. Öyle namazından sonra aralarında şiddetli bir savaş başladı. O gün Sa'd hastaydı. Uzeyd köküne giderek oraya sığındı. Rüstem bunu duyunca gözünü köşke dikeyor ve oraya atlılar gönderiyor. Bunu öğrenen Müslümanlarda köşke yöneliyorlar ve Rüstem'in askerlerini hezimetle uğrıyorlar. İkinci gün sabahına Halid b. Velid'in birliğinde olan Ebu Ubeyde'nin altı bin askeri yardıma geliyor.

s.145

Bunlardan beş bini Mıdar ve Rabialardan bini ise Müslümanların çeşitli karışımından oluşmaktadır. Başlarında ise Mirkal Haşim b. Utbe b. Ebu Vakkas vardı. Şam'ın fethi Kadisiye fethinden bir ay önce idi. Bu olayın üçüncü günü Rüstem'in filleri meydana sürmesi üzerine İslam bölükleri az daha dağılacaklardı. Durum böyle olunca Müslümanlar fillerin üzerlerine giderek gözlerini oydular ve hortumlarını kestiler. Savaşın dördüncü günü Müslümanlar ilerlemişler ve üstünlük sağlamışlardı. Katır üzerinde olan bir çuvalın üzerine düşmesiyle Rüstem ölmüştü. Çuvalı katırın üstünden Hilal ibn. Ullefe düşürmüştü. Ardından tahtın üzerine çıkarak: “ Rabbül-Kâbe Rüstem'i öldürdüm. Bana gelin bana!” diye bağırdı.

Bazılarına göre de onu Cerir b. Abdullah'ın kardeşinin oğlu Züheyr b. Abdüş-Şems öldürdü. Onlardan çok sayıda ölenler oldu. Rüstem'den alınan mallar pay edildi. Atlılara on dört bin yaya savaşçılara ise yedi bin yüz düştü. Şehit aileleri ve kadınlara da o alınan mallardan verildi. Köleler hakkında ise Sa'd Ömer'e elçi gönderdi. O da her köleye seksen dinar verilmesini söyledi. Resûlullah'ın Bedr ehlinden olan arkadaşlarından Kadissiye'de yetmiş adam bulunmaktaydı. Biat-ı Rıdvan ehli ve fethiye katılanlardan yüz yirmi kişi bulunmaktaydı. Resûlullah'ın arkadaşlarından yüz kişi bulunmaktaydı. Farslar sağlarına sollarına bakmayarak Medain'e kaçtılar. Başlarında Yezdücerd bulunmaktaydı. Sa'd Müslümanlarla birlikte peşlerine düştü ve onları bir ay on beş gün kuşattı. Bunun üzerine Farslar hezimete uğrayarak oradan çıktılar. Böylece Medain fethedilmiş oldu. Bu olayın Hicret'in on altıncı senesinde meydana geldiği söylendi. Bu arada Ömer kitapları tarihlendirdi ve tarihi Resûlullah'ın doğumu tarihine göre yazmak istedi. Sonra dedi ki Mebastan itibaren olsun. Ali Hicret'e göre yazmasını önerince hicrete göre tarih yazdı.

Utbe b. Gazvan, Basra'da Mecaşi'b. Mesud el-Selemi'yi kendi yerine tayin etti. Orduya ise Muğira b. Şu'be'yi tayin etti ve Ömer'e doğru yola çıktı. Ardından Meysan ve Dicle kenarında bulunan Acemler başlarında Filkan olmak üzere savaşmaya geldiler.

s.146

Bunu üzerine Muğire b. Şu'be Müslümanları toplayarak yola çıktı. Ve orada savaştilar. Acemleri hezimete uğratarak ahalisini esir aldı. Ardından bu olayı Ömer b. Hattap'a bildirdi. Ömer'in cevabı şöyle oldu:

Devamında Muğire'ye şöyle yazdı. "Utbe b. Gazvan gelene dek sen onun konumundasın." Utbe Ömer'in yanından çıktıktan sonra Medine ve Basra arsında vefat etti. Bunun üzerine Ömer Muğire'yi Basra'ya vali tayin etti.

Kadisiye vakası meydana gelince Muğire görevini Sa'd tenazül ederek kendi işine döndü. Bu azada Hilaloğullarından Ümmü Cemil adında bir bayan ve Muğire hakkında farklı görüşler ortaya atılmıştır ki o bayan el-Haccac b. Atik el-Sakkafi'nin hanımıdır. Müslümanlardan bir grup onun hakkında şüpheye düşmüştür. Buna Abu Bukre Nafi b. El-Hâris, Şibl b. Ma'bed ve Ziyad b. Ubeyd şahitlik yapmışlardır. Bu adamlara göre Muğire Ümmü Cemil'in yanına gitmiştir. Bu arada rüzgâr perdeyi havalandırılmış ve bu esnada Muğire ve Ümmü Cemil'i birlikte olurken görmüşler. Bu durumu görenlerden Ebu Bukre hemen Ömer'in yanına gitmiştir. Ebu Bukre'nin sesini duyan Ömer: "Bu Ebu Bukre midir?" Bunun üzerine Ebu Bukre "Evet." der. Ömer "Müjde mi getirdin?" dedikten sonra "Ebu Bukre Muğire hakkında konuşmaya geldim." diyor ve Ömer'e gördüklerini anlatıyor. Durumu öğrenen Ömer Ebu Musa el-Eş'ari'yi Muğire'nin yerine görevlendirerek Muğire'yi kendisine göndermesini emrediyor. Muğire Ömer'in yanına vardığında Ömer şahitlerle Muğire'yi yüzleştiriyor. Bu arada Ziyad geldi. Ömer onu görünce şu ifadeyi kullandı: "Muhammed'in arkadaşlarının ihanete yenir düşürmeyecek bir adamın yüzünü görüyorum." O adam yaklaşınca Ömer şöyle dedi: "Bu vaka ile ilgili ne diyorsun ey kartal çocuğu?" O da şöyle dedi: "Kötü bir iş gördüm, yük bir nefes duydum, farklı farklı ayaklar gördüm. Ancak sürmelikte sürme miline benzeyen bir ayak görmedim." Durumun böyle olduğunu öğrenen Ömer, Ebu Bekre, Nafi ve Şibl b. Ubeyd'i kırbaçlatıyor. Bunun üzerine Ebu Bekre şöyle diyor: "Şahit oluyorum ki Muğire zina yaptı." Ömer ikinci defa onu kırbaçlamaya kalktı. O esnada Basra'da Resûlullah'ın altmış sekiz arkadaşı bulunmaktaydı.

Konu Ebu Ubeyde ve onun Beyt-il Makdis'i kuşatmasına döndü. Çünkü olayları sene ve vaktine göre değerlendirdik.

Ebu Ubeyde, İlya ehlini sabırlı ve bu işi geciktirmelerini istediklerini Ömer'e bildirdi. Bazılarına göre:

s.147

İlya ehlinin Ömer'in kendilerine barışı getiren halife olmasını istediler.

Ebu Ubeyde bu konuda onlarla yazılı bir anlaşma yaptı ve Ömer'e bildirdi. Ömer kendisinin yerine Osman b. Affan'ı görevlendirerek Şam'a doğru yol aldı. Ömer Halid'in olduğu bölgeye yaklaştı ve insanların en önünde olarak yola devam

etti. Bu olay Hicret'in on altıncı senesi Recep ayına dek geldi. Şam topraklarına vardı. Sonra Beyt-il Makdis'e yönelerek orayı barışçıl fethetti. Ve onlara şu yazıyı yazdı: "Bismillahirrahmanirrahim. Bu yazıyı Ömer b. El-Hattap Beyt-il Makdis ehline yazmıştır. Muhakkak ki kanınız canınız güvence altındadır. Kiliselerinize ne kimse girecek ne de harap edilecektir." Oradan Amr b. El-Âs elinde boya malzemesiyle geldi ve dedi ki: "Bu nasıl yapılıyor?" O da dedi ki: "Üçte biri gidene kadar kaynatılacaktır." O da dedi ki: "Bunda uygunsuzluk yoktur."

Beyt-il Makdis barışı konusunda insanlar görüş ayrılığına düştüler ve dediler ki: "Yahudilerle barış yaptı. Bazıları da Nasara ile barış anlaşması yaptı." dedi. İcma sonucu Nasara ile barış yapıldığına vardılar. Bilal kalkarak şöyle dedi: "Ey müminlerin emiri! Şam askerleri kuş eti ve temiz ekmekten başkasını yemiyorlar. Ve bunu halk bulamıyordu." Bunun üzerine Ömer Şam emirlerine Müslümanlar için yemek temin etmelerini söyledi. Her gün her adama iki ekme ve turşu ve yağdan ne ele geçerse. Devamında Ömer ganimetlerin insanlar arasında eşit bir şekilde dağıtılmasını emretti ve dedi ki: "Evini bırakıp düşmanla savaşmak için gelenlerle evinden çıkıp gelenleri bir tutmuyorum." Oradan bir adam kalkarak şöyle dedi: "Allah bize hicret etmeyi kıldıysa bizde evimizi bırakıp gelmiş olduk."

Sonra Ömer Medine'ye doğru yola çıktı. O esnada Harac'da bir grup insana işkence edildiğini gördü ve dedi ki: "Bırakın onları ve işkence etmeyin çünkü Resûlullah'tan şu sözleri duymuştum: Dünyada insanlara azap ettirenleri Allah kıyamet günü azaplandıracaktır." Ardından onları azat ettirdi. Oradan Ceble b. Eyhem gelerek Ömer'e şöyle dedi: "Araplara uyguladığın gibi benden de mi sadak alıyorsun?" Ömer: "Bu Cizye'dir. Yoksa çık senin dininden olanların yanına git." dedi. O da kendi kavminden olan otuz bin kişiyle birlikte Rum topraklarına gitti. Durum böyle olunca Ömer söylediklerine pişman oldu.

s.148

Amr b. El-Âs elçi göndererek şöyle dedi: "Ey müminlerin emiri bana Mısır'a gitmeme izin ver. Eğer orayı fethedersek Müslümanlar için bir güçlük olmuş olur. Ki orası toprakların en verimlisidir ve en kolay fethedilecek yerdir." Bunun üzerine Ömer ona dört bin asker gönderdi. Onların hepsi de Akkeli olmak üzere ona şöyle dedi: "Sana hızlı bir şekilde mektubum gelecektir. Eğer iletim zamanında yetişirse Mısır'a girmeni emrediyorum. Eğer girdikten sonra mektubum ulaşırsa Mısır'a varmak üzeresindir, Allah'a tevekkül olmuş ol."

Amr hızlı bir şekilde harekete geçti. Filistin sonlarına doğru olan Rafah'a varınca Ömer'in elçisi iletiyi getirdi. Mektubu açmadı ta ki Ariş yakınlarında bir köye varana dek. Mektubu orada okudu ve dedi ki: "Bu köy neredendir?" Onlar da Mısır'dandır." dediler. O da şöyle dedi: "İleti bana vardığında Mısır'a girmişimdir ve yüzü beraber Allah'a tevekkül olmamı emretti." Ferama'ya vardı ve üç aya yakın savaşarak Allah'ın zaferine erdiler. Devam ederek Um-Duneys'e vardılar orada şiddetlice savaştılar. Fetih gecikti hal böyle olunca Ömer'e imdat mektubu gönderdi. Ömer'de dört bin adam gönderdi ve her bin adama bedel dört adam gönderdi. O adamlar: el-Zübeyr b. El-Avvam, Mukdat b. El-Esved, Ubade b. El-Samid ve Harice b. Huzafe bazılarına göre de Müslime b. Muhalled şiddetli bir savaş yaptılar. Zübeyr dedi ki: "Kendimi Allah'a hibe ediyorum ve Allah'tan Müslümanları zafere erdirmesini diliyorum." Merdiveni gece vakti kaleye dayadı ve kendisiyle beraber bir grup Müslüman girdi. Müslümanlar tekbir getirmeye başladı. Savaş daha da şiddetlenince onlar sulh isterler. Bazıları şöyle dedi: "El-Mukavkis adam başı ikişer dinar vererek Amr b. El-Âs ile barış yaptı." Bazılarına göre de sulh anlaşması yapılmadı zorbalıkla fethedildi.

Sonra yol olarak İskenderiye'ye vardı ki orada Rum toplulukları da bulunmaktaydı. Orada üç tane kale bulunmaktaydı. Aralarında üç ay süren şiddetli bir savaş yaşandı. Mukavkis Ömer'den İskenderiye esirlerini bırakması için ikişer dinar veriyor, Amr da icabet ediyor.

s.149

Bu haber Rum Kralı Harekle varınca, Harekle buna çok kızar.

Muvakkis dedi ki: "Ben onlara nasihatte bulundum ama bana ihanet ettiler. Sen onları dinlemeyerek bana icabet ettin."

Ardından Ömer hicretin on yedisinde Mekke'ye gitti Recep Umresini yaptı. Makamı genişleterek Beyt'ten uzaklaştırdı. Haceri genişletti ve Mescid-i Haram'ı yaptırdı ve genişletti. Genişletmek için bazıların evini satın aldı. Bu işe karşı gelenlerin evini yıktı ve değerlerini Beyt-ül Mal'a koydu. Evleri yıktırılanlar arasında Abbas b. Abd-l-Muttalip'te bulunuyordu. Ki kalktı Ömer'e şöyle dedi: "Evimi mi yıkıyorsun?" Ömer "Mescid-i Haram'ı genişletmek için." dedi. Abbas'da şöyle cevap verdi: "Resûlullah'ın şöyle dediğini işittim: "Allah Davud'a İlya da kendisine bir ev yapmasını emretti. O da Beyt-ül Maktis'i bina etti." Bina her yükseldiğinde devrilmişti. Davut şöyle demişti: "Ya Rab sen bana kendin için bir ev yapmamı emrettin. Ancak o evi yaptıkça yıkıldı." Allah ona şöyle vahyetti: "Ancak gönül

rızasıyla olanı kabul ederim. Sen ise o evi öfkeler içinde yaptın.” Davut durdu ve baktı ki bir parça yeri satın almamıştı. Gitti sahibinden satın aldı ki ancak binanın yapısını tamamladı. Bunun üzerine Ömer dedi ki: “Resûlullah’tan böyle işittiğine kim şahit olur?” Oradan bir grup insan kalktı ve şahit oldular. Böylece Ömer şöyle dedi: “Sen hükmet ey Ebu-l Fadıl! O da dedi ki: “Ben onu Allah’a bıraktım.” Ömer yirmi gün sonra oradan ayrıldı. Abbas Musab adındaki devesiyle Ömer’i takip etti. Ömer onu geçmişti durdu ve Abbas’ı bekledi. Ve şöyle dedi: “Ey Abbas! Seni geçtim. Haşimoğullarının önüne geçmek hiçbir kavmin haddi değildir. (... * silinmiştir.) Abbas şöyle cevap verdi: “Allah bizi peygamberlikte hilafette zayıf gördü.” Sonra Ömer Şam’a doğru yol aldı. Serğ’e varınca taun hastalığının çoğaldığının haberini aldı, tekrar geri döndü. Şam emirleriyle karşılaştı. Ebu Ubeyde b. Cerrah Ömer’e yönelik ağır sözler söyleyerek şöyle dedi: “Allahu Teâlâ’nın kaderinden mi kaçırıyorsun?” Ömer: “Evet Allah’ın kaderinden Allah’ın kaderine kaçıyorum.” dedi. Ve aynı bu senede Ömer Ali b. Ebu Talip’ten kızı Ümmü Gülsüm’ü istedi ki onun annesi Resûlullah’ın kızı Fatıma idi. Ali: “Daha küçüktür.” dedi. Ömer şöyle cevap verdi: “Senin dediğin anlamda değil. Ancak Resûlullah’ın şöyle dediğini işitmiştim: Kıyamet günü bütün sebep ve nesepler kesilir. Sadece benim sebebim nesebim ve eniştelерim hariçtir.” Bende buna dayanarak Resûlullah’a sebep ve damat olmak istedim.”

s.150

Sonra onunla evlendi ve mehir olarak on bin dinar verdi. İşte bu sene Müslümanlar Kufe’ye indiler ve orada planlar yapıp evler inşa ettiler. Denilenlere göre olay Hicret’in on sekizinci senesinde gerçekleşmiştir. Oraya Resûlullah’ın ashabından seksen adam inmiştir. Bu Remadekül yılında insanlar şiddetli bir yokluk, kuraklık ve açlığa uğramışlardır. O yıl ise Hicret’in on sekizinci senesiydi. Ömer insanları toplayarak yağmur duasına çıktı. Abbas b. Abdül-Muttalib’in elinden tutarak şöyle dua etti: “Allah’ım peygamberinin amcası vesilesiyle sana yaklaşıyoruz. Peygamber vesilesi hakkında hayal kırıklığına uğramasınlar.” Bunun üzerine yağmurla sulandılar. O yıl Ömer yiyecekleri Müslüman ailelerine dağıttı ve hükümleri altında yaşayan insanların çocuklarının ihtiyaçlarının Beyt-ül Mal’in karşılayacağını emretti. İşte bu sene Ömer’e emir-ül müminin denildi ki Allah Resulü’nün halifesi diye anılırdı. Ebu Musa el-Eş’ari kendisine şu şekilde bir yazı yazmıştı: “Allah’ın kulu müminlerin emiri Ömer’e” şöyle de denilmektedir ki: Muğire b. Şu’be kendisine gelerek şöyle dedi: “Esselam-u aleyke ya emir-i

müminin.” Ömer: “ Bu sözün rahatsız edicidir.” diye cevap verir. O da: “Müslüman değil miyiz?” der. Ömer: “Evet.” Diye cevap verir. Muğire: “Sende emirimiz değil misin?” Ömer: “Allahümme, evet.” dedi. Bu arada Ebu Ubeyde b. Cerrah, Ayyad b. Ganem el-Fihri’yi kuşatma altında olan Cezire’ye göndermişti. Sonra Rakka, Suruç, Ruha, Nusaybin vs. Cezire şehirlerini fethetti. Şehirlerin hepsinin fethi sulh ile olmuştur. Sonra onları haraca tabi tuttu. Toprak ve adam başı haraç aldı. Kişi başı 4, 5 ve 6 dinar haraç alacaktır ki bu Hicret’in on sekizinci senesinde vuku buldu. Sonra Ebu Ubeyde’nin yanına döndü.

Şam’da hastalıklar çoğaldı. İşte o hastalık “Amavas” hastalığıydı. Ebu Ubeyde b. Cerrah öldü yerine Iyas b. Ganem Humus ve Kinnesrin’e geçti. Muaz b. Cebel Ürdün’e geçti ki Muaz çok geçmeden birkaç gün sonra öldü. Bu arada Yezid b. Ebu Sufyan ve Şerhabil’de öldüler. Yezid’in yerine Ömer Muaviye’yi geçirdi. O sene Amavas hastalığından yirmi beş bin kişi ölmüştü.

s.151

Bu arada fiyatlar arttı ve insanlar karaborsacılığa başvurdular. Ömer ise bunu nehyetti. Bu yılda El-Fadl b. El-Abbas b. Abdülmuttalip Filistin’de vefat etmiştir. O günlerde Filistin fethedilmişti. Kayseriye hariç olmak üzere o dönemde Filistin’in hâkimi Muaviye’dir. Filistin hicretin on sekizinci senesinde vuku bulmuştur. Denilenlere göre orada seksen bin savaşçı bulunmaktaydı ve Ömer’e cüzamlardan iki adam müjde vermek üzere gönderen Muaviye bunların ardından da Hus’ümoğullarından Züheyr adında bir kişiyi göndererek şöyle dedi: “Eğer Cüzamlıları geçersen git Ömer’e müjdeyi sen ver.” Hus’ümlü olan cüzamlıların yanına vardığında onların uyuduğunu gördü ve devam edip gece vakti Medine’ye vardı. Ömer’e haberi yetiştirdi. Haberi alan Ömer hamd edip tekbir getirerek mescide gitti ve ateş istedi. Ateş geldikten sonra Allah’a hamd ederek Kayseriye’nin fethini halka müjdeledi.

Sa’ad b. Ebi Vakkas Medain’de üç yıl kaldıktan sonra Ömer’e bir mektup yolladı. Mektupta Farsların Celula’da toplandığını bildirmiştir ki Celula Hilvan yakınlarında bulunan es-Sevad köylerinden biridir. Bu mektuba Ömer’in cevabı şu şekilde olmuştur: “Beraberindekilerle birlikte direnin.” Sonra Abdullah b. Mesud’u Saad’ın yerine tayin etmiştir. Denilenlere göre Selman’ı Medain’e tayin etmiştir. Ki Mesud din bilgisi öğretmek üzere oraya görevlendirilmişti. Ve o sene orada Celula Vakası Hicret’in on dokuzuncu yılında meydana gelmiştir. Allah onları zafere erdirene dek savaşmışlardır. Farslardan çok sayıda ölü olmuştur. Ve Yezdücerd

beraberindekilerle birlikte hezimete uğrayarak kaçmıştır. İslam orduları Yezdücerd'i takip ederek Asbahan'da yakalamışlardır. Sonra Rey nahiyesine doğru yönelen Yezdücerd'i orada Taberistan emiri karşılamış ve savunma için büyük hazırlıklar yapıldığını bildirmiştir. Yezdücerd bunu kabul etmemiş ve Merv'e yönelmiştir. Yezdücerd'in bin atlısı bin piyadesi ve bin savaş davulcusu bulunmaktaydı. Kaçmaya devam ederek Beytü-l Tahhan'a vardı. Orada İslam ordusu onu yakalayıp öldürdüler. Yezdücerd'in atlıları Belih'e, davulcuları Hurat'a, piyadeleride Merv'e kaçtılar. Böylece Fars birlikleri darmadağın oldular. Allah mülklerini yok etti, topluluklarını paramparça etti. Sonra Sa'd Kufe'ye döndü ve mescidine adım attı. El-Eş'as, Cebbane-i Kinde ve civarına Yezid b. Abdullah El-Beriyye nahiyesi ve Becele civarına yerleştiler.

Ömer Kufe'de Resûlullah'ın arkadaşlarıyla istişarede bulundu. Ona cevaben bazıları şöyle dedi: “Ganimetleri aramızda bölüştür.” Bunun üzerine Ömer, Ali'ye danıştı. Ali de şöyle dedi: “Eğer bugün paylaşırsan sonradan gelecek olanlara hiç bir şey kalmayacaktır. Ellerinde bırak çalışmasını yapsınlar bize ve bizden sonra gelecek olanların işine yararlar.”

s.152

Ömer: “Allah seni muvaffak kılsın. Fikir budur.” dedi. Ardından Osman b. Huneyf ve Huzeyfe b. El-Yaman'ı vergi toplamak üzere Sevad'a gönderdi ve araziye işleyenlere güçlerinin üstünde vergi yüklememelerini emretti. Ancak verimsiz topraklar yerleşim yerlerinden su göletlerinden haraç almamalarını emretmiştir. Osman Hilvan dağından Fırat'ın alt kısmı olan Arap toprakları hariç her yerden vergi aldı ve Ömer'e şöyle yazdı: “Ziraata elverişli sulak yerlerden ister yerleşim olmuş ister olmamış ister işlenmiş isterse de işlenmemiş olsun sahiplerinden (...*) dirhem alınmıştır. Bağlı olandan onar dirhem, hurma ağacı sahiplerinden ise beşer dirhem alınmıştır.” Onları haraca şöyle tabi tuttu: Mal varlığı çok olanlardan yılda kırk sekiz dirhem, mal varlıkları biraz daha düşük olanlardan yirmi dört dirhem, mal varlığı olmayanlara ise yılda on iki dirhem haraç uyguladı ve dedi ki: “Ayda bir dirhem adama güç gelmez.” İlk sene Sevad (Irak) dan toplanan haraç miktarı seksen bin dirhem idi. Kabil'den toplanan miktar ise yirmi ve bin bin dirhem idi. Vergi toplama görevlileri bağda Osman b. Huneyf'in etrafında toplanarak Mısır yakınlarında salkımın bir dirheme satıldığını söylediler. Ömer üzüm vergisi almalarını istedi. Ömer sanayicilerle de ürünlerin değerine göre cizye alırdı. Ali de öyle onun yaptığı gibi yaptı. Ömer Ebu Musa el-Eş'ari'ye Basra'dan alacağı haracı Osman b.

Huneyf'in Kufe'de uyguladığı şekilde kendisinin de uygulamasına dair bir mektup gönderdi. Ömer Osman b. Huneyf'e şöyle bir mektup yazdı: "Medine ahalisine alacaklarını getir. Çünkü onlar haraçların ortaklarıdır." O da yirmi bin bin ile otuz bin bin arası getirdi.

s.153

Ömer Hicret'in yirminci senesinde dağıtım kurulu kurdu ve şöyle dedi: "Mallar çoğalmıştır." Bunun üzerine kendisine divan kurmasını önerdiler. Kendisi de: "Ali b. Ebu Talib, Muhzime b. Neffel ve Cubeyr b. Mut'imi çağırarak evlere dağıtım yapın ve ilk önce Abdümünafogullarından başlayın." dedi. İlk önce Ali b. Ebu Talib'e beş bin dirhem yazdılar. Bazılarına göre de Abbas b. Abdülmuttalip'ten başlanmıştır. Üç bin dirhem verilmiştir. Bedir Savaşı'na katılan Kureyşlilere üçer bin, Bedir'e katılmış olan Ensarlara dörder bin Mekke ahalisinden Kureyş büyüklerine Ebu Sufyan b. Harb ve Muaviye b. Ebu Sufyan gibilerine beşer bin dirhem sonra Bedir'e şahit olmayan Kureyşlilere müminlerin analarına altışar bin, Ayşe, Um Habibe ve Hafsa'ya on ikişer bin, Safiye ve Cüveyriye'ye beşer bin, Ömer kendi nefesine dört bin, oğlu Abdullah'a beş bin, hicret etmeyen Mekkelilere altı yüz ve yedi yüz dirhem Yemen ahalisine dört yüz, Mıdarlılara üçer yüz, Rabialılara ikişer yüz dirhem dağıtılmıştır. İlk dağıtılan mal ise Ebu Hureyre'nin Bahreyn'den getirmiş olduğu mallardır. Meblağı yedi yüz bin dirhemdir. Sonra dedi ki: "İnsanların menzillerine göre yazın. Önce Abdümünafogulları sonra Ebu Bekir ve kavmi sonra Ömer b. Hattap ve kavmi." Ardından Ömer şöyle dedi: "Vallahi böyle Resûlullah'ın akrabası olmak istedim. Lakin önce Resûlullah'tan başlayın sonra daha yakın ve yakınlarına, ta ki Allah Ömer'i hangi konuma koymuşsa siz de o konuma koyun." Muhacir kadınlara ve diğer kadınlara da faziletleri değerince verilmesini farz kıldı. Ki o farz kıldığı meblağ iki bin, bin beş yüz ve bin dirhemdi. Esmâ binti Umeyse, Gülsüm binti Ukbe b. Ebu Mu'it ve Havle binti Hâkim bin el-Evkaş (Osman b. Maz'un'un hanımı) a ikişer bin. Ümmü Abd 'e bin beş yüz, Acemlerin eşrafına Nehr-il Melik ve El-Nahir hanın ileri geleni Firuz b. Yezdücerd'e Felluce'nin ileri gelenlerinden Bubuhra'nın oğulları Halid ve Cemil'a, Hurmuzan'a Babil ileri geleni Bestam b. Nersi'ye ve Cüfeyne el-Ubadiye ikişer bin dirhem ardından şöyle dedi:

s.154

"Eşraf kavimlerdir. Diğerlerinden farklı tutmayı istedim." Ömer son yıllarında şöyle dedi: "Yapmış olduğum işte bazı insanları bazılarından üstün tuttum. Eğer bu yıl yaşadıysam insanları eşit tutup kırmızıyı karadan üstün Arap'ı Acem'den

üstün görmedim. Resûlullah ve Ebu Bekir'in yaptığı gibi yaptım." O sene şehirler kurdular ve dedi ki: "Şehirler yedi adettir; Medine, Şam, Cezire, Kufe ve Basra birer şehirdirler."

Ordular kurarak yapılandı. Filistin ordusu, Cezire ordusu, Musul ordusu ve Kınnesrin ordusu.

İşte bu senede Amr b. El-Âs İskenderiye vs. Mısır topraklarını fethetti ve oradan on dört bin bin dinar haraç topladı. Her baş üzerine bir dinar aldı.

Kalelerinden alınan haraç tutarı ise her yüz irdibden iki irdib aldı. Hirakl'ın arkadaşlarını oradan çıkardı. Rum kralı Hirakl öldü. Bunun üzerine Rumlar daha da zayıf düştüler. Amr b. El-Âs İskenderiyye'yi fethettiğinde Muaviye b. Hudeyci el-Kindi'yi vefd olarak Ömer'e gönderdi ve dedi ki: "Benle beraber yaz!" O da: "Senle beraber yazıp ne yapacağım?" dedi. Amr "Neler gördüğünü yaz ve mektubu ona yetiştir." dedi. Haber Ömer'e varınca hemen secdeye kapıldı. Ömer Amr b. El-Âs'a deniz üzerinden Medine'ye tüm Müslümanlara yetecek yemek göndermesini tâ ki el-Car sahiline getirmelerini söyledi. O da Kulzüm'e yiyecekleri gönderdi. Sonra denizde yükleri yirmi bineğe yüklediler. Her bineğe az çok üç bin irdeb yüklediler. Ta ki Car'a vardılar. Ömer gemilerin geldiğini duyunca Resûlullah'ın bir grup arkadaşıyla beraber Car'a doğru gitti. Ardından yiyecekleri teslim alanı vekil tayin ederek oraya iki köşk yaptırdı ve yiyecekleri oraya koydurdu. Sonra Zeyd b. Sabit'e insanlara senet yazmasını sonra insanlara hak tanıyan o senetlerin alt tarafını mühürlemesini emretti. Ki senet yazıp altını mühürlemek bir ilkti.

s.155

Konu Sa'd b. Ebu Vakkas haberine döndü.

Sa'd b. Ebu Vakkas Kufe'ye döndü. Planlar kuruldu, evler dükkânlar yapıldı. Sonra Kufe ehli Sa'd'den şikâyetçilerdi. Namaz kılamıyor, dediler. Ömer Sa'd'i azlederek onlardan uzak tuttu yerine Ammar b. Yasir'i tayin etti (...*) sonra Kufe ehli Ömer'e geldiler. Ömer onlara "Emiriniz Ammar b. Yasir'i nasıl gördünüz?" dedi. Onlar "Zayıf Müslüman." dediler. Ömer onu da azledip Cubeyr b. Mutim'i tayin edince Muğire inkâr ederek onun hakkında Ömer'e bir haber yetiştirdi ve dedi ki: "Ey müminlerin emiri! Vali olarak beni tayin et." Ömer: "Sen fasık birisin." dedi. O da: "Benden sana ne? Ellerim ayaklarım sana fasıklığım nefsimedir." dedi. Bunun üzerine Ömer onu Kufe'ye vali tayin etti. Sonra onlara "Muğire'yi nasıl gördünüz?" diye sordu. Onlar "Sen onu da onun fasıklığını da daha iyi bilirsin." dediler. Ömer "Ey Kufeliler! Sizi anlayamıyorum. Size takva sahibi bir Müslümanı vali tayin

edince o zayıftır, dediniz. Cani birini tayin edince o fasıktır, dediniz.” Denilenlere göre tekrar Sa’d b. Ebu Vakkas’ı tayin etti. Muzahhar b. Rafi el-Harisi ölünce Ömer Hayber Yahudilerini Hicaz’dan çıkararak dedi ki: “Resûlullah’ın şöyle dediğini işittim: Arap ceziresinde iki din bir araya gelmez.” Ve Hayber’i on altı parçaya böldü.

Meysere b. Mesruk el-Abesi’yi Rum topraklarına gönderdi. Ki oraya ilk giren ordu Meysere’nin ordusu idi. Hicretin yirminci senesi idi. Orayı gazvetmek için Habib b. Mesleme’ye belirli bir süre tanıdı. Belirlenen süre aşılmıca Ömer’in kaygısı şiddetlendi ta ki Habib gelinceye kadar. Ömer: “Sana belirlemiş olduğum süreyi aşmana neden olan ne?” diye sordu. O da: “Müslümanlardan bir adam hastalandı, biz de Allah’ın kazası yerine gelene dek başında bekledik.” dedi. Ömer, Habib’den sonra Rum topraklarını gazvetmedi. Rum anılınca Ömer şöyle derdi: “Vallahi isterdim ki aramızda közden oluşan bir yol olsun. Berisi bizim ötesi Rumların olsun.” Onlarla savaşmaktan nefret ederdi. Alkame b. Mücezzez el- Medleci’yi yirmiye yakın deniz bineğiyle yola gönderdi ve hepsi kötü sonuca uğradı.

s.156

Bunun üzerine Ömer kimsenin denizde taşınmayacağına yemin etti. O sene eşi görülmemiş depremler meydana gelmişti. Numan b. Mukarrin el-Muzeni komutasında Hicret’in yirmi birinde Nihavent şehri fethedilmiştir. Acemler Rey, Komes, Isbahan ve diğer çeşitli şehirlerden gelerek Nihaventte toplandılar ve şöyle dediler: “Ülkemiz yenilgiye uğradı ve kendi evimizde aşağılık olduk.” Ömer Numan liderliğinde bir orduyu Nihavent’e gönderdi. Şiddetli çarpışmalar meydana gelmesi sonucu Numan b. Mukarrin öldürüldü sonra Allah Acemleri hezimete uğrattı ve Nihavent fethedildi. Nihavent gazasında Ömer b. Hattap Resûlullah’ın minberinde hutbe verdiği sırada birden “Ey Sariye! Dağa, dağa.” dedi. O an Sariye ordusuyla Nihaventte idi. Sariye Nihavent’ten döndüğünde şöyle dedi: “Düşman bize gözünü dikti.” O an şöyle dediğini duyduk: “Ey müminlerin emiri ey Sariye! Dağ, dağ.” Biz de dağa çekilerek selamete erdik.

Amr b. El-Âs Barka’yı fethetti ve on üç bin dinar karşılığında onlarla sulh anlaşması yaptı ve cizye yerine istedikleri çocuklarını satabileceklerini de belirtti. Yoluna devam ederek Afrika Trablus’unu fethetti ve geride kalan Afrika topraklarını fethetmek için Ömer’den izin istedi. Ömer şöyle cevap verdi: “Orası zaten dağınıktır. Ben kaldığım sürece kimse orayı gazvetmeyecektir.” Büsr b. Ebu Ertat’ı yönlendirerek Vüddan ve Fezzan ahalisi ile sulh anlaşması yaptı. Ukbe b. Nafi’el-

Fihri'yi Nevbe topraklarına gönderdi. Müslümanlar Nevbe'de şiddetli bir savaş yaşadılar. Müslümanlar Nevbe topraklarından çıkınca Cize'ye girdiler. Amr b. El-Âs bu durumu Ömer'e bildirdi. Ömer: "Aramızda su olmasın. Öyle bir mevkiye inin ki ne zaman istersem bineğime binip yanınıza varabileyim." Azerbaycan sene yirmi ikide fethedilmiştir. Komutan Muğire b. Şu'be idi. Bazılarına göre de komutan Utbe b. Vakkas idi.

s.157

Ebu Musa el-Eş'ari Ahvaz bölgesi ve İstahar'ı sene yirmi üçte fethetti. Ömer haracı Irak'ta uyguladığı şekilde uygulamasını söyledi. O da emri yerine getirdi. Aynı bu senede Abdullah b. Budeyl b. Verka el-Huzai Hemezani ve Isbahan'ı fethetti. Muaviye b. Ebu Sufyan Askalan'ı fethetti. Ömer Halid b. El-Velid'i Ruha, Harran, Tel Mevzen ve Amede vali tayin etti. Halid bir sene görev yaptıktan sonra kendi istifasını istedi. Ömer'in bu isteği kabul etmesi üzerine Halid Medine'ye geldi. Kısa bir süre sonra Medine'de vefat etti.

Vakidi'ye göre Halid Humus'ta vefat etmiştir. Haber duyulunca Hafsa ve Al-i Ömer ağladılar. Ve ağlayanları çoğaldı. Ömer: " Ebu Süleyman'a ağlamalarında haklılar." dedi ve ona şefkat gösterdi. Ömer Habib b. Mesleme el-Fihri'yi Erminiye'ye gönderdi. Ardından ona destek olarak Selman b. Rabia'yı gönderdi. Ulaşmadı ta ki Ömer öldükten sonra. Aynı bu senede Ömer Resûlullah'ın hanımlarıyla birlikte Haccını eda etti. Bu konuda bazıları şöyle dedi: "Resûlullah'ın hanımlarını mahfelerde gördük. Üzerlerinde erzak torbaları da bulunuyordu. Sene yirmi üç idi. Önlerinde Abdurrahman b. Afv arkalarında Osman b. Affan duruyordu. Onlara kimseyi yaklaştırmıyorlardı."

Ömer görevlilerinin mallarını bölüştü. Denilenlere göre aralarında Kufe görevlisi Sa'd b. Ebu Vakkas idi, Mısır'da Amr b. El-Âs, Ebu Hureyre Bahreyn'de Numan b. Udey b. Hürsan Meysan'da, Nafi b. Amr el-Huzai Mekke'de ve Ya'la b. Munye Yemen'de idi.

Ebu Bükre bölüşmeyi redderek şöyle dedi: "Valahi eğer bu mal Allah'ın ise bazısını alıp bazısını da bırakman olmaz. Yok, eğer mal bizim ise almak düşmez sana." Ömer ona "Ya mümin olup cimrilik yapma ya da münafık olup beni yalanlama." dedi. O da "Müminim cimrilik yapmıyorum." dedi. Bazı Kureyşliler cihada çıkmak için Ömer'den izin istediler. Ömer: "Böyle bir şeyi Resûlullah döneminde yaşadınız. Hurre ağzında Kureyşlilerin boğazını tutuyorum. Çıkmayın! İnsanların içine sağdan soldan sızın."

s.158

Abdurrahman b. Avf şöyle dedi: “Evet ey müminlerin emiri! Bizi cihattan men ediyorsun?” Ömer: “Susuyorum sana cevap vermiyorum ki sana cevap vermemem senin için daha hayırlıdır.” Sonra Ebu Bekir’den dem vurarak dedi ki: “Aniden düşünmesiz Ebu Bekir’e biat edildi. Allah o günün şerrinden korudu. Aynısını yapmak isteyenleri öldürün.” dedi.

İbnî Abbas’tan rivayet edildiğine göre şöyle dedi: “Gecenin tenhasında Ömer b. El-Haatp kapımı çalarak dedi ki: çıkıp Medine çevresini gözetelim.” Kamçısı boynunda yalın ayak idi. Tâ ki el-Garkad bölgesine vardı ve orada beli üstü uzandı ve eliyle vuruyordu ardından “Ah!” çekerek doğruldu. Ona dedim ki: “Ey müminlerin emiri çıkmanı gerektiren neden nedir?” Ömer “Allah’ın emridir ey İbnî Abbas!” diyerek “İstersen aklındaki soruları cevaplayabilirim.” dedi. O da: “ Sen konuşursan hep doğruyu söylersin.” dedi. O da: “Evet.” dedi. İbnî Abbas “Abdurrahman b. Avf hakkında ne diyorsun?” dedi. Ömer “O tutumlu bir adamdır. Fazla vermez çok da kısmazdır.” Sa’d b. Ebu Vakkas’ı sordum, o da: “İmanı zayıftır.” dedi. “Talha b. Abdullah, O da şeref ve övgü için çalışır. Başkalarının malını elde etmek için kendi malını verir. Kibirli biridir.” “Peki, Zübeyr b. El-Avvam İslam’ın Farisi midir?” dedim. Ömer: “O bir gün insandır. Bir gün şeytandır nefesine çalışır. Sabahtan öğleye kadar terazi başında oyalanır ta ki namazı kaçırsın.” Osman b. Affan, Ömer, “Hâkimiyeti alırsa İbnî Ebu Mu’it ve Umeyyeoğullarını insanların boynunda taşır ve Allah’ın malını onlara verir. Vallahi bunu yapar eğer tevliyeti alırsa. Bunu yaparsa da Araplar üzerine yürüyerek onu evinde öldürürler.” dedi ve sustu ardından dedi ki: “Ey İbnî Abbas! Geç bu konuyu arkadaşımızın ne durumda olduğunu görüyor musun?” İbnî Abbas: “Fazileti, geçmişi, karabeti ve ilmi nereye uzaklaştırılacak?” Ömer: “ Vallahi o zikrettiğin gibi biridir. Eğer tevliyeti alırsa onları doğru yolda yürütmeye mahkûm kılar net bir kural sergiler. Ancak şu hasletleri taşıyor: Meclisi hor görür, düşünce özgürlüğüne baskı ve insanları sert bir şekilde susturmak, bu da genç yaşından kaynaklanmaktadır.” dedi.

s.159

İbnî Abbas: “Hendek günü Amr b. Abdü Vüd meydana indiğinde yiğitler korkusundan geride dururken onun karşısına Ali çıkınca yaşını küçük gördünüz mü? Bedir günü boynuzları paramparça ediyordu. Ondan önce Müslüman olmadınız.”

Bunun üzerine Ömer: “Sözüm sana ey İbnî Abbas! Baban ve Ali’nin Ebu Bekir’e yaptıklarını sende bana mı yapmak istiyorsun?” dedi. Hal böyle olunca İbnî Abbas: “Ben sustum ve onu öfkelenmek istemedim.” dedi. Ömer: “Ey İbnî Abbas! Vallahi amcanın oğlu Ali bu işi herkesten daha fazla hak ediyor. Ancak Kureyşliler onu çekemezler. Eğer hâkimiyeti alırsa biatta karışıklık yaparlar ve ona savaş açarlar.”

Ömer, vilayeti boyunca her sene Haccını eda etti. İlk sene hariç oda Hicret’in on üçüncü yılıydı. O sene Abdurrahman b. Avf insanlara haclarını yaptırmıştı. Şu ihtimali de var ki hacı yaptıran Abdullah b. Abbas, Abdurrahman b. Avf ve Osman b. Affan’dır.

Bazılarına göre Abdullah b. Abbas Ömer’in emrindeydi. Nereye giderse beraberinde giderdi. Ömer hicretin yirmi üçüncü senesinde Zil hicce ayının bitimine dört gece kala Çarşamba günü kurulmuştur. Acem aylarından Tişrin-i Ahir idi. Onu vuran Muğire b. Şu’be’nin kölesi Ebu Lü’lü’e idi. Zehirli bir hançerle onu vurdu. O gün yaş altmış üç idi. Elli dörtte denilmektedir. Hilafeti on sene sekiz ay sürmüştür.

Ömer vurulduğunda oğluna şöyle dedi: “Müslümanların Beyt-ül Malından seksen bin almıştım. O miktar çocuklarımla mallarımdan ödensin. Eğer yetmezse Hattapoğulları mallarımdan ödensin. Yetmezse Udeyoğulları malından ödensin. Yoksa bütün Kureyşliler tarafından ödensin.” Öleceği zaman insanlar başına toplanınca onlara şöyle dedi: “Şehirler kurdum, divanlar kurdum, dağıtımlar yaptım, denizde karada gazalar yaptım, eğer ölürsem halifeniz Allah’tır. Kendiniz seçin, ben böyle bırakıyorum.

s.160

Ancak şu iki kişinin birisinden size korkuyorum. Hâkimiyet kendisinin hakkı diye arkadaşına savaş açar (...* esas silinmiştir.) ve Allah’ın kitabından şunu okumuştum: Erkek ve kadın zina yaparlarsa onları recmedin. Bu Allah’ın kıldığı bir azaptır. Allah, âlimdir hâkimdir. Resûlullah recmetti biz de ettik, eğer insanlar Ömer Allah’ın kitabına ekledi demeseler elimle yazardım. Ancak Allah’ın kitabında okudum. Şura işini Resûlullah’ın ashabından altı kişiye bıraktı. Ali b. Ebu Talip, Osman b. Affan, Abdurrahman b. Avf, Zubeyr b. El-Avvam, Talha b. Abdullah ve Sa’d b. Ebu Vakkas.” Ardından şöyle dedi: “Said b. Zeyd bana yakınlığından dolayı onu çıkardım.” Oğlu Abdullah’ı ona sorduklarında Ömer şöyle dedi: “Hattapoğullarına göre Abdullah hanımını boşayamamıştır.”

İnsanlar bu altı kişiden birini seçene dek Şuhayb'a onların imamı olmasını emretti. Ebu Talha el-Ensari'ye şöyle dedi: “Bunlardan dördü ittifak edip de ikisi muhalefet ederse, o ikinin boynunu vur, üçü ittifak edip üçü muhalefet ederse aralarında Abdurrahman olmayan üçlünün boynunu vur ve bu iş üç gün süreyi aşar da hiçbirine razı olmazlarsa hepsinin boynunu vur.”

Sûra Hicret'in yirmi üçüncü senesinde Zilhicce ayında idi. Suhayb insanlara imam oldu ki Ömer'in namazını da kendisi kıldırdı. Ebu Talha kafasını sokarak şöyle diyordu: “Çabuk çabuk vakit yaklaştı, müddet doldu.”

Ömer Ebu Bekir'in yanına gömüldü. Erkek çocuğu olarak altı çocuk halef etti ki onlar: Abdullah, Ubeydullah, Abdurrahman, Asım, Zeyd ve Ebu Ubeydullah'tır. Oğlu Ubeydullah hücum ederek Ebu Lu'lü'e, onun kızını ve hanımını öldürdü, ardından Hürmüzan'a yönelerek onu da öldürdü. Ubeydullah onu takip ettiğini ve Hürmüzan kılıcı hissettiğinde şöyle dediğini söylerdi:

s.161

“Eşhedü enla ilahe illallah ve enne Muhammeden Resûlullah.” Bazılarına göre Ömer, Ubeydullah'tan Hürmüzan'ın intikamının alınmasını vasiyet etti. Osman'a bunu istemiştir. Böyle olunca kullardan biri Ubeydullah'ın saçından tutarak onu sürüdü ve şöyle dedi: “Ey Allah'ın düşmanı Müslüman bir adam ve bir kız çocuğu ve suçsuz bir kadın öldürdün! Allah beni öldürsün eğer ben seni öldürmezsem.”

Bazılarına göre Abdullah b. Ömer şöyle dedi: “Allah Hafsa'yı affetsin onları öldürmek için Ubeydullah'ı kendi kışkırttı.”

Ömer b. Hattap'ın sıfatı: Ömer uzun boylu ve kel esmer sağ ve sol eliyle çalışır sakalı sarıya çalardı. Sakalına kına sürdüğü de söylenmektedir.

Ömer'in döneminde kendilerinden ilim alınan fakihler şunlar idi: Ali b. Ebu Talip, Abdullah b. Mesut, Ubey b. Ka'b, Muaz b. Cebel, Zeyd b. Sabit, Ebu Musa el-Eş'ari, Ebu el-Derda, Ebu Said el-Hudri ve Abdullah b. Abbas.

Ömer vefat ettiğinde görevlileri: Kufe'de Sa'd b. Ebu Vakkas, Muğire olduğu da söylenmektedir. Basra'da Ebu Musa el-Eş'ari, Humus'ta Umeyr b. Sa'd el-Ensari, Şam'ın bazı bölgelerinde Muaviye b. Ebu Sufyan, Mısır'da Amr b. El-Âs, Yemen'in bazı bölgelerinde Ziyad b. Lebid el-Beyazi, Uman'da Ebu Hureyre, Mekke'de Nafi'b. El-Haris, Sana'da Ya'la b. Munye el-Temimi, Bahreyn'de Haris b. Ebu el-Âs el-Sakafi ve Cened'de Abdullah b. Ebu Rabia idi.

s.162

3.8. OSMAN B. AFFAN DÖNEMİ

Kendisi Osman b. Affan b. Ebu el-Âs b. Umeyye b. Abdu-Şems'tir. Annesi Erva binti Kureyz b. Rabia b. Habib b. Abdu-Şems'tir. Ömer vefat ettiğinde şura için toplandılar. Toplantı üç gün sürdü. Şura'da Abdurrahman b. Avf kendisini ortadan çıkararak onlardan birinin seçilmesini istedi. Ali'ye Allah'ın kitabı, resulün sünneti ve Ebu Bekir ve Ömer'in uygulamalarına tabi olarak hareket edip etmeyeceğini sordu. Ali Allah'ın kitabı ve resulün sünnetine elinden geldiği kadar uyacağını söyledi.

Abdurrahman aynı soruyu Osman'a yöneltti. Osman; Allah'ın kitabı resulün sünneti ve Ebu Bekir ve Ömer'in uygulamalarına tabi hareket edeceğini söyledi. Abdurrahman aynı soruyu Ali'ye tekrar sordu. Ali yine ilk defa verdiği cevabın aynısını verdi. Abdurrahman tekrar Osman'a yöneldi ve aynı soruyu sordu. Osman'da ilk defasında olduğu gibi aynı cevabını tekrarladı. Sonra tekrar Ali'ye döndü ve aynı soruyu tekrarladı. Ali yine aynı cevabı verince Abdurrahman Ali'ye yönelerek şöyle dedi: "Şüphesiz ki Allah'ın kitabı ve resulün sünneti beraberlerinde hiç kimsenin yol göstermesine muhtaç değildir." Sen içtihat ederek bu işi elden almak istiyorsun. Sonra Osman'a dönerek aynı soruyu tekrarladı. Osman yine aynı cevabı verince Osman'ın elinden tuttu. Osman dışarı çıktı ve insanlar onu tebrik ettiler. Bu olay sene yirmi dördün Muharrem ayında pazartesi günü meydana geldi. Acem aylarından Tisrin-i ahir idi. O gün güneş akrepte on üç derece idi. Zuhul hamilde yirmi bir derece ve otuz dakika geride idi. Zöhre akrepte on bir derece geride idi. Başak boğada yirmi dört derece idi.

Osman minbere çıkarak Resûlullahın oturduğu yere oturdu.

s.163

Oraya ne Ebu Bekir nede Ömer oturmuştu. Ebu Bekir bir merdiven daha aşağıda otururdu. Ömer'de Ebu Bekir'den bir merdiven daha aşağıda otururdu. İnsanlar bu durum hakkında konuşuyorlardı. Bugün şer doğmuştur dedi bazıları. Osman utangaç bir adamdı. Hutbe vermek üzere minbere çıkınca dili tutuldu ve şöyle dedi: "Ebu Bekir ile Ömer bu makamda sizlere söylemek için bir takım sözler hazırlıyorlardı. Şüphesiz sizin güzel konuşma yapan bir imamdan daha fazla adil bir imama ihtiyacınız vardır. Eğer yaşarsanız hutbeniz gelecektir." Sonra indi.

Bazılarının rivayetine göre Osman kendisine biat edildiği gece yatsı namazına çıktı elinde bir mum bulunuyordu. Orada Mutat b. Amr ile karşılaştı. Dedi

ki: “Bu bidat nedir? Bir grup insan Ali b. Ebu Talib’e meylettiler ve Osman’a laf yüklediler.”

Bazılarının rivayetine göre de şöyle dedi: “Resûlullahın mescidine girdim. Ve orada bir adamı dizüstü oturmuş bir halde gördüm. Sanki dünya kendisinin ve onu kaybetmiş gibi şöyle diyordu: yazıklar olsun Kureyşe.” Bu hadise insanları peygamberin ehli beytine yönelmeye itti. Bunların arasın müminlerin öncüsü Resûlullah’ın amcasının oğlu Allah’ın dininde insanların en bilgilisi ve en fakihî Müslümanların en zengini ve en iyi yolu gören, doğru yola en iyi eren de bulunmaktaydı. Vallahi bu işi hidayete ermiş temiz ve saf olandan uzaklaştırdılar. Ümmetin ıslahını doğru yolu da istemediler. Ancak dünya hayatını ahrete değiştiler. Vay haline o zalimlerin. Ona yaklaştım ve dedim ki: “Allah bağışlasın kimsin sen ve o yanındaki adam kimdir?” o da şöyle dedi: “Ben Muktat b. Amr bu adam da Ali b. Ebu Talip’tir.” Dedi ki: devamında şöyle dedim: “Gözlerin onun üzerinde ve bu işe kalkışmıyor musun?” o da şöyle dedi: “Ey kardeşimin oğlu! Bu iş bir veya iki kişinin yürüteceği bir iş değildir.” Sonra çıktım ve Ebu Zer ile karşılaştım ve olayı ona zikrettim. O da: “Muktat kardeşim doğruyu söylemiştir.” Dedi. Sonra Abdullah b. Mesud’a giderek olayı ona anlattım. O da şöyle dedi: “Haberimiz vardır. Birçok insanın Hürmüzan’ın kanında günahı vardır.” Osman’da Ubeydullah b. Ömer’i kolladı. Osman minbere çıkıp insanlara hitap ettikten sonra şöyle dedi: “Hürmüzan’ın kanının velisi ben değil miyim öyleyse Allah ve Ömer’e bağışlıyorum. Ömer’in kanı için bıraktım.” Bunun üzerine Muktat b. Amr kalkarak şöyle dedi: “Muhakkak ki Hürmüzan Allah ve resulüne tabidir. Allah ve resulüne tabi olanın hakkını sen bağışlayamazsın.” Dedi ki: “Göreceğiz ve göreceksiniz.”

s.164

Sonra Osman Ubeydullah b. Ömer’i Medine’den Kufe’ye gönderdi ve orada kendisine bir ev tahsis etti ve o bölgeyi onun adına nisbet etti. Kuveyfe-i İbnî Ömer.

Muğire b. Şu’be Hemezân’ı fethetti ve Müslümanların Rey’e girdiklerini Osman’a bildirdi. Rey Ömer’in döneminde fethedilmişti. Fethedilmemiş ancak kuşatma altında olduğunu da söylemektedir. Ve sene yirmi dördte fethedildi.

Osman yazılı bir şekilde Hakem b. El-Âs’ın gelmesini istedi ki Resûlullah onu kovmuştu. Ebu Bekir halife olunca Osman ve Umeyye oğullarından birkaç kişi yanına gelerek Hakem’in tekrar dönmesine izin istediler. Ebu Bekir izin vermedi. Ömer halife olunca aynı izni Ömer’den istediler Ömer’de aynı şekilde izin vermedi.

Bu konuda bazıları şöyle dediler: “Hakem b. Ebu el-Âs Medine’ye girdiği gün üzerinde çürük yırtık elbise giyinmiş bir teke sürüyordu. Ta ki Osman’ın evine girdi. İnsanlar o ve onun beraberindekilerin haline bakıyorlardı. Sonra oradan çıktı ve üzerinde ipekten yapılmış bir cüppe üzerinde şal bulunuyordu.

İskenderiye sene yirmi beşte harebe edildi. Amr b. El-Âs orayı fethedene dek savaştı ve insanları esir alarak Medine’ye gönderdi. Osman’da onları eski hallerine döndürdü ve Amr b. El-Âs’ı azledip yerine Abdullah b. Ebu Serh’i tayin etti. Bunun nedeni Osman ve Amr’ın arasındaki düşmanlık idi. Amr geldiğinde Osman ona şöyle dedi: “Abdullah b. Sa’d’ı nasıl bıraktın?” o da “İstedğin gibi” dedi. Osman “O da ne” dedi. O da “Kendi zatında güçlüdür. Allah zatında zayıftır.” Dedi. Osman “Senin yolunda yürümesini emrettim” dedi. O da “Haksızlık ettin bu hadisede” dedi. Abdullah Mısır’dan on iki bin bin dinar vergi getirdi. Osman sene yirmi altıda Mescid-i Haram’ı genişletip ekler yaptı ve insanlardan evlerini satın aldı. Bazıları satmayınca evleri yıktırıldı paralar Beytülmal’a koyuldu.

s.165

Osman’a bağırıp çağırınlar oldu. Bunun üzerine Osman onlara hapis emri verdi ve şöyle dedi: “Benim hoşnutluğumdur sizi cüretlendiren zamanında Ömer’de aynısını uygulamış ama sesinizi çıkamamıştınız.” Ve haremın yapısını yeniledi. Yine bu senede Osman b. Ebu el-Âs el-Sekafi Sabur’u fethetti. Yine aynı yılda Velid b. Ukbe b. Ebu Mui Sa’d’in yerine vali tayin edildi. Sarhoş bir halde insanlara sabah namazını dört rekât kıldırdı. Sonra arkasını dönerek isterseniz daha da artırayım mı? dedi. Sonra mescidin sahnesinde oturdu ve Truva denilen Kufeli bir sihirbaz getirdi. İnsanlar toplanıp onu izlediler. Sihirde deveyi kullanıyordu acayip işler yapıyordu. Cündeb b. Ka’b el-Ezdi bunu görünce kılıççılardan bir kılıç alıp kalabalığın içine girdi. Kılıcı gizledi ta ki çıkarıp onun boynunu vurdu. Ardından şöyle dedi: “Sadıksan eğer kalk ve kendine can ver.” Bunun üzerine Velid onun boynunu vurmak istedi. Hal böyle olunca Ezdilerden olan bir grup insan kalkarak şöyle dediler: “Öldürme Vallahi o bizim arkadaşımızdır.” Bunun üzerine Velid onu hapsetti. Hapiste tüm gece namaz kıldı. Ebu Sinan adıyla anılan hapis görevlisi ona bakıp: “Allah katında kusurum nedir ki seni hapsediyorum. Velid seni öldürecek mi.” dedi ve onu azad etti. Cündep çıkınca Medine’ye gitti. Bunun üzerine Velid Ebu Sinan’a iki yüz kamçı vurdu. Bunu gören Cerir b. Abdullah, Udey b. Hatim, Huzeyfe b. El-Yaman ve el-Eş’as b. Kays kalkıp elçileriyle Osman’a haber önderdiler. Haberi alan Osman Velid’i azledip yerine Sa’id b. El-As’ı tayin etti. Velid varınca Osman

“Kim vurur bunu” dedi. Akrabalarının en yapılısıydı anası Osman’ın kardeşiydi. Ali kalktı ve onu vurdu. Sonra Osman onu Kelp ve Balkin bölgesine gönderdi.

Sene yirmi yedide Osman Afrika’yı gazvettirdi. Ordu komutanı Abdullah b. Sa’d b. Ebu serh idi. Cercis ile karşılaştı ve onu İslam’a davet etti. Veya cizye vermesini istedi. O da bu isteğe karşı geldi. Cercis’in büyük bir topluluğu vardı. Allah o topluluğu bozdu. Cercis barış istedi ama reddedildi. Onu Subeytula şehrine dek kovaladılar. Orada savaş şiddetlendi ve Cercis öldürüldü. Böylece ganimetler çoğaldı. Tâ ki iki milyon beş yüz yirmi bin dinarı buldu.

s.166

Bazılarının rivayetine göre: Osman kızını Mervan b. El-Hakem ile evlendirdi ve bu malın humüsünü ona ayırdı. Abdullah b. Sa’d b. Ebu Serh; Abdullah b. El-Zubeyri müjde vermek üzere Osman’a gönderdi. Yirmi gece yol sürdükten sonra Medine’ye vardı ve Osman’ı haberdar etti. Osman minbere çıkarak bu haberi insanlara sundu.

Abdullah b. Sa’d Nevbe bölgesine bir ordu gönderdi. Onlar her sene üç yüz baş ve yiyecek içecek göndermek karşılığında barış istediler. O da bunu Osman’a ilettiler. Osman da kabul etti. Muaviye b. Ebu Sufyan Kıbrıs’ı fethetti.

Aynı bu sene Osman evini yaptırdı. Zevrayı bina ettirdi ve sene yirmi dokuzda Resûlullahın mescidini genişletti. Taşlar getirdi ayakları kurşunla yerleştirdi. Ve boyunu yüz altmış zira enini elli zira yaptı. Kapıları altı taneydi. Ömer’in döneminde olduğu gibi.

Ebu Musa el-Eş’ari’yi azlederek yerine Abdullah b. Amir b. Kureyz’i tayin etti. Ki o yirmi beş yaşındaydı o gün. Ebu Musa Abdullah b. Amir’in vilayetini duyunca hitap vermeye kalktı ve Allah’a hamdü sena da bulunup peygambere salavat getirip şöyle dedi: “Kureyşte halaları, teyzeleri ve neneleri çok olan bir çocuk geldi başınıza size getireceği mallar taşma taşacak.”

İbnî Amir Basra’ya vardığında Fars toprakları olan Sabur, Fesaverd, Ebcerd ve Istaharı fethetmek için ordu gönderdi. Istaharı fetheden ordunun başında Ubeydullah b. Muammer el-Teymi bulunuyordu. Ki Istahar şehrinde öldürülmüştü. Ubeydullah b. Muammer’in yerine Ömer b. Ubeydullah geçerek şehri fethetti. Sonra İstahar şehrine kendisi gitti. Ve Abdurrahman b. Semre’yi Secistan’a gönderdi. Ki arkadaşlardı. Ve şiddetli bir talihsizlik sonunda Zernec fethedildi.

Osman, Abdullah b. Amir'i Basra'ya ve Sa'id b. El-Âs'ı Kufe'ye vali tayin ettiğinde onlara şu mektubu gönderdi: "Horasan'a hanginiz daha önce varırsa oranın emiridir."

s.167

Abdullah b. Amir ve Sa'id b. El-Âs yola çıkınca Horasan tüccarlarından biri Abdullah b. Amir'e gelerek: "Seni daha önce yetiştirirsem ne yaparsın?" dedi. Abdullah: "Sen ve bütün ailenin kıyamete kadar haracın bendendir." Dedi. O da Abdullah'ı kestirme bir yoldan Kames şehrine götürdü. Abdullah b. Hazim el-Selemi başta Nisabur'a olmak üzere Nisabur şehrine çıktı ve orada Abdullah b. Amir ile karşılaştı. Nisabur sene otuzda savaşıla fethedildi.

Tabsin ehli ile yetmiş beş bin karşılığında barış anlaşması yaptı. Sonra yola devam ederek Eber şehrine vardı. Aylarca kuşattıktan sonra fethetti ve onlarla barış anlaşması yaptı. Ardından Herat ehline mektup gönderdi. Onlarda şöyle cevap verdiler: "Ebre şehrini fethedersen isteğine icabet ederiz." Boşenc ve Badgis o dönemlerde Herat'a bağlıydı. Tus ve Nisabur Ebre şehrine bağlıydı. Sonra orayı fethederek bir milyon dirhem karşılığında onlarla barış anlaşması yaptı. Ahnef b. Kays'ı Herat ve Merv el-Zevd'e yönelerek savaşıp fethetti. Taklan, Feryab ve Taharistan'ı fethetti ve Abdullah b. Amir'e dönmedi. Ta ki Belh suyundan içtikten sonra. Bazı Horasanlıların rivayetine göre Nisabur fethedildiğinde Abdullah b. Amir bazı bölgelere ordu gönderdi.

Ahnef b. Kays'ı Merv el-Zerd'e, Evs b. Sa'lebe el-Teymi'yi Herat'a, Hatim b. El-Numan'ı Merv'e ve Abdullah b. Hazim el-Selemi'yi Serhas'a gönderdi. Gidenler Merv hariç gönderildikleri yerleri fethettiler ki Merv'in sahibi iki milyon yüz bin okkaya ve Müslümanlara evlerini açacakları karşılığında hatim ile barış anlaşması yaptılar. Abdullah b. Amir bu bölgeyi fethettikten sonra Osman'ın yanına döndü. Türkler ve Deylemler arasında anlaşmazlık çıktı. Horasan'ı dörde böldü. Kays b. El-Heysem el-Selemi'yi çeyreğine Raşid b. Amr el-Cedidi'yi çeyreğine, İmran b. El-Fusayl el-Bercumi'yi çeyreğine ve Amr b. Malik el-Huzai'yi de son çeyreğine vali tayin etti.

Osman onu tekrar gönderince Emir İbnî Ahmed el-Yeşkuri'yi Horasan'a gönderdi. Merv'e vardı. Kış gelince Mervliler onu içeri aldılar. Kendisine hücum edecekleri haberini alması üzerine onları öldürdü.

s.168

Merv ehlinin öldürülmesi nedeniyle Ömer ona iyi öfkelenildi. Abdullah b. Amir Basra'ya döndü. Sonra Kerman'a geçti. Orada kendilerine bir açlık uğradı, tâ ki bir ekmeğin fiyatı bir dinara ulaştı sonra Osman'ın kuşatıldığı haberini aldı. Ve Kays b. El-Heysem İbnî el-Salt'ı Horasan'a tayin edip kendisi geri döndü. Kays Taharistan'ı fethetti.

Osman Habib b. Mesleme el-Fihri'yi Erminya'ya göndermişti. Sonra Selman b. Rabia el-Bahili ona destek olarak gitmişti.

Habib b. Mesleme Erminya'nın bazı bölgelerini fethetmişti. Osman Salman'ı Erminya'ya amir tayin etti. O da devam ederek Belkin'a vardı. Belkin ehli onunla barış anlaşması yaptılar. Sonra devam ederek Berza'aya vardı. Berza'alılar malum şey karşılığında onunla barış anlaşması yaptılar. Denilenlere göre Habib b. Mesleme Cüzan'ı fethetti. Sonra Selman Şirvan'ı fethetti. Şirvan'ın kralı onunla barış anlaşması yaptı. Sonra devam ederek Maskat topraklarına vardı ve onlarla barış anlaşması yaptı. Aynısını Lukz kralı, Şabran ve Feylan ehli ile de uyguladı. Belencer nehri arkasında Hazarlıların kralı Hakan ve büyük ordusuyla karşı karşıya gelmesi sonucu Selman ve beraberindekilerin hepsi ölüyordu. Ki dört bin kişilerdi. Osman b. Huzeyfe b. El-Yaman el-Abesi'yi tayin etti. Sonra onu azlederek Muğire b. Şu'be'yi vali olarak tayin etti.

Osman kızını Abdullah b. Halid b. Esid ile evlendirdi. Ve ona altı yüz bin dirhem verilmesini emretti. Sonra Abdullah b. Amir'e yazarak Basra'nın beytül malından verilmesini söyledi.

Abdurrahman b. Yesar'dan naklen Ebu İshak rivayetinde şöyle dedi: Müslümanların sadaka görevlisini Medine'de gördüm ki Osman onu çağırarak paraları Hakem b. Ebu el-Âs'a vermesini söyledi. Osman kendi ehli beytinden bir kimseyi mükâfatlandırarak olursa beytül maldan verilmesini farz kılardı. Görevliye vermesini dayatarak "Olursa veririz inşallah diyerek sen bize toparlıyorsun, eğer sana verirsek al vermezsek de sus sesini çıkarma." dedi.

O da şöyle cevap verdi: "Yalan söyledin Vallahi! Ben ne senin nede ehli beytinin hazinedarıyım kuşkusuz ki ben Müslümanların hazinedarıyım." dedi.

s.169

Osman Cuma günü hutbe verirken anahtarını getirip: "Ey insanlar! Osman kendi ve ehlinin hazinedarıyım sanıyor. Ben ise Müslümanların hazinedarıyım. İşte beytül malınızın anahtarları." Diyerek anahtarını fırlattı. Osman'da anahtarını alarak

Zeyd b. Sabit'e verdi. Aynı bu sene içerisinde Ebu Sufyan b. Harb vefat etti ve namazını Osman kıldırdı. Sene otuz bir idi.

Sene otuz ikide Osman Muaviye'nin kumandasında Saife'yi gazvetmek için ordu gönderiyor. Kostantiniye boğazına varıyorlar ve çok sayıda fetihlerde bulunuyorlar. Osman Rumları gazvetmek için yetkiyi Muaviye'ye veriyor ve uygun gördüğünü Saif'e göndermesini söylüyor. Muaviye Sufyan b. Avf el-Gamidi'yi görevlendiriyor ve birkaç gün geçmeden Osman (... *esas beyazdır. Silinmiştir.)

Bazılarının rivayetlerine göre: Osman hastalandı ve hastalığı şiddetlendi. Bunun üzerine Himran b. Eban çağırıp kendisinden sonra gelecek olana ahid yazarak isim yerini boş bıraktı. Sonra Abdurrahman b. Avf yazarak o boşluğu doldurdu. Ardından mektubu bağlayarak onu Ümmü Habibe binti Ebu Sufyan'a gönderdi. Himran o mektubu yolda açıp okudu. Ve Abdurrahman'a bildirdi. Abdurrahman şiddetli bir öfkeye kapılıp "Ben onu aşikâr ilan ettim ve o beni gizli bir şekilde tayin ediyor." Dedi. Bu haber büyüyerek Medine'de yayıldı. Osman Himran'ı getirterek ona yüz kırbaç vurup Basra'ya gönderdi. Ki Abdurrahman b. Avf ile aralarındaki düşmanlığın nedeni de bu idi.

Abdurrahman oğlunu Osman'a göndererek şöyle dedi: "Ona de ki: Vallahi sana biat ettim. Ancak şu üç şeyde senden üstünüm: Ben Bedir'de bulundum, sen bulunmadın. Ben Biat-ı Rıdvan'da bulundum, sen bulunmadın. Uhud günü ben yerimde bulundum, sen kaçtın." Oğlu mektubu yetiştirince Osman şöyle dedi: "Ona de ki: Bedir'de bulunmamamın nedeni Resûlullah'ın evindeydim ve Resûlullah benim payımı ve hakkımı verdi. Biat-ı Rıdvan'da Resûlullah benim adıma sol eliyle sağını tuttu. Ayrıca Resûlullah'ın solu sizin sağınızdan daha hayırlıdır. Uhud günü ise senin dediğin gibi olmuştu ancak Allah muhakkak ki beni affetmiştir. Bazı işler yaptık bilmiyoruz Allah bağışladı mı bağışlamadı mı?" Abdurrahman b. Avf hastalığı şiddetlendiğinde hanımı Temadur Binti el-Esbağ el-Kelebiyye'yi boşadı. Verese payını Osman belirledi. Mal varlığının çeyreğini aldı ki yüz bin dinar idi. Seksen bin dinar diyenlerde vardır.

s.170

Osman, Kuran'ı toplayarak te'lif etti. Uzun sureleri uzunlarla kısa sureleri kısılarla bir araya getirdi ve tüm Mushafların toparlanmasını emretti. Toparlanıp bir araya getirilince; sıcak su ve turşu suyu ile onu kaynattı. Yaktı diyenlerde var. Ne kadar Mushaf varsa hepsini o şekilde yaptı ancak İbnî Mesud'un mushafı hariç. İbnî Mesud Kufe'de idi. Mushafını Abdullah b. Amire vermedi. Bunun üzerine Osman şu

içerikli mektubu gönderdi. “Onu gönder bu din eksik ve bu ümmet fesat değildir.” İbnî Mesud camiye girdiğinde Osman hutbe okuyordu. Osman onun girdiğini görünce şöyle dedi: “Kötü bir dabbe aranızda gelmiş bulunmaktadır.” İbnî Mesud bu sözü işitince Osman’a karşı kaba sözlerle karşılık verdi. Bunun üzerine Osman onu ayağından tutup iki kaburgası kırılıncaya kadar sürükledi. Hal böyle olunca Aişe kalktı ve birçok söz söyledi. Mushafları bir ensara, bir Kufe’ye, bir Basra’ya, bir Medine’ye, bir Mekke’ye, bir Mısır’a bir Şam’a, bir Bahreyn’e, bir Yemen’e bir de Cizre’ye gönderdi ve insanlara Kuran’ı tek nüshadan okumalarını emretti. Bunun nedeniyse insanların falanların Kuran’ı dediği haberini almasıdır. Böylece Kuran’ın tek nüsha olmasını istemiştir. Bazılarına göre böyle olması gerektiğini haber göndermişti ancak Mushafları yaktığını duyunca böyle olmasını istemiyorum dedi.

Bazılarına göre: bu konuyla ilgili Huzeyfe b. El-Yaman kendisine bir mektup gönderdi ve Ebu Mesud hastalandı. Osman ziyaretine geldi ve ona şöyle dedi: “Bana karşı söylemiş olduğun bu sözler nedir?” O da “Bana bu emirde bulunman içim alçaltı öğle ve ikinci namazını kılmayı akıl edemedim ve ben yapacağım. Alacaklarımdan men ettin.” dedi. Osman: “Nefsimin yaptıklarını sende bana yap.” Dedi. İbnî Mesud “Halifelere karşı kısas uygulamazdım.” dedi. Osman: “İşte alacak olmuş olduğunu al dedi.” İbnî Mesud: “İhtiyacım varken onu almaktan men ettin şimdi ona ihtiyacım olmadığı zaman mı veriyorsun?” İhtiyacım yok dedi ve kalktı gitti. İbnî Mesud vefat edinceye kadar Osman’a kızgın kaldı. Ammar b. Yasir namazını kıldı.

s.171

Osman orada bulunmadığından dolayı görevini o yerine getirdi. İnsanlar çekip gittikten sonra Osman kabri gördü ve “Kimin kabridir bu?” dedi. Abdullah b. Mesud’un kabridir diye cevap verdiler. Osman “Benim bilgim olmadan nasıl gömülür?” diye sordu. Onlar: “Bu görevi Ammar b. Yasir üstlendi ve kimsenin duymamasını söyledi.” Bir süre sonra Mutat öldü ve namazını yine Ammar kıldı. Osman’ın ona izin vermediği halde. Bu nedenle Osman’ın ona karşı öfkesi daha da arttı ve dedi ki: “Vay haline o karanın oğlunun! Bu olaydan haberin yok muydu?” Osman’a şöyle bir haber geldi ki: Ebu Zer Mescid-i Resûlullah’da oturmuş ve insanlar etrafına toplanmışlardı ve Ebu Zer Mescidin kapısında durarak şöyle diyordu: Ey insanlar! Beni tanıyanlar tanımıştır. Tanımayanlara sesleniyorum. Ben Ebu Zer el-Gıfariyim. Ben Cundub b. Cunade el-Reziyim. “Şüphesiz ki Allah

Âdem'i, Nuh'u, İbrahim ailesini, İmran ailesini birbirinin soyundan olarak âlemlere tercih etti. Allah işitendir bilendir. Muhammed Nuh'dan gelenlerin en seçkinidir.

İlki İbrahim'dendir. Sülale İsmail'dendir. Hidayet sahipleri de Muhammed'in soyundandırlar. Şereflilerinin şerefidir. Fazileti hak ettiler. İçimizde öyle bir kavimlerdir ki; yükseltilmiş gök gibi, örtülmüş Kâbe gibi veya dikili kıble gibi veya ışıldayan güneş gibi veya seyreden ay gibi. Hidayete erdiren yıldızlar gibi veya zeytin ağacı gibi hem yağı ışık verir hem de berekettir. Muhammed, Âdem'in bilgisinin varisidir. Peygamberlere tercih edilendir. Ali b. Ebu Talip Muhammed'in vasiyetidir ve ilmin varisidir. Ey peygamberinden sonra şaşkınlığa düşen ümmet! Allah'ın öngördüğünü öngördüyseniz ve yasakladığını yasakladıysanız, vilayet ve verase kararını peygamber ehli beytine verdiyseniz başlarınızın üstünde ve ayaklarınızın altında yersiniz. Allah'ın velisi haksızlık yapmamıştır. Allah'ın farz kıldıklarından şaşmamıştır. İki kişi Allah'ın hükümleri hakkında ihtilafa düştüğünde hakkı onlarda bulurdunuz. Allah'ın kitabından peygamberinin sünnetinden eğer yapmakta olduğunuzu yaparsanız yaptığınız işin sonucuna katlanacaksınız.

Zulmetmiş olanlar hangi dönüşe döndürüleceklerini yakında bileceklerdir.

Osman'a şöyle bir haber de geldi ki Ebu Zer; Resûlullahın Ebu Bekir'in Ömer'in sünnetlerinde değişiklikler meydana getirildiği hakkında konuşuyordu. Bunun üzerine Osman onu Muaviye'nin bulunduğu Şam'a gönderdi.

s.172

Her zaman olduğu gibi oturur ve konuşurdu, insanlar etrafında toplanır hatta toplanıp kendisini dinleyenlerin sayısı çoğalmıştı. Sabah namazını kıldıktan sonra Şam'ın kapısında durup şöyle derdi: "Ateş taşıyan gatar geldi, Allah'ın laneti marufu emredip de kendileri uymayanlar üzerine olsun, münkeri nehyedip de kendileri yapanlar üzerine olsun."

Muaviye Osman'a şu mektubu gönderdi: "Ebu Zer'i göndermenle Şam'ı fesat ettin." Bunun üzerine Osman ona şu mektubu gönderdi: "Palansız bir deveye bindirip onu gönder." Onu Medine'ye getirdiklerinde kalçalarının eti gitmişti. Osman'ın yanına girince Osman ona şöyle dedi: "Duydum ki şöyle diyorsun: Resûlullahın şöyle dediğini işittim: Umeyye oğulları otuz kişiyi bulunca Allah'ın şehirlerini elden ele dolaştırır, Allah'ın kullarını köle olarak kullanır ve Allah'ın dinini oyuncak haline getirirler." Ebu Zer: "Evet Resûlullahın böyle dediğini işittim dedi." Osman insanlara dönerek: Resûlullahın öyle dediğini duydunuz mu?" dedi ve Ali b. Ebu Talib'in gelmesini istedi. Ali gelince şöyle dedi: "Ey Ebu-l Hasan Ebu

Zer'in söylediklerini Resûlullahtan işittin mi hiç?" diyerek Ebu Zer'in söylediklerini ona anlattı. Ali: "Evet" diyerek cevap verdi. Osman: "Peki buna nasıl şahitlik edersin?" dedi. Ali Resûlullahın şu sözüne dayanarak şahitlik ediyorum: "Yer Ebu Zer'den daha doğru bir kimseyi tanımamış, gök onun gibi bir kimseyi gölgelememiştir." Dedi. Ebu Zer Medine'ye getirildikten kısa bir süre sonra Osman ona haber göndererek: "Vallahi orayı terk edeceksin." dedi. Ebu Zer şöyle cevap verdi: "Resûlullahın hareminden mi çıkarıyorsun beni?" Osman: "Evet hem de burnun yerde sürülerek." Dedi. Ebu Zer: Mekke'ye mi? Osman: yok! Ebu Zer: Basra'ya mı? Osman: Yok! Ebu Zer: Kufe'ye mi? Osman: Yok diyerek ölene kadar çıkmış olduğun Rebeze'ye gidip orada kalacaksın dedi. Ebu Zer: "Kufe'ye?" "Osman yok! Ta ki ölene kadar çıkmış olduğun Rebeze'ye gidip orada kalacaksın." dedi. Sonra dönerek şöyle dedi: "Ey Mervan! Onu buradan çıkar ve çıkana kadar kimsenin onunla konuşmasına izin verme." Mervan onu dere üzerinde çıkardı beraberinde hanımı ve kızı da bulunmaktaydı. O çıktığında Ali, Hasan, Hüseyin, Abdullah, b. Cafer ve Ammar b. Yasir onu izliyorlardı. Ebu Zer Ali'ye gitti, onunla tokalaştı ve ağlayarak şöyle dedi: "Seni ve çocuklarını görünce Resûlullahın sözü aklıma düşüyor ve sabredemeyip ağlıyorum!" Ali gidip onunla konuşunca Mervan Ali'ye şöyle dedi: "Müminlerin emiri onunla kimse konuşmayacak." diye yasak koydu. Bunun üzerine Ali kamçısıyla Mervan'ın devesinin yüzüne vurarak; "Uzaklaş! Allah seni ateşe doğru uzaklaştırsın!" dedi. Sonra Ebu Zer'e eşlik ederek ona açıklaması uzun olan şeyler söyledi ve bütün insanlar onunla konuştular. Hal böyle olunca Mervan hemen Osman'ın yanına gitti.

s.173

Bu arada Mervan ile Ali arasında bazı vahşi olaylar ve tartışmalar geçti. Ebu Zer vefat edene denk Rebeze'de kaldı. Ölüm anı geldiğinde kızı ona şöyle dedi: "Bu mevkide tek başımayım, aslanlara yenik düşeceğimden korkuyorum!" Ebu Zer: "Hayır Müslümanlardan bir grup hazır bulunacaktır." Diyerek "Bak kimseleri görüyor musun?" dedi. O da hayır hiç kimseyi göremiyorum dedi. Ebu Zer: Vakit gelmemiştir dedi. Sonra "Tekrar bak kimseyi görebiliyor musun?" dedi. O da "Evet yaklaşan binekler görüyorum." dedi. Bunun üzerine Ebu Zer: "Allahuekber! Allah ve resulü doğruyu söylemişlerdir. Yüzümü kibleye döndür ve gelecek olanlara selamımı ilet ve benim işimden feragat ettiklerinden sonra şu koçu onlara kes ve onlara de ki: Yemen'den gitmeyin." dedi ve vefat etti.

Ardından gelecek olan grup geldiler ve cariyeye onlara şöyle dedi: “İşte bu adam Resûlullahın arkadaşı Ebu Zer’dir.” vefat etmiştir. Gelenler yedi kişilerdi. Aralarında Huzeyfe b. el-Yaman ve el-Eşter’de bulunmaktaydı. Ağıtlar yaktılar onu yıkadılar, kefenlediler ve defnettiler. Sonra onlara şöyle dedi: “O Yemen’den gitmemizi istedi.” Bunun üzerine koçu kesip yediler. Sonra alıp Medine’ye götürdüler. Osman Ebu Zer’in vefatını işitince “Allah Ebu Zer’e rahmet eylesin.” dedi. Ardından Ammar: “Evet içimizden söylüyoruz. Allah Ebu Zer’e rahmet eylesin.” dedi. Ammar’ın bu sözü Osman’ı öfkelenirdi ve onu da sürgün etmek istedi. Bunun üzerine Mazumoğulları toplanıp Ali b. Ebu Talib’den yardım istediler. Ali de şöyle dedi: “Osman’ı kendi düşüncesinde bırakmayacağız.” Böylece Ammar evinde kaldı. Osman Mahzunoğullarının yaptıklarını duydu ve duydu ama gizli tuttu. Resûlullahın arkadaşı Abdurrahman b. Hanbel’i de Hayber’de bulunan Kamus’a gönderdi. Sürmesinin nedeni ise çocuğu ve dayısı onu karalamalarıydı. Osman mal konusunda usta idi. Akraba ve yakınlarına dağıtırdı. Ve bunlardan en öne çıkan Mervan b. Hakem ve Ebu Sufyan b. Harb idiler. Güvenlik görevlisi de Abdullah b. Kunfuz el-Teymi idi. Emir kulu da Himran İbnî Eban idi. Osman altı senelik vilayetinden sonra insanlar ondan intikam aldılar. Bu konu hakkında konuşanlar oldu ve şöyle dediler:

s.174

“Akrabalarını diğer insanlara karşı üstün tuttu. Onları korudu kolladı ev yaptırdı ve Allah ve Müslümanların mallarını kullandı. Resûlullahın arkadaşları olan Ebu Zer ve Abdurrahman b. Hanbel’i sürgün etti. Resûlullahın kovduğu Hakem b. Ebu -l-As ve Abdurrahman b. Sa’d b. Ebu Sereh’i barındırdı. Hürmüzan’ın kanını heder etti ve Ubeydullah b. Ömer’i öldürmedi. Velid b. Ukbe’yi Kufe’ye vali tayin etti. Ve o namazda yaptıkları namaz kıldırmasına engel olmadı. Recm’i caiz kıldı ki Cüheyne oğullarından bir kadının evlendikten altı ay sonra doğurması üzerine Osman onu recmettirmişti. Bu olay sonrası Ali b. Ebu Talib Osman’a giderek şöyle dedi: “Allah azze ve celle diyor ki: “Ve onun taşınması, süttten kesilmesi otuz aydır. Ve yine diyor ki: “İki tam yıl emzirirler.” Bunun üzerine Osman olayın önüne geçmek için adam gönderdi ama iş işten geçmiş ve kadın recm sonucu ölmüştü. Adamda çocuğun kendisine ait olduğunu itiraf etti. Bu konu hakkında insanlar deyimde bulundular ki: Mısırlılar’ın silahlandıkları haberi Osman’a geldi. Bunun üzerine Osman onlarla konuşmak için Amr b. El-As’ı gönderdi ve Amr onlara şöyle dedi: “İstediğiniz gibi olacaktır.” Ardından Amr’a şöyle dedi: “Çık ve insanlardan

benim adıma özür dile.” Amr’da gidip minbere çıkarak insanları namaza çağırıldı. İnsanlar toplanınca Allah’a hamd-u senada bulunup Muhammed ve ehlini zikrederek şöyle dedi: “Allah onu rahmet olarak gönderdi. Vahyi tebliğ etti. Ümmete nasihatte bulundu. Allah yolunda akıllıca ve iyimserlik göstererek çaba gösterdi. Öyle değil midir?” onlar: Evet, dediler. Öyleyse Allah onu hayır ile cezalandırsın. Sonra dedi ki: Ondan sonra insanlara adaletli davranan hükmetti öyle değil mi? onlar: Evet, dediler. Öyleyse Allah onu hayırla cezalandırsın dedi. Sonrasında solak şaşu olan İbn. Hanteme hâkimiyete geçti ona yer ciğerinin parçalarını ve hazinesini sunmuştu. Öylece bırakıp gitti öyle değil mi? Onlar: Evet dediler. Öyleyse Allah onu hayırla cezalandırsın dedi. Devamında da şöyle dedi: Sonrasında da Osman geçti hâkimiyete ve onu eleştiriyorsunuz, o da özür diliyor değil mi? Onlar da: Evet dediler. Öyleyse sabredin. Muhakkak küçük büyüyecek zayıf tavlacaktır. Belki bir işi geciktirmek hızlandırmaktan daha hayırlıdır dedi ve indi. Sonra Osman’a yakınları gelerek

s.175

Dediler ki: “Amr’ın seni ayıpladığı kadar ayıplayan oldu mu hiç?” Amr gelince Osman ona: “Ey Nabiğa oğlu! İnsanları bana karşı kışkırtmaktan başka bir artın olmadı” dedi. O da şöyle cevap verdi: “Vallahi senin hakkında iyilik konuştum. Eğer adil olmayacaksan ayrı.” Osman: “Ey Nabiğa oğlu! Mısır’da ayrıldıktan sonra kaftanın bitlendi.” dedi. Mısır’dan gelen atlılar tekrar dönerken yolda deve üzerinde bir yolcuya rastladılar ve onun üzerini aradılar. Osman’ın Abdullah b. Sa’d’e gönderdiği bir mektup buldular. Mektupta şöyle yazıyordu: “Grup yanına varırsa onların ellerini ve ayaklarını kes.” Hal böyle olunca grup tekrar dönmeye karar verdi ki onlar: Muhammed b. Ebu Bekir, Muhammed b. Ebu Huzeyfe, Kinane b. Bişr ve İbn. Udeys el-Belevi idiler. Ve Medine’ye döndüler. O günlerde Osman ve Ayşe arasında anlaşmazlık baş göstermekteydi. Nedeni ise Osman’ın ona Ömer’den daha az mal vermesiydi. Ki onu Resûlullahın diğer hanımlarıyla eşit tutuyordu. Osman bir gün hutbe verirken Ayşe Resûlullahın gömleğini getirerek şöyle dedi: “Ey Müslüman topluluğu! İşte bu cilbab Resûlullahındır çürümemiştir. Osman kendi senesinde çürüttü.” Bunun üzerine Osman şöyle dedi: “Allah’ım beni onların tuzaklarından uzak tut. Onların tuzakları gerçekten çok yamandır.”

İbn. Udeys el-Belevi Osman’ı evinde kuşattı ve hazinelerin anahtarlarını istedi. Anahtarları getirip Talha b. Ubeydullah’a verdiler. Osman evinde kuşatılmış haldeydi. Osman’a karşı en tavırlı insanlar Talha, Zübeyr ve Ayşe idiler. Durum böyle olunca Osman Muaviye’nin acil gelmesini istedi. Bunun üzerine Muaviye on

iki bin kişiyle yola çıktı ve şöyle dedi: “Siz Şam’ın girişinde kalın ben müminlerin emirinin yanına gidip bu olayın gerçekliğini öğreneyim.” Sonra Osman’ın yanına vararak: “Senin fikrini alıp sonra onları getireyim istedim.” dedi. Osman: “Yok Vallahi sen şunu istedin: Ben öldürüleyim. Sen de: Ben intikam vesilesiyim diyebilesin. Dön ve insanları bana getir.” Dedi. O da döndü tâ ki Osman öldürüldükten sonra geldi. Sonra Mervan Ayşe’ye gelerek şöyle dedi: “Ey müminlerin anası! Kalkıp da bu adam ve insanlardan yapsaydın ya.” Ayşe: “Hazırlığımı yaptım ve hac görevimi yerine getireceğim.” dedi.

s.176

Mervan harcadığın her dirhem karşılığında sana iki dirhem verir dedi. Ayşe: “Arkadaşımdan şüphe duyduğumu mu sanıyorsun?” “Vallahi isterim ki yükümün bazı parçasını kaldırıp denize atayım.” dedi. Osman kırk gün kuşatma altında kaldı ve Zilhicce ayının bitimine on iki gece kala sene 35’te öldürüldü. Seksen üç yaşındaydı. Seksen altı da denilmektedir. Onu öldürenler şunlardır: Muhammed b. Ebu Bekir, Muhammed b. Ebu Huzeyfe ve İbn. Hazim’dir. Bazılarına göre de onu öldüren kişiler: Kinane b. Bişr el-Tecibi, Amr b. el-Humk el-Huzai, Abdurrahman İbn. Udeys el-Behlevi ve Sudan b. Himran’dır. Üç gün defnedilmedi sonra Hâkim b. Hizam, Cubeyr b. Mut’am, Huvaytıb b. Abdu’l-Uzze ve Osman’ın oğlu Amr defnettiler. Medine’de bulunan Hiş-i Kevkeb denilen yere gömüldü. Vakit gece idi. Namazını bu dört kişi kıldırdılar. Bazılarına göre de namazı kıldırılmadı. Kimine göre de bu dört kişiden biri namazını kıldı ve namazı kılınmadan defnedildi. Osman’ın devri on iki yıl sürmüştür. Halifelik dönemi boyunca insanlara hac görevi liderliği yapmıştır. İlk ve son senesi hariç ilk sene hicretin 24’ü idi. O sene Abdurrahman b. Avf hac liderliği yapmıştı. Son sene ise öldürülmüştü ve hac liderliğini Abdullah b. Abbas yapmıştı. Sene 35 idi. Yedi erkek çocuğuna sahipti ki onlar: Amr, Ömer, Halid, Eban, Velid, Said ve Abdulmelik’dirler. Osman b. Affan’ın sıfatları: Orta boylu güzel yüzlü, yufka tenli, sık sakallı, esmer, geniş omuzlu, sık saçlı dişleri altın kaplamalı, sakalı sarıya çalardı.

Osman’ın görevlileri şu kişilerdi: Mekke’de Abdullah b. Amr el-Hadrami, Hamezan’da Cerir b. Abdullah el-Beceli, Taif’te el-Kasım b. Rabia el-Sakafi Kufe’de Ebu Musa el-Eş’ari, Basra’da Abdullah b. Amr b. Kureyz, Mısır’da Abdullah b. Sa’d b. Ebu Serh, Şam’da Muaviye b. Ebu Sufyan b. Harb bulunuyordu.

s.177

Müminlerin emiri Osman'ın dönemindeki fakihler: Ali b. Ebu Talip, Abdullah b. Mesud, Ubey b. Ka'b, Zeyd b. Sabit, Ebu Musa el-Eşari, Abdullah b. Abbas, Ebu el-Derda, Ebu Said el-Hudri, Abdullah b. Ömer ve Salman b. Rabia el-Bahili'dirler.

s.178

3.49. ALİ B. EBU TALİB'İN HİLAFETİ

Ali b. Ebu Talip b. AbdulMuttalip halife oldu ve annesi Fatıma binti Esad b. Haşim b. Abdu-Munaf'dır. Salı günü Zilhiccenin son yedi gecesiydi. Yıl 35 idi. Acemi aylardan Haziran idi. Güneş yirmi altı derece ve kırk dakika ikizler burcunda idi. Ay on sekiz derece ve kırk dakika kova burcundaydı. Zühal yirmi beş derece sümbülde Merih ise yedi derece oğlak burcundaydı. Talha, Zübeyr, muhacirler ve ensarlar ona biat ettiler. Ve ona ilk biat eden onunla tokalaşan Talha b. Ubeydullah idi. Ve Beni Esad'dan bir adam dedi ki: "İlk biat eden eli sakat veya eksik el (kötü) eştey kalktı. Ve dedi ki: "Sana biat ediyorum Kufe ehlinin biatına ya emir-el müminin." sonra Talha ve Zübeyr kalktılar ve dediler: "Muhacirlerin biatı adına sana biat ediyoruz. Sonra Ebu'l Heysen b. Teyhen ve Ukba b. Amr ve Ebu Eyüp kalktılar ve dediler: "Sana biat ediyoruz. Ensarın ve diğer Kureyşlilerin adına." Ve Kureyşten üç grup dışında bütün insanlar biat etti. Mervan b. Hakan, Seyit b. As ve Velit b. Ukba kavminin sözüdür. Ve dedi ki: "Ey sen bize haksızlık ettin, hepimize, bense Bedir günü babamı öldürdüm. Sait ise babamı öldürdü. Bedir günü babası Kureyşin nurudur. Ve Mervan ise babasına küfür etti ve sonra Osman'a sarıldı. Onu yanına alınca Abadmunaf oğulları onları ekti. Biat ettik ama dostumuzu öldürenleri öldürürsen yaptıklarımızı üzerimizden düşer bizi affeder. Ali kızdı ve dedi ki: "Hakkınızı almama gelince ondan sakının. O haktır. Yaptıklarınızı yargılamak bana düşmez. Bu ancak Allah'ın yetkisidir benim değil. Öz verinizdeki affetmek ise Müslümanların ve Allah'ın adaletini gösterir. Osman'ı öldürenleri katletmek bugün gerekli ise yarında gerek. Ama size Allah'ın kitabını ve peygamberin sünnetini uygulamam gerek. Kim haktan yana ise batıl ondan uzaktır. Hakka istediğiniz gibi ulaşabilirsiniz. Ve Mervan dedi ki: "Sana biat ediyoruz ve seninle ikamet ediyoruz. Sen de gör bizde görelim."

s.179

Ensardan bir kavim kalkıp konuşular ve içlerinde ilk konuşan Sabit b. Kays b. Şemmas el-Ensarın hatibiydi ve dedi ki: "Allah'a and olsun ey müminlerin emiri

seni vilayette ilerletmedilerse dinde de ilerletmediler.” Önce onlar ilerledilerse de sen bugün onlara yetiştin. Onlar varken de senin yerin hep belli idi. Onlar bilmedikleri yerde sana muhtaçlar. Sen ilminle kimseye muhtaç olmadın. Sonra Huzeyme b. Sabit el-Ensari kalktı iki şahidi ve o dedi ki: “Ey müminlerin emiri biz buyruğumuzda senden başkasına yönelmedik dönüş sanadır sadece sana. Seni hakkında kendimize inanırsak sen insanlar içinde en eski iman edensin ve Allah’ı en iyi bilensin ve Allah’ın elçisine ilk iman edensin ve Allah’ı en iyi bilensin. Allah’ın resulüne ilk iman edensin. Onlarda olan sende var ama onlarda sende olan yok.” Sasaa b. Suhan kalktı ve dedi: “Ey müminlerin emiri! Hilafeti süsledin o seni süslemedi, sen onu yükselttin o seni yükseltmedi.” Sonra Malik b. Haris el-Eşter kalktı ve dedi ki: “Ey insanlar! Bu vasiyet edenlerin vasiyeti peygamberler ilminin mirası olan büyük sesi güzel Allah’ın kitabı onun iyi imanına şahit oldu ve resulüde Rıdvan cennetine şahit oldu. Vasiyet kemale ermişti onda onun sabıkasında ve ilminde ve fazlunda öncekiler de sonrakilerde şüpheye düşmemişler. Sonra Ukba b. Amr kalktı ve dedi ki: “Kimin günü gibi günü var ve Rıdvan biati gibi biatı var?” baskısında korkulmayan en hidayetli imam ve cahilliğinden korkulmayan bir âlim.

Ali, Osman’ın işçilerini şehirden ayırdı. Ebu Musa el-Eşari dışında. Eşter onunla konuşmuştu kalmasına izin verilmiş Kasım b. Abbas Mekke’ye vali oldu. Ubeydullah b. Abbas Yemen’e ve Kays b. Sa’d b. Uba’da Mısır’a ve Osman b. Hanif b. Ahsarisa Basra’ya vali oldu.

s.180

Talha ve Zübeyr ona geldiler ve dediler ki: “O bize Resûlullahtan sonra soğukluk getirdi. Bizi kendine ortak kıl.” O da siz benim güçlükte ve doğrulukta ortağsınız. Acizliğe ve zorluğa karşı yardımcım.” dedi. Ve bazıları rivayet eder ki: O Talha’ya Yemen vilayetini Zübeyr’e de Yemame ve Bahreyn’i vermişti. Sözleşmeyi onlara tanıyınca ona dediler ki: “Akrabaya kavuştun.” Dedi ki: “Bende sizi Müslümanların vilayetine kavuşturdum.” rıza gösterdiler ve bizi sevindirdin.” dediler ve dedi ki: “Eğer arzunuz açıklanmasaydı sizin için bir fikrim vardı.” Bazıları rivayet eder ki Muğira b. Şauba ona demiş ki: “Ey müminlerin emiri! Talha’yı Yemen’e gönder. Zübeyr’i de Bahreyn’e Muaviye’yi de sözleşmesinde Şam’a yaz. Eğer işler yolunda giderse onlardan istediğini dile.” O soruyu bir cevapla cevaplandırdı. Ve Muğira dedi ki: “Allah’a and olsun ki ben ne ondan önce kimseye özendim. Ne de ondan sonra kimseye özenirim.” Ayşe, Osman öldürülmeden önce Mekke’deydi ve haccını yapınca geri döndü. Biraz yoldan sonra Ümmü Kileb’in

oğlu ile buluştu ve ona dedi ki: “Osman ne yaptı ki katledildi? İnsanlar kime biat ettiler?” dedi. Talha dedi. Parmaklı olan mı dedi. Sonra diğeri ile buluştu ve dedi ki: “Ne yaptı?” İnsanlar dedi: “Ali’ye biat ettiler. Bunun buna düşeceğini hiç sanmazdım.” dedi. Bunun ona düşeceğini hiç ummazdım diyerek Mekke’ye döndü. Ali birkaç gün ikamet ettikten sonra Talha ile Zübeyr geldiler ve dediler ki: “Umre yapmak istiyoruz. Çıkmamıza izin ver.” Bazılarından rivayet edilir ki Ali onlara veya bazı ashabına demiş ki: “Onların istediği umre değil onlar ihanet etmek istiyorlar.” Ve Mekke’de Ayşe’ye yetiştiler. Çıkmasını teşvik ettiler. Ebu Ümeyye’nin kızı Ümmü Seleme geldi. Resûlullahın hanımı dedi ki: “Amcamın oğlu ve kardeşimin kocası bana Osman’ın suçsuz yere öldürüldüğünü bildirdiler. Ve insanların çoğu Ali’nin biatine razı değiller. Basra’da olan bir grup karşı geldiler. Bizimle çıkarsan belki Ümmet-i Muhammed’in doğrulması bizim elimizden olur.” Ümmü Seleme ona dedi ki: “Dinin direği kadınlarla kalkmaz. İyi kadınlar hoş görülür olanlardır ve çevresine iyi yumuşak davranan. Ve kuyruk sürüklemek. Allah bunu benden senden düşer. Resûlullah çöle çıkmama itiraz etseydi sesin çıkmazdı. Böylece onun perdesini yırtmış oldun. Onun mündisi çağırdı ki müminlerin annesi kalıyor sizde kalın. Talha ve Zübeyr ona geldiler. Fikrini bıraktırdılar ve çıkmasını sağladılar. Ali’ye karşı Basra’ya doğru yürüdü beraberinde güçlü yaratık Talha ve Zübeyr Yahya b. Münibe ona Yemen’in malından mal sundu. Dört yüz bin dinar olduğu söylenir.

s.181

Talha ve Zübeyr ondan alıp Basra’ya doğru ilerlediler ve gece vakti mürelhavap denen bir suya rastladı. Kavm köpeği onlara havladı. Ayşe “Bu su ne?” dedi. Bazıları havap suyu dedi. O da dedi ki: “Allah’tan geldik Allah’a döneceğiz! Beni geri döndürün.” dedi. bu su için Resûlullah bana dedi ki: “Havap köpeklerinin havladığı kişi olma.” Onlar Allah’a yeminler ettiler o suyun havap suyu olmadığına ve kavim Basra’ya doğru yürüdü. Ali’nin adamı Osman b. Hanif onların girişini yasakladı. Dediler ki: “Biz savaş için gelmedik barış için geldik.” Ve aralarında bir anlaşma yaptılar.” Buna göre Ali gelene kadar olay çıkarmayacaklar ve herkes güvende olacaktı. Ayrıldılar ve Osman b. Hanif silahı bıraktınca onlar onun sakalını, bıyığını, kirpik ve kaşlarını yoldular. Beytülmalı soydular, içinde ne varsa aldılar. Namaz vakti gelince Talha ve Zübeyr tartıştı. Ve namaz vakti geçene kadar birbirlerini çekiştirdiler. İnsanlar çağırdılar. “Namaza ey Muhammed’in ashabı!” ve Ayşe dedi ki: “Bir gün Muhammed b. Talha kılınsın. Bir günde Abdullah b. Zübeyr.” Buna uydular. Haber Ali’ye gelince Basra’ya gitti ve oraya Ebu Hasan b. Abd Amr’ı

halife koydu. Nacarogullarından biriydi. Ali şehirden çıktı yanında Resûlullahın ashabından dört yüz kişi vardı. Sat ve Tay yurduna varınca onlardan yedi yüz kişi ona tabi oldu. Sonra Zikar'da oldu. Hasan ile Amr b. Yasir'i gönderince Kufe ehli ayaklandı. Ali'nin Kufe'deki valisi o zamanda Ebu Musa Eşar idi. İnsanlar ondan yüz çevirdiler.

s.182

Altı bin adam ona sadık kaldılar. Osman b. Hanif onunla karşılaştı ve ona dedi ki: "Ey müminlerin emiri beni sakallı gönderdin. Bense sakalsız geldim sana." Hikâyeyi anlattı ona. Sonra müminlerin emiri Basra'ya vardı ve Hureybe denilen yerde Cemel Vakası idi. Cemazievvel ayında 36 hicri. Talha, Zübeyr ve beraberindekiler çıkıp mevzilerinde durdular. Ali onlara elçi gönderdi. Ne istiyorsunuz?" diye sordurdu. Onlar Osman'ın kanını istiyoruz." dediler. Ali dedi ki: "Allah lanet etsin Osman'ın katillerine!" ve Ali'nin ashabı sıraya geçtiler. Ve onlar dedi ki: "Ok atmayın, mızrakla yaralamayın, kılıçla vurmayın!" Özur dileyen kavmin askerinden biri ok attı. Emir-ül müminin ashabından bir adamı öldürdü ve ona getirildi. Dedi ki: "Allah'ım sen şahit ol." Sonra öbürü attı. Ali'nin ashabından birini öldürdü ve dedi ki: "Allah'ım sen şahit ol." Sonra bir diğeri attı. Abdullah b. Bedil İbn. Varkaa Huzay' de idi ve öldürdü. Kardeşi Abdurrahman onu kaldırıp getirdi Ali dedi ki: "Allah'ım sen şahit ol!" sonra savaş oldu. Dabbaogulları deveyle çevrede döndüler. Sancağı kaldırıyorlardı ve onlardan iki bin kişi öldü. Azad kabilesi onu sardı ve onlardan da iki bin yedi yüz kişi öldü. Deveye yaklaşan nefsinin kaybeder. Ve Talha b. Ubeydullah savaşta öldürüldü. Mervan b. Hakan onu okla vurup yere düşürünce dedi ki: "Allah'a and olsun! Bu günden sonra Osman'ın öcünü istemiyorum. Ve onu ben öldürdüm. Talha düşünce dedi ki: "Allah'a and olsun bugün gibisini görmedim. Kureyşten benden fazla kaybetmişse! Vallahi ben ayağımın durduğu her yeri bilirdim. Bu olayda bilemedim."

Ali b. Ebu Talip Zübeyr'e dedi ki: "Ey Ebu Abdullah bana yaklaş da sana senin de benim de Resûlullahtan duyduğumuz bir sözü hatırlatayım." Zübeyr dedi ki: "Güvende miyim?" Ali dedi ki: "Sen güvendesin." Ona göründü ve sözü hatırlattı. Ve dedi ki: "Allah'ım bunu hatırlamadım!" Atına bindi gitmek için. Abdullah da ona nereye dedi. "Ali bana resulün dediği bir sözü hatırlattı." dedi ki: "Kesinlikle hayır ama sen Haşimoğullarının keskin kılıçlarını, güçlülerin kaldığını gördün." Dedi ki: "Vay san! Ben korkaklıkla mı kınanıyorum! Mızrağı ver hadi." Mızrağı aldı ve Ali'nin ashabına hamle yaptı. Ali dedi ki: "Bırakın Şeyhi. O sıkıştırılmıştır. Sağı solu

ve kalbı bozarak.” Sonra geriye döndü ve oğluna “Sende ana yok. Korkak bunu yapar mı?” dedi ve ayrıldı.

s.183

Ahnaf b. Kays’ı yendi ve dedi ki: “Bunun gibisini görmedim.” Ve Allah resulünün hanımını sürükleyerek getirdi. Ondandır Resûlullahın berdesini yırttı ve o hanımını eve sakladı. Sonra teslim etti ve ayrıldı. Allah sorumluluğunu ondan alan adam yok mu? Amr b. Cermuz Temiyi peşinden gitti vadi Elsipaa denilen yerde onu öldürdü ve savaş gündüz dört sattı. Bazılarına göre o gün otuz bin küsur kişi öldü. Sonra Ali’nin habercisi çağırdı: “Yaralı öldürülmez, kaçanın ardından gidilmez, yöneticinin yüzüne durulmaz. Kim silahı bırakırsa o güvendedir. Kim kapısını kapatırsa o güvendedir.” Sonra Eset ve Ahmar kavmi inandılar. Ve İbn. Abbas’ı Ayşe’ye gönderip dönmesini emretti. İbn. Abbas onun yanına girince dedi ki: “Ey İbn. Abbas sünnete karşı iki hata yaptın: “Benden izinsiz evime girdin ve buyur etmeden eşyama oturdun.” O dedi: “Biz sana sünneti öğrettik. Burası senin evin değildir. Evini sana Allah’ın resulü bıraktı. Kuran buraya yerleşmeni emretti.” Aralarında tartışma yaşandı. Bunun kitapta yeri olmaz.

Ali ona geldi. O Abdullah b. Halaf ve Talhaların Talhası diye bilinen oğlunun evindeydi ve dedi ki: “İyi Ey Hümeyra! Sana bu ayrılık yolu bitmedi mi?” dedi ki: “Ey Ebu Talip’in oğlu! Güçlendin, kibar ol.” Ali dedi ki: “Medine’ye çık ve Allah resulünün yerleş diye emrettiği evine dön yaparım.” dedi. Onunla birlikte AbduKays kabilesinden yetmiş tane erkek kılığında kadın yönlendirdi. Medine’ye kadar ona eşlik ettiler sadakatle. İnsanlara eşit dağıttı kimseden üstün tutmadı. Salipiyelere verdiği gibi arka çıkanlara verdi. O yüzden ona denildi: “İki tarafın arasını okudum İsmail oğlunun İshak oğluna üstünlüğünü bulamadım.” Yerden bir çöp aldı ve parmaklarının arasına koydu. Ashabı Cemel savaşından ayrılınca Cuada b. Habira b. Ebu Vahab Mahzume’yi Horasan’a yönlendirdi.

s.184

Mahevey Mezuban ona geldi ve ona bir yazı yazdı. Şartlarını uyguladı ve ona olan vergi görevinin kalkmasını emretti. Verilen görevine göre ona mal götürdü. Ali Basra’dan çıktı Kufe’ye yöneldi. 36 yılında Recep ayında Kufe’ye geldi. Hemezanda Cerir b. Abdullah’ı orada azletti ve o Ali’ye dedi ki: “Beni Muaviye’ye yönlendir. Onun yanındakilerin çoğu akrabamdır. Belki onları emrine toplayabilirim.” Eşter ona dedi ki: “Ey müminlerin emiri onu gönderme.” “Bunun hevesi onların hevesindedir. Bırak gitsin. Eğer nasihat ettiyse emaneti yerine

getirmiştir. Ama iki yüzlü olursa ona güvenenin günahını alır ve emaneti yerine getirmemiş olur.” Ona güvenildi ama o bu güvene layık olamadı. Karşı çıkanlardan olup ta beni davet edenlerin vay haline! Allah’a and olsun ki ben onlara haktan başkasını istemedim. Benden başkaları da onlara batıldan başkasını istemiyor. Cerir Muaviye’ye vardı o otururken insanlar etrafındaydı ve Ali’nin mektubunu ona sundu. O okudu. Sonra Cerir kalktı ve dedi ki: “Ey Şam halkı azın kime faydası olmuyorsa çokluğunda faydası olmaz! Basra’da destan vardır. Onun gibisine bela fayda etmez. İslam’a yer olmaz. Allah’tan korkun ey Şam halkı! Ali ve Muaviye için hayır söyleyin. Nefsinize bakın. Nefsinizi kimse sizin gibi göremez.” Sonra sustu Muaviye’de sustu konuşmadı ve “Tükrüğümü kuruttun Cerir.” dedi. Muaviye Amr b. el-As’a gece mektup gönderdi gelmesi için ve ona şöyle yazdı: “Şöyle ki: Ali, Talha, Zübeyr ve Ayşe ile olanlar sana ulaşmamıştır. Basra ehlinde Mervan taraf değiştirerek bize düştü ve Cerir b. Abdullah Ali’nin biatinde bana geldi. Bende kendimi hapsedtim sen gelene kadar. Gel Allahü Teâlânın bereketi ile.” Yazı ona ulaşınca oğulları Abdullah ve Muhammed’i çağırdı. Onlarla istişare etti. Abdullah ona dedi ki: “Ey şeyh Allah resulü öldü. Senden razı idi. Ebu Bekir ve Ömer öldüler. Onlarda senden razıydı. Sen Muaviye’den dünya için dinini fesada uğrattırsan yarın ateşte yatarsın.” Sonra Muhammed’e dedi ki: “Nasıl gördün?” dedi ki: “Bu işi düşün. Onda baş ol kuyruk olmadan önce ve şu yazıyı okudu:

s.185

“Kapımı çalan kaygılar gecemi uzatır.
Korkum azad olmuşların yüzünü görmekten.
Hindin oğlu onu ziyaret etmemi istedi.
Oradaki kısmetsiz kızlar vardı.
Ali’de planla geldi Cerir ona
Yaşamayı ona zehir etti her alanda
Umduğun cevabı alırsa
Eğer alamazsa uygun zilletle zelil ederdi.
Allah’a and olsun böyle olduğumu bilmiyorum
Ne şekilde götürürse ürükleyen oldu.
Aldatan mı aldatılarda mı kötü huy var
Yoksa şefkat mi nasihat mi vereyim kendime
Yoksa evimde mi oturayım çünkü bunda
Ölümde ne sabah korkar ihtiyara rahatlık var

Abdullah bir söz söylemişti nefsi ona bağlandı.

Eğer engele yakalanmışsam

Kardeşi Muhammed ona karşı çıktı.

Ben hakikatin yanında güçlüyümdür.”

Abdullah onun şiirini duyunca dedi ki: “İhtiyarın aklı eskiye dönmekti ve dinini sattı.” Sabah olunca Verdeni sultanı çağırdı ve ona dedi ki: “Git ey Verden! Sonra dedi ki bekle ey Verden. Üç kez durdu ve gitti Verden. Dedi ki: Karıştırdın Ebu Abdullah. İstersen içimdekini söyleyeyim sana şöyle dedi: Kalbinde dünya ve ahrete direndi. Ve dedi ki: Ali’ye dünyasız ahret var. Muaviye’ye ahretsiz dünya var. Dünya da ahretlik yok. Hangisini seçeceğini bilmiyorsun.” dedi. Yok ya deme nefsimdeki hiçbir şeyde yanılmadın. “Düşüncen ne ey Verden?” “Düşüncem evinde kalmalısın.” dedi. Eğer din ehli çıkarsa dinlerin iffetinde yaşarsın ama dünya ehli çıkarsa senden vazgeçilmez.” dedi. Amr dedi ki: “Şimdi Araplar beni meşhur ettiler. Muaviye’ye gittiğim için.” Git ey Verden ve şu şiiri okudu.

“Vay Allah alsın Verden’i de aklını da ömrün üzerine and olsun ki belli ki sine de o vardı.

s.186

Muaviye’ye geldi derdini hatırlattı ona ve o da dedi ki: “Ali ise: Allah’a and olsun ki Araplar seninle onun arasında hiçbir şeyi eşit tutamazlar. Savaşta şanslıdır. Zulme uğratmazsan bu şans hiçbir Kureyşli de yoktur.” “Doğrusun.” dedi ama biz elimizdeki güçle onunla savaşağız ve Osman’ın ölümünden onu sorumlu tutacağız. Amr: “Ne kadar kötü.” dedi. “İnsan ne kadar haklı olsa da Osman’ı dile getirmemeli. Ne ben ne de sen.” “Vay sana neden?” dedi. Dedi ki: “Sense ona güldün Şam halkı ile birlikte. Yezid b. Esad el-Becli’den yardım istedi ve ona gitti. Bense açıkta bıraktım ve Filistin’e kaçtım. Muaviye dedi ki: “Bırak bunu. Elini uzat ve bana biat et.” “Hayır.” dedi. Allah’a and olsun ki dinimi sana vermem dünyadan alana kadar. Muaviye ona dedi ki: “Mısır sana feda olsun. Mervan b. Hakem kızdı ve dedi ki: Bana niye dayanılmaz danışılmaz Muaviye sus dedi. Sana danışan var.” Muaviye ona dedi ki: “Ey Ebu Abdullah! Bu gece burada kal. İnsanların onu fesat etmelerinden nefret etti. Amr kaldı ve şunu diyordu:

“Muaviye sana dinimi vermem.

Senden dünyanı almadıkça, görelim nasıl yapacaksın?

Mısır’ı bana verirsen kazancımın zararı ve faydası olan bir ihtiyar olur.

Din ve dünya bir değil. Ben bana verileni rıza göstererek alırım.

Ama ben sana bunu versem kendimi aldatmış olurum,

Çünkü aldatan aldatılır.

Sana bir şey vereyim mi? Mülke güç katan.

Ve onu ayakta tutan ayağım kayarsa,

Mısır'ı benden yasaklarsan gözüm yok.

Ben kanaatin zenginleştiği güne tutkunum.

Mısır için ona şart yazarak sattı. Mühürledi. Amr'da ona biat etti ve sadık kalacağına söz verdi. Muaviye Mısır'da Ali'nin görevlisi olan Kays b. Ubeyde'ye hile yaptı. Ve kendini çekmek için ona mektuplar gönderiyordu. Kays ise ona şöyle yazdı: "Kays b. Sa'd ile Muaviye b. Sahraya şöyle ki: Sen Mekke'nin putlarından bir putperestsindir. İslam'dan nefret ederek girdin ve itaat edip çıktın.

s.187

Muaviye ise şöyle cevap verdi. Osman'ı destek olacak en haklı insanlar Kureyş'in istişare ehlidir. Onun hakkını ispat edenler ve ona biat edenler Talha ve Zübeyr ona destek çıktılar. Müminlerin annesi buna sessiz kalarak onların rıza gösterdiği şeyden nefret etmeyin, kabul ettiklerini geri çevirmeyin. Sa'd ise şöyle yazdı: "Şöyle ki: Amr istişareye hilafeti hak edenle de dışarı kimseyi sokmamıştır. Bizde hiç birimiz onun sahibinden daha haklı olamayız. Ancak fikrimiz birleşirse bizde olan Ali'de de var ama Ali'de olan biz de yok. Talha ve Zübeyr ise evlerinde kalsalar idi. Onlar için daha hayırlı olacaktı. Allah müminlerin annesini affetsin." Ali, Muaviye'nin Şam ehlinin desteğini alarak savaşa hazırlanır. Ali bunu duyunca Medine'ye giderek muhacir ve Ensarlar ile buluştu. Bunun üzerine Medine'de bulunan Dehkanlar onu hediyelerle karşıladılar oda hediyeleri reddederek geri çevirdi. Onlar da şöyle dediler: "Ey müminlerin emiri bizi niye geri çeviriyorsun?" ardından Ali, Tağlip ve Kasit kabileleri ile görüştü. Ardından Rakka'ya gitti. Kufe'de bulunan Osman taraftarı evlerini terk ederek Muaviye'nin yanına kaçtılar. Bazıları da kapıları kapatıp mevzilendiler. Bunun üzerine el-Eşter Malik b. Haris el-Nahi onlara gelerek şöyle dedi: "Vallahi kapıları açacaksınız! Yoksa kılıçla girerim!" sonra Ali Fırat'ın doğu tarafına geçerek Sıffin'e vardı. Muaviye daha önce varmış ve çevresini hâkimiyeti altına almıştı ve insanları Fırat suyundan mahrum etmişti. Bunun üzerine Ali ve arkadaşları o bölgeye giremediler. İnsanlar Muaviye'ye yalvararak şöyle dediler: "İnsanları susuz öldürme." Bu yalvaran insanlar arasında kölelerde bulunuyordu. Muaviye isteklerini reddederek şöyle dedi: "Eğer insanlar bu sudan içerlerse Allah ne bana nede Ebu Sufyan'a Allah resulü havzasından su içirmesin."

s.188

Bunun üzerine Ali'nin arkadaşları onlara karşı savaşıarak Fırat'a vardılar ve suyolunu ele geçirdiler. Suyun hâkimiyeti Eşter'in kardeşi Abdullah b. Haris'in elindeydi. Durum böyle olunca Muaviye'nin arkadaşları şöyle dediler: "Bu saatten sonra burada bize yer yoktur. Ali suyu ele geçirmiştir." Amr b. As Muaviye'ye şöyle dedi: "Ali seni ve ashabını tanımıyor. Tıpkı senin onu ve ashabını tanımadığın gibi. Ali 36 yılı Zilhicce ayında suyu serbest bıraktı. Sonra Muaviye'ye yöneldi ve onu çağırarak dönmesini istedi. Kan dökülerek ümmet bölünmesin. O savaştan başkasını istemedi ve savaş Sıffin'de oldu. Yıl 37 idi. Kırk sabah aralarında sabahladı. Sıffin günü Ali ile birlikte Bedir ehlinden yetmiş adam vardı ve ağacın altında biat edenler yedi yüz adamdı. Ensardan ve muhacirlerden dört yüz kişiydi. Muaviye ile birlikte ensardan sadece Numan b. Beşir ve Müslüme b. Muhlid vardı. Ali'nin ashabı savaşta niyetlerine sadık kaldılar. Ammar b. Yasir kalktı ve insanlara seslendi. Başına çok insan toplanınca onlara şöyle dedi: "Allah'a and olsun ki onlar bize galip gelseler de ta hacer hurmalarına kadar geri çıksak ta haklı olduğumuzu biliyoruz. Onlarında batılta olduğunu biliyoruz." Sonra dedi ki: "Cennete gitmek isteyen var mı?" Arkasından gittiler. Muaviye'nin çadırının çevresinde öyle savaştı ki Ammar b. Yasir savaşta öldü ve o akşam savaş şiddetlendi. İnsanlar Allah resulünün dostu öldü diye feryat ettiler. Resûlullah demiştir ki: "Ammar'ı zalim bir topluluk öldürecek." Ali ve ashabı şiddetle Muaviye ve ashabının karşısına çıkınca Muaviye kurtulmak için hemen atına atladı. Amr b. As ona: "Nereye?" dedi. O da: "Görüyorsun." dedi. Ne var yanında? Ya bir hile kaldı sadece. Mushafları kaldırıp ona göre onları anlaşmaya çağırırsın. O zaman onları durdurur ve güçlerini kırarak kuvvetlerini dağıtırsın. Muaviye "Sen bilirsin." dedi. Mushafları kaldırarak onları anlaşmaya çağırdılar ve dediler ki: "Sizi Allah'ın kitabına çağırıyoruz." Ali dedi ki: "Bu tuzaktır. Onlar Kuran ashabı değiller." Eşas b. Kays el-Kindi karşı çıktı. Muaviye onu kendine çekmişti.

s.189

Ona mektup yazmış ve yanına çağırmişti ve dedi ki: "Kavim hakka çağırır." Ali dedi ki: "O zaman onlar sizi aldatmışlar ve sizi kendilerinden uzaklaştırmak isterler." Eşas dedi ki: "Eğer onların davetini kabul etmezsen ben senden uzaklaşırım." Yemaniiler de Eşas'dan çekti ve Eşas dedi ki: "Vallahi onların çağırısına icabet edeceksin. Yoksa seni onlara veririz." Eşas ile Eşter bunun üzerine büyük sözlerle tartıştılar. Aralarında savaş çıkacaktı hatta Ali ashabı ondan ayrılacak diye

çok korkmuştu. Bu durumu görünce isteklerine razı oldu. Ali dedi: “Abdullah b. Abbas’ı göndermeyi düşünüyorum.” Eşas dedi ki: “Amr b. As’ı gönderecek iki mudarlı bize hüküm veremez ama Ebu Musa el-Eşari’yi gönder. O hiç savaşa girişmedi.” Ali dedi ki: “Ebu Musa düşmandır. İnsanları bana karşı aldattı Kufe’de ve benimle çıkmalarına engel oldu.” Başkasına razı olmayız dedikleri için Ali ki yüzlü ve kendisine düşman olduğunu bildiği halde Ebu Musa’yı gönderdi. Muaviye’de Amr b. As’ı gönderdi. Bu konuyla ilgili iki mektup yazdılar: Birisi Ali tarafından Abdullah b. Ebu Rafi’in yazdığı mektup. Diğeri de Muaviye tarafından kâtabi Umeyr b. Abbad el-Kenani’nin yazdığı mektup. Ali’nin takdim etmesine karşı geldiler. Veya Ali’nin müminlerin emiri tesmiye edilmesi için karşı geldiler. Ebu el-Avar el-Selemi şöyle dedi: “Ali’yi öne çıkarmayız.” Ali’nin arkadaşları: “İsmi değişmeyecek ve müminlerin emiri olarak adını yazacağız” dediler. Bu yüzden ihtilafa düştüler. Tâ ki kavga ettiler. Eşas: “Bu ismi silin” dedi. Eşter ise ona şöyle cevap verdi: “Ey Avar! Vallahi kılıcımı senin kanınla doldururum. Sen ki senden daha şerir olmayan kavmi öldürdün. Ve biliyorum ki sen fitne çıkarmaktan başka bir şey yapmaya çalışmıyorsun ve dünya çıkarları için uğraşıyorsun. Ahireti de bırakıyorsun.” İhtilafa düştüklerinde Ali şöyle dedi: “Allahuekber! Resûlullah Hudeybiye günü Suheyl b. Amr’a Allah’ın resulünden diye mektup yazmıştı. Suheyl’de Allah’ın resulü olduğunu bilsek seninle savaşmazdık demişti.” Bunun üzerine Resûlullah kendi eliyle ismini sildi ve bana şöyle yazmamı emretti: “Abdullah’ın oğlu Muhammed’den. Ve dedi ki: “Benim ve babamın adı peygamberliği yok etmez.” Ardından Ali: “Ali b. Ebu Talib’den” diye yazdı.

s.190

Allah’ın vacip kıldığına razı olarak iki kitapta verilen hükümlere ilkinden sonuna kadar Allah’ın kitabına uymak ve ondan dışarı çıkmamaya şart koştu. Hevesle bunlardan dönülmez ikiyüzlülük olmaz. Onlardan en ağır sözleşme ve güvenceleri aldı. Eğer onlar hükümden dışarı çıkarlarsa başından sonuna kadar Allah’ın kitabından onlara mesuliyet yoktur.

Abdullah b. Abbas ile birlikte ashabından dört yüz kişi gönderdi. Aynı şekilde Muaviye’de ashabından dört yüz kişi gönderdi. İlkbahar ayı yıl 38’de Dumet Cendel’de buluştular. Amr b. As Ebu Musa’yı aldattı ve ona Muaviye’yi hatırlattı. Dedi ki: “O Osman’ın öcünden sorumlu ve onun Kureyş’te şerefi var.” Ondaki istediğini bulamadı. “Ya oğlum Abdullah!” dedi. “Yeri değil.” dedi. “Ya Abdullah b. Ömer!” dedi. “Ömer’in sünnetini yaşatırsa” dedi. Ve dedi ki: “Sen Ali’yi bırak bende

Muaviye'yi bırakayım Müslümanlar seçsinler.” Amr Ebu Musa'yı minbere çıkardı ve Abdullah b. Abbas onu görünce Abdullah b. Kays'a giderek ona Amr'ın Ebu Musa'nın yanında yer alarak kendisini aldattığını söyledi. O da: “Yok biz anlaştık.” dedi. Minbere çıktı Ali'yi terk ettiğini söyledi. Minbere çıkıp Ali'yi terk ettiğini söyledi sonra Amr b. As minbere çıkarak dedi ki: “Muaviye'yi kendime sabit kıldım bu yüzüğü elime sabit kıldığım gibi.” Ebu Musa ona bağırıp “Aldattın ey münafık! Sen aynı bir köpek gibi üzerine gelsek te gelmesek te dilin yabanda zor nefes alırsın.” Amr dedi ki: “Sende aynı bir eşek gibi yük kaldırırsın.” İnsanlar çağırdılar: “Allah'a and olsun ki iki hükümde kitaptan dışarı hükmetti. Bu onlara şarttı.” Kavim birbirini kırbaçladı ve bazılarının duygusunu aldılar. İnsanlar ayrıldı ve hariciler çağırdı. İki hükümde küfretti. Allah'ın hükmünden başka hüküm yoktur. Denilir ki bunu ilk çağıran Urve b. Ediyeye Temiyemi'dir. Hükümler birleşmezden önce hüküm Ramazan ayında yıl 38. İbn. Kelbi dedi ki: “Abdurrahman b. Hüseyin b. Süveyd bana haber etti.” dedi. Dedi ki: Ben Ebu Musa el-Eşari ile yürürken Fırat kenarında o zamanda o Ömer'in amiliydi. Benimle konuşmaya başladı ve dedi ki: İsrail oğulları peşlerinden gelenlere fitnede bulunup yerden yere vurmakta. Ve dedi ki: Ey Ebu Musa ya iki hakemden biri sensen. Bana dedi ki: Eğer ben oysam Allah bana ne göğe çıkacak bir yer nede yeryüzünde kaçacak bir yer bırakmasın. Süveyd dedi: Belki beladan sorumlu olmam mantıklı olabilir sen hükümden sonra onunla görüşmüş olabilirsin. Dedim ki: Allah bir şeyi yazmışsa kimse karşı çıkamaz.

s.191

Ali Kufe'ye gitti. Oraya varınca hutbeye çıktı. Allah hamd ve sena etti sonra dedi ki: Ey insanlar fitnenin ilk olması peşinden gidilen hevesdir, uydurulan hükümlerdir. Aldananlar adamları büyütür. Allah'ın hükmüne karşı çıkanlar hak açığa çıkıp uygulanmasa da bahaneciden gizlenmez. Ama biraz karşılık ondan biraz karşılık şundan alır karıştırır ve ona göre uygular. O zaman şeytan onu yönetir. Önce iyiliğimizi görenler kurtulurlar. Hariciler Haruvra denilen bir köye geldiler. Kufe ile arası yarım fersahtı. Başkanları Abdullah b. Vahep Rasibi ve İbn. Kerve ve Şebs b. Rabi'yi dediler. Allah'ın hükmünden başka yoktur. Ali ulaşınca dedi ki: Doğrudan batılı çıkardılar sonra sekiz bin kişi ile çıktılar ve dediler: on iki bin Ali Abdullah b. Abbas'ı onlara gönderip onlarla konuştu. Onu istemediler ve Ali çıkıp onlara dedi ki: Ali'yi cahil mi biliyorsunuz? Yok dediler. O zaman hükümlerimi uygulayın. Onlar da tamam dediler. Ali Kufemize dönün görüşelim dedi. Sonuncudan döndüler sonra kalktı ve dediler: Allah'ın hükmünden başka hüküm yoktur. Ali diyor Allah'ın

hükümü sizi bekler. Kufe'den çıktılar Abdullah İbn. Hubab b. Art'e hamle yaparak onu ve ashabını öldürdüler. Ali onlara çıktı. Allah aşkına sakının ve Abdullah b. Abbas'ı onlara gönderdi. Dedi ki: Ey İbn. Abbas! O haricilere de ki: Müminlerin emirinden neyin intikamını aldınız? O size doğru hüküm vermedi mi? Size adaleti yaşatmadı mı?

s.192

Sizin hakkınızdan bir şey olmadı mı? Ona göre Abdullah b. Abbas onları çağırdı. Onlardan bir grup Allah'a and olsun isteğini yapmayız. Öbürü de dedi ki: Allah'a and olsun onu dinleyeceğiz. Sonra da ona hasım çıkacağız. Evet ya İbn. Abbas Ali'den tüm öcümüzü aldık. Eğer ona karşı çıkmasaydık bir şey için çıkarız. Muaviye'ye yazdığı gün adını müminlerin emirliğinden sildi. Ve Siffin günü biz o yüzden döndük. Allah'a gidene kadar iki hükümü de gerçekleştirdi bizi kılıcıyla vurmadı. Kendisinin naib olduğunu söyledi ve vasiyeti kaybetti. Güzel iyi bir planla geldik ey İbn. Abbas onların çağırdığı gibi mi bizi çağırıyorsun? İbn. Abbas dedi ki: "Kavmin mukalesini duydun ey emirül müminin cevaplamak senin hakkın." Dedi ki: "Taneyi güvertene rüzgârı temiz çıkartana and olsun ki onlarla münakaşa ettim." Onlar dedi ki: "Allah'ın kitabındakine razı değil misiniz? Allah resulünün iyiliği olan şeylere razıyız." dediler. Bana da razı olmak düşer dedi. Allah resulünün kâtibi Süheyl b. Amr ve Sahir b. Harba Hudeybiye günü yazdı. Onlarda önce Allah'ın resulü Muhammed'den müşriklere yazmıştı. Ve ona yazdılar ki: "Allah'ın resulü olduğunu bilseydik seninle savaşmazdık. Bize Muhammed b. Abdullah'tan yazda sana icabet edelim." Allah resulü adını eliyle sildi. Adım ve babamın adı peygamberliğimi gidermez. Ve onlara yazdı: "Muhammed b. Abdullah'tan Allah emrimi resulünün babalara yazdığı gibi peygamberler yazardı. Allah Resulünde iyi örnek var demeniz ise ben size kılıcıyla vurmadım. Siffin günü Allah'ın emrine dönene kadar yüce ve aziz olan Allah diyor ki: "Elinizi tehlikeye atmayın." Sizin sayınız çoktu. Ben ve ehli beytimin sayısı azdı. Sizin demeniz ise iki hüküme de hüküm kılmam. Aziz ve Celil olan Allah çeyrek dirheme satılan tavşana hüküm kıldı. Ve dedi ki: "Sizden adil olanlara hüküm verilir. İki hükümde Allah'ın kitabına göre hüküm verse idi ben onların hükmünden çıkamazdım. Benim tavsiye olmamı demenizse ben vasiyeti kaybettim. Celil ve Aziz olan Allah diyor ki: "Allah'ın insanlara gücü yeten beyti ziyaret etsin. Kim de küfrederse Allah'ın âlemlerden bir ihtiyacı yoktur." Bu beyti gördünüz mü? Ona bir kimse hacca gitmişse küfreder. Bu beyti gücü olan bırakırsa kâfir olur.

s.193

Siz beni bıraktığınız için küfrettiniz ben sizi bıraktığım için değil. O gün haricilerden iki bin kişi döndü, dört bin kişi kaldı. Gün bitince savaş başladı. Yaklaşık iki saat sürdü. En sonuncunun yanından Züssüdeyye’de öldü. Kavimden sadece on kişiden az kurtuldu. Ali’nin ashabından da on kişiden az öldü. Nehrevan Vakası yıl 39 idi. Ali Kufe’ye varınca hitaba çıkıp Allah’a hamd ve sena da bulunarak nimetini zikretti. Muhammed’e salat edip Allah’ın ona faziletini söyledi. Şöyle ki: “Ey insanlar ben fitnenin gözünü çıkardım buna benden başka kimse cüret edemezdi. Ben içiniz de olmasaydım ne sözleşmeyi bozanlar hakkı görenler ne de sapanlar öldürülmezdi.” Sonra dedi ki: “Bana sorun beni kaybetmeden önce. Çok sürmez ben öleyim enginde olan kendine sığdıramaz yücedekini kana boğmak ister.” Denizi yarana rüzgârı temizleyene and olsun ki sizler kıyamet günü aranızdaki meselenin sorusunu bana sormayın. Yüz kişiyi doğruya götüren yüz kişiyi saptıran fitneyi de bana sormayın. Sadece beni size çağıranı başkanını yöneticisini haber ettiğim fitneyi, Kuran’ın tadını tatmayan ilmini bilmez. İlmi ile cahilliğini öğreten amelini gösteren sağıra duyuran yerini ona tanıtan olsa onu yaşatır Allah’ın rızasını gerçekleştirirdi. Onu ehlinden isteyin onlar yaşam evindeler. Kuran’ın istikrar ettiği yerde. Meleklerin indiği yerde. Size amellerini ilimlerinden olmasını, dışındakilerinin içindekilerden olduğunu haber verenler işte onlar Hakka karşı gelmeyenlerdir. Ve ona hitap etmezler. Allah’tan sadık hükmü onlara geçti. Bunlar düşünenler için öğüttür. Sizse benden sonra tam rezillik ve öldüren kılıç kötü anılar alan zalimler sizin üzerinize sizin topluluğunuzu ayırıcı sünnettir. Gözünüzü ağlatacak evinize fakirlik getirecek şey bulacaksınız. Dediğimi birazdan hatırlayacaksınız. Allah kimseyi uzaklaştırmaz illa zalim olanı. Ve Muaviye b. Ebu Sufyan Amr b. As’ı şart koşarak onu Mısır’a yönlendirdi.

s.194

Yıl 38 de oraya vardı. Yanında Şam halkından büyük bir ordu vardı. Ve Şam’ı Yezid b. Esad Becli yönetiyordu. Ürdün ehlini de Ebu Avar Es-Selemi Muaviye b. Hüdeyc Kindi ise haricilerin lideri idi. Muhammed b. Ebu Bekir Müsenne denilen yerde onlarla karşılaştı. Ve aralarında şiddetli bir savaş çıktı. Amr diyor ki: “Müsenna gibi bir gün görmedim.” Muhammed Yemaniler’i azarladı. Amr b. As Yemaniler ile çıktı ve Muhammed b. Ebu Bekir’i yalnız bıraktılar. Bir saat sabretti sonra gitti ve Haraba kabilesinin evine girdi. İbn. Hüdeyc peşinden gitti onu öldürdü. Ölüsünü eşeğin üzerine koyarak Havf denilen bir sokakta yaktı. Muhammed

b. Ebu Bekir'in zayıf düştüğü, Yemaniiler Muaviye ve Amr b. As iş birlikçi olduğu haberi Ali'ye ulaştı. Dedi ki: "Muhammed yönlendirilmedi." Muhammed b. Ebu Bekir'in ölüm haberini almadan önce Malik b. Haris el-Eşter'i Mısır'a gönderdi. Mısır ehline şöyle yazdı: "Ben size Allah'ın kılıçlarından bir kılıç gönderdim. Vuruştan geri dönmez bir kılıç, kör değil. Sizi ayaklandırırsa ayaklanın kalmanızı emrederse kalın onun ilerlemesi durması benim emrimin dışında değil. Ben size onu tercih ettim." Muaviye Ali'nin Eşter'i gönderdiğinden haberdar olunca onun zoruna gitti ve "Yemen ehli Eşter'e daha yakın." dedi. Ona zehir gönderdi. Kalzeme varınca iki katlı çadıra da Medine ehlinden bir adamın evine indi. Ona hizmet etti ihtiyaçlarını gördü. Sonra ona içinde zehir bulunan bir tobak bar getirip ona içirdi. Eşter Kalzem'de öldü. Kabri'de oradadır. Onun ölümü de Muhammed b. Ebu Bekir'in ölümü de 38 yılında gerçekleşti. Ali Eşter ve Muhammed b. Ebu Bekir'in ölüm haberini alınca onlara çok üzüldü ve şok oldu. Ali dedi ki: "Senin gibisine ağlanmalı ey Malik! Malik gibisi nerede?" Muhammed b. Ebu Bekir'i hatırladı ve ona çok acıdı dedi ki: "O benim oğlumdu. Oğlum ve kardeşim oğluna kardeşti." Ve ashabından Harriet b. Raşid Hece bir grupla çıktı. Kufe'de kılıçları çektiler ve bir grup öldürdüler. İnsanlar onları istedi.

s.195

Harriet ve ashabı Kufe'den ayrıldı. Geçtikleri şehirleri beytülmalını soydular. Ta ki aman kılıcına vardılar. Ali Huu b. Avf Ezdi Amil'i alarak Uman'a gönderdi. Hacıye oğulları yoluna atlayıp onu öldürdüler ve İslamiyet'ten çıktılar. Ali Makal b. Keys Rayahi'yi şehre yönlendirdi. Harirrat b. Raşid'den ashabını öldürdü. Beni Nuciye'de hizmetçisi yaptı ve Muskale b. Habira Şeybani onları satın aldı. Barnın bazısını verdi sonra Muaviye'ye kaçtı. Ali evinin yıkılmasını emretti. Atike b. Naciye'yi infaz etti. Kendilerinin Sema b. Lüayin oğlundan olduklarını söylüyorlardı. Ve Muaviye Numan b. Beşir'i gönderdi. Malik b. Kaab'a saldırı düzenledi. Ali'nin Aym Temir meslensine valisi idi. Ali yasını tuttu ve dedi ki: "Ey Kufe ehli! Kardeşiniz Malik b. Kaab'ın yasını tutun. Numan b. Beşir onların üzerine gittiğinde onlar sayıca çok değillerdi. Belki Allah zalimleri bitirir." Yavaşladılar ve çıkmadılar. Ali minbere çıktı ve yavaşça konuştu. Duyulmazdı. İnsanlar Allah'a dua ediyorlar. Sonra sesini kaldırdı ve dedi ki: "Şöyle ki ey Kufe halkı! Şam halkından her yırtıcı canavar gelince herkes kapıyı kapatıp kertenkelenin yuvasına gizlendiği zelil yılanın deliğine saklandığı gibi evlerinize gizleneceksiniz. Sizde bir gün imdat

buldum. Bir gün çağırırım sizi kurtulmada kardeş yok çağırırız özgürlük yok”. Evine girince Udey b. Hatim kalktı ve dedi: “Allah’a and olsun bu kötü bir ihanettir.”

Ve dedi ki: “Ey müminlerin emiri benimle birlikte tay kabilesinden bin adam var. Buna karşı çıkmazlar istersen onlarla Sirte yürüyelim.” Ali dedi ki: “Allah iyiliğini versin ey Ebu Tahir! Ben hiç Şam ehlinin yakınından bir kabile ile uğraşmak istemem. Ama Nuhayla’ya çık.” O çıktı peşinden de insanlar gittiler. Udey Fırat kıyısında yürüdü ve Şam’ın en küçük kabilesine çöktü. Duhhak b. Kays’ta Kutkutana’ya çöktü. Ali ona doğru geldiğini duydu ve onun İbn. Amıs’ı öldürdüğünü de Ali hutbe yaptı ve dedi ki: “Ey Kufe ehli ordunuza çıkın.”

s.196

O bir tarafından yaralanmıştır. Salih b. Umeys ise doğru bir insandır. Kadınlarınızı men edin düşmanınızla savaşın. Zaif bir cevap verdiler dedi. Ey Irak ehli sevindim buna. İçinizden her sekiz kişiden biri Şam ehlinden. Vay onlara onlarla savaşın zorluğa sabretmelerine rağmen. Vay size benimle çıkın sonra isterseniz benden kaçın. Allah’a and olsun ki şehit olmayı istiyorum. Kafamda dönen şey büyük ruhumla birlikte sizdekini bırakmak. Aynı acemi birinin bilmezliğe döndüğü gibi. Veya kötü elbisenin ne zaman bir yandan kaçsa öbür yandan yırtılır. Hicir b. Uday el-Kindi kalktı ve ona dedi ki: “Ey müminlerin emiri Allah benden kimseyi cennete yaklaştırmaz. Senin yakınlığımı sevmese sen Allah’ı sana alıştırdığına bak. Haklı destek kazanmıştır. Şehadet en iyi reyhandır.” Söz anlayan insanları benimle gönder. Kendi yetkinle bana grup ol. Allah insanların ve ehlinin grubudur. Şeytan birçok insanların kalbini bırakmaz. Ta ki ruhları bedenlerinden çıkana kadar. Tehlil ve sena etti hicire güzelce. Ve dedi ki: “Allah cesareti sana haram kılmasın. Ben biliyorum sen şehadet adamısın. Ali mescide oturdu. Dört bin tane insan topladı. Onlarla yola çıktı. Karşı kabileyle bulmaya gitti. Hızlı hızlı yürüdüler. Onları Humus Tedmür’de buldu. Onlarla savaştı ve galip geldi. Duhhak varınca gece aralarına girdi Duhhak ağır yüzle ondan uzaklaştı. Hicir b. Uday ve beraberindekiler o şehre savaş düzenlediler ve iki gece iki gündüz sonra Sufyan b. Avf Enbara saldırarak Eşras b. Hassan Bekri’yi öldürdü. Ali Said b. Kays onun peşinden gitti onu hissedince geri döndü. Said arkasından gitti ama ona ulaşamadı. Muaviye Abdullah b. Mesade b. Hüzeyfe b. Bedir el-Fezeri’yi gönderdi. Atın üzerinde Medine ve Mekte’ye yönelmesini emretti. O da bin yediyüz kişi ile gitti. Haber Ali’ye gelince Müseyyid b. Necbe el-Fezeri’yi yönlendirdi. Ona dedi ki: “Ey Müseyyib! Ben senin doğruluğuna cüretine ve sözüne güvenirim.” O kavme yöneldi ve onları etkile.

Kavmim bile olsalar Müseyib ona dedi ki: Ey müminlerin emiri ne mutlu bana güvenini kazanmışsam.” Hemezan Tay ve diğerlerinden iki bin kişiyle çıktı. Yürüyüşü hızlandırdı. Önce vardı Abdullah b. Mesade ile karşılaştılar ve çarpıştılar Müseyyib peşlerinden gitti. Onlarla savaştı ta ki İbn. Mesade’yi alana kadar uzaklaştı. İbn. Mesade yenildi. Teymaa mevzilendi. Müseyyib mevziye geldi ve İbn. Mesade ile üç ashabını kuşattı.

s.197

Onu çağırdı: “Ey Müseyyib biz senin kavmindeniz unutma İbn. Mesade ile ashabına yol ver de kurtulsunlar. Gece olunca yola çıktılar ve Şam’a vardılar. Müseyyib mevzide sabahladı. Kimseyi bulamadı Abdurrahman b. Şebib dedi ki: “Onları seçin Vallahi rikar oldun ey Müseyyib! Emirel Mümin’e de ihanet ettin.” Ali’ye gitti ve Ali ona dedi ki: “Ey Müseyyib sana candan güvenirdim. Ama yaptın yapacağını.” Onu günlerce hapsedti sonra da bıraktı ve Kufe’de sadaka teslimine görevlendirdi. Muaviye Bisir b. Ebu Arta’yı gönderdi denilir. İbn. Arta el-Amr b. Luay oğullarından üç bin adamla ona dedi ki: “Medine’den geçinceye kadar git. Halkını çıkar yanından geçtiğin kimseyi önüne alma. İtaatımıza girmeye ikna ettiğin herkesin malı varsa malını say. Onları istediğini zannetsinler. Onları bağışlamayacağını ve senden kurtulamayacaklarını bilsinler. Ve Mekke’ye girene kadarda yoluna devam et. Orada kimseye karşı çıkma. Mekke ve Medine arasındaki insanları korkut. Sonra Sanara’ya varana kadar git. Orada bizden olanlar var. Bana mektupları geldi.” Bisir çıktı ve hiçbir Arap mahallesine uğramadan Medine’ye varana kadar Muaviye’nin dediğini yaptı. Orada Ebu Eyyüb el-Ensari liderdi. Bisir Medine’ye girdi ve minbere çıkıp şöyle dedi: “Ey Medine halkı kötü bir muameleye maruz kalmışsınız. Güvenli, rahat, rızık durmadan her yerden geliyordu. Allah nimetlerini inkar ettiler. Allah onları yaptıkları karşılığında açlıkla cezalandırdı. İşte Allah bu meseleyi size vermiş ve sizi ehlerinden kılmış.” Yüzler değişti. Sonra ona küfretmeye başladılar. İnene kadar dedi ki: “Cabir b. Abdullah Ensari peygamberin hanımı Ümmü Seleme’ye koştı ve dedi ki:

s.198

Ben öldürülürüm diye korktum. Bu sapıklık biatıdır.” Dedi ki: “O zaman biat et. Allah korkusu Ashabı Kehfi sulh giymekten ve kavgalarının bayramını kutlamaktan kurtardı. Bisir Medine’de evleri yıktı. Sonra Mekke’ye kadar gitti ve Yemen’de Ali’nin amili Ubeydullah b. Abbas vardı.” Haber Ali’ye ulaşınca hutbeye çıktı ve dedi ki: “Ey insanlar! Sizin ilk eksikliğiniz sizin akıllı ve zeki olanlarınız

konusunca inanılanların, dediklerini yapanların gitmesi. Ben sizi tekrar tekrar ve baştan çağırdım. Açık ve gizli, gündüz ve gece. Ama çağrım sizin kaçınmanızı sağladı. Sadece dua ve vaaz sizin hidayete ve selamete ermenize fayda etmedi. Allah'a and olsun ki ben biliyorum sizi neyin ıslah edeceğini. Ama onda fesada uğrarım. Bana biraz fırsat verin. Allah'a and olsun ki size gelen, sizi üzen ve azap çektiren biridir. Allah onu sizinle azaplandıracaktır. Ebu Sufyan'ın oğlu rezilleri ve sabikalıları çağırana ona icabet ediyorlar. Ben sizi davet ediyorum siz düzelmiyorsunuz. Eskiye kaçılıyorsunuz. Bu İslam'ın rezilliği dinin helakidir. İşte Bisir Yemen'de oldu. Ondan önce de Mekke ve Medine'de.”

İbn. Kudeme Esad'ın cariyesi kalktı ve dedi ki: “Ey müminlerin emiri! Allah uzaklığını ve ayrılığını göstermesin. Senin edebin ne iyi edeptir. Allah'a and olsun sen ne iyi imamsın. Kovma bana gönder onları onlar için ben varım.” Hazırlan dedi. Bildiğim kadarıyla sen bollukta ve zorlukta işini bilen adamsın. Mübarek uğurlu ve zekisin. Sonra Vehap b. Mesut Hasami kalktı ve dedi ki: “Ben de katılayım mı ey müminlerin emiri?” o da: “Katıl” dedi. Hayırlı olsun sana. Cariye iki bin kişi ile çıktı. Vahab b. Mesut'ta iki bin kişi ile çıktı. Ali onlara Bisir'i yakalayana kadar aramalarını emretti. İnsanlar toplandılar. Başlarında Cariye vardı. Cariye Basra'dan çıktı Vahab da Kufe'den Hicaz'da buluştular. Bisir Taif'ten k Yemen'e kaçtı. Ubeydullah b. Abbas Yemen'den istifa etti ve yerine Abdullah b. Abdül-Medan Harisiye geçti. Bisir geldi onu ve oğlu Malik b. Abdullah'ı da öldürdü. Ubeydullah oğulları Abdurrahman ve Kesmi Kanız Kineniye'nin kızının cariyesine bırakmıştı. O da anneleriydi. Onunla birlikte Kinan kabilesinden bir adam bırakmıştı. Bisir onlara varınca Abdullah'ın oğullarını öldürmek için çağırdı. Kinanlı kalktı ve kılıcını çekti.

s.199

Allah'a and olsun onlardan başkası öldürülsün. Allah'ın ve insanların yanında özürlü olayım ki ölene kadar kılıcıyla savaştı. Kinane oğullarının kadınları çıktı ve dediler ki: “Ey Bisir! Bak adamlar ölüyorlar. Küçüklerin suçu ne? Allah'a and olsun ki cahillikte öldürülmediler. Allah'a and olsun ki sultan çocuk öldürmek dışında şiddetli olmaz. Kötü sultandan rahmet kalkar.” Bisir dedi: “Allah'a and olsun ki sizi kılıçla vurmak isterdim.” O iki çocuğu getirdi ve öldürdü. Anneleri ağıt söyledi. Dedi ki:

“İşte kim oğullarıma duygulandı? Onlar...

Onlar benim kulağımdı kalbimdi. Kalbim bugün çalınmıştır.

İşte kim oğullarıma duygulandı? Onlar...

Kemiklerin iliği idi. İliğim bugün son nefeste.

İşte kim oğullarıma duygulandı? Onlar...

İki fener gibi ışık saçarlardı..."

Bisir'in haberini aldım. Dediklerine inanmadım. Nede attıkları iftiraya. Oğullarımın şah damarından daha ince ve keskin saldırdı. Bunun gibi iş suçtur. Kim çılgınca yol gösterirse oğullarım için belasını bulur, eskiler gibi sapar.

Sonra Bisir Necran ehlini topladı ve dedi ki: "Ey Hristiyan Nusrani kardeşler! Şöyle ki: Kendisinden başka ilah olmayana and olsun ki! Sizden nefret edeceğim bir iş duysaydım sizden çok öldürürdüm." Sonra iki orduya doğru gitti. Onlar Ali'nin taraftarıydılar. Onlarla savaşıp bozguna uğrattı ve çok büyük katliam yaptı. Sonra Sanaa'ya döndü b. Kudeme Sadi'nin cariyesi gitti.

Necran'a varınca Bisir'i aramaya başladı ondan başka yere kaçtı. Ona karşı gelmedi. Bisir onun ashabından ve peşlerindekiilerden öldürerek Mekke'ye kadar gitti. Hicaz'a girince bir şey istemedi. Mekke ehli b. Kudeme'nin cariyesine biat etti. Dediler ki: "Ali helaka uğradı. Kime biat edelim? Ali'den sonra ashabı kime biat ettiler?" Ağırlaşmaya başladılar ve dedi ki: "Allah'a and olsun ki arkanızdan da olsa biat edeceksiniz." biat ettiler ve Medine'ye girdi. Ebu Hureyre ile anlaştılar. Onlar hayır dua etti ve Ebu Hureyre ondan kaçındı. Cariye dedi ki: "Ey Medine halkı Hasan b. Ali'ye biat edin." Ve biat ettiler. Sonra Kufe'ye doğru çıktı.

s.200

Medine halkı Ebu Hureyre'yi reddettiler. Gayyas Fıtr b. halifeden alarak dedi ki: "Ebu Halid el-Valbi bana anlattı. Dedi ki: Ali'nin bin Kudeme ile sözleşmesini şöyle okudum: Ey Cariye sana Allah'tan sakınmanı tavsiye ediyorum. Onun tümü hayırdır. Allah'ın yardımı ile yürü seni yönlendirdiğim düşmanını bul. Seninle savaşmayanla savaşma. Sende ashabında ilerleseniz de yaralıyı öldürmeyin. Hiçbir yaratığı küçümseme. Su ehlini su için benimseme. Onların iyiliği ile güzel davranışla sularını için. Hiçbir Müslüman erkeğe ve kadına küfretmeyin. Kendine bir şey vacip kıl ki belki yaptığın şey başkasına edep öğretir. Anlaşmaya ve anlaşana zulmetme. Allah'ı an ne gece ne gündüz yalan söyleme. Ayağınızla gidin elinizle traş edin, yürüyüşü yenile düşmanı nerede olursa çıkar. Çıkar onu ön tarafından öldür onu küçümseyerek kız haklı yere kan akıt. Haksız yere kan dökme. Tövbe edenin tövbesini kabul et. Her zaman her ne halde olursan haberim olsun. Doğrulukta doğruluk. Yalancının fikri olmaz. Ebu'l-Kenud dedi ve konuştu ki: Cariye Bisir'i aramaya geldi. Medine'ye dönmeden bir şeye çıkmadan Yemen'e ve Necran'a vardı,

öldürdüğünü öldürdü. Ama Bisir ondan kaçtı. Ve ateş yaktığı için yakıcı ismi ile adlandırıldı. Ali amillerine çıkmaları için Eşas b. Kays'a mektup yazdı. Azerbaycan'da amil idi. Şöyle ki: Aldanman nefsendendir. Başkasına karşı cesur olman Allah vergisidir. Eskiden beri onun rızkını yemektesin ve onun ayetlerini inkâr ediyorsun. Karşı gelmekten zevk alıyorsun. İyiliklerini bu gününde gideriyorsun. Eğer elçim sana bu yazımla gelirse kabul et. Gücünün yettiği kadar Müslümanların malından kaldır inşallah Eşas mektubunu okuyunca ona gitti. Yezid b. kays el-Arhabiye'de yazdı. Şöyle ki: "Sen haracını taşımada yavaşladın. Bunu neden yaptın bilmiyorum ama ben Allah'tan korkmanı tavsiye ederim. Müslümanlara ihanet etmekle cihadını iptal sevabını kaybetmemen için seni uyarıyorum. Allah'tan kork nefsinin haramdan kurtar. Bana kötülüğünü gösterecek yol bırakma. Kesinlikle üzerinde suç bulmayayım. Müslümanları aziz kıl. Sözleşenlere zulmetme. Allah'ın sana verdikleriyle ahret evini ara ve dünyadan da nasibini unutma. Allah'ın sana lütfettiği gibi iyilik yap ve yeryüzünde bozgunculuk arama. Çünkü Allah bozguncuları sevmez." Ve Muhtar b. Ebu Ubeyd'in amcası Sead b. Mesude yazdı. O da Medain'de liderdi. Şöyle ki: "Sen vergini verdin ve Rabbine itaat ettin halifeni razı ettin. Temiz ve doğru iş yaptın. Allah günahını affetti. Çalışmanı kabul etti. Dönüşünü güzelleştirdi."

s.201

O da Ömer b. Ebu Seleme Mahzumi'ye yazdı: Peygamberin hanımı Ümmü Seleme'nin oğlu Bahreyn'de onun amili idi. Şöyle ki: "Ben Numan b. İclahi Bahreyn'e vali kıldım. Seni eleştirmeyerek şüphesiz kabul et. Ona verdiğim yetkilerden çık. Şam ehlinin zulmü için kalan azaplar için şahıslar seçtim. Senin de beraber onlarla karşılaşmamızı görmeni istedim. Seni dini destekleyenlerden hidayet taraftarlarından gösteriyorum. Allah bizi de seni de işini layıkıyla yapanlardan eylesin ve onunla dengelesin. Ömer kabul etti ve onunla birlikte hazır oldu. Sonra Ali'nin peşinden Kufe'ye gitti. Onunla bir yıldan fazla geride kaldılar." Onu Numan b. İclan Bahreyn'in malını götürdü diye haber geldi. Ali ona yazdı. Şöyle ki: "Kim emanete ihanet ederse etmek isterse nefsinin ve dinini tenzih etmezse kendini dünyaya vermiş olur. Sonra kalıcı ve uzun süre acıya üzüntüye kapanır. Allah'tan kork sen doğru olan bir aşirettensin. Sana doğru bakanın yanında ol ve senin hakkında bana gelen haber doğru ise düşün senin için verdiğim fikrimi kabul etme. Vergini haramdan temizle. Sonra bana yaz ki sana fikrim ve buyruğum gelsin. İnşallah

Ali'nin mektubu ona gelince ve malı götürdüğünden haberi olduğunu bilince Muaviye'ye yetiştii.”

Muskala b. Hubeyre'ye yazdı. Andeşir Hira'nın malına saldırıyor ve bölüyor diye ona haber gitmiş. Oranın yöneticisiydi. Şöyle ki: “Ardeşir Hira'nın malına saldırıyor ve bölüyor diye ona haber gitmiş. Oranın yöneticisiydi. Şöyle ki: “Senden bana gelen habere göre enin Müslümanların ganimetini kavmine ve sert çıkan istekçilere ve ahzaba ve yalancı şairlere paylaştırman inanmak için hürmet ettim. Taneyi güvertene rüzgarı temiz kılana and olsun ki bunu araştıranı iyice araştıracağım.

s.202

Eğer gerçekten onu bulduysam kendini bana karşı alçak bil yaptıklarını zarara uğratanlardan olma. Onlar dünya hayatından sapmalarına rağmen iyi işler yaptıklarını zannederler. Muskala'da ona yazdı. Şöyle ki: “Müminlerin emirinin mektubu bana ulaştı. Hele sorsun eğer doğru ise beni cezalandırdıktan sonra azletsin. Benim her mülkümde özgürüm. Rabia ve Mudar günleri benimdir. Eğer işimden bir dinar veya dirhem ve başka bir şeyi kayba uğratmışsam vali kılındığım zamandan müminlerin emirinin mektubu gelene kadar bilin ki azlolmam iftiradan kolaydır bana. Onun mektubunu okuyunca dedi ki: “Ebu'l-Fazıl'ın doğru olduğundan başka bir şey zannetmiyorum.” Ashabından bir adam gönderdi. Bazı amillerine teşvik ederek; ama hafife aldılar ve ona mektup yazdı. Şöyle ki: “Sen elçime küfrettin ve azarladın. Bana haber geldi ki kendini buğluyor, yağı ve çeşitli yemek çoğaltıyormuşsun. Minberden inince de özgür iş yapanlar gibi yapıyorsun. Eğer bu böyleyse kendine zarar verip adabıma karşı çıktın. Vay haline azamet ve büyüklük benim. Kim onları benden çekiştirirse ona kızarım dersin ama sana düşen rahat yağlamak. Allah resulü böyle buyurdu. Nasıl insanlardan yalancı şahitlik istersin. Sonra minberdeyken şahitlerin çoğalıyor ve Allah'ın gazabını büyütüyorsun kendine. Bir de sen nasıl Allah'tan salih insanların ecini sana lütfetmesini istersin. Yetimden duldan toplayıp refah sürdüğün halde, Allah belanı versin. Sana düşen birkaç gün orucu tutsaydın Allah için erzaklarından sadaka verseydin. Çünkü bu peygamberlerin yolu ve Salihlerin adabı nefsini ıslah et, günahına tövbe et. Allah'ın sana olan hakkını eda et vesselam.

Kays b. Sa'd b. İshaday yazdı. O da Azerbaycan valisi idi. Şöyle ki: “Haracında doğru ol ve askerine insafı davran seni kabul edenlere Allah'ın öğrettiğinden öğret.” Sonra Abdullah b. Şebil Ahmasi sana mektup yazıp iyiliği

tavsiye etmemi istedi. Onu uslu ve mütevazı gördüm. Koruyucularını yumuşat, kapımı aç, doğruya güven, eğer hakka muvaffak olursa emeği onu sevindirir. Hevesin peşinden gitme o seni Allah yolundan şaşırır. Allah'ın yolundan sapanlara şiddetli azap vardır hesap gününü unutanlar için.

s.203

Gayyas dedi: Ali Muaviye ile savaş kararı alınca yine Kays'a yazdı. Şöyle ki: "Abdullah b. Şebil'i kendine halife olarak kullan ve bana gel. Müslümanlar apaçık toplandılar ve grupları yönetildi. Çabuk gel. Aybaşında kendilerini özgür görenlere hazırlık yapacağım. Allah isterse geç kalmam. Senin için Allah bize de sana da tüm işimizde iyilik ihsan etsin."

Süheyl b. Hahifa yazdı. O da Medine'de vali idi. Şöyle ki: "Duydum ki Medine halkından Muaviye'ye gidenler olmuş. Yakaladığının gitmesini engellemeye kaçana üzülme. Uzak dursunlar onlar günah kazanacaklar. Karadakiler dirilse de hasımlar birleşse de onların hesaplamadığı elçin bana gelmiş izin istiyor. Gel Allah seni de bizi de bağışlasın. Hiçbir kusur bırakma yüce Allah'ın izniyle."

Ali Ömer b. Müselleme Arhabi'ye yazdı. Şöyle ki: "İşinin liderleri sert olmanı şikayet ediyorlar. Onların şikâyetlerine baktım bir hayır görmedim. Durumun iki şeyin arasında olsun. Bir tarafından sert diğer taraftan da zulmü ve eksigi olmayan yumuşak bir cilbab gibi. Onlar bizi küçük düşürdüler. Onlar da neyin varsa al çünkü alçak gönüllüler. Allah'tan başkasına dost olmayın. Aziz ve Celil olan Allah dedi ki: "Kendinizden başka arkadaş almayın. Onlar sizi karıştırmaya çalışıyorlar." Yine Allah Azze ve Celle kitap ehline dedi ki: "Hüdeyleri ve Nasranîleri kendinize arkadaş tutmayın. Yine övülen ve yüce olan Allah dedi ki: "Sizden kim onlara arkadaş olursa o da onlardandır. Onları vergi ile kazı ve onları arkalarından izle. Kanlarını dökmekten sakın vesselam."

Kurza b. Ka'b el-Ensari'ye yazdı. Şöyle ki: "Yönettiğin zimetten (özgür yaşayan) adamlar tarlalarında silinip kayıp olan bir nehri konuştular. Onlar bununla Müslümanlara destek sağlıyormuş. Sende onlarda düşünün. Sonra nehri yap ve onar. Ömrüme and olsun ki yapmaları, gitmeleri, aciz kalmaları da memleketin iyiliği için geri kalmaları da bizim için iyi olur vesselam."

Münzir b. Carida yazdı. O da İstahar da liderdi. Şöyle ki: "Babanın iyiliği sana. Beni sana karşı anlattı. Sende seni rezil eden hevesinin peşinden gitmeye izin vermedin. Duydum ki sen çoğu zaman işine hor bakıyormuşsun minberinden oyalanmaya çıkıp ava gidiyor ve köpeklerle oynuyormuşsun. Yemin olsun ki eğer bu

doğru ise yaptığının cezasını vereceğiz. Halkın cahili senden iyi. Mektubumu okuyunca bana gel. Esen kal.”

s.204

Mektubu okuyunca geldi. Münzir b. Carida onu azletti ve otuz bin vergi cezası kesti. Sonra onu Sasaa b. Sauhan ile bıraktı. Ona yemin verdikten sonra o da yemin etti. Ali Sasaa'yın yanına eğitmek için girdi. Ali onu görünce dedi ki: “Bildiğime göre sen iyi yiyecek sağlayan ve erzağı bereketli verim sağlayansın.” Sasaa'da dedi ki: “Sen de Allah'a and olsun ki! Müminlerin emiri bilgili ve iyi gönüllüsün.” O ulu makamında Ali ona dedi ki: “Kavmine kibirli olma.” Liderlerini ziyaret etti. “Hayır, müminlerin emiri ama ehli beytin ve âlemlerin Rabbi'nin elçisinin amcası oğlunun bana gelmesi Allah'ın ihsanıdır.” Gayyas dedi: “Sasaa ona dedi ki: Ey müminlerin emiri bu Carut'un kızı her gün gözlerini süzüyor, kardeşi Münzir'i hapsettiği için onu bırak ben ona kefil olurum Rabialara vereceklerine.” Ali dedi ki: “Neden kefil oluyorsun? O bize olmadığımı söylüyor. Yemin etsin onu bırakalım.” Sasaa dedi ki: “Allah'a and olsun o yemin edecek gibi.” Bende Allah'a and olsun ki öyle zannediyorum ve Ali dedi ki: “o ki acındırır. Bakınca giysisi aldatır. Tuzak taşır. Yemin etsin bakalım veya etmesin.” Yemin etti ve kurtuldu. Ziyad'a yazdı. O Faris'te yöneticisiydi. Şöyle ki: “Elçimin verdiği haber ilginçti. Senden onun arasındakini onu söylediğini iddia etti. Kürtler senle alay ettiler. Üzerine çok vergi yüklendi. Ve ona demişsin ki: bunu müminlerin emirine bildirme. Ey Ziyad Allah'a yemin olsun ki sen yalancısın. Eğer vergini göndermezsen seni öyle sıkıştırırım ki elin darda yükün ağır olur. İlla topladığın vergiyi ihtimal edildiği gibi iade edersen.”

Kab b. Malik'e yazdı. Şöyle ki: “İşini bırak bir grup ashabınla Küretil Sauaddan varana kadar orada amillerini sor ve onarlın yaşamlarını takip et. Dicle ile Uzay b. arasında sonra Bih Kubazat'a dön ve onun yardımına önder ol. Onun sana verdiği işi Allah'ın rızası ile yap. Şunu bil ki: Âdemoğlunun her yaptığı ona aittir. Onunla cezalandırılacaktır. İyilik yap. Allah bize de sana da iyilik yapsın. Yaptığımı bana doğru bildir. Selametle.”

Dedi ki: Ebu Merim el-Kureyşi el-Mekki Ali'ye vardı. Onun arkadaşıydı. Onu görünce dedi ki: “Neden geldin ey Ebu Merim?” “Allah'a and olsun ki ihtiyaç için gelmedim. Ama eskiden sana sözüm var ve seni görmek istedim.”

s.205

Yeryüzünün ehli toplansa da sen yolunu şaşırmasın. Dedi ki: “Ey Ebu Merim! Allah’a and olsun ki ben senin bildiğin dostunum ama Allah’ın rahmeti dışında olan Allah’ın kötü yaratıklarına çattım. Davet ediyorlar onlara karşı geliyorum. Sonra icabet ediyorum benden ayrılıyorlar. Dünya salihlere zordur. Allah bizi de sizi de onları da yar eylesin. Sevgilimden duymasaydım bundan başka bir şekilde daralırdım. Duydum şöyle diyordu: “Bela ve zorluk Allah’ı ve beni seveni selin ırmağa akışından daha çabuk bulur.”

Ebu el-Esvad el-Duali yazdı. Abdullah b. Abbas’ın Basra’da halifesi idi. Ali’ye yazdı. Ona Abdullah’ın beytûlmaldan on bin dirhem aldığını bildirdi. Ona geri göndermesini emretti. Yazarak vermedi. Ve ona yazdı. Allah’a yemin ediyorum ki geri göndereceksin diye. Abdullah b. Abbas geri gönderince veya çoğunu geri gönderince Ali ona yazdı. Şöyle ki: “Kişi bir işi yapacağını idrak ederse sevinir. Yapamayınca kaçırınca da üzülür. Dünyadan gelene çok sevinme. Ondan kaçırdığına da üzülme. Ölümünden sonrayı merak et vesselam.”

İbn. Abbas diyor ki: “Müminlerin emirinin sözünden aldığım ibreti hiçbir sözden almadım.” Kümeyl b. Ziyat dedi ki: “Ve Ali’nin ellerinden tuttu. Cabbana bölgesine çıkardı. Beni çöle varınca üç kez derin derin nefes aldı ve dedi ki: Ey Kümeyl! Kalpler bilgili onlara bilgi seçeneği ver. Sana söyleyeceğimi aklında tut. İnsanlar üç çeşit: Rabbani alim- kurtuluş yoluna öğrenim görmüş- vahşi otlayan her çağırının peşinden gidenler. İlim ışığını görmemişler. Emin olan yere gitmemişler. Ey Kümeyl! İlim maldan hayırlıdır. İlim seni bekler sende malı bekliyorsun İlim hâkim mal mahkûmdur. Malı depolayanlar öldü ama onlar hattalar.

s.206

Zaman var olduğu sürece âlimler de var olacaklardır. Benzerleri kaybolmuş örnekleri kalplerde mevcuttur. İşte burada diyerek göğsüne işaret etti. Öyleleri de vardır ki dünya için dini alet eder ve hak yolda olanlara karşı gelir. Lezzetlere dalar şehveti için veya birikim için hüküm sürer. İşte onlar yabani hayvanlara benzerler ve din erbabı değildirler.

Yeryüzü bu çeşit âlimlerden eksik olmayacaktır. Bunlar gibi kimselerin sayısı az tehlikesi büyüktür. Bunlar ilim ve gerçeklere karşı savaşacaklardır. Ey Kemil! Allah hüccetlerini ve dinini gerçek âlimler ile koruyacaktır. İşte onları özlüyorum.

Ve dedi ki: “Eğer ki ilim ehli ilmi hakkıyla taşımış olsalardı, Allah ve melekleri ve Allah’ın itaatinde olan her şey onları seveceklerdi. Ancak onlar dünya menfaatleri için çalıştılar ve insanlara ihanet ettiler.

Ve dedi ki: “ insanın kıymeti yapmış olduğu iyiliklerle değerlendirilir.”

Ve dedi ki: “Ey insanlar! Dileğiniz ancak Allah’tan olsun ve sadece günahlarınız sizi korkutsun. Bilmeyen öğrenmekten bilen ise öğretmekten utanmasın. Bilin ki sabrın imanda yeri başın vücutta yeri konumundadır.

Ve dedi ki: “ Aşireti olmadan güç, çoğunluk olmadan nesil ve malsız zenginlik isteyen kimse ma’siyet zilletinden itaat izzetine dönsün.”

Ve dedi ki: “ Nice ona iyilik yaptım diye kendini aldatanlar var, nice ört basla kibirlenen kimseler var, nice ona iyi söz söyledim diye çılgına dönüşen kimseler var. Hiç kimse duygularına dalmış olanlar kadar belaya uğramamıştır. Allah azze ve celle’nin şu ayetini duymadın mı hiç? “ Biz onları, günahları artsın diye şişiriyoruz”

s.207

Ve dedi ki: “Kim cenneti özlerse şehveti unuttur. Kim ateşten endişe ederse haramlardan geri döner. Kim dünyada zahit olursa musibetler ona kolaylık sağlar. Kim ölümü beklerse iyiliğe koşar.”

Ve hutbe verdi. Allah Azze ve Celle’nin şu ayetini okudu: “Gerçekten biz ancak biz ölüleri diriltiriz. Ve önden gönderdiği şeyleri ve bıraktıkları eserleri kitaba geçiririz. Zaten biz her şeyi ancak bir kütükle sayıp tespit etmişizdir.” Sonra dedi ki: “Bu şey gökten Allah’ın malda veya nefiste veya elle yazdığı eksiklik her nefse aynı yağmur damlası gibi iner. Kimin malına veya ailesine eksiklik uğrarsa kardeşinden bunu görmez ise bu ona fitne yaratmasın. Müslüman kişi dünyasından korkup zelil olmak için gelmemiştir. Onun sözü geçince tutkulanır acı çeker. İnsanlar kolay ve şanslı olarak ona ganimet getirip zararı uzak tutan ilk başarıyı beklerken hıyanetten ve yalandan temiz olana her gece ve gündüz iki iyilikten birini bekleyen adam gibi ya Allah’a dua edip Allah’ın yanında bir iyiliği olmayan ya da aile ve mal sahibi olduğu beraber soy ve dini olup ta Allah’tan bir kapı açılmasını bekleyen mal ve evlat dünya hizbidir. İyi amel ise ahretin hizbidir. Allah bütün kavimleri bir araya getirecektir. Ve dedi ki: “Her kim ki muamelesinde insanlara zulüm etmez, onlara yalan konuşmaz, söz verince sözünü yerine getirir ise o kimseye gıybet haram kılınmıştır. O hoş görülü, adaletli kimsedir. Ona vuslat vaciptir. Bir gün çıkıp şöyle dedi: Ey ilim talibi! Âlim kimsenin üç alameti vardır: Allah’ı bilmesi, Allah’ın

sevdiği ve sevmediği mealleri bilmesidir.” Amil kimsenin de üç alameti vardır. Onlar: namaz, zekât ve Allah’tan korkar olmasıdır. Mütakellif erkeğin de üç alameti vardır: Kendisinden üstün olan kimseyle tartışır, bilmediği bir konu hakkında konuşur, yapamayacağı şeylerle uğraşır. Zaliminde üç alameti vardır: Kendisinden daha üstün olan kimseye isyan ederek zulmeder. Kendisinden daha güçsüz olan kimseye zulmeder. Zulüm ve kötülükler izhar eder. İkiyüzlü kimsenin de üç alameti vardır: Yalnız kaldığı zamanlar tembellik eder, kendisini gören kimse olduğunda ise çalışkan tavırlar sergiler ve yaptığı her işte övülmek ister.

s.208

Kıskancında üç alameti var: Kaybolunca dedikodu eder, bulunduğu yerde yakınlık gösterir. Musibete uğrarsa küfreder. Münafığında üç alameti var: Dili kalbini, yaptığı söylediğini sırrı açık ki görüntüsüne muhalefet eder. Ve müsrifinde üç alameti vardır: onun olmayan şeyi yer, onun olmayan şeyi içer, onun olmayan şeyi giyer. Tembel adamlarında üç alameti var: Kevser kendinden geçene kadar. Kendinden geçip yitene kaybolana kadar kendini kaybedip günahkâr olana kadar. Şüphesiz sizden öncekiler abarttıkları için helak oldular. Sizden hiçbir adam Allah’ın dininden bilmediğini konuşup sorumlu olmasın. Şüphesiz Allah Azze ve Celle yanlışta özür gösterir. Görüşün çaba gösterirse Ömer b. Hattab’a dedi ki: Üç şeyi korursan onlarla çalışırsan sana yeter. Ama bırakırsan onlardan başkasının sana faydası olmaz. Onlar ne dedi. Dedi ki: “Yakınında uzağında sınırı olması rızalıkta da kızgınlıkta da Allah’ın kitabı ile hükmetmek ve kırmızı ile siyahın arasında adaletle paylaşmak.” Ömer ona dedi ki: “Az sözle çok şey anlattın.”

Dünyayı karalayan duydu ve dedi ki: “Dünya ona doğru olana doğruluk yeri. Anlayana afiyet yeri, ondan çoğaltana da zenginlik yeri. Meleklerin musallası evliyaların ticaret hanı orada rahmete erip cenneti kazandılar. Kim onu hala karalıyor. Apaçık bildirir ve ayrılığa çağırır. Kendini ve ehlini vafetti. Ahmaklığını benzetti. Sevincini sevinçlere teşvik etti.”

s.209

Felaketle gitti. Korku ile uyurdu. Ve daha erken canlandı. Pişmanlık uğruna zem ettiler. Öbürleri de ona şükretti. Onları hatırlatınca hatırladılar. Konuşunca inandılar. Ey Dünyayı zem eden kişi kendi kendine aldanmak ne zaman seni azarladı? Ya da ne zaman seni aldattı? Babanın eski yatak arkadaşları mı? Veya annenin zenginlik mertebesi mi? Kaç kez elinle hasta oldun ve ellerinle düştün? Kime şifa istedin ve doktor vasiyet ettin. Sana doktorluğunun faydası olmadı.

Afiyetinle iyileşmedi. Onu dünya nefesine benzetti. Dövüşünü de dövüşene benzetti. Yarın ne ağlamanın faydası var ne de sevdiklerinin bir faydası var.” Hutbe verdi dedi ki: “Sizin için en korktuğum iki şeydir. Hevesin peşinden gitmek uzun zaman umut beklemek uzun beklentiye ahreti unutturur. Hevesin peşinden gitmek ise hakkı engeller. Kimin aklı güvende bedeni sağlıklı olursa günlük yiyeceği varsa dünya onun olmuş gibi olur. Yüce Allah diyor ki: İzzetime ve azametime ve güzelliğime parlaklığımaya yüceliğime yemin olsun ki şefkatimi kullan. Hevesini ancak endişeni ahrete zenginliğini kalbinde oluşturur. Yer ve gökler rızkını korur. İsteksiz olduğu halde dünya onun lehine olur. Ve dedi ki: İnsanlarla tanışan belaya tutulur. Kim onlara aldırılmazsa onlarla yaşar. Ve dedi ki:

s.210

Sadece kötü anlarda görünürler.” Haris b. Harut el-Rani ona dedi ki: “Talha’nın, Zübeyr’in ve Ayşe’nin batılla anlaştıklarını zannediyorum.” “Ey Haris! O sana göre öyle” dedi. Hak ve batıl insanları tanıtmaz. Hakkı bil ki haklıyı bilesin. Batılı tanı ki kimden geldiğini bilesin. Gece vakti bir adam gördü ve tanıdığını sordu. Dedi ki: “Vay sana! Bugün Allah’tan başkasını mı soruyorsun?” Ve ondan şöyle dediği rivayet edilir: “Ey gençlik toplumu şerefınızı edeple, dininizi ilimle koruyun. Ve namazdan çıkınca yüzünü insanlara karşı çevirip dedi ki: hidayet ışığı olun. Dalaletin yol göstericisi olmayın. Allah’ın sevmediği şakadan nefret edin. Sadık ve doğru olun. Ve dedi: Sessizlik hoş görüdür. Susmak selamettir. Gizlilik mutluluktur. Ve bir grup onun yanında toplanıp doğruyu andılar. Doğruluk hazinelerin en iyisidir ve bilginin en akıllısıdır. Onun küfründen bir küfür inkârından bir inkar sizi yolunuzdan alıkoymasın. Seni ona ortak koşanlar. Hidayet ehlinin aldığından daha büyüğüne ulaşamayanlar başkasından karıştırma nefsinden kazandığını. Doğruluk sadece üç şeyle tamamlanır: Küçültmek, örtmek, hızlandırmak... Eğer küçültürsen büyütmüş olursun. Eğer örtersen onu tamamlamış olursun. Eğer onu hızlandırırırsan yararlandırırırsın.”

Batı ehlinden bir kavim ona vardı. Onlara dedi ki: “İçinizde kendini belirtip sadece onunla tanınan var mı?” “Evet dediler. “Ve içinizde kötülükten korunan iyilik yapan bir kavim var mı?” “Evet dediler. İşte onlar Muhammed ümmetinin en hayırlıları. Onlar doğru olanların arasında olanlar. Değer onlarla döner. Onlar ihmalkârı yakalarlar. Onun şöyle dediği rivayet edilir: “Hayvanlara her şey ilham edildi. Dört husus dışında: onu Allah’ın yarattığını ve rızık verdiğini, erkeğin dişiye binmesini, ölümden kaçmayı ve rızık isteği.”

s.211

Ve dedi: “Altı kişiye selam verilmez: “Yahudiye, Nasraniye, Mecusiye, namuslu kadına iftira atan şaire, annelerin küfrüne neşelenen kavme ve yemeklerinde içki içilen kavme.” Dedi: “Kureyş’in ileri gelenleri iyileri iyilerine, kötülükleri kötülüklerine. Bir adamı yargıladı. Dedi ki: “Ey müminlerin emiri! Beni yargıladığın ceza malımı helak etti, ailemi dağıttı. Öfkeleni hatta öfkesini yüzünde belli etti.” Sonra dedi ki: “Ey Kunbur! İnsanları cemaat namazına çağır.” İnsanlar toplanınca minbere çıktı ve Allah’a hamd u sena da bulunduktan sonra dedi ki: “ Sözlerim güvence olsun ve ben söylediğim sözlere kefilim. İbret olsun ki ektiğinizi biçeceksiniz ve her şeyin karşılığını alacaksınız. Takva sahibi olursanız kaybetmeyeceksiniz. Kişinin kendini bilmesini göz ardı etmesi yeter. Allah’ı yarattıkları arasında en çok öfkeliendiren; kurtuluş amacıyla her şeyi kendine caiz gören kuludur. Biat sözünü düşkün rast gele insanlar ona benzeyene daldılar. Namazla, oruçla, karanlık fitneye kanarak o fitneye tabi olanı bilmeyen insanlar onu âlim sayarlar. Hiçbir gün sağlam genç orayı boş bırakmaz.

Ömrünü bir şeyler toplayarak veya bozuk sular içerek kendilerini doyuran kimseler insanların sıkıntılarını çözemeyeceklerdir. Bilmiyor dememeleri doğru veya yanlış hüküm vermeyeceklerdir. Bilgi edinmeksizin kuru rivayetlere göre davranacaktır. Ve siz peygamberinizin ehli beytini bırakıp nereye gidiyorsunuz? Gemiye çıkanların kurtulduğu gibi bu yolda giden de kurtuluşa erecektir.

s.212

Ben sizin ehli kehf’in mağarası gibiyim. Ben sizin kurtuluş kapınızım. Kim kapıdan girerse kurtulur. Kim de geri kalırsa helak olur. Zilhicce’de Hüceti’l Vada’dan bin hüccet ben sizin içinizden bıraktığım şeyi tutarsanız benden sonra hiç sapmazsınız. Allah’ın kitabı ve ehli beytinin ütrei ve acayip hükümlerle hüküm verdi. Hatta bir kabileyi yaktı ve diğerlerini de tutuşturdu. Hırsızlığa bazı elin parmaklarını kesti. Zina yapan iki kişinin üzerine duvar devirdi. Şöyle diyordu: “Evinize kapanın tövbe arkanızdadır. Kim dış yüzünü hakka gösterirse helak olur. Şüphesiz Allah bu milleti kılıçla kırbaçla edeplendirdi. Lider kimseye acımaz.” Şaban ayından son on gün kala yıl h. 40 idi. Abdurrahman b. Mülcim el-muradi Kufe’ye geldi. “Ali’nin geldiğinden haberi olunca sözünü yerine getirdi.” dedi. “Zaten bana ondan başkası kalmadı” dedi. Şimdi zamanı. Eşas b. Kays Kindi’nin yanına indi. Onun yanında bir ay kaldı. Kılıcını keskinliyordu. Üç nefer çıkmışlardı onlara biri Muaviye’ye yönelmişti Şam’da. Diğeri de Mısır’da Amr b. As’a biri de

Ali'ye. O da İbn. Mukim idi. Muaviye'nin sahibiyse onu vurdu. Kalçasına değdi ve saldırap evine girdi. Amr b. As'ın sahibi ise Amr'ın sabah halifesi Havica b. Hüzaka'yı vurdu.

s.213

Onda bir şey azalırca çoğaltın. Onun çoğalması hayırdır. Kin gütmeden dönene kadar aldırmadan çoğalt İnsanların arasında savcı olarak oturdu. Buna aldanan başkalarını kurtarmaya kefil oldu. Bir şeyi bir şeyle ölçerken kendini yalanlamaz. Bir şeyde karıştırırsa da kendinde gizler. Ona bilmiyor denmesin diye Allah'a and olsun onun hakkında geçen yazılmadı. Övünen iyiliğin sahibi değil o. Gece karanlığın anahtara rastgele aldırmayan biri bilmediğine özür dilemez ve kurtulur. Bilgi de göze dokunan bir şey sunmaz. Rivayetleri harabeden rüzgârın dağıtması gibi dağıtır. Ondandır kan akıtır geri kalan ağlatır. Serbest olması haram olanı yargısıyla helalleştirir. Serbest olması helal olanı da kendi rızası için haram kılar. Sizi nereye götürüyor. Ya da siz nereye gidiyorsunuz. Peygamberimizin ehli beytinden gemi ashabının kötü kökenlerinden ondan kurtulan nasıl kurtulduysa bundan da kurtulan kurtulur. Kefilin vay haline onların peşine düşen olursa.

s.214

3.50. HASAN B. ALİ'NİN HİLAFETİ

İnsanlar toplanarak Hasan b. Ali'ye biat ettiler. Hasan b. Ali cami mescidinde uzun bir hutbe okudu ve Abdurrahman b. Mulcim'i yanına çağırıldı. Abdurrahman: "Baban sana ne emretti? Diye sordu. Hasan: Sinsice ittifakını hoş görmemi, eğer yaşarsa oç almasını veya affetmesini. Ölürse de onu kendine yetiştirir mi emretti." dedi. İbnî Mulcim: "Baban hakkı söylerken öfkeli de olsa hoşnut da olsa doğru hükmederdi" dedi. Bunun üzerine Hasan kılıcını çekti ve onu öldürdü.

Hasan b. Babasının vefatından sonra iki ay, kimilerine göre de dört ay sonra Ubeydullah b. Abbas'ı on iki bin asker beraberinde Muaviye ile savaşmaya gönderdi. Beraberinde Kays b. Sa'd b. Ubade el- Ensari de bulunuyordu. Ubeydullah'a Kays b. Sa'd'ın emir ve görüşlerine uymasını emretti. Ardından Cezire'ye doğru yol aldılar. Muaviye Ali'nin öldürüldüğü haberini duyunca ve Ali'nin ölümünden on sekiz gün sonra Musul'a gitti. İki ordu karşı karşıya geldi. Muaviye Kays b. Sa'd'e bin dirhem sunarak kendisiyle veya kendisinden uzak olmasını teklif etti ve ona mallar gönderdi.

Oda: “Beni dinimden mi saptıracaksın” diye cevap verdi. Bazılarına göre de: Bin dirhemi Ubeydullah’a gönderdi ve onun arkadaşlarından sekiz bin kişi kendisinin tarafına geçti ve Kays onunla savaşmaya devam etti.

Muaviye Hasan’ın ordusuna casuslar göndererek Kays b. Sa’d’ın Muaviye ile barıştığını ve onun tarafına geçtiğini haber ediyor ve Kays’ın ordusuna casuslar göndererek Hasan’ın Muaviye ile barıştığını haber ediyordu.

s.215

Muaviye Muğire b. Şu’be’yi, Abdullah b.Âır b. Küreyz’i ve Abdurrahman b. Ümmül-Hakem’i Hasan’ın yanına gönderdi. Hasan Medain’de çadırına inerken elçiler yanına geldiler. Sonra Hasan’ın yanından çıktıklarında, insanlara duyurarak şöyle diyorlardı:

“Resûlullah’ın oğlunun barış çağrısına icabet etmesi sayesinde Allah kan ve fitneyi durdurdu” insanlar duyduklarının doğru olmadığından şüphelenmediler. Ancak onlar Hasan’a saldırarak çadırını yağmaladılar. Bunun üzerine Hassan atına binip karanlık yola düştü. Cerrah b. Sinan el-Esedi ona pusu kurmuştu ve kazma ile onu bacağından yaraladı. Bunun üzerine Hasan Cerrah’ın sakalından tutup boynuna vurdu. Hasan Medain’e götürüldü ancak çok kan kaybetti ve hastalığı daha da şiddetlendi. Arkadaşları ise onun yanından ayrıldılar.

Sonra Muaviye Irak’a giderek hâkimiyete geçti. Hasan hasta ve hastalığı çok ağır idi. Arkadaşlarının kendisinden ayrıldığını ve gücünün olmadığını görünce Muaviye ile barıştı. Ardından minbere çıkarak Allah’a hamd ü sena da bulunduktan sonra şöyle dedi:

“Ey insanlar! Allah ilkimizle sizleri hidayete erdirdi ve sonumuzla kanınızı döktürmedi. Ben ki Muaviye ile barıştım. Eğer biliyorsam! Bu sizin için bir fitnedir ve bir süre sizi eğlendirecektir.

s.216

3.51. MUAVİYE BİN EBİ SUFYEN’İN GÜNLERİ

Muaviye Bin Ebi Sufyan Bin Harb Bin Umeyye Bin Abid Şemis ve Annesi Hind Bintu Utbe Bin Abid Şemis, 40 hicri yılında Zilkıde ayında vali seçildi ve Güneş iki derece Koç burcunda, Ay da Boğa burcunda on beş derece, Satürn Akrep burcunda yirmi dokuz derece de, Jüpiter Boğa burcunda yirmi dokuz derece ve elli dakika da, Mars Boğa burcunda on altı derece de, Venüs Boğa burcunda on dokuz derece, Merkür balık burcunda on altı derece ve Küfeye gelir minbere çıkar ve

Allaha secde ederek şükür eder ve şöyle der: Hiçbir ümmet peygamberinden sonra değişmez ancak batıl hakka galip gelirse ancak bu ümmetten olmasa o zaman hak batılı yenmiştir, sonra indi.

Ve insanlar onun seçimine katılır ve orada bulunan bir adam der ki: Yemin ederim ki ya Muaviye seni seçerim ama senden nefret ediyorum. Ve der ki: Seçildin ve Allah her kötülükte bir hayır bulundurur ve bir diğeri kalkar ve der ki: Senin şerrinden Allah'a sığınırım! Ve Kays bin Saad bin Ubada gelir ve der ki: Kayis'ı seç! Dedi ki: Böyle bir günden hep nefret ettim ya Muaviye. ve ona der ki: Sus. Allah'ın rahmeti üzerine olsun! Ve der: Ondan önce ruhunu bedeninden ayırmak istedim, ama Allah seni korudu ya İbnu Ebi Sufyan, der ki: Allah'ın emri geri çevirilmez. Dedi: Karşısında Kays'ı insanlara kabul ettirir ve der ki: Ey insan topluluğu, siz şerri hayrın yanında yüceltiniz ve aşağılamayı izzete değiştiniz ve kafirliği imandan yüce kıldınız, Emir El Müminin ve Müslümanların efendisi ve Allah'ın Resulünün amca oğlunun valiliğinden sonra ve başınızdaki fesattır sizi aşağılıyor size zulüm ediyor ve bunu nasıl görmezsiniz yoksa Allah kalbinizi mi mühürledi de siz akıllanmazsınız?

s.217

Ve Muaviye diz çöktü ve elini tutup dedi ki: Sana söz veririm! Ve onun elini sıkar. Ve insanlara seslenir: Kays seçmiştir! Ve der ki: Yalan söylüyorsunuz, yemin ederim ki ben seçmedim ve ona inancı olmayan kimse Muaviye'yi seçemez ve o seçilmesini ister ve Saad Bin Malik yanına girip ona şöyle der: Selem olsun sana ey hükümdar. Ve Muaviye sinirlenerek şöyle der: neden Emir El Müminin diye seslenmedin? Eğer ki biz seni başımıza Emir yaparsak sen şımarırsın.

Kırk hicri yılında Ferva Bin Noufel Eleşcei çıkar ve Şehrezo da Bin Elheveric cemaatinden çıkarılmıştı ve Ali'nin öldürülmesini ve Muaviye'nin üstünlünü duyunca bin beş yüzü kabul eder ta ki Nuhhayle'ye varıncaya kadar ve Muaviye ona bir atlı gönderir ve niyetlerini açığa çıkarır ve Muaviye Küfe halkının onlar için çıkmalarını istedi ve ondan korkup çıkarlar, onlarla karşılaşınca Ferva Bin Noufel onlara derki: ey Küfe halkı Muaviye sizin ve bizim düşmanımızdır ve Küfe halkıyla zorlu bir savaşa girdiler, ta ki Ferva öldürülene kadar ve Muaviye'yi de dehşete sokarlar. Ve Muaviye 41 Hicri yılında Şama döner ve kalabalık Rum ordularının oradan sürüklendiklerini öğrenir ve oranın yönetiminin ve planlanmasının onu oyalayacağından korkup ve ona dönerek yüz bin dinar karşılığında onunla barışır. Ve Muaviye Rumlarla ilk barış ilan eden olur ve barışmaları 42 Hicri yılının başında oldu ve bu durumu doğrultmak Muaviye'ye

düşünce Şam prenslerini tarikattakilerinden onları işgal etmek istemiş ve Rumlar ondan paranın iki katına barışı ister ve cevap vermez ona. Ve Abdullah Bin Amir Bin Kureyz Basra'nın başına geçer ve bunu sunduktan sonra Abdulrahman Bin Sarmayı Horasan'a gönderir ve Abdullah Bin Hazim Elselmi ile birlikte Belah ve Kabil'i işgal ederler, zorlu bir savaş sonrası Belah ele geçirilir ve kabile gelir orada gecelerce kalır ve şehrin giriş kapısına varır zorlukla kapıyı açar ve savaş.

s.218

Ve sonra barış talep ettiler ve İbnu Sarma onlarla barışır, Horasana İbnu Hazim'i halife eder ve gider. Ve Muaviye Abdullah Bin Dirrac'ı Irak'a vali yapar ve ona şöyle yazar: Bana neye ihtiyacım varsa taşı! Ve İbnu Dirrac ona yazar: "Biliyordum ki Dahakinler onu Kisra halkının tarikat de olduklarını bilgilendirir mallarını şart gösterirler ve onlardan harç alırlar". Ve ona şöyle yazdı: Bu tarikatçıları toplayıp bir yere kapatmalı" ve Dahakinler'i toplar, onlara sorar, derler ki: Divan Hulvan'dadır. Ve getirir, içinden Kisra'ya ve halkına ait her şeyi çıkarır ve onlara kilit vurur, Muaviye'ye sıraladı ve Küfenin topraklarından beş bin dirhem kazancı olmuş ve karalamıştır. Ve Abdulrahman Bin Ebi Bikra'ya yazdı: "Ve aynısından Basra topraklarında ve onlara Nevroz şenlikleri için on bin dirhem göndermelerini emir etmiştir. Ve Ziyad Bin Ubeyd Ali Bin Ebi Talib'in Faris'e karşı çalışıyordu ve bu durum Muaviye'ye ulaştınca ona tehditli bir uyarı mektubu gönderir ve Ziyad kalkıp ona şöyle der: Ciğer yiyicilerin ve riyakarların ini ve diğer toplulukları bana tehditli mektuplar yazar ve onunla aramızda Allah'ın Resulünün kızının iki oğlu vardır doksan bin den kılıçları kınında, hiç biri ölene kadar kıpırdamaz, ama yemin ederim ki bana ulaştığı zaman benim gücümü ve kılıçla dövüşümü göreceksin. Ve Muaviye ona Muğira Bin Şabe'yi gönderir tanıştırap Ebi Sufyen ile gönderdi ve Basra'ya vali yapar ve Ziyad dört şahit getirir ve birileri Ali Bin Ebi Talib Ömer Bin El Hatab'ın yanında otururken Ziyad elinde Ebi Musa Eleşari'nin mektubunu getirir ve Ziyad'ın konuştuklarını beğenir ve dedi ki: bu dediklerini minberde de söyledin mi, derki: onlar bana senden daha hayırlıdırlar ya Müminlerin Emir'i ve Abu Sufyen derki: o benim oğlumdur ve şöyle söyledim: bunu açıklamana mani olan neydi, der ki: bunun utancından korktum.

s.219

Ve diğeri gelip onun şahitliğini doğrular, derki Ziyad El Hamadani: Ali hakkında nasıl düşünüyorsun, der ki: Dediğin gibi seni Feris'e vali yaptığı gibi ve senin Ebi Sufye'nin oğlu olduğuna inandık. Ebu Meryem Elsululi öne çıkar ve der

ki: Ali'nin şahitlerinden haberdar değilim ve ben Taif'de hancıydım ve bir yolculuk sonrasında uğrar yiyip içer, sonra der ki: Tanıdığım bir kadın var mı bana getir. Sana ancak Beni İlcandan bir kadın bulurum ve der ki: onu bana getir, ona getirir Ve Ziyad şöyle der: Biz seni şahit olman için getirdik hikaye anlatman için değil, der ki: Doğruyu olduğu gibi söylüyorum ve Muaviye uygular. Der ki: Dediklerini duydunuz ve dedikleri doğrudur, Allah'a şükürler olsun ki insanların unuttuğunu bana sakladı, onların düşüklüğünü bana yükseltti eğer ki yanlışa şahitler ve Muaviye daha iyi bilir. Ve Ubeyd iyi ve hayırlı bir çocuktur ve sonra Muğira İbnu Şabe Küfeye 24 Hicri yılında Cümade ayında vali olur ve kısa bir süre valilik yapar ve sonra Abdullah Bin Amir Bin Kureyz'i Küfe'ye vali yapar ve bu haberi Küfe halkı duyunca, çoğu insan Abdullah Bin Amirin yanına çıkar ve Muğira'nın kimseyi sormamasını sağlar, ama ona söylenir ve Abdullah Bin Amirin yanına çıkar, ta ki onu yazanı sorana kadar ve ona denir ki: Abdullah ile beraber gitmiştir ve der ki: Ey çocuk yola çıkıyorum atımı getir ve yola çıkar Şam'a varır ve Muaviye'nin yanına gelir ve Muaviye onu görünce ona der ki: Seni buraya getiren nedir ya Muğira işini bıraktın ve Mısır'la Irak halkını başı boş bıraktın ve onlar kargaşaya çok hızlıdılar. Ve Muğira der ki: Ey Müminlerin Emir'i yaşımla ilerledi kuvvetim azaldı ve çalışmaktan bıktım bu dünyadan elimi çektim, Allah bana hiçbir zorluk çektirmedi sadece bir şey hakkınızı yedim ben ve umarım Allah bana yardım eder ve ecelimde kolay olur.

s.220

Ve Muaviye der ki: O nedir peki? Küfe'nin önde gelenlerini seçime çağırdım Müminlerin Emir'inin oğlu Yezid'i babasından sonra seçmek için ve buna karşılık verdiler ve onları bu konuda hızlı gördüm ve Müminlerin Emir'inin görüşünü almadan bir iş yapmaktan nefret ettim ve bunu açıklamaya geldim ve onu işten çıkardım. Ve dedi ki: Ya Eba Abdurrahman! Yezid senin kardeşinin oğludur, senin gibi bir işe karar verirse o işi sonlandırıncaya kadar bırakmaz ve Allah senin yanında olsun dönüp bu işi bitiresin. ve yanından çıkar. Ve kâtip ile karşılaşır ve de ki: Bizi küfeye geri götür, yemin ederim ki Muaviye'nin adamını öyle bir dikişe saptırdım ki ancak ondan kan dökerek çıkabilir. Ve Küfeye doğru yola çıkar.

Muaviye Basra da iken Ziyad'a bir mektup yazar :“ Muğira Küfe halkını seçime çağırdı benden sonraki veliaht Yezid için. Senin kardeşinin oğlundan daha haklı değildir Muğira ve yazdıklarım sana ulaşınca ve insanları topla Muğira'nın onlara dediği gibi ve Yezid'in seçilmesini sağla, bu Ziyad'a ulaşınca, yazıyı okur

dostlarından cömertliğine ve anlayışına güvendiklerini çağırır ve der ki: Sayfalara güvenmediğim kadar sana güvenmek isterim, babam Muaviye de ki: Ya Müminlerin Emir'i senin kitabın bana filanca şeyden bahsetti ve insanlar da der eğer onları Yezid'in seçimine davet edersek ve o ki maymunlar ve köpeklerle oynuyor ve boyalıları giyiyor ve içki bağımlısıdır ve davullarla yürür, Hüseyin bin Ali'nin huzurunda ve Abdullah bin Abbas ve Abdullah bin Zübeyir ve Abdullah Bin Ömer ve lakin sen onu seçiyorsun ve bu ahlakı onu sarıp sarmalmış iken, umuyorum insanlara yüzüzlük etmez Elçi Muaviye'nin yanına varınca mektubu ona verir, der ki: Zavallı ibnu Ubeyd! buna bir son verin duydum ki benden sonraki prens Ziyad'mış, yemin ederim ki onu doğduğuna pişman ederim. Muğira Muaviye'nin yanından gider Küfeye doğru yola çıkar ve Şubeyb Bin Becra Eleşcei Elharici ortaya çıkar ve Muğira'nın geldiğini duyunca Muaviye'nin yanına koşar ve der ki: Ali Bin Ebi Talibin katili benim ve Ali'nin vurulduğu gece Şubeyb Bin Becra İbnu Mulcim ile beraberlerdi.

s.221

Muaviye ona şöyle dedi: “Ne ben seni ne de sen beni gördün. Ve Küfeye döner, Muğira ile savaşır ve bir ordu göndererek onu öldürür. Ve Elmisavrid Bin Ufle Elteyemmi Teym Elribab'dan 43. Hicri yılında çıkar ve Muğira ona atlı savaşçılar göndererek onu ve dostlarını Sabat'ın aşağısında öldürtür. Ondan sonra Muad Bin Cuven Eltai Mistavrid'in babası çıkar ve Muğira ona da başlarında Hamedanlı birinin olduğu savaşçılar göndedir ve onu öldürtür. Ve Mavaliler den bir gurup yola çıkar ve başlarında Küfe halkından Abu Ali vardı ve oda Elharit Bin Elkaib tarafından görevlendirilir ve bu Mavaliler'in ilk çıkışlarıydı ve Muğira onlara Becile'den bir adam gönderir ve Badorya da buluşurlar ve Elbeceli onlara seslenir: Ey Acem topluluğu! Bu Araplar din için bizlerle savaşır, görüşünüz nedir? Ve ona seslendiler: Ey Cabir! Biz Kuranı duyduk hidayet yoluna çağırır ve ona iman ettik ve hiç birimiz Rabbimize şirk koşmayız ve Allah bir Peygamber gönderdi tüm insanlara ve hiç birini sağ bırakmayarak savaşır ve onları öldürür. Mısır ve Fas ise Ömer Bin Elas'a aitti seçim gününde ona şart koşmuşlardı. Ve şartın bir kopyası da: “Budur ki Muaviye bin Ebi Sufyen'in Ömer bin Elas'a Mısır'ı vermesi, onun hayatını bağışlamaları ve itaatinin eksilmemesi şartıyla“. Ve Varden ona der ki Mevlam, vücudundan bir saç var deyip Ömer'in şartı okumasını sağlar ve Varden'in durduğu noktada durmaz, kitabı okumayı bitirince ve şahitler şahitlik edince Varden ona der ki: Ey şeyh senin yaşın kaç ancak aynı eşeğin susuzluğu gibi, senden sonrası için

gereğini düşündün mü? Ve Muaviye söylemeden istifa etti ve Ömer ona onu ilgilendiren bir şey taşııyordu, insanlara vereceklerini ayırıyordu ve beğendiğini kendine ayırıyordu. Ve Ömer Bin Elaas Mısır'a valiliğinde on yıl kalmıştır içinde Dört yıl Ömer bin El Hattab'a ve Osman Bin Affan'a Dört yıldan İki ay eksik ve Muaviye'ye de iki yıl üç aydır. Ve 98 yaşında vefat eder, akılı ideali ve fikri ve dili ile Arapların dâhisi idi ve Ömer İbnu Elhattab konuşan bir adam görünce konuşmalarına değer vermez ve der ki: Seni ve Ömer İbnu El Aas'ı yaratana şan olsun.

s.222

Ve bazıları dedi ki: Ömer'i söylerken duyduk: Adil bir sultan zalim bir sultandan daha hayırlıdır ve zalim hilekâr bir sultan süren bir fitneden daha hayırlıdır, erkeğin kayması kaynayan kemiktir oysa dil kayması ne tutulur nede yıkılır ve akılı olmayanda dinlenir. Ve Ömer ölüm döşeginde oğluna derki: keşke baban savaşlardan birinde ölseydi de Allah'ın yanında hesabını veremeyeceğim işlere girmeseydim. Ve sonra malına bakar ve çokluğunu görür: ve keşke bir tek deve olsaydı, keşke bundan 30 yıl önce ölseydim, Muaviye'ye dünyasını düzelttim ve dinimi bozdum, dünyamı bozdum ve ahretimi bıraktım, körerdim aklım başımda değildi ta ki ecelim beni buluncaya kadar, sanki Muaviyeyim benim malımı sakladı ve hilafetimi size kötiledi. 43 Hicri yılında bayram gecesi Ömer vefat eder ve Muaviye oğlu Abdullah Bin Ömer'i başa getirir ve sonra Ömer'in malını netleştirir ve ilk netleştirdiği bir işçinin malı olur ve Muaviye için hiçbir işçi ölmezmiş mirasını bölüştürmeden. ve onun hakkında konuşuyordu ve diyor ki: bu sünnet Ömer Bin El Hattab'ın seçtiği sünnettir. ve Muaviye Abdullah Bin Ömer'i azleder. ve kardeşi Utbe Bin Ebi Sufyan'ı Mısır başına vali yapar. ve Muaviye, Ziyad Bin Ebi Subyene yazar: Eğer Resulullah'ın sahabelerinden biri gelirse onu Horasan'ın valiliğini ona ver ve o El Hakem bin Ömer El Gaffari dir ve Ziyad onu Horasan'a vali eder. 44. Yılında onu tanıtır ve Hurat'a varır ve ondan sonra Czcan'a gider ve orayı fetih eder ve yoğunluk nedeniyle onların çiftlik hayvanlarını yediler. Mülleheb Hakem bin Ömer ileydi, Mülleheb'in bela ve üzüntüsünü anlıyordu ve El Hakem bin Ömer vefat eder ve Ziyad onun yerine El Rebi Bin Ziyad ElHarithi'yi vali eder ve o zamanlarda Havarizim fetih edilir ve fetih eden ise Abdullah Bin Ukail El Sakafi idi. Muaviye 44 yılında hacca gider ve beraberinde Şam dan bir minber götürür ve onu Kâbe'nin önüne koyar ve o oraya ilk minber getirendir.

s.223

Ve Medine'ye gidince Beni Haşim cemaati onun yanına gelir, sorunları hakkında konuşurlar ve der ki: Ey beni Haşim kanınızı üzerinize akıtmamıza razı olur musunuz, siz Osman'ı öldürdünüz ne söyleyecekseniz söyleyin. Yemin ederim sizsiniz onların kanını döken ve sözde daha yüce, Abbas ona der ki: Bize dediklerin ya Muaviye ellerinden gelen şerdir, yemin ederim ki sen bu konuda bizden öndesin, sen Osman'ı öldürdün ve sonrada insanları kandırıp onun intikamını almak istedin ve Muaviye kırılır der ki İbnu Abbas: Yemin ederim ki senin dostluğunu görmedik sadece korkutup kırdın, dedi ki: Muaviye senin niyetini açığa çıkarır ve der ki keşke benimle hiç konuşmasaydınız. Sonrada destekçiler ile konuşur ve sözlerini onlara karşı kabalaştırır ve onlara der ki: Açıklamak için ne yaptınız? Derler ki: Onu Bedir günü kırdık kardeşini dedeni ve dayını öldürdüğümüz zaman, ama biz Resulullah'ın dediklerini uyguladık, der ki size ne tavsiye etti? Derler ki: O bize sabırlı olmamızı tavsiye etti ve dedi ki: Sabır edin. Sonra Muaviye Şam'a döner ve onların hiçbir ihtiyacını da karşılamaz. Ve bu yıl içerisinde Muaviye mescitte ayrı bir bölme yapar ve minberleri iki bayramda mabetlere çıkarır ve namaz öncesi hutbe verir böylece insanlar namazlarını kırlarlar ve dağılırlar ve Ali'ye edilen lanetleri duymak istemezler, namaz öncesi hutbe verir Muaviye ve Mervan Bin El Hakem'e esip gürler peygamberin yakınlarını sıkıntıya koymak ister. Muaviye ibnu Usal El Nasrani'yi Humus çıkışında kullanır ve daha önce Nasranlardan hiç kimseyi halifelerden kullanan olmadı ve Halit bin Abdurrahman bin Halit bin El Velit kılıçla karşı çıktı ve onu öldürdü, Muaviye onu günlerce hapis eder ve sonra diyetini ona ödetir ve ondan beklemezdi. Ve ibnu Usal Abdurrahman bin Halid bin Elvelidin katili idi ona zehir içirmişti ve bunu bin El Mündir bin Elzübeyr bin Elavvam ayarlamıştı ve der ki: Konuşuyorsun, İbnî Usal humusta yargılanır ve bitirilir, onu öldürünce derki Halid bin Abdurrahman: Ben İbnî Usal'in katiliyim ve el Zübeyr Emin El Serb in katili Ömer Bin Curmuz El Tyemmümi dir. Ve Abdulrahman bin El Abbas Bin Abdulmuttalib, Muaviye'nin yanına Şam'a gelir, Muaviye ona cefa çektirir ve hiçbir isteği yerine getirmez, bir gün yanına gelir ve ona der ki: Ya İbnu Abbas!

s.224

Allah'ın bize ve Ebi el Hüseyine yaptıklarını nasıl görürsün? Der: Gerçekten, hile uydurarak cenneti kazanamazsın, sonunda Emir el Müminin'in sana kazandırdığı dünyadır. Dedi ki: Sen Allah'a inanmaz mısın? Der: Allaha inandık ve kim ki Allaha inanmaz onlar zalimlendendirler. Ve Muaviye der ki Ebu Ömer beni görene kadar yaşasaydı amcaoğlunun öfkesini görürdü. Ve İbnu Abbas der ki: Senin

ona ihanetini görse idi zafer onundu ve onun zaferi senin zaferindi. Ve Dedi ki: Seni ilgilendiren nedir aramıza giriyorsun? Ben onlara değil aralarındakilere karışırım diye söyler ve beni nefret ettiklerimle bırak, zira eğer iyi olursa ödüllendirmeyi kötülük yapmaya tercih ederim ve kalkar.

s.225

3.52. HASAN BİN ALİ'NİN VEFATI

El-Hasan b. Ali 49 yılında Rebiülevvel ayında vefat eder ve son nefesinde kardeşi el Hüseyin'e derki: Sevgili kardeşim bu üçüncü defadır bana zehir içiriyorlar; ama daha önce böylesin içmedim ve ben gününden ölüydüm, eğer ben ölürsem beni Resulullah'ın yanına göm, ondan başka kimse bana yakın olmasın, zira eğer buna karşı çıkarlarsa sakın bunun için kan dökme. Kefene sarıldığı zaman Muhammed bin Huneyfe der ki: Allah sana rahmet eylesin Muhammed'in babası, yemin ederim ki yaşaman beni şerefliendirdi ölümün ise yıktı ruhun bedenini diriltmişti, ama ruhun gidince bedeninin yalnız kalmadı onu da kefen sardı neden öyle olmasın ki, sen hidayet yolunun zinciri ve takva sahibinin varisisin ve Ashab-ı Kise'nin beşincisi idin hak elinden doyup İslamiyet'in bağrında büyüdün ve imanının sütünden beslendin ölünde dirinde sağ olsun Allah'ın selam ve rahmeti üzerinde olsun ve bizim canlarımızın senin canına feda olsun ve şikayet etmeyiz buna. Ve naaşı çıkarılır ve Resulullah'ın kabrine doğru giderler, Mervan Bin El-hakem ve Said İbn Elas itiraz ederler ve men ederler, vaz daha bir fitneye sürükleniyorlardı ve Aişe bir şehbe devesine binip mezarlığa gelir ve der ki: Benim evimdir kimseye izin yoktur. Kasım Bin Muhammed Bin Ebi Bekir ona der: El Cemeli El Ahmar gününden beri başımızı yıkamadık bile o güne hakaret etmelerini mi istersin ve bu güne şehbe devesi günümü demelerini mi istiyorsun? Ve geri döner. Bir topluluk Hüseyin Bin Ali'nin yanına gider ve ona derler ki: Bizi ve El Mervan'ı rahat bırakın ve onlar bizce baş yiyicilerdir. Ve der: Kardeşim bana hiçbir damla kan dökmememi vasiyet etmişti ve El Hasan Bukai de defin edilir, vefat etiğinde kırk yedi yaşındaydı, El Hasan İbnu Ali vefat eder ve İbnu Abbas Muaviye'nin yanındadır, onun yanına Nai el Hasan gelir ve ona der: Ya İbnî Abbas! Hasan öldü. Dedi ki: Biz Allah tan geldik ve ona döneriz yüce sözlere ve yaralının yardımcısına.

s.226

Ya Muaviye ya eğer Hasan ölmeseydi, onun ölümü senin ecelini geciktirmez ve onun bedeni senin çukurunu kapatmaz ve o hayra gider sen şerde

kalırsın. Der ki: Onu saymıyorum küçük çocukları halife ediyorlar. Der: Hepimiz küçüktük ve büyüdük. Der ki: Ya İbnu Abbas, kavminin efendisi oldun, der; ama Allah Eba Abdullah el Hüseyin bin Resulullah'ı bıraktı, değil mi. Ve el Hasan bin Ali çok cömertti ve Resulullah'a ruhen ve bedenen çok benziyordu. El Hasan'a soruldu: Resulullah dan ne duydu? O derki: Onu bir adama söylerken duydum: Şüphelenmeyi bırak, çünkü şer şüphedir ve hayırda güvencedir. ve onu hatırladım curun el dika'nın yan tarafında onunla yürür iken, bir hurma tanesini ağzıma attım: Dedi: Resulullah parmağını ağzıma soktu ve çıkarıp attı ve dedi: Muhammed'e ve Ehl-i Muhammed'e sadaka geçmez ve beş vakit namaz onlara farz oldu. El Hasan on beş defa yürüyerek hacca gitmiştir, iki defa zekatını vermiştir, Allah'a üç defa yemin eder. Bu yüzden bir nal alır bir nal verir, bir deve alır ve bir diğerini verir. Muaviye, El Hasana der ki: Ya Eba Muhammed o sıralar bana onları anlatacak üç şey buldum. Der: Nedir onlar? Dedi ki: Mürvet, cömertlik, yardım. Derler ki: Mürvet insanın dinini düzeltir ve malını doğru yolda kullanmasını sağlar, cömertlik insanlara yaklaşmayı ve iyilikle yardım etmektir. Yardım ise komşuyu savunmak ve kötülükten korumak zorluklardan savunmaktır. ve Cebir der: Hasanı söylerken duydum! ahlakın cömertliği ondur: dil dostluğu, fakirle dostluk, güçsüzün hakkının verilmesi ve güzel ahlak, yaratılanları ödüllendirmek, akrabalık, hak sahibini bilmek, komşuya yardımcı olmak, misafirperverlik, bunların en başlarında utanma duygusu gelir. Ve Hasan'a denir: İnsanlarda en iyi yaşayarı hangisidir? Der ki: Yaşamı ile insanlara katılandır.

s.227

Ve denir: İnsanlardan en kötü yaşayarı hangisidir? Yaşamıyla kimseye katılmayandır. Ve El Hasan der ki: Gereken hayrı bir başkasına isteyendir. Beladan daha şiddetlidir kötü Ahlak ve ibadet açıklığı beklemektir ve El Hasan kendi ve kardeşinin çocuklarını yanına çağırır ve onlara der ki: Ey benim ve kardeşimin çocukları! Siz bu kavmin küçüklerisiniz ve başka kavimlerin büyükleri olacaksınız. İlim öğrenin, aranızdan başaramayan olursa onu yazıp evinde bulundursun. Ve bir adam El Hasana der ki: Ölümünden korkarım! O da dedi ki: senin olanı geciktirdin, eğer takdim etseydin ona kavuşmak seni mutlu ederdi. Ve Muaviye der ki: Yanımda konuşan biri vardı çok sevdiğim biri konuşunca susmasını istemezdim El Hasan Bin Ali'den, ondan bir defadan başka kötü hiç bir söz duymadım. Oda El Hasan bin Ali ve Ömer bin Osman arasında olan bir yer tartışmasıydı, El Hasan bin Ali ona bir teklifte bulunur ve Ömer razı olmaz, El Hasan derki: Bizim her işimize burnunu

sokuyor. Bu ondan duyduğum en kötü sözdür. Ve bir gün Muaviye dedi ki: Bizden sultanımıza istenen nedir? Der ki: Süleyman bin Davud'un dedikleri. Muaviye der ki: Süleyman bin Davud'un dedikleri nedir? Der ki: Bir dostuna der ki: Biliyor musun bir hükümdarın yapması gerekenler nedir ve ona zarar vermeyecek şeyler nedir? Ona olan görevleri layıkıyla yerine getirendir ve Allah korkusunun olması, öfke ve memnuniyette adil olmak, zenginlikte ve fakirlikte iyi niyetli olması ve kimsenin mallarını zorla almaması, israfla ve ona zara vermeyecek şekilde yemelidir, o böylece yerinde kalır. Ve El Hasan der ki: Eğer biri Resulullah'a bir şey sorsaydı ona dönerdi kolaylıkla sözünü söylerdi. Bir gün El Hasan Resulullah'ın mescidinin yanından geçer iken bir hikâyecinin hikâye anlattığını duyar ve ona der ki: Sen nesin? Ona şöyle cevap verir: Ben hikâyeciyim ya Resulullah'ın oğlu der ki: yalan, hikâyeci Resulullahdır, Allah izze ve celle derki: hikâyeler anlat. Derki: ben hatırlatanın. Der ki yalan, Muhammed hatırlatandır ve Allah azze ve celle derki: hatırlat ve sen hatırlatansın. Ve derki: peki ben neyim? Der: sen adamlardan sorumlusun.

s.228

Ve El Hasan'ın sekiz oğlu vardı ve onlar: El Hasan bin El Hasan, Annesi de Havle Bintu Manzu El Fezariye'dir, Zeyd Bin El Hasan, Annesi Ümmü Beşir Bintu Ebi Mesut El Ansari El Harecci, Ömer El Kasim ve Ebu Bekir ve Abdulrahman başka annelerden olan ve Übeydullah ve Talha. El Hasan vefat edince Şiilere haber gider ve Küfe'de Suleyman Bin Sard'ın evinde toplanırlar, içlerinde Benu Cude Bin Hubeyra, El Hüseyin'e El Hasan'ın başına gelenler için bir taziye mektubu yazarlar: Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla, Hüseyin bin Aliye Kendi'nin ve Emir El Mümin babasının Şiilerinden sana selam olsun, senin için Allaha Hamd ederiz ondan başka ilah yoktur, bize El Hasan bin Ali'nin ölüm haberi geldi doğduğu gün ve öleceği gün ve dirileceği gün, Allah onun günahlarını affetsin yaptığı iyilikleri kabul etsin, onu peygamberine ulaştırdı ve ondan sonra aldığı yaraları zayıflatsın ve iyileştirsin sana Allah'ın, biz Allah'tan geldik ve ona döneriz, ne yüce bir şeydir bütün ümmete değen, özellikle sen ve bu Şiiler vasinin oğlu ve peygamberin kızının oğlunun azabındayız. Hidayeti öğretti, ülkeyi nurlandırdı ve dinin kurulması için gerekindir, dürüstlerin yolunu iade etmek ve Allah sana sabır versin, bu kararlı emirlerdir. Ve arkan varsa senden daha önce gelendi. Ve Allah ona akıl ihsan eder ve senin hidayetine gelir. Biz senin musibetinle yaralanan Şiileriniz, hüznün ile kederli, mutluluğunla mutlu olan, yolunda yürüyen, emrini bekleyen, Allah göğsünü açtı,

ismini yükseltti, seni en büyüğü ile ödüllendirdi ve senin günahlarını bağışladı, hakkını sana geri verdi. Ve Muaviye El Hasan'ın vefatından sonra oğlu Yezid'i veliahdı olarak seçer, sadece dört kişi bu seçimden geri kalırlar: El Hüseyin Bin Ali, Abdullah Bin Ömer, Abdurrahman Bin Ebi Bekir, Abdullah Bin El Zübeyir. Ve Abdullah Bin Ömer der ki: Maymunlar ve köpeklerle oynayanı, içki içen ve ayyaş birisini mi seçelim! Allaha ne hesap veririz! Abdullah Bin Zübeyir der ki: Günahkâr birine itaat etmeyiz, bizim dinimizi bozdu.

s.229

Ve Muaviye aynı yıl hacca gider ve kavim oluşur, Muaviye Yezid Saide'yi işgal ederler Süleyman Bin Af El Amiri ile beraber ve Subyen onlardan önce Rum ülkesine girer ve ülkedeki Rum Müslümanları ateş suçiçeği hastalığına yakalanırlar. Ve Ümmi Gülsüm Bint Abdullah Bin amir Yezid bin Muaviye'yi seviyordu ve ona insanların yakalandığı hastalığı duyunca der ki: “benden habersiz toplandılar anneden ve ateşten beslenmekte odalarda yaslandıysan desenlere Ümmi Gülsüm Marna manastırındadır.

Ve o Muaviye'ye iletilir ve der ki: Allaha yemim ederim ki Rum arazilerine girerseniz onlara gelen size de gelir. Bu sayede ordusunu büyüttü Konstantin'i alana kadar savaştı. Ve Muaviye Ukba Bin Nafi El Fehri'yi Afrika'ya yöneltir ve oranın mesafesi ölçer ve orayı inşa eder, orası çalılık ve aslanların indiği yerd, 50 Hicri yılındaydı ve Muaviye Dinar Eba El Muhacir'i Ukba Bin Nafi El Fehrinin yerine Ansarlara vali getirir, Ukba Bin Nafiy'i tutuklar aylarca hapis kalır, sonra onu serbest bırakır ve Mısır'a varınca Ömer Bin Elas onu Fas'a geri gönderir. Ve denir ki Muaviye den bir yazı Ömer'e gelir ve onu emir eder ve Ukbe Afrika ya gelince Dinarı hapse atar, Ukbaya barbarlardan bir adam gelir ve ona Kahine'nin oğlu denirmiş ve halen Ukbe bu ülkeden caymaz Muaviye ve Yezid 'in Muaviyenin günlerinde. Ve Muğira Bin Şube 51 Hicri yılında vefat eder ve Ziyad'ı onun yerine Küfe'ye vali eder ve orayı Basra ile birleştirir ve ilk Masranı toplayan olur. Ve Ziyad Muaviye'ye şöyle yazar: Ben solumu Irakla çalıştırdım ama sağ tarafım ise boş kaldı ve Emir El Müminin uygun görür ise beni sezona görevlendirir mi?” ve Hicaz'a görevini yazdı ve sezon görevi oldu”. Abdullah Bin Ömer içeri girer ve der ki: ellerinizi havaya kaldırıp dua edin ki Allah Ziyad'ın sağını sizlere yettirsin.

s.230

Ve bazılarının rivayetine göre de: Ebu Bekir'in kardeşi yanına gelmiş ve çocuklarından biri ile konuşmuş ve hiç kimseye Muğira'ya şahitliğinden hiçbir şey

söylememesi için. Ve der ki: Oğlum baban yüce İslam'a bindi, annesini kötü lanetledi ve babasından sürüldü ve o şimdi daha büyüğünü yapacaktır. Şehirden geçer ve Ümmi Hubeybe Bintu Ebi Sufyen'den izin ister. Eğer izin verir ise büyük bir felaket Resulullah'ın ve Müslümanların üzerindedir, eğer izin vermez ise baban için büyük rezalet olur ve çıkması gecikir. Hecar Bin Udey El Kenedi ve Ömer Bin El Hamk ve Ali Bin Ebi Talibin Şiilerinden dostları Muğira'yı ve Muaviye'nin bazı dostlarını Ali'ye minberde lanet etiklerini duyarlar ve kalkıp o sözleri onlara geri çevirirler ve onun hakkında konuşurlar. Ziyad Küfe'ye gelince meşhur hutbesini söyler ve onda Allaha hamd etmez, Muhammed'e ulaşmaz. içinde esip gürler ve tehditler savurur, konuşulanları inkar eder onları uyarır ve korkutur ve dedi ki: hepiniz minberde keller diye adlandırıldınız, eğer size söz vermişsem, verdiğim hiçbir sözde durmayacağım ve size itaat etmeyeceğim artık. Onun ve Hecar Bin Udey'in arasında samimiyet vardı ve onu yanına getirtir ve ona der ki: ya Hecar! Benim Ali'ye olan sevgimi ve saygımı gördün mü? Evet, gördüm der ve der ki: Allah bunu nefret ve düşmanlığa dönüştürdü ve Muaviye'ye olan öfkemi ve nefretimi gördün mü peki? Evet, gördüm der! Der ki: Onu da Allah sevgi ve saygıya çevirdi, sana söylediğimi zannetmiyorum Ali'yi hayırla ve Emir El Mümin Muaviye'yi kötülükle andığımı. Ve onların toplandığı ona iletilir. Onun ve Muaviye'nin hakkında ileri geri konuşulur ve onların eşitliğini hatırlatırlar, insanları kışkırtırlar ve onlara polis yönlendirir, onların bir gurubunu alır ve öldürür, Ömer Bin El Hamk El Hizai ve beraberindekilerle Musul'a kaçar ve Ziyad Hecar Bin Udey El Kenedi'yi ve dostlarından On Üç adamı Muaviye'nin yanına götürür ve onların Ebi Turabı lanetleyen cemaati ihlal etiklerini söyler, valileri ziyaret ettiler, bu nedenle itaat etmezler.

s.231

Ve kavimlerin dediklerini yerine getirdiklerin de Bilal Bin Ebi Musa El Eşari'di, Azra Çayırında olduklarında Dimaşıktan miller uzaklıkta, Muaviye onların orada durdurulmasını emreder, sonra onların boyunlarını vurmak için adam gönderir, onlardan altı kişiden bahsettiler. Onlar da durdu ve yedi kişiyi öldürdü: Hecar Bin Udey El Kenedi, Şerik Bin Şeded El Hadrami, Sayfi Bin Fesil El Şibeni, Kabisa İbnî Dubeya El Abesi, Muhriz Bin Şehab El Teyemmümi ve Kedam Bin Hayyan El Anziye ve onları öldürmek istediğinde, Hecar Bin Udey namaz kılmama izin verir der ve iki hafif rekât namazını kılar ve onları kabul eder ve der ki: Zannetmeyin ki ben itiraz ederim sizin olduğunuzdan daha uzun olmanızı istedim ve ben bu konumda

okla ilk vurulan olmak isterdim, ilk ölen olmak isterdim. Ve ona denir ki: Umutsuz musun? Der ki: Neden umutlanayım ve ben meşhur bir kılıç, serili kefen ve kazılı mezar görüyorum, sonrada onun ve kavminin boynu vurulur ve kefene sarılıp gömülürler ve bu olay 52 Yılında olmuştu. Ve Muaviye Hüseyin Bin Ali'ye der ki: Ya Eba Abdullah, babanın Şiilerini öldürdüğümüzü duydun mu, hatırımızda tutuk, onları kefenledik, namazlarını kıldık ve gömdük? Ve el Hüseyin dedi: Hacar'ın ve Kâbe'nin Rabbi, yemin ederim ki Şiilerini öldürdük, ne kefene sardık, ne hatırladık, ne namazlarını kıldık ne de gömdük. Ve Aişe Muaviye'ye haccı sırasında der ki: Ya Muaviye! Hacar'ı ve dostlarını mı öldürdün, Senin onlardan geride kalmış rüyaların nerede? Ama ben Resulullahı söylerken duydum: Azra çayırında biri öldürülürse eğer gökyüzünün ehli onlara kızar. Der ki: Reşit bir adam karşıma çıkmadı ki ya Ümmi El Müminin. Bir rivayete göre Muaviye demiş ki: Artık kendimi uysal görmüyorum Hacar'ı ve dostlarını öldürdükten sonra. Ve Abdurrahman İbnî Ümmi El Hakem'den haber gelir, Musul da Muaviye'nin çalışanıydı, Ömer Bin El Hizai'nin yerinde ve Rifaa Bin Şeded, onların isteğine gönderilir, dışarıya kaçak çıkarlar, Ömer bin El Hamk illetli hastaydı ve onu yolda bir yılan sokar ve ey büyük Allah de.

s.232

Ve Allah Resülü bana dedi ki: “İnsanlar ve cinler beraber seni öldürmeye çalışacaklar.” sonra Rifaa'ya der ki:” Kendine bak, ben zaten alınmış öldürülmüşüm ve ona Abdurrahman İbnu Ümmi El Hakem elçileri gelir, onu alıp boynunu vururlar ve kellesi bir mızrağa geçirilir ve gezdirilir, bu İslamiyet'te ilk dolaştırılan kafa olur, Muaviye karısını tutuklar ve bir hücreye kapatır, elçiye der ki: Muaviye'ye dediklerimi ulaştır: “Allah onun kanını ister, onun öfkesinden kaçamayacaksın, temiz ve mahsum biri öldürülür, erkeklerin gözü önünde kadınları hapse atan oldu. Ve El Havric cemaatinden Karib ve Zuhaf El Hariciyen Basraya doğru yola çıkarkar ve şartı gösterirler, onların çoğunu öldürürler ve Mescit El Cami'ye gelirler oradaki insanları öldürürler ve sonra kabilelere doğru yönelirler aynısını yapıp oradakileri de öldürürler. Ve Ziyad Küfe'deydi ve Ubeydallah Basrada onunla çalıştı, onlarla savaştı ve onlara gücü yetmeyince Ziyad'a bir mektup yazar ve Ziyd'ı karşılar onunla Basra'ya Daru El İmaraya varır, sonra der ki: Ey Basra halkı sizi burada toplayan nedir? Allah'a söz veriyorum benden üstünü hiçbir harici çıkmayacaktır bundan sonra onun kabilesinden kimseyi bırakmaym. Ve Basra söz sahipleri kalker

konuşup özür dilerler. Ve Muaviye korumaları polisleri ve kapı görevlilerini ilk kuran olur, perdeleri gevşetir ve Hıristiyanları yazdırır ve mızrakla ellerinin arasında yürür, verilenlerden zekâtını alır, tahtta oturur, aşağısında da insanlar ve divan dairesi yapar, binalar inşa eder ve insanları inşa etmeye toplar, hiç kimse daha önce toplamamıştır, halkın mallarını toplayıp kendine alır. Ve Said Bin El Museyyeb diyordu: Allah Muaviye'ye yapacağını yaptı ve o bu durumu ilk kırlığa döndüren oldu ve Muaviye diyordu ki: Ben Kralların ilkiyim. Abdullah Bin Ömer bir gün yanına gider ve der ki: Ya Eba Abdullah! Bizim binalarımızı nasıl görürsün? Eğer Allah'ın malından yapılmış ise sen hainlerdensin ve eğerse senin malından yapıldıysa sen bir müsrifsin.

s.233

Udey Bin Hatim yanına girer ve ona der ki: Bu nasıl bir zamandır ya Eba Turayf? Der ki: Size inanmaktan korktuk ve size yalan söylediysek de Allah'tan korktuk, der ki: Sana yemin ettim! Der: Zamanınız düzeldi eski adaletsiz zaman geçip gitti, bu adaletsiz zamanınızın ardından dürüst zamanınız geliyor. Ve Irak haracı da sabit istikrarlı kaldılar ve El Fers krallığında da Muaviye'nin günlerinde altı yüz bin ve elli beş bin dirhem eklenir ve El Sevad'ın vergisi yüz bin ve elli bin dirhem ve Faris vergisi yetmiş bin ve Ahvazların vergisi kırk bin, El Yememe ve El Bahreyin vergisi on beş bin dirhem ve Kur Diclennin vergisi on bin dirhem, Nehavand'ın ve Mah El Küfede ve oda El Deynur ve Mah El Basara, o Hamedandır ve ona dağ toprağı da eklenince kırk bin dirhem olur ve El rayye vergisi otuz bin dirhem, Hulvan vergisi yirmi bin dirhem, Musul vergisi ve eklenenlerde dâhil kırk beş bin dirhem, Azerbaycan vergisi otuz bin dirhem, Muaviye'nin bütün ülkeden çıkardıktan sonra Faris kralları onu kendilerine ayırırlar sürekli gelen kayıplar nedeniyle kendisi için netleştirir, halkından bir cemaat onun önünü keser. Irak sahibi ona Savafilerin malını taşıyordu, bu civarlardan yüz bin dirhem, bağlantı ve ikramiyelerdendi ve Mısırın vergisi Muaviye'nin günlerinde üç bin dinardı ve Ömer Bin El As ona az miktarda taşıyordu, Ömer ölünce malı Muaviye'ye götürülür ve insanlar arasında farklı miktarda dağıtıyordu ve ona bin dinar ona taşır. Filistin'in vergisi da dört yüz elli bin dinar, Dimaşk'ın vergisi dört yüz bin ve elli bin Dinar'dır ve Humus askerlerinin vergisi üç yüz elli bin dinar, Kannesrin ve El Avasim dört yüz elli bin dinarda ve El Cezira vergisi ise orası Mudir ve Rabianın diyarı elli beş bin dirhemdir.

s.234

Ve Yemen vergisi bin ve yüz bin dinar, denir ki dokuz yüz bin dinardır. Ve sonra Muaviye Yemen valisi olur, durumları iyi olunca, Feyruz El Dilimi, sonrada yerini Osman Bin Affan El Sakafi kullanır, sonrada İbnî Beşir El Ansari Kullanır. Ve Muaviye Şam ve El Cezira ve El Yeman de Irak'a yaptığı gibi kralların olanını kendi adına alır, ailesine ve kendine pay eder. Ve o dünyada ilk savafi sahibi olan kişidir, hatta Mekke ve Medine de, onlarda bir şey vardı her yıl hurma ve buğday saplarını taşıyordu. Ve Muaviye İbnî Suvar Bin Humem'i Hint boşluğuna doğru yöneltti, Makran'a doğru dört bin kişi ile gider ve orada aylarca kalır, sonra Kaykan'ı işgal eder ve onlarla sabırla mücadele eder, İbnî Suvar ve ordusu öldürülür ve hayatta kalanlar onunla birlikte Mekran'a geri dönerler, Muaviye Ziyad'a azimli ve güçlü bir adam'ı Mekran'a yöneltmesini ister, oda Sinan bin Selma El Hezeli'yi gönderir, daha orada ikamet etmeden Ziyad onu gönderir ve yerine Raşid Bin Amru El Cudeydi El Ezedi'yi getirir ve Kaykanı işgal edip yener ve ganimetleri toplar ve bazı Sind ülkelerini de işgal eder ve Raşid Sind ülkesinde öldürülür. Ziyad Irak devletinin idaresinde on iki yıl kalır, Ziyad da dâhilik, erkeklik ve erişme vardı ve o ilk divanları yerlerine yerleştiren olur ve kitapları kopyalar, Arap ve El Mevali tarayıcılarının yazdıkları mektuplarını ayırır. Ziyad diyordu ki: Harac işlerinden anlayan yabancı yazarlar tarafından yazılması gerekir. Ve yine der ki: Bir sultan bu dört şeye sahip olmalıdır: Malından vazgeçmesi, hayırsever olması, zavallıya yardım etmesi, doğru dilli olmasıdır. Ve Ziyad ilk çalışanlarına geçimleri için biner dirhem dağıtır kendisine de yirmi beş bin dirhem.

s.235

Ziyad diyor ki: Bir vali çalışan milletinden haberdar olmalıdır. Ve bir adam ona der ki: Allah prensi ıslah etsin! Sen beni bilir misin? Evet, iyi bilirim! Senin ve babanın ismini, soy ismini, aşiretini aslını ve aileni, sizleri bir süredir tanıyorum ama sizlerden birinde soğukluk gördüm, bir diğerinizde ise çıplak ve onu tanıyorum Ziyad'ın yanına iki adam gelir ve birisi der ki: Allah prensi ıslah etsin! Ona kimin prens olduğunu hatırlatır. Der ki: İnan! Onun yararlandıklarından seni haberdar edeceğim, senin zararını da, eğer onun hakkı senin üzerinde ise senden şiddetli bir şekilde alınır, gerekirse cezalandırıp ondan kurtulurum. Ziyad minberin üzerinde derki: insanların en büyük yalancısı minberde duran emirdir ve aşağısında yüz binlerce insan onları kandırır, yemin ederim ki size size verdiğim her sözü yerine getirdim ve sizi cezalandırmam ki sizden daha önde olayım. Ve Ziyad dostlarına şöyle diyordu: Hiç kimse bana ulaşamaz bana ulaşanda benimle konuşamaz,

arkanızdakilere aracı olun, eğer engellemek istesem arkanızdan engel olurum. Ve Ziyad diyordu: Dört iş vardır ki onun arkasından sadece yaşlılar gidebilir: Boşluk, şart, geçim, tarikat. Ve şart koşan istediğini elde eden, gaflete düşmeyen ve muhafızın ileri yaşta, iffetli, güvenilir, itirazsız olmalıdır. Ve bir kâtipte beş şey olmalıdır: Güven, kibarlık, yaptığı işe hâkim olabilmesi, bu günün işini yarına bırakmaması, herkese nasihatte bulunabilmesi. Ve bir mübaşirin aklı başında olması gerekir, zeki ve önceden krallara hizmet etmiş olmalı. Ve Ziyad Küfe’de 54 yılında vefat eder. Ve rivayete göre onun kavmi en gelişmiş kavimdi ve onların Ali’nin Şiileri olduklarını ulaştırdı. Ali’ye küfür etmeye çağırır ve masumiyetlerini ispatlamaya, ya da boyunlarını vurması, yetmiş adamlardı onlar ve minbere çıkar, tehditli konuşur.

s.236

Bazıları uykuya dalar, oda oturmuştur, bazı dostları ona der ki: Uyuyacak mısın onlarda seni öldürmeye geldi? Der ki: Furkan sütunundan bir diğerine, uyunca bir rüya gördüm der, ne gördün diye sorar dostları? Der ki: Bir siyah adam gördüm mescide girdi ve kafasını tavana vurdu, sen kimsin diye sordum? Oda ben Nikad boyun vuran, ne istiyorsun diye sordum? Bu sütunların üzerinde konuşan Cabbar’ın boynunu vurmak istiyorum. Ziyad minberde konuşurken parmağı bir yere takıldı ve elim diye bağırır! Minberde bilinçsiz bir şekilde yere çöker, saraya girer ve sağ elinin işaret parmağı kesilir yemeden içmeden olur, doktor çağırılır, ona der ki: elimi kes! Der: Ey Emirim! Sen ağrıyı nerde hissedersin elinde mi kalbinde mi? Kalbimdedir der, beraber yaşa der doktor. Ölümün ona indiğinde Muaviye’ye şöyle yazar: Hayatımın bu son gününde ve ahretin ilk gününde Emir El Müminin’e yazarım, Halit İbnu Abdullah Bin Halit Bin Esid ardımdan halife olacaktır. Ziyad vefat etikten sonra namazının kılınması için naaşı getirilir ve oğlu Ubeydullah yanına yaklaşır ve ona bakar Halid bin Abdullah üzerine namaz kılar ve onu defin etikten sonra Ubeydullah Muaviye’nin yanına gider ve Ubeydullah’ı Muaviye’ye tanıtır ve Muaviye ona şöyle der: Evladım! Babanın seni halife etmesine engel neydi? Keşke yapsaydı desteklerdim. Allah senden razı olsun ya Emir El Mümin, senden sonra biri bana deseydi babası ve amcasının onu kullanmalarında ki engel neydi? Ve Horasan’a vali olur ve Hint boşluğu da onun olur. Ve El Munzir vefat eder sonrasında Sinan Bin Selme yerine geçer, Kaykan, Bokan ile savaşır ve onlara karşı Allah ona zaferi tattırır. Ubeydullah Horasan’a doğru yola çıkar, Buhara ile başlar ve başlarında Hatun

adında bir kraliçeleri varmış, orayı fetih edene kadar savaşıyor, sonrada Belah nehrini geçer ve o nehri geçen ilk Arap olur.

s.237

Ve kavimle zorlu bir savaşa girer ve zafer onun olur, sonrada Horasan dan Muaviye'nin yanına doğru ayrılır ve onu Basra'ya 56 yılında vali eder ve 57 yılının başlarında deniyor. Muaviye Abdullah Bin Ziyad'ı Horasan'a vali eder ve onu bu görevde zayıf görüp azleder, sonra yerine Abdurahman bin Ziyad'ı alır onu övmeyip azleder ve Abdurahman'ı büyük miktar da para ile tanıtırır. Ve onun şöyle söylediği denir: Buraya gelince beraberimde bana yüz yıl yetecek kadar para getirdim her bir gün için bin dirhem ve o para gitti, hatta hacıların zamanında onu bir eşeğin üzerinde görürler ve ona derler ki: Paran nerde? Oda der ki: Yalnızca Allah'ın yüzü yeterlidir ve bu eşekte benim değil, ancak o çıplaktır. Ve Muaviye Horasan'a Abdurahman Bin Ziyad'dan sonra Said Bin Osman Bin Affan'ı vali yapar ve nehri geçip Buhara'ya varır, Buhara Kraliçesi barış ve uzlaşma talep eder ve ona karşılık verir, sonrada kraliçe barıştan döner ve Said'de aç gözlülük eder, Said onlarla savaşıyor, onları yener büyük bir savaş sergiler. Ve Semerkant'a doğru gider yola çıkar ve kuşatır ve onlarla başa çıkamaz, kralların çocuklarının olduğu kaleye varır ve ona geçince halkı ondan barış ister ve şehre girene kadar devam edeceğine yemin eder, ona şehrin kapısı açılır ve içerir girer ve Kahandizi bir taş ile indirir, yanında Kasem Bin El Abbas Bin Abdulmuttalib Semerkant'ta vefat eder, onun ölüm haberi Abdullah Bin Abbas'a ulaşır ve der ki: Doğumu ile ölümünün arası ne uzaktır, Mekke de doğdu ve kabri Semerkant'ta, Said Bin Osman Muaviye'nin yanına gider ve Muaviye onun yerine Eslem Bin Zuraa'yı vali eder. Ve Said şehre varır ve beraberinde Sağd krallarının esir çocukları vardır, üzerine atlayıp onu öldürürler ve sonra da biri birini öldürür tâ ki hiç biri hayatta kalmayana kadar. Ve Eslem Bin Zuraa orada aylarca ikamet eder ve Huresan adamları Heretu'yu indiler, Muaviye Halid Bin Abdullah El Hanefi'yi Horasan'a getirdiği son vali olur. Ve Saad Bin Ebi Vakkas onunla çalışmak ister, ondan engellenir, evine çekilir, şehrin dışında on mil uzaklığında bir sarayda yaşar, ölene kadar oradan çıkmaz, 55 yılında vefat eder ve sarayından adamların omuzlarında Medine'ye götürülür ve Bukai'de defin edilir.

s.238

Ve Muaviye'nin döneminde Resûlullah'ın dört eşi vefat eder: Hafsa Bintu Ömer, 45 yılında vefat eder onun namazını da Mervan Bin El Hakem kıldırır, oda Medine'nin çalışanıydı ve Safiye Bintu Hayyi Bin Ahtab, 50 yılında vefat eder,

Havle Bintu El Harit 56 yılında vefat eder ve Aişe Bintu Ebi Bekir 58 yılında vefat eder onun namazını da Ebu Hüreyra kıldırır ve oda Mervana Medine de halifeydi ve bazı katılanlar diyordu ki: ona düşman olanlar bile gelip namazını kılmıştı ve Ebu Hüreyra 59 yılında vefat eder. Muaviye kurnaz ve mal varlığı olan biriydi nezaketli biri gibi görünür ama adamın yemeğinde cimrilik eder. Ve Said Bin Elas der: Muaviye'yi bir gün konuşurken duydum: Kılıcımı indirmem kırbacımın yettiği yere kadar, kırbacımı indirmem dilimin yettiği yere kadar, eğer benim ve insanların arasında saç teli kopmasa. Nasıl ya Emir El Müminin, diye sorulur: Der ki: Eğer uzattılsa bıraktım, bıraktılsa da uzattım. Eğer sevmediği bir adamın bahsi gelirse onun dilini vererek keser, belki dolandırılır ona savaşlar gönderip teslim alır ve en çok yaptığı da şeytanlık ve hilebazlıktır. İnsanlarla görevde olduğu her yıl hacca gitmiştir,44 ve50 yılında iki hac yapmıştır ve Resulullah'ın minberini taşımak istemiş minber öyle bir sallanmış ki dünyanın sonunun geldiğini zan etmiş, bırakır sonrada merakı baş kat artar,56 yılının recep ayında umreye gider, Kâbe'ye de ipekten örtü örten olur ve orası için köle satın alır. Ve ona hüküm edenler Ömer Bin Elas, Yezid Bin El Harra El Abesi ve El Dihhak Bin Kays El Fehri, El Dihhak'da polislerinin başındadır, korumalarının başıysa Humeyir valisi Ebu Muharik'dır. Ve kaşı kazancıdır. Ve Muaviye suratsız, gözleri çıkıntılı, kaba sakallı, geniş göğüslü ve büyük kalçalı, uylukları ve bacakları kısaydı, on dokuz yıl ve sekiz ay görev yapmıştı, 60 yılının recep ayının ortalarında vefat etmiştir. 77 yıl yaşamıştır bazıları da 80 yıl olduğunu söylüyordu, zayıflayıp bükülmüştü.

s.239

Salih bin Ömer derki: Muaviye'yi minberde siyahlara bürünmüş bir halde gördüm ve der ki: Ey insan topluluğu! Yaşım ilerledi, gücüm azaldı, ben iyi oldum, Allah bana dua edenlerden razı olsun! Sonrada ağlar halkta onunla birlikte ağlar. Muaviye ölümce İhhak Bin Kays çıkıp minbere kefenini koyar sonra der ki: Muaviye Arapların azı ve süt dişidir, o öldü ve bu da ona sarılacak kefenidir ona biz saracağız kabrine de biz koyacağız ve onu son görüşümüzdür. Ve Yezid orada olmadığından Dihak Bin Kays El Fehri onun namazını kıldırır ve Şam da defin edilir, onun dört oğlu vardır: Yezid, Abdullah, Muhammed ve Abdurrahman. Ve onun döneminde hacca gidenler: 41ve 42 yılında Utbe Bin Ebi Sufyen,43 yılında Mervan İbnu El Hakem, 44 yılında Muaviye Bin Ebi Sufyen, 45 yılında Mervan Bin El Hakem, 46 yılında Utbe Bin Ebi Sufyen, 47 yılında Utbe Bin Ebi Sufyen, 48 yılında Mervan Bin El Hakem, 49 yılında Said Bin Elas, 50 yılında Muaviye Bin Ebi Sufyen, 51 yılında

Yezid Bin Muaviye, 52 yılında Said Bin Elas, 53 yılında da Said Bin Elas,54 yılında Mervan Bin El Hakem, 55 yılında da Mervan Bin El Hakem, 56, 57 ve 58 yıllarında El Velid İbnî Utbe Bin Ebi Sufyen, 59 yılında Osman Bin Muhammed Bin Ebi Sufyen. İnsanlarla çoğu yerde işgale girdi 41 yılında Habib Bin Muslime'yi Rumlarla barış yapmak için gönderir ve onunla çalışmaktan nefret eder. 43 yılında Beser Bin Ebi Artat Rum topraklarını işgal etti onunla yürüttü. 44 yılında Abdurrahman Bin Halid Bin El Velid Kolonya'yı işgal eder. 45 yılında Abdurrahman Bin Halid Bin El Velid Rum arazilerini böler.

s.240

Ve Malik Bin Abdullah El Hathemi diğer ismi ile Malik Bin Hubeyra El Sukuni Antakya'ya varır ve Rum topraklarını böler. 47 yılında Malik Bin Hubeyra El Sukuni Rum topraklarını böler 48 yılında Abulrahman El Atebi siyah Antakya'ya varır. 49 yılında Fudale Bin Ubeyd Allah onun eli ile açtı, çoğu kişiyi esir eder. 50 yılında Beser Bin Ebi Artat işgal eder, Sufyen Bin Auf böldü. 51 yılında Muhammed Bin Abdurrahman işgal etti, Fudale Bin Ubeyd El Ansari böldü. 52 yılında Sufyen Bin Auf vefat eder yerine de Abdullah Bin Mesade El Fezari gelir. 53 yılında Muhammed Bin Malik ve Tarsus Cunade Bin Ebi Umeyye El Ezedi tarafından bu yıl içinde fetih edilmiştir. 55 yılında Malik Bin Abdullah El Hathami Rum topraklarını böler. 56 yılında Yezid Bin Muaviye Konstantine varır, Mesud Bin Ebi Mesud böler ve karada Yezid Bin Şucra vardı, denizde ise İyad Bin El Harit vardı diye bilinir. 57 yılında Abdullah Bin Kays. 58 yılında Malik Bin Abdullah El Hathemi ve denir ki Ömer Bin Yezid El Ceheni ve Yezid Bin Şucra Denizden. 59 yılında Amru Bin Marra El Ceheni karadan, denizden saldırı yoktu.

Ve Muaviye'nin günlerindeki hukukçular da: Abdullah Bin Abbas, Abdullah Bin Ömer Bin El Hattab, El Musavir Bin Mahrama El Zehri, El Seib Bin Yezid, Abdurrahman Bin Hatib, Ebu Bekir Bin Abdurrahman Bin El Harit, Said Bin El Museyyb, Arva Bin El Zubeyr, Ata İbnu Yesar, El Kasim İbnu Muhammed Bin Ebi Bekir, Abide Bin Kays El Selmani, El Rabi İbnu Huseym El Sevri, Zirra Bin Hubeyş, El Harit Bin Kays El Ceffi, Amru Bin Utbe Bin Farkad, El Ahnef Bin Kays, El Haris Bin Umeyr El Zubeydi, Suveyd Bin Gafle El Ceafi, Amru Bin Meymun El Evedi, Mutarraf Bin Abdullah Bin El Şukayr Bin Selme'nin Kardeşi, Amru Bin Şerhabil, Abdullah Bin Yezid El Hatami, El Harit El Avar El Hemedeni, Mesruk Bin El Ecde, Ulkuma Bin Kays El Hasami, Şureyh Bin El Harit El Kenedi, Zeyd Bin Veheb El Hemedeni.

s.241

3.53. YEZİD BİN MUAVİYE'NİN GÜNLERİ

Yezid Bin Muaviye, annesi de Meysun Bintu Behdel El Kelbiyu, recep ayının başlarında 60 Hicri yılında, o gülerde güneş boğa burcunda bir derece ve yirmi dakikadaydı, ay akrepte... Derece ve otuz dakika ve Satürn de on derece, mars ikizler burcunda yirmi iki derece ve otuz dakika, Venüs ikizler burcunda sekiz derece ve elli dakika ve Merkür boğa burcunda yirmi derece ve otuz dakika ve kendisi Dimaşk'ta yoktu El Velid Bin Utbe Bin Ebi Sufyen'e bir yazı gönderir, oda Medine'nin çalışanıydı: "Sana bu yazım ulaşırsa El Hüseyin Bin Ali ile Abdullah Bin El Zubeyr'i yanına çağır ve beni seçmelerini iste, Eğer kabul etmezlerse boyunlarını vurup kafalarını bana gönder ve halkıda seçime çağır onlardan da itiraz eden olursa aynı şeyi onlara da uygula El Hüseyin Bin Ali ve Abdullah Bin El Zubeyr'e'de ve selamlarımla". Ve yazı El Velide yazı gece ulaşır, El Hüseyin ve Abdullah Bin Zubeyr'i yanına çağırır haberi ulaştırır ve derler ki: Olur halkla birlikte yanına geliriz. Mervan ona der ki: Yemin ederim ki çıkarlarsa onları göremezsin, onları seçime götür aksi halde boyunlarını vur. Ve der ki: Yemin ederim ki onların yakınlıklarını kesmeyi istemezdim! Ve o gece yanından çıkarlar bir kenara çekilirler, sonra El Hüseyin Mekke'ye doğru yola çıkar orada günlerce kalır ve Irak halkı ona mektup yazdılar elçi ardından elçi gönderdiler. Ve ona ulaşan son mektup Heni Bin Ebi Heni tarafından yazılır

s.242

Ve Said Bin Abdullah El Hasemi: Bismillah El rahman El rahim, Hüseyin Bin Ali'ye Mümin ve Müslüman olan Şiilerinden ve sonra insanlar senin yolunu gözlüyor, senden başka imamları yoktur, çok çabuk gelin ve selamlar. Müslim Bin Ukayl Bin Ebi Talib'i yollar onlara yazdıklarının onu etkilediğini söyler ve Muslim Küfeye varınca etrafına toplanırlar ve onu seçip ona söz verip sözleşirler, ona zafer, yaşam ve bağlılık güvencesi verirler. Ve El Hüseyin Irak'ı ister ama Yezid, Ubeydullah Bin Ziyad'ı Irak'a vali etmiştir ve ona yazar:" Duyduğuma göre Küfe halkı El Hüseyin'e geri dönmesi için mektup yazmışlar ve oda onlara doğru Mekke den ayrılmış, ülkelerin arasından senin ülken belaya girdi, günler içinde senin günlerin, eğer onu öldürürsen ya da baban Ubeyde ve soyuna geri dönersin, kaçırmamak için dikkat et".

s.243

3.54. HÜSEYİN BİN ALİ'NİN ÖLÜMÜ

Ubeydullah Bin Ziyad Küfe'ye gelir ve Muslim Bin Ukayl Heni Bin Urva'nın yanına iner ve Hani de kötü hastadır, İbnî Ziyad'ın arkadaşıdır, İbnî Ziyad küfeye gelince arkadaşı Hani'nin yakalandığı hastalığı duyar, yanına geçmiş olsuna gelir, Hani Muslim Bin Ukayl ve dostlarına der ki: Eğer İbnî Ziyad yanımda oturursa, size bana su içirin deyince, çıkarıp onu öldürün ve evine onların yanına gelir eşikte oturur. Ve Ubeydullah Bin Ziyad yanına geçmiş olsuna gelir, yapabileceği zaman Hani Bin Arva der ki: Bana su içirin! Ve çıkmazlar, yine bana su verin der sizi geciktiren ne? Yine der: Bana su verin, kendim içinde olsam da ve İbnî Ziyad anlar, kalkıp oradan ayrılır ve polisleri yanına gönderip Muslim'i isterler, o ve dostları çıkarlar, halkının bağlılık ve iyi niyetlerinden şüphe duymaz, Ubeydullah'la kavga eder ve Ubeydullah'ı öldürür ve onu çarşıda ayağından sürükler ve Heni İbnî Arva'yı öldürür Muslim'in olduğu yerden inişi ve ona yardımcı yüzünden. El Hüseyin yürür ve Irak'ı istemeye devam eder, El Kutkutane'ye varınca ona Muslim'in öldürülüş haberi ulaşır ve Ubeydullah Bin Ziyad'ı yönlendirir ve onun Küfe'ye yaklaştığı haberi gelince, El Hurra Bin Yezid onun yolunu devam etmesini engeller, sonrada Ömer Bin Saad Bin Ebi Vakkas ile bir ordu gönderir ve El Hüseyin'i Fırat kenarında Kerbela denilen bir yerde bulur zaman El Hüseyin altmış iki ya da yetmiş iki kişilerdir akrabaları ve dostlarından. Ömer Bin Saad'in ise dört bin adamı vardı, onlara suyu keserler, Fırat'la onun arasını engellerler ve Allah onlara yardım etti, lanet ettiler ancak ya savaş ya da teslim olmasını istediler ve Ubeydullah Bin Ziyad'ın yanına gidip onun görüşümü alırlar, Yezid'in kararını uygular, rivayete göre Ali El Hüseyin der ki: Ben babam El Hüseyin Bin Ali'nin öldürüleceği sabahın akşamında, halam Zeynep benimle ilgileniyordu ve babam içeri girdi ve dedi ki:

s.244

Ne güzelsin ey sonsuzluk ne kadar eşsiz, parlak ve asilsin. Bir dileyen ve katil edilenden, sonsuzluk bir başkası ile ikna olmaz bu konu yüce Allah'a havaledir. Her yaşayan varlık elbet bunu tadacaktır onun ne dediğini ve ne istediğini anladım ve gözyaşlarımâ hâkim olamadım, bize bir belanın indiğini anlamıştım; ama halam Zeynep benim duyduklarımı duyunca kadınların hassas ve umutsuz olduklarından, yerinden sıçrar elbisesini sürükleyerek çıplak bir halde der ki: Keşke bu gün ölüm hayatımı elimden alsaydı! Fatime Ali ve kardeşim El Hasan Bin Ali öldü, ona bakar ve kalp kırıldı, sonra der ki: canım kardeşim Allah'a sığın, ölüm gelince hiçbir yere kaçamayız! Kendini tokatlayıp giysisini yırtar ve onun üzerine bayılıp düşer ve

bağırıp çağırır ve kardeşi yanına gelip yüzüne su serper ve ona der ki: Ablacım Allah'ın tesellisiyle teselli ol, ben ve diğer Müslümanlarda Resûlullah gibiyiz, sonra der: Sana söz veriyorum, sözümü de yerine getiririm, benim için giyisini yırtma yüzünü parçalama ve ardından feryat etme onu getirip yanımda oturtur, bende çok hastayım ve dostlarının yanına çıkar. Ve ertesi gün halkının yanına onlarla konuşmaya gider onlara hakkın büyüklüğünü Allah ve Peygamberini hatırlatır, onun ve dönüşün arasında seçim yapmalarını ister ve onu öldürmek isterler ya da onu alıp tâ ki Ubeydullah'ı yanına getirinceye kadar ve onun halktan halka adamdan adama konuşmasını sağlar ve derler ki: senin ne dediğini anlamıyoruz, dostlarının yanına gidip onlara derki: halk benden başkasını kast etmiyor, siz olan görevi hal etiniz gidebilirsiniz ve siz bir çözüm içerisindeyiz. Ve derler: hayır yemin ederiz ki ya Resulullah'ın oğlu, hatta kendimiz senden önceyizdir ve hayra girerler. Zuheyr Bin El Kayn bir ata binip seslenir: Ey Küfe halkı! Allah'ın azabından size bir uyarıdır! Allah'a ibadetin uyarısı! Fatıma'nın oğlu samimiyet ve zaferde Sümeyye'nin oğlundan daha haklıdır, eğer savaşım zaferi almazsanız. Ey insanlar! Yeryüzünde hiç olmamış olur Peygamberin kızının oğlu El Hüseyin.

s.245

Ve onu öldürecek insan tek kelime ile Allah ona dünyayı dar eder, ahrette de ona en büyük azabı yaşatır. Sonrada adamlar teker teker yaklaşır, tâ ki geride biri kalıncaya kadar ne bir ailesi nede be akrabası yanında vardı, atının üzerinde durmuş bir halde. Ve ona bir çocuğun dünyaya geliş haberi gelir kulağına ezanı okur ve onu sever, ta ki bir ok gelip çocuğun boynuna saplanıp onu öldürene kadar ve el Hüseyin ona saplanan oku yerinden söker, onun kanıyla lekelenir ve der ki: Yemin ederim ki sen Allah'ın yanında deveden daha kıymetlisin ve Muhammed Salih'ten daha değerlidir! Ve onu alır oğlu ve kardeşinin oğlunun yanında uzatır, sonrada kalkıp onların çoğu adamını öldürür ve bir ok gelip göğsüne saplanır diğer tarafını deler ve yere düşer sonrada halk gelip onun kafasını koparıp Ubeydullah'a gönderirler ve darbelerine devam ederler, haremine saldırırlar ve onları Küfe'ye götürürler, yanlarına girdikleri zaman Küfenin kadınları bağırarak ağlıyorlardı ve Ali Bin El Hüseyin dedi ki: Bunlar bize ağlar peki bizi öldüren kim? El Hüseyin'in ailesi ve oğlu Şam'a götürülür ve kafası da bir mızrağa saplanır, onun öldürülüşü Muharrem ayının bitimine on gün kala 61 yılında, hangi gün olduğuna anlayamazlar.

Kimi: Cumartesi, kimi pazartesi kimi de cuma günü der, ekim ayı. El Havarizmi dedi ki: O gün güneş terazi burcunda on yedi derece ve yirmi dakikaydı ve ay kova burcunda yirmi derece ve yirmi dakika, Satürn yengeç burcunda yirmi dokuz derece ve yirmi dakika, Jüpiter oğlak burcunda on iki derece ve kırk dakika, Venüs başak burcunda beş derece ve kırk dakika ve baş ikizlerde bir derece ve kırk beş dakika. Ve başı Yezid'in ellerinin arasına koyarlar ve bir kamışla suratına vurur. Şehirde ilk çılgılığı atan da Resûlullahın eşi Ümmi Seleme olur.

s.246

Resûlullah ona içinde toprak olan bir kap verir, ona der: “Cibril a.s. bana ümmetin El Hüseyin'i öldüreceğini söyledi ve bana bu toprağı verdi bana dedi ki: Eğer o toprak kana dönüşürse anla ki El Hüseyin öldürülmüştür.” Ve yanındaydı vakti gelince her saat o kaba baktı, onun kana dönüştüğünü görünce çılgılık atar: Ya Hüseyin! Resûlullahın oğlu. Her köşede kadınların çılgılık sesleri yankılanır o kadar yükselir ki bu sesler şehir sallanır ve böylesi duyulmamıştır. El Hüseyin öldürüldüğünde elli altı yaşındaydı hicretin dördünde doğmuştu. Ve El Hüseyin'e sorarlar: Resûlullahtan ne duydun? Der ki: Onu şunları söylerken duydum, Allah işine bağımlı olanı sever kötü olanı da sevmez ve ondan tekbir etmesini öğrendim, benim tekbirimi duyunca ardımdan yedi tekbir getirir ve bana kul huve allahu ahad'i ve beş vakit namazı öğretti ve onu derken duydum: “Allah'a itaat edeni yükseltir ve asilik edeni indirir, Allah'a niyeti dürüst olanı ödüllendirir ve Allah'ın olanlara inananı da zenginleştirir ve Allaha üstünlük taslayanları da aşağılar. Ve bazıları der ki: El Hüseyin'i söylerken duydum: Doğruluk azizdir, yalanda acizliktir, sır emanettir, komşuluk akrabalıktır, yardımcılık dostluktur, iş tecrübedir, iyi ahlak ibadettir, suskunluk süstür, cimrilik fakirlik, cömertlik zenginliktir, dostluk özdür. Ve El Hüseyin Bin Ali El Hasan El Basri'nin yanında durur ve El Hasan onu tanımaz, El Hüseyin ona derki: Ya Şeyh gönderildiğin günden razı oldun mu? Ona hayır diye cevap verir! Der: senin bırakmakta razı olmadığın bide gönderildiğin günde razı olduğun kendine sor? Der ki evet gerçeği olmadan. Ve der ki: kim kendini kandırır senin gönderilmende ve sen tahmin bile edemeyeceğin şeyleri bırakmaktan bahis etmedin sonrada El Hüseyin oradan ayrılır, El Hasan El Basri bu kimdi diye sorar, El Hüseyin Bin Ali'dir derler, oda bana kolaylaştırdınız der ve El Hüseyin'in çocukları: Aliyulekber, başkası yoktu, öldürüldü.

s.247

Annesi Leyla Bintu Ebi Murra Bin Arva Bin Mesud El Sekafi ve Ali El Asgar, annesi de Hurar Bintu Yezid Cerad, El Hüseyin ona ceylan diye seslenirdi. Ali Bin El Hüseyin'e derler ki: Babanın çocukları ne kadar az! Der ki: Ben nasıl doğdum acaba, gecesi gündüzü ile günde bin rekât namaz kılardı, kadınlar için boş vakti yoktu. Ve Abdullah Bin Zubeyr Mekke de kalır ve Yezid'i ve adamlarını da çıkarır ve ona Yezid İbnî Udah El Eşari ile bir yazı gönderir ve der: Ona güven ver, onu seçimini kabul etmeyeceğine yemin etmiştir ki seçilene kadar Camiet El Hedid'te kalsın sonrada onu bırakın. Ve Murvan Bin El Hakem Medine'nin çalışanıydı, İbnu Zubeyr ona cevap vermekten iğrendi, El Hüseyin'in öldürülmesinin haber ona ulaşınca paniğe kapılır, ona bazı güvendikleri ile bir şiir gönderir ve der: Al götür kıymetlinin hiçbir düşüncesi yoktur bir sözü vardır aşağılayıcı değildir. Ve İbnî Zubeyr çok gururludur yapmaz ve İbnî Udat sert bir cevap verir ve der ki: El Hüseyin Bin Ali ve ailesi İslamiyet'te kaderleri böyledir, halini gördün. Ve İbnu Zubeyr ona der ki: El Hüseyin hakkını bilmeyene çıkar ve Müslümanlar etrafına toplanır, ona der ki: Bu İbnî Abbas'tır ve İbnî Ömer seni seçmeyecektir, oradan ayrılır. İbnî Zubeyr Abdullah Bin Abbas'ı seçer, ama onu engellerler ve Yezid Bin Muzviye'ye Abdullah Bin Abbas'ın İbnî Zubeyr'i seçmesinin engellendiği haber ulaşır ve ona açıklar, İbnî Abbas'a yazar: bana El Mullahed İbnî Zubeyr'in seni seçimine çağırdığı haberi geldi, sana kendisinin emri altına girmeni batla patron günahına da ortak olmanı istemiş, ama sen bunu engelledin, senden bize bir bağlılıktır bizi seçimin ve Allah'a itaattir hakkımız da ne bildiğin, Allah sana akrabaların en iyisini versin, ben hiçbir şeyi unutmam ve senin bu itaatini hiç unutmam, senin benimle bağlantını hızlandırıp ve sen şerefli, itaatkâr ve peygamberin akrabasıdır.

s.248

Ve bak Allah sana rahmet etti senden önceki kavminden ve sana görünürde söylenen sihirbazın dillerinden kabartılı dökülen sözleridir, senin umutların onların imansızlarının sihirli ve kabartılı sözleridir ve onlara doğru seçiminden haberdar et beni seçip bana itaat etmen ve senden onların imansız demelerini duyuyorum selamlarımla. Ve Abdullah Bin Abbas ona yazar:” Abdullah Bin Abbas'tan Yezid Bin Muaviye'ye. Yazdıkların bana ulaştı İbnî Zubeyr'in bana ettiği dua ile ve ona engel olduğum seçimin sana iletildiği gibidir, senin ne övgünü ne de bağlılığını isterim, Allah benim niyetimin ne olduğunu bilir ve sandın biz samimi insanlar değiliz ve bize elinde olan hakkımızın çok azını verirsin bizden saklarsın onu. Geniş ve uzun ve benden halkı İbnî Zubeyr'i seçmeleri için çağırılmamı istedin, ne mutlulukla ne de

sevinçle kabul etmiyorum ve sen El Hüseyin Bin Ali'yi öldürdün, geniş gölgede hakarettir sana sen yıkılmış birisin. Sanma ki ben yardım ederim sana, unuttun mu Hüseyin'i öldürdün sen ve Abdulmuttalib'in çocuklarını da, karanlığın ışıkları ve bayrakların yıldızlarını, askerlerin onlara iki ölüm yaşattılar tozun toprağın üzerinde atılmışlardı, açıkta, kefensiz, üzerlerinde rüzgâr esiyordu, kurtlar ve sırtlanlar onları parçaladı, ta ki Allah onlara kanlarına ortak olmayan bir halk gönderdi ve onları kefenlediler, benim ve onların sayesinde olduğun yere varabildin, ya Yezid! Ve ben hiçbir şey unutmam, senin onlara musallat etiğın kötü evlatlık, kötünün oğlu, hiçbir yakını olmayan, ahlaksız anne ve babanın oğlu, babanın anlattıklarıdır bu babanın utancı ayıbı ve aşağılanması bu dünyada ve ahret de, yaşarken ve öldükten sonra, Allah'ın peygamberi der ki: çocuk yatağa, kötü insan da taş benzer yani olgun bir çocuk temiz ve iffetli adamdan olur ve baban sünnetimizi cahillikle öldürür hevesler ve yanıltıcı olaylara itimat eder.

s.249

Unutmadığım bir şey daha, El Hüseyin Bin Ali'yi Resûlullah'ın sığınağından Allah'ın sığınağına kovdun ve adamlarını gönderip ona suikast yaptın, Allah'ın sığınağından onu Küfe'ye gönderdin, oradan korku içinde çıktı ve eskiden Batha ailesi Batha dalardı ve şimdilerde en kıymetli ailedirler ve Harameyn de Harameyn'in en özel ailesidir ve Allah'ın sığınağını ve peygamberin sığınağının idare etmek istememiştir ve ondan büyük ol ama büyümezsin çünkü sen adamlarını gönderip kutsal evde savaş açtın onlara ve İbnî Zubeyr büyüyecek çünkü Beytul Haram'a sınır çizdi ve orayı dünya'nın en gelişmişlerine sundun ve sen! Sen anladığım kadarıyla sorun çözücüsün şüphesiz güçsüzlerin başısın, kadın yeminlisin, eğlence sahibisin ve senin kötü düşüncelerini görünce Irak'a seni gönderdi daha darbe yememişsin, âmâ Allah her şeye kadirdir. Sen İbnî Murcene'ye yazıp Hüseyin'in yolunu kes diyen değil misin, hızlanmasını ve uzatmamasını istemedin mi, onu ve Abdulmuttalib'in çocuklarını öldürmesini istemedin mi, Allah Ehli Beyit'ten tüm kötülükleri uzak tutmuştur ve onları ter temiz etti ve biz senin ataların gibi eşeklerin kurumuş karaciğeri gibi. Sonra El Hüseyin Bin Ali onlarla vedalaşır, onlara dönüşü sorar, destekçilerinin az olmasını fırsat bildiniz ve halkının ona ulaşmasını engellediniz ve onlara saldırıp öldürdünüz sanki Ehli Beyit'i öldürdüler ayrılık güvensizlikten ve senin benden samimi isteğın yanımda hiçbir şey değil, sen babamın oğullarını öldürdün, senin kılıcından benim kanım damlar ve senden öcümü alacağım, inşallah sende kanım kalmaz benden önce öç alamayasın eğer bu dünyada

beni geçersen, peygamberlerin ve peygamberlerin ailesini öldürdüğünü kabul ederiz. Allah yardım edendir ve mazlumları zaferlerine ulaştırandır ve zalimlerden intikam alandır, sen bugün kazandığını zan ediyorsun, ama Allah'ın izini ile zafer bir gün bizim olacaktır. Ve ben bağlılığımdan söz etmedim, hakkımda ne düşündün, yemin ederim babanı seçtim ve biliyordum amcamım oğulları ve babamın oğulları da bu konuda babandan daha hak sahibidir.

s.250

Ama siz Kureyş topluluğusunuz, bizi çoğalttınız, bize sultanlık tasladınız ve hakkımızı uzaklaştırdınız ve yaşadığımız zulmü kimsenin göremeyeceği kadar uzaktayız, yüz­süz aptalları bize yolladılar ve bizden habersiz işi ele aldılar. Onlardan uzaklaşırız nasıl ki Semud kavmini, Lut kavmini ve peygamberleri yalanlayanları gönderdiğimiz gibi. Ya da mucizelere inananlara, bu acayip sonsuzluğu görmek için yaşamadım, seni Abdilmuttalib'in kızları ve çocukları seni taşıdılar alınan bir tutsak gibi alıp Şam'a götürdüler, insanlara bizi kahr ettiğini gösterirsin ve bize emirlerde bulunursun, eğer senin gecen ve gündüzün huzurluysa benim elimdeki yaradandır, ama dilerim ki yaran büyür dilim ve çevirmemle olacaktır ve tartışma seninle devam etmeyecek, Allah acele etmez seni öldürmekle Resûlullah'ı az daha yanıltıyordun, ama sana acı çektirerek alacaktır ve Allah seni bu dünyadan küfürbaz ve çirkin bir halde götürecektir, babasız yaşa, Allah yaptıklarını öbür dünyada sana ödetecek Allaha itaat edenlere selam olsun. Yezid Medine'ye Osman Bin Muhammed Bin Ebi Sufyen'i Medine'ye vali yapar ve Muaviye'nin takatinin çalışanı olan İbnî Mine yanına gelir ve ona her yıl yaptığı gibi o tarikattan buğday ve hurmayı almak ister, âmâ Medine halkı bunu engellemiştir ve Osman'ı onlardan bir cemaate gönderir, onlarla sertçe konuşur ve ayağa kalkarlar onu ve beraberinde Beni Umeyye den olanları Medine dışına gönderirler ve onları taşıyarak arkalarından giderler, bu haber Yezid Bin Muaviye'ye ulaşınca Müslim Bin Ukba'ya gönderir hasta haliyle onu Filistin den getirir ve yanına gelip ona meseleyi anlatır ve der ki: ey Müminlerin Emir'i! Beni onlara gönder, izin ver Medine'ye gidip onlara yeri göğü göstereyim, beş bin adamla Medine'ye gider ve halkı düşürür, Medine halkıyla zorlu bir savaşa girerler, Medine de hendek kurarlar ve hendeğin bir köşesini yıkarlar, onlara zarar verirler ve Mervan bazılarını kandırır, beraberinde yüz savaşçıyla içeri girer ve atlar onu takip eder ve Medine'ye girer herkes öldürürler ve Resûlullah'ın sığınağına yaklaşmadılar, hatta bakireler bile doğum yapar ama babalarının kim olduklarını bile

bilmezler ve insanları seçime götürürler sanki onlar Muaviye Bin Ebi Sufyenin köleleridir.

s.251

Ve ona Kureyş'ten bir adam gelir ve der ki: Yezide bağlılığını göster, hayır der ve boynu vurulur, Ali Bin El Hüseyin yanına gelir ve der: Yezid seni seçmemi ve bağlığımı neden istiyor? Der ki: Çünkü sen kardeş ve amcaoglusun. Ve der ki: Seni kümes kölesiyim diye mi seçeyim, der ki: Ne kadar acımasız insanlar Ali Bin El Hüseyin'in cevabını duyunca derler ki: O Resûlullah'ın oğludur istediğini yapmasına izin verin ve istediği gibi seçtiler onu, 62 yılında gerçekleşti. Ve Muslim'in ordusu beş bin kişiydi, Filistin'den bin kişi; başlarındaysa Ruh İbnî Zinbe El Cezemi, Ürdün den bin kişi başlarında Hubeş Bin Decle El Kayeni vardı. Dimaşık'tan bin kişi başlarında Abdullah Bin Mesede El Fezari ve Humus halkından bin kişi başlarında El Husayn Bin Numeyr El Sukuni ve Kannesreyn'den bin adam başlarında Zafer Bin El Harit El Kulebi ve bunları planlayan ve onları toplayan Abdullah Bin Hundala Bin Ebi Amir El Ansari'dir. Ve Muslim Bin Ukba Medine'den çıkar Mekke'ye doğru yol alır İbnî Zubeyr'le savaşmak için, Seniyyet El Muşellele varınca dururlar ve El Huayn Bin Numeyr'e devreder ve ona der ki: Ey eşek, eğer Hubeş Bin Dicle El Kayeni olmasaydı sana devretmezdim, eğer Mekke'ye varırsan, tek işin durmak sora kültür ve ayrılmak, sonra derki: Allah'ım beni azaplandırдың halife Yezid Bin Muaviye'ye itaatimden sora El Hurra Halkı'nın öldürülmesi, demek ki ben yaramazım. Sonra ölür ve Senye El Muşellel de defnedildi, Yezid Bin Abdullah Bin Zum enin oğlunun annesi gelir ve onu mezardan çıkarıp çarمیha gerer ve halk gelip onu taşlar ve haber El Husayn Bin Numeyr'e ulaşır gelip onu tekrar gömer ve o halktan birçoğunu öldürür ve denir ki onlardan hiç birini sağ bırakmadı. El Husayn Bin Numeyr Mekke'ye gelir ve savaşı İbnî Zubeyr'e Beytu El Harama uzatır, sonra Kâbe'yi ateşe verir. Abdulrahman Bin Umeyr El Leysi İbnî Zubeyr'in savcısıydı ve iki tarafta durduğunda Kâbe'ye çıkar ve yüksek sesle seslenir: Ey Şam halkı! Bu Allah'ın evidir cahiliyet döneminde güvenli bir yerdі içerisinde kuşlar ve avlar saklanırdı, Allahtan korkun, ey Şam halkı!

s.252

Ve Şamlılar bağırıyordu: İtaat! İtaat! Sökmek, sökmek! Akşamdan önce gitmek! Ve ondan sonra Kâbe'yi ateşe verdiler, İbnî Zubeyr'in dostlar der: Ateşi söndürelim, ister ki insanlar Kâbe için sinirlensinler diye onları engeller. Şam halkından bazıları der ki: Bu sığınak ve itaat bizi topladı, ama itaat sığınağı ele

geçirdi ve Kâbe yangını 63 hicri yılında meydana geldi. Ve Yezid Selm Bin Ziyad'ı Huresana vali seçer. Beraberinde birkaç kibar adam gönderir, biri Talha El Talhat, Talha Bin Abdullah Bin Halef El Huzei'dir, El Muhelleb İbnî Ebi Safra, Ömer Bin Ubeydullah Bin Muammer El Teyemi ve Abdullah Bin Hazim El Selemi. Horasan'a doğru yola çıkar, Nisabor da kalır, sonrada Havarizim'e gelir ve orayı fetih eder. Buhara'ya doğru yola çıkar ve başlarında kraliçeleri Hatun vardır, onları çokluğunu görünce, Sağan kralına bir mektup yazar: Seninle evlenmek isterim, kabul edersen Buhara kralı olacaksın, yüz yirmi binle kabul eder. Selm El Muhleb Bin Ebi Safra'yı bir gurup adam verir Tarhun'u karşılamak için ve çıkar ardından da insanlar, Tarhun'un askerlerine yaklaşınca Tarhun'un dostlarını sürükler ve mücadele başlar, Müslümanlar onları ok ve yaylarla savururlar ve Tarhun öldürülür dostları da kaçar, ama onların çoğu ölür, Müslümanların okları atlılara iki bin dört yüz, ayaktakilere de bin iki yüz ok, İbnî Ziyad Huresan da Yezid vefat edinceye kadar kalır ve onun ölümünü gizler sonra da insanlara duyurur, Selm Horasan' dan ayrılır, görevi İbnî Hazim El Selmi üstlenir ve onun üstüne kalmasından korkar, onu ayarlar ve insanlara karıştır, ona bir söz verir ve oradan ayrılır. İbnî Hazim Horasan da kalır ve orada şaşkınlık yaratır, ama ona kulak asan olmamıştır. Süleyman Hurat'a yola çıkar, Aus Bin Salebe'yi Tlkan da yakalar, onları ve de Türklerle savaşmaya devam eder ve onlara karşı zafer kazanır. Yezid Bin Muaviye Safar ayında 54 hicri yılında vefat eder Huvareyin denen bir yerde, Dimaşk'a getirilir ve orada defin edilir, Muaviye Bin Yezid ise namazını kıldırır. Ve onun dört erkek çocuğu vardır:

s.253

Muaviye, Halit, Ebu Sufyen ve Abdullah, ona galip gelenlerde Hessian Bin Behdel El Kelbi, Ruh Bin Zinbe El Cizemi, Numan Bin Beşir, Abdullah Bin Riyeh ve polislerinin başında Abdullah Bin Amir El Hemedani vardı, korumaların başındaysa Said Mevla Kelib, yardımcısı Safvan Mevla'dır. Murvan Bin El Hakem İbnî Zubeyr ile savaşırken El Husayn Bin Numeyr'e şunları yazar: Bu durum seni etkiledi mi kendine gel. Haberi İbnî Zubeyr'e ulaşır ve askerlere duyurur, kavmin dikenini kırılır, El Hasin Bin Numeyr'i İbnî Zubeyr'e gönderir: Bu gece görüşelim ve görüşürler, El Husayn Bin Numeyr ona der ki: Yezid öldü, oğlu da hala küçük, seni Şam'a gönderme mi ister misin, Şam'da kimse yok seni seçerim, iki kişiden fazla kimse halife olamaz ve İbnî Zubeyr yüksek sesle der: Hayır La ilahe ille Allah ya da Hurra halkını Şam halkı gibi öldürmek mi istersin, El Husayn ona der ki: kim senin bir bilge olduğunu söylersen Bir aptalsın, ben sana sırdaş derim sende bana her şeyi

açıkça söylersin. Sonra oradan ayrılır. Said Bin El Müseyb Yezid Bin Muaviye'nin yıllarını şansızlık yılları diye adlandırır, ilki Hüseyin Bin Ali ve Resûlullah'ın Ehli Beytini öldürdüğü yıl, ikincisi de Resûlullah'ın sığınağına izinsiz girmesi, üçüncüsü de Allah'ın evin de kan dökmesi ve Kâbe'yi ateşe vermesi. Ve Yezid Bin Muaviye'nin döneminde hacca gidenler, 60 yılında Ömer Bin Said Bin Elas,61 yılında El Velid Bin Utbe, 62 Yılında El Velid Bin Utbe Bin Ebi Sufyen'dir ve onun döneminde işgal ettikleri yerler, 61yılında Malik Bin Abdullah El Hasemi Saife'yi işgal eder ve oda Surye işgaliydi.

s.254

3.55. MUAVİYE BİN YEZİD BİN MUAVİYE'NİN GÜNLER

Muaviye Bin Yezid Bin Muaviye kral olur, annesi de ümmi Haşim Bintu Ebi Haşim Bin Utbe Bin Rabia, kırk gündür ve denir ki: dört aydır, onun güzel huyları vardı, halkla konuşur onlara derki: Allaha hamdolsun ve önünde eğilirim, biz sizinle belaya girdik sizde bizimle ve sizin bizlere olan kininizi ve nefretinizi görmemek imkânsız, çünkü dedem Muaviye Bin Ebi Sufyen haddini aştı ona Resûlullah'a yakın olan akrabalarıdır ve İslamiyet'e en çok hak sahibi olan, Müslümanlarda en önde olan ve müminlerin ilki ve Resûlullah'ın amcaoğlu ve son elçinin ve sizin bilmediklerinizi yaptı, sizde onu reddettiniz, oda işinin rehinesi oldu, sonrada babam geldi hayırlı bir insan değildi, kaprislendi, hatalarını düzeltti ve büyük umutlara kapıldı, ümitlendi, ama ecel yolunu kesti, gücü kuvveti azaldı ve zamanı kesildi ve çukurunda günahlarına rehin tutuldu, suçlarının esiri oldu. Ve ağladı ve derki: bizim olan en büyük kötülük kötülükle ölüm ve iğrençliğimizdir ve Resul'un yavrularını öldürdü, Allah'ın evine saldırdı, Kab'yi yaktı ve ben sizi anlıyorum ve sizin huyunuzu taşıyamam, bu sizin işiniz, eğer bu dünya eğer bu dünya büyük kazanç olsaydı çok şanslı olurduk, eğer sadece şer olsaydı Ebi Sufyen'in ailesinin yaşadıklarından ibaret olurdu. Ve Murvan Bin El Hakem ona derki: onu bir ömürlük yaşadık der: ben sizi ölümle ve dirilmede örnek almam, ne zaman Yezid Bin Muaviye Ömer gibi olabildi ve Ömer'in adamları gibi adam yoktu ve yirmi üç yaşında vefat eder, Halit Bin Yezid Bin Muaviye namazını kıldırır ve dendi ki Ömer Bin Osman'dır kıldırın, Dimaşık'ta defin edilir.

s.255

3.56. MERVAN BİN EL HAKEM VE ABDULLAH BİN ZUBEYR VE ABDULMELİK'İN GÜNLERİ

Abdullah Bin Zubeyr Bin El Avvam, annesi Esmâ Bintu Ebi Bekir, Mekke ye gelir ve Emir El Müminin diye adlandırılır ve çoğu bölgede ona yönelir. Yezid Bin Muaviye döneminden beri işe başlamıştı daha öncede belirttiğimiz gibi, El Husayn Bin Numeyr'le savaşı gibi ve Yezid Bin Muaviye vefat ettiğinde ülkelerdeki insanlar İbnî Zubeyr'e meylecti, Mısır'dan Abdulrahman Bin Cehdem el Fehri İbnî Zubeyr için çalışıyordu, Mısır halkı onun emrindeydi, Filistin'de Natel bin Kays el Cezami, Şam da ise el Dahhak bin Kays el Fahri, Humusta da el Numan bin Beşir el Ansari, Kunsarim ve el Avasım'da Zafer bin el Haris el Kilabi, Küfe'de Abdullah bin Muti ve Basra'da ise el Haris bin Abdullah bin Ebi Rabia, Horasan da Abdullah Bin Hazin El Selemi ve başında Hessian Bin Behdel El Kekbi olan Ürdün dışında İbnî Zubeyr'in yönetmediği bir yer kalmamış. Ve İbnî Zubeyr Beni Umeyye'yi Medine den çıkardı, Mervan'ı çıkmak zorunda bıraktı ve oğlu Abulmelik geldi ve oda çok hasta ve illetli idi, ona der: Oğlum İbnî Zubeyr beni çıkardı! Beni neden beraber götürmüyorsun, der: Seni bu halde iken nasıl götüreyim, beni pamuğa sar da götür der, bu benin düşüncem İbnî Zubeyr karışamaz ve Abdumelik ile birlikte çıkarlar, İbnî Zubeyr hatasını anlayarak onları geri getirtir. Ve Mervan gelir, Muaviye Bin Yezid ölür, Şam da ortalık karışır, halk Şam topraklarında toplanır.

s.256

Toplantıda kimin başa geçmesi gerektiğini tartıştılar İbnî Zubeyr mi, Beni Umeyye'nin önde gelenlerini Halid Bin Yezid Bin Muaviye'mi yoksa Amru Bin Said Bin Elas ve Ruhi Bin Zenbe El Cezemi Mervan'ın iş birlikçisi olurlar ve der ki: Ey Şam halkı! Bu Mervan Bin El Hakem'dir Kureys'in önde gelenidir ve Osman'ın kanını ister, Ali Bin Ebi Talib'in katilini ister Saffayn ve Cemel günündeki katilleri ve büyüğü seçin, küçüğü ise yardımcılığa atayın, sonrada Amru Bin Said'e, Mervan Bin Elhakemi seçin, sonra Halid Bin Yezid ve Ömer Bin Said'i. Ve seçim sözleşmesini onayladıktan sonra hangi ülkeyi kastettiklerine baktılar, dediler ki: Dimaşk'ı kastettik orası kralların sarayıdır, halifelerin evi El Dahak Bin Kays üstesinden gelir ve Dimaşk'a yöneldiler, Dihak'ı geniş bir çayırdaki gördüler ve yanında Dimaşk halkının bazı gençleri vardı. Humus çalışanı Numan Bin Beşir ona halkından Şerhabil Bin Zil Kila'yı gönderdi ve Zafer Bin Haris El Kilabi ona Kays

Bin Tarif Bin Husan El Hilalî'yi gönderir ve o çayırdaki savaşçılar, Dahak Bin Kays ve bazı adamları öldürülüp geri kalanlarsa kaçar. Ve haber Numan Bin Beşire ulaşır oda Humus'ta bulunur ve haberi duyunca Kenanlı eşi ve çocuğu ile kaçarlar ve Humeyr halkı onun peşine düşer çölde onu bulup öldürürler kellesini Mervan Bin Hakem'e götürürler, Zafer Bin El Haris El Kilebi kaçar ve atlılar peşine düşer ta ki Karkisya'ya varıncaya kadar orada İyyad El Hareşi Mezhecten kapıları ardından kapatır, onu kandırmayı başaramayıp içeri girer. Ve Mervan Bin Delce El Kini'nin ordusunu Hicaz'a İbnî Zubeyr'le savaşmaya gönderir, Medine'ye varana kadar yola devam eder ve başlarında Cebir Bin El Esved Bin Ouf El Zehri'yi gönderir İbnî Zubeyr'in çalışmanı ve İbnî Zubeyr El Haris Bin Abdullah'a yazar: Onlar bir ordu göndermesini emreder, Hubeyş'i görüp onu ve bütün dostlarını öldürürler ve onlardan bir tek kaçarlar Yusuf Bin El Hakem El Sakafi ve oğlu El Hacac Bin Yusuf kurtulur.

s.257

Sonra Mervan Mısır'ı almak için yola çıkar ve Filistin'e varınca Natel Bin Kays El Cezzemi'yi başa geçmiş olarak görür ve Ruh Bin Zinbea'ı gönderir ve onunla savaşır, Natel Mervan'a karşı koyamayacağını anlayınca kaçar, İbnî Zubeyr'e katılır, Mervan Mısır'ı ister ve alır Mısır halkı onunla anlaşır itaat ederler, İbnî Zubeyr'in çalışmanı olan İbnî Cehdem El Fehri'yi çıkarır denir ki: Onu ele geçirip öldürdü. Ekider Bin Hamam El Lahami'yi öldürür, Oğlu Abdul Aziz Bin Mervan'ı kullanır ve gider. Süleyman Bin Surd El Huzai ve El Musib Bin Necbe El Fizari beraberlerinde Iraklı Şiilerden bir gurup vardı. Ayn El Varde adlı yere giderler El Hüseyin Bin Ali'nin kanını isterler ve Allah'ın Beni İsrail'e ne emrettiğini biliyorlardı, der ki: Allah celli celaluh: "Sizi affedene tövbe edip sığınım ve nefsinizle savaşın o sizin için daha hayırlıdır ve merhametli Allah affedendir." Peşlerinden bir grup insan gider ve Mervan Ubeydullah Bin Ziyad'ı gönderir ve der: Onları yenersen Irak'ın emiri olursun ve Süleyman Bin Sard'la karşılaşır onu öldürür, derler ki: Süleyman Mervan'ın döneminde değil de Abdulmelik'in döneminde öldürülür. Ve Mervan Ürdün topraklarına varınca Hassan Bin Behdel'in Amru Bin Said'i seçtiğini duyar, onu getirip ona sorar Amru Bin Said'i seçtiğini duydum doğrumu? İnkâr eder, Abdulmelik'i seçmesini ister ondan sonra Abdul Aziz Bin Mervan'ı seçilmesini ister, Mervan ölene dek Ürdün'de kalır. Vefatının sebebi ise Ümmü Halit Bin Yezid Bin Muaviye ile evlenmesi idi bir gün yanına gidip tartışır ve başka bir gün yine tartışır ve oğlu Halit sinirlenip içeri girer ve onu

uyarır, annesi der ki: bundan sonra soğuk içemeyecek! Ve onun ayranına zehir katarak onu öldürür ve bazıları der ki: Yüzüne yastık dayayıp onu öldürür, kimileri derki: Dimaşk'ta ölüp orada gömülür.

s.258

Ve Mervan'ın valiliği dokuz ay sürmüştür, 65 yılının Ramazan ayında vefat eder ve o altmış bir yaşındaydı, polislerinin başında Yahya Bin Kays El Gassani ve yardımcısı Ebu Sehil El Esved vardır. Ondan sonra Abdulmelik başa gelir, onun on iki çocuğu vardı ve onlar: Abdülmelik, Abdülaziz, Muaviye, Beşer, Ömer, Ebben, Abdullah, Ubeydullah, Eyyüp, Davud, Osman ve Muhammed. Şam halkı Abdülmelik'i seçerler, Amr Bin Said'in atlamasından korkarak Dimaşk'a döndü ve insanlar başına toplandı, onlara şöyle dedi: Benim hakkımda ki düşüncelerinizden korkarım, Mervan'ın Şiilerinden bir grup adam dediler ki: ya minbere çıkarsın ya da boynunu vururuz, minbere çıkar ve seçilir. Muhtar Bin Ebi Ubeyd El Sekafi silahlı bir grubu karşılar, El Hüseyin'in öcünü almak isterler ve Ubeydullah Bin Ziyad onu alıp hapis eder ve ona işkence yapar, Abdullah Bin Ömer, Yezid Bin Muaviye'ye nerde olduğunu soran bir mektup gönderir ve Yezid, Ubeydullah'a onu serbest bıraktığını yazar ve onu serbest bıraktığından sonra reddedilir, El Muhtar Hicaz'a çıkar İbnî Zubeyr ile birlikte ve İbnî Zubeyr'i görmeyince biri onu Irak için kullanır, Süleyman Bin Sard El Huzai, El Hüseyin'in kanını peşine düşer, Küfe'ye varınca Şiiler yanına toplanır ve onlara der: Muhammed Bin Ali Bin Ebi Talib benim sizlere Emir olmamı istedi ve mazlum Ehli Beyt'in intikamını almamı istedi, ben İbnî Murcene'yi öldürenim ve Ehli Resûlullah'a zulüm edenlerden intikam alanım, Şiiler ona güvenir ve derler ki: Muhammed Bin Ali'nin yanına gidip soralım, Muhammed der ki: Ne kadar güzel bizim intikamımızı almak isteyen varmış, bizim hakkımızı alıp düşmanlarımızı öldüren, gidin El Muhtar'ı seçin. Ve İbnî Muti, İbnî Zubeyr'in Küfe'de çalışanıydı ve Şiileri korkutmasını ister, El Muhtar dostlarına söz verir, akşam sonrası yola çıkarlar ordunun başında ise İbrahim İbnî Malik Bin Haris El Eşter vardır ve seslenir: El Hüseyin Bin Ali'nin intikamı için! 66 yılında bu olay olur, onlar ve Abdullah Bin Muti'in arasında savaş başlar ve bu da en zorlu savaş olur.

s.259

İbnî Muti saraya varır ve halkı seçime çağırır ve Ehli Resûlullah'ı seçerler, El Muhtar İbnî Muti'e yüz bin verir ve ona der: Buna katlanmak zorundasın, El Muhtar çalışanlarını her yöne dağıtır ve orada olanları çıkarıp yerlerine geçerler.

Musul da El Muhta'nın çalışanı Abdulrahman Bin Said Bin Kays El Hemedeni'dir. Ona Ubeydullah Bin Ziyad'ı gönderir Süleyman Bin Sard'ı öldürdükten sonra, Abdulrahman onunla savaşır. Bu haberi El Muhtara yazar, ona Yezid Bin Enes'i yöneltir sonrada İbrahim Bin Malik Bin El Haris El Eşter'i gönderir, Ubeydullah Bin Ziyad ile karşılaşır öldürür ve El Hasin Bin Nueyr El Sukuni'yi ve de Şerhabil Bin Zilkila El Humeyri'yi de öldürür ve onların bedenlerini ateşe verip yakar, Musul, Erminye ve Azerbaycan'a El Muhtar tarafından vali olur ve oda Irak valisidir, kavminden bir adamla Ubeydullah Bin Ziyad'ın kellesini Ali Bin El Hüseyin'e gönderir ve ona der ki: Ali Bin El Hüseyin'in kapısının önünde dur, kapı açılıp içeri insanlar girerse, anla ki yemek zamanı gelmiştir ve içeri gir. Ve Elçi Ali Bin El Hüseyin'in kapısına varır, kapıları açılınca insanlar yemeğe gelir, yüksek sesle çağırır: Ey Nebilerin Ehli Beyt'i, meleklerin indiği yeri ve vahinin evi! Ben El Muhtar Bin Ebi Ubeyd'in elçisi beraberimde Ubeydullah'ın kellesini getirdim ve içeri girer kafayı çıkarır, Ali Bin El Hüseyin görünce der: Allah onu ateşe götürsün. Ve bazılarının rivayetine göre Ali Bin El Hüseyin babasının ölümünden sonra ilk o gün gülümsemişti, onun bir devesi varmış Şam'dan Meyve taşımış, Ubeydullah Bin Ziyad'ın kellesini görünce, o meyveleri ister, Medine halkına dağıtır ve Ehli Resûlullah'ın kadınları saçlarını tarar, hiçbir kadın El Hüseyin Bin Ali'nin ölümünden sonra saçlarını taramamıştır ve El Muhtar El Hüseyin'in katilerinin peşini bırakmaz, onların birçoğunu öldürür, Ömer Bin Saad'i öldürür ve ateşe verip çeşitli azaplar verir.

s.260

İbnî Ziyad Kâbe'yi Cumade ayında 64 yılında yıkıp yerle bir eder, çünkü El Husayn Bin Numryr İbnî Zubeyr'in orayı yıkmasını isteyince engellemiştir onu ve insanları yıkımdan vaz geçirir, İbnî Zubeyr orayı yıkmaya başlayınca insanlar ona yardım etmeye başlar, orayı yerle bir edince İbnî Abbas Mekke'den çıkar ve Kâbe yıkılır ve ona der: Kâbe'nin etrafını odunlarla çevirin insanlar kıblesiz kalmasın. Ve İbnî Zubeyr'in rivayetine göre teyzesi Aişe ve aynı zamanda peygamberin eşi olan demiş ki: Resûlullah bana dedi ki: Senin kavmin Kâbe'yi yıkacak ve yeniden inşa edecek, fazla yüksek değil ama iki kapısı olacaktır ve İbnî Zubeyr taşları toplayıp inşa eder ve iki kapısı olur biri doğu tarafında diğeri de batı ve her kapının iki çenedesi vardır, kapı on bir metredir ve yüksekliği ise on sekiz metre ve İbnî Zubeyr onu yirmi dokuz metre yapar, onu yeryüzünden yükselmez ama yeryüzü ile aynı seviyede yapar. Ve Hacer El Esved'i kendi evine götürür ve oranın inşası bitince

duvarda bir yer yapar ve oğlu İbad'ı çağırır onu yerine koymasını ister İbad Bin Abdullah Bin Zubeyr taşı alıp gelir, babası da halkla birlikte öğle namazına durmuştur ve onların arasından geçerek yerine ulaşır, Hacer El Esved'i yerine yerleştirir ve namaza devam eder, Kureyş halkı bunu görünce sinirlenir ve derki: Resûlullah bunu yapmazdı ve her kabileye bir parça vermesini ister. Kâbe yangınında zaten üç parçaya bölünmüştür İbnî Zubeyr onu gümüş ile yapıştırır ve Kâbe'nin inşaatı bitince içi ve dışını yeniden düzenler, orayı yenileyip düzelten ilk kişi olur işi bitince oradan ayrılır.

s.261

Ve Abdulmelik Şam halkına hacı yasaklar; çünkü İbnî Zubeyr onların hacca gitmelerinin karşılığında onu seçmelerini istemiş, bunu gören Abdulmelik Mekke'ye gitmeyi yasaklar, insanlar kargaşa çıkarır ve derler ki: Bizim Beytullah'a gitmemizi engellersin ve bu Allah'ın bize farz ettiği bir ibadettir, onlara der: Bu İbnî Şehab El Zehri'dir size Resûlullah'ın bir hadisini aktarsın: Adamları şu üç mescitten başka bir yere çekme, Mescit El Haram, benim mescidim ve Beytul Mukaddes mescidi. Beytul Mukaddes Mescidindeki bu kaya peygamber efendimizin göğe yükseldiğinde bastığı yerdir, o taşın üzerine kubbe inşa eder ve üzerine ipekten örtü örter, başına görevli memurlar diker ve insanlardan Kâbe'nin etrafında tavaf ettikleri gibi onun etrafında tavaf etmelerini ister. Beni Ümeyye döneminde bunları yapılmıştır, Abdullah İbnî Zubeyr Beni Haşim'e kin ve nefret beslemeye başlar. O kadar ki peygambere kıldığı namazı bile bırakır ve ona derler ki: Peygambere namaz kılmayı neden bırakırsın? Oda der ki: Onun kötü bir halkı vardır onu hatırlamazlar ama onun ismini duyunca kafalarını kaldırır. İbnî Zubeyr Muhammed Bin El Huneyfe, Abdullah Bin Abbas'ı ve yirmi dört kişiyi onu seçmeleri için götürür ve itiraz ederler oda onları zemzem adlı bir hücreye kapatır, Allah'a yemin etmiş ya onu seçerler ya da onları yakarak öldürecek, El Muhtar'a Muhammed Bin El Huneyfe ona bir yazı gönderir ve der ki: Bismi Allah Elrahman Elrahim, Muhammed Bin Ali ve Resûlullah'ın kabilesinden, İbnî Zubeyr bizi alıp Zemzem hücreğine hapis etti ve yemin etmiştir ya onu seçeriz ya da bizi ateşle yakıp öldürecek! Ve El Muhtar Bin Ebi Ubeyd onlara Abdullah El Cedeli'yi ve beraberinde Dört Bin süvari gönderir, Mekke'ye gelip hücreyi kırıp onları çıkarır ve Muhammed Bin Ali'ye der ki: İbnî Zubeyr'i bana bırak! Seni merhametsiz biri ile bırakmam.

s.262

Muhammed Bin Ali Bin Ebi Talib'e İbnî Zubeyr'in Ali Bin Abi Talib'in Hakkında konuştuğu haberi gelir ve Mescit El Haram'a girip Allah'a hamd edip ona secde eder ve peygambere namaz kılar, sonra der ki: Yüzümüz güldü ey Kureyş topluluğu ve bu sizin gözünüzün önünde oldu ve duyuyorsunuz, Ali hatırlanır sizde öfkelenmeniz mi? Ali Allah'ın düşmanlarına attığı bir oktu, yüzlerin vuruyor ve yediklerini boğazlarında diziyordu, bizde onun durumunda değil miyiz, bizim hiçbir işimizde hile yoktur ve zalimler bunu görecektir. Abdullah Bin Zubeyr'in sözleri herkese ulaşır ve der ki: bu Beni Favatim'in özüdür ve Ümmeti Beni Ümeyye'nin onlara dostluğu nedir? Ve Muhammed'e sözle ulaşınca de ki: Ey Kureyş halkı, Beni Fevatımlar'dan ayırtan nedir? Fatima peygamberin kızı ve babamın helalı eşi ve kardeşlerimin annesi değil midir? Bintu Esed Bin Haşim benim büyük annem ve babamın annesi değil mi? Fatima Bintu Amru Bin Aid Bin Ümran Bin Mehzum babamın büyük annesi ve benim büyük annemin annesi değil mi? Eğer Hatice Bintu Huveylid olmasaydı o aslanda çürütmedik kemik bırakmazdım, ama ben sabırlıyım. İbnî Zübeyr'in Beni Haşim'e gücü yetmez ve onlara yaptıklarından sıkılır, onları Mekke'den çıkarır, Muhammed Bin Huneyfe'yi Ridva tarafına gönderir, Abdullah Bin Abbas'ı Taif'e kabaca bir şekilde gönderir, Muhammed Bin Huneyfe, Abdullah Bin Abbas'a yazar: Duydum ki Abdullah Bin El Zubeyr seni Taif'e gönderdi, Allah sevaplarını yükseltti ve günahlarını affetti, ey amcaoğlu, dürüstler böyle eziyet görür, haysiyette iyi adamlara aittir, bizim ve senin sevdiğimiz sevapları uzak tuttular, sabret Allah sabredenlerin sonunu hayır etmiştir, selamlarımla. Rivayete göre Muhammed Bin Huneyfe Taif'e gider ve orada kalır,68 yılında İbnî Abbas orada vefat eder,71 yaşındadır, İbnî El Huneyfe namazını kılar, İbnî Abbas Taif'te bir mescitte defnedilir, orada bir köşk yaparlar, defnedildiğinde beyaz bir kuş gelip beraberinde kabre girer, bazıları demiş ki: Onun iyi amelidir.

S.263

Abdullah Bin Abbas der ki: Resûlullah bana dedi ki: Oğlum! Sana Allah'ın faydalı kelimelerini öğretmedim mi? Evet öğrettin ya Resûlullah dedim ve dedi ki: Sakla ki Allah'ta seni saklasın ve önünde göreceğin, eğer sığınacaksan Allah'a sığın, eğer yaşayan varlıklar sana yararları dokunmuyorsa bil ki Allah'ın yazmadıysa kimse bir şey yapamaz ya da sana kötülük yapmaya uğraşıp başaramıyorlarsa bil ki Allah yazmamıştır ve doğrulukla seni yükseltmiştir ve sabır etmekte çokça hayır vardır, bil ki sabrın sonu kazançtır, sıkıntının sonu da hafifliktir. Abdullah Bin Abbas'ın beş oğlu varmış: Ali Bin Abdullah en küçükleri olan çok şerefli ve haysiyetli biridir, El

Abbas en büyükleri, Muhammed, Fadıl, Abdurrahman. Ve bu yıl içinde dört bayrak Arafat'ta dikildi, Muhammed Bin E Huneyfe ve dostları, İbnî Zubeyr ve dostları, Necid Bin Amir El Huravi, Beni Ümeyye bayrağı, El Musavir Bin Hind Bin Kays der ki: Siz sınıflara ayrıldınız her kabiledede de bir Emir El Müminin vardır. Abdullah Bin El Zubeyr kardeşi Musap Bin El Zubeyr'i Irak'a gönderir, 68 yılında El Muhtar onunla savaşıyor ve El Muhtar çok hastadır, Musap'la dört ay boyunca savaşıyor ve sonrada dostlarının aradan sızmalarını sağlar ve tek başına kalır, Küfe'ye gidip saraya iner ve her gün çıkıp Küfe sokaklarında onlarla savaşıyor, sonrada sarayına geri döner. Ve Ubeydullah Bin Ali Bin Ebi Talib, Musap Bin Zubeyr'le beraberdi ve Musap'a şöyle dedirtti: Ey insanlar El Muhtar yalancıdır, sizi Ehli Muhammed'in öcünü almak istediğine dair kandırır ve Ubeydullah Bin Ali intikamı alacak olandır ve bunu yapamayacağını zannediyor. Sonra El Muhtar bir gün yine onlarla savaşmaya çıkar ve bu savaşta onlara daha fazla karşı çıkamaz ve öldürülür. Dostları saraya girip ona siper olurlar sayıları da yedi bin kişilendir.

s.264

El Musap onlara güven verir, onlara anlaşma sözü vermiştir; sonra saraydan çıkmaya başlayınca tek tek onların boyunlarını vurdurur ve bu olay İslam tarihinin en meşhur olaylarından olur. Ve El Muhtarın eşi olan Esmâ Bint El Numan Bin Beşir'i alır ve ona der ki: El Muhtar Bin Ebi Ubeyd hakkın da ne söyleyebilirsin, der ki: Dindar, temiz, hırslıydı ve der ki: Sen ey Allah'ın düşmanı kadın bana kimi övüyorsun ve boynunu vurur, o ilk boynu vurulan kadın olur, Ömer Bin Ebi Rabia El Mahzumi der ki: Bence en ilginç olay bir beyaz kuşu öldürmesi gibidir onu suçsuz yere öldürdüler, amellerinden Allah'ın haberi vardır. Ölmek ve öldürmektir bize yazılan ve zenginlerde kuyruk çekmek düşer ve Musap Bin El Zubeyr El Muhtar'ı öldürdükten sonra, Irak yönetimini ele alınca bunu gören Abdullah Bin El Zubeyr kıskanıp oğlu Hamza'yı Basra'ya gönderir ve Musap'a şöyle yazar:" Basra yönetimini oğluna vermesini ister, Musap'ta uygular, Hamza deneyimsiz ve zayıf bir insandır, sonra görevini yapamayınca Mekke'ye babasının yanına geri gönderilir. Musap kardeşi Abdullah'ı ona karşı tavır alır ve onun selamını bile geri çevirmez, Abdullah'ın oğlu Hamza yanına gelir ve Musap Irak'a geri döner, Abdullah Bin El Zubeyr kardeşi Amru Bin El Zübeyr'i geçmişte olan bir düşmanlık ve Mervan Bin El Hakem'i seçtiği için öldürür, derler ki: Amru Bin Said o polislerinin başındaydı ve Amru onu kardeşi ile savaşması için gönderir ve onu öldürür, İbnî Zubeyr El Muhaleb Bin Ebi Safra'yı Huresana vali eder, oda Musa'la beraberdir, Basra'ya

gelir, halkı vergiler ile sıkıştırır ve onların elinden her şeylerini alır sadece ellerinde şehir kalmıştır, El Muheleb gelince insanları paniklendirir, El Ahnef Bin Kays, El Munzir Bin El Carud ve Malik Bin El Musemma gelir ve beraberlerinde aşiretlerle, derler ki: Ya Eba Said! Sen Halkın Şeyhisin Irak'ın da kılıcı, halkını görüyor musun bu harac ve vergilerden ne çekerler, ülkende yaşamayı engellerler, aileni korumak sana Huresan'dan daha önemlidir.

s.265

Ve der ki: Evet! Buralarda savaşmak için varım, kazındıklarımın çoğu benimdir, haraç ve başka yollarla kazandıklarımıdır, diğer aşiretler ona cevap verip Malik Bin Mesme'ye bırakır, oda ona karşı çıkar, Malik'in kibirli ve tanınmış bir kişiliği vardır, El Ehnef Bin El Kays ve El Munzir Bin El Carud yerinden sıçrar ve derler ki: Eba Said'i engelleyeni gördüm, senin veya düşmanının elinde olan Bir şey mi? Der: Düşmanımın elinde, derler: Ona seni korumasını istemedin ve şimdide gelip onu engellersin, her istediğini yaptı ve kavimle savaşa gir! Ve der ki: Benim gücüm yetmez ve derler ki: Bu zulüm ve acizliktir, sonra El Mehleb'in dediğini yerine getirdiler. Havariciler'le savaştılar, o gün başlarında Nafi Bin El Ezrak vardı, bu yüzden El Ezerika adını verdiler ve onları Basra'dan yok eder, 71 yılında Abdülmelik Musap Bin Zubeyr'in yanına gider ve onu Deyr Çatlık denilen yerde bulur, aralarında savaş ve kavgalar olur, onunla savaşmaya devam edip ve onu dostları kandırıp en çokta Rabia ve ona başkaldırıp evinde yatağında otururken öldürürler ve kafasını koparıp Ubeydullah İbnî Ziyad Bin Dıbyen Abdülmelik'e götürüp eline verir, onu görünce diz üstü çöker, Ubeydullah der ki: onu ben öldürmek isterdim, iki Arap kralını ben öldürmek isterdim ikisini de bir günde öldürmek isterdim ve bazıları der ki: Abdülmelik Bin Mervan'ın yanına girdim ve elinde Musap Bin El Zubeyr'in kellesi vardı ve dedim ki: Ya Emir El Müminin! Burada çok ilginç bir şey gördüm dedi ki: Ne gördün? El Hüseyin Bin Ali'nin kafasını Ubeydullah Bin Ziyad'ın elinde gördüm, Ubeydullah Bin Ziyad'ın kafasını El Muhtar Bin Ebi Ubeyd'in elinde gördüm, El Muhtar Bin Ebi Ubeyd'in kafasını Musap Bin El Zubeyr'in elinde gördüm ve Musap Bin Zubeyr'in kafasını da senin elinde gördüm, der ki: O evden çıktı ve orayı yıkmalarını emretti ve Musap Bin Zubeyr'in ölümü Zilkade ayında 72 yılında oldu.

s.266

Musap Bin Zubeyr'in kâtibi El Muda Bin Ulvan der ki: Abdülmelik beni yanına çağırdı ve bana dedi ki: Anladım ki Musap'ın dostları ve akrabalarından

kimse kalmayınca, benden güvence ve destek istedi? Dedim ki: Biliyordum ya Emir Elmümin'in, etrafında dostlarından kimsenin kalmadığını ve Musap'a aynısını yazar, yazdıkları yanımdadır, derki: Onları bana getir, ona büyük bir dosya getirdim, onu görünce der: Bakmama bile gerek yok, yaptıklarımı kötüler ve kalplerini bana karşı kinle doldurur ey oğlum! Ve ateşe atıp yaktı. Abdul Melik Bin Mervan, Musap Bin El Zübeyr'i öldürünce herkesin Abdullah Bin Zübeyr'in yanına gitmesini ister, El Heccac Bin Yusuf kalkıp ona der: Beni ona gönder ya Emir El Müminin, rüyamda onu öldürdüğümü gördüm ve onun göğsüne oturup derisin yüzdüm, der ki: Sen ona beraberinde Şam halkından yirmi bin kişi ile onu gönderir ve El Heccac Bin Yusuf onlarla zorlu bir savaşa girer ve Beyt'i siper eder, oraya mancınıkları yerleştirir ve yıldırımların onları götürmesini sağlar, der ki: Ey Şam halkı! Bu sizi korkutmasın bu yıldırımlar kandırmacıdır, mancınıkla indirmeye devan eder ta ki Beyt'i yıkıncaya kadar ve Abdulmelik Bin Mervan, El Haccac'a yazar: "Sana El Bekri'nin Zeyd'e verdiği tavsiyeyi veriyorum, selamlarımla" ve el Haccac derki: Kim El Bekri'nin Zeyde ne dediğini biliyor, ona on bin dirhem var? Kavminden bir adam kalıp der ki: Ben biliyorum ona Bedir'den bahsetmişti, ona ödedim ve dedi ki: Zeyd'a söylerim seni ve ben öldürmeden rahatlarını almazlar eğer bir savaş indirirlerse sende sen de savaş eğer ateş yakarlarsa sende odun taşı savaş dişleri birbirine değdirirse savaşın sınırı senin ya da benim gibi gösterirler ve İbnî Zübeyr dostlarını ona karşı ağırlaştığını görür ve onlara çok az hurma verirdi, derdi ki: Hurmamı yediniz ve bana karşı geldiniz! Ve o çok cimri bir adamdı.

s.267

İbnî Zübeyr savaşa gücünün kalmadığını anlayınca annesi Esmâ Bintu Ebi Bekir'in yanına gelir ve der ki: Nasıl oldun annem? Ölümde rahatlık ve kurtuluş var der, iki şeyden önce ölmeyi istemem, senin ölümünle hesaplaşmak ya da zafer aldığını görmek, der ki: Annem! Onlar bana güven verdi ama sen ne diyorsun? Der ki annesi: Sen daha iyi bilirsin, ben Beni Ümeyye'nin seninle oynamalarını istemiyorum eğer dediklerin doğruysa devam et ve der ki: Annem! Allah benim sadece doğruluk peşinde olduğumu bilir, başka bir şey istemedim ve hiç şüphelenmedim, ben bunları kendimi temize çıkarmak için demiyorum, ama annemin gönlünü rahatlatmak için diyorum, annem bu kavmin beni öldürürse benimle beni temsil etmelerinden korkarım, annesi der ki: Oğlum, bir koyun kesildikten sonra derisini yüzmeleri ona acı vermez. Ve der ki: Senin kalbini bağlayan Allah'a

hamdolsun ve çıkıp insanlarla konuşur, onlara dedi ki: Ey insanlar! Ölüm bulutları üzerinizdedir ve yıldırımlara iyi bakın, her biriniz kendi köşesine işine çekilsin, sorular sizi oyalamasın ve hiç kimse Emir El Müminin nerededir demesin? Eğer beni soran olursa ben birinci nesildeyim, sonrada iner ve ölene kadar savaşır. Onun öldürülmesi 73 yılındadır, 71 yaşındadır ve üç gün ve bazı deyimlere göre de yedi gün çarımha gerilir, yaşlı ve kör olan Annesi Esmâ Bintu Ebi Bekir gelir, El Haccac'ın yanında durur ve ona der ki: Artık bu yolcunun inmesi gerekmez mi? Resûlullah'ı söylerken duydum: Beni Sakif'te yalancı bir imparator vardı, o imparatorunda sensin, yalancı olanda El Muhtar Bin Ebi Ubeyd'dir ve oda der ki: Kimdir bu? İbnî Zubeyr'in annesidir derler ve sonrada onun indirilmesini ister. Ve bazılarının dediğine göre El Huccac onunla evlenir, der ki: O yüz yaşındakiyle mi evlenecek, der ki: İstedğim Resûlullah'a akraba olmak. Abdullah Bin Ömer, Abdullah Bin Zubeyr'in yanından geçer ve onu çarımhta asılı görür, der ki: Allah'ın rahmeti üzerine olsun, Eba Hubeyb, senden üç olmasaydı seni dışı bilirdim, sen sığınağımızı küçük gördün.

s.268

Ve fitneci olman, cimriliğin ve ben hala senin için korkarım ve vardığın yerden de, seni gördüğümünden beri deve yavrusunun üzerindeydin, İbnî Harb içindi, ama hayatındaki önemli temelleri sendin. Ve bu yıllarda hac vazifesini yeniden başlattı, 63 yılında Abdullah Bin Zubeyr, 64 yılında İbnî Zubeyr ve Yahya Bin Safvan El Cemhi, 65 yılında, 66 yılında, 67 yılında İbnî Zubeyr gider, 68 yılında dört bayrak dikilir, Muhamed Bin El Hanefiyye ve dostları, biride İbnî Zubeyr'in elinde, bir diğeri de Necde Bin Amir El Haruri de ve diğeri de Beni Ümeyye de; 69 yılında, 70 yılında, 71 yılında İbnî Zubeyr gitmiştir.

s.269

3.57. ABDULMEİK BİN MERVAN'IN GÜNLERİ

Abdullah Bin Mervan Bin El Hakem halife olur, Annesi Aişe Bintu Muaviye Bin El Muğira Bin Ebi El As Bin Ümeyye, dedeleri de Resûlullah'ın kaçaklarıdır ve onun seçimi Şam'da Mervan'ın vefat ettiği günde olur, 65 yılının Ramazan ayındadır, o gün güneş Boğa burcunda on yedi derece ve yirmi dakika, Ay koç burcunda yirmi beş dakikada, Satürn başak burcunda on sekiz derece ve elli dakika dönüş halinde, Jüpiter ikizler burcunda yirmi iki derece ve on dakika, Mars koç burcunda on dokuz derece ve on dakika, Venüs yengeç burcunda iki derece ve

yirmi dakika, Merkür ikizlerde üç derece ve başları da balık burcunda yirmi derece ve on dakika. Onun seçimini daha önce İbnî Zubeyr'in günlerinde hatırlatmıştık, aynı zamanda ülkeler düzensizlik içindeydi ve bir ülke bir diğerini yeniyordu, Süleyman Bin Sard El Huzai'nin haberi ve İbrahim Bin Malik Bin El Haris Bin El Eşter, Ubeydullah Bin Ziyad ve El Husayn Bin Numeyr'i öldürmesi ve diğerleri, bunlar İbnî Zubeyr'in düzeniydi, kavimdekiler derler ki: Yoksulluk kimin elinde ise Hilafet onun oldu, insanlara haccı kuranlar, bu yüzden Mervan'ın haberlerini ve Abdulmelik'in günlerini İbnî El Zubeyr'in haberine kattık. Şam Abdulmelik Bin Mervan'a kalır ve Filistin dışında, Natil Bin Kays beraberinde idi, Abdulmelik yükselmek isteyince ona Rum ordularının Masisa ya yerleşirler ve onlarla savaşa girmek istemez aynı zamanda ülkelerdeki karışıklardan dolayı ve yanına gidip barış için anlaşır ve ona yüklü bir miktar para verip geri döner.

s.270

Abdülmelik Şam hükümünü ele alınca, Ruh Bin Zinbe El Cezzami'yi Filistin'e gönderir, Buntan'a varır ve Karkisye'yi ele geçirmek ister, Zafer Bin El Haris ile savaşmak için ve İbnî Zübeyr'i kendi başına bırakır, Kansirin toraklarında bulunan Buntan'a varınca orda Amru Bin Said Bin El As'ın Dimaşk'a gittini öğrenir ve kendini halife ilan eder, Abdurrahman Bin Osman El Sakafi Abdülmelik'i halifelikten çıkarır, Abdurrahman'ın annesi Ümmi El Hakem Bintu Ebi Sufyen Bin Harb'dır, malları ve hazineleri saklar, Abdulmelik Dimaşk'tan çıkması ile büyük bir hata yaptığını anlayıp Dimaşk'a geri döner, Amru Bin Said siper alır ve onunla savaşmaya hazırlanır, aralarına elçiler girip onları barıştırmaya sözleştirirler, aralarına bir vaatler, belgeler ve inanç sözleşmesi yazarlar, "Halifelik Abdülmelik'ten sonra Amru Bin Said'e kalacaktır", Abdulmelik Dimaşk'a girip Amru Bin Said ile birlikte dostlarını bir kenara çeker, Abdülmelik'e gitmek istediğinde onlarda onunla birlikte gitmek isterlermiş, Abdulmelik Amru'yu öldürmek için plan kurar, ama bunu başaramaz, bir akşam Amru'nun yanına beraberinde ailesinden ve de halkından bir grup insanla gelir, Amru için meclis tamamlanınca ona der ki: Ya Eba Ümeyye! Zamanında senin için yemin etmişim ne zaman sana karşı zafer kazanırsam senin boynuna bir kolye asacağım ve ellerini onun için kavuştur. Oda der ki: Ya Emir El Müminin geçmişte kalan bir şeyimi hatırlarsın, orada bulunanlar konuşur ve derler ki: Sen Emir El Müminin'in sözünü mü bizimle tartışırsın? Ve Abdulmelik gümüşten bir kolye çıkarıp boynuna takar sonrada şunları dedirtir ona: Beni aşağıladın görkem içinde yaşamak için kendi kazancına tutunmaktır. Ve ellerini boynunda birleştirir

çiviği sıkınca onu çeker, yüzüne düşüp kırılır derki: Allah yardımcın olsun ya Emir El Müminin, seni benden üstün görürler ama sen çıkarıp insanların beni bu halde görmelerini istedin! Ya da onu kışkırtıp çıkarmak istedi.

s.271

Ve kapıda Şiilerinden Amru Bin Said Nayf ve otuz bin kişi içlerinde Anbese Bin Said de vardı. Ve ona dedi ki: Kurnazdır Eba Ümeyye ve sen bir döngü içerisindeymişsin, bu kurnazlık bir ilk değil, yemin ederim bilseydim bu durum böyle sürecek ve biz kalıcıyız, seni onların kanından kurtarırdım. Bir deveye iki erkek binemez ancak biri diğerini yenmelidir. Ve onu öldürüp kafasını koparıp dostlarına gösterir, kardeşi Anbese'yi Irak'a sürer ve bu da 70 hicri yılında meydana gelir. Abdullah Bin Hazim El Selemi Huresan'a gelir- Muaviye'nin günlerinde İbnî Ziyad ona teslim etmişti, belirttiğimiz gibi İbnî Zubeyrin Emrinin altına girmişti- Abdulmelik'in durumları iyiye gidince ona Utbe El Numeyri ile birlikte bir yazı gönderir der ki: "Bize itaatini göster ve seni doğru olan konuma koyalım, işinde sabit kılalım, senden ve Müslümanlardan vazgeçmem" ve beraberinde Musap Bin El Zubeyr'in kellesini gönderir, Abdullah o kelleyi alıp iki kat kumaşa sarıp üzerine misk serpip defneder, Utbe El Numeyri'ye der ki: O mektubu al ve ye güzel bir yiyecektir, yakıp küllerini ona yedirir ve Abdulmelik'e yazar: Allah bana bu iki seçimi görmek nasip etmesin: Resûlullah'ın görevden aldığı Rıdvan'ın İbnî Havari ile olan seçimi ve yine Resûlullah'ın kabullendiği Nekis İbnî Taridi ile olan seçimi". Horasan halkı Abdullah Bin Hazin'den yaptığı kötülükler yüzünden ondan iğrenirlerdi ve bir cemaat içlerinden kalkar, Veki Bin Umeyr, Bekir Bin Vessac, onu öldürüp kellesini Abdulmelik Bin Mervan'a gönderirler ve haber ulaşır ulaşmaz kellesi gelir, Ümeyye İbnî Abdullah Bin Halit Bin Esid Bin Ebi El Ays Bin Umeyye'yi Horasan'a gönderir ve Horasan'a varır Musa Bin Abdullah Bin Hazim Esseme Sağıd kiralı Tarhun'u gönderir, bunun üzerine Bekir Bin Vessac El Sakafi Marudan bir cemaat toplar galip gelmek ister ve Ümeyye onlarla savaşır ve Maru ile başlar ve Bekir Bin Vessac ile savaşır orayı kuşatır ve orda güveni sağlar, yanına çıkar sonra Ümeyye'ye Bekir'in onu indirmek için bir plan kurduğunu duyar ve onu götürüp boynunu vurur ve Ümeyye oğlu Abdullah'ı Hurat'a ve Sacestan'a gönderir, Ratil Bin Ümeyye'yi bulup öldürür.

s.272

Ve Abdumelik El Muhallep Bin Ebi Safra'yı Karman'daki Havaric'lerle savaşmaya gönderir ve onlarla savaşa girer ta ki reisleri Nafi Bin El Ezrak'ı öldürür.

Karman'da kalır sonra da Abdülmelik Ümeyye'nin yerine onu Horasan'a vali yapar ve Abdülmelik kardeşi Abdulaziz'i Mısır ve Fas'a geri gönderir kardeşi Beşr'i Irak'a vali yapar ve kardeşi Muhammed'i Musul'a vali yapar, Basra'dan El Ezid ve Rabia'yı ona gönderir ve Erminiye'yi işgal eder ve ülke halkını çığneyip geçer, öldürüp dağıtır, sonra ülkenin önde gelenlerini kayda alıp onlara güven sağlar, onurlarını koruyacağına söz verir bu yüzden kiliselerde toplanırlar, kiliselerin etrafına odun yerleştirmelerini ister ve kapıları üzerlerine kitler sonrada ateşe verir ve içerdekileri yakar, sonrada Muhammed İbnî Mervan ölene dek Erminiye'de yaşar. Ve Hucac Kâbe'yi yeniden inşa eder ve eskisi gibi tek bir kapı bırakır ve İbnî Zubeyr'in arttırdığı taşları o azaltır ve o altı metredir, artan taşlarla içini doldurup kapısını yükseltir ve duvarını günümüzdeki haline getirir ve 74 yılında inşasını bitirir, Resûlullah'ın dostlarını aşağılamak için boyunlarını mühürler ve içlerinde Cabir Bin Abdullah, Enes Bin Malik, Sehil Bin Saad El Saidi'de vardır, mühürler kurşundan yapılmıştır. Ve Necde Bin Amir El Hanefi El Haruri, İbnî Zubeyr'in günlerinde Yememe 'ye gider sonra Taife varır ve orada Amru Bin Osman Bin Afanın kızının köle pazarında görüp yüz bin dirhem karşılığında satın alır ve onu Abdülmelik'e gönderir, sonrada Bahreyne doğru yola çıkar Musap Bin El Zubeyr'i atlılar ve orduyla gönderir ve galip gelir.

s.273

Ve Necde'de Havaric'lerin inkâr ettiği olaylar meydana gelir ve adamlarıyla Bahreyn ve Yememe'de, Umanda ve Hecir ve Tavaif'te beş yıl kalırlar, Havaricler'den on bin dirhem Malik bin Mesma'aya ödemeleri istenir, oğlu Amru Bin Osman'ı Abdülmelik'e gönderir ve onu görevden alırlar yerine ise Ebe Fadik'i atarlar, Abdülmelik, Ümeyye Bin Abdullah Bin Halid Bin Esid'i gönderir ,Ebe Fadik ona galip gelir sonrada onu rezil edip malını mülkünü elinden alır, sonrada ona Ömer Bin Ubeydullah Bin Muammar'ı gönderir ve Ebe Fadik ile Bahreyn'de karşılaşılır, Ömer ile birlikte Küfe halkı da vardır Ebe Fadik'i öldürüp evinden Ümeyye Bin Abdullah'ın mal ve mülkünü geri alır ve Abdülmelik Haccac'ı Irak'a vali yapar ve ona planlı bir yazı gönderir: Ya Haccac sana iki Irak'ı da sadaka olarak verdim, Küfe'ye dikkat et de senin yüzünden Basra halkının gücü azalmasın Basra halkı ondan sıkılmasın, sayende Hicaz yavaşlar, sözcü bin der ve hiçbir harf eksiltmez ve uzağa indir ama kendin indir, beraberinde ne getirirsen getir, selamlarımla". Küfe'ye gelir minbere çıkar peçeli takmış yayını hırkasını kuşanır ve minberde sessiz bir şekilde oturur, sonra der ki: Ey Irak halkı, bölünme riyakâr ve dökülen halk, ahlak

bozucular, Emir El Müminin hırkasını indirir ve zor kırılan ve dönüşte uğradığını görür ve sizi bana attı o beni sizlere kırbaç ve kılıçla süsledi ve kırbaç düşüp kılıç kalır, tehdit savurmaya devam etti ve inerken şunları söylüyordu: Ben yıkılmanın ve bükülerek koşmanın oğluyum ne zaman peçeyi indiririm bilirsiniz ve Abdülmelik'in işleri iyiye gidince ülkeler barışır, ilgi ve düzeltilmesi gereken hiçbir ülke kalmamıştır, 75 yılında hacca gider ve Medine den başlar müttelikleri mahrum eder, toplanıp mescide girer ve dört gün boyunca hutbe verir her gün bir hutbe, arefe günü insanlar toplanmadan akşam ve yatsı namazlarını kılar, bazı günler böyle hutbe verir, der ki: Ben böyle yaptım.

s.274

Benden güçlüsünü tanımıyorum, benden daha önde olan, öyle birini görsem onu yerime vali yapardım, İbnî Zubeyr'denseniz olmaz, Allah'ın malını babasının mirasını verir gibi dağıtır ve Ömer Bin Said fitne yaratmak ister, Allah'ın sığınağını ele geçirip dini yok etmek ister ve Müslümanlar arasında barış sağlanmasını istemez, Allah ona ölümü gösterir, yanımda her şey mümkündür sadece bayrak dikemem, Amru'nun boynuna astığım kolye bendedir, Allah'a söz veriyorum bir daha kimsenin boynuna asmayacağım ve kolyeyi boynundan çıkarır. Ve yanına Ali Bin Abdullah bin Abbas gelir ve ona İbnî Zubeyr'i suçlar, babasının ve ailesinin onu seçmedikleri için onlara neler çektirdiğini anlatır, babasının onun peşini bırakmaması için vasiyet ettiğini anlatır, Abdülmelik ona olumlu bir cevap verir, onu ve ailesini Şam'a getirtir, ona Dimaşk'ta bir ev verir, ama bütün günlerini orada geçirmez. Ve Abdülmelik gitmeyi isteyince Kâbe'de durup der ki: Hiçbir şey yapmak istemezdim, İbnî Zubeyr'i rahat bıraktım. Ve Abdülmelik Medine'ye geri döner, 76 yılında sundu ve halkıyla sert konuştu, konuşmacılar kalkıp Medine'ye gelir ve halktan alır ve Muhammed Bin Abdullah El Kari kalkıp onlara der ki: Yalancı değil miyiz! Korumalar onu alıp götürür ve onu sürükler, insanlar onu öldürdüklerini zannederler ve onlara gönderir: onu serbest bırakın ve Medine de üç gün kalıp Şama geri döner. Ve 76 yılında Şübeyb Bin Yezid El Şeybeni El Haruri Irak'a doğru yola çıkar ve El Haccac ona ordu üstüne ordu gönderir ve Şübeyb'i yener, Şübeyb dağların ve karanın arasında taşınıp durur ve bir gece Küfe'ye girip El Haccac'ın sarayının kapısında durur ve bir direk kapısına vurur, der ki: Çık dışarıya Ebi Regal'ın oğlu. Ve El Şübeyb yanında eşi Gazale annesi Cehize ile birlikte yürür, Mescit El Camie varır, oradaki bütün korumaları öldürür ve Haccac'ın polislerinin başında olan

Meymun Mevla Havşeb Bin Yezid'i de öldürür ve Meymun azap diye adlandırılmıştır ve onların namazlarını kılıp Bakara ve Eli Ümran suresi okur.

s.275

Sonrada El Haccac çıkıp Küfe sokaklarında onunla savaşır ve peşinden gider, Şübeyb'in yüze yakın dostu onun peşinden gelir, sonrada insanları korur, onları oyalarlar ta ki kaçincaya kadar, Ulkuma Bin Abdurrahman El Hakemi'yi peşinden gönderir, bir yerden bir diğerine taşınmaya devam eder ta ki El Ehvaz'a varıncaya kadar. Sufyen Bin El Ebred El Kelbi'yi onu sorup bulması için gönderir, onu sorup Decil'e varır, Şübeyb ile bir köprüde karşılaşır ve Şübeyb'i kendisine doğru çekip ortaya doğru gelince Sufyen Decil köprüsünün ipini koparır ve Şübeyb suya düşerek boğulur, onu sudan ağlarla çıkarıp kellesini koparır El Haccac'a gönderir sonrada eşini ve annesini öldürür, boğulması da 78yılında meydana gelir. Şübeyb'in öldürülmesinden sonra Ebu Ziyad El Muradi Cevha'ya gider, El Haccac Cerrah Bin Abdullah El Hakemi'yi ona gönderir ve Felluce'de onu yakalar ve öldürür. Sonra Ebu El Kays'in adamı Ebu Mabed Ebi Ziyad'ın ölümünden sonra Bahreyn'e taşınır, El Haccac ona El Hakem Bin Eyyüb Bin El Hakem El Sakafi, Basra'nın bir çalışanıdır ve onu öldürür, El Haccac El Ezarikaları ile savaşmaya çağırılır, hızlanır, El Mehleb ciddi olduğunu gösterir, onları bir evden bir diğerine kaçırır ta ki Sacesistan'a varana kadar ve Atiye İbn El Esved' öldürür ve oda Havaricler'in reislerindendir, iş ciddiye binince Karman'a giderler, Karman da sefil bir duruma düşmüşlerdir ve onları bu duruma düşürde Katri'dir, ona derler ki: Tövbe et! Ve oda reddeder, onu olduğu konumdan çıkarırlar. Ve askerlerinden iki adam vardır: Abid Rabbahu El Kebir ve Abid Rabbahu El Sağır, onlara da tövbe ettiremeyip aynı şekilde onları da gönderir ve her biri başka bir orduya girerler, El Muhleb Abid Rabbahu El Sağır'in peşini bırakmaz ve onu öldürür.

s.276

Katri yirmi iki bin kişi ile Tabaristan'a gider ve El Muheleb Abid Rabahu El Kebir'in peşine düşer, takımlarını toplar, Katri Tabaristan'a varınca Asbahebz'den ülkesine giriş izni ister ve oda kabul eder, yaraları iyileşince ve hayvanları şişmanlayınca Katri'yi ona gönderir, ona İslamiyet'i gösterir, ya da harcı miktarını azaltmalıdır, Ezerikalar'dan Eba Neame'yi ona yöneltir, El Asbahbiz der ki: Sen bana kaçak ve evsiz bir şekilde geldin bende sana ülkemde kalmana izin verdim, sende bana bunu mu gönderirsin? Sen yeryüzündeki en ahlaksız kişisin ve der ki: Dinde bundan başkası caiz değildir ve El Asbahbiz onunla savaşmaya çıkar ve bu

savaşta kardeşi ve oğlu öldürülür, El Asbahibiz ise kaçıp Rayye'ye gelir, Katri de Tabaristan'ın başına geçer, El Asbahibiz Sufyen Bin El Abrad El Kelbi'nin yanına gelir, oda Rayye çalışanıdır. Ezerikalar ile savaşmaya hazırlanmıştır, onu kestirmeden Tabaristan'a sokmuştur ve Katri'yi öldürür ve de Kellesini El Haccac'a göndermişti 79 yılında. El Haccac'dan önce 78 yılında El Muhlab Bin Ebi Safra Horasan'ın başına geçmiştir ve oğlu El Muğira'yı Maru'ya vali yapmıştır ve orada ölür, Ziyad ona bir şiir yazmıştır, şiirinde der ki: Cesaret ve af iç içedir, Maru'nun düz yolunda ki kabir gibi. El Muhaleb Sağıd ülkesine varana kadar yürür ve Kışşe'de iner ve Sağıd kralı onunla anlaşır ve El Müheleb rehineleri elinden alır, Haris Bin Kutba'ya onu gönderir, Belah'a doğru yola çıkar. Haris ülkeyi alıp onunla savaşır. Ayağındaki yaradan dolayı hastalanır ve giderek kötüleşir, ölümü gelince kendini beğenmiş oğlu Yezid'i yenine halife eder, ancak El Haccac bu konu ile ilgili verdiği sözleri inkâr edip onu engellemesinden korkup onun kız kardeşi Hind ile evlenir, kardeşi olan Mufadal Bin El Muhaebi'i veliahdı yapmak ister ve El Huccac ondan önce davranıp kardeşi Yezid'in yerine Horasan'a vali yapar, sonra Kuteybe İbnî Muslim'i yerine vali yapar.

s.277

El Huccac Sind Ver Hint topraklarını Said Bin Eslem Bin Zura El Kilabi'ye devretmiştir ve Mukran'da ikamet eder, Hint topraklarının bir kısmını işgal eder, oda sıkıntılı bir adamdır ve öldürülür, El Huccac yerine Muhammed Bin Harun Bin Zira El Nemri'yi getirir ve Mukran'a doğru yola çıkar, aldığı savaşlar ile durumları düzeltir, birkaç gemi ile Deybul'ü almak üzere yola çıkar ve Deybul kralı ona karşı koyar, Muhammed Bin Harun ve beraberindekileri öldürürler. Abdulmelik Afrika ve Fas'ı Hassan Bin Numan El Gassani'ye devreder, orada bir süre kalır sonrada vefat edince, Abdulmelik yerine Musa Bin Nasir El Lahami'yi getirir 77 yılında ve denir ki: Abdulaziz Bin Murvan onu oraya vali yapar, aynı zamanda Mısır'ın çalışanıdır, Musa Bin Nasir bütün Fas'ı fetih eder ve Abdulmelik'in dönemince orada kalamamıştır. Abdullah Bin Cafer Bin Ebi Talib 80 yılında Medine'de vefat etti, mert ve cömert bir insandır. Bir gün kapısına yardım dilenen bir adam gelir ve ona verecek bir şeyi olmadığından üzerindeki giysisini çıkarıp verir ve der ki: Allah'ım bana bir insanın hakkı geçti benim canımı bu gün al ve aynı gün vefat eder, aynı yıl Seyl El Cuhaf hacca gider. Abdurrahman Bin Muhammed Bin El Aşas Bin Kays Haccac'ın Sacistan'da ki adamıydı ve beraberinde on bin seçmen gönderir, Sacistan'a varınca Best'te ikamet eder, Retbil topraklarını almak için hazırlıklarını

yapar ama Retbil'e ulaşınca aldatılmaktan korkup Best'e geri döner ve El Haccac'a döneceğini ve Retbil'in işgalini gelecek yıla ertelediğine haber verir ve bunun için söz verir, çevresindeki adamları toplayıp insanları da Haccac'a yönelik kışkırtarak onu olduğu konumdan indirerek kendisi yerine geçer.

s.278

Ve kelimeler toplanınca onlara der ki: Irak'a gidelim bizim ve Retbil'in arasında bir barış anlaşması yazar, sonrada Irak'a gider ve Sacesitan'ı ondan önce biri ele almıştır ve Ehvaz'a yakın bir yere varır, El Haccac'a onun yaptıkları iletilince, ona Abdullah Bin Amir bin Sasaa'yı gönderir. Sonrada El Haccac bir ordu ile Ehvaz'a doğru gider ve orada Abdurrahman ile karşılaşır ve onunla zorlu bir savaşa girer onu yener. El Haccac Basra'ya geri döner ve İbnî El Eşat peşinden gider ve onu da yener, El Haccac Basra'ya geri döner ve İbnî El Eşat Basra'ya peşinden gider orada onunla savaşır ve İbnî El Eşat kaçar, Küfe'ye kaçtığını görünce, Abdurrahman Bin El Abbas Bin Rabia El Hşimi'yi getirtir ve derler ki: Bizi bırakıp Küfe'ye gelir ve bu yarmaz insan üzerimize çöktü. Bunun üzerine El Huccac'a yöneldi ve El Zaviye de onula savaşır onu yener İbnî El Eşas'ın peşinden Küfe'ye gider. Ve El Huccac Basra'dan İbnî El Eşas'ın peşinden gelir ve çölde yol kat eder ta ki onun yakınına gelene kadar ve İbnî El Eşas'ın oğlu El Cemacim manastırına iner ve onların atını kaçırttırır ve mücadeleye başlarlar ve Küfe halkı El Haccac'ın atını alıp kaçarlar ve her gün aynı şey tekrarlanır, bu durum El Haccac'ın canını sıkmaya başlar ve Abdumelik'e bir yazı gönderir ve der ki:” Ey gevşek sonra yine gevşek ve yine gevşek” ve Abdumelik bunu okuyunca şöyle cevap verir:” Seni korkak seni korkak ve yine korkak” ardından ordu üzerine ordu gönderir ve çok olay olmuştur ve sonuncusu da Mesken olayıdır orada El Hüccac'ı yenmiştir, kaçır Sacesistan'a sığınır, Zarnec şehrine gelir, oranın çalışanı Abdullah Bin Amir Şerha girmesine izin vermez ve oda Best'e gider çalışanı ise İyyaz Bin Amru olup onun şehre girmesine izin verir, ona ihanet etmek ister ve bu yüzden El Haccac'a yaklaşır. Abdurrahman ile birlikte Irak'ın okuyucularından, Al Hasan El Basri, Amir İbnî Şerahil El Şabi, Said Bin Cebir, İbrahim El Nahai ve bu tabakadan olan bir cemaat vardır, Sacesistan sahibi Retbil'in yanına doğru yola çıkarlar ve onun kaçı 83 yılında meydana gelir, El Haccac'ın onun dostlarını bulup boyunlarını vurmasını sağlar, ta ki içlerinden birçoğunu öldürünceye dek, onlardan bazılarını serbest bırakır içlerinde El Şabi ve İbrahim vardı.

s.279

El Haccac Vasıt şehrini kurar İbnî El Eşas'ın kaçtığı yılda, indirip şöyle der: Küfe ve Basra arasında bir yere in ve İbnî El Eşas'ın dostları onun ülkenin sahibi Retbil'e ulaştığı haberini alır ve orada gün ve selamete kaldığını duyarlar, Retbil'in ona aralarında olan borcunu öder, Zernec'de dört bir yandan toplanırlar, Abdurrahman Bin Abbas El Haşimi'yi başlarında getirirler ve Hurat'ta karşılaşılır ve savaşır omları yenerler. El Haccac'a İbnî El Eşas'ın dört bin adamı ile Retbil'in yanında kaldıklarını öğrenir, Ummara Bin Temim El Lahami'yi Retbil'e gönderir, beraberinde onu yanına göndermesini emreden bir yazı yollar, aksi takdirde ona yüz bin savaşçı göndereceğini belirtir ve isteğini yerine getirmez. Ve Ubeyd Bin Ebi Sebi Retbil'e galip gelmiştir, İbnî El Aşas onu bunun için yüreklendirir, kurnazlık yaparak onu öldürmek için gönderir, Ubeyd Bin Ebi Sebi Amara Bin Temim'in yanına kaçar, oda Best şehrinde ikamet eder, der ki: Bana bir şey mi yapacaksınız, Retbil ile barışarak, orada mı olacaksınız, İbnî El Eşas'ı size teslim edecek. Amara El Haccac'ı bilgilendirir ve El Haccac ona cevap gönderir: Sana ne sorduysa cevapla. Ve ona mühürü ile mühürlediği bir söz verir ve Amara onu alıp Retbil'e götürür, bazen onu korkutup bazen de onu arzulamaya devam eder, ta ki İbnî El Aşas'ı alıp götürünceye dek, beraberinde kardeşi ve bir topluluğu ile birlikte El Hadid de bulunan El Haccac'a götürür El Ruhca varınca İbnî El Aşas kendini çatıdan aşağı atar, onunla birlikte zincirlenmiş olan Ebu El Ömer ile birlikte ölürler, 84 yılında meydana gelir, kellesi kesilip El Haccac'a gönderilir, El Haccac'da onu Abdulmelik'e gönderir. Ve Abdulmelik Bin Mervan kardeşi Abdulaziz'i yerinden indirip yerine oğlu El Velid'i getirmek ister, Abdulaziz ise Mısır'dadır.

s.280

El Huccac'a El Şaabi'yi emrine getirmesini ister ve oda uygular, der ki: Hiç kimseden dilemediğimi senden dilerim, sanırım benim El Velid'i veliahdım olarak seçmemin zamanı geldi, Abdulaziz gelince, görevi kendi bırakmış süsü verdir ona, El Şaabi der ki: Abulaziz'e gelince, ondan daha ahlaklı ve merhametlisini görmedim, onunla bir gün konuşabilseydim ona derdim ki: Allah emiri ıslah etsin, olgun bir hükümdar görürsen, görülmemiş bir nimete, sende olduğu gibi onurlu kimse yoktur. Abdulmelik'i çok çalışsan, az dinlenen, ihtişamı kalıcı ve halkın işlerini kaldıracı, isterdim ki dilleri olsaydı da sana cevap verselerdi. Mısır'ı sana bir yem olarak kullanırlar, hükmü sevdiklerine verirler ve der ki: Bana kalan nedir? Onun ne düşündüğünü anlayınca Abdulmelik'in yanına gittim ve onu haberdar ettim, sonra

da Abdulmelik kardeşini veliahtlıktan çıkarır, yerine oğlu El Velid'i getirir sonrada oğlu Süleyman Bin El Velid'i getirdi. Denir ki Abdulmelik onu çıkarmaz, o süre içerisinde vefat etmiştir ve derler ki Abdulaziz'e zehir içirilmiştir, bu olay 85 hicri yılında meydana gelir. Hişam İbnî İsmail El Mahzumi'yi Medine'ye vali yapar, Said Bin El Museyeb'e altmış kırbaç vurdu adaletsizlikle ve de düşmanlıkla ve Abdülmelik onu suçlayan bir yazı yazar, Hişam Bin İsmail'in geçmişini kötüledi ve Ehli Resulullah'a olan düşmanlığını ortaya çıkarır. Ruh Bin Zenbe El Cezemi Abdulmelik'in en çok yanında olandır, polislerinin başında ise Yezid Bin Ebi Kebşe El Sekeki vardır, onu azledip yerine Abdullah Bin Yezid El Hakemi'yi getirir, korumalarının başına ise Ebu Eyyaş El Keheni bulunmaktadır, sonrasında Ebu El Zaizea Mevlahu gelir, El Heccac'a da Irakları toplar, Mısır ve Fas'ı Abdulaziz Bin Mervana, sonrada oğlu Abdullah İbnî Abdulmelik'e. Ve Abdulmelik'te cesaret, incelik, bilge, ancak biraz cimriliği vardır, ölüm saati gelince etrafına çocuklarını çağırır ve onlara fikirlerinin bir olmasını aşinalık ve serseriliği bırakmalarını ister ve der ki: Ya Velit eğer ölürsem, topla ve taşı kaplan derisini giyip insanları seni seçmeleri için çağır, kim kafasında bu ne derse sende kılıcınla budur de.

s.281

86 yılının Şevval ayında vefat eder, Şam'da seçildiğinden beri valiliği yirmi bir yıl sürmüştür, İbnî Zubeyr'in öldürülüşünden on üç yıl sonraydı ve altmış yaşındaydı, oğlu El Velid namazını kıldırır Dimaşk'ta defnedilir. Onun on dört oğlu vardır: El Velit, Süleyman, Yezid, Mervan, Hişam, Bekkar, Abdullah, Museleme, Muaviye, Muhammed, El Haccac, Said, El Munzir ve Anbese. Abdulmelik'in döneminde dirhemler ve dinarlar Arapçaya çevrilir, bunu uygulayanda El Haccac Bin Yusuf'tu. Ve bazı rivayetlere göre, Said Bin El Müseyb'in yanına bir adam gelip rüyasını anlatır: Musa peygamberi denizin sahilinde gördüm bir adamın ayağını alıp çevirir yıkayıcının bir giysiyi çevirdiği gibi, üç defa çevirir ve denizin içine çeker, Said dedi ki: Eğer bu rüyan gerçekse Abdulmelik üç gün içinde ölecektir, üç gün geçer onun ölüm haberi gelir, Said'e der ki bunu nasıl anladın? Oda der ki: çünkü Musa peygamber Firavun'u boğdu, Firavun'a tek benzeyende Abdulmelik'tir. Ve onun yıllarında hacca gidenler ise: 72, 73 ve 74 yıllarında El Haccac Bin Yusuf, 75 yılında Abdulmelik Bin Murvan, 76, 77, 78, 79 ve 80 yıllarında Eban Bin Osman Bin Affan, 81 yılında Süleyman Bin Abdulmelik, 82 yılında Eban Bin Osman, 83 yılı 84 ve 85 yıllarında Hişam Bin İsmail El Mahzumi hac görevini yerine getirmişti. Ve döneminde işgal ettikleri ise 75 yılında Muhammed Bin Murvan, Saife'dir. Rumlar

Elemak'a çıkarlar, Eben Bin El Velid Bin Ukba Bin Ebi Mui onları öldürür ve Dinar Bin Dinar'ı, 76 yılında Yahya Bin El Hakem Maltiya ve Missisa arasında bulunan Saif'de ki Mercu El Şehim'i işgal eder, 77 yılında El Velit Bin Abdulmelik Atmar'ı işgal eder ve Maltiya tarafından başlar denizden Hassan Bin Numan savaşır,83 yılına da Abdullah, Massisa'yı fethedip içinde bir kale inşa eder.

s.282

Ve dönemindeki hukukçular ise Abdullah Bin Abbas, Abdullah Bin Ömer, El Musavar Bin Mahrama El Zehri, El Saib Bin Yezid, Eba Bekir Bin Abdurrahman Bin El Haris Bin El Hişam, Harice Bin Zeyd Bin Sabit, Said Bin El Musib, Arva Bin El Zubeyr, Ata Bin Yesar, El Kasım Bin Muhammed, Eba Selme Bin Abdurrahman Bin Auf, Salim Bin Abdullah, Kabisa İbnî Cabir, Ubayde Bin Kays El Selmani, Şerih Bin El Haris El Kenedi, Abdurrahman İbnî Ebi Leyle, Abdullah Bin Yezid El Hatami, Zeyd Bin Vahib El Hamadani, El Haris Bin Suveyd El Temimi, Murra Bin Şerahil El Hemedeni, Ebe Cuheyfe Vahib Bin Amiri El Eredi, Yesir Bin Amru El Süluli, Eba El Şuasa Süleyman Bn El Esved, El Esved Bin Malik El Harisi, İbnî Hıraş El Absi, Amru Bin Meymun El Evdi, Amir Bin Şerahil El Şabi, Abdurrahman Bin Yezid El Nahai, Salim Bin Ebi El Ceid, Ammar İbnî Amir El Lisi, İbrahim Bin Yezid El Teyemi, Ebe Dibyen El Hasin Bin Cendeb, Süleyman Bin Yesar ve Eba El Melih Bin Usame.

s.283

3.58.EL VELİT BİN ABDULMELİK'İN GÜNLERİ

El Velit Bin Abdulmelik Bin Murvan, annesi Villade Binti Abbas Bin Cizi El Absiye, 86 yılının Şevval ayında Abdulmelik vefat etti, o gün güneş terazi burcunda on beş derece ve elli dakikadadır, Ay Koç burcunda yirmi sekiz derecede ve elli dakikada, Satürn Boğa burcunda yirmi dört derece ve otuz dakika dönüş halindeydi, Jüpiter Kova burcunda yirmi altı derece ve otuz dakika dönüş halinde, Mars Yay burcunda yirmi bir derece ve otuz dakika da, Venüs Akrep burcunda on beş derece ve otuz dakika da, Merkür terazi burcunda on derece ve kırk dakikada. Minberde çıkıp babasının ölüm ilanını verir ve halka seslenir: Ey insanlar! İtaat

etmelisiniz ve gerekeni yerine getirmelisiniz, kendisini babasının yerine getirir, kendinden önce geleni gözüne kestirir ve suskun kalanlar kendi kendilerine ölür, sonra kardeşi Musellem'e ile Rum işgali için anlaşma yapar, çoğu da uygular ve Antakya'da Caracimlerin'in karşı geldiklerini görüp çoğunu öldürür. Ve El Velit, El Haccac'a yazar, babası Abdulmelik'in ölüm haberini verir ve Haccac namaz kılmak için cemaati çağırır, minbere çıkar Abdulmelik'i hatırlatır yaptıklarını anlatıp der ki: İyi bir insandı ve mübarek El Raşindinlerin dördüncüsü idi. Allah katında en iyi olanını ona verdi, yanında olana söz verip yerine getirir, Allah'ın emrine uyar, duyun ve itaat edin. El Velit, Ömer Bin Abdulaziz'i Medine'ye vali eder, Hişam Bin İsmail'i insanların karşısında durur, çünkü görevini kötüye kullanmıştır, Resûlullah'ın ailesine zarar vermiştir, Ömer gelince Hişam şöyle der: beni Ali Bin El Hüseyin den başkası korkutmaz, oradan geçerken onu görüp durur ve selam verir ve Hişam onu çağırır: Allah bilir mektuplarını ne yapar ve Said Bin El Museyeb ona göstermez nede korumalarına.

s.284

Ve 87 yılın da Ömer Bin Abdulaziz Medine'ye gelir ve yükü ise otuz deve sırtında getirilir. Medine halkını haberdar eder, Ömer'e bir mektup gönderir ve iki bin adamı oradan çıkartır. Ve El Velit Dimaşk'ta bir camii inşa ettirir, bu camii için yüklü bir para harcamıştır, inşaata 88 yılında başlanmıştır, sonra Ömer Bin Abdulaziz'e "Resûlullahın camiini yıkmasını emreder ve çevredeki evlere girmesini, peygamberin eşlerinin evlerine de girmesini ister. O evleri yıkar ve camiye öylece girer. Ve yıkıma başladığı an Hubeyb Bin Abdullah Bin El Zubeyr o evleri yıktığı sırada gelir ve şöyle der: Ne yapıyorsun ya Ömer der, kuranda bu yaptığının yanlış ve günah olduğunu belirten bir ayet okur, ona yüz kırbaç vurup onu soğuk suya atıp öldürür, o günde hava çok soğuktur. Ve sonra Ömer Halife olunca elini ayağını dünyevi işlerden çeker, kendi kendine der ki: Allah'ım dan işlediğim günahlar için af diliyorum! Ve El Vakid der ki: El Velit Rum kralına Resulullah camiini yıktığına dair bir elçi gönderir haberdar eder, bu haber üzerine kral ona yüz bin altın, yüz işçi, kırk parça da mozaik ve El Velit olduğu gibi o hediyeleri Ömer'e gönderir ve mescidi 90 hicri yılında tamamlar. El Velid Mekke'de bulunan Halit Bin Abdullah El Kasri'ye otuz bin dinar gönderir ve Kâbe 'nin kapısına ve içerdeki direklere levhalar asılır, köşelerine de asar, İslam tarihinde bir ilktir. Ve El Velit 91 hicri yılında hacca gider, mescidin tamirinin nasıl gittiğine bakar ve El Beyit'in süslenmesine bakar, Medine'ye yaklaşınca Ömer çıkıp onu Medine'nin girişinde karşılar, mescide girip

içeri bakmasını sağlar, korumaları çıkarıp Said Bin El Museyyeb'i içeride kalmasını sağlar ve yerinden bile kıpırdamaz ve El Velit içeri girince etrafa göz atar ve oda yerinden kıpırdamaz, sonra El Velit der ki: Şu oturan Said Bin El Museyyeb midir? Ve Ömer evet diye cevap verir, çünkü onun gözleri zayıf görür ve El Velit gelip yanında durup halini sorar, biz çok iyiyiz ya Emir El Müminin, peki siz nasılsınız der, oda cevaplamaadan oradan çıkar, oda Ömer'e şöyle der: Bu insanların geri kalanıdır.

s.285

Ve El Velit Medine halkına çok sözler vermiştir ve Cuma namazını kılıp orduyu iki kısma ayırır Derra ve Kalensuva da cüppesiz namaz kılar, hutbesini verir, halka şöyle seslenir: Siz günahkâr ve emirlere karşı gelen bir halksınız ve bir grup kalkıp onunla konuşurlar, Ebi Bekir Bin Rahman der ki: Senin dediklerini anlıyoruz ama imanımız kalbimizdedir. Mekke'ye varır ve orada bir hutbe verir içinde korkutucu tehditler savurur, Arafat'a varınca halka davetler ve yemekler düzenler kendisi de yemez ve Halit bunları düzenleyendir, bir davette Emir El Müminin için düzenler ve El Velit onunda sofraya oturmasını ister ve yemeğe oturur. Ve 91 hicri yılında Musa Bin Nasir'i Endelus'a vali yapar, onunla birlikte Tarık Mevkah'ı gönderir, Aspahanlı olan Endelus kralı El Edrik ile tanışır ve Tarık onlarla savaşp Endelus'u Fetih eder, Musa Bin Nasir ülkesine geri döner, Tarık'ın yaptıklarını duyunca sinirlenir ve Tarık onun gönlünü alıp barışırlar, sonrada Tuleytula şehrine onu gönderir, o şehir Endelus'un en güçlü şehridir, yirmi günlük bir mesafededir, Mücevherler ile süslenmiş bir masa bulur ve ona Hazreti Süleyman Bin Davud'a ait olduğu söylenir, ayaklarını kırıp Musa Bin Nasir'e gönderir. El Hucac Yezid Bin Muhaleb'i Horasan dan azleder ve El Mufaddal'i yerine getirir sonrada Kueybe Bin Muslim El Behili'yi getirir ve Kuteybe onun El Rayda ki çalışanıdır ve ona El Mufadal ve babasının oğlunu araştırmalarını, onları kişiselleştirmelerini ister, sonrada Kuteybe El Raydan ayrılıp Maru'ya doğru yola çıkar, Mufadal Bin El Muhaleb ve oğlu Sair'i yakalayıp El Huccac'a götürürler onları hapsedip onlardan altı bin dirhem ister.

s.286

Ve Kuteybe Buhara'ya gidip orayı fetheder, sonrada gider orada Varka Bin Nasır El Behili'yi başa geçirir, ondan onlarla barışmalarını ister. Ve Türklerden Nizak Kuteybe'nin ve onunla hiçbir savaşa girmemiştir, Kuteybe gidince Sağid kralı Tarhun ve Ceyil Ebu Şevke ile Harehdar'a giderler ve türlerden Kur Nanun de ve

Kutaybe onları öldürmekten vazgeçip Hayyan El Nabati onları barıştırmak için gönderir. Sonra Talikan'a varırlar ve Badem ülkeyi ele geçirmiştir ve oğlu da Kuteybe ile birliktedir bu haberi duyunca oğlunu ve yanındakileri öldürüp çarمیha gerer, sonra Badem ile savaşır, onu öldürdükten sonra eşini ve oğlunu da öldürür ve ülkenin başına kardeşi Amru Bin Müslüm'ü getirir. Kuteybe Buhara ve Talikan'ı fetih ettiğini duyan Nizik Tarhanı ülkesine geri çağırır ve Nizik İslam olmuş ve adını Abdullah diye değiştirmiştir, sonra Taharistan'a döner, s itaatsizlik gösterir, Acemler ile yazışıp halkı toplar ve Kuteybe onun yanına sürükledi ve Süleym El Nasihi ona yöneltir onun iyi bir arkadaşıdır, ona Kuteybe ile ilgili her soruyu cevaplar ta ki Kuteybe'nin yanına güvenle gidene kadar ve orda günlerce kalır sonrada onun ve kız kardeşinin oğlunun boyunları vurulur ve kellelerini El Haccac'a gönderir, Nizik'in eşini yakalatır sonrada onu serbest bırakır, ona der ki: Ne kadar cahilsin! Seni affedeceğimi mi sandın, eşimi öldürdün varımı yoğumu elimden aldın. Onu gönderir nereye istersen oraya git der. Sonra Kuteybe Sağıd'a doğru yola çıkar ve onu Sağıd hükümdarı karşılar ve günlerce orda kalır ve sonra oradan kaçır Kuteybe kışa yakalanır ve geri döner ve El Haccac Sacistan'a gidip Retbil ile savaşmasını ister 92 hicri yılında yola çıkar Sacestan topraklarında bulunan Zalik bölgesine varır sonrada Retbil'e sürülür ve Retbil ona der ki: Biz sizinle barışmıştık bunu bozmaya sebebiniz nedir? Huccac onu inkâr eder ve Retbil ona şöyle cevap verir: Eğer barışı kabul etseydiniz sizin için daha hayırlıdır, sizi yenilgiye uğratacağız ve bu sizi sarsacak. Kuteybe dostlarına der ki: Bu ne uğursuz bir yüzdür Abdullah bin Ümeyye'yi mahveder ve İbnî Ebi Bikra ve bir başkasını da.

s.287

Ve biz Retbil'in hilelerine güvenmeyiz yiyecekleri yakması ve onlarla beslenmesi ve kaleleri ele geçirmesi kolaylığı ve Kuteybe Abd Rabbahu Bin Abdullah Bin Ümeyyir El Lisi ve Kuteybe havarizime doğru yola çıkar, orada Said Bin Vanofar onlarda kuteybe'nin çalışanını öldürmüşlerdi ve Said Bin Vanofarı sıkıştırıp öldürür. Ülkeyi düzene soktuktan sonra eşi benzeri olmayan ganimetler ile ülkeyi terk eder ve askerleri ellerinde kalanlarla geri dönmek ister, Kuteybe onlara içlerinde oldukları durumu hatırlatır, onlara huzur kalmayacağını anlatır, Abdullah Bin Ebi El Keramani Havarizim'e halife olur, sonrada Kuteybe Semerkand'a gider ve Gozek, Sağıd kralını öldürmüştü ve ülkenin başına geçer, Kuteybe Tarhun'a bağlılık gösterip onunla savaşa girer, Kuteybe Gozik ile barışmak ister ve Gozik onu

barış için davet eder, Semerkand halkına der ki: Onlarla neden barışalım ki, bizim ülkemize iki kişiden başkası giremez: Biri Mukil diğèrinin ismi de Ukef, Kuteyba ve Müslümanlarda büyütürler ve derler ki: Emirimizin ismi Katid El Bair'dir ve barışa razı olurlar ama içeri girip iki rekât namaz kılmalıdır, Keş kapısından girip Çin kapısından çıkar, Semerkand kralı Gozik Kuteybe ve dostlarına yemek hazırlatır ve ona barış yazısı yazar: Bu Kuteybe Bin Muslim ve Gozik Akşid El Sagit'in, Efşin Semerkand, Sağıt ve Semerkand'a, keş ve parlak, onunla üç bin dirheme her yılın başında ödeyeceğine dahi sözleşmeyi imzalar, Allaha yemin edip söz verir, El Heccac Bin Yusuf onu koruma sözünü verir ve şahitlerin huzurundadır, bu olay 94 yılında meydana gelir. Kuteybe kardeşi Abdurrahman Bin Muslim'i Semerkand'a vali yapar, Semerkand halkı onu terk eder, Türklerin hükümdarı hakan onun yanına gelir ve Kutaybe'ye bir yazı gönderir, Kuteybe kış gelene kadar durur sonrada ona doğru gidip Türk askerini yenilgiye uğratır ve Horasan ona kalır.

s.288

Ve El Haccac Kuteybe'yi ona kişiselleştirince El Muhaleb'in oğlu onları hapse atar, beraberlerinde ise Yezid Bin El Muhaleb vardı, altı bin dirheme, onlara en kötü işkenceleri yapmıştı, nasıl bir durumda olduklarını görünce tüccarları getirtip mal ve mülklerini satmalarını ister birçok yiyecek hazırlar ve yanlarına tüccarlar gelip onlarla hapiste yemek yerler ve insanların arasına karışırlar, sonrada beraberlerinde dışarı çıkarlar, Yezid büyük ve sarı bir sakal takar, o ve kardeşleri tüccarların arasında dışarı çıkarlar, Şam'da Süleyman Bin Abdulmelik'in yanına giderler, onunla konuşurlar ve o onları Abdulaziz Bin Velid'in yanına gönderir, onlara şefaet eder, onları barıştıır yarı fiyatına anlaşırlar oda üç bin dirhemdir ve der ki: Kavmimizi Şam halkından geri alalım, oda der ki: Sizin bildiğinizdir ve El Yemeniye'yi onlardan Şam halkının vereceğinden bir sonuç algılar, diğèr tüm Şam halkıda onlardan bir sonuç alırlar, El Velit'in kapısında otururlar, El Velit, El Haccac'a yazar: Onların yüzünden hapse girenleri serbest bırakmasını ister, oda onları bırakır. El Haccac Muhammed Bin El Kasım Bin Muhammed Bin El Hakem Bin Ebi Ukayl El Sakafi'yi Sind ülkesine gönderir, 92 hicri yılında. Ona Faris topraklarından Şiraz da kalmasını ister, biraz zaman geçinceye dek orada altı ay ikamet eder, sonra da altı bin atlı ila Makarn'a doğru yola çıkar, bir aya yakında orada kalır, sonrada Fenzebur'a sürüklenir ve halkı ila savaşa girer ve bu savaş aylarca sürer ve nihayet fetheder, sonra Ermail'e sürüklenir orada da günlerce savaşır ve orayı da fetheder, orada aylarca ikamet eder, sonra da Eldibel'e girer, şehre varır,

bu fetihlerle ordularını da rahatlatmıştır ve halka baskı yapmaya başlar ve onlarla aylarca savaşa girer, o halkın taptığı bir put vardır boyu ise kırk metredir ve o putu mancınık ile yıkıp kırar sonra surlara merdiven dayayıp askerleri içeri girer ve içerdeki adamları öldürüp, orayı fetheder içeri girip mallarını ele geçirir.

s.289

Ve Dibel'i fetih edince çoğu şehirleri ve insanları ona tabi olur, oradan Niron'a geçer ve orda ki halkla barışıp anlaşır, sonra El Haccac'a bir mektup göndererek gelişmelerden haberdar eder ve El Haccac ona çok sevindiğini ve fethettiği şehirlerin emir'i olduğuna dair bir cevap gönderir. Horasanda olan Kuteybe Bin Müslim'e kimin daha önce Çin'e ulaştığını sorar, Muhammed İbn Kasım onu geçer ve geçtiği her şehirleri ya iyilikle ya da zorla fethedip alır, Sind nehrini geçerek Sabhan'ı fetheder, sonra Şat Mahran'a doğru yola çıkar ve Sind hükümdarı Dahir'e yeri söylenir oda ona büyük bir ordu gönderir. Muhammed orduyu yenilgiye uğratar Dahir'i onlara sürükler, Dahir'de fil üzerinde onlarla zorlu bir savaşa girer, Dahir'in fili susayınca filler yenilir, Dahir aşağıya inip savaşmaya devam eder ve orada öldürülür, ordusu dağılır. Müslümanlar zafer kazanıp orayı fetheder, Muhammed bu haberi ve Dahir'n kellesini El Haccac'a gönderir. Sind'de kalıp oradaki ülkeleri ve de şehirleri teker teker fetih eder, Sind'in en görkemli ve büyük ülkesine El Ror'a varıp orayı kuşatır, onlar Dahir'in öldüğünden haberdar değillerdir, onları umutlandırınca Muhammed Bin El Kasım Dahir'in eşini onlara gönderip onlara der ki: Dahir öldürüldü, güven talep edin ve Muhammed'in güvenini alıp onun hükmüne inerler, şehrin kapısını ona açarlar, şehre girip hükmünü sürdürür ve sonrada ülkenin diğer şehirlerini fethetmeye devam eder, El Huccac ona şöyle yazar: Emir El Müminin El Velid'e derim ki para evine bir gözcü gönderip harcananları gözden geçirsın ve beni güvenlikten çıkarsın! Harcadıklarını fazlası ile iade eder. Muhammed Bin El Kasım Sind ülkesinde ölene dek kalır ve Süleyman Bin Abdulmelik yerini alır, Muhammed Bin El Kasım, Sind ve Hint ülkelerini işgal ettiğinden ve orduyu yönetiminden ve fetihlerinden on beş yıl geçmiştir, Ziyad El Acem der ki: Cesaret ve hoşgörü Muhammed Bin El Kasım Bin Muhammed'indir, ordulara on beş hac görevi kadar komutanlık etti yeni doğmuş bir doğanın yakınlığı gibidir.

s.290

Ve El Velit Hicaz çalışanı olan Halit Bin Abdullah El Kasri'ye Hicaz'da bulunan Iraklıları Haccac bin Yusuf un yanına götürmesini emreder diye yazar, Halit

Medine'ye Osman Bin Hayyan El Merri'yi orda bulunan Iraklıları çıkarmasını emreder, oda onları bulup çıkarır onlardan hiç kimseyi bırakmaz ne tüccar ne de bir başkasını, Iraklıları hiçbir evde barındırmamalarını söyler. Ve El Velit Şerat topraklarındaki Humeyme'ye doğru yola çıkar, 95 Hicri yılında Dimaşk'ta ki askerlerinin çalışması için, Ümmi Süleyt Bin Abdullah bin Abbas, El Velit'e Ali Bin Abdullah'ın onun oğlunu öldürüp hep gittiği bahçeye gömüp üzerine bir dükkân inşa ettiğini söyler, El Velit onu çağırıp sorar kardeşini öldürdün mü? Der ki: O benim kardeşim değildi kölemdi ve onu öldürdüm. Abdullah Bin Abbas oğlu Ali'ye mirasçısı olmaması için evlenmeden çocuk sahibi olmasını ister ve der ki benden olmadığını bilirim ama onu mirasımdan men etmiyorum. Ve Ali Bin Abdullah Humeyme'ye gidip orada yaşar ailesi ve çocukları olur, yirmi oğlu dünyaya gelir ve o hayatta iken bütün çocukları ölür, Humeyme'de hiçbir çocuğu kalmaz ta ki Allah Beni Ümeyye'nin sultanını götürüne kadar. Ve 95 hicri yılında El Haccac Bin Yusuf elli dört yaşında vefat eder, böylece Irak'ta ki hükmü yirmi yıl sürmüştür ve El Velit onun yerine Yezid Bin Ebi Muslimi halife eder sonrada Yezid Bin Ebi Keşse El Sekseki yerini alır. El Velit şarkı söylemeyi seviyordu, der ki bir halife şarkı söyleyemez, yalan söyleyemez, kimse ona adı ile hitap edemez, yoksa cezalandırırdı. Ve ilk hastane ve misafirhane inşa ettiren olur, körlere, muhtaçlara ve kimsesizlere yardım eder ve suçluları öldürürdü.

s.291

Divan ehlini sayar ve onlardan yirmi bin civarında insan bulur, Mescitlerde ramazan sofralarını ilk hazırlayan o olur, her pazartesi ve perşembe günü devamlı oruç tutar zannederek hayal kurarak adam öldürür. Onun günlerinde haraç ve vergiler düşer ve çok şey kazanmaz ve El Haccac bütün Irak'tan sadece yirmi beş dirhem kazanır. Ve onun döneminde birçok deprem meydana gelir ve her yeri yıkar ve kırk gün sürer 94 yılında. Ona galip gelen El Fazi Bin Rabia El Haraşi, onun Küfe'deki savcısıydı ve polislerinin başı Ebu Natil Rabah Bin Abdulgassani idi sonra onu azledip yerine Kaib Bin Hamid El Abesi'yi getirir, korumalarının başında ise Halit Bin El Deyyen vardı, yardımcısı da Said Mevla. 96 yılında Cemede ayına 14 gün kala öldü, denir ki kırk dokuz yaşında idi ve hükmü dokuz yıl ve sekiz buçuk ay sürmüştür. Ömer Bin Abdulaziz namazını kıldırır Deyr Maran'da vefat eder, Dimaşk'ta defnedilir ve on dokuz oğlu vardır: Muhammed, El Abbas, Ömer, Beşer, Ruh, Halit, Temmem, Mübeşşir, Cara, Yezit, Abdulrahman, İbrahim, Yahya, Abu Ubeyde, Mesrur, Sadaka. Ve onun döneminde hacca gidenler ise 86 yılında Hişam

bin İsmail, 87 yılında Ömer bin Abdulaziz,88 kendisi gitmiştir,89 ve 90 yıllarında Ömer bin Abdulaziz, 91 yılında kendisi yine gitmiştir, 92 ve 93 yıllarında Ömer bin Abdulaziz, 94 yılında Muselleme Bin Abdulmelik ve 95 yılında Ebu Bekir Bin Muhammed bin Amru Bin Hazim.

s.292

Ve Savaifleri işgal edenler 86 yılında Muselleme iki kale fetih eder, Muselleme ve El Abbas Bin El Velit Suriye'yi fethederler ve El Abbas Edrolye'yi fetheder, 90 yılında Abdulaziz bin El Velit bir kale fetheder, 91 yılında Abdulaziz ve Muhammed İbnî Mervan ve Musa Bin Nusayir Endelus'u fetheder, 93 yılında El Abbas Bin Velit, Mervan bin Velit ve Muselleme Amasya'yı ve demirden kaleleri fetih eder, 94 yılında Ömer İbnî El Velit, 95 yılında El Abbas Kıbrıs'ı fetheder, 96 yılında Beşer Bin El Velit. Ve hukukçular ise Abdulrahman Bin Hatip, Sait Bin El Müseyyeb, Arva İbn Zübeyr, Ata Bin Yasar, Eba Selma bin Abdulrahman, Kasim Bin Muhammed, Sait bin Cubeyr, Mücahit Bin Cübeyr Mevla beni Mahzum, Akrama Mevla İbnî Abbas, Hâkim Bin Ebi Hazim İbnî Selma'nın kardeşi, İbrahim Bin Yezid El Nakai, Amir El Şabi, Salim Bin Ebi El Caid, İshak Essebii Eyyüp El Ezedi, Ebe Temim El Humeymi, El Hasan Bin Ebi Hasan, Muhammed Bin Seyreyn, Ebe Kilabe Abdullah Bin Zeyd, Süleyman ibn Yesar, Muverrak El Aceli, Sinan Bin Selma, Ebe El Mulih bin Usame El Hedeli, El ala Bin Ziyad, Ebe İdris, Raca Bin Heyva. Ve El Velit uzun boylu esmer yüzünde çiçek hastalığından kalan bir leke vardı ve sakalında bir çizik vardı ve gerekene haddini bildiren biri idi.

s.293

3.59. SÜLEYMAN BİN ABDULMELİK'İN GÜNLERİ

Süleyman Bin Abdulmelik Bin Mervan, annesi Vilade bintu el Bas bin Ciz Abise, 96 hicri yılının Cumade ule ayının ortalarında ve o gün Güneş Boğa burcunda altı derece ve kırk dakikadır, Ay Başak burcunda on altı derece ve yirmi dakika dönüş halinde idi, Jüpiter Yay burcunda yirmi beş derece ve kırk dakikada idi, Mars Kova burcunda on bir derece ve üç dakika da, Venüs balık burcunda on beş derece ve on dokuz dakikada, Venüs Balık burcunda beş derece ve altı dakikada ve başları Aslan burcunda on üç derece ve on beş dakika idi. Ve halifelik ona Ramle'de iken geldi orada evi vardı ve Camiuha Mescidini o inşa etmiştir ve kendi sarayını da inşa

etmiştir, insanları Lude şehrinden getirtirdi ve oradaki evleri yıkar ve Ramle’de inşa eder engel olanları da cezalandırır ve insanları taşındıklarından sonra Ludeyi harabeye çevirir. Ve Ömer Bin Abdulaziz Dimaşk’ta onu seçer, El Velit’in öldüğü gün, Dimaşk’a gelir ve orada rahatlıkla yaşar, Süleyman hacca gitmek ister, Mekke’nin çalışanı olan Halit Bin Abdullah’a “Ona bir temiz su pınarı yapmasını ve suyunun Zemzem’e benzemesini ister, Halit göleti yapar oraya da “Kasri Göleti” adını verir ve bu yapı günümüze kadar gelmiştir, özenli bir şekilde nakışlı taşlarla yapar ve aynı yerden suyunu getirtir, bu göletten bir pınar yarıp Mescidi Harama doğru gider kurşundan yapılan borularla, Zemzem Ruknul Esved arasında mermerden bir çeşmeye akar, suyu akınca Halit Mekke’de kurban kestirir ve halka dağıtıp yemekler yaptırır.

s.294

Ve insanları davet eder, sonrada herkesi cemaat namazına çağırır, minbere çıkıp der ki: Ey insanlar Allah’a şükredin ve size içilmez tuzlu acı sudan yani Zemzem’den sonra bu temiz suyu içiren Emirel Müminin’e dua edin. Ve orada iki su karışmamıştır, Zemzem suyunu eskisinden daha çok tüketmeye başlamışlar, Halit bu getirdiği suyu bırakıp zemzeme döndükleri için onlarla nefretle ve kabaca bu çeşme Beni Ümeyye halinde kalır ama Beni Haşimiler’den Davut bin Ali Mekke’ye ilk geldiğinde orayı yıkar. Halit Mekke’de fazla durmaz ta ki Süleyman onu indirip yerine Talha Bin Davut El Hadravi’yi getirir ve Halit’i kırbaçlamalarını emreder, Kureyşli bir kadına çirkinlik yaptığı için, Medine’nin çalışanı Osman Bin Hayyan El Merri’yi azleder ve yerine Ebe Bekir Bin Muhammed Bin Ömer Bin Hazim’i getirir ve iki şeyde onu yakalar ilki içki içmek diğeri ise Abdullah Bin Ömer Bin Osman Bin Affan. Süleyman Afrika’daki çalışanı Musa Bin Nusayr El Lahami’den hoşnut olmadığını belirtir ve Endelüs’ü fetheden ve Musa El Velit’in yanına gider onu çok hasta görür ve birkaç gün içerisinde vefat eder ve Tarık, Musa’nın yerine getirilir, Süleyman ona malından yüz bin dinar verir, Musa der ki:” Bana atımı, kılıcımı ve kürkümü verin gerisi sizin olsun”. Süleyman, Muhammed Bin Yezid’i Kars’a vali eder, Musa ve oğlunu ve dostlarını takip etmesini ister, Süleyman, Yezid Bin El Muhallebi öne çıkarır ve Haccac Bin Yusuf’un adamları ona gönderir, Musa Bin Nusayr, Halit Bin Abdullah El Kasri, Yusuf Bin Ömer El Sakafi, El Hakem Bin Eyyüp, Abdulrahman Bin Hayyan El Merri ve onlardan malları alana dek işkence yapmasını emreder ve Süleyman Haccac ın dostlarına azap çektirmeye devam eder.

s.295

Yezit Bin Ebe Müslimi halifesi yapar, kendisi kısa boylu ve çelimsizdir, onu görünce ona sen Yezit misin? diye sorar, evet der, der ki sen Huccac'ın dostu ve bana bildirilen olayların sahibi misin, ama sen bir oyuncak kadarsın? Küçük gördüğün bazen büyük işler yapabilir ve hakaret ettiğin bir gün yükselecektir. El Haccac'ın nerede yandığını görürsün? Şöyle cevaplar: Böyle söyleme ya Emir El Müminin babanızın sağında ve kardeşinizin solunda onları kollayandır, ne zaman istersen onu indir yerinden ve onları da beraberinde indirirsin. Ve Yezit Bin Muhalleb'e der ki: Onu yanına al ve her çeşit işkenceyi ona uygula ta ki ondan mallarını alana kadar. Der ki: Ya El Müminin ben onu tanıyorum onun hiç malı mülkü yoktur. Ve Yezid Bin El Muhelleb onun iyi huylu olduğunu bilir ve onu Saife'ye vali eder. Ve Kuteybe El Haccac'ın Horasan'daki çalışanıydı Süleyman'ın adamlarına yaptıklarını anlatır. Kastettiği El Velit ve El Haccac'ın adamlarıdır, kardeşleri ve ailesini Acem topraklarına yerleştirir ve beraberlerinde Abdullah Bin Ehem El Teyemmumi sonra ondan kaçıp Süleyman'a sığınır ve Kuteybe halkından bir gurup adam götürüp onları öldürür ve kalanların ellerini ve ayaklarını keser ve Yezit bin El Muhallep onlara yaptıklarından dolayı onlara düşman olmuştur ve Süleyman sevgisi onun işine yaramamıştır, ona bir mektup yazar ve Süleyman ona sertçe cevap verir ve ondan kurtulmak ister ve olduğu yerin Nizariy'ye ve Yemeniy'ye olduğundan şüphe etmezdi ve halkı onun huyunu öğrenir, ondan uzaklaşırlar ve onlara meşhur bir hutbe verir ve der ki: Ey Temim halkı, siz utanç kaynağı olan halk ve Ezid topluluğu! Siz gemilerden inip atlara mı bindiniz ve mızraklarınızı kuşandınız yemin ederim ki ben ve yanımdaki Acemler sizden daha şerefli! Ve halkı ondan vazgeçer, sözlerini ona karşı birleştirirler sonra El Hudayn Bin El Munzir'in yanında toplanırlar ve onu toplantılarına çağırırlar.

s.296

Der ki: Bukai Bin Ebi Elsvet Elteyemmümi sizlerle, Veki'i getirirler ve sözleri ona geçer, o gün Hayyan El Nabati kavim ile birlikteydi, Kuteybe'yi yakalayıp öldürürler, Veki Horasan'ın başına geçip çalışanlarını görev yerlerine dağıtır, sonrada Süleyman'a olanları yazıp Kuteybe ve ehli beytinin kelleleri ile birlikte gönderir 96 hicri yılında. Bu olanlardan sonra Süleyman, Veki'i Horasan'a vali yapmak ister, ona derler ki: O fitneci fesat insan bu konumu hak etmiyor, Süleyman Yezid Bin El Muheleb'i Horasan ve Irak'a vali eder, Yezid Bin El Muhalleb Irak'ta El Haccac'ın çalışanlarını cezalandırmıştır, sonrada Irak'a vali olduktan sonra Horasan'a yönelip Kuteybe'nin dost ve akrabalarını takip etmiştir ve

onları en kötü şekilde cezalandırıp işkence çektirmiştir, Veki Bin Ebi Savd hapsedip Kutebe'nin ölümünden sonra atadığı çalışanlarını toplayıp onlara ulaşan malları geri ister, Cercan'ı kuşatarak onları hükmüne indirir, onların çoğunu öldürüp orayı fetheder, Asbahiz'i Tabaristan'ı Türk hükümdarını, Dilim Kallığ ile savaşır, Tabaristan kralı ile savaşır bıkkınlık gösterip onunla barış ister, kabul etmez sonrada Cercan'a geri döner, Nisabor'a gidip Yezid kardeşlerini ve çocuklarını ülkelerin başına geçirir, Muhalled'i Semerkand'ın başına geçirir, Mudrik Bin El Muhaleb'i Beleh'a, Muhammed Bin El Muhaleb'i Maru'ya, Yezid Horasan'ın başında kalır. Sind ülkesi karışır, Muhammed Bin El Kasim El Sakafi'nin ordusu dağılıp askerler evlerine dağılır, Süleyman, Habib Bin El Muhaleb'i ona gönderip ülkeye girer, Mahran'ın tarafında olan kavim ile savaşır ve Muhammed Bin El Kasim'ı alıp hapse atar. Ebu Haşim Abdullah Bin Muhammed Bin Ali Bin Ebi Talib'i Süleyman'a gönderir, Süleyman der ki: Bunun gibi bir Kureyşli ile hiç konuşmadım, hakkında konuştuğumuz kişi olduğunu sanırım der, onu ödüllendirip onu ve yanındakilerinin ihtiyaçlarını karşılar.

s.297

Abdullah Bin Muhammed Filistin'i ister ve Süleyman Lahim ve Cezam ülkelerine yanlarında zehirli ayran olan bir grup adam gönderir, Abdullah'ın yanına gidip ona ayran içer misin diye sorarlar? Evet içerim der ve başkalarına da aynı ayrandan içirirler, ayranı içince etrafındakilere ben ölüyorum der, bakın bunlar kimdir, baktıklarında o adamlar gitmiştir, sonra der ki: Beni amcam oğlu Muhammed Bin Ali Bin Abdullah Bin Abbas'a götürün, O'da Şarat topraklarındaydı, hızla Şarat topraklarındaki Muhammed Bin Ali'nin yanına giderler yanına varınca ona der ki: Ey amca oğlu ben ölüyorum ve yanına gelmem babamın bana vasiyeti idi ve bu durumu sana iletiyorum, o vakit ve işaret gelince babası Ali Bin Ebi Talib'den duyduklarını uygulayın ve sana bunu söylüyorum bu Şiilere hayır önereceksin, bunlar senin yandaşların ve yardımcılardır onları yanına al, ben seni ve ehli beytini onlara sevdirdim ve bu adam Müyessara'dır. Irak'ta yardımcın olarak görevlendir ve Şam size bir ülke değildir, bunlar senin ve Horasan'ın elçileridir, sizin davanız Horasan'dadır ve buralara uğramayın, Maru, Maru El Roz, Biyord, Nesa ve Nisabur ve Korha'dan sakın, Eber Şehir ve Tos ve sizin davanızın sona ermesi için dua ederim, Allah sizin işinizi rast getirsin, bilirim ki bu olaya sebep olan oğlun Abdullah Bin Harisiyye'dir ve ondan büyük olan kardeşi Abdullah'tır, Eşek yılı bitince yazdıklarını elçilerinizle gönder ve bu işi elçisiz, bahanesiz yoluna getir. Ancak Irak

halkı senin sevenlerin ve Şiilerindir, senin elçin onlardan biri olsun ve oraların insanlarını Rabia'dan sor ve arkalarından git çünkü onlar her durumda beraberlerdir, Temim ve Kays halkı azdan daha azlar şimdi de sen kimi seçeceğine karar ver, on iki kişi olmaları gerekiyor, Allah İsrailoğullarının işlerini rast getirmez, ancak onlarla ve yetmiş kişiden sonra olmalı, peygamberimiz on iki komutan ve yandaşlarını da buna göre seçmiştir.

s.298

Ve Muhammed der ki: Ya Eba Haşim! Eşek yılı nedir, der ki: yüz peygamber bile geçmemiştir mutlaka işini bitirmiştir, Allah Teâlâ'nın dediğinden: "sanki bir köye uğrayan gibi", yüz yılı geride bıraktıktan sonra elçilerini ye adamlarını gönder Allah bu işte yanındadır. Ve Ebu Haşim yazıyı Muhammed Bin Ali'ye gönderdikten sonra ölür. 97 hicri yılında, Muhammed Bin Ali Eba Rabah Müyera El Nibal, Ezidlerin büyüğünü Küfe'ye gönderir. Ve 97 yılında Süleyman hacca gider ve oğlu Eyyüb'u veliahdı olarak seçmek ister, Ebi Bekir Bin Muhammed Bin Ömer Bin Hazim'e yazar: "Bana bir saray yaptır". O bu inşaatı kabul etmez ve Medine halkı arasında paylaştırır ve Kureyş'e dört bin hac farzı verir ama içlerinde hiçbir müttefikleri bulunmaması şartıyla, Kureyşlilerin büyüklerinin fikirlerini alır yanına gelip derler ki: Sen bize dört bin hac farzı verdin ama içinde hiçbir müttefiklerimizin bulunmamasını istedin ve biz seni ödüllendirip müttefiklerimizden yapacağız, biz senin için onlardan korkarız, onlara dört bin farz daha verir. Ve Mekke'ye doğru yola çıkar, Rabiğa varınca gökyüzünde görülmemiş şekilde fırtınalar kopar ve şimşekler çakar, Süleyman korkar, Ömer Bin Abdulaziz der ki: "Eğer bu rahmetse azap nasıl olacaktır? Ve hukukçularını çağırır içlerinde Kasım bin Muhammed Bin Ebi Bekir, Salim İbnî Abdullah, Abdullah Bin Ömer, Harice Bin Zeyd, Ebu Bekir Bin Hazim, onlara hac görevini sorar ve bu konuda anlaşmazlar, her biri başka bir cevap verir, Abdulmelik'in nasıl yaptığını sorar? Ve ona açıklarlar, onun yaptığı gibi yap ve bunların anlaşmazlıklarını bir tarafa bırak. Ve Mekke'den çıkıp Beytül Mukaddes'e doğru yola çıkar, Muczemler evinin etrafında dolanıp zillerini çalıp onun uykusunu kaçırlar, bunların kim olduklarını sorar onları bulup yakılmalarını ister, der ki: Onlarda hayır olsaydı Allah bu belayı vermezdi! Ve Ömer onlar hakkında onunla konuşur, onları yakalatıp ıssız bir yere insanlardan uzak yaşamalarını emreder.

s.299

Süleyman El Cezira tarafına ve Dabuk adlı yere gider, Kanserin askerlerinden, Müselleme Bin Abdulmalik Rum ülkesini işgal eder, fethetmesi için onu Kostantine gönderir ve Müselleme Kostantin'e varır, orada kalır ekip biçer ve ektiklerinden yer, sonra Sakalibe şehrini fetheder, müslümanlara açlık ve soğuk işler, Süleyman'a Müselleme ve beraberindekilerin haberi ulaşır onların yardımına Amru Bin Kays'ı karadan gönderir, Ömer Bin Hübeyra ise denizden işgal eder, Rumlar ise Lazkiye şehrini Humus askerlerinin elinden alır ve orayı yakıp yıktıktan sonra Ömer Bin Hübeyra Kostantin'i ele geçirir. Ve Süleyman'a üstün gelen Bin El Hummeyrive Raca Bin Hayva El Kenedi ve polislerinin başında Kaib Bin Hamid El Abesi, korumaların başında Halit Bin Deyyan ve yardımcısı Abu Ubeyde'dir, çok yiyipte doymayan ama güzel ve uzun boylu bir adamdır iri gövdeli beyaz tenlidir ve yaşlılık ona görünmezdir aynaya bakıp" ben genç kralım" der ve bir hafta geçmeden 99 yılının Safar ayında vefat eder, Ömer Bin Abdulaziz'e bir yazı yazarak ehli beytini toplar, der ki: Bu yazıda adı olan kişiyi seçin ve seçerler, yazıyı Dabık mescidine gönderir, Süleyman'ın ehli beytinden olanları çağırır, der ki: Seçin! Derler ki: Biz bir kere seçtik, der ki: bu yazıda ismi olanı seçin ve seçerler, herkes çıkınca der ki: Dostunuza gidin o öldü ve seçilenin ismi Ömer Bin Abdulaziz'dir deyince Hişam der ki: Onu seçmeyeceğime yemin ederim! Raca Bin Hayva ona der ki: Bende senin kelleni koparırım ve Ömer'in sırtlanını alıp Minbere oturtur ve seçimi bitirdikten sonra Süleyman'ı defnederler, Ömer Bin Abdulaziz ve üç oğlu kabrini ziyaret ederler.

s.300

Kabri ziyaret ederler, ellerini kabire uzattıklarında hareket ettiğini görürler ve Süleyman'ın oğlu der ki: Babamız yaşıyor! Ömer der ki: Babanız yüceldi, Ömer'i kötöleyenler der ki: Süleymanı diri diri gömdüler. Süleyman'ın görevi iki yıl, sekiz ay sürmüştür ve onun on oğlu vardır: Yezid, Kasım, Sait, Osman, Abdullah, Abdulvahit, El Haris, Amr, Ömer, Abdulrahman. Ve onun döneminde hacca gidenler 96yılında Ebu Bekir Bin Ömer Bin Hazim ve 97 yılında Süleyman, 98 yılında Abdulaziz Bin Abdullah BinHalid Bin Esid. Onun dönemindeki işgaller ise: 96 yılında Müselleme demir kaleleri fetih edip Rum Bölgelerini kuşatır ve denizden Ömer Bin Hubeyra Haliç ve Konstantin'in arasını ele geçirir, Sakalibe şehrini fethedilir ve Süleyman, Ömer Bin Kays El Kenediye yardım eder, Abdullah bin

Ömer Bin El Velit İbnî Ukba ve 99 yılında Süleyman Bin Abdulmelik'i Rum topraklarına gönderir, Müselleme'yi de Kostantine gözlemci olarak gönderir, Davut Maltıya'daki kaleleri fetheder. Dönemindeki hukukçular El Velid'in dönemindekilerin aynısıdır.

s.301

3.60. ÖMER BİN ABDULAZİZ İN GÜNLERİ

Abdulaziz bin Mervan annesi Ümmi Asım bin Ömer Bin El Hattab 99 yılının Safad ayına on gün kala başa geçer, o gün güneş Başak burcunda yirmi sekiz derecede, Satürn Terazi burcunda yirmi beş derecede ve kırk dakika idi ve Jüpiter Balık burcunda iki derece dönüş halinde ve Mars Yengeç burcunda yirmi üç derece ve otuz dakikada ve Merkür Terazi burcunda yirmi iki derecede ve başları İkizler burcunda yirmi üç derece ve yirmi altı dakikadadır. Dabık'ta seçilir ve Süleyman'ın yazdığı yazı ise: Ve bu yazı Emir El Müminin Abdullah bin Süleyman'dan Ömer Bin Abdulaziz'edir. Benden sonra senin yerime gelmeni isterim duyun ve itaat edin Allah'a iman edin, değişmeyin. Ve yazıyı okununca Beni Umeyye halkından olan herkes onu seçer ve bir tek Abdulaziz İbnî El Velit Bin Abdulmelik o gün orada yoktur, yanına çağırır ve halk onu seçer, Ömer'in başa geçtiğini duyunca gelir ve Ömer ona der ki: beni yanına çağırdın, Dimaşk'a girmek istedin, ona der ki: Fitneden korktuğum için öyle yapmak zorunda kaldım ve bildiğim kadarıyla halife kimseleri dinlemez ve Ömer der ki: Eğer sen yapmamış olsaydın ben bunu tartışmazdım. Abdulaziz der ki: Senden başkasının bu işe el koymasını istemezdim. Yezid Bin El Muhaleb Ömer'in başa geçtiği haberini alınca, onun yazısını Horasan'lı birinden duyar, horasan halkından koruktuğu için oğlu Muhalled'i veliahdı yapıp bütün işleri ona devreder, ondan işlerin başında kalmasını isterler, kabul etmeyerek Basra'ya gider ve orada Ömer'in çalışanı Udey İbnî Artah onu karşılar, ona Ömer'in yazısını ulaştırır, der ki: Duy ve itaat et ve güvenle ona taşır, Ömer ona der ki: Süleyman'a gönderilen bir yazıda senin yirmi bin topladığına dair bir yazı gördüm o nerede? Ve inkâr eder ve der ki: Bunları toplamam için biraz bekle.

s.302

Nerededir der? İnsanlardan toplayacağım, yine mi onlardan alacaksın? Hayır, asla kör değiliz. Sonrada El Cerrah Bin Abdullah El Hakem'i Horasan'a vali yapar, Yezid Bin El Muhallad'i alıp hapse atmasını ister ve hapse atılır, sonrada Ömer'in yanına götürür ve üzerinde kırışık bir elbise başında da beyaz bir başlık ile

içeri girer, Ömer ona der ki: Senin yaptığın yanlışlardan haberdarım. Ve der ki: siz yıllık yaparsanız bizde yaparız eğer kötülük yaparsanız bizde aynısını yaparız. Ve Carrah'ın işleri iyiye gider, ona İslamiyete davet etmesi için ülkelere elçi göndermesi gerektiğini söylerler, Salit Bin Abdullah El Hanefi'yi onlara gönderir ve Abdullah Bin Muammer El Yeşkeri'yi nehrin ötesine gönderir, bir grup Türk onu görünce kaçar ve İbnî Muammer yoluna devam eder. Ömer sevmediği haberler duyar, onun İslamiyete giren halktan haraç aldığını duyar, teklifsiz işgaller yaptığını duyar, görevini kötüye kullandığını anlayıp ona şöyle yazar: Seni Abdurrahman Bin Naim El Gamidi'yi senin yerine geçmesi için gönderirim ve uygular, Ömer Abdurrahman'a Horasan'ın başında iken bir mektup gönderir: Nehirin öte yandaki Müslümanları Maru'ya göndermesini ister ve Müslüman halkıda bunu kabul eder, Ömer'i kabul ettiklerine dair bir yazı ile haberdar ederler ve Ömer buna sevinip Allah'a şükreder. Ömer, Rum ülkesinde Museleme ve yanındaki müslümanların yoksulluk çektiklerini duyup, Bin Kays ile yiyecek ve diğer ihtiyaçlarını gönderir, Ömer Abdulaziz Bin Hatim Bin El Numan El Bahili'yi gönderir, Türklerin yanına gelip kaçanlar dışında onlardan elli kişiyi esir edip Ömere gönderir ve Müslüman esirlerden biri Ömer'e derki: senin Müslümanları öldürdüğünü görsem inanmazdım ya Emir El Müminin ve bunun boynunu vurun der.

s.303

3.9. ALİ BIN EL HÜSEYİN'İN VEFATI

Ali Bin El Hüseyin Bin Ali Bin Ebi Talib 99 hicri yılında vefat etmiştir, bazılarında 100 yılındadır derler, elli sekiz yaşındadır, insanların en faziletlisi ve en çok ibadet edenidir, bu yüzden Zeynul Abidin adı verilmiştir, nasırlı da denir ona çünkü yüzünde secde izleri vardır, gece ve gündüz bin rekât namaz kılarmış, yıkadıklarında omuzlarında yara izleri bulurlar, ailesine bu izlerin ne olduğunu sorarlar? Derler ki: Geceleri fakirlere taşıdığı yiyeceklerden oluşmuştur. Said Bin El Museyyeb der ki: Ali Bin El Hüseyin'den daha iyi bir insan görmedim, onu tanıyınca kendimden nefret ettim, hiçbir gün yüzünün güldüğünü görmedim. Annesi Harar Bintu Yezdecerdu Kisra'dır, Ömer Bin El Hattab Yezdecar'ın iki kızını getirir birini El Hüseyin Bin Ali ile evlendirir ve ona Gazale adını vermiştir, Ali İbnî El Hüseyin annelerinin köle olduklarını hissederlermiş, annesinin Kabilli olduğu söylenir. Ebu Halit El Kabili der ki: Ali Bin El Hüseyin'i söylerken duydum: Allah'ın haram kıldıklarından uzak duranlar ibadetlerini yerine getirmiş olur ve Allah'ın verdiği

kısmete razı olan Allah'ın en zengin kuludur, iyi komşuluk eden ise Müslüman olan insandır, iyi dostluk kuranda adil bir insandır derdi. Ali Bin El Hüseyin dedi ki: Kıyamet günü gelince kalkın ey fazilet sahipleri diye bir ses duyulur insanlar birbirinden ayrılır, Cennet'e doğru yola çıkın denir, Melekler ile buluşurlar ve derler ki: Faziletiniz nedir? Şöyle cevap verirler, bizi görmezden gelenlere göz yumduk, zulüm gördüğümüzde sabrettik, kötülük gördüğümüzde ise affetdik. Ve derler ki: Cennete buyrun, bu yaptıklarınızın karşılığıdır.

s.304

Sonra bir ses duyulur: Sabredenler kalksın, insanlar birbirinden ayrılır ve onlara şöyle denir: Sorgusuz sualsiz Cennete buyrun ve sabrınız neydi diye sorulur? Derler ki: Allaha itaatle sabrettik ve Allaha karşı gelmemekle sabrettik, onlar derler ki: Cennete girin, bu sizin yaptıklarınızın ödülüdür, Allah'ın komşuları kalksın diye seslenilir, insanlar kalkar ve onlar en azıdır, onlara Allah'a ne ile komşuluk ettiniz diye sorulur? Derler ki: Biz Allah'la oturduk Allah'la kalktık, Allah'la dolaştık ve yine Allah'ı zikrettik, onlara cennete buyrun denir, yaptıklarınızın karşılığıdır. Ve derler ki: En kötü kavim dünyayı dinine tercih edendir ve dünyevi ameller isteyen kavimdir. Yine derler ki: En olgun insan onu ilgilendirmeyen konular hakkında konuşmayan insandır, sabır edenlerdir, iyi huylu olanlardır. Rum hükümdarı Abdulmelik'e tehditli bir mektup gönderir, cevapta zorlanınca, Haccac'a Hicaz'da iken ona yazar, Ali Bin Hüseyin'e sert ve tehditli sözler gönder ve sana ne cevap verdiğine bak ve onu bana gönder! Ve Haccac bunu uygular, Ali Bin Hüseyin ona der ki: Her gün içerisinde üç yüz altmış an vardır ve dilerim ki sana bu anların ilkinde yettirirler ve aynısını Abdulmelik'e gönderir, oda aynı cevabı Rum hükümdarına yazar, cevabı okuyunca der ki: Bu sözler onun değil, peygamberliğe işarettir, üç defa hastalanır ve herbirinde bir şey vasiyet edip iyileşince uygular, hepiniz birer hadis olacaksınız derdi ve iyi bir hadis olabilen yapsın. Ve derdi ki: Ey Âdemoğlu seni iyi görmüyorum sana yol gösteren yoktu ve gayretini hesaplamayı düşündün mü? Ve korku sana bir işarettir, korku sana işaret olmadı ve hüzün seni boğmasın. Ve Abdulmelik Hicaz'da iken Haccac'a yazmıştır: Beni Ali Ebi Talib'in kanından uzak tut ve Eli Harbın onlarla saldırdığında kayıp ettiklerini gördüm.

s.305

Ve El Hüseyin Bin Ali ona şöyle yazar: Aylardan birinde, gecelerden birinde Resulullah bana şöyle dedi: Abdulmelik, El Haccac'a bir şey yazmıştı, bunun için Allah'a şükretti ve görevinde onu daha iyi kıldı. Ve onun oğulları ise: Ebu Cafer

Muhammed, El Hüseyin, Abdullah ve anneleri Ümmi Abdullah Bint El Hasan Bin Ali, Ali El Hasan, El Hüseyin El Asğar. Süleyman çocukken ölür, Zeyd ve Ömer Bin Abdulaziz bir gün ona hatırlatıp der ki: Dünyanın ışığı ve İslamiyetin güzelliği gitti, ibadet edenlerin süsü ve ona denir ki: Ebe Cafer Muhammed Bin Ali'de babasına benzerlik vardır ve onu sınavan bir yazı gönderir ve Muhammed onu korkutan bir yazı gönderir ve Ömer der ki: Yazısını Süleyman'a gösterin, ona yazıları gösteriler, onun yazıyı beğendiğini görülür, bunu şehrin çalışanına söyler ve der ki: Muhammed'i bana getirin ve ona der ki: Süleymana yazdıklarını beğendim ve bana yazdıkların, hem adalet hem de hoşgörülüdür. Şehrin çalışanı onu getirir, ona Ömer'in yazdığının aslını anlatır, der ki: Süleyman zorba bir insandır ve sen zorbalara verilen cevabı verdin, sen herkese hak ettiği cevabı doğruca söylersin. Ve Ömer şöyle der: Bu evin sahiplerini Allah hiçbir zaman faziletinden mahrum etmez. Ve Ömer ehli beytinin yaptıklarını beğenmez ve çığner adına da zalimlik der, çalışanlarına yazar: "İnsanları Allah'ın hükümlerinden belalar ve zalimlik sarmıştır, bunu anlayınca niyetleri değişmiştir ve iyiye yönelmiştir, kim hac yapmak istediye izin verilmiştir. Yine der ki: Ben izin verene kadar bu konuda konuşmayın ve Ali Bin Ebi Talib ile ilgili minberde konuşmayı terk eder ve der ki: Keşke Ali'ye lanet etmeseydim şimdi korkuyorum ve pişmanım, sizde suçu takip etmeyin ve Beni Haşim'e beşte birini verir ve sonrada geri alır ve Muaviye yi mervan alır ve oda oğlu Abdulazize verir.

s.306

Ve Ömer'e miras olur ve sonrada Fatıma'nın oğluna geri verilir ancak Yezid Bin Abdulmelik vali olunca ellerinden alır. Ve Ömer Nevroz şenliğinin hediyelerini geri gönderir ve ettikleri alaylarıda ihaleleride, bir adamın hak ettiği kadar ve çocuklarına mirası dağıtır, Ehli Beytine kesmeleri için verdiği sürülerin haricinde ve bunu yapması onurunu ne eksiltir ne de yükseltir ve Şam halkına on dinar artırır ama Irak halkına aynısını yapmaz, derdi ki: eğerki bir Müslüman Sultan emri ve şeytanın şerri arasında kalırsa onun dininde yardım edebileceğim ve bir şey yoktur. Ve bütün gün Müslümanların işleri ile ilgilenir, Raca Bin Hayva ona der ki: Ey Müminlerin Emiri! Bütün gün meşgulsun ve gecenin bir kısmıda bizim için çalışarak geçirirsin, oda der ki: Ey Raca adamaların buluşmaları geleceğin yetişkinlerine örnektir, tartışma ve tavsiyeler rahmet kapısı ve bereketin anahtarıdır ve onlarda ne fikir ne de güç kalır. Ve der ki: Her şeyin bir bir madeni bulunur ve takva madeni ise akıllıların kalbidir; çünkü onlar Allah'a inanıp takva ettiler ve emirlerini uyguladılar. Ve

Yemen'deki çalışanına yazdı: Batıllıkla inkâr ettiklerini bırak ve hak yolunda doğru bildiklerini yerine getir, eğer bizim temiz kalbimize iletilirse ve Allah bilir ki bana az bir sessizlik taşımasa, bunun için mutlu olurum eğer kabul ederse. El Zehri der ki: Bir gün Ömer'in yanına gittim ve bir çalışanın ona bir mektup gönderdiğini gördüm bazı ihtiyaçlarının karşılanmasını ister, bende ona: Ali Bin Ebi Talib'in çalışanlarının da böyle bir mektup gönderdiğini görmüştüm ve oda onlara şöyle bir cevap verdi: "Adil bir şekilde inceledik ve yollarını atıfından ara" ve aynı cevabı Ömer'de çalışanlarına gönderir. Ve sonra Ömer Dimaşk'a gidip yaptırdığı mescidin duvarlarındaki mozaik, altın ve mermerleri söktürür, çünkü oraya gelen insanlar namazda onları seyredip namazı ihmal ediyorlardı, denir ki: Bu düşmanların bir tuzağıdır, böylece onları bırakır ve Hunasir'a doğru yola çıkar, orasıda Kunsurin topraklarından bir parça çöldür orada inip ikamet etmek ister, ordaki evlerde kalmak istemez çünkü o evleri Allah'ın yolunda harcanan paralarla inşa etmişlerdir.

s.307

Ve sonra bu konuda konuşulur, ona derler ki: Bu gelişin bize zarar verir. Bunları duyunca Dimaşk'a geri döner, orda camiin yanında ki babasının evine gidip ikamet eder ve orada yirmi gün kalır, insanlar etrafında çoğalınca orayıda terk edip Halep'e gider oradada insanlar çoğalınca oradan Humus'a gider ve incekken şehrin girişinde kötüleşir derler ki: Seman adlı yer gider, orada ona annesinden kalan bir parça toprağı görmeyi ister, oraya ulaşınca Şuzap El Hururi'nin savaş için yola çıktığını haber alır ve ona ordu göndermelerini ister, Şuzap ondan önce iki adam gönderip onu beklemelerini ister ve ona derler ki: Sen iyi şeyler gösterip güzel çalışmalar sergiledin, Ehli Beyitinin lanetini sana inkâr etmeyiz onların suçsuzluğunu da. Der ki: Onların lanetini nasıl bileceğim? Der ki: Çünkü onlar suç ve günahların sahipleridir, senin yapacağın başka bir şey yoktur. Firavunun laneti ne zamandan beri vardır? Onu ne zaman lanetledğimizi hatırlamıyoruz derler. Oda der ki: Peki günahkârlar ve suçlulardan iken onu lanetlemeyi nasıl bırakacaksınız? Siz isteğinizde hata yapan bir topluluksunuz, bir lutufa rast geldiniz ve çok vaadleriniz bulunup şikâyetleriniz zayıftır, sonrada biri yanından gider ve diğeride orda kalır. Ali'nin dostlarından olan Ebu Tufayıl Bin Amir Bin Vâsile yanına gelir, der ki: Ya Emir El Müminin! Neden bana hakkım olanı vermezsin? Ona der ki: Söyle bana kılıcını parlatıp, hançerini biledin mi, oklarını topladın mı, yayını sardın mı, oturmakta olan imamın kalkmasını bekle, o gidince hakkımı vericem sana. Allah senden bunu soracaktır der. Ömer bu sözlerden utanıp ona hakkını öder. Ve Rita Bîntu

Ubeydullah Bin Abdullah Bin Abdulmeden El Harisi, Abdullah Bin Abdulmelik'in yanındaydı, ondan sıkılır ve boşayıp El Haccac Bin Abdulmelik'e verir, Muhammed Bin Ali gelir ve Saife'yi ister, Ömer ondan bahseder ve der ki: Dayımın kızı sizinle evliydi, eğer izin verirseniz onunla evlenmek isterim, Ömer ona derki: Aranıza kimse giremez, o kendi bilir? Onunla evlenip Kanserinde Talha Bin Malik El Ta'nın evinde yaşar ve Ebi El Abbas'a dâhil olurlar.

s.308

100 hicri yılına girdiklerinde Muhammed Bin Ali Bin Abdullah Bin Abbas Müyessera Eba Rabah'ı Irak'a gönderir ve Muhammed Bin Hansin, Eba Ekramet El Sirac ve Hayyan El Attar'ı Horasan'a gönderir, o günlerde ise Horasan'ın başında Ömer Bin Abdul Aziz'in adamı El Cerrah Bin Abdullah El Hakemi vardır, orada göreceklerini görüp geri dönerler. Ömer'in valilik görevi otuz ay sürmüştür ve ona galip gelen ise Reza Bin Hayva El Kenedi'dir, polislerinin başında ise Ruh Bin Yezid El Sekeki vardı, 101 yılının Recep ayına altı gün kala vefat eder, otuz altı yaşındadır, esmer, ince yüzlü, hafif sakallı, bir birine çok yakın gözleri vardır, alınında bir iz vardır ve yerini Yezid Bin Abdulmelik'e bırakır, derler ki: Süleyman bunu istemişti, Ömer vefat etiği zaman ona şöyle demiş: Elimde olsaydı Meymun Bin Mahran ve El Kasim Bin Muhammed'i görevlendirirdim. Muselleme Bin Abdulmelik namazını kıldırır ve Deyr Saman'de defin edilir. Ve Yezid Bin El Muhalleb Ömer'in vefatından iki gün önce kaçıp Basra'ya gelir ve Basra'nın başında ise Artat El Fezzari vardır, akrabalarıda yakalanıp hapse atılır, Ömer'i Yezid'e göndererek onları öldürür ve Ömer'in dokuz oğlu vardır: Abdulaziz, Abdullah, Ubeydullah, Zeyd, Museleme, Osman, Süleyman, Asım, Abdulrahman. Ve onun döneminde 99 ve 100 yıllarında Ebu Bekr Bin Muhammed Bin Ömer Bin Hazim hacca gitmişti, Amru Bin Kays 99 hicri yılında Savaif'i işgal etmişti. Ve onun dönemindeki hukukçular ise şunlardır: Harice Bin Zeyd Bin Sabit, Yahya Bin Abdulrahman Bin Hatıb, Eba Selme Bin Abdulrahman, Salim Bin Abdullah Bin Ömer, El Kasim Bin Muhammed Bin Ebi Bekir, Ubeydullah Bin Utbe Bin Mesud, Muhammed Bin Kaib El Kardi, Asım Bin Ömer Bin Kitede, Nafi Mevla Abdullah Bin Ömer, Said Bin El Yesar.

s.309

Muhammed Bin İbrahim Bin El Haris El Teyemmümi, Abdullah Bin Dinar, Muhammed Bin Muslim Bin Şehab El Zehri, Abdullah Bin Ebi Bekir Bin Muhammed Bin Ömer, Ata BinEbi Rabah, Mucahid Bin Cubeyr, Akrama Mevla

Abdullah Bin Abbas, Amir Bin Şerahil El Şabi, Salim Bin Ebi El Caid, Habib Bin Ebi Sabit, Abdulmelik Bin Muyesera El Hilali, Eba İshak Essebii, El Hasan Bin Ebi El Hasan El Basri, Muhammed Bin Seyreyn, Eba Kilabe Abdullah Bin Zeyd, Muvarrak El Aceli, Abdulmelik Bin Yale El Lisi, Zeyd Bin Nofel, Alkama Bin Abdullah El Mezeni, Eba Hazim Reza Bin Hayva, Makhul El Dimaşki, Raşid Bin Saad, El Mukerra Süleyman İbnî Habib El Muharibi, Meymun Bin Mahran, Yezid Bin El Asam, Eba Kubeyl El Muarifi, Tavvus El Yemeni.

s.310

3.61. YEZİD BİN ABDULMELİK'İN GÜNLERİ

Yezid Bin Abdulmelik Bin Mervan, annesi Atike Bintu Yezid Bin Muaviye Bin Ebi Sufyan, Beni Ümeyye deki on kişiye haram kılınandır, Muaviye dedesidir, Yezid babasıdır, Mervan Bin El Hakem Eşidir, El Velit, Hişam ve Süleyman eşinin çocuklarıdır, Yezid oğludur, El Velit Bin Yezid oğlunun oğludur, Yezid Bin El Velit eşinin oğlunun oğludur. 101 yılının Recep ayında hükmün başına geçmiştir, o gün güneş Kova burcunda yirmi Bir derece ve yirmi dakika da, Ay Oğlak burcunda dört derece ve yirmi dakikada, Satürn Akrap burcunda yirmi dokuz derece ve otuz dakikada, Jüpiter Boğa burcunda on dört derece ve yirmi dakika da, Mars Terazi burcunda üç derece ve kırk dakika da, Venüs Balık burcunda on beş dedce ve on dakikada, Merkür Oğlak burcunda on beş derece ve kırk dakikada ve Başları Boğa burcunda yedi derece ve yirmi dakikada. Yezid, Abdulaziz'in çalışanlarının hepsini azleder, Udey Bin Artaha Yezit Bin El Muhalleb'i almasını emreden bir yazı gönderir, onunla Ramazan ayında Basra'da savaşa girer ve Yezid zafere ulaşır ve onu esir eder, onu ve bir grup arkadaşını Vasıt'a götürüp orada hapis eder. Ve Yezit Bin El Muhalleb Basra'ya galip gelir ama orada başa geçmez, sonra Yezid Küfe'ye döner, Mervan Bin El Muhalleb Basra'nın başına geçer ve sonra Yezit, Muselleme Bin Abdulmelik'i ona gönderir ve El Abbas Bin El Velit'i de gönderir. Musellem Bin Abdulmelik Irak'a varır ve der ki: Bin Muhalleb'in kaçmasından korkarım. Yanındaki Hassan El Nabati: Hayır, öyle bir şey yapamaz ey Müminlerin Emir'i diye cevap verir. Oda ona: Neden? Der ve der ki: Abdulrahman Bin Muhammed Bin El Eşas dediki; sabırla Basra'yı eline geçirdi ve galip mi oldu?

s.311

Eğer elbisesinin bir ucuyla yüzünü kapatmış ve ölmüşse ne olur ki? Ve Müslime der ki: Onu ne ayrılmasına itti! Ve bir meskende buluşurlar ve onunla çetin

bir savaşa girerler, Yezit çok hastadır ve Müselleme ona sarı çekirge der, ordan öldürülene dek ayrılmaz ve bu olay 102 hicri yılında meydana gelir. Ve Muaviye bin Yezit Bin Muhalleb Vasıt'ta dır ve babasının haberi ona gelince Udey Bin Artat ve beraberindekilerini götürüp boyunlarını vurur, denizde yolculuk yapar ailesi ve dostlarının bulunduğu Sind topraklarındaki Kandabil'e varır, Müselleme Bin Abdulmelik'in gönderdiği Hilal Bin Ahvaz El Mezini karşılar Muaviye'yi ve beraberindekileri öldürür, kalan birkaç kişiyide esir olarak Yezid Bin Abdulmelik'e gönderir, Dimaşk'ta onları öldürür, Osman Bin El Mufazal Bin El Muhalleb o esirlerden biri idi ve onun elli kadını Dimaşk'a getirip hapseder. Ve Muselleme Horasan'a Said Bin Abdulazizi gönderir, Sağıda kastederek onlarla savaşır ve Semerkand'ta kalır ve Fargane kraliçesi yanına gelir ve der ki: Bana zafer kazandıracak bir şey arıyorum, bana bir ordu verir misin ve istediklerini ona verir ve der ki: Sağıt'lılar topraklarını bırakıp Hucnede'ye gittiler, bizden Araplarla barışana kadar ülkemizde kalmak istediler ya da başka bir şeyde olabilir, Hacnede'de onların yiyecek içecek ve savaşabilecekleri araç gereçleri yoktur, istersen onları ele geçirebilirsin der ve Said bin Abdulaziz, Sura bin El Hur El Darmi atla gidip kendi onların peşine düşer ve onları şehirde sıkıştırır ve onlarda yenilmekten korkup barışıp ülkelerine geri dönebilmeyi isterler. Geriye doğru çıkmalarını ister ve onlara bir hendek kazıp, der ki: çıkın! Hepsi çıkar bir tek Celih isimli adam arkada kalır ve silahını çıkarıp Müslümanlarla savaşır, kavmi de onunla savaşa girer, Said ve Müslümanlar onlarla savaşır hepsini öldürüp o hendeğe gömer ve onlardan kalan benzersiz ganimetleri toplar.

s.312

Yezid Bin Abdulmelik Ömer Bin Hubeyra'yı Muselleme'nin yerine Irak'a vali yapar ve bu yıl İbnî Muhalleb'in savaşı bittikten sonra ve onları öldürür ve Muhalleb ailesinden birkaç kişiyi görür Müselleme onları göndermiştir, elçilere der ki: Onları çoğaltın! Ve derler ki: Asla yapmayız. Der ki: Müselleme size emirinizi gönderdiği gün ve beraber geri gönderirler ve Yezide onların iyi olduklarına dair bir yazı gönderir, onlardan hayatta kalanı kendi kavimleri için çalışırlar. Ve Yezit ona şöyle yazar: Sen ve o yanındaki nesiniz ki bir annen bile yok! Ve ona bir yazı daha gönderir: O benim ailem değildir, tek istediğim Emiri Mümin'in ailesini görmektir, yoksa onların kalblerini ve itaetlerini bozarsın. Ve ona yazar: Eğer isteğin bu ise Allah bu yolda seni mübarek kılsın. Ömer Bin Hubeyra, Sait Bin Abdulaziz'i

Horasan'a vali eder ve Ebi Rebbah Müyesere, Beni Hişam'ı, Zi El Tüccar'a davet eder, derler ki devet edip hal ve hatırlarını sormuştur ve derler ki: Biz tüccarız, o da onlara gitme izni verir onlarda Horasan'ı terk ederler. Bu haber Ömer Bin Hubeyra'ya ulaşınca onu azledip yerine Müslim Bin Said El Kilabi'yi Horasan'ın başına vali eder, Horasan'a gider ve orada insanlarla uğraşmaktan başka bir şey yapmaz, sonra Farağın'den dönüşünde Türkler ve Farağın halkı onunla şidetli bir şekilde savaşır. Belih'te olan Nasır Bin Seyyar'dan yardım etmesini ister, adamlarını gönderir onunla savaşır, onların arasında El Barukan adlı bir yer vardır. Ve Yezid Medine'de Abdulrahman Bin Dahak Bin Kays El Fehevi'yi kullanır, ona bir yazı göndererek Osman Bin Hayyan El Meri ve Ebi Bekir Bin Amru Bin Hazim, Ebu Bekirin Osmana verdiği cezaların afın ister, e yapar.

s.313

Ve Abdullah Fatıma Bint El Hüseyin Bin El Ali'yi kendisine ister ve kabul etmemesi takdirde ise büyük oğlunu kırbaçlayacağını söyler. Ve bunu Yezid'e bir mektupla anlatır ve Yezid hasta yatağından kalkıp der ki: İbnî El Huccam nasıl adam dövdürtür ve işkence yapar ben hasta yatağımda iken? Ve Abdulvahid Bin Abdullah Bin Beşer El Naziri'ye Taif'de iken yazar, Medine'ye vali olmasını ve Abdulrahman Bin El Dahak'tan dört bin dinar almasını ister, ona duyulana dek işkence yapmasını ister ve bunu yapar. Ve Yezid El Cerah Bin Abdullah El Hakemi'yi gönderip Türk topraklarını ele geçirmesini ister ve yıl 104'te bunu yaptıktan sonra Belnacar ve Seba'yı fetheder, Rubas nehrine gelir, sonra Ran nehrine gider ve orada hakanın oğlunu görüp onunla savaşır ve onu yener, birçok esir ele geçirir ve Belnacar'ı fethettikten sonra Belnacar halkını da katleder, hakanın peşinden şehir şehir dolaşp onu Azerbeycan topraklarında ki Debil nehrinde yakalayıp savaşır ve sonunda El Cerrah'ı ve arkadaşlarını öldürürler. Ve Yezid Bin Ebi Muslim'ü Afrika'ya vali yapar ve Abdullah Bin El Lahami'yi orada hapseder, ondan mallarından askerlere beş yıl yetecek kadar erzak vermesini ister ve der ki: Ben bunu yapamam ve onu hapseder, Musa Bin Nasir'inin ve dostlarının ellerini işaretler, onları Rak'a geri gönderir ve çalışanlarını kendiişlerinde kullanır ve onları koruması yapar, Cerid adında bir çocuk o üzüm yerken onu öldürür, bu haber Yezid Bin Abdulmelik'e ulaşınca Beşer Bin Safvan El Kelebiyi yerine vali yapar ve Yezid'in vilayeti süresince fazla kalmaz. Ve Yezid Bin Hubeyra'ya yazar ve ondan karalamayı silmesini ister ve yıl 105'te bunu yapar, bunu Ömer Bin El Hattab'ın döneminden beri Osman Bin Hanife'den başkası yapmamıştır, onu ağaçların üzerine bırakır,

Hirac halkına zarar verir ve tahin üzerine de sürer ve Nevrozda ve kutlamalarda verilen hediyeleri geri alır, İbnî Hubeyr'e ait olanıda.

s.314

Ve Yezid kendinden sonra veliehdı olarak Hişam'ı gösterir, sonra oğlu El Velid'i kendine veliaht yapar ve bu sırada Hişam ise Cezira'dadır, ona Halit Bin Abdullah El Kasri'yi göndererek veliahtlıktan vazgeçmesini ister. Halit Bin Abdullah der ki: Ona gittim ve söylediklerinizi ilettim, ondan cevabı istedim cevabı şu oldu: Ey insan bana istişare ettinmi ki böyle sessizsin. Oda der ki: Ben sana istişare ettim ve yemin ederim ki sana karşı susacağım ve der ki: Az gün kaldı ki bu Cezira senin işlerinden biri olacaktır. Der ki: Yezid'in selamını sorar ve der ki: Banadır! Der ki: İstedigini yap, sana teşekkür ederim. Ve oradan ayrılıp Yezid'in yanına giderek der ki: Ey Müminlerin emiri! Zor bir adama getirdim, Allah yanınızda olsun, ama El Velid'i kardeşinizden sonra getirin. Uygular ve Hişam Halid'e teşekkür eder ve Irak'a vali olur. Ve Yezid Bin Said Bin Halit Bin Amru Bin Osman Bin Affan'a galip gelir, polislerinin başında Kab Bin Hamid El Abasi. Korumalarının başında ise Yezid Bin Ebi Kebşe El Sekseki vardı ve yardımcısı Halid oldu. Valiliği dört yıl sürmüştür ve Şaban ayına yakın 105 hicri yılında vefat eder, öldüğünde otuz yedi yaşındadır, El Velid Bin Yezid namazını kıldırır ve Dimaşk topraklarında gömülür ve on erkek çocuğu vardır, adları ise şöyledir: El Velid, Yahya, Muhammed, El Gamır, Süleyman, Abdulcebar, Davut, Ebu Süleyman, El Avvam ve Haşim. Ve valiliği sırasında 101 yılında haccı Abdulrahman Bin El Dahak Bin El Kays yerine getirir, 102 yılında yine Abdulrahman yapar, 103 yılındada yine Abdulrahman, 104 yılında ise Abdulvahid Bin Beşer El Nazırı yerine getirir. Ve vilayeti sırasınca 102 yılında El Velid Bin Hişam Rum topraklarını ele geçirir, Antakya'da durur ve orada Ömer Bin Hubeyra Erminye El Rabia'da karşılaşrlar, onları yener ve onlardan yedi yüz kişiyi esir eder, yıl 103 te Abbas Bin El Velid ele geçirir.

s.315

Ve Türkler Alan topraklarını aldı, Abdulrahman Bin Süleyman El Kelebi ele geçirir, Osman Bin El Hayyan El Mari ile beraber, orayı fethettiler ve yıl 104 te Abdulrahman Bin Süleyman El Kelebi Saife'nin bir kısmını ele geçirir ve diğer kısmınıda Osman Bin El Hayyan El Meri ele geçirir, 105 yılında Said Bin Abdulmelik bin Mervan, sonra geri dönüp Türk tarafını ele geçirir ve Kutun sarayına ulaşır ve El Cerrah Bin Abdullah El Hakemi Alan kapısını ele geçirir, kapıdan çıkana dek. Ve onun vilayet zamanında hukukçular şöyle idi: Yahya Bin Abdulrahman

Hatip, Selim Bin Abdullah İbnî Ömer, El Kasım Bin Muhammed Bin Ebi Bekir, Muhammed bin Muslim Bin Şahap El Zehri, Muhammed Bin Kab El Karzi, Asım Bin Ömer Bin Kitade, Abdullah BinÖmer, Said Bin Yesar, Muhammed Bin İbrahim Bin El Haris El Timi, Abdullah Bin Dinar, Abdullah Bin Ebi Bekir Bin Muhammed Bin Amru Bin Hazm, Taus El Yemeni, Ata Bin Ebi Ribah, Habib Bin Ebi Ribah, Habib Bin Ebi Sabit, Abdullah Bin Müyesara, Ebe İshak El Sebi.

s.316

3.62. HİŞAM B. ABDULMELİK DÖNEMİ

Hişam b. Abdulmelik annesi Ümü Hişam binti Hişam b. İsmail b. Hişam b. Velid b. el-Muğire el-Mahzumi'dir. Cezire'ye hâkim olan Zeytune adında ki köydeyken kendisine haberci gelerek hilafeti teslim etti. Rasafa'dan binerek Şam'a geldi. Ramazan ayı sene 105 'idi. Acem aylarından Kanun idi. O gün güneş kovada altı derece, elli sekiz dakika idi. Ay yayda yedi derece dokuz dakika idi. Müşteriz arazide altı derece elli dakika gerideydi. Merih akrepte yirmi bir derece otuz dokuz dakika idi. Zöhre yayda yirmi derece üç dakika idi. Utarit kovada yirmi bir derece ve yirmi dakika idi. Başak kovada yirmi derece ve yirmi dakika idi. Başak kovada yirmi derece yirmi dakika idi. Halid b. Abdullah el-Kasri'yi Irak'a vali tayin eder ve Cüneyd b. Abdurrahman'a Halid ile irtibatta olmasını emreder. O da verilen emri yerine getirir. Sind bölgesinde Cüneyd'in konumu yükseldi oraya istila eder. Ardından Cürz topraklarını hâkimiyeti altına alır. Sonra Çin'e yönelir ve Çin kralını İslam'a davet eder. Kralla savaşarak onun kalesine ateş ve yakıt atar. Ancak o ateş söner. Bunun üzerine Cüneyd; "Kalede bir grup Arap bulunmaktadır. Ateşi onlar söndürmüşlerdir." der. Kral barış ister Cüneyd'de bu isteği kabul eder ve şehri fetheder. Orada Araplardan iki adama rastlar ve onları öldürür.

Kısa bir süre sonra Cüneyd Eşendrabid'i de yanına alarak Kırğlar'a savaş açar. Ve Kırğ kralı Rah'ı hezimete uğratar. Oraları fethederek esirler ganimetler elde eder. İşlerini düzene bindirdikten sonra Murmez, Mendel, Dehnec, Barras, Serest, Beyleman, Malba ve memleketin diğer bölgelerine görevliler gönderir. Sonra Rum'un fethedildiği ve müslümaların esir, eşya, binekler ve inekler gibi ganimetler elde ettikleri haberini bildiren Haşm tarafından bir mektup gelir kendisine, Cüneyd'de cevap olarak şöyle bir mektup gönderir." Divanıma baktığımda Allah'ın

bana neler bahsettiğini gördüm. Sind'den seksen bin dirhem ve Cened'de aynı şekildedir.

s.317

Cuneyd birkaç sene görevinde kaldıktan sonra Halid onun yerine Temim b. Zeyd el-Atebey'i atar. Temim'in işi yolunda gitmez ve bölge ehli ile aralarında anlaşmazlıklar çoğalır. Savaşlar çoğalır ve arkadaşlarından ölen sayısı artar. Bunun üzerine şehirden çıkar ve Irak'a gitmek ister. Durum böyle olunca Halid, Hişam'a bir mektup göndererek onun yerine Hakem b. Kelbi'yi atmasını söyler. Hakem, Hind topraklarına gelince Kıssa ehline kalesi olan bir şehir kurar ve oradan uzaklaştırır. Halid azledilip yerine Yusuf b. Ömer el-Sakafi tayin edilene kadar Hakem o şehirde kalır. Sene 107'de Hişam Mesleme b. Abdulmelik'i Ermenistan ve Azerbaycan'a vali olarak tayin eder. Başta Said b. Amr el-Haraşi'yi gönderir. Orada ordusuyla karşılaşır. Hazarlar'ın elinde on bin Müslüman esir bulunmaktadır. Onlarla savaşarak esirleri kurtarırlar. Ve onları hezimete uğratıp hepsini öldürürler. Bu gibi olayları birden fazla tekrarlarlar ve hakanın oğlunu öldürürler. Çok sayıda şehirler fethederler. Sonra Mesleme karşı çıkmasına rağmen hakanın oğlunun kafasını Hişam'a gönderir. Bunun üzerine Mesleme Hişam'da onu azledip yerine Abdulmelik b. Müslim el-Akılı'yi tayin eder. Ona Said b. Amr el-Hareşi'yi Kible adında ki şehirde hapsedmesini emreder.

Mesleme Hareşi'yi getirerek ona kin kusup Reza'a'da hapseder. Bunun üzerine Hişam elçilerini göndererek onu hapisten çıkarıp yanına getirilmesini ister. Onlarda emri yerine getirirler.

s.318

Mesleme Curzan'a giderek Hazar topraklarını fetheder ve ehlini öldürür. Ardından Şirvan'a geçer. Karşılık vermeden barışırlar. Sonra Maskat'a geçer. Onlarda karşılık vermeden barış isterler. Sonra akını Luküz'e çevirir onlarda aynı şekilde barış isterler. Sonra Taberistan'a yönelir onlarda aynı şekilde barış isterler. Yaptığı o yolculukta herhangi bir karşılık görmez. Ta ki Versen'a varınca Hazar kralı hakan ile karşılaşınca Mesleme ile birlikte bölgenin krallarında bulunur. En başta da Mervan İbn. Muhammed vardır. Hazarlar'la karşılaşınca günlerce savaştı belkide kaybolmuştu. Mesleme'ye Mervan öldü derler. O da: "Ona hilafet teslim edilmedikçe ölmeyecektir." der. Ve tüm bölgeyi fetheder. Hişam Mesleme'yi

azlederek yerine Mervan b. Muhammed'i atar. O da taht kralı olan kaleye varır. O taht altındandır. Fars krallarından biri göndermiştir. Enuşirvan'ın gönderdiği söylenir. Bin beş yüz kara saçlı çocuk karşılığında onunla barış yapar. Sonra Toman Şah'a yönelerek onunla da barış anlaşması yapar. Ardından Zerikran topraklarına geçer. Onlar da barış anlaşması yapar. Sonra Hamzin'e geçer onlarla savaşarak çok sayıda insan öldürür ve memleketin çoğunu fetheder. Bişr b. Saffav el-Kelbi Mağrib valisiydi. O ölünce Hişam Avrupa'ya Ubeyde b. Abdurrahman el-Kaysi'yi atar. Kaysi çok sayıda ganimet elde eder ve Hişam'a çok sayıda mal ve yirmi bin köle getirir. Sonra Hişam onun yerine Ukbe b. Kudem'e el-Tecibi'yi atar. Ve kısa bir süre sonra onu azlederek yerine Ubeydullah b. el-Habhab'ı tayin eder. O da çok sayıda gazalar yapar ve Külsüm b. İyad'ı öldürür. Sonra onu azlederek yerine Hunzula b. Safvan'ı tayin eder. O da Afriya'ya geldiğinde bazı bölgeler Akke b. Eyyub el-Ferezi'nin hâkimiyeti altındadır. Onunla savaşır ve ona galip gelir. Ve Mervan b. Muhammed'in döneminde Afrika'da kalır.

s.319

Süleyman b. Kesir ve arkadaşları Horasan'da bulunmaktadır. Ve Haşim oğullarının başa gelmesini isterler. Sene 111'de davaları meydana çıkar. Ve onlara icabet edenlerin sayısı artar. Bekir b. Mahan geldiğinde Ümeyye oğullarını hükümden uzaklaştırıp Abbas oğullarına biat etmek için birçok insan kendisine icabet ederler ve kendisine yandaş ve arkadaş olanların sayısı artar. Bekir b. Haman vefat edince görevini Ebu Seleme b. Süleyman el-Hallal devam ettirir ve bu konu hakkında Muhammed b. Ali b. Abdullah'a bir mektup göndererek kendisini istediklerini söyler ve hepsi de itaat ederler. Halid b. Abdullah kardeşi Esed b. Abdullah'ı Horasan'a tayin etmiştir. Ve bu haberi duyunca bir grup insanı yakalayıp ellerini ve ayaklarını kesip çarmıha koyar. Esed ölene denk insanlara korku salmıştır. Horosan'a Cafer b. Hunzula el-Bahreni'yi atar. Sicistan'a Yezid b. el-Garif el-Hemedani'yi atar. Yezid Sicistan'a gelince fisk ve kötülükler çoğalır. Bu nedenle haricilerden beş kişi yanında bin beşyüz silahlı adamı olduğu halde meclisinde otururken üzerinde yürüyüp onu kılıçla öldürürler. Bunun üzerine askerler de onları yakalayıp öldürürler. Halid b. Abdullah bu haberi duyunca onun yerine el-Asfah b. Abdullah el-Kelbi'yi atar. Sonra Niyye'ye geçer mevsim kıştır ve insanları gazvetmek için hazırlar. O an Belde ehlinden Abdullah b. Amir adında yaşlı biri gelerek ona: "Ey Amir! Gazanın zamanı değildir şimdi."der. O da: "Ne zaman gaza yapılacağını ben senden daha iyi bilirim."diyerek cevap verir ve dediğini yapar.

Toplumun birisine yaklaşıncı Amr b. Büceyr yanına gelerek: “Allah ıslah eylesin. Şimdi bunu zamanı değil.” der. O da: “Dünkü söyleyeni dinlemiş olsaydım bugünde aynı sözü duymazdım.” der, saldırıya geçince karşı taraf toplanıp hiç kimse kurtulamaksızın bütün orduyu öldürürler. El-Asfah ve beraberinde müslümanların öldüğü haberini duyan Halid onun yerine Abdullah b. Ebu Bered’e b. Ebu Musa’yı atar.

s.320

3.63. EBU CAFER B. MUHAMMED B. ALİ’NİN ÖLÜMÜ

Ebu Cafer Muhammed b. Ali b. Hüseyin b. Ali b. Ebu Talip’tir. Annesi Ümmü Abdullah binti Hasan b. Ali b. Ebu Talip’tir. Sene 117’de vefat eder. Elli sekiz yaşındadır. Ebu Cafer şu söylemde bulunur: “Dedem öldüğünde dört yaşındaydım. Ölümü hatırlıyorum o zamanlar elimizden gelen bir şey yoktu. Bilgide derinleştiğinden dolayı ona Muhammed Bakır denilmekteydi.” Cabir b. Abdullah el-Ensari şöyle der: “Resûlullah bana dedi ki: Yaşayacaksın ta ki benim neslimden olan ve insanlar arasında bana en çok benzeyen ve adı adımda olan bir adam göreceksin. Eğer onu görürsen ona selamlarımı ilet.” Cabir’in yaşı ilerlediğinde şöyle demeye başlar: “Ey Bakır! Neredesin?” Ta ki onu görür ve onun eline ayağına kapanarak şöyle der: “Babam anam feda olsun ki babası Resûlullahın benzeridir. Babanın sana selamı var.” Ebu Hamza el-Semali şöyle der: “Muhammed b. Ali’den şu sözleri işittim: Allah azze ve celle diyor ki: Kulumun derdi ben olursam onun zenginliğini nefsinde kılarım. Gözlerinin arasından fakirliği gideririm. Onun dağınıklığını bir araya getiririm. Yok, eğer derdi başka şeyler olursa onu kalbiyle meşgul, gözlerinin arasında fakirlik işlerini paramparça, yularını boş bırakırım. Hangi vadede helak olursa olsun.”

Muhammed’e şöyle denir: “Altından daha iyi bir şey biliyor musun?” O da: “Evet.” Musibetlere karşı sabırlı ol. Haksızlık etme. Sana faydasından ziyade zararı olan şeyi başkalarına uygulama diyerek devamında şöyle der: Kula Allah yeterlidir. Ardından: “Babaların en kötüsü iyilikte ifrat edenidir. Evlatların en kötüsünde valideyne zorbalık yapanlardır.”

s.321

Ebu Cafer’e Allah Azze ve Celle’nin “İnsanlara iyi sözler söyleyin.” sözü sorulur. O da: “Size söylenmesini en çok istediğiniz sözleri onlara söyleyin.” der. Devamında: “Lanet eden ve sövenlere, çekiştirici fuhuşkarlara ve zevkine dilenenlere

Allah buğz eder. Yumuşak huylu merhametlileride sever.” Ardından şöyle der: “Gündüz boyu oruç olsam gece boyu durmaksızın namaz kılsam ve bütün malımı parça parça Allah yolunda sarfetsem sonra da kalbimde onun velilerinin sevgisi olmazsa ve onun düşmanlarına karşı kinim olmazsa yaptığım işlerin bana hiçbir faydası olmaz.” Onun beş erkek çocuğu vardırki onlar şu kişilerdir: Ebu Abdullah Cafer, Abdullah, İbrahim, Ubeydullah ki küçük yaşta ölmüştür. Ve Ali yine küçük yaşta ölmüştür. Ali b. Abdullah b. Abbas b. Abdul-Muttalip sene 118’de vafat etmiştir. Doğumu ise Ali b. Ebu Talib’in öldürüldüğü sabahın gecesindedir. Vefat ettiğinde yetmiş sekiz yaşındadır. Annesi Zür’a binti Mişrah İbnî. Ma’di Kerb, ki dört Kinde krallarının biriydi. Zengin ve şeref sahibiydi. Babasından rivayet edildiğine göre şöyle dedi: Babamın şöyle dediğini işittim: Nefsine yenik düşen istediğini alamaz.” Yine bir defasında şöyle dediğini işittim: “İnsanlar bazen takva ile bir araya geldiler. Sonra o aradan kalktı. Ardından Haha ile bir araya geldiler. Sonra o da aradan kalkınca perde ortadan kalktı.” Şöyle de derdi: “Cömertten yardım istendiğinde daha da yumuşar. Cimriye’de lütufta bulunulursa daha da kasavetlenirdi. Yine şöyle derdi: “İnsanlar elindekileriyle yetinmeleri çabalamalarından daha iyidir. Kanaat ise yaşamın lezzetidir. Kısmette rıza göstermek de mürüvvetin vermesinden daha iyidir.”

s.322

Nefsini acelelik, inatlık, acep ve ihmallikten koruyan kimsenin başına diğerlerinin başına gelen gelmez. Ali b. Abdullah b. Abbas’ın farklı hanımlardan yirmi iki çocuğu vardı ki onlar: Muhammed b. Ali ki annesi Aliye binti Ubeydullah b. Abbas’tır. Davud ve İsa aynı anadan, Süleyman ve Salih aynı anadan, Ahmed, Bişr, Mübaşir, İsmail ve Abdussamed aynı anadan. Büyük Abdullah ki annesi binti Ahdullah b. Cafer b. Ebu Talib, Ubeydullah ki annesi Fülane binti el-Hureyş’tir. Farklı annelerden: Abdulmelik, Osman, Abdurrahman, küçük Abdullah ki o seffahtır. Yahya İshak, Yakub, Abdul Aziz, küçük İsmail ve ortancıl Abdullah ki o el-Ahnef’tir.

Muhammed b. Ali b. Abdullah birgün oğlu Ebul Abbas küçükken onunla beraber Hişam ile görüşür ve oradan çıktıktan sonra bazı arkadaşlarına şöyle der: “Din ve ailenin ağırlığı hakkında müminlerin emirine şikâyetle bulundum.” O da benle dalga geçerek şöyle dedi: “Bekle Ey Harisiyye oğlu! Ve Havariclerin talebinde ısrarlı oldu.” Birgün Havaricler’i bir araya toplayarak onlara şöyle dedi: “Ey kavim! Allah’tan korkun ve cihad çağrısı yapmayın!” ve kendisine biat ettiler. Kısa bir süre

sonra vefat etti. Onlara şöyle dedi: “Behlül b. Umeyr el-Şibani’ye en çok güvenen bir kimse değilim.” ,vefat ettiğinde Behlül çıkararak Kufe yakınlarına vardı. Bunu duyan Halid b. Abdullah ona bir takipçi gönderir. O da Ayn’ül-Temir’den Musul’a kadar onu takip eder ve orada öldürür.

Hişam, Halid hakkında duyduğu haberlerden rahatsız olur ve onun otuz altı bin dirhem elde edip ve çok görerek: “Zorbalık Umeyye’nin şerefini artırmaz.” demesi üzerine Hişam ona şu mektubu gönderdi: “Söylediklerinin haberini aldım. Sen ki aşağılık ve alçak Buceyle’densin. Ey Nasraniyye çocuğu! Seni yücelten nasılda seni alçaltır göreceksin.”

s.323

Halid Irak’ta on dört ve ya on beş sene valilik yapar. Hişam onu azledeceği zaman Hassan el-Nebati, Halid’i öldürmeye teşebbüs eder. Ve bununla ilgili Hişam’a mektup gönderir. Hişam Yemen valisi olan Yusuf b. Ömer el-Sakafi’ye kendi eliyle bir mektup yazarak Irak’a gitmesini ve bu haberi oraya varıncaya kadar gizli tutmasını, Halid ve arkadaşlarını yakalayıp onlardan otuz bin bin dirhem almasını emreder. Yusuf yedi kişiyle beraber gizli bir şekilde Yemen’den Irak’a gider. Sene 120 ‘dir. Yusuf gece vakti beş kişiyle beraber mescide varır namaza ikamet edeceği zaman Halid kıldırmak üzere ilerler. O an Yusuf dışarı çıkarıp kendi geçer ve “İza Vaka’atil Vakia”yı okudu ilk rekâta, ikinci rekâta “Se’ele Sailun bi azabin vaki” okudu. Sonra insanlara yüzünü dönerek kendini tarif eder ve Halit ile arkadaşlarına çeşitli işkenceler yapar. Ve ondan malları talep etmesi üzerine Irak’ın ileri gelenleri ve çiftçileri etrafına toplanarak şöyle derler: “Malların ödenmesini biz üstleniriz.” ,denilenlere göre Yusuf isteklerini kabul eder. Maları getirdiklerinde Yusuf, Halid’i de ister. Halid’e yün cübbe giydirip ellerini boynuna bağlayarak işkence yapar. Olayı gören bazıları şöyle derler: “Bunun aynısını Halid, Ömer b. Hubeyr’e el-Fezari’ye uyguladı onu Irak’tan azlettiğinde. Hâkimiyet elinde olan kimse iyi davranırım.”

Yusuf, Halid ve arkadaşlarına işkence yapar. Ta ki bazıları elinin altında ölürlür. Eban b. el-Velid el-Beceli’yi on bin Far bölgesi görevlisi Tarık b. Ebu Ziyad’a yirmi bin Asbahan, Rey ve Komis görevlisi el-Zubeyr’e yirmi bin dirhem ve diğerlerine de o sayıdan daha az para ödeme yükümlülüğüne tabi tutmuştur.

s.324

Bilal b. Ebu Berede b. Ebu Musa el-Eş’ari Halid’in Besra görevlisidir. Yusuf’un hapsinden kaçarak Hişam’a gider. Bunun üzerine Yusuf, Hişam’a onu göndermesiyle ilgili bir mektup gönderir. Hişam ona gönderince Yusuf öldürene

kadar ona işkence yapar ve Kufe'deki evini hapse çevirerek Basra'ya taşınır. Yusuf'un yaptıklarını duyan Sind valisi Hakem b. Avane yönünü düşman topraklarına çevirerek şöyle der: "Ya fethederim Yusuf'da bundan hoşnut olur ya da şehit olur ondan kurtulmuş olurum." Düşmanla karşı karşıya gelerek savaşı ve ölür. Kendisinden sonra komutaya Amr İbn. Muhammed el-Sakafi'ye geçer. Hakem b. Avane Sind topraklarında ölünce yerine geçmek için Amr b. Muhammed el-Sakafi ve İbn. İrar arasında anlaşmazlık meydana gelir. Bunun üzerine Yusuf b. Ömer bu konu ile ilgili Hişam'a bir mektup gönderir. Hişam'da ona şu mektubu gönderir: "Eğer Amr b. Muhammed olgunlaşmış ise onu tayin et." Yusuf'ta Amr'ı tayin eder ve İbn. İrar'ı hapse koyar. Amr b. Muhammed b. el-Kasım bir şehir kurarak adını el-Mansura koyar. Düşman Mansura'ya ilerleyerek şehri kuşatır. Bunun üzerine Amr konuyla ilgili Yusuf'a bir mektup gönderir. Bunun üzerine Yusuf, Ma'n b. Zaid'e el-Şibani komutasında dört bin kişilik bir ordu gönderir ve gece vakti düşman kralının askerlerine baskın yaparlar ve karşı taraftan çok sayıda insan öldürürler. Kralı gören bazı arkadaşları:"El-Rah el-Rah" derler. Kralı kastediyorlar. Onu kaçırpı kurtarırlar. Memleket Amr'ın eline geçer. Onun ordusunda Mervan b. Yezit İbnü'l-Muhleb de bulunur. Bir grup askerle onun üzerine yürür onun mallarını ve sürüsünü alır.

s.325

Hal böyle olunca Amr, Ma'n b. Zaide ve Atıyya b. Abdurrahman ile birlikte onun üzerine yürüyerek ordusunu bozguna Mervan'ı da hezimete uğratar. Ardından Amr şöyle bir nida da bulundu: "İbnü'l-Muhleb hariç bütün insanlar güvendedirler." Ardından onu yakalayıp öldürür.

Hişam, Zeyd b. Ali'yi yanına çağırarak ona: "Yusuf b. Ömer el-Sakafi'nin kendisine bir mektup gönderdiğini ve mektupla Halid b. Abdullah el-Kasri'nin sende altı yüz bin dirhem alacaklı olduğunu bildirdi."der. O da: "Halid'in benden alacağı yok."der. Hişam: "O zaman Yusuf İbn. Ömer'in yanına git sen ve Halid'i yüzleştirsin."der. O da: "Beni Abdü's-Sakif'e gönderipte beni hileye getirmesin."der. Hişam "Hayır muhakkak gitmelisin."der. Zeyd birçok söz söyleyince Hişam ona: "Kendini halifelğe hazırladığını duydum ve sen bir cariye oğlusun."der. o da: "Vallahi de İshak özgür bir kadının oğluydu, İsmail ise cariye bir kadının oğluydu. Allah Azze ve Celle İsmailoğularını seçti ve Araplar onun neslinden geldiler. Ki bu hala sürmektedir. Ta ki Resûlullahta onlardandır diyerek; Ey Hişam! Allah'tan kork."der. Hişam: "Senin gibi birisi mi bana Allah'tan korkmayı emrediyor?" O da: "Evet! Bununla emredilmeyecek hiç kimse yoktur ve hiç kimse bunu duymayacak

kadar üstün değildir.”der. Hişam onu elçileriyle gönderir. O da çıkınca şöyle der:“Vallahi şunu iyi biliyorum ki: “Dünya hayatını seven her kim olursa olsun zelil olmuştur.” Hişam Yusuf b. Ömer’e şu mektubu yazar: “Zeyd b. Ali yanına varınca onunla Halit’i yüzleştir ve onu bir saatliğinede olsa yanında tutma. Dili tatlı biri olduğunu gördüm ve güçlü bir hitap yeteneği var ve Iraklılar onun gibilerine yönelirler.” Zeyd Kufe’ye varınca Yusuf’un yanına girer ve şöyle der: “Neden beni müminlerin emirinin yanından getirttin?” Yusuf: “Halit sende altı yüz bin dirheminin olduğunu söylüyor.” ,O’da: “Getir Halit’i yüzleşelim.”der. Yusuf’ta Halit’i getirir. Üzerinde ağır bir demir vardır ve ona şöyle der: “İşte Zeyd b. Ali ondan neyin varsa söyle.” Halit: “Kendisinden başka ilah olmayana yemin ederim ki benim ondan ne az nede çok alacaklı olduğum bir şey yoktur. Ancak siz ona zulmetmek için onu buraya getirdiniz.”der. Yusuf Zeyd’e dönerek şöyle dedi:

s.326

“Müminlerin emiri bana sen Kufe’ye vardığın an seni buradan çıkarmamı emretti.” Zeyd: “Bari üç gün dinleneyim sonra çıkarım.”der. Yusuf: “Hayır onun yolu yok.”der. Zeyd: “O zaman bu günü kalayım.”der. Yusuf: “Bir saat bile olmaz.”der ve elçileriyle birlikte onu gönderir. Zeyd çıkarken şu beyitleri okur: “Gönler delinmiş çürüklükten şikâyetçi Merv’e doğru yöneldi. Korku onu sürgün etti ve onu ayıpladı. Ölümün kendisine rahatlık olupta cellattan hoşnutsuzluk duyan gibi. Kulların boynuna ölüm ölüm hükmetti.”

Yusuf’un elçileri: Uzeyb’e varınca onu bırakarak geri dönerler. Ardından Zeyd tekrar Kufe’ye döner ve orada bulunan Şialar etrafına toplanırlar. Yusuf b. Ömer bu haberi duyunca saldırıya geçer ve Zeyd b. Ali’yi öldürerek onu eşeğine bindirir ve Kufe’ye getirir. Onun kafasını tahtaya diker onu yakar. Sonra onu ikiye ayırarak yarısını Fırat’a diğer yarısını da ekinlerin içine atar. Ardından şöyle der: “Vallahi ey Kufe ehli! Sizi bırakacağım ki yemeğinizde onu yiyesiniz ve suyunuzda onu içesiniz.” Zeyd’in ölümü sene 121’dedir.

Zeyd ölünce Şialar Horasan’da harekete geçerek meydana çıkarlar ve kendilerine çok sayıda katılanlar olur. İnsanlar Ümeyye oğullarının insanlara ve Al-i Resûlullah’a neler yaptıklarını anlatırlar ve bu haber tüm şehirlere yayılır. Çığırancılar izhar ederler. Rüyalar görülür ve kahramanlık destanları yazılır. Yahya b. Zeyd Horasan’a kaçar. Belih’e varınca orada saklanır. Yusuf bu gelişmeleri Hişam’a bildirir ve aynı mektubu Nasr b. Seyyer’a gönderir. Nasr, Hudbe b. Amr el-Sa’di komutasında Belih’e bir ordu gönderir. Ordu Yahya’yı yakalayıp Nasr’a

getirir. O da Yahya'yı Merv'de hapseder. Hişam, Horasan'ın karıştığını duyunca ve orada yaşayanların sayısının çok olduğunu görünce Yusuf b. Ömer'e şu mektubu gönderir: ""Horasan hakkında bilgisi olan birilerini gönder bana." Yusuf'da ona: "Abdul-Kerim b. Salit b. Atiyya el-Hanefi'yi gönderir. Hişam gönderilen kişiyden Horasan ve orada yaşayanlarla ilgili bilgi alır ve onlar arasında kimlerin kendi taraflarında yer alacaklarını sorar. O da Kays ve Rabialar'dan bazılarını söyler ve Rabialar'dan kimsenin ismini zikredince şöyle dedi:

s.327

"Rabialılarla hudut kapatılmaz diyerek Nasr b. Seyyar'ın adını söyler." O da: "Ey çocuk! Ona vali tayin ettiğimi yaz ve bunu Yusuf b. Ömer'e bildir." der. Nasr b. Yesar zaten Horasan bölgesinden bazı yerlere hükmetmektedir. Cafer b. Hunzula'yı azledip onu tayin eder. Yusuf, Halid'in adamlarını yakalayıp hapseder ki onlar: İsa b. Ma'kil el-Aceli ve Asım b. Yunus el-Aceli'dirler. Ebu Müslim ki adı İbrahim b. Osman'dır. Muhammed b. Ali Abdurrahman'dan önce İsa b. Ma'kil'e hizmet ediyordu. Onların Haşim oğulları davasını konuştuklarını duyar. Ve olayı anlar. Süleyman b. Kesir Malik b. el-Heysem ve Kuhtebe b. Şebib Mekke'ye göç etmek üzere hapse İsa b. Ma'ki ve Asım b. Yunus'un yanına uğrarlar. Orada Ebu Müslim'i görürler. Onu da yanlarına alarak Muhammed b. Ali'nin yanına götürülür Muhammed onunla konuştuktan sonra şöyle der: "Sanırım bu adam arkadaşımızdır. Hayır, öyledir bunda hiçbir şüphe yoktur." der. Devlette bulunan bazı ilim ehli şöyle derler: "Ebu Müslüm Muhammed b. Ali'ye yetişmedi ancak onun oğlu İbrahim b. Muhammed b. Ali ile buluştu." Yezit b. Abdulmelik, hâkimiyeti oğlu Velit b. Yezid'e vermiştir ve anlaşmazlık onunla Hişam arasında sürmektedir. Bir gün Velid, Hişam'ın yanına girer ve onu yerinde göremez. Orada dayısı İbrahim b. Hişam el-Mahzumi'yi görünce onu tanımazdan gelerek: "Bu adam da kimdir?" der. İbn. Hişam buna kızarak şöyle der: "Dedenin şerefi onun damatlığıyla tamamlanmıştır ancak." O da: "Böyle mi diyorsun ey soysuz kadının oğlu!" der. Kötü söz dalaşına girerler. Hişam sesleri duyup içeri girince susarlar. Velit yerinden kalkmaz ve Hişam ona: "Neyin var ey Velit?" diye sorar. Velit: "İyiyim." der. Hişam: "Tamburlarını ne yaptın?" der. Velit: "Çocukluktur." Der. Hişam: "Birlikte oturmuş olduğum adam kötü biri midir?" der. Velit: "Allah'ın laneti onların üzerine olsun. Onlar senin cemaatinin en kötü kimseleridir." der. Hişam: "Kaldırın onu diyerek elinden tutar ve meclisinden çıkarır."

s.328

Hişam Ümeyye oğullarının en yiğidi ve en adamıdır; cimri, kıskanç, kaba, zalim, sert, merhametsiz ve dili uzun kimsedir. Onun döneminde taun hastalığı yayılır. Öyle ki bütün insanlara ve hayvanlara bulaşır. Veziri el-Ebraş İbn el-Velit el-Kelbi'dir. Güvenlik görevlisi Ka'b b. Hamid el-Abesi 'dir. Koruma görevlisi Rabi, İbn Ziyad b. Sabur'dır. Mevlası Hariş'dir. Hükümdarlığı yirmi beş seneden beş ay kadar eksik sürer ve çarşamba günü Rebiülevvel ayından dokuz gün geride kala 125'te vefat eder. Elli üç yaşındadır. Velit'in vekilleri hazineden men ederler ve kefen bulamazlar. Hizmetçilerinden birisi onu kefenler. Denilenlere göre onu kefenleyen Ebraş el-Kelbi'dir. Namazını da el-Abbas b. el-Velit kıldırır. Bazılarına göre de namazını Ebraş kıldırır ve Rasafa'da defnedilir.

On çocuk bırakır geride ki onlar: Mesle, Yezid, Muhammed, Abdullahi Süleyman, Mervan, Muaviye, Said, Abdurrahman ve Kureyş. Kendinin döneminde insanlara hac görevini yaptıranalar: Sene 105'te İbrahim b. Hişam, 106'da Hişam İbn. Melik, sene 107, 108, 109, 110, 111 ve 112'de İbrahim b. Hişam, sene 113'te oğlu Süleyman, 114'te Halid b. Abdul-Melik İbnü'l-Haris b. el-Hakem, 115'te Muhammed b. Hişam b. İsmail, 116'da Velit ibn. Yezid b. Abdulmelik, 117'de Halit b. Abdul-Melik b. el-Haris... (silinmiştir). Sene 119'da Ebu Şakir Mesleme b. Hişam, 120, 121 ve 122'de Muhammed İbn. Hişamb. İsmail, 123'te Yezid b. Hişam, 124'te Muhammed b. Hişam İbn. İsmail. Kendi döneminde yapılan gazveler: Sene 106'da Muaviye b. Hişam'ı Vaddahiye'nin hâkimi Vaddah'a karşı gönderir. Köy ve ekinleri yakar. Çünkü Rumlar meraları yakmışlardır. Saife-i Yüsra'yı gazvetmek için Said b. Abdulmelik'i gönderir. Cerrah b. Abdullah el-Hakemi'yi sene 107'de Lân'a gönderir. Aynı yere Muaviye'yi de gönderir.

s.329, s.330

Sene 108'de Mesleme b. Abdulmelik Saife el-Yümna'yı, Asım b. Yezid el-Hilal'i de Saife el-Yüsra'yı sene 109'da Muaviye b. Hişam beraberinde Battal olmak üzere Hancere'yi fetheder. Mesleme Türklere gazaya gider ve hakanla karşı karşıya gelir. Sene 111'de Muaviye b. Hişam Saife el-Yüsra'yı, Said b. Hişam Saife el-Yümna'yı gazveder. Türkler Azerbaycan'a yönelirler ve orada Haris b. Amr el-Tai ile çarpışıp hezimete uğrarlar. 112'de Türkler Erdebil'e geçerler ve orada Cerrah b. Abdullah el-Hakemi ile karşı karşıya gelirler ve bu savaşta Türklerin hükümdarı ölür. Muaviye b. Hişam Rum'u gazvetmek için çıkar ancak bölgeye giremez. Maraş yakınlarında durur. Sene 114'te Muaviye b. Hişam ve Mesleme b. Abdulmelik sene 115'te Hişam'ın oğulları Süleyman ve Muaviye Abdullah el-Battal ile birlikte

Rumlar'la karşılaşp onları hezimete uğratarlar ve Konstantin'i esir alırlar. Sene 116'da Muaviye b. Hişam, 117'de Hişam'ın oğulları Muaviye ve Süleyman gazvederler. Mervan b. Muhammed Türk topraklarını gazveder... (silinmiş) Mervan b. Muhammed sene 121'de Mesleme b. Hişam Malatya'ya kadar alır. Sene 122'de Mervan b. Muhammed Ermenistan civarını ele geçirir. Süleyman b. Hişam Malatya bölgesini sene 123'te Süleyman b. Hişam Saife'yi Mervan b. Muhammed Ermenistan topraklarından Ceylan ve Mukan'ı sene 124'te Süleyman b. Hişam Rum kralı ile karşı karşıya gelir ancak aralarında herhangi bir çatışma olmaz. Sene 125'te Gamır b. Yezid b. Abdumelik gazveder.

Hişam'ın dönemindeki fakihler: Salim b. Abdullah b. Ömer el-Heysen b. Muhammed b. Ebu Bekr, Muhammed b. Müslim b. Şihab el-Zühri, Muhammed b. Ka'b el-Kurazi, Asım b. Ömer b. Katade, Muhammed b. Ebu Bekr b. Ömer b. Hizm, Tavusa el-Yemani, Rabia b. Ebu Abdurrahman, Ata b. Ebu Rebah, Amr b. Dinar, Abdullah b. Ebu Necih, Habib b. Ebu Sabit, Abdul-Melik İbn. Meysere, Ebu İshak el-Sübeyi, Kasım b. Abdurrahman, Ubeydullah b. Abdullah İbn. Utbe b. Mesud, Semak b. Harb el-Zehli, el-Hakem b. Uyeyne el-Kindi Hamad İbn. Ebu Süleyman, Ebu Maşer Ziyad b. Küleyb, Talha b. Musrif el-Hemadani, Naim b. Ebu Hind el-Eşcai Eş'as b. Ebu el-Şa'sa, Said b. Esbu, Ebu Hazim el-Arec, Katade b. Deame el-Sedusi, Bekir b. Abdullah el-Şahir, Abdurrahman b. Cübeyr, Mahkula el-Dımeşki, Raşid b. Sa'd el-Mukri, Meymen b. Mehran Ebu Kubeyl el-Muafiri ve Yezit b. el-Asam

s.331

3.64. VELİD B. YEZİD DÖNEMİ

Valid b. Yezid b. Abdumelik, annesi Ümmü'l-Haccac binti Muhammed b. Yusuf el-Sekafi'dir.

Kendisine hilafet verildiğinde Şam'da bulunmaktadır. Hişam'ın vefatından on gün sonradır. Cuma günü Rebiülevvel ayının bitimine on gün kalmıştır ve sene 125'dir. O gün güneş Kova'da yirmi altı derece ve yirmi dakikadır. Ay Başak'ta beş derece ve yirmi dakikadır. Merih Oğlak'ta dört derecedir. Zöhre Oğlak'ta on altı derece kırk beş dakikadır. Utarit Balık'ta on iki derece ve yirmi dakikadır. Ra's Kova'da on bir derece ve kırk beş dakikadır.

Velid Hişam'ın tayin ettiği görevlilerin hepsini azlederek onlara her türlü işkenceyi yapar. Ancak Irak görevlisi Yusuf b. Ömer el-Sekafi hariç ki Velid Hişam'ın divanında görevlilerin Hişam'a gönderdikleri mektuplara rastlar ki valiler Velid'in uzaklaştırılması hakkında Hişam'a mektuplar göndermişler Yusuf'ta öyle yapmaması için mektuplar göndermiştir. Bu nedenle onu görevden almaz ve ona Halid b. Abdullah hakkında bir mektup gönderir. Yusuf hala ona işkence yapmaktadır. Kendisinden sonra veliahtı oğlu Hakem'i ahdeder ve onu Şam'a vali tayin eder. Ondan sonra da oğlu Osman'ı ahdeder ve onu da Humus'a vali tayin eder. Rabia el-Abdurrahman el-Fakih'i kendisine katar ve onu emri altına alır. Hişam'ın dayısı İbrahim b. Hişam b. İsmail el-Mahzumi'yi Medine, Mekke ve Taif'te azledip dayısı olan Yusuf b. Muhammed el-Sekafi'yi Medine ve Mekke'ye tayin eder.

Hişam'ın döneminde Nasr b. Seyyar Yahya b. Zeyd b. Ali b. Hüseyin'i Merv'de hapsetmiştir. Ve bununla ilgili Hişam'a mektup göndermiş ancak mektup Hişam'ın ölümüne denk gelmiştir. Velid'de onu bırakması için bir mektup gönderir. Bazılarına göre Yahya b. Zeyd hile yaparak hapisten kaçır ve Ebre şehir topraklarından Behik'a gider.

s.332

Ve etrafına bir grup şia toplanarak ona şöyle derler: “Daha ne zamana kadar zillete boyun eğeceksiniz?” Bunun üzerine yüz yirmi kişiyle beraber Nisabur'a gider ve Nisabur valisi Amr b. Zerare el-Kasri ile çarpışarak onu ve arkadaşlarını hezimete uğrattı onların silahlarını alır. Sonra peşlerine düşerler ta ki Amr b. Zerare'yi yakalayıp öldürürler. Ardından Yahya, Belih'e gitmek üzere yola çıkar. Nasr b. Seyyar ona karşı Selem b. Ahvez el-Hilali'yi gönderir. Selem yol alarak Serhas'a varır. Yahya'da yol alarak Badgis'e varır. Ve Merv-i Ruz'a daha önce geçer. Nasr bunu duyunca birlikleriyle onun üzerine yürür ve Cüzcan'da ona yetişerek şiddetli bir savaş yapar. O esnada atılan bir okun Yahya'ya değmesi sonucunda gelip Yahya'nın kafasını keserler. Yahya'dan sonra arkadaşları ölene kadar savaşa devam ederler.

Aynı bu sene de Haşim oğulları taraftarları reisleri: Süleyman b. Kesir, Malik b. el-Heysem ve Kuhtuba b. Şubeyb hediyelerle Muhammed b. Ali b. Abdullah b. Abbas'ın yanına gelirler ve Muhammed onlara şöyle der: “Bundan sonra beni göremeyeceksiniz. Ben bu sene öleceğim. Sene 125'dir oğlum İbrahim arkadaşınızdır. Eğer Allah'ın emri daha önce gerçekleşirse arkadaşınız Abdullah b. el-Harisiyye'dir. O bu dava uğruna çaba gösteriyor. Allah onu hüküm sahibi

kılacaktır ve Ümeyye oğullarının sonu onun elinden olacaktır.” Muhammed onu yanlarına getirir. Onlarda eline ve ayaklarına kapanırlar. Ardından onlara şöyle der: “İşte arkadaşınız Abdurrahman, yani Ebu Müslim. Onu dinleyin ve ona itaat edin. O bu devlette doğru kimsedir.” Muhammed b. Ali sene 125’in sonlarında vefat eder. Altmış yedi yaşındadır. İnsanlar Muhammed’in vafetini duyunca oğlu İbrahim’e Ebu Müslim’i getirip onun dava sahibi olduğunu söylerler. Sonra Kuhtuba b. Şübeyb’e şöyle der: “Vallahi sen ki Nebate b. Hunzula ve Amir b. Dabara ile karşılaşacak ve onları hezimete uğratacaksın. Onların askerleriyle savaşıacak ve Allah önünü açacak ta ki Fırat’a kadar bayrağın inmeden gideceksin.”

s.333

Ardından Horasan’a giderler. Mıdar ve Yemenliler arasında asabiyet vuku bulur. Hadise şöyle gerçekleşti: Nar b. Seyyar Yemani ve Rabiaların üzerine gider ve Mıdarlılar’ı yanına alır. Bunun üzerine Ezdilerin adamı ve reisi olan Cüdey İbn. Ali el-Kermani el-Ezdi karşı çıkarak ona şöyle der: “Yapmak istediğini sana yaptırmayız.” Durum böyle olunca Yemani’ye ve Rabialarda kendisine katılır. Bunun üzerine Nasr onu hapsedti. Rabia’a ve Yemaniler onu hapisten çıkarıp çevresine sarılırlar. Cüdey Rabialılar ve Yemanilerin kendine katıldıklarını görünce Nar b. Seyyar’a savaş açar ve galip gelir. Sonra Ebu Müslim Kermani’ye dönerek Ali Muhammed taraftarlığı yapar ve arkadaşlarını bu davaya meylettirir. Ta ki Haşim oğulları davasını Horasan’da yayarlar.

Sind valisi Hakem İbn. Avane öldürüldüğünde Amr b. Muhammed b. Kasım el-Sekafi ve Yezid b. İrar arasında valiliği paylaşamama kavgası çıktı. Bu konu ile ilgili Hişam Yusuf b. Ömer’e bir mektup gönderir Yusuf’ta Amr b. Muhammed b. El-Kasım’ın geçmesini söyler ve onu tayin eder. Velid hilafete geçince Amr B. Muhammed b. Kasım’ı Sind valiliğinden azledip yerine Yezid b. İrar’ı tayin eder. On beş gaza çıkartması yapar. O dönem bütün şehirlerin düzeni bozulur. Velid işini ihmal eder ve çevreyle ilgilenmez. Haksızlıklar ve öldürmeler çoğalır. Velid insanların dertleriyle ilgilenmez. Kâbe’ye bi eğlence evi açmak ister ve bununla ilgili oraya bir mühendis gönderir. Bütün bu olaylarla beraber Halid b. Abdullah el-Kasri’yi öldürür ve Hişam’ın iki oğlu İbrahim ve Muhammed’i de işkence ederek öldürür. Velid kendi akrabalarına, ailesine ve insanlara kötü muamele yapınca bir grup insanoğlu Yezid ile anlaşıp onu hükümden almak ister. Hal böyle olunca Halid b. Abdullah el-Kasri oğulları ve Yemaniler Yezid’in yanında yer alıp ona biat ederler. Olup bitenleri Velid’in adamı hemen kendisine bildirir.

s.334

Yezid b. Velid ordusu ile beraber Bahra denilen köye gider ve orada bulunan bir köşke iner. Orada Velid ile savaşır onu öldürürler ve insanlar kılıçlarıyla onun kafasını ve ellerini keserler. Kafasını Şam'a dikerler. Onun öldürülmesi Cemazielahirin bitimine beş gün kala sene 126 'da gerçekleşir.

Hükümdarlığı bir sene beş ay sürmüştür. Güvenlikçisi Abdurrahman b. Hamid el-Kelbi'dir. Korumacısı Katari, Hacibi Kutun'dur. On dört erkek çocuğu vardı ki onlar: Osman, Yezid, Hakem, Abbas, Fihri, Luey, el-As, Musa, Kusay, Vasıl, Zu'abe, Feth, Velid ve Said'idiler.

Kendi döneminde insanlara hac yaptırma görevini Muhammed b. Musa el-Sekafi yaptırmıştır. Sene 125 'dir.

s.335

3.65. YEZİD B. VELİD B. ABDUL-MELİK DÖNEMİ

Yezid b. Velid b. Abdulmelik, annesi Şahferid binti Feyruz b. Kisra'dır. Babasının ölümünden beş gün sonra sene 126'da hükümdarlığa geçer. O gün güneş Koç'ta on bir derece ve kırk dakika idi. Ay Balık'ta yirmi derece idi. Zühal Başak'ta yirmi derece idi. Müşteri İkizler'de üç derece ve elli dakika idi. Merih İkizler'de yirmi beş derece kırk dakika, Zühre Oğlak'ta on derece idi. Utarit Koç'ta yirmi bir derece ve otuz dakika idi.

İnsanlardan hayrı esirgerdi ve bu nedenle kendisine Vakıs adını verirler. Yaptıklarından dolayı şehirler kendisine başkaldırır. Başkaldıranlar ise Humus'ta Abbas b. Velid'dir. Humuslular'ında desteklerini alır. Kinnesinde Bişr b. Velid, Ürdün'de Amr b. Velid, Filistin'de Yezid b. Süleyman'dir. Yardımda bulunurlar. Velihta geçtikten üç gün sonra kardeşi İbrahim'de kendisine biat eder. Ve onu Ürdün'e göndererek Muhammed b. Abdulmelik'i tayin edeceğini söyler. Onlarda kabul ederler. Sonra Abdurrahman b. Musad onlara bir mektup göndererek şöyle der: "Neden kendinizi öldürüyorsunuz? Bize gelin. Biz size dünya ve ahreti bir araya getiririz. Ve ben sizden her birinize biner dinar veririm."

Hükümdarlığı beş ay sürer. Fitne her yere yayılır, ta ki Mısırlılar Mısır valisi Hafs b. Velid el-Hadrami'yi öldürürler. Humuslular, Humus valisi Abdullah b. Şecere el-Kindi'yi öldürürler. Medineliler vali Abdulaziz b. Ömer b. Abdulaziz'i Medine'den çıkarırlar. Veziri Yezid b. Halid b. Abdullah el-Kasri'idir. Güvenlikçisi Yezid b. Şemmah el-Lahmi, korumacısı Selam'dır. Hacibi Cübeyr'dir.

s.336

Velid öldürüldüğünde beytülmalda kırk yedi bin dinar bulunmaktadır. Yezid onları bölük bölük yapar. Ve Zilkade ayının girmesiyle vefat eder. Namazını İbrahim b. Velid kıldırır ve Şam'da defnedilir. Bazılarına göre kardeşi İbrahim ona zehir içir. O sene hacı Ömer b. Abdullah b. Abdulmelik b. Mervan eda ettirir. Sene 126 'dır.

Bazılarına göre... Haccac b. Abdul-Melik... Sabit b. Naim el-Cüzami Mervan'a hücum eder ki kendisi Ermenistan'dadır ve Mervan galip gelmiştir. Sonra Mervan Ermenistan'a Asım b. Abdullah b. Yezid el-Hilalî'yi tayin edip geri döner. Bab ve Ebvab'a İshak b. Müslim el-Ukeyli'yi tayin eder. Sonra da tüm Ermenistan'ı İshak b. Müslim el-Ukeyli'nin hâkimiyetine verir.

s.337**İbrahim B. Velid Dönemi**

İbrahim b. Velid b. Abdulmelik'in annesi Ümmü Veled'dir. Suar adıyla anılmaktadır. Yezid b. Velid vefat ettiği gün hâkimiyete geçer ancak dört ay sürmeden Mervan b. Muhammed Ermenistan'dan gelip yerine geçer. Harran'a varınca kendisine biat edilmesini ister ve Cezireliler gizli bir şekilde kendisine biat ederler. Cezireliler ile buluşup Halep'e yönelir. Orada Velid'in iki oğlu Biş ve Mesrur ile karşılaşır. Onların askerlerini hezimete uğratar, ikisini de esir alır. Sonra Abdulaziz'in hâkimiyeti altında olan Humus'a geçer. Bu haberi duyan İbrahim ona karşı Süleyman b. Hişam b. Abdulmelik'i gönderir. Mervan ve beraberinde olan Cezireliler Humuslular ve Kınnesrinliler ile Şam'a bağlı olan Ayn el-Cerd'de karşı karşıya gelirler. Ve çarşamba günü sefer ayından yedi gün geride kala sene 127'de savaşır ve iki tarafta geriye çekilir. İkinci gün Süleyman b. Hişam ve arkadaşları kaçarlar. Onlarda İbrahim'in peşine düşerler. Mervan Şam'a gelip Deyr el-Aliye'ye iner ve Şamlılar kendisine biat ederler. Durum böyle olunca İbrahim kendi kendini azledip Mervan'a biat eder. Pazartesi sefer ayının ortası sene 127'dir. Mervan'ın yanında yer alır. Ta ki Abdullah b. Ali vakasında Zab'da boğulana denk.

s.338**3.66. MERVAN B. MUHAMMED B. MERVAN'IN DÖNEMİ VE ABBAS OĞULLARI DAVASI**

Mervan b. Muhammed b. Mervan'ın annesi, Ümmü Veled Reyya adıyla anılmaktaydı. Sene 127'nin sefer ayında hâkimiyete geçti. Şam'da bulunan Ümeyye oğulları ve diğerleri kendisine biat ettiler. Tüm şehirlere mektup gönderdi ve şehirlerin valileri itaat ettiklerini bildirdiler. Anca Humus'tan **masiyet** haberi geldi.

Bunun üzerine Abdul-Aziz b. el-Haccac b. Abdul-Melik'i Şam'da bırakıp Humus'a yöneldi, şehri kuşattı ve fethetti. Hal böyle olunca Samt b. Sabit el-Asbağ, İbn. Züvale kaçtı. Muaviye b. Abdullah el-Sekseki esir düştü. Sonra şu haberi aldı ki Yezid b. Halid b. Abdullah el-Kasri, Yusuf b. Ömer el-Sekafi'yi öldürmüştü. Yusuf hapisteydi o dönemler. Abdulaziz b. Haccac b. Abdul-Melik, Mervan b. Muhammed'in durumunun karıştığını görünce Yezid b. Halid b. Abdullah el-Kasri'yi hapse gidip Yusuf b. Ömer ve Velid'in iki oğlu Osman ve Hakem'i öldürmesini emretti. O da verilen emri yerine getirdi.

Mervan dönmek istedi ancak şu haberi aldı: Dahhak b. Kays el-Haruri Irak bölgesini ele geçirmiş, Abdullah b. Ömer b. Abdul-Aziz ile Vasıt'ta savaşmış, Ceriye varmışsonra Musul'a geçip Abdullah b. Mervan'ın hâkimiyetinde bulunan Nusaybin'i kuşatmıştır. Bab ve Ebvab'da İshak b. Müslim'in Musafir adında valisi bulunuyordu ve o adam Havaricilerle aynı görüşteydi. Dahhak onu Ermenistan'a tayin etti ki Ermenistan valisi Amr b. Abdullah b. Yezid el-Hilalî'yi Ermenistanlılar öldürmüştü. Bunun üzerine Mervan Harran'a geçti ve Debab el-Bin adındaki yere evini yaptırdı. Bunu duyan Dahhak, Mervan'a doğru yol aldı ve Musul'a uğrayıp şehri kuşatma altına aldı ancak işin uzamaması için Nusaybin'e geçti ve orayı kuşatma altına aldı. Ardından Harran'a geçip Mervan ile şiddetli bir savaş yaptılar ve bu savaşın sonucu Dahhak galip gelip tahta geçti.

s.339

Sonra Dahhak sene 127'de öldürüldü ve Havariciler darmadağın oldular. Süleyman b. Hişam b. Abdül-Melik ve Yezid ibn. Halid b. Abdullah'ın Yemanilerden olan arkadaşları ile birlikte kaçıp Şam'a gitmek istediler. Ancak Hüsaf'ta Mervan karşılarında çıktı ve onları hezimete uğrattı. Sonra Süleyman ve Dahhak'ın arkadaşları başlarında Hayber'i olmak üzere büyük bir orduyla Mervan ile karşılaştı ve Mervan onu öldürdü. Bunun üzerine Havaricilerin başına Ebu'l-Zelfa el-Şibani geçti ve arkadaşlarıyla birlikte Musul'a döndü. Mervan onu takip etti ve bir ay savaştıktan sonra Ebü'l-Zelfa hezimete uğradı. Mervan onun peşinden Amr b. Dabar'a el-Meri'yi gönderdi. Ebu'l-Zelfa Uman'a geçti ve onu Celendi b. Mesud el-Ezdi orada öldürdü. Sonra Dahhak'ın adamı Ebu Ubeyde Kufe'ye kaçtı. Mervan Yezid b. Ömer b. Hubeyre el-Ferazi'yi Irak'a tayin etti ve sene 128'de Irak'a gidip Dahhak'ın adamını öldürdü. Sonra Sabit b. Naim el-Cüzzami Ürdün'de başkaldırdı. Ona da Remahas b. Abdül-Aziz'i gönderdi. Abdü'l-Vahid b. Süleyman b. Abdül-Melik'i Mekke ve Medine'ye tayin etti. Abdül-Vahid hac ibadetini yerine getirmek

için Mekke'ye geldi ancak Haruriler Ebu Hamza el-Muhtar b. Avf el-Haruri el-Ezdi ile birlikte Arafat Dağına çıkarak insanlara korku yağdırdılar. Bunun üzerine Abdül-Vahid onlara elçi göndererek Beled-i haram ve o günlerin kutsallığını ve azametini hatırlattı. Onlar da Arefe ve dört gün daha mühlet vererek Mune'ye çekildiler. Sonra Abdül-Vahid Medine'de insanları divana çağırıp Abdül-Aziz b. Abdullah b. Ömer b. Osman ibn. Affan komutasında onların üzerine bir ordu gönderdi. Sefer ayı, sene 130 idi. Abdül-Aziz ve beraberindeki Medineliler öldürüldüler. Bu olayla ilgili Kureyşliler Huzaalıları sorumlu tuttular. Sonra Haruriler Sefer ayının bitimine on gün kala Medine'ye geldiler. Bunun üzerine Abdül-Vahid b. Süleyman b. Abdül-Melik kaçtı ve Medine'de hâkimiyeti Ebu Hamza ele geçirip onlara meşhur bir hutbe okudu.

s.340

Medineliler onun arkasında namaz kılardı. Sonra Şam'a doğru yol aldılar ancak Mervan'ın Abdül-Melik b. Muhammed b. Atiyye el-Sa'di komutasındaki atlı ordusu karşısına çıktı ve Vadi el-Kura'da onları hezimete uğrattılar. Bunun üzerine Haruriler kaçarak Medine'ye döndüler. Ancak Medineliler onlara karşı gelip birçoğunu öldürdüler. İbn. Atiyye Mekke'ye gitti sonra da Yemen'e geçti ve Abdullah b. Yahya'yı öldürdü. Ardından Sa'da'ya geçip birçok insan öldürdü. Sonra da Sana'ya geçince Mervan'ın kendisini hac liderliğine atadığı mektubu geldi. O da yolun yarısına varınca vefat etti.

Mervan Irak'a gitmek üzereyken Humuslular'ın isyan ettiği haberini aldı ve yönünü Humus'a çevirdi. Oraya varınca mancınıklı surları devirdi. Bunun üzerine Humuslular güven talep ettiler. Mervan da hepsine güven sözü verdi. Ancak üç kişi hariç onları da öldürdü. Yezid b. Ömer b. Hureyre Irak'a geldiğinde Mansur Sind'e kaçmıştı. O dönem İbn. İrar Sind valisi idi ve onun akrabasıydı. Mansur b. Cumhur nehir arkasına varınca İbn. İrar "Yerinde kal!" diye ona haber gönderdi. O da ben senden önce istemişim makamı, diye cevap verdi ve Mehran'a geçip orada İbn. İrar ile savaştı. Onu hezimete uğratarak Mansurya'ya kaçırdı. Mansur'dan devam ederek onu kuşatma altına aldı. İbn. İrar'da güven istedi. Mansur'da hâkimiyeti altına girmesi şartıyla onu bağışladı. Sonra Mansur Mansur'a da ikamet etti ve kardeşi Manzur'u Kandabil ve Deybel'e gönderdi. Mansur Horasan'da Ebu Müslim meydana çıkana kadar Sind'de kaldı. Ebu Müslim Muğlis adında bir adamı onlara gönderdi. O da Mansur'un kardeşi Manzur'u öldürdü. Sonra onlar da Muğlis'e bir mektup göndererek gelmesini istediler. Muğlis gelince Mansur b. Cumhur onları

hezimete uğrattı ve Muğlis'i esir alarak onu ve kardeşinin katilerinin çoğunu öldürdü.

Horasan'da Kermani'nin gücü gittikçe arttı ve Nasr b. Seyyar ile aralarında savaş patlak verdi.

s.341

Kermani Nasr b. Seyyar'a karşı galip geldi. Ebu Müslim de yandaşı idi. Bazı büyüklerimizden Ebu Müslim şöyle derdi diye işittim: "Allah'ım Kermani ve Nasr karşı karşıya gelirlerse zaferi onlardan esirge." Kermani vuruldu, Nasr b. Seyyar da onu çarmıha çekti. Sonra Ebu Müslim Kermani'nin yerine geçti ve ordunun sayısını çoğalttı. Nasr b. Seyyar'ı defalarca hezimete uğratarak Haşim oğulları davasını izhar ettirdi. Bu olay Ramazan ayı sene 129'da meydana gelmiştir.

Süleyman b. Habib b. Muhlib Ahvaz da saldırıya geçince Yezid b. Ömer İbn. Hubeyre ona karşı Nebate b. Hunzula el-Kilabi'yi gönderdi. Şiddetli çarpışmalar sonucunda Süleyman hezimete uğrayarak Fars bölgesine kaçtı. Yezid onun ardından Amir b. Dabara el-Meri'yi gönderdi. Nasr b. Seyyar Horasan'da zayıfladı. Karşı taraftan Ebu Müslim güçlendi. Hal böyle olunca Nasr b. Seyyar durumun ne hale geldiğiyle ilgili Mervan'a bir mektup gönderdi ve mektubun sonuna şöyle yazdı: "Kül içinde köz ışını görüyorum. Tutuşmak üzeredir ki budak ile ateş yanar. Uygulamadan önce gelir söz ve bunu taaccüpten söylüyorum. Şiir değil, Ümeyyeliler uyanıklar mı yoksa yatıyorlar mı?"

Bunun üzerine Mervan Irak valisi Yezid b. Ömer b. Hubeyre'ye bir mektup göndererek Nasr b. Seyyar'a destek göndermesini söyledi. Yezid kulak asmayınca Mervan tekrar tekrar mektuplar gönderdi. Bunun üzerine Yezid oğlu Davud'u büyük bir orduyla birlikte gönderdi ve orduda Amir b. Dabara el-Meri Cüveyriye b. İsmail ve Hunzala el-Kitabi bulunuyordu. Davud b. Yezid küçük yaşta idi bu yüzden Mervan başkasını göndermesini emretti ve ordunun başına Amir b. Dabara el-Meri'nin tayin edilmesini söyledi. İbn. Hubeyre'de ordunun başına Nebate b. Hunzula el-Kilabi'yi tayin etti.

Mervan Ebu Müslim'in davasının altında İbrahim b. Muhammed b. Ali b. Abdullah b. Abbas olduğunu ve bu işi ele almaya hazırlandığını öğrenince onun getirilmesini istedi.

s.342

Osman b. Urve b. Muhammed b. Ammar b. Yasir şöyle dedi: "Ebu Cafer Abdullah b. Muhammed ile birlikte Humeyme'de idik. Onunla beraber iki oğlu Cafer

ve Muhammed'de bulunuyordu. Onlar çocuklardı, ben de onları oynatarak avutuyordum. O an Osman bana: 'Ne yapıyorsun sen o çocuklarla ne durumda olduğumuzu görmüyor musun?' dedi. Ben de bir baktım ki Mervan'ın elçileri gelmiş, İbrahim b. Muhammed'i istiyorlar. Ben de izin isteyerek "Çıkayım." dedim. Osman: "Benim evimden mi çıkacaksın? Ve sen Ammar b. Yasir'sin." dedi. Ardından şöyle dedi: "Mescidin kapısına geldiler ve onlara İbrahim'i göstermeleri üzerine onu alıp götürdüler. Ancak kendilerine Ebu'l-Abbas'ın sıfatını tarif etmişlerdi. Onu getirdiklerinde Mervan: "İstediğimiz kişi bu sıfatları taşıyor." dedi. Elçi: "Vallahi ben dediğin kişiyi gördüm ancak sen İbrahim b. Muhammed dedin. İşte İbrahim b. Muhammed" dedi. Mervan Ebu'l-Abbas'ı getirmeleri için onları tekrar gönderdi. Ve İbrahim'i öldürdü. Denilenlere göre onu başına çorap geçirerek öldürdü. Bu konu hakkında İbn. Hareme şöyle demektedir: "Kendimi sabırlı sanıyordum. Meğer zayıfımışım. Harran'daki mezarda dinin muhafızı ve musibeti yayılan İmam bulunmaktadır. Varlıklı olanlarda yoksun olanlarda haksızlığa uğradılar. Bu arada Ebu Müslim Haşim oğulları davasını başlattı. Bunun üzerine Nasr b. Seyyar onu sulha davet etti ve vefa göstermesini istedi. Ebu Müslim Lahz b. Kureyz ve arkadaşlarıyla birlikte Nasr b. Seyyar'a göndererek biat etmesini istedi. Lahiz Nasr'a gidip şöyle dedi: "Amr'a icabet et." Sonra devam ederek: "Seni öldürecekler. Sana nasihatim git buradan." dedi. Bunun üzerine Nasr bineğine binip kaçtı ve Save denilen bir köyde öldü.

Ebu Müslim'de Lahiz'in boynunu vurdu. Ramazan ayı Şevval'in ilinde Nisabur'a geldi ve adamlarını bölgelere gönderdi. Sebbâ b. Muamer el-Ezdi'yi Semerkant'a, Ebu Davud Halid b. İbrahim'i Taharistan'a gönderdi.

s.343

Ebu Nasr b. Malik b. Heysem el-Huzai'yi güvenlik başkanlığına atadı. Muhammed b. El-Eşas el-Huzai'yi Tabsin ve Fars bölgesine gönderdi. Hasan b. Kuhtuba'yı en önce gönderdi. Sonra da Kuhtuba b. Şebib ve beraberinde İbrahim b. Muhammed b. Ali'yi gönderdi. Ebu Müslim Ümeyye oğullarına karşı savaş başlatmak için harekete geçti. Kuhtuba yola çıktı. Tâ ki Cürcan'a vardı. Orada Nebate b. Hunzula ile karşılaşarak onu öldürdü ve askerini hezimete uğratıp ganimetler elde etti ve Halid b. Mermek'e gönderdi. Halid de arkadaşları arasında bölüştürdü. Muharrem ayı sene 131 idi. Sonra Kuhtuba oğlu Hasan b. Kuhtuba'yı Komes'e gönderdi önce, sonra arkasından yetişerek onu Hamezan'a gönderdi. Ali'yi Kum ve Asbahan'a gönderdi. Kuhtuba yola çıkıp oraya vardı ki orada Amir b.

Dabara el-Meri bulunmaktaydı. Kuhtuba ona elçiler göndererek Al-i Muhammed'e biat etmesini söyledi. Dabara'da ona şöyle cevap verdi: "Ey kaba eşek! Sizi kendirlerle bağlamaz mıyım?" Dabara ile birlikte Şam ehlinden kırk bin kişi bulunuyordu. Kuhtuba ona saldırıp hepsini öldürdü. Birkaç kişi kaçmayı başararak Celula'da bulunan İbn. Hubeyre'te gittiler.

Kuhtuba yönünü Nihavend'e çevirdi ki orada Edhem b. Muhriz el-Bahili ve Edhem'e katılanlar bulunuyordu. Uhtuba orayı üç ay kuşatmasıyla çoğunu ifna etti. Sonra da fethederek Hilvan'a geçti. Kuhtuba şöyle derdi: "Ne yaptıysam imam haberini bana önceden vermişti. Ancak Fırat'ı geçmeyeceğimi bildirmişti." Kuhtuba, Ebu Avn Abdül-Melik b. Yezid'i Şehrezur'a gönderdi. Orada Osman b. Ziyad ile karşılaşarak onu hezimete uğrattı. Hamid b. Kuhtuba şöyle dedi: "Babam bana şöyle anlattı: Ümeyye oğulları döneminde Kufe mescidine girdim ve üzerimde kalın bir hırka vardı ve halkaya oturdum. Şeyh insanların ortasına oturmuş Ümeyye oğulları döneminden bahsediyordu. Resmi bir elbise giymiş Kuhtuba adında bir adam sanki Şu Arabi gibi diyerek bana işaret etti.

s.344

Bunun üzerine Kuhtuba şöyle dedi: "Kendimden korktum ve bir kenara çekildim." Konuşmayı bitirdiğinde onunla konuştum ve bana dedi ki: "İsteseydim o kişinin sen olduğunu söyledim." Sonra onun kim olduğunu sordum ve bana Cabir b. Yezid el-Cuafi olduğunu söylediler.

İbn. Hubeyre Irak Vasıt'ta idi. Kuhtuba Irak'a varınca Yezid b. Hubeyre'nin askerleriyle karşılaştı ve onlara galip gelerek Zab'a vardı. Çarpışma perşembe gecesi Muharrem ayında yedi gün geride kalmış sene 132 idi. Yezid hezimete uğrayarak Vasıt'a kaçmıştı. Kuhtuba savaştan sonra şu konuşmayı yaptı: "Ey insanlar! Vallahi biz ancak hak yerini bulsun ve batıl devlet ortadan kalksın diye yola çıktık. Size bildirmiştim ki İmam Muhammed b. Ali b. Abbas bana Nebate b. Hunzula el-Kilabi ve Amir b. Dabare ile karşılaşıp onların askerlerini yeneceğim diye ki bu olay gerçekleşmeden önce size söylemiştim. İşte haberin doğruluğunu gördünüz ve bana Fırat'ı geçmeyeceğimi bildirmişti. Siz geçiyorsunuz, ordu tek beni kaybedecektir. Vallahi söylediklerinde yalan yoktur. Eğer beni kaybederseniz insanların emiri Hamid b. Kuhtuba'dır. O da kaybolursa Hasan b. Kuhtuba'dır. Ve Allah'ın selamı rahmeti ve bereketi doğru yolda olanlar üzerine olsun. Gece seher vaktinde Fırat'ı geçtiler ki o günler nehrin taşma zamanıydı. Sabah olduğunda Kuhtuba'yı kaybettiler

ve ondan bir haber alamadılar. Ve onun hakkında kimisi boğuldu, kimisi üzerine toprak kaydı, kimisi de atı onu öldürdü, dediler.

Ebu Müslim Kufe'den ona şöyle yazdı: "Sana evler hazırladım." O da şöyle cevap verdi: "Ey vezir! Seninle buluşursam bil ki Ümeyye oğulları bitmeyeceklerdir."

Kuhtuba'nın boğulmasından sonra İbn. Hubeyre kaçtı. Mervan bu haberi duyunca şöyle dedi: "Vallahi bu bahanedir. Kim duymuştur ki bir ölünün sağ kimseyi hezimete uğrattığını?"

s.345

Kuhtuba'nın ölümünden dört gece sonra Hamid b. Kuhtuba Kufe'ye girdi ve Muhammed b. Abdullah el-Kasri orada Haşim oğulları davasını başlatarak orada bulunan Ümeyye oğulları ve yandaşlarını sürerek bölgede üstünlük sağladı. Basra Sufyan b. Muaviye İbn. Yezid b. el-Muhalleb'in hâkimiyeti altındaydı. Ebu Seleme Hafs b. Süleyman el-Hallal Haşim oğulları davasını güderek Hasan b. Kuhtuba'yı ve ardından Malik b. Heysem'i İbn. Hubeyre'ye karşı göndererek onu kuşatmalarını emretti. Şehrin batı tarafını Hasan, doğutarafınıda Malik kuşatma altına aldı. Ahvaz Valisi Abdül-Vahid İbn. Ömer b. Hubeyre'ye karşı da Hişam b. İbrahim'i gönderdi. İbrahim onunla savaşarak birliklerini paramparça etmesiyle Abdülvahid b. Ömer b. Hubeyre Basra valisi olan Selem b. Kuteybe el-Bahili'nin yanına kaçtı.

Ebu'l-Abbas kardeşleri ve ehli beyti ile Muharrem ayı sene 132'de Kufe'ye geldiler. Ebu Seleme onları Eved oğullarından olan Velid b. Sa'd'ın evine yerleştirerek davayı kimseye bildirmeyerek gizli tuttu. O evde iki ay ikamet ettiler. Tâ ki Ebu Hamid çocuklarından biriyle karşılaştı ve yanlarına giderek "Hanginiz Abdullah b. Muhammed b. el-Harisiyye'dir?" diye sordu. Kendisine Ebu'l-Abbas'ı gösterdiler. Bunun üzerine Ebu'l-Abbas'a hilafeti teslim edip onu dışarıya çıkardı ve insanlar ona biat ettiler. Bu haberi duyan Ebu Seleme koşarak geldi ve şöyle dedi: "Acele ettiniz, hayır olmasını dilerim." Ebu'l-Abbas mescide gidip hutbe verdi ve namaz kıldı.

Ebu'l-Abbas amcası Abdullah b. Ali b. Abdullah b. Abbas'ı Mervan'a karşı savaşmaya gönderdi. Amcası Mervan ile Musul yakınlarında bulunan Zab bölgesinde karşılaştı ve onu Hezimet'e uğrattı.

s.346

Mervan kaçıp Cezire'ye vardı. Abdullah peşinden giderek onun Şam'a kaçmasına neden oldu. Şam'a varınca sığınmak istedi ancak Şam'da bulunan

Kayslılar ona karşı savaştılar. Ve ardından Abdullah b. Ali zorbalıkla Şam'a girdi ve Velid b. Muaviye b. Mervan b. Abdül-Melik'i öldürdü. Bunun üzerine Mervan kaçarak Filistin'e gitti. Abdullah b. Abdül-Melik onun peşinden gitti. Ardından Abdullah b. Ali onu ve onunla beraber Abdullah b. Yezid b. Abdül-Melik'i esir alarak Ebu'l-Abbas'a gönderdi. Ebu'l-Abbas'da onları Hire'de çarمیha çekti. Salih b. Ali Mısır'a vali olarak gelmişti. Mervan kaçarak Mısır'ın Sa'ıyd bölgesine tabi olan Eşmun'un Busıyr köyüne geldi.

Abdullah b. Ali Şam'a döndü ve Salih hala Mervan ile savaşıyordu. Sonra Mervan savaşta öldürüldü.

Mervan öldürüldüğünde hâkimiyetine beş sene olmuştu. Zilhicce ayı sene 132 idi. Altmış dört yaşındaydı. Bazılarına göre altmış sekiz yaşındaydı. Başı kesildi ve bir kedi gelerek onun dilini aldı. Kafası Ebu'l-Abbas'a götürüldü ve Ebu'l-Abbas kafayı eline alarak "Bu Mervan b. Muhammed b. Mervan b. Hakem'in kafasıdır. Bizim eski halifemizdir." dedi. İnsanlar "O değil!" diye yalanlayınca Ebu'l-Abbas "Yaşlı adam doğruyu söylemiştir." dedi.

Mervan'ın yardımcıları; Ebu Hudeyde el-Selemi, İsmail b. Abdullah el-Kasri ve İshak b. Müslim el-Ukeyli idiler. Güvenlik görevlisi Kevser b. el-Esved el-Ganevi idi ki Mervan bir gün savaşta buna inde savaş demiş o da gücenerek yapmamıştı. Mervan da ona "Vallahi sana kötülük yapacam." demişti. O da "Vallahi bunu yapman için gücünün olmasını isterdim." demişti. Korumacısı Suklab idi, Hacib'i Selim idi.

s.347

Onun dört erkek çocuğu vardı ki onlar şu kişilerdir: Abdül-Melik, Abdullah, Ubeydullah ve Muhammed. Mervan öldürüldüğünde iki oğlu Abdullah ve Ubeydullah Sa'ıyd şehrine kaçtılar, ardından Nevbe'ye geçtiler. Arkalarından bir grup Mervan'ın arkadaşları da geldi. Sayıları yaklaşık dört bin kişiyi buldu. Mervan'ın kâtibi olan Abdulhamid b. Yahya Mısır'da kaldı ve gizlendi ta ki onu Salih b. Ali'ye gösterdiklerine kadar.

Abdullah ve Ubeydullah ile birlikte hanımları, kız çocukları, kız kardeşleri ve amcakızları da bulunuyordu. Şamlı bir adam yerde yatan kız çocuğunu gördü ve onun Mervan'ın altı yaşındaki kızı olduğunu öğrenince kaldırdı ve Abdullah b. Mervan'a yetiştirdi. Yola çıkmış olan bu grup Nevbe'ye varınca Nevbe hâkimi onlara ikramda bulundu. Onlar ise şöyle dediler: "Nevbe'de bulunan bazı kalelere sığınalım ve düşmanlarımızla savaşalım belki Allah bizden aldıklarını tekrar bize

nasip eder.” Nevebe hâkimi: “Onlar liderliği istiyorlar. Sayıları çoktur. Ellerinde bir şey yoktur. Ben sizi güvence altına alamam.” dedi. Onlar da: “Sen bize evini açtın, bize ikramda bulundun ve iyi davrandın oysa biz gitmek istiyoruz. Ve sana şükranlarımızı sunuyoruz.” dediler ve oradan çıktılar. Yolda giderken bir grup Habeşistanlı askerle karşılaştılar ve savaştılar. Sonra Yemen’e gitmek üzere yollarına devam ettiler. Önlerine bir dağın ayırmış olduğu iki yol çıktı ve her biri bir yola girdiler. Ubeydullah’ın Habeşe ordusu ile karşılaşarak bir mızrak darbesi alıp hayatını kaybetti arkadaşları ise gizlendiler ve ellerinde ne varsa Habeşeliler tarafından yağma edildi ve onları o halde bıraktılar. Onlar çırılçıplak yollarına devam ettiler. Ta ki susuzluktan helak oldular.

s.348

İnsanlar idrarlarını ellerine yapıp içiyorlardı. Toprağa yapıp yoğurup çamur yiyorlardı. Ta ki Abdullah b. Mervan ile buluştular. İki grup da aynı şeyi yaşamıştı. Yürümekten ayakları kırılmıştı. İdrar içmekten dudakları kopmuştu. Ta ki Mendeb’e vardılar orada bir ay kaldılar. İnsanlar onlara ellerinden gelen yardımı yaptılar. Sonra Mekke’ye gitmek üzere yola çıktılar. Mervan döneminde sene 127 -128 senesinde hac görevi liderliğini Abdül Aziz b. Ömer b. Abdül Aziz üstlendi. Sene 129’da Abdül-Vahid b. Süleyman b. Abdül-Melik b. Muhammed b. Mervan sene 131’de Muhammed b. Abdül-Melik b. Atıyya el-Sa’di üstlendi ve denilenlere göre bu Ümeyye oğullarının son haccı idi. Mervan’ın döneminde hiç gaza yapılmamıştır.

Dönemindeki fakihler şu adı geçenlerdir: Muhammed b. Ebu Bekir b. Amr b. Hizm, Ebül-Huveyrîs el-Muradi, Amr b. Dinar, Salih b. Kisan, Ebu Zenad Abdurrahman b. Zekvan, Abdullah b. Ebu Necih, Kays b. Sa’d, Ebül-Zübeyr b. Muhammed b. Müslim, İbrahim b. Meysere, Abdül-Melik b. Umeyr el-Leysi, Seleme b. Kemil, Cabir b. Yezid el-Cuafi, Gaylan b. Cami el-Muharibi, Ebu Bekir b. Nisr b. Harb, Yezid b. Abdullah b. el-Şahir, Salim el-Aftas ve Abdül-Kerim el-Hanefi.

s.349

3.67. EBU EL-ABBAS EL-SEFFAH’IN DÖNEMİ

Abdullah b. Muhammed b. Ali b. Abdullah b. Abbas lakabı Ebu’l Abbas’tır. Annesi Reta binti Ubeydullah b. Abdullah b. Abdul Medan b. el-Deyyan el-Harisi’dir. Biati cuma günü Rebiülevvel ayından on üç gece geride kala idi. Bazılarına göre de: Biati Çarşamba günü Zilhicce ayının bitimine iki gece kala sene

132 idi. Acem aylarından Tişrin-i ahir idi. O gün güneş yayda on dakika idi. Ay kovada yirmi bir derece kırk dakika idi. Müşteri akrepte yirmi iki derece kırk dakika idi. Merih aslanda yirmi yedi derece, Zühre terazide otuz derece idi. Utarit akrepte on bir derece yirmi dakika idi. Başak terazide kırk beş dakika idi. Biati Kufe’de Velid b. Sa’d el-Ezdi’nin evinde olmuştur. Denilenlere göre Ebu Seleme Ebu’l Abbas ve ehli beytini gizleyerek bu işin Ali oğullarına geçmesini istedi ve Cafer b. Muhammed’e bir mektup yazarak elçisiyle gönderdi. O da mektuba cevap olarak şöyle yazdı: “Ben sizin arkadaşınız değildim. Sizin arkadaşınız Şurat topraklarındadır.” Durum böyle olunca Ebu Seleme aynı mektubu Abdullah b. Hasan’a gönderdi. O da: “Ben iyice yaşlandım ve bu işte oğlum Muhammed benden daha evladır.” dedi. Ve kendisinden taraf akrabalarına haber göndererek “Oğlum Muhammed’e biat edin ki bu Ebu Selma b. Hafs b. Süleyman’ın bana göndermiş olduğu mektubudur.” dedi. Bunun üzerine Cafer b. Muhammed “Ey yaşlı adam! Oğlunun kanını döktürme, onu öldürmelerinden korkarım.” dedi. Ebu Seleme elçilerini dönüşünü beklerken Ebu Hamid Ebu’l Abbas’ın oğluyla karşılaşarak babasının yerini öğrenmek istedi ve onun yanına giderek hilafeti teslim etti. Sonra çıkıp arkadaşlarına bildirdi. Beraberinde altı kişi vardı ki onlar şu kişilerdi: Ebu’l-Cuhem b. Atıyye, Musa b. Ka’b, Ebu Ganim, Abdülhamid b. Rebi, Seleme b. Muhammed, Ebu Şerahil Abdullah b. Bessam ve Ebu Hamid yedincileriydi.

s.350

Ebu Seleme’den gizli tutarak hilafeti Ebu’l Abbas’a verdiler. Ebu Hamid ona kararlar giydirip camiye götürdü. Ebu Seleme bundan haberdar olunca koşarak onlara yetişti ve şöyle dedi: “Bu işin sağlam olması yönünde çalışıyordum. Bu konuda başka bir şey yapmayacağım.” Mervan döneminde Ebu’l Abbas’ın biatinden bahsettik ve yaptıklarını ve Mervan ile savaşmak için kimleri gönderdiğini zikrettik ve Mervan’ın öldürülmüş olduğu haberini almış olduk.

Haşim oğullarından Kufe’ye gelenlerin sayısı yirmi iki kişiydi. Onlar arasında şu kişiler bulunmaktaydı: Ali b. Abdullah b. Abbas oğullarından olan Davut, Süleyman, İsa, Salih, İsmail; Abdullah, Abdulsamet, Musa b. Davut, Süleyman’ın iki oğlu Cafer ve Muhammed, Salih’in iki oğlu Fadıl ve Abdullah, Ebu’l-Abbas ve oğlu Muhammed, el-Mansur’un iki oğlu Cafer ve Muhammed, İsa b. Musa b. Muhammed, İbrahim’in iki oğlu Abdü’l-Vehhab ve Muhammed, Yahya b. Muhammed ve el-Abbas b. Muhammed.

Ebu'l-Abbas kendisine biat edildiği gün minbere çıktı. Utangaç idi, dili tutuldu ve konuşmadı. Durum böyle olunca Davut b. Ali onu bulunduğu basamağın bir altına çıkararak Allah'a hamdu senada ve Muhammed'e salâvat getirerek şöyle dedi: "Şu anda fitnenin kapkara gecesi zevale ermiştir. Dünyanın örtüsü açılmış, yer ve gökler aydınlanmıştır. Güneş doğacağı yerden çıkmıştır. Ok yerine dönmüş, yay ayrı düştüğüne kavuşmuştur. Hak peygamberimizin ehline dönerek yerini bulmuştur. Onlar size karşı hoşnut davranırlar, size karşı merhamet sahibidirler. Ve size karşı atıfletlilerdir. Allah resulü ve Abbas'ın zimmeti sizedir. Hükümlerimiz özel ve genel olsun. Allah'ın kitabı ve resulün sünnetine dayalı olacaktır. Ey insanlar Vallahi, muhakkak ki Resûlullah'tan sonra bu durum hakkında Ali b. Ebu Talip'ten daha evla değildi. İşte arkamda duran kişi. Ey Allah'ın kulları kabul edin ve size getirmiş olduğu şeylerden dolayı şükredin ve size açmış olduğu şeylerden dolayı hamt edin. Rahman olanın düşmanı, şeytanın yandaşı, Mervan'ın yerine sakin olgun selef ve onlardan sonra gelen imamların ve atalarının izinde yürüyen birini getiriyoruz.

s.351

Ki onlar Allah'ın hidayetine ermişlerdir. Onların hidayetiyle zifiri karanlıklar aydınlanmıştı. Hidayet bayrakları yükselmiş, rahmet ve iyilik kapıları açılmıştı. Bereket, hak, yönetim ve adaletli liderler gelmişti." dedi ve indi. Ardından Ebu'l-Abbas hitap etti. Allah'a hamd-u senada bulundu ve Muhammed'e salavat getirdi ve iyilik sözü verip indi. Ebu'l Abbas Kufe valiliğine Davut b. Ali'yi atadı ki o Ebu'l Abbas'ın ilk atadığı vali idi. Kardeşi Ebu Cafer'i Horasan'a Ebu Müslim'e gönderdi biat almak için. O da otuz atlı ile Merv'e vardı. Ebu Müslüm onun gelişini hoş karşılamadı. Onunla yüz yüze de gelmedi. Onu yuhaladı ve Ebu'l-Abbas'a şikâyet etti. Ve ondan gelen kötülükleri bildirdi. Ebu'l-Abbas: "Bu işin hilesi nedir? Onun konumunu imam ve İbrahim'den öğrendim. O devlet sahibi ve devlet işleri ile uğraşıyordur." dedi.

Ebu Müslim Ebu'l Abbas'a gelerek ikram ve izamda bulundu. Ve Ebu Cafer hakkında hiç konuşmadı. Günlerin birinde yine onun yanına geldi ve Ebu Cafer'i onunla beraber oturduğunu gördü ve yak üstü Ebu'l-Abbas'a selam verdi ve dışarı çıktı. Ebu Cafer'e selam vermedi. Bunun üzerine Ebu'l-Abbas: "Mevlan Mevlan neden ona selam vermiyorsun?" dedi. Ebu Cafer'i kastederek. O da gördüm ama: "Gördüm ama o halifenin meclisinde kendişlerinden başka kimsenin sorunlarıyla ilgilenmiyor." dedi. Salih Mervan b. Muhammed'i öldürdüğünde kafasını Ebu'l Abbas'a gönderdi ve onun hazine ve mallarını aldı. Ebu Osman, Yezid b. Mervan ve

Al-i Mervan hanım ve kızlarını yakaladı. Kufe'ye varınca kadınlar serbest bırakılıp erkekler hapsedildi. Yine Abdullah b. Mervan'ı Mekke'de yakalayıp diğer yakınlarıyla birlikte hapsedti. Ebu'l-Abbas Davut b. Ali'yi Hicaz'a vali tayin etti. Davut Mekke'ye geldiğinde Mervan'ın görevlisi Velid İbn. Urve b. Atiyye el-Sa'di Mekke'de ikamet etmekteydi. Ve İnsanların Ebu'l-Abbas'a biat ettiklerinden habersizdi. Durumu öğrenince kaçtı. Davud geldi ve o meşhur konuşmasını yaparak Allah'ın kendilerini nelerde faziletli kıldığını söyledi ve kendilerine zulmedenlere zulmetti. Sonra da şöyle dedi: "Bizim isteklerimiz vardı sizden, sizin üzerinize düşen sorumluluklar vardı ve biz onların hepsinden vazgeçtik. Şimdi sizin kırmızınız da karanız da küçüğünüzde büyüğünüzde güven altındasınızdır. Yerine getirilmeyen sorumlukları bağışlıyoruz. Gördüğümüz zulmetleri hibe ediyoruz.

s.352

Şu evin Rabbine yemin ederim ki hiç kimseden intikam alma gibi bir derdimiz yoktur" diyerek elini Kâbe'ye vurdu. O esnada Sudeyf b. Meymun kalkarak şöyle dedi: "Emir Allah'ın islahına nail olmuştur! Beni sana yaklaştır." O da konuşmasına izin vererek "Gel!" dedi. O da minbere Davut'tan bir alt basamağa çıktı ve yüzünü insanlara çevirerek Allah'a hamt edip Muhammed'e salavat getirdi. Sonra şöyle dedi: "Dalalet sahipleri Resûlullah'ın mirasında başkaları onun akrabalarından daha evla mı sanıyorlar? Niçin ey insanlar? Sizler onun akrabalık bağı olan insanlardan daha mı faziletlisiniz? Onlar onun soy ortakları onun varisleri cahillerinizi aydınlatanlar kurulukta aç olanlarınızı doyuranlar ve sizi güven altına alanlar değiller mi?"

Abbas b. Abdulmuttalip gibisi görülmemiştir. Hakkı koruduğundan ümmet etrafında toplanmıştır. Resûlullah'ın babasından sonra babasıydı. Onu gözü gibi korumuştur. Onun hiçbir emrini reddetmemiştir ve ona hiç karşı gelmemiştir. Vallahi ey Kureyş topluluğu! Allah'ın sizin için seçtiğinden başka bir şey seçmediniz." dedi. Sonra indi, ardından Davut hutbesini tamamladı ve indi. Mevsim bittiğinde Davut Mekke'de yaşayan Emeviler'e karşı ordu gönderdi ve onlardan bazılarını öldürttü. Bazılarını demirlerle bağlayarak Taif'e gönderip orada öldürttü. Bazılarını da hapse koydu ve orada öldüler. Medine'ye geçip aynısını orada da yaptı. Medine'de sadece iki ay ikamet etti ve orada vefat etti.

Ebu'l-Abbas, Ebu Seleme el-Hallal hakkında bazı olumsuz şeyler duydu. Ne yapması gerektiği ve neden kendisine biatte geciktiğini ve devletin yönetiminin başkalarına verilmesini istediğini zikretti. Ebu Müslim Horasan'dan Ebu'l-Abbas'a

mektup göndererek Ebu Seleme'nin öldürülmesi gerektiğini ve onun hilekâr düşman ve pislik olduğunu söyledi.

Ebu'l-Abbas da ona: "Onu öldürecek kimseyi sen gönder. " diye mektup gönderdi. Ebu'l Abbas Ebu Seleme'nin öldürülmesi vahşetine veya o yönde bir uygulamaya kendi katlanmak istemedi.

Ebu Müslim de onu öldürmek için Murad b. Enes el-Dabi'yi gönderdi. O da gitti. Ebu'l Abbas'ın kapısında bekledi ki Ebu Seleme onun yanında gece sohbet ediyordu. Dışarı çıktığında Murad onun üstüne yürüdü ve boynunu vurdu.

s.353

Ebu Seleme Al-i Muhammed'e karşı emin olan Ebu Müslim'den Al-i Muhammed veziri emir Hafs b. Süleyman'a Ebu Seleme öldüğünde Süleyman b. Muhacir şöyle dedi: "Vezir ki Al-i Muhammed veziri helak olmuştur. Sana kin besleyen vezir idi." Ebu'l Abbas kardeşi Ebu Cafer'i Vasıt'a gönderdi. O zamanlar Hasan b. Kuhtuba, Yezid b. Ömer b. Hubeyre'yi kuşatmaktaydı. Ki bu da Ebu'l-Abbas'ın emriydi. On bir ay kuşatma altında kaldı ve beraberinde Mervan'ın bazı komutanları ve arkadaşları da bulunmaktaydı. Onlar arasında Kuhtuba'nın öldürdüğü Amir b. Dabara ve Nebate b. Hunzula bulunmaktaydı. Yezid kuşatmaya iki sene direnmiş ve yirmi bin savaşçının yemek ve ihtiyaçlarını karşılamıştı. Savaşın bitmesini istediklerinde elçiler göndererek güven istedi. İsteğine icabet edildi ve Ebu'l-Abbas onun isteğini yerine getirerek yazılı bir şekilde kabul etti ve mührünü bastı. Bunun üzerine İbn. Hubeyre çıkıp Ebu Cafer'e geldi biat ederek konumuna döndü. Ki her gün beraberinde bin atlı bin yaya bulunurdu. Ebu Cafer'in bazı arkadaşları bu konu ile ilgili kendisine şöyle dediler: "İbn. Hubeyre geldiğinde ordu onun karşısında zayıf düşüyor." Ebu Cafer görevlisi Ebu Gassan yoluyla ona bildirdi. Bunun üzerine Yezid beş yüz yaya ile gelmeye başladı. Buna rağmen görevli ona: "Sanki gövde gösterisi yaparmış gibi geliyorsun." dedi. Hal böyle olunca otuz atlı, otuz yaya ile gelmeye başladı. Ebu Cafer şöyle derdi: "Ebu Hubeyre'den daha iyi bir kimseyi görmedim. Yanıma geldiğinde bana "Nasılsın veya ne durumdasın be kişi?" derdi. Onunla konuştuğumuz sırada bana "Evet, babana kurban" derdi. Sonra sonra farkına varıp "Allah emiri ıslah etti! Yakın bir zaman öncesinde emirdim ve benle konuşan adama böyle derdim." diyerek eksikliğin görmezden gelinmesini beyan ederdi ve bir gün ona "Bana bir şeyler söyle." dedi. O da şöyle dedi: "Sana ne nasihat aşılayacağım? Allah'ın ahidinden dönülmez ve o ahid çözülmezdir. Sizin bu

emirliğiniz yenidir. Buna göre insanlara tatlı yönünü tattırın acı yönlerinden de uzak tutun.”

İbn. Hubeyre’ni Muhammed b. Abdullah b. Hasan’a biat edeceği, ona mal ve silah yardımında bulunacağı ve beraberinde iki bin savaşçının olduğu yönünde ona göndermiş olduğu yazılar bulundu. Bu mektuplar Ebu’l-Abbas’ın eline geçince Ebu’l-Abbas anlaşmayı bozdu ve kanını helal edecek işlerde bulundu.” dedi.

s.354

Ardından Ebu Cafer’e şu mektubu gönderdi: “Onun boynunu vur! Çünkü o ihanet etti. Anlaşmaya uymadı ve bu konuda yazıları çoğaldı.” Ebu Müslim de Horasan’dan onun öldürülmesini tahrik eden bir mektup gönderdi ve o yaşadıkça işlerin yolunda gitmeyeceğini ve onun yaşamaması gerekenlerden olduğunu söyledi. Ardından Ebu Cafer, Hasan b. Kuhtub’a el-Taiye: “Müminlerin emiri bu adamın öldürülmesini emret ve bu işi sen üstlen.” Hasan da “Eğer onu ben öldürürsem, benim ve onun aşireti arasında düşmanlık olur. Senin askerlerin arasında iki taraftan da olduğu için tereddüttesin. Sen Mudar oğullarından birini gönder de onu öldürsün.” dedi. Bunun üzerine Ebu Cafer Hazim b. Huzeyme el-Teymi’yi gönderdi. Bir grup insanla birlikte gitti ve onu Vait’ta köşkün önünde oturmakta olduğunu gördüler. O da gelenleri görünce “Allah’a yemin ederim ki bunların yüzünde gaddarlık görünüyor!” dedi. Yaklaştıklarında oğlu Davud onlara karşı durdu ve bazıları onu kılıçla vurdular. Sonra Yezid’i kılıçlarıyla öldürdüler. Ardından askerleri ve arkadaşlarının peşine düşüp hepsini öldürdüler.

Hal böyle olunca Buhara’da bulunan Şerik b. Şeyh el-Mehri şöyle dedi: “Biz kan dökmek için değil, haksızlık yapmak için değildi Al-i Muhammed’e biat etmemizin nedeni.” Bunun üzerine Ebu Müslim onu öldürmek için Ziyad b. Salih el-Huzai’yi gönderdi ve onu öldürttü. Ebu Muhammed Sifani de elinde bulunanlarla onlara karşı savaş açtı ki o Yezid b. Abdullah b. Yezid b. Muaviye b. Ebu Sufyan’dır. Muhammed b. Mesleme b. Abdulmelik’te Bahran’a gidip Ebu Cafer’in adamı olan Musa b. Kab’ı kuşattı. Mancınıkla vurdu ve kapılarını yaktı. O dönemlerde Ebu Cafer Cezire valisi idi. Bu olay sene 133’te meydana geldi. Sonra Muhammed b. Mesleye Muhammed el-Sifani’nin ve Ebu’l-Verd b. Kevser b. Zefer’in öldürüldüğü haberini aldı ve kuşatmayı bırakarak çekildi sonra ordusu parçalandı. Ardından Musa b. Ka’b onu takip etti ve onun arkadaşlarından bazıları öldürdü. İshak b. Müslim el-Akili Sümeysat’ta yedi ay Ebu Cafer’in kuşatması altında kaldı. Bazılarına göre Ebu Cafer değil onu Abdullah b. Ali kuşatmıştı. İshak

şöyle derdi: “Boynumda ona biatim vardı ve o biati bırakmam tâ ki sahibinin öldüğünü veya öldürüldüğünü duyana kadar.”

s.355

Ebu Cafer ona elçi göndererek Mervan’ın öldürüldüğünü söyledi. O da onun öldüğüne dair kesin bilgin olmalı, dedi. Ve öğrenince güven istedi. İsteğine icabet edilince Ebu Cafer’in yanında yer aldı. Ebu Cafer’in yanında büyük değere sahipti.

Abdullah b. Ali Filistin’e gitti. Nedeni ise açıklamış olduğumuz Mervan haberi idi. Filistin ve Ürdün arasında bulunan Futrus nehrine varınca Ümeyye oğullarını etrafına topladı sonra ödül ve mal vermek için gelmelerini emretti. İkinci günü oturdu ve yanına Ümeyye oğullarından seksen adam geldi. Adam başı onlardan iki adam öldüreceğini söyledi. Sonra Abdü adında biri kalktı şu kasideyi okudu: “Cennete çağırınlar Haşimiler değil mi? Ümeyye oğullarından cehennemin köpekleri değil mi?” o an Numan b. Yezid b. Abdul-Melik Abdullah b. Ali’nin yanında oturuyordu. Kalktı ve ona şöyle dedi: “Yalan söyledin Ey İbnî’i-Lehna!” Abdullah b. Ali de “Doğru söyledin Ey Ebu Muhammed!” dedi.” Sonra kalkıp Hüseyin ve ehli beytinin öldürülmesini anlattı ve onların başlarını vurdu. Ardından insanların enöte köşesinden biri kalkarak “Babanız Abdü’ş-Şems bizimde babamızdır. Biz uzak kimseler değiliz akrabamız. Aramızda sıkı bir yakınlık bağı vardır.” dedi. O da “Hey ha! Hüseyin’in öldürülmesi o sıkı bağı kesmiştir. Bu gün Hüseyin b. Ali’nin öldürüldüğü günün aynısıdır. Başka bir şey değildir.”

s.356

Abdullah b. Ali Ramazan ayı sene 132’de Şam’a geldi ve kuşatma altına aldı. İnsanlar Yahya b. Bahr’ı kendisine göndererek sığındılar ve güven istediler. O da isteklerini kabul ederek çıktı. İnsanlara güven altında olduklarına yönelik bir hutbe verdi. Sonra Yahya b. Bahr ona “Ey emir! Bize güven belgesi yaz.” dedi. O da yazmak için kâğıt ve kalem istedi. Bir an gözünü şehre çevirdi ve surlara karanlığın çöktüğünü gördü. Ardından şöyle dedi: “Ben buraya zorbalıkla girdim.” Yahya da “Yok Vallahi sen buraya gaddarlıkla girdin.” dedi. Abdullah şöyle cevap verdi: “Bize ehli beyte karşı olan sevgini bilmeseydim senin boynunu vururdum. Beni böyle mi karşıladın?” dedi. O da söylediklerinden dolayı pişman oldu. Ardından Abdullah çocuğun birini çağırarak “Al şu bayrağı onun evine yerleştir.” dedi. Ve Yahya b. Bahr’ın evine girenler güvendedir diye çağrıda bulundu. Ardından insanlar onun evine akın etmeye başladılar. Ve ne o an ne de ondan sonraki sürede kimse öldürülmedi. Birçok insan öldükten sonra birisi çıkıp şöyle bir nidada bulundu:

“Bütün insanlar güven altındadır. Anca şu beş kişi hariçtir: Velid b. Muaviye, Yezid b. Muaviye, Eban b. Abdül-Aziz, Salih b. Muhammed ve Muhammed b. Zekeriya”

Abdullah b. Ali caminin mescidine gelerek meşhur hutbesini okudu. Hutbede Emevioğullarının düşmanlığı ve zulmünü Allah’ın dinini oyuncak haline getirdiklerini, günah, zulüm ve haram olanları helalleştirdiklerini Muhammed’e ümmetine neler yaptıklarını hükümleri bozup hadlerini aştıklarını, çirkin işler yaptıklarını Allah’ında onlara hak kılıcını musallat ettiğini anlattı. Sonra indi. Denilenlere göre Ebu’l-Abbas ona “Ümeyye oğullarından intikamını al!” diye bir mektup gönderdi. O da yaptıklarını yaptı ve hiçbir Ümeyye oğlu bırakmamak üzere hepsini mezarlarından çıkarıp yaktı. Rasafa’ya vardığında Hişam b. Abdül-Melik’i bir mağarada vücuduma muhafaza eden su sürülmüş bir şekilde tahtının üzerinde buldu ve onu çıkarıp yüzünü üstüne vurdu sonra da ona yüz yirmi kamçı vurdu.

s.357

Vücudu darmadağın olunca toplandı. Sonra da ateşle yaktı. Orada Abdullah şöyle dedi: “Babam ki, yani Ali b. Abdullah bir gün namaz kılarken üzerinde kürk vardı. Ve o kürk bir anda düştü. O an belinde kamçı izleri gördüm. Namazdan feragat ettikten sonra ona: Ey babam! Fedan olayım bu da ne?” diye sordum. O da “O şaşı ki yani Hişam haksız yere bana altmış kamçı vurmıştı, ben de Allah’a ahdetmişim. Eğer ona karşı muzaffer olursam yemiş olduğum her kamçı karşılığında ona iki kamçı vuracağım.” dedi.

Habib b. Murre el-Meri Horan’da bulunuyordu. Abdullah b. Ali üzerine yürüdü, onu öldürdü ve topluluğunu parçaladı. Mervan’ın Afrika görevlisi Abdurrahman b. Habib el-Akabi idi. Sene 127’de oraya varmıştı ve Mervan öldürülene kadar orada kalmıştı. Afrikalılar Mervan’ın öldüğünü öğrenince bir grup yerli insan onun üzerine yürüdü. Aralarında Ukbe b. el-Velid el-Sadafi de bulunuyordu. Mervan’ın ölümünden sonra Ümeyye oğulları paramparça oldular. Afrika’da kalan Ümeyye oğulları Abdurrahman b. Habib ile bir olup Ebu’l-Abbas’ın arkadaşlarına karşı savaştılar. Abdurrahman kardeşi İlyas b. Habib’de Ebul Abbas’ın yanında yer alarak insanların biatini aldı ve kardeşine karşı durdu. Afrika’da bulunan Ümeyye oğullarını da hapsederek Ebul Abbas’a bunun haberini gönderdi. Musul’da Ehl-i Emevi görevlisine saldırıp onun mallarını soydular ve onu oradan uzaklaştırdılar. Ardından Ebul Abbas Musul’a kardeşi Yahya b. Muhammed b. Ali’yi vali tayin etti ve dört bin Horasanlıyı kendi birliklerine kattı. Sene 133’te oraya ayakbastı ve çok sayıda insanını öldürdü. Denilenlere göre: Cuma günüydü, on sekiz

bin Arap Hristiyan'ı katletti. Tâ ki hepsi bitene kadar. Akan kanlar Dicle Nehri'nin rengini değiştirdi. Ebu'l-Abbas Erminya'ya Muhammed b. Sülü vali tayin etti. O da büyük toplulukla oraya doğru yöneldi.

s.358

O bölgede Musafir b. Kesir'in hükmü geçiyordu ki Musafir Mervan valisi İşhak b. Müslim el-Akılı'nin halifesiydi. Muhammed b. Sul onunla savaştı ve onu öldürüp Erminya'yı hâkimiyeti altına aldı. Verd b. Safvan hâkimiyetinde olan Beylakanlılar Kilab kalesine çekilerek kalenin etrafına yol kesiciler yerleştirdiler. Bunun üzerine Muhammed b. Sul onların üzerine Salih b. Subeyh el-Kindi'yi gönderdi. Onları kuşatma altına alıp çok sayıda insanı öldürdü.

Ebul Abbas Musa b. Ka'b el-Teymi'yi Sind'e gönderdi ki orada Mansur b. Cumhur hüküm sürmekteydi. Musa yirmi bin savaşçıyla birlikte yola çıktı ve Kandabil'e vardı. Orada kısa bir süre ikamet ettikten sonra Mansur'un yandaşlarıyla mektuplaştı. Sonra Musa ilerledi Mansur'un yanına vardı. Bunun üzerine Mansur, Mefaze'ye kaçtı. Musa onu orada yakaladı ve öldürdü.

Ebul Abbas Hira'dan Enbar'a geçti ve orada bir şehir kurarak adını el-Haşimiye koydu. Sene 134 idi. Kurduğu şehre kendi ehli beyti ve komutanlarını yerleştirdi. Sonra toprak sahipleri topraklarının değeri karşılığını almadıkları için itiraz ettiler. Bunun üzerine Ebul Abbas oradaki ev ve toprak sahiplerine değer karşılığının verilmesini emretti sonra köşküne döndü.

Ebul Abbas kardeşi Ebu Cafer'i Cezire Musul, Suğur, Erminya ve Azerbaycan'a tayin etti. Sonra çıkıp Rakka'ya doğru yol aldı. Ve Fırat kenarına Rafika şehrini kurdu. Şehrin tasarımını Edhem b. Muhriz yaptı. Hasan b. Kuhtube el-Tai'yi Cezire'ye vali tayin etti. Erminya'ya Yezid b. Esid el-Selemi'yi tayin etti.

Süleyman b. Hiaşm b. Abdul-Melik Ebul Abbas ile barıştı ve iki oğluyla onun yanına gittiler. Ebul Abbas'da onlara ikramda bulundu ve onları koltuk ve kürsülerde oturdu.

s.359

Ebul Abbas akşamları oturur yakınlarını ve ileri gelenleri kabul ederdi. Bir gece Ebul Cuhem içeri girerek Ebul Abbas'a şöyle dedi: "Arabi'nin birisi geldi, devesini çökertti ve kapıya bağladı. Sonra bana gelerek Müminlerin emirinden girmem için bana izin iste." dedi. Ben de ona "Üzerindeki sefer elbiselerini indir sonra ondan izin alayım." dedim. O da şöyle cevap verdi: "Ebul Abbas'ın yüzünü görmeden elbisemi ve poşumu indirmemeye ahdedtim." dedi. Ebul Abbas da "Peki,

kim olduğunu söyledi mi sana?” dedi. Ebul Cuhem “Evet! Kulun Sudeyf olduğunu söyledi.” dedi. O da “Sudeyf mi? İzin ver gelsin.” dedi. Bunun üzerine Arabi içeriye girerek müminlerin emiriyle selamlaştı. Elleri ve ayaklarına kapandı. Sonra da şu şiirini okudu:

“Hükümdarlığın temelleri sabitleşti
 Abbas oğullarının behlulleriyle
 Ey her türlü kirden arıtılmışların emiri!
 Ey her yüksekten daha yüce olan sen Haşimilerin hidayetçisi ve Huda’sısın
 Umudunu kaybetmiş insanların kötülük görmüş
 Abdüş-Şemslilerin isteğiydin sen
 Ey halife dikili hurma ağaçlar kes ve gücünü göster
 O pislikleri Allah’ında alçalttığı gibi kılıçla alçalt
 Ben ve yakınlarıma kötülükler yaptılar.
 Onlar tahttayken sardıkları korku insanların kendilerine boynunu eğdirdi.
 Onlar size karşı keskin bıçaklardır. Hüseyin ve Zeyd’i hatırlayın.
 Mihras yanında öldürülen, Haran’da öldürülen unutuldu.”

Bu şiirden sonra Süleyman b. Hişam kalkarak şöyle dedi: “Ey müminlerin emiri! Senin bu kulun beni ve oğullarımı öldürmene tahrik ediyor. Vallahi bizi hileli bir şekilde öldüreceğini belirttin.” dedi.

s.360

Ebul Abbas “Öyle yapacak olsaydım beni bundan kimse men edemezdi. Senin kalbine öyle geldi ve sende hayır yoktur.” diyerek Ey Ebul Cuhem’e “Onu ve iki oğlunu çıkar, boyunlarını vurarak kafalarını bana getir!” dedi. O da verilen emri yerine getirdi.

Abdullah b. Hasan b. el-Hasan kardeşi Hasan b. el-Hasan ile birlikte Ebul Abbas’ın yanına geldiler. O da onlara ikramda bulundu. Sonra Muhammed b. Abdullah hakkında kötü şeyler duydu ve onu Abdullah b. el-Hasan’a anlattı o da “Ey müminlerin emiri! Muhammed hakkında kötülük düşünecek bir şey yok.” dedi. Ardından Abdullah b. Hasan’ın kardeşi Hasan b. Hasan şöyle söyledi: “Ey müminlerin emiri! Güven ve akraba diliyle mi yoksa kral ve halife heybeti sıfatıyla mı söylüyorsun?” Ebul Abbas: “Hayır akraba diliyle konuşuyorum.” dedi. O da “Ey müminlerin emiri eğer ki bu işi Allah Muhammed’e vermiş olsaydı sende yeryüzü ve gökler ehlini yanına alsan Muhammed’i bu işten uzaklaştırabilir misin?” dedi. Ebul

Abbas ‐Yok!‐ dedi. O da ‐Peki bu işi Muhammed’e vermemiş olsa ve Muhammed yeryüzü ve gökler ehliyle bir olsa sana zarar verebilir mi?‐ dedi. Ebul Abbas ‐Vallahi de yok.‐ dedi. Ebul Abbas Muhammed b. Abdullah’ın Medine’de harekete geçtiğini duydu ve Abdullah İbn. Hasan’a şöyle bir mektup gönderdi: ‐Ben onun yaşamasını istiyorum. O ise benim ölmemi ister ki sen de ondansın. Sen Haşimlerin başı ve hidayetçisisin.‐

Muhammed’in hareketi Ebul Abbas’ın halifeliğinde sönmüştü. Ondandan sonra da o konu ile ilgili hiçbir şey meydana gelmedi.

s.361

Ne zaman ki Ebul Abbas Muhammed hakkında bir şey duysa onu Abdullah’a söylerdi. O da şöyle derdi: ‐Ey müminlerin emiri senin gözün arkada kalmasın. Biz seninleyiz. O da sana güveniyorum ve Allah’a tevekkül ediyorum.‐ derdi. Ebul Abbas kerametli yumuşak huylu, akrabalık bağına sürdüren biriydi.

Muhammed b. Ali b. Süleyman el-Nevfeli dedesinin şöyle dediğini bana söyledi: ‐Bir grup Haşim oğullarıyla birlikte Ebul Abbas’ın yanına gittik. Bizi yanına yakın bir yerde oturttu ve şöyle dedi: Ey Haşim oğulları! Allah’a hamd edin ki beni size karşı cimri ve hasut yapmadı.‐

Sene 136 Ebu Müslim Horasan’dan gelmek için izin istedi. Ebul Abbas’ta izin verdi. Hac vakti gelince yine izin istedi. O da izin verdi ve beraberinde Ebu Cafer el-Mansur’da hac yaptı. Çıktıklarında Ebul Abbas’ın hastalığı şiddetlendi ve kendisine şöyle denildi: ‐Görevini Ebu Cafer’e devret.‐ Hacca vardıktan sonra hastalığından dolayı vefat etti.

Onun gece sohbetleri yapılan bir odası vardı. Yanında en çok Ebul Cuhem b. Atiyye el-Bahili bulunurdu. Sohbet odasına gelenlerden bazıları şu kişilerdir: Ebu Bekr el-Hezli, Halid b. Safvan, Abdullah b. Safvan, Abdullah b. Şebreme ve Ceble b. Abdurrahman el-Kindi, güvenlik görevlisi Abdü-Cebbar b. Abdurrahman b. Ebu Leyla ve İbnî Şebreme idiler.

Hastalığı şiddetlendiğinde iki heyet yanına geldi. Birisi Sind’den birisi de Afrika’dan idiler. Heyetlerin geldiği haberini alınca şöyle dedi: ‐Ben üç gün sonra ölmüş olacağım.‐ Bunun üzerine İsa b. Ali şöyle dedi: ‐Hayır Allah senin bekkanı uzatacaktır.‐ O da şöyle dedi: Kardeşim İbrahim bana şöyle demişti. Babamdan dedemden Ebu Haşim Abdullah b. Muhammed b. Ali b. Ebu Talip’ten dedesinden naklen şöyle demişti. ‐Bir gün içinde iki heyet gelecektir. Birisi Sind heyeti diğeri de Afrika ehlinin heyetidir ve o zaman üç gün sürmeden öleceğim ve yerime başkaları

gelecektir.” Sonra kalktı ve şöyle dedi: “Ben yanına gelene denk yerinden gitme.” Bende yerimden kıpırdamadım. Tâ ki müezzinler ikinci namazı vakti hilafeti teslim ettiler. Sonra bana elçisini göndererek insanlara namaz kıldırımamı istedi. Bende dediğini yaptım. Sonra müezzinler yatsı ezanını okuyunca elçisi bana gelerek insanlara yatsı namazını kıldırımamı emrettiğini söyledi.

s.362

Ben de verilen emri yerine getirdim. Gece vakti tekrar yerime dönünce elinde bir yazı ile bana geldi. O yazı şöyleydi: “Abdullah velisinden Al-i Resûlullah ve Evliya ve bütün Müslümanlara sonra şöyle dedi: “Ey amca! Eğer ölürsem beni elbisemle göm ve öldüğümü kimse duymasın. Ta ki o kitap insanlara okunana kadar. Okuduğunda anlaşmış olduğumuz kişiye biat edileceğini söyle eğer insanlar ona biat ederlerse benim işimle uğraş, hazırla ve namazımı kıldır ve beni göm.” Ben de “Ey müminlerin emiri! Hastalığın iyice şiddetlendi mi?” dedim. O da şöyle cevap verdi: “Resûlullah’ın haberinden daha güçlü bir hastalık var mıdır?” dedi. O gece yine hastalandı ve zilhicce ayından on iki gece geride kalmış Pazar günü vefat etti. Sene 136 idi. Otuz altı yaşındaydı. Denilenlere göre o yaşa varmamıştı. Sene 105’te doğmuştu. Yezid b. Abdül-Melik b. Mervan’ın dönemi idi. Namazını İsmail b. Ali kıldırdı. İsa b. Ali kıldırdı diyenlerde var. Enbar’daki köşküne defnedildi. Dört sene dokuz ay hüküm sürmüştü. Ardından balığ olmayan iki erkek bir de Reyta adında kız çocuğu bıraktı. Kendinin döneminde sene 132’de Davud b. Ali insanlara hac yaptırdı. 133’te Ziyad b. Ubeydullah el-Harisi sene 134’te İsa b. Musa ve sene 135’te Süleyman b. Ali insanlara hac görevlerini eda ettirdi. Kendi döneminde sene 133’te Rum Tağiye’si Konstantin ile savaştı. Malatya’ya gidip orayı kuşattı. Sonra barış anlaşması yapıldı. Oraya Musa b. Ka’b ordusuyla Suğur’a doğru yönlendirmesini söyledi. O da emri yerine getirmek üzereyken Ebul Abbas’ın ölüm haberini duydu ve orada durdu.

s.363

Ebul Abbas’ın dönemindeki fakihler şunlardı: Yahya b. Said el-Ensari, İbn. Ebu Tavale el-Ensari Musa b. Ukbe, Abdurrahman b. Harmele el-Eslemi, Ebu Hamza el-Semali, Zeyd b. Eslem, Ebu Hazim el-Kadı, Hişam b. Urve b. el-Zubeyr, Muhammed b..., b. Alkame, Musa b. Ubeyde el-Rebezi, İbnî Ebu Sa’saa, Rabia el-Rey, Abdullah b. Ömer, Hafs b. Asım b. Ömer b. el-Hattap, Muhammed b. İshak b. Yesar, Abdullah b. Tavus, Sadaka... Yesar, Hamid b. Kays el-Arac, Abdullah b.

Osman b. Huseym, Osman b. el-Esved, Abdul-Melik b. Umeyr el-Leys'i Ebu Sar el-Nisai, Mecalid b. Said b. el-Ecleh b. Abdullah el-Kindi, Mansur b. el-Mutemir el-Cuafi, Hasan b. Ömer el-Fukeymi, Muhammed b. Abdurrahman b. Ebu Leyla, el-Hasam b. Amara, Musir b. Kidam, Abdücebbar b. Abbas el-Hemadani, Zefr b. el-Huzeyl, İshak b. Süveyd el-Azri, Ebu Bekr b. Nisr b. Harb, Yunus b. Ubeyd, Hamid el-Tavil, Abdurrahman b. Amr el-Evzai, Selim el-Aftas ve Abdül-Kerim el-Hanefi.

s.364

3.68. EBU CAFER EL-MANSUR DÖNEMİ

Abdullah b. Muhammed b. Ali annesi Seleme el-Berberiyye'dir. Ebu'l-Abbas vefat ettiği gün kendisine biat edildi. Pazar günü Zilhicce ayından on iki gece geride kalmıştı. Acem aylarından Haziran sene 136 idi. O gün güneş seretanda bir derece on dakika idi. Ay ikizlerde yedi derece kırk beş dakika idi. Zuhal oğlakta on altı derece elli dakika geride idi. Müşteri koçta yedi derece yirmi dakika idi. Merih akrepte dokuz derece kırk dakika idi. Zühre boğa da on beş derece elli dakika idi. Utarit seretanda on bir derece idi. Ras seretan da bir derece elli dakika idi. Ebu Cafer Hacca gidiyordu. İsa b. Ali ve beraberinde bulunan Haşim oğulları Ebu Müslim Enbar komutanlar elini alarak kendisine biat ettiler. Ebu'l-Abbas'ın vefatından on beş gün sonra Mekke yolundalardı. Zekiyye denilen yerde Muhammed b. Hasıyn tarafından haberi aldı ve Safiyye denilen yerde kendisine biat edildi. Ebu'l-Abbas vefatından önce Abdullah b. Ali'yi Sâife'ye gazaya göndermiş ve yolu kesmesini emretmişti. İsa b. Ali ve yanında bulunan oğullar Abdullah b. Ali'ye haber vermek istemediler ve Ebu'l-Abbas'ın Ebu Cafer'e ahdedtiğini insanlarında ona biat edip etrafına toplandığı haberini Mısır'da bulunan Salih b. Ali'ye bildirdiler.

s.365

Abdullah bu haberi duydu. Denilenlere göre: İsa b. Ali Mansur'a biat etmesi için kendisine Ebu'l-Abbas'ın Hacı b. Ebu Gassan Yezid b. Ziyad'ı göndermiştir. Abdullah Rum topraklarına gitmek üzere yola çıkmıştı ve tekrar dönerek Kınnesrin askerleri toprağı Dülük'e geldi. Orada beraberinde bulunan Hamid b. Kuhtuba el-Ta'i ve komutanları toplayıp şöyle dedi: "Müminlerin emiri Ebu'l-Abbas'ın şöyle dediğimize şahit olmadınız mı? Benim veliahdım Mervan'a karşı savaşa gidendir." Bunun üzerine insanlar şahitlik ederek kendisine biat ettiler. Şam ehlinde çoğu kendisine biat ettiler. Sonra Abdullah İsa b. Ali ve diğerlerine mektup göndererek Ebu'l-Abbas'ın sözlerine dayanarak Şam ehli ve komutanları tarafından kendisine

daha önceden biat edildiğini bildirdi. Ardından Irak'a doğru yola çıktı. Harran'a varınca Harran valisi Musa İbn. Ka'b ile görüşerek ona Abbas'ın kendini veliaht kıldığını bildirdi. Kırk gün süren bir anlaşmazlık sonucu yönünü tekrar Irak'a çevirdi.

Ebu Cafer Muharrem ayında Kufe'ye gelerek Hira'ya indi ve insanlara Cuma namazını kıldırdı. Ardından Ebu'l-Abbas'ın şehri olan Enbar'a giderek şehrin çevresini ve Ebu'l-Abbas'ın hazinelerini kendi bünyesine aldı. Sonra Abdullah b. Ali'nin durumunu ve Irak'a yöneldiği haberini aldı ve Ebu Müslim'e şöyle dedi: "Abdullah b. Ali'nin hareketini durduracak sen veya benden başka kimse yoktur." Ebu Müslim bu duruma karşı gelerek şöyle dedi: "Ey müminlerin emiri, Abdullah Şam'da zayıftır. Horasan'ın ise musibeti büyük olur." diyerek evine çekildi ve ardından kâtibine şöyle dedi: "Nedir benim bu iki adamdan çektiğim." Devamında şöyle dedi: "Şu fikre ne diyorsun? Bu iki koçu bırakıp Horasan'a gideyim, hangisi galip gelip de bize yazı gönderirse biz de duyduk ve itaat ettik." diyelim. Kâtibi ise şöyle cevap verdi: "Maazallah Horasan ehli senin önce itaat edip sonra da vazgeçtiğini görürlerse seni öldürürler." Ebu Müslim "Dikkatini çekerim ki savaşta ölenler haricinde yüz bin kişinin kılıçla öldüğünü gördüm ve bu sayı az değildir." dedi. Kâtibi ise Ebu Cafer'in isteğine evet dedirene kadar ısrar etti. Bunun üzerine Ebu Müslim büyük bir ordu toplayarak Cezire'ye vardı.

s.366

Ve Abdullah b. Ali ile defalarca savaştı. Abdullah b. Ali'nin ordu komutanı Hamid b. Kuhtuba idi ve Abdullah'ın kendisini öldüreceği haberini aldı. Bunun üzerine hile yaparak Ebu Müslim'in yanına kaçtı. Bu olay ise Abdullah b. Ali'ye ağır geldi. El-Sindi b. Şahik şöyle dedi: "Abdül-Samed b. Ali'nin şöyle dediğini işittim. Abdullah b. Ali'nin yanında idim. Bir anda Hacibi içeri girdi ve şöyle dedi: Ebu Mücrim'in elçisi kapıdadır. O da "İzin ver gelsin." dedi. Çirkin yüzlü kötü vasıflı sıkı saçlı dili uzun göbekli bir adam selam vererek içeri girdi ve şöyle dedi: "Emir Ebu Müslim diyor ki: "Benim seninle savaşmak istemediğimi bildiğin halde neden benle savaşıyorsun?"

Ebu Müslim Abdullah b. Ali ile Nusaybin'de savaşarak onun ordusunu parçaladı. Abdullah ise kaçtı. Bunun üzerine Ebu Müslim ona kimse dokunmasın, diye emretti. Abdullah ise kaçarak Basra valisi olan kardeşi Süleyman b. Ali'nin yanına giderek orada gizlendi.

Ebu Cafer Ebu Müslim'in elinde bulunan hazine ve mallarını kayda almak için elçiler gönderdi. Bu elçiler arasında İshak b. Müslim el-Akili ve Yaktyn ve Muhammed b. Amr el-Nuseybi el-Tağlibi'de bulunuyordu. Ebu Müslim bu davranışa kızarak şöyle dedi: "Söz konusu kan olunca güvenmiyor mudur? Ve Yaktyn b. Musa'ya hakaret etti. Bunun üzerine Yaktyn hanımım boş olsun ki benim bu işle ilgim yoktur. Müminlerin emiri beni ancak fetihlerini kutlamak için gönderdi. Ebu Müslim İshak b. Müslim ve Muhammed b. Amr'a küfretti. Ta ki Ebu Cafer'e de küfrederek anasını da dile getirdi. O da "Vay İbn. Seleme" diyerek Ebu Cafer'e gidip başlarına geleni anlattılar. Bu davranış Ebu Cafer'in Ebu Müslim hakkındaki fikirlerine daha da güçlendirdi. Bunun üzerine Hişam b. Amr el-Akili'yi Ebu Müslim'in yerine tayin etti. Bunun üzerine Ebu Müslim Ebu Cafer'e kızıp Medain'e uğrayarak Horasan'a gitmek üzere yola çıktı. Ebu Cafer Rum'a inmişti ve aralarında iki fersah mesafe vardı.

s.367

Karşılaşmaksızın yönünü çevirerek Hilavan'ı geçti Ebu Cafer ise onun peşinden İsa b. Musa Cerir b. Abdullah el-Beceli ve bir grup Şia peşinden giderek ona yetişip şöyle dediler: "Durum zannettiğin dereceye varmadı." Bunun üzerine Ebu Müslim arkadaşı Malik b. Heysem ile istişarede bulunarak: "Nasıl görüyorsun?" dedi. O da şöyle cevap verdi: "Durma ve hemen Horasan'a git. Sonrada duyduk ve itaat ettik diye ona bir mektup gönder. Dediğimi yaparsan kötülükten uzak olursun aksi takdirde gözünü sana dikerse dünyada sonun gelmiş olur."

Ebu Cafer'in elçileri ısrar ederek onu fikrinden vazgeçirdiler. Ardından Ebu Müslim yönünü Irak'a çevirdi. Hilvan'a geçtikten sonra Malik b. Heysem'e dönerek "Ne düşünüyorsun?" diye tekrar sordu. O da "Düşüncemi AKâbe ötesinde bıraktım." dedi. Ebu Müslim: "Vallahi Rum topraklarından başka bir yerde ölmem." dedi. Sonra Ebu Cafer'in yanına vardı ve günlerce konuşup bir türlü anlaşamadılar. Sonra Ebu Cafer Osman b. Nehik ve beraberinde Şebib b. Vac ve Ebu Hanife'ye şöyle dedi: "Eğer sesim yükselir ve ellerimi birbirine vurursam onu öldürün." Ebu Müslim gelince ona şöyle dediler: "Müminlerin emiri şu anda meşguldür. O da sesini çıkarmayarak taşın üzerine oturdu. Sonra gelmesine izin verilince "Kılıcını bırak." dediler. Ebu Müslim de "Neden?" diye sordu. Onlar "Seni ilgilendirmez." diyerek ısrarla ondan kılıcını aldılar ve onu içeriye girdirdiler. İçeri girince evde sadece bir yastık vardı ve onun üzerine oturarak şöyle dedi: "Ey müminlerin emiri! Bana yapılan hiç kimseye yapılmamıştır. Üzerimden kılıcımı aldılar." dedi. O da "Hangi

pislik sana böyle yaptı?” diye sordu. Ebu Müslim: “Ey köle kadının oğlu sen büyük biri değilsin. Ama kibirleniyorsun, sen değil miydin bana mektup yazarken Ebu Cafer’den Ebu Müslim’e diyen? Sen değil miydin kendini Salit b. Abdullah oğullarıdanım diye dayatmaya çalışan? Sen değil miydin şöyle böyle yapan?” diyerek saydaştırdı. Bunun üzerine Ebu Cafer sesini yükselterek elleriyle alkışladı. Durum böyle olunca daha önceden anlaşmış olan grup kılıçlarını çekerek onu vurdular. Ebu Müslim: “Oh, kurtaran kimse yok mu? Yardım eden yok mu?” diye bağırmaya başladı.

s.368

Ancak onlar öldürene kadar vurdular. Ardından Ebu Cafer şöyle dedi: “Daha önceden su veriyor olduğun bardaktan şimdi sen de iç. Zehirden daha acı olan şey geçsin boğazından yalancısın Ey Ebu Mücrim!”

Sonra arkadaşlarını toplayarak üzerlerine dirhemler saçarak Ebu Müslim’in kafasını da üzerlerine attı. Bu olay Şaban ayı sene 137’de meydana gelmiştir. Bunun üzerine Ebu Müslim’in arkadaşları Horasan’a giderek Nisabur’da bulunan Sinbaz’e bu olayı anlattılar. Ebu Müslim’in öldürüldüğünü duyan Sinbaz ayaklanıp kanını istedi ve Horasan karıştı. Ayaklanmayı bastırmak üzere Ebu Cafer Cumhur b. Mirar’ı Sinbaz’a karşı gönderdi. B. Mirar Sinbaz ile karşılaşarak onu öldürdü. Ordusunu da bozguna uğrattı. Ebu Cafer Abdullah b. Ali’nin yanında gizlendiğini öğrenince Süleyman’ın yanına elçiler gönderdi. Süleyman önce haberin doğruluğunu inkâr etti. Sonra da itiraf ederek güvence istedi. Bunun üzerine İbnü’l-Mukaffa ona herhangi bir kötülük veya hile yapılmayacağına dair çok ağır şartlar içeren bir mektup yazdı. İbn. Muffa’nın Ebu Cafer adına yazdığı mektupta şu içerikler bulunuyordu. Eğer şartlara uymazsam Müslümanlardan almış olduğum biat geçersizdir. Ebu Cafer mektubun bu kısmına varınca durdu ve kim yazdı bunu diye sordu. Ve İbn. Mukaffa’nın yazdığı cevabını aldı. Bu da İbn. Mukaffa’nın öldürülme nedeni olmuştu. Süleyman b. Ali güvence sözü aldıktan sonra İsa b. Ali ile birlikte Abdullah b. Ali’yi Ebu Cafer’e getirdiler. Perşembe günü Zilhicce ayının bitimine on iki gece geride kala sene 137 idi. Ebu Cafer onu İsa b. Musa’nın yanında hapsederek İsa’yı sorumlu tuttu. Aradan bir süre geçtikten sonra Ebu Cafer Abdullah’ı sordu. İsa b. Musa “Abdullah öldü.” diye cevap verdi.

s.369

Bunun üzerine Ebu Cafer b. Ali’nin oğulları İsa, İsmail, Abdussamed ve bir grup Haşim oğullarını çağırarak onlara şöyle dedi: “Abdullah b. Ali’yi İsa b.

Musa'ya gönderip ona iyi bakmasını ve ikramda bulunmasını emretmişim. Şimdi ise Abdullah'ı sordum bana onun öldüğünü söyledi. Bende Abdullah'ın öldüğünü sizden ve benden gizlediğine inanmıyorum.” İnsanlar şöyle cevap verdiler: “Ey müminlerin emiri! Şüphesiz ki onu İsa öldürmüştür. Eğer Abdullah kendi eceliyle ölmüş olsaydı İsa sana da, bize de haberini verirdi.” Ardından insanlar toplanarak Abdullah'ın intikamını almaya hazırlandılar. Durumdan haberdar olan İsa “Akşam vakti gelirim.” dedi ve akşam olunca Abdullah b. Ali'yi de yanına alarak geldi ve şöyle dedi: “Başına bir şey gelmesin diye böyle demek zorunda kaldım. İşte onu sağ salim size teslim ediyorum.” Bunun üzerine Ebu Cafer şöyle dedi: “Hayır nasıl böyle bir tepki göstereceğiz diye böyle yaptın, eğer susmuş olsaydık söylemiş olduklarını yapacaktın.” Ardından Abdullah'a evinin yanına bir ev yaptırarak “Gözümün önünde bulunsun.” dedi. Sonra o evi su aldı ve altında kalarak öldü.

Ebu Cafer Mescid-i Haram'ı genişletmek için Ziyad b. Ubeydullah'a bir mektup göndererek mescidin darlığından şikâyetçilerdi. Mescidin yanına ev yapmış olanlar satmak istemeyerek karşı çıktılar. Ziyad bu durumu Ebu Cafer'e bildirdi. Ebu Cafer'de şu mektubu gönderdi. “Sor onlara, kendileri mi mescidi yanaş, yoksa mescit mi onlara mescidin avlusu olacaktır.” Sonra Ziyad'a mektup göndererek mescidin yanındaki evleri yıkmasını söyledi. Bunun üzerine insanları yaptıkları bir eve toplayarak mescidin bitişiğindeki evleri yıktılar. Bu işe sene 138'de başlayıp 140'da bitirdiler. Daha sonra Ebu Cafer Mune'de mescit-i Hayf'i yaptırdı ve sene 140'da Mescit-i Haram'da yapılan tadilatı görmek için hacca gitti ancak Muhammed b. Abdullah b. Hasan b. el-Hasan'ın ayaklandığı haberini aldı ve Medine'ye vardığında onun getirilmesini istedi. Ancak yakalayamadı.

s.370

Bunun üzerine Abdullah b. Hasan b. Hasan'ı ve ehinden bir grup insanı yakalayıp onları zincirlerle bağlayıp palansız develere bindirdi ve Abdullah'a şöyle dedi: “Bana oğlunun yerini bildir yoksa Vallahi seni öldürürüm.” Abdullah da şöyle cevap verdi: “Vallahi öyle bir sınandım ki Allah'ın İbrahim peygamberi sınamasından daha da şiddetlidir. Benim belam onun belasından daha büyüktür. Çünkü Allah azze ve celle ona oğlunu boğazlamasını emretti. Sen oğlumu öldürmek için benden onu yerini göstermemi istiyorsun ve onun öldürülmesi Allah'ı öfkelenendirir.” Ebu Cafer: “Ey köle kadının çocuğu!” Abdullah: nasıl böyle söylersin hangi Fatıma kölelik yapmıştır. Ey Selame'nin oğlu! Fatıma binti Hüseyin mi, yoksa Fatıma binti Resûlullah mı? Yoksa babamın nenesi Fatıma binti Esed b. Haşim mi,

yoksa nenemin nenesi Fatıma binti Amr b. Aziz b. İmran b. Mahzum mu? Ebu Cafer hiçbirisi de diyerek onları da beraberinde götürdü. Önce Beyt-i Makdis'e ardından Cezire'ye vararak Rakka'ya indi. Manur b. Cauna oraya saldırmış ve esir düşmüştü. Onu getirterek boynunu vurdu. Sonra da Hira'ya giderek Abdullah b. Hasan b. Hasan ve ehli beytini hapsetti ve ölene kadar hapiste kaldılar.

Denilenlere göre duvarlara çakılı bir halde bulundular. Ebu Amr b. Abdurrahman b. el-Seken Abdullah oğullarından bir adamdan duyduklarını bana şöyle anlattı: “ Muhammed b. Abdullah babası Abdullah b. Hasan b. Hasan'ın hapiste şiddet gördüğünü duyunca babasına bir mektup göndererek teslim olacağını söyledi.” Babası da ona şöyle cevap gönderdi: Ey oğul! Senin ortaya çıkman seni öldürür, beni ise yaşatmaz. Allah bir kapı açana kadar olduğun yerde kal.

Ebu Cafer Ebu'l-Abbas'ın döneminde yapımına başlanmış olan Rafika şehrinin yapımını devam ettirdi ancak içine girmeyeceğini söyledi. Bunun üzerine kendisine şöyle dediler: “Neden ey müminlerin emiri?” Ebu Cafer: Babam Rasafa'ya Hişam'ın yanına gitmişti ve ondan kötülük görmüştü. Ben ve kardeşimde onunla beraberdik ve dönerken bu mevkiye vardığımızda bize şöyle dedi: “İkinizden biriniz bu mevkiye bir şehir kuracaksınız.” Ben de “Peki, daha sonra?” dedim. Babam “Şehre girmeyeceksiniz ama oğlunuz inecektir. Ben inmeyeceğimi biliyorum ancak oğlum Muhammed inecektir. Yani Mehdi.”

s.371

Ebu Cafer Horasan valiliğine atandı, güvenlik içinde kardeşi Ömer b. Abdullah'ı atadı. Bir süre sonra Abdü-Cebbar Müğire b. Süleyman ve Meşaci b. Harisi öldürdü ve Haşim oğulları çizgisinden çıkarak çok sayıda Şia öldürdü ve ölümlerin üzerinde temsil yaptı. Bunun üzerine Ebu Cafer onu görevinden alıkoyarak onu öldüreceğine yemin etti ve ona karşı Mehdi'yi gönderdi. Ardından Horasan'a Esid b. Abdullah el-Huzai'yi atayarak beraberinde ordu gönderdi. Esid ile Abdü-Cebbar Merv'de karşılaştılar ve bu karşılaşma Abdü-Cebbar'ın ordusu hezimete uğradı kendisi de kaçtı. Esid onu yakalayıp esir aldı ve Ebu Cafer'e gönderdi. Onu getirdiklerinde Ebu Cafer Bağdat'ta İbn. Hubeyre'nin köşkündeydi. Abdü-Cebbar ona şöyle dedi: “Ey müminlerin emiri! İyi bir ölüm olsun. Ebu Cafer: Ey köle kadının oğlu dediğini arkada bıraktın diyerek boynunu vurdu ve onu çarpiha çekti. Günlerce çarpihta kaldıktan sonra kardeşi Ubeydullah b. Abdurrahman bir gece gidip onu indirdi ve gömdü. Bunu duyan Ebu Cafer gidin ve onu yakın diyor. Ebu Cafer Ermenistan'a Yezid b. Esid el-Selemi'yi atadı Azerbaycan'a Yezid İbn. Hatim

el- Mihbeli'yi atadı ve Yemaniye'yi Basra'dan Azerbaycan'a gönderdi ki naklettiği onlardı. Ruvvad b. el-Müsenna el-Ezdi'yi Tebriz'e nakletti. Mur b. Ali el-Tai'yi... el-Hemdani Miyanic Yemen kabilelerini parçaladı Azerbaycan'da Nizalardan sadece şu iki kişi kaldı onlar Safer b. Leys el-Atebi ve amcası oğlu Buays b. Halbes'tir Hazarlar Ermenistan'a ve Yezid b. Esid el-Selemi'ye saldırdılar. Bunun üzerine Yezid ,Ebu Cafer'e bir mektup göndererek Hazar kralı Tarhan'ın büyük bir ordu ile geldiğini ve bu nedenle valinin kaçtığını bildirdi. Bunun üzerine Ebu Cafer Cibril b. Yahya el-Beceli komutasında Şam, Cezire ve Musul ehlinden oluşan bir ordu göndererek Hazarlarla savaştılar ve bu karşılaşmanın sonucunda çok sayıda Müslüman öldürüldü ve Cibril b. Yezid b. Esid kaçtı. Bu durumu ve Hazarlar'ın İslam beldelerine girdiklerini öğrenen Ebu Cafer her beldeden binlerce tutukluyu toplayarak ve beraberlerinde işçi ve inşaatçı gönderip Kamah, Muhammediyye, Babvak ve çok sayıda şehirler inşa ederek Müslümanlara sığınak yerleri yaptı.

s.372

Daha sonra Ermenistan'da Sanariyeler harekete geçtiler. Ebu Cafer hareketi bastırmak için Hasan b. Kuhtuba'yı Ermenistan'a göndererek nelerin olduğunu ve sayılarının çok olduğunu bildirdi. Bunun üzerine Ebu Cafer destek olarak Amr b. İsmail komutasında yirmi bin asker gönderdi. Amır Sanaryeliler ile günlerce savaştıktan sonra onlara galip geldi ve bir günde on altı bin insan öldürdü. Ardından Tiflis'e giderek esirleri öldürdü ve nerede Sanariyeli kimse varsa onları yakalayıp getirmek için askerler gönderdi. Sonra da Ermenistan'a Azerbaycan'a Mevla'sı Vadih'i vali tayin etti.

Tabaristan ehli ayaklanıp büyük bir ordu ile saldırıya geçtiler. Bunun üzerine Mehdi Hazizim b. Huzeyme el-Teymi ve Ravh b. Hatim el-Muhallebi'yi gönderdi ve onları hezimete uğrattı. Tabaristan sene 142'de fethedildi. İşte bu sene Ebu Cafer hacca gitmek üzere Basra'ya gitti. Cisir-i Kebir'e vardığında Yemen ehlinin ayaklandığını ve Yemen valisi Uyeyne b. Musa İbn. Ka'b isyan ettiği haberini aldı. Bunun üzerine Ma'n b. Zaide el-Şibani'yi Yemen'e gönderdi. Amr b. Hafs b. Osman b. Ebu Safra'yi Sind'e gönderdi. Sonra Basra'dan tekrar dönerek haccını yapmadı.

Ma'n b. Zaide Yemen'e varınca orada bulunanları acımasızca öldürdü ve orada dokuz sene kaldı.

Musa b. Ka'b el-Teymi Sind'den gittiğinde yerine oğlu Uyeyne b. Musa'yı tayin etti ancak Rabia ve Yemenliler Uyeyne'ye karşı gelince Uyeyne onların hepsini

öldürdü. Bunun üzerine Ebu Cafer, Ömer b. Hafs Hezarmerd'i Sind'e gönderdi ancak Uyeyne onun girmesine izin vermedi.

s.373

Bunun üzerine Ömer b. Hafs onunla savaştı. Uyeyne sulh istedi, Ömer de onun bu isteğini kabul etti ve onu elçilerle beraber Mansur'a gönderdi. Kendisi de Mansur şehrinde kaldı. Uyeyne elçiler eşliğinde yarı yola varınca ellerinden kaçmayı becerdi ve Sicistan'a gitmek üzere Rahac'a yaklaştığında Yemaniler kendisini öldürüp kafasını Mansur'a gönderdiler. Ömer b. Hafs Sind'de iki sene kaldıktan sonra Ebu Cafer onu azledip yerine Hişam b. Amr el-Tağlibi'yi tayin etti. Ömer Mansura şehrine gidip orada ikamet etti. Ardından Hindistan'a doğru bir ordu gönderdi. Ve o ordu çok sayıda ganimet elde etti. Sonra Hişam'a şöyle dediler: "Mansura şehri küçük bir şehirdir ancak Miltan şehri büyüktür." Bunun üzerine Hişam Mansura'ya kardeşi Bestam b. Amr'ı kendi yerine bırakıp Miltan'a doğru yol aldı ve oraya yaklaşınca Miltan hâkimiyle karşı karşıya geldiler. Büyük bir çarpışma sonucunda Miltan hâkimi hezimete uğradı. Ardından Hişam şehre girerek çok sayıda esir elde etti. Sonra gemiler yapıp Sind Nehri üzerinden Kandahar'a geçti ve yine esirler elde edip putları kırıp yerine mescit inşa etti. Ardından Mansur'un yanına çıktı. Daha önce Sind'den hiç kimse Mansur'un yanına çıkmamıştı. Irak'ta kısa bir süre kaldıktan sonra vefat etti. Ve Mansur onun yerine Ma'bed b. Halil el-Teymi'yi tayin etti.

Ebu Cafer sene 144'te Bağdat'a vardı ve şöyle dedi: "Bir şehir kurmak için bu mevkiden daha uygun bir mevkiye rastlamadım." Dicle ve Fırat arasında Şeria Basra Eble Fars ve çevreleri Musul, Cezire, Şam, Mısır, Mağrib, Medrece-i Cebel ve Horasan arasında ardından Dicle'nin batısına dört kapısı olan bir şehir kurdu ve şehrin adını Ebu Cafer şehri koydu. Kapıların birine Horasan adını verdi, birine Basra kapısı adını verdi, birine Kufe kapısı adını verdi, birine de Şam kapısı adını verdi. Her kapıda meclisler ve at konakları yaptı. Şehrin alt taraflarına yetmiş zer kalınlığında surlar yaptı.

s.374

Ve bununla beraber Bağdat şehrini de surlarla çevreledi ve mühendisler, işçiler, inşaatçılar getirerek şehri inşa etti. Muvali ve komutanlarını şehrin içine yerleştirdi. Oğlu Mehdi sene 144'te Horasan'dan Irak'a gitmek üzere yola çıktı. Ebu Cafer'de onu karşılamak için Nihavend'e gitti. Ardından Mehdi Kufe'ye vardı. Hire indi ve Mansur'un yaptırdığı şehre Haşimiyye adını verdi. Mansur Muhammed b.

Abdullah b. Hasan b. Hasan Medine’de ayaklandığını duydu ve hacca gideceken Rebeze’ye uğradı ve içlerinden Muhammed b. Abdullah b. Amr b. Osman’ın da bulunduğu bir alevi cemaate gelip Muhammed b. Abdullah b. Hasan b. Hasan’ı sordu. Onlar da şöyle cevap verdiler: “Ne onun yeri hakkında ne de kendisi hakkında herhangi bir haberimiz yoktur.” Bunun üzerine Ebu Cafer Muhammed b. Abdullah b. Amr b. Osman’a şöyle dedi: “Sana faydalar sağladım. Ehli beytinin yanlışlıklarının hesabını senden sormadım. Şimdi sen düşmanımı benden mi saklıyorsun?” Ardından onu cezalandırarak eşeğe bindirip Rebeze’yi dolaştırdı ve yine o kavmini de aynı şekilde palansız eşeklere bindirerek aynı şekilde cezalandırdı. Sonra Ebu Cafer haccından dönerek Bağdat’a geldi ve yaptırmış olduğu şehre indi. Sene 145 idi. Pazarlar şehir içindeydi. Ve pazarları şehir dışına kurdurdu. Ebu Cafer birkaç gün kaldıktan sonra Muhammed b. Abdullah b. Hasan b. Hasan’ın meydana çıkıp davasını izhar ettiği haberini aldı ve tekrar Kufe’ye dönerek Kufe Bağdat arasındaki İbn. Hubeyre köşkünde günlerce ikamet etti ve Medine’ye Riyah b. Osman b. Hayyan el-Meri’yi tayin etti ve şöyle dedi: “Onlar için senden başkasını bulamadım ve onlar için senden başkasını tanımıyorum.” Riyah Medine’ye varınca minbere çıkarak şu meşhur hutbesini okudu:

s.375

“Ey Medine ehli, ben Efa İbn. Efa İbn. Osman İbn. Hayyan’ım. Yeşilliklerinizi çöle çeviren ve adamlarınızı yok eden Müslim b. Ukbe’nin amcası oğluyum. Vallahi ürüyen hiçbir köpek bırakmayacağım.” Bunun üzerine bir grup karşı gelerek şöyle dediler: “Ey Meclüd’ün oğlu! Bizden uzak ol yoksa biz seni uzaklaştırırız.” Hal böyle olunca İbn. Efa Ebu Cafer’e bir mektup göndererek Medine ehlini itaatinin eksik olduğunu bildirdi. Bunun üzerine Ebu Cafer Riyah’a elçi ile mektup göndererek Medine ehline okumasını emretti ve mektubun içeriği şöyle idi: “Ey Medine ehli! Valiniz sözünüzde durmadığınızı ve biat etmeye kötü gözle baktığınızı bildirdi. Müminlerin emiri yemin ediyor ki eğer böyle davranmaya devam ederseniz size vermiş olduğum güveni korkularla değiştirim. Sizi karadan denizden mahkûm eder size karşı katı yürekli merhametsiz adamlar gönderirim. Yapacaklarını yaparlar vesselam.” Riyah minbere çıkarak mektubu okumaya başladı ve “Sözünüzde durmadınız!” cümlesine varınca her yandan “Ey Meclud-i Haddeyn oğlu yalan söyledin.” Sesleri geldi ve onu taşıdılar. Bunun üzerine bırakıp Mervan’ın evine girdi ardından yanına Eyyüb b. Seleme b. Abdullah b. Velid el-Mahzumi gelerek kendisine şöyle dedi: “Allah emiri ıslah eylesin! Sana böyle yapılır mı?

Onların ellerini kes sırtlarını kırbaçla!” Orada bulunan bazı Haşimoğulları da kendisine şöyle dediler: “Bunu görmedik ancak insanlara Medine ehlinde olan kimseyi gönder ve Mansur’un mektubunu o kişi okusun.” O da insanları toplayıp kendisi okuyunca Hafs b. Ömer b. Abdullah b. Avf el-Zehri ve Ebu Ubeyde b. Abdurrahman b. El- Ezher her biri bir taraftan üzerine yürüyerek Riyah’a: “Vallahi yalan söylüyorsun emretmedin ki isyan edelim ve çağrıda bulunmadın ki sana icabet edelim.” diyerek elçiye şöyle dediler: “Söyleyeceklerimizi müminlerin emirine iletir misin?” Elçi de “Ben ancak bunun için geldim.” dedi ve onlarda şöyle dediler: “Ona da ki, Medine ve ehlinin güvenini korkuya çevireceğini söylüyorsun. Kuşkusuz ki Allah bize başka bir şey vaat etti. Allah azze ve celle şöyle dedi: Korkularını mutlaka güvene çevireceğini vaat etti. Bana kul olurlar, hiçbir şeyle bana şirk koşmazlar. Biz de hiçbir şeyle ona şirk koşmuyoruz.

s.376

Sene 145’in Recep ayında Muhammed b. Abdullah b. Hasan b. Hasan Medine’de izhar etti ve çok sayıda etrafında toplandı ve şehirlerden mektuplar ve heyetler geldi. Riyah b. Osman el-Meri Ebu Cafer’in valisini demirlerle bağlayarak onu hapsedti. İbrahim b. Abdullah b. Hasan b. Hasan Basra’ya giderek taraftar edindi ve orada gizlenerek insanlara mektup göndererek kendisine itaat etmeleri için çağrıda bulundu. Bu haberi Ebu Cafer duyunca Medine’ye çıkmak istedi ancak Irak’ta İbrahim’in haberini alınca gitmekten korktu ve Medine’ye İsa b. Musa el- Haşimi ve beraberinde Hamid b. Kuhtuba el-Tai’yi büyük bir ordu ile gönderdi. Orada Muhammed ve arkadaşlarıyla karşılaşarak Ramazan ayında savaştılar ve bu karşılaşmada Riyah b. Osman öldürüldü. Esmâ binti Abdullah b. Ubeydullah b. Abbas Medine’de idi ve Muhammed b. Abdullah’a düşman idi. Bir parça siyah bezi çubuğa bağlayarak mescidin minaresine dikmek üzere kendi adamlarının biriyle gönderdi. İnsanlar siyah bayrağı görünce kaçtılar Muhammed ise ölene kadar savaştı.

Muhammed b. Abdullah b. Hasan öldürülünce İsa b. Musa Kesir b. Hasiyn el-Abdi’yi Medine’ye gönderdi. O da Medine’ye gelerek Muhammed’in arkadaşlarını yakalayıp öldürdü. Ardından da Irak’a doğru yola çıktı. İbrahim b. Abdullah Kufe’ye gitmek istemişti ki Kufeliler’in kendisiyle beraber olup Ebu Cafer’e karşı duracaklarından şüphe etmiyordu ve Kufe’ye varınca kendisine yardım edecek kimseyi göremedi. Bu haberi duyan Ebu Cafer her yere gözlemci ve takipçiler yerleştirdi. İbrahim şehirden çıkmak istedi. Ancak çıkamayınca hata yaptığının farkına vardı ve hileye başvurdu. İbrahim ile beraber Sufyan b. Yezid el-

Ami adında bir adam bulunuyordu. O adam Ebu Cafer'in yanına giderek "Ey Müminlerin emiri! Bana güvence sözü ver, sana İbrahim'in yerini söyleyeyim." dedi. Ebu Cafer: "Sen güvendesin, o nerededir?" dedi. O da: "Basra valisine bir mektup yaz ve güvendiğin bir kimseyi ve posta bineğini benle beraber gönder. Onun yerini göstereyim." dedi.

s.377

Bunun üzerine Ebu Cafer onunla beraber Ebu Suveyd'i gönderdi. Yola çıktı ve yanlarında yün cübbeli, boynunda yemek bulunan sofraya taşıyan bir çocuk bulunuyordu. Bu üç kişi posta arabasına bindiler ve Basra'ya vardıklarında Sufyan Ebu Süveyd'e şöyle dedi: "Beni burada bekle ki o adam hakkında haber alayım!" Gitti ve geri dönmedi. Yanında bulunan yün cübbeli çocuk ise İbrahim b. Abdullah b. Han b. Hasan idi. Gecikince Ebu Süveyd o bölgenin valisi Sufyan b. Muaviye b. Yezid b. Muhalleb'in yanına gitti ve ona şöyle dedi: "O adam nerede?" O da "Bilmiyorum" dedi. Hal böyle olunca bunun bir hile olduğunu ve o adam İbrahim'in kendisi olduğunu anladı ve durumu bildirmek üzere Ebu Cafer'e bir mektup gönderdi. İbrahim b. Abdullah b. Hasan b. Hasan b. Ali b. Ebu Talip Basra'dan meydana çıktı ve Basralılar kendisine itaat ettiler. O gün Ramazan ayı idi. İmareti ele geçirmek isteyince Emir Sufyan b. Muaviye el-Muhallebi köşküne sığındı ve barış istedi. Bunun üzerine İbrahim ona güven sözü verdi ardından Sufyan dışarı çıktı ve şehri teslim etti. Böylece İbrahim beytülmal ve diğer şeylere hâkim oldu. Şehirde Süleyman b. Ali'nin iki oğlu Cafer ve Muhammed'de bulunuyorlardı. Oradan çıkarak Meysan'a gittiler ve orada gizlendiler. İbrahim b. Abdullah Ahvaz'a Muğir'e b. Feze el-Sa'di'yi göndererek şehrin valisi Muhammed b. Hasiyn'ı oradan çıkardı ve şehri hâkimiyeti altına aldı. Yakub b. Fadl b. Abdurrahman b. Abbas b. Rabi'a b. Haris b. Abdul-Muttalib'i Faris'e gönderdi ve oraya girerek İsmail b. Ali'yi şehirden çıkardı. Harun İbn. Sa'd el-Aceli'yi Vasıt'a göndererek o bölgeyi ele geçirdi. Bered b. Lebid el-Yeşkuri'yi Kesker'e göndererek oraya hâkim oldu.

İbrahim kendi yerine Numeyle b. Murra el-Es'adi'yi vekil tayin edip Basra'dan çıktı. Zilkade ayının ilkiydi. Kesker üzerinden Mansur'a gitmek üzere yola çıktı. Ebu Cafer İsa b. Musa'ya bir mektup göndererek hemen gelmesini emretmişti. Yanına varınca ona şöyle dedi: "Ey Ebu Musa! Fetihden sen Süleyman'ın oğulları Cafer ve Muhammed'den daha evlâsın git ve Allah zaferi senin elinle tamamla." "

s.378

O da Ebu Cafer'in yandaşları ve on sekiz bin askerle yola çıktı ve Süleyman'ın oğulları Cafer ve Muhammed'e kendisiyle beraber durmaları için bir mektup gönderdi. İbrahim Bahamra denilen köye vardı. İsa b. Musa Seha denilen köye vardı. Hamid b. Kuhtuba el-Taid'e savaşmak için geldi ve bu savaş en şiddetli savaş idi ve İbrahim'in lehine görünüyordu. İnsanlar İbrahim galip geldi ve savaşı kazandı sandılar. Sonra Selem b. Kuteybe el-Bahili Behil yönünden İbrahim'in arkadaşlarına saldırdı. Onlarda tuzağa düşürüldüklerini sanarak kaçtılar. İbrahim de Zeydlilerden dört yüz kişiyle beraber şiddetli bir savaş yaptı. İbrahim kardeşi Muhammed için çağrı yapıyordu. Muhammed öldürülünce kendi nefsi için çağrıda bulundu.

Kahtaniyyeli bir adamdan duyduğuma göre şöyle dedi: "İbrahim İsa ile savaşırken onu saldırgan bir katır üzerinde gördüm Südeyf b. Meymun'da katırın yularından tutmuş şöyle diyor: "Ebu İshak yolu tut. Ömür uzundu İbrahim izhar etti." Ta ki arka arkaya hezimete uğradı Bağdat'a varana kadar yoluna devam etti. Ebu Cafer askerlerini Bağdat'a çağırdı çünkü İbrahim galip idi. Hatta Kufe'ye gireceğine inanıyordu.

Ebu Cafer o dönemlerde geceleri yatmazdı ve Fatıma binti Muhammed el-Taliha ve Halid b. Esid oğullarından Ümmü Kerim binti Abdullah'ı Kufe'ye gönderdi. İbrahim arkadaşları kaçınca kalan dört yüz kişiyle birlikte öldürülene kadar çok şiddetli bir savaş yaptı. Kafası Kufe'ye Ebu Cafer'e gönderildi.

s.379

Ebu Cafer İbrahim'in kafasını eline aldı ve insanların gelip görmelerine izin verdi. Tâ ki Cafer b. Hanzala el-Behrani içeri girdi ve şöyle dedi: "Ey müminlerin emiri! Allah ecrini artırsın ve amcanın oğlu senin hakkına tecavüz ettiği için Allah onu bağışlasın." Ebu Cafer bu sözden hoşlandı ve şöyle dedi: "Ebu Halid! Merhaba, hoş geldin."Böylece insanlar o sözün kendisini hoşlandığını anladılar ve onun dediği gibi dediler. Ebu el-Hasan b. Zeyd geldi ve Ebu Cafer ona kafayı arzedince Hasan'ın rengi attı ve yüz ifadesi değişti ardından şöyle dedi. "Ey müminlerin emiri! Vallahi onu oruçlu ve namazındayken öldürdün. Onun vebaline girmeni istemezdim." Bunun üzerine Ebu Cafer yakınlarından biri ortaya atılarak şöyle dedi: "Onun öldürülmesi nedeniyle sanki müminlerin emirini mi kınıyorsun?" O da şöyle cevap verdi: "Sanki ona yalan söylememi istedin Allah'a vardığı halde?"

Ebu Cafer, İbrahim'in öldürülmesinden üç ay sonra şehri terk ederek Bağdat'a gitti. Rebiülevvel ayı sene 146 idi. Acem aylarından Temmuz idi. Ebu

Cafer Mehdi'yi Horasan'a vali tayin etti. Horasan komutanları Ebu Cafer'e gelerek Mehdi'nin iyi ahlaklı olduğunu söyleyip onu övdüler ve kendisinden sonra veliahtlığa onun geçmesini söylediler. Bunun üzerine Ebu Cafer İsa b. Musa'ya bir mektup göndererek Horasan ehlinin ne düşündüklerini bildirdi. İsa b. Musa şöyle dedi: "Ebu Cafer'den sonra veliaht onundur." Ebu Cafer'in mektubu geldiğinde Horasan komutanları ve ehlinin bir araya gelerek veliahtlığın kendisinden sonra Mehdi'ye verilmesi istediklerini bildirerek İsa'ya ondan daha önce gelmesini ima etti. İsa Bağdat'a geldi ve gün be gün askerler kendisine saldırmaya başladı. Ta ki kapısına kadar geldiler ve kendi nefesine korktu. Bunu görünce rıza gösterdi ve teslim etti. Bunun üzerine Mansur veliahtlığın oğlu Mehdi'ye geçmesini belirtti ve sene 147 idi.

s.380

Biat etmeyen kimse kalmadı. Mehdi'den sonra veliahtlığın İsa'ya geçeceğini söyledi. Mehdi Horasan'da iken babasından kendisine biat mektupları geldi. Kendisiyle beraber bulunan Horasan komutanları ve ehli hepsi biat ettiler. Bazgıs hariç o da peygamberlik iddiasında bulundu. Ve çok sayıda taraftarı oldu. Bunun üzerine Mehdi onun üzerine Hazim b. Huzeyme el-Teymi'yi gönderdi. Hazim onunla savaşarak onun ordusunu dağıttı ve onu esir alarak Bağdat'a Ebu Cafer'e gönderdi. O da onu öldürdü. İşte gezegenlerin dönüşü bu senede idi.

s.381

3.69. EBU ABDULLAH CAFER B. MUHAMMED'İN VEFATI VE ADABI

Ebu Abdullah Cafer b. Muhammed b. Ali b. Hüseyin b. Ebu Talib annesi Ümmü Ferme binti Kasım b. Muhammed b. Ebu Bekir'dir. Sene 148'de Medine'de vefat etti. Altmışaltı sene yaşadı. İnsanların en faziletlisi ve Allah'ın dininin en bilgilisi idi. Ondandır rivayet ettiklerinde şöyle derlerdi: "Âlimden şöyle işittik." Sufyan şöyle dedi: "Cafer'in şöyle dediğini işittim: Şüphe anında durmak tehlikeye girmekten daha hayırlıdır. Rivayet etmediğimiz bir hadisi terk etmek emin olmadığın bir hadisi rivayet etmekten daha faziletlidir. Her hak hakikat üzeredir ve her doğrudu üzerinde aydınlık vardır. Allah'ın kitabına uygun olan ne varsa alın ve uygun olmayan ne varsa bırakın."

Ebu Cafer şöyle dedi: "Şu üç kişiye merhamet etmek gerekir: Fakir düşen zengine, zillete uğrayan toplum saygısına ve cahillere oyuncak olan âlime."

Devamında şöyle dedi: “Allah masiyet zilletinden takva izzetine çıkardığı kimseyi malsız bile zengin eder ve aşiretsiz aziz kılar. Allah’tan korkan kimseyi de her şeyi ondan korkutur. Allah’ın verdiği iyi rızka rıza gösterene Allah iyi işler nasip eder. Helal rızık talebinden kaçınan kimsenin ve ehlinin rızkını kısar. Dünya da zahit olanın kalbine hikmet yerleştirir ve dilini dünya işleri ve dünya dertlerinden temiz tutar ve onu dünyadan selamete çıkarır.” Rivayete göre şöyle de demiştir: Allah resulüne ‘Sakın onlardan birkaç çiftini yararlandığımız şeylere gözlerini dikme’ ayeti indiğinde şöyle dedi: Allah resulü şerefiyle şereflenmeyen kimse dünya pişmanlıklarıyla nefsi paramparça olur. Gözünü başkalarının ellerindeki dikenlerin derdi çoğalır ve içi kararır. Allah’ın nimetini sadece yemekte ve içmekteyken gören kimsenin ömrü kısılır ve azabı yaklaşır.

s.382

Allah bir kuluna nimet verir ve o kulda nimeti kalbiyle bilir ve diliyle şükrederse kendisine almış olduğundan daha hayırlısı verilir. Ardından şöyle devam etti: Allah Azze ve Celle Musa’ya şu münacatta bulundu: Ey Musa! Hiçbir halde beni unutma. Malının çokluğuna sevinme. Çünkü beni unutmak kalbi katılaştırır. Çok mal ise çok günahlarla beraberdir. Ey Musa! Her zaman çekelikten sonra çekelik gevşeklikten sonra gevşeklik ve padişahlardan sonra padişah gelir. Benim padişahlığım ise kalıcı ve zeval bulmayandır. Yerde ve gökte hiçbir şey benim için gizli değildir. Varlığı benden başlayan şey nasıl benden başlayabilir? Nasıl olur da benim katımda olana gayret etmezsin? Ve dönüşün muhakkak bana olduğu halde. Ardından şöyle dedi: Şu iki şeyi kim yerine getirirse cennete girer. Allah’ın sevdiğini sevip sevmediği şeyleri de terk etmek. Bunu da ateşten kaçınıp cennete gitmek isteyen kimseler yapar. Ve devamında şöyle dedi: Maruf işler yapmak kötü ölümden korur. Sadaka Allah’ın gazabını söndürür. Akrabalık bağını güçlendirmek ömrü uzatır ve fakirlikten uzak tutar. “La havle vela kuvvete illa billah” demek cennet hazinelerinden bir hazinedir. Ve şöyle de dedi: Bana bir vesile de tevessül eden kimsenin isteğini reddetmem. Ve şöyle de dedi: Şu beş kişiden uzak durun: Ahmaktan ki o sana fayda sağlamaz zararı dokunur. Yalancıdan ki onun sözleri serap gibidir. Uzağı yakın yakını uzak gösterir. Fasıktan ki o seni yemeğinde ve içeceğinde satar. Cimriden sen ona en muhtaç olduğun zaman sana ihanet eder. Korkaktan ki o seni teslim eder ve diyetini alır.

s.383

Ve dedi ki: Sana üç defa öfkelenip de sana kötü söz söylemeyen kimseyi dost bil. Kötü davranışta bulunup da merhamet bekleyen kimseden uzak olun.

Cafer b. Muhammed'in çocukları İsmail, Abdullah, Muhammed, Musa, Ali ve Abbas.

İsmail b. Ali b. Abdullah b. Abbas şöyle dedi: Bir gün Ebu Cafer el-Mansur'un yanına girdim. Gözünün yaşlarından sakalları ıslanmıştı ve bana dedi ki: Ehlinin başına geleni gördün mü? Ben de: Ne oldu ey müminlerin emiri dedim. O da şöyle cevap verdi: En ileri geleni en bilgini ve hayırlıların son kalanı vefat etti. Ben de "Kimdir o ey müminlerin emiri?" dedim. O da "Cafer b. Muhammed." dedi. Ben de "Allah ecrini artırsın ey müminlerin emiri ve sizi başımızdan eksik etmesin." dedim. O da bana şöyle dedi: "Cafer ki Allah onun emsalleri hakkında şöyle demiştir: Sonra biz o kitabı kullarımızdan seçtiğimiz kimselere miras olarak verdik." O Allah'ın seçtiği kimselerdendi ve iyilikte önde gidenlerdendi.

İsmail b. Ali, Haşimoğullarının en hayırlıları ve en faziletlielerindendi. Ebu Cafer el-Mansur onu Fars illerine vali tayin etmişti. Orada Muhalhel el-Haruri üzerine gelmişti. İsmail de saldırıya karşı gelerek onu öldürmüş ve ordusunu hezimete uğratarak onlardan dört yüz kişiyi esir almıştı. Kardeşi Abdussamed de kendisiyle birlikteydi. Ebu Cafer "Allah ıslah etsin, onların boyunlarını vur." dedi. İsmail b. Ali şöyle cevap verdi: "Kıble ehliyle savaşı ilk öğrenen Ali b. Ebu Talip'tir ki o hiçbir zaman esir öldürmemiştir. Ve hezimete uğrayıp ta kaçanların peşine düşmemiştir ve hiçbir yaralı üzerine gitmemiştir."

Ebu Cafer Salih b. Ali b. Abdullah b. Abbas'ı Kinnesrin ve Avasım'a vali olarak atamıştı. Sayılarının ve yandaşlarının çoğaldığını duyunca korktu ve bırakıp gelmesi için durumum ağır diye bir mektup gönderdi. O da yanına gitmeyi reddedip Bağdat'a kaçtı ve şöyle dedi: "Muhakkak ki müminlerin emiri benden bezmiştir ve bana böyle yapıyordur. Allah çürümüş kemikleri diriltendir." Fırat yakınlarına varınca vefat etti. Ebu Cafer'in yaşlarındaydı.

s.384

Ebu Cafer şehirlere ehli beytini valiler olarak atadı. İsmail b. Ali'yi Fars'a Süleyman b. Ali'yi Basra'ya İsa b. Musa'yı Kufe'ye Salih b. Ali'yi Kinnesrin ve Avasım'a Abbas b. Muhammed'i Cezire'ye Abdullah b. Salih'i Humus'a Fadıl b. Abbas'ı Şam'a Muhammed b. İbrahim'i Ürdün'e Abdül-Vehhab b. İbrahim'i Filistin'e seri b. Abdullah b. Temam b. Abbas b. Abdül-Muttalib'i Mekke'ye Cafer b. Süleyman'ı Medine'ye Yahya b. Muhammed'i Musul'a sonra onu azledip oğlunu

atadı ve Hişam b. Amr'ı onunla birlikte görevlendirdi. Araplardan olan görevlileri ise şu kişilerdir: Yezid b. Hatim el-Muhallebi, Muhammed b. Eş'as el-Huzai, Ziyad b. Ubeydullah el-Harisi, Ma'n b. Zaide el-Şibani, Hazim b. Huzeyme, el-Temimi, Ukbe b. Selem el-Henai, Yezid b. Esid el-Selemi, Revh b. Hatim el-Muhallebi, Müseyyeb b. Züheyr el-Dabi, Amr b. Hafs el-Muhallebi, Hasan b. Kuhtuba el-Tai, Selam b. Kuteybe el-Bahili, Cafer b. Hanzala el-Behrani, Rabi'b. Ziyad el-Harisi, Hişam b. Amr el-Teğlibi ki bunlara işlerinde güveniyordu. Mevaliler'den olan görevlileri ise şu kişilerdir: Amare b. Hamza, Merzuk Ebül-Hasib, Vadıh, Menare, Âlâ, Rezina, Gazvan, Atıyye, Sâid, Mürid, Esed ve Rabi.

Ebu Cafer Yemen valisi olan Ma'n b. Zaide el-Şibani'ye sene 151'de mektup göndererek gelmesini istedi. Ma'n yaşlanmıştı ve yerinde Zaide'yi bırakıp Ebu Cafer'in yanına geldi. Ebu Cafer ona "Yaşım ilerledi ey Ma'n." dedi. O da "İtaatindeyim ey müminlerin emiri." dedi. Ebu Cafer "Dayanıklı ve güçlüsün." dedi. O da "Düşmanlarına karşı." dedi. Ebu Cafer "Hadi o zaman Horasan'a git." dedi ki orada Mehdi bulunuyordu ve oradan gitti. Ma'n, orada bulunan Havaricilerle savaşarak onlardan çok sayıda insan öldürdü. Onlar Ma'n ile savaşacak güçlerinin olmadığını görünce hileye başvurdular. Bestite kendi adına bir ev yaptıırıyordu. Onlardan bazıları da inşaatçı kılığına girip binada bulundular ve kılıçlarını gizlediler.

s.385

Ve orada günlerce kaldılar. Binanın yapısı yarıya varınca kılıçlarını çekerek onu öldürdüler. Bunun üzerine kardeşinin oğlu Yezid b. Mezid Havaricilerden çok sayıda insan öldürdü. Ta ki kanları nehir gibi aktı. Ardından Bağdat ve Şerat'a geçti. Bağdat'ta Havariciden çok sayıda insan öldürdü. Zaide b. Ma'n b. Zaide babası ölünceye kadar Yemen'de babasının yerine görev yaptı. Mansur onu görevden alıp yerine Haccac b. Mansur'u tayin etti. Sonra onu da azledip yerine Yezid b. Mansur'u tayin etti.

Sene 155'te Yemame ve Bahrin ehli ayaklanıp Ebu Cafer'in valisi Ebu'l Sac'i öldürdüler. Bunun üzerine Ebu Cafer onlara karşı Ukbe b. Selem el-Henai'yi gönderdi ve orada bulunan Rabialıları öldürdü ve şöyle dedi: "Eğer Ma'n, hızlı bir at üzerinde ben de bir topal eşek üzerinde olsam ondan daha önce ateşe varırım." Arap ve Mevaliler esir aldı. Mansur'un yanından gelen bir elçi Ukbe'ye müjde getirdi. Ukbe ona şöyle dedi: "Sana verecek malım yok ama müjden nedir?" O da şöyle cevap verdi: "Sana Rabialılardan elli kişi göndereceğim sen de onları Basra'ya götürüp müminlerin emirinin düşmanlarının kapısına çarmıhlayıp öldüreceğini

söylersin ve kişi başı on bin dirhem alırsın.” O da “Kabul ettim.” dedi. Bunun üzerine elçi onları gönderdi. Ukbe onları alıp Merbed’e varınca durdu ve onların boynunu vuracağını söyledi. Hal böyle olunca insanlar toplandılar ve az kala fitne çıkacaktı. O günlerde Sivar b. Abdullah Basra kadısı idi. Ve elçiye haber göndererek onları hapsedmesini söyleyerek şöyle dedi: “Onları hapsed ta ki sana emrim gelene kadar.” Ardından Mansur’a haber göndererek olup bitenleri bildirdi. Ebu Cafer de haber göndererek onları affettiğini söyledi. Afrika valisi İlyas b. Habib el-Fihri öldürülmesi üzerine Ebu Cafer İlyas’ın kardeşi Habib b. Abdullah Rahman b. Habib’i tayin etti.

s.386

Orada bir müddet kaldıktan sonra Asım b. Cemil el-Abadi adında bir adam üzerine yürüyerek kendisini öldürdü ve Abadiler’in sayısı Afrika’da arttı. Böylece bölgenin hâkimiyeti Ebül Hattap Abdül-Ala b. el-Semh el-Meafiri’nin eline geçti. Bunun üzerine Ebu Cafer, Muhammed b. el-Eşas el-Huzai’yi atadı. Huzai Trablus’a gelince Ebül Hattab Kayravan’dan gelerek üzerine yürüdü. Durum böyle olunca Muhammed b. el-Eşas onu öldürüp kafasını Ebu Cafer’e gönderdi. Muhammed b. el-Eşas Keyrevan’a vardı. İşler yolunda gitti tâ ki Haşim b. Eştah nec el-Horasani Horasan ehli ve askerlerini yanına alarak onu bölgeden çıkarana kadar. Sonra İsa b. Musa el-Horasani adında bir adamı kendilerine vali yaptılar. İbn. El-Temimi’yi atadı. Afrikalılar Ağleb b. Salim üzerine yürüyerek onu öldürdüler ve onun yerine Hasan b. Harb’i tayin ettiler. Ebu Cafer bu haberi duyunca bölgenin karışmasını istemedi ve Hasan b. Harb’e mektup göndererek valiliğini kabul etti. Şehir sakinleşince Ömer b. Hafs el-Muhallebi’yi tayin etti. Şehirde herhangi bir kargaşa olmadı ta ki Ebu Hatim adıyla bilinen Yakub b. Temim el-Kindi bölge ehlini etrafına toplayıp onu Kayravan’da kuşatana kadar kuşatma altında kaldı ta ki ölene kadar sene 153’tü, böylece bölgenin hâkimiyeti Ebu Hatim Yakub b. Temim el-Abadi’nin eline geçti.

Ebu Cafer, Yezid b. Hatim el-Muhallebi’yi Mağrib’e vali olarak atadı. Sene 154 idi. Kendisine taraftar edinerek Beytül Makdis’e geldi. Ebu Cafer, Yezid b. Hatim Mısır’a geldi işler yolundaydı. Sonra büyük bir toplulukla Afrika’ya gitti. Trablus’a varınca Ebu Hatim el-Abadi üzerine geldi ve Trablus’ta günlerce savaştılar. Ebu Hatim ve arkadaşlarının çoğu öldürüldü. Yezid b. Hatim sene 155’te Kayravan’a girdi ve bütün insanlara güven sözü verdi. Ve orada ikameti Ebu Cafer, Mehdi, Musa ve Raşid’in bazı halifelik dönemine kadar sürdü.

s.387

Taklan ehli ayaklanınca onların üzerine Ömer b. Ala'yı gönderdi. Talkan, Dinbavend ve Dilman'ı fethetti ve Deylem'den çok sayıda esir elde etti. Sonra Tabaristan'a geçti. Mansur'un hilafeti boyunca orada kaldı.

Mansur, müminlerin emirinin Mevla'sı Leys'i Fergana'ya gönderdi ve oranın kralı Febran b. Efrakfun idi ve bulunduğu şehir Kaşkar adıyla bilinmekteydi. Onlarla şiddetli bir savaş yaptı ta ki Fergana kralı barış istedi. Bunun üzerine çok mal karşılığında onlarla barış anlaşması yaptı. Fergana kralı Baticur adında bir arkadaşını heyet olarak gönderdi. O da İslam teklif etti. Baticur kabul etmeyince hapsedildi ta ki Mehdi'nin dönemine kadar. Baticur şöyle dedi: "Beni gönderen krala ihanet etmem. Ebu Cafer Masisa şehrini inşa etti. Küçük bir sığınak idi. Denilenlere göre Abdullah İbn. Abdümelik b. Mervan'dır şehri inşa eden. Şehir sıkça Rumların saldırısına uğradığından dolayı şehre surlar çekerek hendekler oluşturdular ve şehre savaşçı mahkûmları yerleştirdiler. Şehrin yapımını Abbas b. Muhammed ve Salih b. Ali üstlendi. Ebu Cafer insanların elinde bulunan bütün malları aldı. Onlardan aldığı paraların miktarı sekiz yüz bin dirhem idi. Kendi ehline şöyle derdi: "Bulduğum konumu bilmiyorum. Sizden sakınıyorum çünkü içinizdekilerin kimisi amca kimisi kardeş oğludur. Ve ben sizi gözetiyorum ve size ihtimam gösteriyorum. Nefsinizi temiz tutun ve mallarınızı muhafaza edin. Sakın israf etmeyin. Kimsiniz diye soran olursa benim evladım olduğunuzu söyleyin. Ve derdi ki krallar üç kişidir: Muaviye onun varlığı ona kâfi idi. Abdümelik onun Haccacıları kâfi idi. Ben ise kifayetsizim ve şöyle de derdi. Malı az olanın adamları da az olur. Adamları az olan düşmanına karşı zayıf düşer. Düşmana karşı zayıf olanın hâkimiyet elinden gider. Hâkimiyeti elden gitmiş olan korumasız kalır."

s.388

Bir gün arkadaşlarına şöyle dedi: "Bu kral ki yanıma vardı. Ben yaştan dolayı tecrübe sahibiydim ve arın derinliklerini görmüştüm. Pazarlarda insanlara karışmıştım. Onları mevsimlerde görmüştüm ve gazalarda onlarla birlikteydim. Vallahi onlar hakkında daha fazla bilgi istemiyorum. Nefsimi onların işlerine adadım ve hiç nefsimi eleştirmeden gözlerimi onlara heba ettim. Bazı yaşlılarımızdan aldığım bilgilere göre: Ebu Cafer günün birinde Allah'ı zikrederek hutbe okuyordu. O anda bir adam kalkarak şöyle dedi: Ey müminlerin emiri zikretmiş olduğunuzu zikredeyim. Ebu Cafer Allah'ı zikredecek olanı dinleyeyim dedi. O da İzzettin beni günaha götürmesinden Allah'a sığınırım yoksa yoldan sapmış hidayete ermeyenlerden olurum."

Ebu Cafer hilafeti döneminde beş kere hac görevlerini üstlendi. Sene 140, 144, 147, 152 ve 158'de ancak son haccını tamamlayamadı. Hastalandı ve yerine İbrahim b. Yahya b. Muhammed b. Ali üstlendi.

Ebu Cafer ölüm döşeğindeyken adamlarına şöyle dedi: Bu duruma düşmeden önce rüyamda Mescit-i Haram'da idim ve Resûlullah elinde bir bayrakla Beytten çıktı ve bana şöyle dedi: "Abdullah nerede?" Ben kardeşim ve amcam kalktık. Kardeşim Ebul Abbas'ı bizi geçerek bayrağı eline aldı ve birkaç adım gittikten sonra yıkıldı ve elindeki bayrak yere düştü. Resûlullah bayrağı alarak tekrar yerine döndü ve "Abdullah nerede?" dedi. Ben ve amcam kalktık ben amcamı yitip yıktım ve bayrağı ben aldım. Birkaç adım gittikten sonra yıkıldım ve bayrak elimden düştü.

s.389

Adımlarım sana erince ben ölmüştüm. Ebu Cafer Zilhicce ayından üç gün geride kala sene 158'de öldü. 68 yaşındaydı. Bir'i Meymun'da defnedildi ve namazını oğlu Salih kıldırdı. Hilafet dönemi 22 sene sürdü. Altı erkek çocuğu vardı ki onlar Muhammed el-Mehdi, annesi Ümmü Musa binti Mansur el-Humeyriyye'dir. Salih ve Yakubi anneleri Tulahiyye...* oğlu Cafer en büyükleriydi. Ve babası hayattayken ölmüştü. Annesi ise Ümmü Mansur binti el-Humeyriyye idi. Veziri Ebu Eyyüb el-Huzi idi. Ebu Eyyüb Süleyman İbnî Habib el-Muhallebi'nin kâtibi idi. Ki Ebu Cafer Ümeyye döneminde İbn. Habib'in görevlisi idi. Ebu Cafer'i yargılayarak vurmuş hapse atmıştı. Ebu Eyyub kendisini hapisten kurtarmıştı. Ebu Cafer'de bu yaptıklarını unutmadı ve onu vezir yaptı. Sonra ona öfkelenip onu öldürdü ve bütün mallarına el koydu. Sene 154 idi. Gece sohbetçileri vardı ki onlardan bazıları şu kişilerdir: Hişam b. Amr el- Tağlibi, Abdullah b. Rabi el-Harisi şehirde kadılar tayin eden ilk kişiydi ve tayin ettiği kadılar şu kişilerdi. Osman b. Ömer el-Temimi Yahya b. Said el-Ensari sonrada Abdullah b.Safvan el-Cumahi, Kufe'ye Şerik b. Abdullah el-Nuhai'yi atadı. Basra'ya Ömer b. Amir el-Selemi'yi atadı sonrada Sivar b. Abdullah el-Anberi'yi Mısır'a Abdullah b.Lehia el-Hadrami'yi atadı. Güvenlikçisi Abdül-Cebbar Abdurrahman el-Ezdi idi. Sonra onu azledip Horasan valiliğine atadı ve kardeşi Ömer b. Abdurrahman'ı güvenlikçi yaptı. Ve kardeşi isyan edince onu da azledip yerine Musa b. Ka'b el-Temimi'yi atadı. Daha sonra Müseyyeb İbn. Züheyr el-Dabi'yi atadı ki Musa b. Kab'in ilk defasına halifesi idi. Sonra Musa öldü. Korumacısı Ka'b b. Malik idi. Daha sonra Osman b. Nehik

oldu Daha sonra da onun yerine Ebu'l Abbas el-Tusi'yi atadı. Hacibi İsa b. Ravza idi daha sonra da Mevla'sı Rabi'yi atadı.

s.390, s.391

Kendi döneminde insanlara hac görevini sene 136'da İsmail b. Ali yaptırdı. Bazılarına göre Ebu Cafer yaptırdı ve beraberinde Ebu Müslim'de vardı. Sene 137'de İsmail b. Ali, sene 138'de Fadl b. Salih İbn. Ali, sene 139'da ki verimli sene idi Abbas b. Muhammed b. Ali, sene 140'da Ebu Cafer el-Mansur, sene 145'de Seri b. Abdullah b. Haris b. Abbas b. Abdulmuttalib, sene 146'da Abdülvehhab b. İbrahim b. Muhammed b. Ali, sene 147'de Ebu Cafer el-Mansur, sene 148'de oğlu Cafer, sene 149'da Muhammed b. İbrahim b. Ali, sene 150'de Abdussamed b. Ali, Sene 151'de Muhammed b. İbrahim, sene 152'de Ebu Cafer el-Mansur, sene 153'te Mehdi ki babasının veliahttı idi. 154'te Muhammed b. İbrahim, 155'te Abdussamed b. Ali 156'da Abbas b. Muhammed 157'de İbrahim b. Yahya b. Muhammed b. Ali 158'de Ebu Cafer çıktı. Ancak yolda öldü ve kendi döneminde gaza başkanlığını sene 138'de Şam ordusu komutanlığını Salih b. Ali yaptı. Horasan gazasına Abbas b. Muhammed b. Ali çıktı. Rum bölgelerine Gamr b. Yezid sene 125'de gazaya çıkmıştı ve o günden beri o bölgelere bir daha gazaya çıkılmamıştı. Ve Salih b. Ali Şam ve Suğur'a vali oldu. Sene 142'de Abbas b. Muhammed sene 143'te yine Abbas 145'te Hamid b. Kuhtuba sene 146'da Muhammed b. İbrahim, 147'de Seri b. Abdullah b. Haris, 148'de Fadl b. Salih 149'da Yezid b. Esid 155'te Yezid b. Esid, 157'de Zafer b. Asım el-Hilali. Dönemindeki fakihler: Yahya b. Said el-Ensari, Muhammed b. Abdurrahman İbn. Ebu Tavale, Hişam b. Urve b. Zubeyr, Muhammed b. Ömer b. Alkame, Musa İbn. Ubeyde b. Ebu Sa'sa'a, Rabi'at-Ra'i ki o İbn. Ebu Abdurrahman'dır. Muhammed b. Abdurrah b. Ebu Zi'b, Osman b. El-Esved, Hunzula b. Ebu Sufyan, Abdulmelik b. Cureyc, Abdulaziz b. Ebu el-Revvad, İbrahim b. Yezid, Muhammed Berid... El-Endi, Ebu Sar el-Sari... Ki adı Herar b. Murre, Süleyman b. Mehran el-Kahili, Hasan b. Abdullah el-Nuha'i, Ebu Hayyan Yahya b. Said el-Teymi, Mecalid b. Said, Muhammed b. Saib El-Kelbi el-Ecleh b. Abdullah, el-Kindi el-Ra... B. Ebu Zaide el-Hemdani, Yunus b. Ebu İshak el-Sube'yi, Hasan b. Ömer el-Fukeymi, Muhammed İbn. Abdurrahman b. Ebu Leyla, Haccac b. Ertat. Ebu Hanife Numan b. Sabit, Muhammed b. Abdullah el-Arzami, Hasan b. İmara, Mes'er b. Ketdam, Ebu Hamza el-Semali, Sufyan b. Said el-Sevri, Abducebbar b. Abbas el-HEmdani, Yahya b. Seleme b. Kuheyl, Abdullah b. Avn el-Mezni, Halid b. Mehran, Ebul-Mu'temir, Süleyman el-Teymi, Amr b. Ubeyd, Sirar b. Abdullah, Ebu Eşheb el-

Utaridi, Hamid el-Tavil, Şu'be b. Haccac el-Abdi, Hamad b. Seleme, Hamad b. Zeyd, Abdullah b. Muharrir, Amr b. Kays el-Kindi, Evza'i Abdurrahman b. Amr, Galib b. Abdullah el-Akili.

s.392

3.70. MEHDİ'NİN DÖNEMİ

Muhammed İbn. Abdullah el-Mansur, annesi Ümmü Musa binti Mansur binti Mansur b. Abdullah b. Zi-Sehm, b. Yezid el-Humeyri, Mansur'un vefat ettiği gün biatini Rabia aldı. Biatta Haşimoğulları ve komutanlar bulundu. Salih b. Mansur ve Musa b. El-Mehdi de bulundu. Ebu Cafer'in Mevla'sı, Menare ile Ebu Cafer'in haberi ve vasiyeti gönderildi. Mehdi Bağdat'ta bulunuyordu. Menare on iki günlük yolculuk sonrası, Mehdi'nin yanına vardı. Komutanlar, Haşim'iler ve Sahabe bir araya gelip biat ettiler. O gün güneş terazide, yirmi dört derece ve elli dakika idi. Ay ikizlerde yirmi derece ve elli dakika idi. Zuhal terazide on sekiz derece ve elli dakika idi. Müşteri oğlakta on yedi derece ve kırk dakika gerideydi. Zöhre terazide yirmi beş derece ve kırk dakika idi. Utarit akrepte on sekiz derece ve on dakika idi. Ra's boğada dokuz derece ve on dakika idi. Mehdi Ebu Cafer'in vasiyetini okudu ki şöyle yazıyordu: "Bismillahirrahmanirrahim." Bu müminlerin emiri Abdullah'ın Müslümanların veliahdı müminlerin emirinin oğlu Mehdi Muhammed'e kendisinden sonra ahdidir. Müslüman reyanın, zimmet ehlinin, Allah'ın haremi ve hazineleri ve kullarından istediği kimseye veraset ettiği, yerinin halifesidir ve akıbet takva sahiplerininindir. Müminlerin emiri beldeler üzerinde yapacağın işlerde Allah'tan korkmanı Allah'ın itaati ile kullara davranmanı vasiyet etmektedir ve kıyamet günü rezaletten üzüntüden ve pişmanlık duymaktan seni uyarmaktadır. Ecel gelmeden, şu sözü söylemenin zamanı gelmeden "Allah'ım, bana biraz zaman tanısan ama nerde ecel gelmiştir?" ve şöyle demeden önce "Allah'ım, beni yeniden gönder, iyi işler yaparım."

s.393

İşte o an ehlin senden uzak amellerin kesilmiş olur. Ellerinin neler yaptığını, ayaklarının nerelere gittiğini, dilinin neler söylediğini, azalarının neler yaptığını gözlerinin nelere baktığını işte o zaman göreceksin ve kötülüğe kötülükle cezalandırılacaksın, iyiliğe iyilikle ödüllendirileceksin. Allah'a itaat et ve takvalı ol. Dinin için Allah'tan yardım dile ve onunla yaklaş. Allah'a ve nefesine ve onu kaybetme. Ondan faydalan. Hiç kimsenin yükü daha fazla değildir ve daha iyi

günahlı değildir. Ne de daha büyük musibete sahiptir. Ecel seni ne ayıplar ne günahlarını artırır ne de amellerini çoğaltır. Eğer Allah seni toplumun sorumlusu yaptıysa tohum gibi ol ve herkes senden faydalansın. Zulmettirme. Allah şöyle demektedir: “Sen elbette öleceksin. Onlar da elbette ölecekler. Sonra siz muhakkak kıyamet gününde Rabbinizin huzurunda birbirinizden davacı olacaksınız. Allah’ın huzurunda olduğunu say. Arkadaşların ihanet etmiş, yardımcılarını seni teslim etti. Hata ve günahların seni sarmış, korku içindesin güçsüz düşmüşsün. Elinden her türlü hak alınmıştır. O korku dolu gün yer yerinden oynadığı zaman dillerin susup gözlerin konuştuğu gün, zalimleri koruyup şefaata edecek kimse yoktur. İşte o gün halin ne olacaktır halk senden hakkını talep ettiğinde ne yardımına koşacak kimse ne de seni koruyacak akraban kalmayacak. O gün şefaata kabul edilmeyecek ve adalet konuşacaktır.” Allah şöyle diyor: “Bugün zulüm yoktur. Şüphesiz ki Allah hesabı çabuk görendir. Üzerine düşen dinini yaşamak ve boynunu kurtarmaktır. Yönüne yönel, yarınından da sakın. Dünyayı kirletme ki dünya helak edicidir. Saf niyetli insafli ve adaletli ol. Zulmetme ve toplumu hakkıyla yönet. Rahman ve ehli dinin rızasını dile. Müslümanlara düşen mal haklarını ve ganimetlerini sürekli ve geciktirmeden senesi senesinde ayı ayında ver. Haracı hafifleterek beldeleri imar et.”

s.394

İyi siret ve güzel yönetimle insanları ıslah et. En önemli görevin çevreni korumak, açıkları kapatmak olsun. Allah yolunda çaba göstermeye rağbet et. Allah’ın dinini korusun ve o dinin düşmanlarını helak et. O yolda malını da koy ve ordularını gece gündüz yokla. Atlarının yerini ve konacağın yeri bil. Allah’a bağlı ol ve gücünü ondan al. Ona güven ve tevekkül et. O sana yeterlidir. Onun ne destekçiyse ne de yardımcıya ihtiyacı vardır. Sonra ona yazmakla uzayacak emirler verdi. Biz vasiyetiyle kısa kestik. Mansur’un sağlık durumu iyice kötüye gitti ve ziyaretine akın akın heyetler geldi. Ve herkes kendisine diyeceğini dedi. Ta ki Şebib b. Şeybe içeri girdi ve şöyle dedi: “Ey müminlerin emiri! Muhakkak ki Allah sana dünya da sadece rızkını böldü ve onu kaldırmayı uygun gördü. Allah sana dünya da neyi uygun gördüyse ahiretin için Allah’ın rızasını al ve Allah’a takvalı ol. Şüphesiz ki üzerinize indi sonra sizden alındı ve tekrar size verildi. Muharrem ayında Rabi hazinelerin anahtarlarını getirerek Mehdi’ye geldi. Mehdi Muharrem ayının yarısında insanların başına geçti. Ve Rabi’ya vergi defterlerini getirmesini emretti. Sonra Ebu Cafer’in mallarından bir şeyler almış olduğu kimseleri getirtti ve onlara şöyle dedi: “Müminlerin emiri! Allah müminlerin emiri Mansur’a sizin işlerinizin

sorumluluğunu yüklemişti. O bir babanın evladına davrandığı gibi davranıyordu. Size sizden daha iyi bakıyordu. Sizi kendinizden dahi daha iyi koruyordu ve mallarınızı korudu. İşte mallarınız bereketini görün. Müminlerin emiri mallarınızı geciktirdiği için ona hakkınızı helal edin.”

Sonra hapislerde bulunan talibi ve diğerlerinin çıkartılmasını emretti. Onları çıkardı ve onlara erzak verilmesini ve mükâfatlandırılmalarını emretti. Ebul-Abbas'ın döneminde hapsedilen Abdullah b. Mervan'ı bile çıkarttı ve ona on bin dirhem verdi.

s.395

Ve İsa b. Ali kendisine şöyle dedi: “Boynumuzda onun biatı vardır. Bu adam babasının veliahdıdır. Sen daha iyi bilirsin kâtiplerde otuz bin dirhem değerinde cevher vermişti.” İsa'nın cevheri zikretmenin sebebi ise Abdullah b. Mervan'ın eşi Ümmü Yezid Kufe'ye gelmiş ve kocasından haber alması için bir kimseyi arıyordu. Kendisini İsa b. Ali'ye yönlendirdiler. Onun kâtibi olan Abbas b. Yakup'un yanına geldi ve yanında kalmış olan bir cevheri vererek İsa'ya söylemesini istedi. O da cevheri aldı ve hiç kimseye söylemedi. Abdullah b. Rabi el-Harisi Mehdi'nin malları tekrar sahiplerine iade etmesini, tutukluları çıkarmasını, korku içinde olanları güven altına alınmasını ve fakirlerin ihtiyaçlarının gidermesini görünce şöyle dedi: “Mansur Mehdi'yi Mekke'ye gönderdiğinde ona şöyle dediğini işittim: Üç sınıf insan bırakıyorum; Senden ihtiyaçlarını gidermeni isteyen fakir, korku içinde olup ta senden güven isteyen ve açığa çıkmak isteyen tutuklu. Eğer hâkim olursan onlara refahı tattır. Haris b. Abdurrahman Mehdi'nin yanına giderek ona Mansur'un vefatında yapmış olduğu kurnazlığı anlatarak şöyle dedi: “Kimsenin sahip olmadığı idareciliğe sahip olduğunu gördüm onun.” Mehdi: “Peki neymiş o?” Haris: “Mansur vefat ettiğinde Rabi kardeşin Salih'i mecliste bulunanların en önüne çıkardı. Mansur defnedildikten sonra oğlun Musa'yı öne sürdü ve kardeşin Saliha şöyle dedi: Kardeşin Mehdi burada olmadığı için senin öne çıkman gerekiyordu. Baban toprağın altında olunca ve bunun babası Veliemr olduğu için önde olmakta senden daha evladır.” Mehdi ise şöyle dedi: “Eğer kral siyaset yapacak olursa Rabi gibi yapsın.” Mehdi bin dirhem karşılığında İsa b. Musa'yı veliahtlıktan uzak tuttu ve kendisinden sonra oğlu Musa'ya devretti. Sene 159 idi. Daha sonra da oğlu Harun'a verdi. Mehdi sene 160'ta haccını eda etti ve Kâbe'nin duvarlarını yukarıdan aşağı misk ve amber ile boyatarak üzerini perdelerle örttü.

s.396

Kâbe mescidin yanında idi ve bundan dolayı Mescit-i Haramın duvarlarını yıkarak eklemeler yaptı ve orada bulunan evleri satın alarak her şehirden inşaatçı ve mühendisler getirtti. Sonra Mısır valisi Valdih'a mektup yazarak Mekke'ye mal, alet ve altın getirip Yakty b. Musa ve Muhammed b. Abdurrahman'a teslim etmesini söyledi. Kâbe'nin mevkiini ortaladı ve Kâbe ile Safa kapısının arasını doksan zira' genişliğinde yaptı. Mescit ile Cümah oğullar kapısı ve Haşim oğulları kapısı ve Âlem-i Ahdar arasını dört yüz dört zira' mesafesinde yaptı. Mısır'dan deniz yoluyla seksen dört sütun getirtti. Her sütunun uzunluğu on zira' idi. Mescitte dört yüz doksan sekiz yay ve yirmi üç kapısı bulunmaktaydı. Mescide son eklemeleri yapan Mehdi idi. Safa Merve ve alemeyn arasında sa'i edilen iki alami yaptırdı ve aralarındaki mesafe yüz on yüz on iki zira'dır. Safa ve Merve arasında bulunmaktadır. Mescidin bu günkü genişliği yedi yüz elli dört zira'dır. Resûlullah mescidine de sütunlar altın ile nakışlar mermerler getirerek eklemeler yaptı. Mescidin tavanını yükseltti ve kabrin dışını mermer ile döşedi ve Hades adıyla bilinen sınırı yaptırdı. Sene 163 idi. O sınırı inşa etmesiyle birlikte düşman akınını engelleyip onları püskürtmeyi başarmıştı ki Rumlar Maraş'a saldırmış ve çok sayıda insan esir alıp birçok insanı da öldürmüşlerdi. Mehdi sınırı yaptıktan sonra böylesi saldırıları engellemişti. İşte bu sene oğlu Harun Ceyhan'a gazaya çıktı ve birçok kaleyi fethetti. Daha sonra sene 164'te gazaya çıkarak Kostantiniyye'ye kadar vardı. Rumların barış istemeleri üzerine barış anlaşması yaptı ve tekrar döndü. Dönünce Ukbe b. Selem el-Henani'yi Rabialılardan birçok insan öldürdüğü için onu Yemame ve Bahreyn'den azletti ve şöyle dedi: "Onun yapmış olduğu günahı kabul etmiyorum, Allah beni görüyordur."

Ukbe b. Selem gelince Hasan b. Kuhtuba onunla karşılaşarak ona şöyle dedi: "Ey Ukbe! Kendi nefsinin ateşe attın." O da: "Ey Ebul Hasan, bana hiç insaf etmedin. Seni oradan uzak tutayım dedim, sen ise beni ateşe sokuyorsun." dedi.

s.397

Ukbe b. Selem babasını, amcasını iki dayısını ve beşkardeşini öldürmüş olduğu Yemame b. Rabia oğullarından bir çocuk gelip Mehdi'nin kapısına durdu ve Ukbe oraya varınca çocuk onu zehirli bir bıçak ile vurarak öldürdü. Çocuk Mehdi'ye götürüldü ve Mehdi derdini dinledikten sonra onu bağışlamak istedi ancak komutanları tahliye edersen bir komutan bir köpek üzerine yürür ve onu öldürür demeleri üzerine Mehdi çocuğun boynunu vurdu. Seğd ve Fergana'nın harekete geçmesiyle Horasan karıştı. Bunun üzerine Buhara'da Sakif mevalisi Yusuf el-Berm

adında bir adam emri bil-maruf ve nehi anil münker çağrısında bulundu. Çok sayıda insan çağrısına icabet ettiler ve sultan ile savaştı. Ahmed b. Esed'de Fergana'ya yönelip fethederek Kasan'a kadar vardı ki o şehir kralın hâkimiyetinde değildi. Ve orada Yezid b. Mezid el-Şibani, Yahya el-Şari ile savaşıyordu. Mehdi ona mektup göndererek bırakıp Yusuf el-Berm ile savaşmasını söyledi. Bunun üzerine Yezid onunla defalarca savaştı ve Yusuf'un ordusunu bozguna uğrattı ve Yusuf'u esir aldı. Ardından kırmızı bayrak çekip kendi hâkimiyeti altına geçene güvence verdi. Böylece Yusuf'un arkadaşları hâkimiyetinin altına geçti. Yusuf'u da Mehdi'ye gönderdi. Yusuf Mehdi'nin yanına varınca Mehdi ona hakaret edip kaba sözler söyleyerek şöyle dedi: "Ehlin seni ne kötü eğitmişler!" Ardından boynuna vurup onu çarmıha çekti.

Tabaristan'da bulunan Ömer b. El-Ala'ya mektup göndererek Cürcan'a gitmesini ve Mahmaralıları itaat etmeye çağırdıktan sonra onları oradan çıkarmasını söyledi. Bunun üzerine Ömer Cürcan'a giderek Mahmaralıları bozguna uğrattı ve Abdülkadir'i öldürdü. Mehdi, krallara elçiler göndererek itaat etmelerini söyledi. Kralların çoğu da itaatine girdiler ki onlardan bazıları şunlardır: "Kabil kralı Şah... Tabaristan kralı Isbahbez, Seğd kralı İhşid, Toharistan kralı Şirvin, Bamyan kralı Şir, Fergana kralı... Asruşna kralı Afşin, Hırlıhya kralı Cigvey Sicistan kralı Rutbil, Türklerin kralı Tavhan, Tibet kralı... Sind kralı Ra'i, Çin kralı Babgbur, Hind kralı... Ve Teğezgez kralı Hakan.

s.398

Mehdi Ruh b. Hatim el-Muhallebi'yi Sind'e vali olarak tayin etmişti. Zıtların ayaklanması üzerine onu azledip yerine Nasr b. Muhammed b. El-Eşas el-Huzai'yi tayin etti. Sonra da Sind Muhammed b. Süleyman b. Ali el-Haşimi'nin hâkimiyetine alındı ve vali olarak oraya Abdülmelik b. Şihab el-Mesme'i atandı. Yirmi günden daha az bir süre valilik yaptıktan sonra tekrar Nasr b. Muhammed b. El-Eşas el-Huzai'ye verildi. Mehdi daha sonra Sind valiliğine Kusm b. Abbas b Abdülmuttalib oğullarından olan Zubeyr b. Abbas'ı atadı ve şehre varmadan tekrar onu azledip Musbih b. Amr el-Teğlibi'yi atadı. Sind'de meydana gelen ilk vaka asabiyetçilik vakasıydı. Mehdi Leys b. Tarif'i atadı. Leys Mansura'ya gelerek bir ay orada kaldı. Diğer yandan zıtların sayısı çoğalmıştı. Bunun üzerine kılıcını çekerek onları yok etti. Mehdi sene 165'te hacca gitmek üzere yönünü Basra'ya çevirdi ancak yolda suyun az olduğu ve Sind'in durumunun karışık olduğu haberini aldı.

Gitmekten vazgeçti, ardından Leys'e Basra'dan bir ordu gönderdi ve Bağdat'a döndü. Sonra Şam'a gitmek üzere yola çıktı ve ordusuyla Berdan'a yerleşti. Oradayken İsa b. Ali b. Abdullah b. Abbas'ın vefat ettiği haberini aldı ve tekrar Bağdat'a dönerek cenazesine katıldı. Sonra da ordusuna yetişti. Yola çıkıp Seğher'e vardı ve devam ederek Beytül Makdis'e vardı. Orada birkaç gün kaldıktan sonra Kınnesrin'e geçti ve orada Tenuh onu hediyelerle karşıladı ve şöyle dediler: "Bizler sizin dayılarınız ey müminlerin emiri!" O da: "Kimdir bunlar?" diye sordu. Beraberindekiler: "Bunlar Tanuhlar, Kudaa'ya intisap etmektedirler." dediler onların durumlarını ve sayılarının çokluğunu anlattılar ve hepsinin Hristiyan olduğunu söylediler.

s.399

O da "Sizleri dayılarım olarak kabul etmiyorum." dedi. Karşı taraftan bir adam cevap verince Mehdi onun boynunu vurdu, böylece onlar korkularından Müslüman oldular.

İsa b. Musa'nın sene 167'de vefat etmesi üzerine Mehdi, Kufe'ye onun oğlu Musa b. İsa'yı tayin etti. Ebu Cafer'in Yemen valisi olan Mehdi'nin dayısı Yezid b. Mansur el-Humeyri vefat edince Mehdi onun yerine Recâ b. Ruh b. Zenbâ el-Cüzzami'yi tayin etti. Sonra onu azledip Ali b. Süleyman b. Ali'yi tayin etti. Ki bu kişi Musa ve Harun'un anneleri Hüzeyra'nın kardeşi olan Gıtrif b. Ata'yı tavsiye etmişti. Gıtrif Cırşlerden bir adamın kölesiydi onu azad etti ve Mehdi'ye gönderdi. Mehdi ise onun konumunu yükseltti. Sonra Ali'yi azledip yerine Mansur b. Yezid b. Mansur el-Humeyri'yi tayin etti. Sonra onu da azledip yerine Abdullah b. Süleyman b. Ali'yi tayin etti. Sonra onu azledip Süleyman b. Yazid el-Harisi'yi tayin etti. Sonra onu azledip Abdullah b. Muhammed b. İbrahim el-Zeyni'yi tayin etti ki bu Süleyman'ın kızının oğludur. Sonra İbrahim Gıtrif b. Ata'yı sonra da Rabi' b. Abdullah el-Harisi'yi tayin etti. Mehdi Bağdat pazarlarını vergiye bağladı ve bu işe Said el-Harişi'yi görevlendirdi. Bağdat pazarları ilk defa Mehdi'ye vergi verdiler. Denilenlere göre bir adam kalkarak kendisine şöyle dedi: "Ey müminlerin emiri! Bir nasihatim var." O da "Kimedir bu nasihatın? Bize mi, topluma mı, yoksa kendi nefesine mi?" Diyerek şöyle devam etti: "Cabi'nin ihanetini kabullenen kimse o Cabi'den daha iyi kimse değildir." Sonra insanlara dönerek şöyle dedi: "Bize edilen nasihatte Allah'ın rızası ve Müslümanların çıkarınadır. Bedenler bizim kalpler ise değil. Göremediğimiz şeyleri bizden saklayanların tövbe etmesini isteriz. Bize karşı

hata yapanın işine son veririz. Edeplendirmenin cezalandırmaktan daha uygun olduğunu görüyorum.”

s.400

Af ile selamet öldürmekten daha uygundur. Kalpler, atfedilip de atfetmeyen, güçlü olup da affetmeyene, galip olup da bağışlamayana ve merhamet edilip de merhamet etmeyen valiye kalmaz. Gücü artıp da merhameti azalan kimseye kin yapmak vaciptir ve kindarları çok olur. Mehdi zındıkları öldürmek istediğinde ısrarlıydı ve birçok halkı öldürdü. Kâtibi olan Salih b. Ebu Ubeydullah'ın zındık olduğu haberini aldı ve onu getirtip ona tövbe etmesini emretti. O da “İçinde bulunduğum duruma rağbet yoktur. Başkasına da ihtiyaç yoktur.” dedi. Bunun üzerine Mehdi, onun babası olan Ubeydullah'a oğlunun boynunu vurmasını emretti. O da kılıcı alıp oğlunun yanına yanaştı ve onu kaldırdı. Ancak tekrar dönüp şöyle dedi: “Ey müminlerin emiri! İtaatle dinledim ve kalktım ancak bir adam oğluna bunu yapamayacağını öğrendim.” Bunun üzerine Mehdi oturmasını ve eller arasında oğlunun boynu vurulmasını emretti ve oğlunu o şekilde öldürdü. O da öldürülmüş oğluna bakardurdu. Ardından Mehdi ona şöyle dedi: “Allah'a inanmayan ve Allah düşmanının öldürülmesini istemiyorsan Allah seni uzak etsin.” Ebu Ubeydullah kalkınca orada bulunan bazı kimseler şöyle dediler: “Artık kalbinin iyi olacağını hiç sanmam.” O da: “Vallahi öyledir ben de hiç sanmam.” dedi. Oğluna yakın idi. Sonra kendisine öfkeler arttı ve yerine Yakub b. Davud tayin edildi. Sonra Salih b. Abdülkudüs geldi ve ona tövbe ettirdi. O da tövbe etti ve kalkıp gideceği zaman şu sözünü söyledi: “Yaşlı ise huyunu terk etmez nemli toprağa girinceye kadar.” Mehdi, sen böyle mi diyorsun, diyerek onu geri çevirdi ve tövbe ettirmeksizin boynunu vurdu.

Sene 168'de Mısır'da Hufh ehli saldırıya geçmesi üzerine oranın valisi Musa b. Mus'ab onlarla şiddetli bir savaş yaptı. Bayraktan Haşim b. Abdurrahman İbn. Muaviye b. Hudeyc el-Sükûni bayrağı atıp kaçtı ve onlarda Musa b. Mus'ab'ı yakalayıp öldürdüler. Bunun üzerine Mehdi Fadl b. Salih el-Haşimi'yi vali olarak atadı. Vali Mehdi vefat edinceye kadar şehri terk etmedi.

Mehdi'nin veziri Eşariler'in Mevla'sı Ebu Ubeydullah adıyla bilinen Muaviye b. Abdullah idi. Sonra ondan bir hainlik görünce onun yerine Yakub b. Davud atandı.

s.401

Yakub iyi mezhepli, yumuşak huylu, hayırsever, faziletli ve hidayet sahibi birisiydi. Sonra Mehdi ona kızıp Haseti ve Mehdi ölene kadar hapiste kaldı. Mehdi onun yerine Muhammed b. Leys'i tayin etti. Vezirleri Ali b. Yaktyn ve Hasan b. Raşid idiler. Güvenlik görevlisi Nasr b. Malik idi ve Nasr'ın vefatından sonra kardeşi Hamza b. Malik'i onun yerine tayin etti. Korumacısı Muhammed b. İbrahim idi. Sonra onu azledip yerine Ebül Abbas el-Tusi'yi atadı. Hacibi Mevla'sı olan Rabî idi. Kadıları İbn. Ulase ve Âfiye b. Yezid el-Ezdi idiler. Kufe'de Şerik b. Abdullah, Basra'da Ubeydullah b. Hasan el-Anberi, Medine'de Abdullah b. Muhammed b. İmran el-Teymi ki halife tarafından tayin edilen ilk kadı idi. Mısır'da Abdullah Lehi'a el-Hadrami idi. Sonra onun yerine Kufe ehlerinden olan İbn. El-Yese'el-Kindi'yi tayin etti. Sonra onu da azlederek Mısır ehlerinden olan Gavs b. Süleyman el-Hadremi atadı. Daha sonra da el-Mufaddal b. Fedale el-Kutbani'yi tayin etti.

Sene 168'in sonu ve 169'un ilklerinde insanlar arasında veba hastalığı yaygınlaştı ve çok sayıda insanın ölümüne neden oldu. Yataklarında ve yüzlerinde kırmızı toprak ve karalar görünüyordu.

Sene 169 Muharrem ayından on bir gece geride kalan Mehdi Bağdat'tan çıkıp avlanmak için dağa gitti ve Masbezan topraklarından Zed denilen köye gitti.

Sene 169'da kırk sekiz yaşındayken vefat etti. Söylenenlere göre Mehdi, o sabah uyandığında Ali b. Yaktyn ve beraberindekilere şöyle dedi: "Bugün acıkmış bulunuyorum." Onlar da ekmek ve soğuk et getirdiler. Mehdi beraberindekilerle birlikte yedikten sonra şöyle dedi: "Şu bol yere girip yatıyorum. Ben uyanana kadar beni uyandırmayın." Girdi ve yattı. Beraberindekiler de evin avlusunda yattılar. Sonra Mehdi'nin ağladığını duyup koşarak geldiler ve durumunu sordular.

s.402

Mehdi şöyle cevap verdi: "Gördüklerimi gördünüz mü?" Onlar: "Hayır, hiç bir şey görmedik." dediler. Mehdi: "Yaşlı bir adam gördüm, eğer yüz bin kişi arasında görsem onu tanırım. Elini bu köşke dayamış şöyle diyor." dedi. "Sanki köşk ehlerinden gidecektir. Köşk sahibi kabir sahibi olacak ve sadece zikri ve anıları kalacaktır." Bundan sonra on gün kadar yaşadı ve vefat etti. Halifeliği on sene bir ay yirmi iki gün sürmüştür. Oğlu Ali b. Reyta, namazını kıldırdı ve Zed'de defnedildi.

Erkek çocuklardan sekiz oğul geride bıraktı ki onlar şu adı geçenlerdir: Musa, Harun, Ali, Ubeydullah, İshak, Yakub, İbrahim ve Mansur. Kendi döneminde insanlara hac görevini yaptıranlar: sene 159'da Yezid b. Mansur el-Humeyri, sene 160'ta Mehdi ki Mescid-i Haram ve Mescid-i *Resûlullah*'ın genişletilmesini emretti.

Sene 161'de Musa b. Mehdi sene 162'de İbrahim b. Cafer b. Ebu Cafer, sene 163'te Ali b. Mehdi ve annesi Reyta binti Ebul-Abbas, sene 164'te Mehdi hacca gitmek üzere çok sayıda halkla birlikte Kufe'den yola çıktı ancak insanların susması ve suyun az olması nedeniyle Akebe'den geri döndü ve hacı Salih b. Ebu Cafer yaptı. Sene 165'te Salih b. Ebu Cafer, sene 166'da Muhammed b. İbrahim b. Muhammed b. Ali, sene 167'de İbrahim b. Yahya b. Muhammed b. Ali, sene 168'de Ali b. Mehdi. Dönemindeki gaza komutanları, sene 159'da Rumlar Sümeysat'a gelerek çok sayıda esir aldılar. Bunun üzerine Müslümanları kurtarmak için Abbas İbn. Muhammed'i gönderdi ve Ankara'ya kadar vardı. Sene 160'ta Semame b. Velid el-Abesi, sene 161'de İsa b. Ali çıktı ancak Rumlar onu kuşatma altına aldılar. Sene 162'de Hasan b. Kuhtuba el-Tai, sene 163'te Mehdi'nin oğlu Harun çıktı ve Semalu'yu fethetti. Sene 164'te yine Harun çıktı ve Konstantiniyye halicine vardı. Sene 166'da Semame b. Velid, sene 167'de Fadl b. Salih, sene 168'de Muhammed b. İbrahim.

s.403

Dönemindeki fakihler: Muhammed b. Abdurrahman b. Ebu Zib, İbrahim b. Muhammed b. Ebül-Hasan, Said b. Abdulaziz el-Cümahi, Abdulaziz el-Hazim, Abdulhamid el-Medeni, Yunus b. Ebu İshak el-Sübeyi, Haccac b. Ertat el-Nuhai, Sufyan b. Said el-Sevri, Şerik b. Abdullah el-Nuhai, Yahya b. Seleme b. Küheyl, Seleme el-Ahmar, İbrahim b. Sa'd, el-Zühri Ebu Muhnef Lut b. Yahya, Sufyan b. Hasan el-Himami, Cafer b. İtab, Yahya b. Ebu Zaide, Ali b. Müshir, Muhammed b. Mervan el-Südey, Ziyad b. Tufeyl, Abdurrahman b. Malik, Malik b. el-Fudayl, Ebu Muhammed b. ... Muhammed b. Cabir el-Yemami, Ebül-Eşheb Cafer b. Hayyan el-Utaridi, Seleme b. Alkama, Said b. İyas, Halid b. Dinar, Cerir b. Hazim el-Ezdi, Şu'be b. Haccac, Hamad b. Seleme, Mehdi b. Meymun, Musa b. Ali b. Rabah, Abdullah b. Lehia, Cafer b. el-Gitrif, Bakye b. Velid el-Humsi ve Abdusselam b. Abdülmelik el-Dımaşki.

s.404

3.71. MUSA B. MEHDİ DÖNEMİ

Musa el-Hadi b. Muhammed el-Mehdi annesine Heyzerane derlerdi. Musa Cürcan'dayken kardeşi Harun kendisine biat ederek Nasr el-Vasif ile haber gönderdi. Babasının vefatından sekiz gün sonra idi. O gün güneş aslında on yedi derece idi. Zuhul kovada bir derece kırk dakika gerideydi. Müşteri akrepte on dört derece ve

otuz dakika idi. Zöhre başakta Merih seretanda yirmi sekiz derece ve elli dakika idi. Zöhre başakta sekiz derece ve otuz dakika idi. Utarit başakta dokuz derece ve elli dakika idi. Ra's terazide yirmi dokuz derece ve on beş dakika idi.

Musa üç gün sonra Cürcan'dan Irak'a gelerek Mehdi'nin inşasına başlamış olduğu İsabaz'a indi ve yapımını tamamlayıp kendisine yurt edindi. Dayısı Gıtrif b. Ata'yı Horasan ve çevresine vali olarak tayin etti ve Horasan'a geldiğinde Horasan çok sakin idi. Bütün ileri gelenler itaat etmişlerdi. Sonra kötü davranışlar ve zayıflık izhar edince Talibiler çevre liderlerine giderek onlara Musa'ya karşı zafer ve yardımda bulunacaklarına söz verdiler. Musa Talibiler konusunda ısrarlıydı onları şiddetli korkuyu kaptırmış ve Mehdi'nin onlara vermiş olduğu erzak ve malların verilmesini mani oldu ve Afak'tan onların yakalanıp getirilmesini istedi. Talibilerin korkusu daha da artınca Şia ve diğer yandaşlar Hüseyin b. Ali b. Hasan b. Hasan b. Ali'ye gidip ona şöyle dediler: "Sen ehli beytinin adamısın, işte senin, ehli beytinin ve senin yandaşlarının kötülük ve korkular içinde olduğunu görüyorsun." Hüseyin de şöyle cevap verdi: "Ben ve ehli beytim yanımızda yer alan kimseyi göremiyoruz ki kazanalım." Bunun üzerine mevsime gelenlerin çoğu kendisine biat ettiler ve Hüseyin onlara şöyle dedi: "Aramızdaki parola: Kırmızı deveyi gören var mı" diye çağırın."

s.405

Ancak yanında yer alanların sayısı beş yüzü bulmadı. Bu olay mevsimin bitiminden sonra idi. Sene 169 idi. Bunun üzerine Süleyman b. Ebu Cafer, Abbas b. Muhammed b. Ali ve Musa b. İsa ona saldırıp hezimete, beraberindekileri de bozguna uğrattılar ve Hüseyin ve ehlinden bir cemaati öldürdüler. Dayısı İdris b. Abdullah b. Hasan b. Hasan b. Ali kaçıp Mağrib'e giderek Endülüs'e tabi olan Fas denilen yere vardı ve bölgenin insanları kendisine olumlu yaklaştılar. Mağriblilerin zikrettiklerine göre Musa onu öldürmek için kimseleri gönderdi o da İdris'in misvakını zehirlemesi üzerine İdris öldü. Öldükten sonra yerine İdris b. İdris geçti ve şu ana kadar o memleketin varisleri çocuklarıdır.

Yemenliler Musa'nın valisi Rabi'b. Abdullah el-Harisi ile anlaşmazlık içindelerdi ve bu nedenle Musa onu azledip yerine Hasiyn b. Kesir el-Abdi'yi tayin etti sonra onu da azledip yerine Eyyüb b. Cafer el-Haşimi'yi daha sonra da onu azledip tekrar Rabi b. Abdullah el-Harisi'yi San'a hariç Yemen'in bütününe vali olarak tayin etti. Musa dönemi boyunca bölgeye karışıklık hâkim oldu.

Fadl b. Salih Mısır'a vardığında Musa b. Mus'ab'ın katilleri Havf'lilerden hiç kimseye dokunmadı ve memleketin durumu istikrarlıydı. Ta ki Ahnas'da Dihye b. el-Asbağ b. Abdülaziz büyük bir toplulukla izhar edip yol kesiciliği ve haraç toplayana kadar hal böyle olunca Fadl b. Salih ona karşı Sufyan adında bir komutanı ve Füyüm ehlinden Abdullah b. Ali el-Muradi'yi gönderdi. Bu iki komutan Dihye ile Buvayt çölünde karşılaşmış onlarla savaştılar ve bu karşılaşma sonucu Dihye kaçıp kiremit ocağına gizlendi. Komutanlar onu yakalayıp Fadl'a getirdiler. Fadl onun boynunu vurarak çarpmıha çekti ve kafasını Musa'ya gönderdi.

Musa ile kardeşi arasında anlaşmazlık baş gösterdi. Musa onun azledilmesini ve yerine oğlu Cafer'in veliahda geçmesini istedi. Bu komutanlara bu çağrıda bulundu. Komutanların geneli bunu yapmamasını istediler ancak bazıları çağrısına icabet ederek onu daha da güçlendirip yanında yer aldılar. Onlardan birisi de Ezdilerin lideri Ebu Hureyre Muhammed b. Feruh el-Ezdi idi.

s.406

Musa Harun'a karşı Cezire Şam Mısır ve Mağribliler'den oluşan büyük bir ordu gönderdi ve isteğini reddedenleri kılıçtan geçirdi. Musa'nın göndermiş olduğu komutan Ebu Hureyre Rakka'ya varınca Musa'nın öldüğü haberini aldı. Musa Yahya b. Bermek'i defalarca öldürmeye kalkışmış ve onu hapsedmişti. Bazı yaşlılar Yahya b. Halid'in şöyle dediğini rivayet ettiler: Musa'nın beni hapsedme nedeni Reşid'in yanındaki konumum, onu eğitmemdir. Reşid yeni doğmuştu, bize gönderildi ve bizim hanımların sütünden beslendi. Bizim evlerde büyüdü. Bu nedenle Musa bana şöyle dedi: "Harun'un halife, senin de veziri olmak istediğini haberini aldım. Vallahi ikinizde amacınıza varmadan sizi yok edeceğim." Ardından beni dar bir eve hapsedti. Ayaklarımı uzatamıyordum ve günlerce kaldıktan sonra o haldeyken gecenin birinde aniden kapıların açıldığını duydum ve işte beni hatırladı ve beni öldürecektir, dedim. Görevlilerin sesini duyunca korktum. Kapımı açtıklarında şehadet getiriyordum ve bana şöyle dediler: "İşte hanımefendi!" Heyzeran'ı kastediyorlardı. Çıktım ve onu kapıda gördüm, kapıda duruyordu ve şöyle dedi: "Bu adamın gece öldüğünü sanmıştım. Ve benim dediğim gibi kendisi de onu duvara dönmüş bir şekilde gördüm." dedi ve beni çıkardı. Bunun üzerine hemen Harun'a gittim ve davaya devam ettim.

Musa'nın veziri Fadl b. Rabi idi. Güvenlikçisi Abdullah b. Hazim el-Temimi idi. Sonra onu azlederek Abdullah b. Malik el-Huzaiyi tayin etmişti. Korumacısı Ali b. İsa b. Mahan idi ve Hacibi Fadl b. Rabi idi. Hilafeti on dört ay

sürmüştü. Rabiül-evvel ayından on dört gece geride kaldığında sene 170'de yirmi altı yaşında vefat etti. Namazını kardeşi Harun kıldırdı ve İsabez'de defnedildi.

Yedi erkek çocuğu vardı ki onlar şu adı geçenlerdir: Cafer, İsmail, Abdullah, Süleyman, İsa, Musa el-Âmâ ve vefatından sonra Abbas adında çocuğu doğdu. Kendi vilayeti döneminde sene 169'da insanlara hac görevini Süleyman b. Ebu Cafer yaptırdı.

s.407

3.72. HARUN EL-REŞİD DÖNEMİ

Harun el-Reşid b. Muhammed el-Mehdi annesi Heyzerandır. Kardeşi Musa'nın vefat ettiği gün başa geçti. Sene 170 Rabiül-evvel ayından on dört gece geride kalmıştı. Acem aylarından Eylül idi. O gün güneş başakta yirmi derece idi. Ay balıkta yirmi beş derece ve elli dakika idi. Zuhal kovada on bir derece ve yirmi dakika idi. Zöhre başakta beş derece ve kırk dakika idi. Ra's terazide sekiz derece ve altı dakika idi.

Memun Harun'un hilafete geçtiği gece doğdu ve onun için adını Memun koydular. Muhammed b. Harun da ondan altı ay sonra doğdu. Harun hilafete geçtiği gece Musa b. İsa'yı insanlara hac yaptırmak üzere hazırladı ve gönderdi. Sonra onun arkasından yetişerek kendi hac yaptırdı ve Mekke ve Medinelilere mal dağıtımında bulundu. Sonra da geri dönerek Masbezan'da Mehdi'nin kabrine gitti ve orada büyük miktarda sadakalar vererek her sene devam ettirdi ve resmi hale getirdi.

Fadl b. Yahya'yı Horasan'a vali tayin etti. Talkanlıların karşı gelmesi üzerine orayı fethetti. Sonra Türk kralı büyük bir toplulukla gelerek savaştılar. Bunun sonucunda Fadl savaşı kazandı ve çok miktarda ganimet elde etti. Buna dair şair şöyle diyor: "Talkan günü Fadl'ındır. O gün Hakan'ı alçalttı."

s.408

Yahya b. Abdullah b. Hasan b. Hasan Horasan'a kaçıp Deylem topraklarına gitmişti. Durum böyle olunca Harun Deylem kralına tehdit içerikli bir mektup göndererek onu talep etti. Bu durumdan haberdar olan Yahya, Fadl'dan güven istedi. Fadl ona güven verip Harun'a götürdü. Harun onu hapse koydu ve ölene kadar hapisten çıkmadı. Söylenenlere göre müvekkili onu yemekten menetti ve bu nedenle açlıktan öldü. Haşimoğulları Muvalilerinden olan bir adamdan aldığı bilgilere göre adam bana şöyle anlattı: Yahya b. Abdullah ile ben aynı hapisteydim ve odalarımız yan yana idi. Bir gün kısa bir duvar arkasından benle konuşarak şöyle dedi: "Dokuz

günden beri yemek ve içmekten menedildim.” Onuncu günü hadim içeri girerek hücreyi teftiş etti sonra onun elbiselerini soydu ve bacağına bağlamış olduğu inek yağı şişesi bulundu. O yağdan bir şeyler yalayarak hayata tutunuyordu. O da elden gidince açlıktan öldü.

Ebu Cemil’den aldığım bilgilere göre bana şöyle anlattı: “Memun’un döneminde bir gün Basra’ya gitmek üzere gemiye bindim ve bizimle bir hadim bindi ve Reşid’in hademelerinden olduğunu söyledi. Sonra Yahya b. Abdullah hakkında bahsetti ve onun öldürülmesini üstlendiğini ve bahsetmiş olduğunuz şekilde öldürdüğünü söyledi. Vakit gece iken gemide bulunan bir adam gemi yürürken suya itip onu attı ve orada suya battı. Harun kendinden sonra veliahtlığı oğlu Muhammed’e verdi, sene 175 idi. Muhammed beş yaşındaydı. Bundan dolayı insanlara çok miktarda atâya verdi. Sonra Muhammed’i komutanların huzuruna getirerek yastık üzerine çıktı ve Allah’a hamd, peygamberine salavat getirdi. Oradan Abdussamed b. Ali kalkarak şöyle dedi: “Ey insanlar! Yaşın küçüklüğüne bakmayın kesinlikle o mübarek bir ağaçtır. Temeli sabit kolları göktedir.” Ardından Haşim oğullarından bir adam kalkıp dirhem ve dinarları misk ve amberlerle birlikte insanların üzerine saçtı.

s.409

Harun Sind’e müminlerin Mevla’sı olan Leys’in yerine İsmail b. Ali’nin Mevla’sı olan Salma el-Yunasi’yi tayin etti. İyi bir izlenim bıraktı ancak kısa bir süre sonra onu azledip yerine İshak b. Süleyman İbn. Ali el-Haşimi’yi tayin etti. İshak hoşgörülü birisiydi, daha sonra onu da azledip yerine Tayfur b. Abdullah İbn. Mansur el-Humeyri’yi tayin etti. Yemamiyeler ve Nizariyyeliler arasında savaş patlak verdi. Bunun üzerine olayı bastırmak için Cabir b. Eşas el-Ta’i’yi nehrin batısı ve Mekran’a gönderdi ki o kötü bir izlenim bıraktı. Reşid Sind’e İsa b. Cafer b. Mansur’u atadı ve oraya Muhammed b. Udey el-Salebi’yi gönderdi. Oraya vardığında asabiyetçiliğe başladı ve kabileleri birbirine düşürdü. Sonra Mansur’a şehrinden çıkararak Miltan’a gitti. Miltanlılar onu hezimete uğratıp elindeki silahları Nehep ettiler. O da arkasına bile bakmadan kaçtı ta ki Mansura şehrine vardı. Yemaniiler ve Nizariler arasında asabiyetçilik ateşi iyice alevlendi. Reşid Abdurrahman... atadı. Sonra onu azledip Cafer b. Süleyman’ı tayin etti. Daha sonra onu da azledip Davud b. Yezid b. Hatim el-Muhallebi’yi atadı, sene 184 idi. Ardından oraya kardeşi Muğire’yi gönderdi. Nizariler başkaldırıp şehri dört parçaya bölmeye azmetmişlerdi. Bir parçası Kureyş’e, bir parçası Kays’e, bir parçası da

Rabialılara ve Yemanelerin çıkmasını istediler. Muğire Mansura şehrine varınca Mansura ehli kapıları kapattılar ve onun girmesini engellediler. Eğer girecekse de asabiyetçilik yapmaması için söz istediler. Yoksa şehirden çıkaracaklarını söylediler. Sonra çıkmak isteyenler şehirden çıktılar ve Muğire şehre girdi. Muğire şehre girince Nizarilere yüklendi onlar da kendisine karşı savaş açarak onu hezimete uğrattılar. Bu haberi duyan Davud b. Yezid şehre geldi ve Nizarilerden çok sayıda halk öldürdü ve Mansura'ya vararak onlarla yirmi gün savaştı. Sonra savaş aylarca devam ettikten sonra orayı fethetti ve ardından Sind'in diğer şehirlerine yöneldi ve şehirleri harabe ederek fethetti ta ki bölgenin tamamına hâkim oldu. Harun Süleyman b. Ebu Cafer'i Dımaşk'a vali olarak tayin etti. Dımaşklılar ayaklanıp mihraba girdiler ve içerisinde bulunan avizelerin hepsini çaldılar.

s.410

Murre oğullarından Ebul-Hizam diye bilinen Âmir b. İmamara adından bir adam Dımaşk topraklarından olan Havran'da Yemaniye'yi öldürdü. Sene 176 idi. Bunun üzerine Reşid Sind'i ve bir grup komutan göndererek Ebul-Hizam'ı öldürdü ve yandaşlarını bozguna uğrattı. Sonra Harun Şam'a gitmek üzere yola çıktı ancak Ebul Hizam'ın öldürüldüğünü duyunca Seğr'e yöneldi. Herseme b. Ayun Rum topraklarını gasbetti ve Tarsus'un inşasını emretti. Sene 176 idi. Şehri kurarak beş kapı ve çevresine seksen yedi burç kurdu. Şehrin ortasından büyük bir nehir geçmektedir ve şehir üzerinde yay şeklinde köprüler bulunmaktadır. Şehrin yapılmasını Harun'un Mevla'sı Ebu Süleyman başlattı sonra hacca gitmek için Irak'a gitti. Şam ve Cezire'nin hâkimiyetini Cafer b. Yahya b. Halid'e bıraktı. Humus'ta asabiyetçiliğin baş göstermesi üzerine Cafer b. Yahya minbere çıktı ve Allah'a hamd ve senada bulunarak Muhammed'e salavat getirdi ve şöyle dedi: "Ey Şam ehli! Kibirliğin ve nimeti küçümsemenin doğuracağı sonuçlardan sizi uyarıyorum. Musibette aceleci davranmak pişmanlığa iter. Mutlu başkalarını mutlu edendir. Alışverişte hile yaparak bir şeyleri eksilten kimsenin aslında akli eksiktir. Kaybedeb ahiretini satan kimsedir. Kulları arasında Allah'tan anca bilgin olanlar ürperir. Velid b. Tarif el-Harurui sene 179'da Cezire ve Şam'ın bazı bölgelerine hâkim olan Abdulmelik İbn. Salih'i Rakka'da kuşattı. Bunun üzerine Reşid Musa b. Hazim el-Temimi'yi bir ordu ile gönderdi. Velid onu hezimete uğrattınca Harun Muammer b. Musa el-Abdi'yi gönderdi ve aralarında yaşanan çarpışmalar sonucu Muammer öldü. Bunun üzerine Yezid b. Mezid el-Şibani gelip bir gün savaştıktan sonra ikinci günü ona şöyle dedi: "Ey Velid! Senin ve benim aramızda insanların ölmemesi için

karşıma çıktı, Yezid onu öldürdü ve kafasını kesip Reşid'e gönderdi. Böylece Velid'in arkadaşları paramparça oldu. Sonra bazıları Hıraşe adında bir adamın etrafına toplandılar.”

s.411

Ve Cezire'de bulunan Rabialılar diyarına yöneldiler. Yezid b. Hatim el-Muhallebi ta Mansur'un döneminden Reşid'in dönemine kadar hala Afrika valisi idi. Sonra vefat etti ve yerine oğlu Davud b. Yezid b. Hatim geçti ve adaletli davranmadığı için kendisine karşı savaşıp hezimete uğrattılar. Reşid onun yerine Ruh b. Hatimel-Muhallebi'yi atadı. O da gelerek şehri sakinleştirdi sonra da öldü. Reşid onun yerine Nasr b. Habib el-Muhallebi'yi atadı ve sonra onu azledip yerine Fadl b. Ruh'u tayin etti. Abdullah b. Carud Mağrib ehlini yanına alarak Fadl'a karşı savaştı ve askerlerini öldürüp galip geldi. Ardından onu ve arkadaşlarını hapsetti. Sonra güven istemesi üzerine onu bağışladı ve bu olayla ilgili Reşid'i haberdar ettiler. Harun Herseem b. Âyun'u Şam, Mısır ve Mağrib'e göndererek ıslah yaptı. Sene 179'da Mısır'a vardı ki onlar valilerine karşı ayaklanmışlardı. Herseme Mağrib'e gitti ve Trablus'a varınca orada bulunanlara güven sağlayıp erzak dağıttı. Ardından Keyrevan'a geçti ve aynı uygulamayı orada da yaptı sene 179 idi. O bölgelerin birisinden bir kavim karşı gelerek saldırmaya başladılar. Bunun üzerine onlara karşı bir ordu gönderip onları bozguna uğrattı. Herseme şehri sakinleştirene kadar orada kaldı. Sonra Mısır'a geçip orada da işleri yoluna koyduktan sonra geri döndü.

Reşid Afrika'ya Muhammed b. Mukatil el-Âki'yi tayin etti. Ancak Temam b. Temim el-Temimi üzerine geldi ve onu Keyrevan'da kuşattı. Keyrevanlılar kapılarını Temam'a açtılar o da şehre girdi. Bunun üzerine Muhammed b. Mukatil güven istedi. O da istediğini kabul edince çıkıp Irak'a gitti. Böylece şehrin hâkimiyeti Temam'ın eline geçti. Sonra Horasanlılar ve Şamlılar ona karşı savaş açıp onu hezimete uğrattılar. Ardından İbrahim b. el-Ağleb geldi ve Mağribliler onu kendilerine vali seçtiler. Bunu duyan Reşid Afrika'nın hâkimiyetini ona verdi ve hâkimiyete geçmesi ahdını ona Yahya b. Musa el-Kindi ile gönderdi.

s.412

İbrahim b. Ağleb b. Salim Mısır'dan çıkartılıp Afrika'ya gönderilen askerlerden birisiydi ve Afrika'nın güvenliğini sağlayan görevliydi. İbn. Mukatil vefat ettiğinde beldenin hâkimiyetine kendisi geçti. Ve beldenin ehli itaat etmekte eksik kalmadı. Her sene Mısır'dan altı yüz dinar alıp Afrika hâkimine götürürdü. Ve Harun'a mektup göndererek yaptığı görev karşılığında para istemediğini söyledi.

Reşid Yemen'e Abbas b. Said'i vali tayin etmişti. Sonra Yemenliler ondan sıkıldılar ve onun hakkında kötü şeyler söylediler. Bu nedenle Reşid onu azledip yerine İbrahim b. Muhammed İbn. İbrahim el-İmam'ı tayin etti ve daha sonra onu da azledip yerine Abdullah b. Mus'ab el-Zübeyri'yi tayin etti. Sonra onu da azledip yerine Ahmed b. İsmail b. Ali'yi tayin etti. Sonra onu da azledip Hamad el-Berberi'yi tayin etti. Hamad Yemen ehline sert davranıp haklarını çiğnedi. Bunun üzerine Heysem b. Abdülmecid el-Hemedani onun üzerine yürüdü ve Yemen'in hâkimiyetini ele geçirdi. Sene 179 idi. Heysam Müsver Dağı diye anılan bir yerde bulunuyordu. Onun yanında yer alan Ömer b. Ebu Halid el-Humeyri Uşşetan'da ikamet ediyordu. Yine onunla beraber hareket eden Sabah Hiraz denilen yerde bulunuyordu. Hamad el-Berberi ile karşılaşp savaştılar. Bu savaşta yirmi bin kişi öldü ve Hamad, Ömer b. Ebu Halid'i esir alıp Reşid'e gönderdi. Savaş Hamad ile Heysam arasında dokuz sene sürdü. Sonra şehir halkından bir adam Hamad'a gidip Heysam kalesinden inip istihbarat bilgileri elde etmek için köylerin birine indiğini söyledi. Bunun üzerine Hamad o adamla beraber Herad adında bir komutan gönderdi ve Heysam'ı yakaladı. Heysam yakalanınca şöyle dedi: "Vallahi ölüm istemediğim bir şey değildir. İnsanlar ölmek için yaratılmıştır." Sonra Hamad onu deveye bindirip San'a'ya götürdü ve oradan da Reşid'e gönderdi ve uzun bir şiir okudu:

"Nefsin istemediği derdin dermanı ayrılığın hızlandırılmasındandır. Sonra Heysam'ı getirtti ve onun boynunu vurdu. Ardından Hamad el-Barbari Sabah'a yöneldi. Ve sabahın güven istemesi üzerine onun güvence altına aldı.

s.413

Bazılarına göre onu güvence istediğini reddederek onu esir edip onu ve altı yüz arkadaşını Reşid'e gönderdi. Reşid'de hepsinin boynunu vurdu ve Heysem ile sabahı ikisini bir çarmıha çekti. Samad el-Barbari Yemen'de on üç sene kalarak Yemen ehline en kötü işkenceler çektirdi. Ta ki Yemen ehli o dönem Mekke'de bulunan Reşid'i çağırıp şöyle dediler: "Ey müminlerin emiri! Allah'a ve sana sığınıyoruz. Eğer gücün yetiyorsa Hamad el-Barbari'yi bizim üzerimizden azlet." Hamad Harun'un kalesiydi ve Harun hilafete geçince onu azad etmişti. Sonra onu azledip yerine Abdullah b. Malik'i tayin etti. Beldede güzel siret ve iyi mezheple anıldı ta ki Harun vefat etti.

s.414

3.73. MUSA B. CAFER'İN VEFATI

Annesi Ümmü Velet ve Hamda denilen, Ebu Talip oğlu Ali oğlu Hüseyin oğlu Ali oğlu Muhammed oğlu Cafer oğlu Musa, 183 yılında vefat etti ve yaşı elli sekizdi. Ve Bağdat'ta reşidin hapsinde Sindi b. Şahik'in huzurunda neşe içinde hizmetçiyi, komutanları, yazarları, Haşimlileri, hâkimleri ve Bağdat'ta bulunan Taliboğullarını getirdi, sonra yüzünü açtı ve onlara dedik ki: “Bunu tanıyor musunuz?” “Çok iyi tanıyoruz. Bu Musa b. Cafer.” dediler. Harun sordu: “Öldürüldüğüne işaret eden bir iz görüyor musunuz?” “Yok” dediler sonra yıkanıldı, kefenlendi, çıkarıldı, Kureyş mezarlığının batı tarafına defnedildi.

Musa b. Cafer insanların en çok ibadet edenlerinden ve babasından rivayet ederdi. Hasan b. Esat dedi: “Musa b. Cafer'i şöyle söylerken işittim. Hiçbir kavim dünyayı aşağılamadı Allah kime dünyayı mübarek kıldı ve kutladıysa onlar aşağıladılar ve hiçbir kavim değer vermedi. Sadece Allah kime dünyayı ziyan ettiyse. Ve dedi “Sultana dost olan kavime müminler sığınmıyorsa onlar kıyamet günü güvendedirler. Onlardan falancayı görecektim.” Yanındaki bazı zorbalara söz etti ve dedi: “Şöyle ki dünyada zulümle yücelen ahrette adaletle zelil olacaktır.”

Musa b. Cafer'e hapisteyken soruldu. “Falanca kişiye mektup yazsan senin için Reşit ile konuşsa.” Dedi ki: “Babam babalarından şöyle söylerdi: Aziz ve Celil olan Allah Davut'a vahiy etti: Ey Davut kullarımdan bir kulumu benden başka bir yaratığıma taptığını korunduğunu bilirim onun için gökten yağmuru keserim ve altındaki toprağı kuruturum.” Ve Musa b. Cafer dedi: “Babam bana şöyle konuştu:

s.415

Musa b. İmran dedi ki: Ey Rabbim! Kullarının hangisi kötü niyetli, beni suçlayan?” dedi. Dedi “Ey Rabbim kullarından hangisi seni suçlar? Evet! Bana sığınan ve sonra emrime (verdiğim kadere) razı olmayan, dedi. Çocuktan onun on sekiz oğlan yirmi üçte kız çocuğu vardı. Oğlanlar: Ali Rıza, İbrahim, Abbas, Kasım, İsmail, Cafer, Harun, Hasan, Ahmet, Muhammed, Übeydullah, Hamza, Zeyd, Abdullah, İshak, Hüseyin, Fazıl, Süleyman. Musa b. Cafer kızlarının evlenmemesini vasiyet etti. Hiç biri evlenmedi. Sadece Ümmü Seleme o da Mısır'da evlendi. Muhammed oğlu Cafer oğlu Muhammed oğlu Kasım ile evlendi. Bunun üzerine ailesi ile onun arasında sorun çıktı. Kasım ona hiçbir yanını göstermediğini ve onunla sadece hac yapmak istemediğine yemin verene kadar sürdü.

Reşit bu yıl Muhammet'ten sonra oğlu Mamun'a veli ahitliği biat etti ve o sene 183'tü, tüm insanların hatta pazarların ehlinden ona biat aldı. Muhammet ile Mamun'un biatı arasında sekiz yıl vardı. Ve Mamun ile Muhammet'i fakihlere ve sözcülere gönderirdi. Onlardan anlar dinlerlerdi. Söz ehli ve nazariyeciler gelirdi onlara, Muhammed'in ezberi yavaştı, Mamun'un ezberi hızlıydı.

Reşit işçileri, uzaktakileri, liderleri, köy sahipleri, mahsul satın alanları, seyircileri topladı. Bunlarda toplu mal vardı. Bunu almak için Sam oğlu Heysen oğlu Abdullah'ı görevlendirdi ve onları çeşitli azapla cezalandırdı. Yıl 184'tü. O yıl Reşit kötü hastalıktan kurtuldu. Fudayıl b. Ayyad onun yanına girdi. İnsanların haraçtan acı çektiğini gördü ve dedi: "onların üzerinden kaldırın. Ben Allah resulünü şöyle derken işittim: Kim insanlara dünya da acı çektirirse Allah'ta ona ahrette acı çektirir." Ve insanlardan bu azabın kaldırılmasını emretti ve o yıl azap kalktı. Reşit yumuşak kaldı yapana kadar ve 186 yılında makamı oradaydı, o yıl hac yaptı Muhammet, Mamun, komutanlar, yazarlar ve tüm Haşimoğulları onunla beraberdi. Onu anmaktan takdir etmekten kimse geri kalmadı. Reşit Medine'ye vardı ve Medine halkına üç şey ve giysi verdi.

s.416

Sonra Mekke'ye gitti ve onun gibi yapmadı. Mekke'ye vardığında minbere çıktı ve hutbe verdi. Sonra indi ve Kâbe'ye girdi. Muhammet ile Mamun'u çağırdı ve kendi nefesine anlaşma yazdırdı Muhammed'e. Muhammet de kitabı yazdı ve ona kitaptakine yemin ettirdi. Sözleşmeleri ve anlaşmaları ona verdi, Mamun'a da aynısını yaptı. Ona da aynısını verdi. Muhammed'in hattıyla yazdığı kitabın bir nüshası şu: "Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla. Bu kitap müminlerin emiri Abdullah b. Harun'a. Muhammed b. Harun akli sağlıklı ve işinde başarılı olarak bunu yazdı. Şüphesiz müminlerin emiri ondan sonra veliahtlığı bana verdi. Biatımdan tüm Müslümanları sorumlu tuttu. Ve müminlerin emirinin oğlu olan kardeşim Abdullah'ı da benden sonraki veliaht, hilafet ve Müslümanların tüm yöneticiliğini verdi ona benim rızamla ve teslim etmemle itaat edip nefret etmemek şartıyla Horasan'ın vilayetinden köylerini arazilerini, ordusunu, vergisini, manzarasını, postasını, beytülmalını, sadakalarını, vergilerini, parasını ve tüm işlerinin velayetini ona verdi. Kardeşim Abdullah'a müminlerin emiri Harun'un ona verdiği biata, ahite vilayete hilafet ve Müslümanların tüm işlerine benden sonra vermesine sözümde durmamı şart koştu. Ona teslim etmemi ona verdiğini ve Horasan vilayetinden ve işlerinden ona verdiklerini ve müminlerin emirinin bölüğü

maldan köylerinde bir köy ve iklim yerlerinden bir yer veya satın aldığı köyü ve yeri ve yaşadığı sürede ona verdiği mal veya dekorasyon veya mücevher veya eşya veya giysi veya köle çok ya da az o Emir, ül Müminin oğlu kardeşim Abdullah'ındır. Bolca ona teslim edilmeli. Ve bunların hepsini tek tek adıyla sınıfıyla yeriyle bana ve kardeşim Abdullah'a bildirdi. Eğer bunların birinde anlayamazsak Abdullah kardeşimin dediği olur onun malından ne küçük ne büyük eksiltmem. Ne de Horasan vilayetinden ve işlerinden ne de onu bir şeyden azlederim. Ne de başkasıyla değiştiririm ne de bıraktırım. Ne de tüm insanları ondan ileri yapmam. Ahitlikte ve hilafette kendisine nefret edip kanını isteyerek ona girmem. Ne özel ne de genel işlerinde vilayetinde ne de mallarında ne de sürülerinde ne de yerlerinde ona girişmem. Ne de onun herhangi bir sebeple bir şeyini değiştiremem.

s.417

Ona arkadaşlık ve eşlik eden hiçbir yazarın işçinin ve valisini alamam hesaba. Horasan vilayetinden ve işlerinde ve müminlerin emirinin ona sağlığında verdiği vergileri ve malları ve tarzlar ve posta ve sadakaları genç hayvanlar ve diğer vilayetine verdiği şeyler ne de kimseye onu emrederim. Ne de kimseye bunun ruhsatını veririm. Ne de kendime bahsederim geçip giderim. Ne de sürüsüne dokunurum ve müminlerin emiri Harun'un hayatında hilafetinde ve saltanatında kitabımda hepsinden adlandırılmış olan verdiklerini eksilt. Benim ve tüm Müslümanların biatını ona verdi. Ona bıraktırmak ve karşı koymak isteyen hiçbir insana izin vermem. Karşı koyandan bir söz bile duymam, gizlide olsa açık da ona razı olmam. Göz yumamam ve ondan gafil kalmam. Ne karşı koyana ne de şerefsizce ne de doğru söyleyene ne de yalancıya ne de nasihat verene. Ne de hileciye ne yakın ne uzak hiçbir adam oğluna kadına ve erkeğe öğüt veren. Ne de hileciye hiç bir şeyde aldatmamak gizli ve açık haklı ve haksız dışı ve içi. Müminlerin emiri Harun'un oğlu Abdullah'a verilene hiçbir sebeple hiçbir sebeple fesatlık istemem. Bu kitabımda kendime şart koşuldum ve bana vacip kıldım adlandırıldı ve şartlandırıldı eğer bir insan kötülük isterse ve iğrenç veya bıraktırma veya savaş veya onun canına ve malına veya saltanatına veya vilayetine ulaşabilmek toplu veya yalnız gizli veya açık kendime vacip kıldım. Ona destek olmayı ve koruyup kollamayı kendimi ve canımı ve saçımı ve rızkımlı ve görüntümü yerimi ve saltanatımı koruduğum gibi ve ona ordu hazırlıyorum ona karşı çıkan ve onu yoran herkese karşı onu koruyorum. O zaman benden o bir oluruz sonsuza kadar. Ben hayatta oldukça onu arkadan vurmam ve onu teslim etmem ve bırakmam.

Eğer Harun'a ölüm uğrarsa ben ve Abdullah veya birimiz müminlerin emirinin huzurundaysak veya kayıpsak ondan beraber veya ayrı olsak da ve Abdullah b. Harun Horasan da vilayetinde değilse Abdullah b. Harun'u müminlerin emirini Horasan'a ulaştırmak bana düşer.

s.418

Ve ona vilayetini ordusunu ve tüm işlerini teslim ederim ve onu engellemem ve onu ne yanıma ne de başka ülkelere hapsedmem. Başka ve acil onu vilayet ve tüm işlerinin temsilcisi yaparım. Sadece ona bırakırım oranın işlerini yöneticiliğini ve beraberinde aldıkları tüm komutanları ve askerleri ve ashabını ve yazarlarını yakınları ve hizmetçilerini ve türlü türlü peşinden giden tüm malları ile aileleri ile insanları onunla beraber temsilci yaparım ve onlardan hiç birini ondan ayrı hapsedmem. Ve bu işlerde ona hiç kimseyi ortak etmem. Ve ona ne vekil ne yazar ne de tekelci göndermem. Az da olsa çokta olsa eline vurmam.

Müminlerin emiri Harun'a ve Abdullah b. Harun'a onlara koştüğüm şartları bu kitabımda yer verdiğimi ve yazdığımı, her şeyi Allah'ın sözü anlaşması gibi müminlerinin emirinin ve benim himayem gibi atamın ve müminlerin himayesi gibi. Ve Allah'ın peygamberlerden ve elçilerden ve tüm yarattıklarının sözleri ve antlaşmaları gibi olduğu ve Allah'ın ona sadık kalınmasını emredip, bozulmasını ve değiştirilmesini yasakladığı sağlam yeminler gibi söz verdim b.Harun'a ve müminlerin emiri Abdullah b. Harun'a. Verdiğim şartları bozarsam veya değiştirirsem veya kendi kendime bende olan bir şeyi bozmayı düşünürsem veya bir kişiden kabul edersem Allah'tan, vilayetinden ve dininden ve Allah'ın resulü Muhammet'ten uzak olurum. Ve kıyamet günü Allah'ın huzuruna kâfir ve müşrik olarak çıkarım. Bugün, benim olan ve evlendiğim her kadın otuz yıla kadar tam üç kez boş olur. Utanma ve sünnet boşanması olarak Beytü-l Haram'a otuz yıl yürümem. Adak olarak boynumun borcu yalın ayakla Allah benden kabul etmez. Buna sadık kalmazsam bugün benim olan veya mülkümde olan her mal otuz yıla kadar Kâbe'ye ulaştırın yolu gösterir. Ve bugün benim olan her mülk veya onun sahibiysem otuz yıla kadar Allah azze ve celle için özgürlerdir. Müminlerin emirine ve müminlerin emirinin oğlu Abdullah'a verdiğim ve yazdığım ve onlara şart koştüğüm ve onun üzerine yemin ettiğim ve ismini andığım bu kitabımda her şeye sadık kalmam lazım. Ve ondan başkasını gizlemem, sadece ona niyet ederim.

Eğer bir başkasını gizlersem ve niyetime korsam bu sözleşmelerin veya yeminlerin hepsi bana lazım vaciptir.

Müminlerin emirinin komutanları ve askerleri şehirli üstün insanlar. Ve sıradan Müslümanlar biatımdan ve hilafetimden ve anlaşmamdan uzak olurlar.

s.419

Benim onları çıkarmamdan ve dışarı atmamdan onlar özgürlerdir. İnsanların içinde sıradan bir adam olup onlarda hakkım, vilayatım ve boyunlarında biatım kalmayana kadar ve onlar bana verdikleri yeminden özgürler. Dünyada ve ahrette bunun günahından ve buna tabi olmaktan uzaklar ve bunu İbni Harun eliyle yazdı. Müminlerin emiri Mansur'un oğlu Süleyman ve İsa b. Cafer ve Cafer b. Cafer ve Ubeydullah b. Mehdi ve müminlerin emiri Cafer b. Musa ve İshak b. İsa b. Ali ve müminlerin emiri İsa b. Musa ve müminlerin emiri İshak b. Musa ve Ahmet b. İsmail b. Ali ve Süleyman b. Cafer b. Süleyman ve İsa b. Salih b. Ali ve Davut b. İsa b. Musa ve Davut b. Süleyman b. Cafer ve Yahya b. İsa b. Musa ve Yahya b. Halid ve Hüzeyma b. Hazim ve Herseme b. A'ayün ve Abdullah b. Rabii ve Fazl b. Rabii ve Abbas b. Fazl ve Kasım b. Rabii ve Dikaka b. Abdülaziz ve Süleyman b. Abdullah b. Asam ve Muhammed b. Abdurrahman Mekke'nin hâkimi ve Abdülkerim Hacibi ve müminlerin emirinin valisi Eban ve müminlerin emirinin valisi Haris ve müminlerin emirinin valisi Halit ve Muhammed b. Mansur ve İsmail b. Subeyh. Zilhiccede yıl 186'da yazıldı.

Müminlerin oğlu Abdullah'ın eliyle yazdığı evdeki şartın bir nüshası: Rahman ve Rahim olan Allah'ın adı ile: Bu kitap müminlerin emiri Abdullah b. Harun, selim aklı ile yetkili olarak bu kitabındaki yazıyı yazdı. Bunun kendine ve ehli beytin ve Müslüman topluluğuna iyi ve doğru olduğunu bilerek yaptı.

Müminlerin emiri vilayeti ve hilafeti ve saltanatında olan tüm Müslümanların işlerini müminlerin emiri olan Muhammed b. Harun daha sonra bana verdi ve hayatında ve ölümünden sonra Horasan körfezlerini köylerini ve kasabalarını ve tüm yardım işlerinin yöneticiliğini, vergilerini ve postasını memurlarını ve diğer işlerinin vilayetini bana verdi.

s.420

Ve müminlerin emiri Muhammed b. Harun'a bana söz verdiği hilafet ve ondan sonra halkın ve ülkenin vilayetine ve Horasan'ın velayetine ve tüm işlerine sözünde sadık kalmasını ona şart koştu ve müminlerin emirinin bana böldüğü veya bana satın aldığı köylere, anlaşmalara, yollara veya benim satın aldıklarımı ve müminlerin emiri Harun'un bana verdiği mallarına, hazineler, giysilere eşyalara hayvanına hiç kimseye karşı çıkmamasına şart koştu. Ashaplarımın hesabı için

bunların hiçbirine tabi olunmaz ne bana ne de benimle ve benden olan birine ne de görevlilere ne de yazarlarıma gelmez. Ve tüm insanlardan istediğim kişiye nefiste nefret edilmiş ne kana ne de saça ne insana ne de mala ne büyük ne küçük ve onu cevapladi ve onu ikrar etti. Ve bunun üzerine anlaşma yazdı ve kendi nefesine yazdı. Ve müminlerin emiri Harun buna rıza gösterdi. Ve iyi niyetli olduğunu anladı. Ve müminlerin emiri Abdullah'a Harun'u şart koştu. Ve bana geçerli kıldı. Müminlerin emirinin oğlu Muhammed'i dinlememi, itaat etmemi ve ona nasihat etmemi, karşı gelmememi ve ona hile yapmamamı, biatına ve vilayetine sadık kalmamamı ve arkadan vurmamamı ve sözümünden dönmememi emirlerini ve mektuplarını yerine getirmemi ona iyi destek olmamı ve yanında olmamı ve onun düşmanına karşı cihat etmemi bana ve müminlerin emiri Abdullah Harun'a koştuğu şartlara sadık kalması ve onu bana doğru görmesi ve onu kabul etmem ve ondan hiçbir şey eksiltmemem ve müminlerin emrinin şart koştuğu emirlerinden hiçbir emrini eksiltmemem eğer müminlerin emirinin oğlu Muhammet'in askere ihtiyacı olursa mektup yazarak ona göndermemi veya birini göndermemi veya düşmanlarından karşı çıkan ve müminlerin emiri Harun'un verdiği ve bize vilayet ettiği saltanatını gidermek isteyen düşmanına göndermemi emrederse emrini yerine getirmemi ve emrederse emrini yerine getirmemi ve karşı çıkmamamı ve bana yazdığı mektubuna karşı gelmememi eğer müminlerin emirinin oğlu Muhammet veli ahitliği benden sonra oğullarından birine vermek isterse o müminlerin emiri Harun'un bana verdiği ve şart koştuğu gibi sözünde durması ve benim için şart koştukları gibi sözünde sadık kalmasıdır. Ve onu kurtarmamı ona sadık kalmak ve onu değiştirmemem takas yapmamak ve ondan önce ne çocuklarımdan biri ne de yakından ve uzaktan insanlardan kimseyi sunmam. Ta ki müminlerin emiri Harun benden sonra çocuklarından birine veliahtlığı verene kadar beni ve Muhammed'i buna karşı sözümüzde durmamızı gerektirir.

s.421

Ve müminlerin emiri Harun'a ve müminlerin emirinin oğlu Muhammed'e bu kitabımda adı geçen şartlarımda bana karşı sadık kalmalarını istedim. Müminlerin emirinin oğlu Muhammed'in Harun'un bana koştuğu tüm şartlara ve müminlerin emirinin ona yazdığı kitapta adı geçen bana verdiği tüm şeylere sadık kalması gibi. Allah'ın sözü ve antlaşması üzerine müminlerin emirinin ve benim zimmetimde olarak ve dedelerimin zimmeti müminlerin zimmeti olarak ve Allah'ın peygamberden ve elçilerden ve tüm insanlardan aldığı en ağır sözleşmeler ve antlaşmalar gibi ve Allah'ın sadık kalmasına emrettiği emin olunan yeminler gibi.

Eğer ben bu kitabımda adı geçen ve şart koşulan bir şeyi bozarsam veya değiştirirsem veya çiğnersem veya ihanet edersem Allah'tan ve onun vilayetinden ve dininden ve Allah'ın resulü Muhammet'ten uzak olurum. Ve kıyamet günü Allah'ın huzuruna kâfir ve müşrik olarak çıkarım. Ve bugün benim olan her kadın veya evlenirsem evlendiğim her kadın otuz yıla kadar boş olur. Bugün mülküm olan veya otuz yıldır mülkümde olan Allah yoluna açıktır ve Mekke'de olan Beytullah'a gitmem vacip kılınır. Yalın ayak gitmek boynumun borcu Allah ona karşı sözümde durmam dışında kabul etmez. Bugün benim olan veya otuz yıllık mülküm olan her mal Kâbe'ye ulaşır ve müminlerin emiri Abdullah Harun'a bu kitabımda şart koşulan ve verilen her şey bana gerek. Bunu incitmem ve başkasına niyet etmem.

Ve müminlerin oğlu Muhammed'e tanık olan şahitler şahit oldular ve reşit insanları hacda bulundurdu. Ve bu iki kitabın asılmasını emretti. Ve mevsim günlerinde Kâbe'nin kapısına asıldılar ve insanlara tekrar tekrar okundular. Ve Kâbe'de bırakıldılar. Reşit ayrıldı ve Hira'ya vardı, günlerce orada kaldı, sonra çöl yoluna devam etti. Hurf denilen ambardan bir yere indi. Ümür denilen manastırda ve gününü orada geçirdi. O gece Cafer b. Yahya b. Halid'in vezirini öldürdü. Kimseden emir almadan önce burada sabahladı ve onu Bağdat'a götürdü. Üçe bölündü ve Bağdat'ın geçidine asıldı. Ve o günde Bağdat'ta üç geçit vardı. Yahya b. Halit b. Birmik ve oğlu ve ehli beyti hapsedildiler.

s.422

Mallarımı temize çıkarıp yitiklerini buldu ve dedi ki: “Ona neden yemin ettiğimi bilseydin karşı gelirdin ona. Ve çoğu insanlar onlara güvenilme nedeninde farklı düşüncedeler.”

İsmail b. Subeyh konuştu dedi ki: “Reşit bana Bağdat'tan haber göndermiş ve ben de girdim koridorlarda ve şapellerde hiç kimseyi görmedim. Ona varınca ‘Ey İsmail! Evde kimseyi gördün mü?’ diye sordu. ‘Yok, Vallahi’ dedim. Konseyleri ve koridorları ve şapelleri dolaş dedi. Dolaştım kimseyi görmedim. Üçüncüyü tekrarla dedi. Tekrarladım, sonra şu sandalyeyi al dedi ve onu aldım. Elinde bir değnekle çıktı ve tabanın ortasında dolaştı. Sonra sandalyeyi bırak dedi ve bıraktım. Elinde değnekle sandalyeye oturdu ve bana otur, dedi. Korkuya kapılarak oturdum. Sana bir

sır açıklamak istiyorum ve Allah'a yemin olsun ki bunu bir kişiden duyarsam boynunu vururum, dedi.

Kendi kendime düşündüm ve dedim ki: “Ey müminlerin emiri! Eğer bunu kimseye söylersen veya söyleyeceksen benim buna ihtiyacım yok.” Ve dedi ki: “Ne kimseye söyledim ne de söyleyeceğim. Ben Bermek ehlini hiç kimsenin düşmediği bir hale düşürmek istiyorum ki sonsuza kadar söylensin. Allah yardımcın olsun ve işinde şaşırmasın ey müminlerin emiri.” dedim. Sonra kalkıp yerine döndü ben de sandalyeyi alıp yerine bıraktım. Onlardan bende ne olduğunu bilmek istedi, dedim. Ve beni onlara gönderdi. Bunu çok yapardı. Sonra bir yıl geçti ve iki yıl geçti sonra üç yıl geçti ve dördüncü yılın başında onları öldürdü. Cafer'in ölümü sefer ayı yıl 188 idi. Umur manastırında idi ve Yahya b. Halit haçtan çıkıp bu manastıra inmişti. Başlarına bu iş gelmeden bir yıl önce oğlu Cafer'in öldüğü manastıra girdi ve dolaştı. Bir papaz göründü ona ve dedi ki: “Ne zamandır bu biatı yaptın?” “Altı yüz yıldır ve bu da sahibinin kabri” dedi. Üzerinde yazı olan kabre döndü ve okudu. Şu yazı vardı:

“Münzir oğullarının sonu gelince biatı rahip kutladı
Onlar misk kokulu kokarlar ambarları hep dolular
Giysileri pamuktan satenden yün onların yanında yer almamıştır.
Onlar gömülü solucana karşı canavar kesildi
Onlardan başka zamanın sahibi kalmadı
Öyle bir hale geldiler ne kimse iyiliklerini ister ne de onları korkutur.
Sonra onlara lanet çökerek ayaktakileri düşman yaptı .”

s.423

Yahya'nın benzi değişti. Dedi: “Şirkten Allah'a sığınırım ey papaz!” Papaz gözünün önünden kayboldu. Onu istedi ama yetişemedi. Yahya ve oğlu yılarca hapiste kaldılar. Reşit'e istirham mektubu yazdı ve onun saygısını ve terbiyesini andı. Cevaben şöyle yazdı: “Senin gibi ey Yahya! Aziz ve Celil olan Allah. (Bir de Allah huzur ve güven içinde bulunan bir şehri misal verdi. Oraya her yerden bol bol rızık geliyordu. Derken Allah'ın nimetlerine nankörlük ettiler. Allah'ta onlara yaptıkları işlere karşılık açlık ve korku sıkıntısını tattırdı.)

Bu yıl Reşit oğlu Kasım'a yazı anlattı ve o yıl 188 idi. Ve beraberine Abdülmelik b. Salih el-Haşir vardı ve emrinde İbrahim b. Osman b. Nehik vardı. Sinan ve Kurra'nın kalesini kuşattılar. İnsanlar şiddetli açlığa ve fakirliğe ve

pahalılığa uğradılar. Rumlar ondan barış istediler. Karşılığında üç yüz yirmi Müslüman vereceklerini söz verdiler. Buna razı oldu, geri döndü.

Reşit Ahmet b. İsa'yı b. Yezid el-Alevi'yi 188 yılında Vafika'da hapse koydu. Ahmet b. İsa hapisten firar edip Basra'da oldu ve Şiilere mektup yazarak kendine davet ediyordu. Reşit gözlerini ona çevirdi ve onu getirene karşılık mal vadetti ama olumsuz oldu. Onun dostu Hadır'ı ve emrini yerine getiren alındı ve Reşit'e götürüldü. Bağdat'a varınca sarayın kapısında dedi: "Ey insanlar ben Hadır'ım, Ahmet b. İsa'nın b. Yezit el-Alav'in dostu. Sultan beni yakalamıştır." Müvekkiller onun konuşmasını yasakladı. Reşidin yanına girince onu ondan sordu ve tehdit etti. Dedi ki: "Allah'a ant olsun, eğer ayağımın altında olsaydı onun üzerinden kaldırmazdım." Ve cevapta kabalık yaptı ve dedi: "Ben ihtiyarım, yaşımdoksanı geçti. Amelini Allah resulünün oğlunu ölmesi için tarif ederek mi hatmedeyim?" Reşit emretti, ölene kadar dayak yedi ve Bağdat'ta salibe bağlandı ve Ahmet b. İsa kayboldu ve ondan sonra ondan haber alınmadı.

s.424

Ve Reşit bu yılda Abdul Melik b. Salih'i el-Hahimi'yi hapis etti o yıl 188 idi. Oğlu Abdurrahman ve kâtibi Kumama b. Yezid (o Abdulmelik'in Mevla'sıydı) onun hilafete geçmek istediğini Şamim ve yarımadanın kabile ve aşiret reisleriyle mektuplaştığını bildirdiler. O yüce gönüllü fasih açık sözlüydü dedi ki: "Hapis olmamın sebebi ne? Suçluysam itiraf ederim veya hakkımda itiraf varsa yakamı kurtarırım." Reşit onu çağırdı dedi: "Bu oğlun Abdurrahman. Senin ne suç ve ihtilaf düzenlediğini anlatıyor." Dedik "Oğlum mazeretli. Bir emir kulu veya sakıncalı bir düşman olabilir." Allah-u Teâlâ demiştir ki: "Eşlerinizden veya evlatlarınızdan size düşman olur. Onlardan sakının." Dedi ki: "Ya bu yazarın Kumama b. Yezit'te aynısını söylüyor. Ve seninle bir araya gelmeyi istedi." Dedi ki: "Kim Mamun'dan başkasına benim aleyhime yalan söyledi ve canımı yaktıysa iftiradır." Bazı hocalarımız bana anlattılar. Dediler: "Reşit bir gün Abdül melik b. Ali'yi çağırdı ona git ve dedi. Ona bakarken sanki onu gözleri yaşlı, yanakları parlak, tehdit onu yakmış parmakları korumasız kafaları gırtlaksız bıraktı.

Sabır, sabır Haşim oğulları kolayı zorlaştırıp zoru kolaylaştırmayın. Nimete şımarıp da felaketi getirmeyin. Birazdan hâkim görüşüne itiraz eder. Azimle geri cayar ve refahı zillate güveni korkuya değiştirmeyin. Ve Abdül Melik dedi: "Tek mi, ikiz mi konuşayım?" yani bir kişiyle mi, iki kişiyle mi? Ama tek dedi. Vilayetini aldığı şeyde Allah'tan kork. Sana korumaya verdiğini kuru. Şükürün yerine küfrü

sevabın yerine günahı koyma. Allah'ın sana vacip kıldığı bunun ve haklarını vermeni ve Kuran'ın buna karşı gelmenin küfür dediği akrabalık bağına kesme ve hakkını sahibine döndür. Ehliinden başkasına israf etme. Sözler ayrıldıktan sonra şana birleşti ve kalpler ürktükten sonra rahatladı. Mülkinin amaçları toplanan temelden daha güçlendi. Ve ben aynı Cafer b. Kilab oğullarının kardeşinin dediği gibi oldum.

s.425

“Dardaki durumu dilimle açıklamamla tartışmamla rahatlattım (sıkıntısını giderdim) Eğer bu durumum fil veya fil sahibi olsaydı dayanamaz kayardı.” Dedi. Sonra çıktı ve Reşit'in gözü onu takip etti. Dedi ki: “Allah'a ant olsun eğer beni Haşim'i korumaya devam etseydin boynunu vururdum. 189 yılında Harun Reşit Raya gitti. Kırmasin'e varınca oğlu Kasım Mamun'dan sonra veliahtlığı biat etti. Mamun'un Kasım'ın biatleri arasında altı yıl vardı. Sonra gitti Raya varana kadar Bağdat'ta ki oğlu Muhammed'e mektup yazarak Raya gitmesini ve işini yapmasını emretti. Ve Tabaristan lideri Binded Hurmaza ve Tahaistan lideri t Binded Hurmuz Herseme b. Ayun elinde çıkın ve oğlu Karun'u da çıkartıp Reşidin ordugâhına koydu. Reşit raydan çıktı ve Abdullah b. Malik Huza-i Tabaristan'a Dinbevunde halife atadı. Ve Bağdat'a yöneldi. Gündüz varınca Bağdat'a uğramadan geçti. Ve köprüye varınca Cafer b. Yahya'nın cesedini yakmayı ve Velit b. Ceşem'i öldürmeyi emretti. 189 yılında Reşit Mansur b. Yezit b. Mansur el-Humeyri'nin yerine Ali b. İsa b. Hamahi Hüresah'a vali yaptı ve ona bir grup komutan kattı. İçlerinde Rafi b. El-Leys elleysi vardı. Onun uzak şehre görevlendirilmemesini emretti. Ali b. İsa Hüvasa'na gelince Rafi b. Leys'i Semerkant'a tayin etti. Bir yıl geçmeden ahlaksızlaştı ve isyana çağırdı. Reşit bunu Ali b. İsa'nın düzenlediğini haber aldı. Herseme b. Ayun'u dört bin kişiyle ona yönlendirdi. Ali b. İsa'ya medet gibi şehre girdiler. Sonra emirliğe ulaştı. Ve beraber olan askerleri de emirliğe soktu. Mektubu çıkardı Ali b. İsa'ya verdi. Okuyunca duyup itaat ediyor musun dedi. Evet dedi. Ağır bağla onu bağladı ve onu evinden çıkardılar. Sert bir işleminden geçtikten sonra elçilerle beraber onu Reşit'e gönderdi. Reşit onun ve oğlunun hapis edilmesini ve malının alınmasını emretti.

s.426

Reşit ölene kadar hala hapis kaldı. Ermenistan Mehdi'nin vefatından sonra yok olmuştu. Musa'nın gününde de hala yoktu. Sonra Reşit Huzeyme b. Hazım el-Temimi'yi Ermenistan'a vali kılınca bir yıl iki ay orda kaldı. Ülkeyi düzeltti ve birleştirdi. Halk itaat etti sonra Reşit Huzeyme b. Hazım'ın yerine Yusuf b. Raşid el-

Selemi'yi görevlendirdi ve Nizar kavminden bir grup insanı ülkeye gönderdi. En çoğuyusa Ermenistan dalandı. Nizarlılar Yusuf'un zamanında çoğaldılar. Sonra Yezit b. Mezit b. Zayda el-Şeybani'ye verdi vilayeti ve her taraftan Rabialıları yerleştirdi. Bugüne kadar çoğunluk onlara ait ve ülkeye öyle bir düzen getirdi ki kimse sesini çıkarmadı. Sonra Zeyit b. Hattap el-Edavi'nin oğullarından Abdülkebir b. Abdülhamid'i vali koydu. Harranlıydı. Oraya Diyar Mudar halkından bir grupla gitti. Dört ay kalmadan bıraktı. Ve Halit Bermekiyinoğlu Yahya'nın oğlu Fazıl'ı vali kıldı. Kendi başına gitti. Oraya varınca Bab el-Abvab bölgesine yöneldi. Hamzin Kalesi'ne saldırı düzenledi ama Mazin halkı onu bozguna uğrattı. Hiçbir şeyi düşünmeyerek çıkıp Irak'a geldi. Ve Ömer b. Eyyub el-Kinani'yi görevlendirdi. Fazıl Irak'a gelince Ebi Subah Ermenistan haracına ve Said b. Muhammed el-Harrani el-Lehebi'yi savaşına gönderdi. Birkaç halkı ayaklandı. Ebi Subuh'a ve onu öldürdüler. Ve Ermenistan kayboldu. Orada Ebu Müslim el-Şari ve Ermenistan'a Fazıl Halit b. Yezit b. Üseyid el-Selemi'yi görevlendirdi. Vilayetine ve ona Abdü Melik b. Halife el-Hureysi'yi beş bin adamla gönderdi. Revan'da Ebu Müslim el-Şari'yle karşılaştılar. Onları yendi ve Ebu Müslim Kilab kalesine gitti ve orayı aldı.

Reşit Ermenistan'a Abdullah El-Becliyoğlu Cerir'in oğlu Yezid'in oğlu Cerir'in oğlu Abbas'ı görevli olarak gönderdi. Berzera'ya varınca Beylakanlar ayaklandılar. Ona karşı ve Rayd Buza'ya mevzilendi. Mu'dan el-Humsi'yi altı bin adamla Ebu Müslim'e yönlendirdi. Karşılaştıklarında aralarında çarpışmalar yaşandı. Ve Muktan El-Humsi'yi öldürdü. Ebu Müslim Dübeyle giderek orayı dört ay kuşattı. Sonra çıkıp Beylekan'a geldi.

s.427

Böylece Ermenistan'ın gücü arttı. Reşit Yahya el-Hıraşi'yi on iki bin kişi ile gönderdi ve Yezit b. Mezidi'de on bin kişi ile Yezit b. Mezit'e Ermenistan'a Hıraşi'ye de Azerbaycan'da olmasını emretti.

Mühelhil El-Temiymi Azerbaycan'ın hâkimi idi. Hıraşi onunla karşılaştı ve savaştı. Onu hezimete uğrattı ve memleketi düzeltti. Sonra Ermenistan'a gitti. Yezit b. Mezit ile birleşip Ebu Müslim el-Şari ile savaşmak için memleketi terk ederken Ebu Müslim öldü yerine Sükûn b. Musa el-Beylakani geçti. Yahya el-Hıraşi'yın ona doğru geldiğini duyunca onu Halil b. Sekeni'yi en iyi atı ile yönlendirdi. Karşılaştıklarında Hıraşi onu esir aldı. Beylakan'a doğru ilerledi. Sükûn bu haberi

duyunca Kilab kalesine kaçtı. Beylakan halkı Hiraşi'nden güven istediler. Ve şehre girip halka güven sağladılar korumasını da yıktılar.

Sükûn güvencesini alarak sekiz bin kişi ile Yezit b. Mezid'e gitti ve Yezit onu Reşit'e götürdü. Ülke durulunca Reşit Musa b. İsa el-Haşimi'yi vali etti. Ermenistan'da bir yıl kaldı. Yine başkaldırmalar başladı ve her taraf çoştı. Bunun üzerine Reşit'e mektup gönderdi. Reşit oranın hakkından gelecek Hiraşi'den başkasını görmüyorum, dedi. Musa b. İsa'yı azledip Hiraşi'yi görevlendirdi oraya. Onlara kılıç tuttu, düzeltene kadar. Sonra Reşit Ahmet b. Yezit b. Useyd el-Selemi'yi görevlendirdi. Görevine gelince ülkedeki Hiraşi'de en önce ve Hiraşi il gelen Horasanlılar ona karşı ayaklanıp onunla savaştılar aleyhine taraf tuttular. Seni dinlemek ve sana itaat yok dediler. Ve vilayetini Reşit Sait b. Selim b. Kuteybe el-Bahili'ye verdi. Ülkeye gelince insanlar aylarca uyum gösterdiler. Sonra asilzadeler kötü oldu. Bab ve Ebvab halkı ona karşı çıktılar. Valiye hamle yaptılar. Bab ve Ebvabın yöneticisi Necim b. Haşim'di. Said b. Selim onu öldürdü. Ve oğlu Hayyun b. Necim hamle yaptı ve Said'in Bab ve Ebvaba koyduğu amilini öldürdü ve isyancı olduğu açığa çıktı. Hazar Kralı hakana mektup gönderdi. Kral ona çok sayıda asker gönderdi. Müslümanlara saldırıp çok sayıda insan öldürdüler ve esir aldılar ve yürüyüp Kur köprüsüne geldi.

s.428

Ve Müslümanlardan çok sayıda esir aldı. Âlimleri katletti. Ülkeyi yaktı. Kadınları ve çocukları öldürdü. Reşit bu haberi alınca Mihab'ı göndererek Said b. Selim'e karşı çıkmasını emretti. Said'in yanına varınca Said ona mal teklif etti. Mihab malı tercih etti. Bu haber Reşid'e ulaşınca Nasır b. Habib el-Muhallebi'yi vali olarak onun yerine atadı. Çok sürmeden tekrar onu azletti. Ve yerine Ali b. İsa b. Maman'ı vali koydu. Göreve gelince adı kötüye çıktı. Şirvan halkı ona hamle yaptılar ve memleketin düzeni bozuldu. Reşit bu durumda Yezit b. Mezit el-Şeybani'yi vali koydu. Ali'yi de Horasan'a gönderdi. Yezit b. Mezit Ermenistan ile Azerbaycan'ı birleştirdi. Göreve başladığında insanlar uyumluluk gösterdi ve memleketi düzeltti. Nizariyelerle Yemanilerin arasını düzeltti. Kral oğullarına ve asilzadelere mektup yazarak dileklerini sundu. Böylece memleket düzeldi. Sonra Reşit Hüzeyme b. Hazım el-Temimi'yi vali yaptı. Bu da asilzadelerin ve kral çocuklarının boyunlarını vurdu ve onlara çok kötü davrandı. Cürcan ve Sanarilerin başkaldırması üzerine onlara bir ordu gönderdi. Arkasında Zahir el-Temiymi'nin oğlu Şu'be'nin oğlu Heysem'in oğlu Said'i büyük bir ordu ile gönderdi. Cürcan ve

Sanarı halkını memlekette çıkarana kadar savaştılar ve buradan sonra Tiflis'e gitti. Huzeyme b. Hazım bir yılı tamamlamadan onu azletti. Ve Süleyman b. Yezit b. el-Asam el-Amiri'yi atadı. Valilik görevine bu temiz ve saf bir şeyhti. Zayıf olduğu için sözü bile geçmezdi. Hatta memlekette kaybolacaktı. Bunun üzerine Reşit Abbas b. Züfür el-Hilâlî'ye valiliği verdi. Sanariler ona başkaldırınca onlarla savaştı ve ona zayıf düştü. Reşit Muhammed b. Züheyr b. el-Mesib el-Dabbi'yi yönlendirdi. Bu da Reşid'in Ermenistan'daki son hükümdarıydı. 190 yılında Humus ehli valiye başkaldırdılar. Reşit onlara doğru yola çıktı. Münbüc şehrine varınca onlardan bir grup Reşit'e gelip el uzatıp af dilediler. Onları bağışladı, Rumeli'ye geçti. Saife'ye saldırdı. Hirakle ve Metamir'i fethetti.

Bu yılda Mansur'un oğlu Cafer'in kızı Umu Caferhac yaptı. 190 yılıydı. İnsanlar şiddetli susuzluğa uğradılar. Zemzem kuyusu da kuraklığa uğradı, içinde çok az su kaldı.

s.429

Zemzem kazdılar birkaç arşın inmeleriyle su biraz çoğaldı. Zemzem kovasının ipi on sekiz arşındı. Çoğalması için dokuz arşın daha kazıldı. Bu zemzem kuyusunun ilk defa kazılmasıdır.

Reşit'in yanında amcası ve babasının amcası ve dedesinin amcası toplandılar. Sülayman b. Cafer amcasıydı. Abbas b. Muhammed babasının amcasıydı. Abdulsamet b. ali dedesinin amcasıydı. Abdulsamet b. ali dedi: "Allah'a hamd ederim sana verdiği nimetler için ey müminlerin emiri. Sana toplanan senden önce hiçbir halifeye toplanmadı. Sonra sana amcanı babanın amcasını ve dedenin amcasını bir araya topladı."

Reşit'e üstlenen ve hilafetinin içinde olan Yahya b. Halit b. Bermek ve oğulları Cafer ve Fadl bunlarla arasında ne bir emir ne de bir nehi geçmedi. Memleketin yöneticisi olarak bu halde on yedi yıl kaldılar. Sonra Fadl b. Rabii ve İsmail b. Subeyh onun vezirleriydi. Kalemünde Kasım b. Nasır b. Malik vardı.

Sonra onu azledip Huzeyme b. Hazım'ı vali kıldı.

Sonra onu azledip Musib b. Zuheyr el-Dabbi'yi vali kıldı.

Sonra onu azledip Abdullah b. Malik'i vali kıldı.

Sonra onu azledip Ali b. Cerrah el-Huza'yı vali kıldı.

Sonra Abdullah b. Hazım'ı vali kıldı.

Ve korumasında Cafer b. Muhammed b. Eşas vardı. Sonra onu azledip yerine Abdullah b. Malik'i koydu. Sonra Herseme b. Avun'u koydu. Fazıl b. Rabi

onun muhafızıydı. 192 yılında Şaban ayında Harun Horasan yolculuğuna çıktı. Ramazan ayında Kırmasin'e indi. Ve Rey'de Kurban kesti. Cürcan'a varınca İsa b. Cafer'e yanına gelmesi için mektup gönderdi. İsa ona gitmek için yola çıktı ve yarı yolda vefat etti. İsa b. Cafer ile beraber olan ehli Mühellipten bir şeyh bana şöyle söyledi. Bir gün yanına girdik, hastalığı artmıştı ondan: "Biz Allah'tan geldik ve ona döneceğiz." diyorken işittik. Allah'a and olsun ki kendim gittim ve ona dedik ki: "Allah'a çok şükür sen bugün iyisin. Ben kulağımdan çıkanı ufaladım çürük gördüm diyerek bayıldı ve kadınlar erkeklerin ağladığını duydular. Ve görevlilere galip gelip çıktılar." Bunun üzerine ayıldı ve başını kaldırdı. Kadınlara baktı ve şunu dedi:

s.430

"Önceden göze görünmemek için yüzünüzü sakladınız.

Bugün Bakıcılara görünmek için mi geldiniz?"

Aynı saate vefat etti. Vefatının haberi Reşit'e ulaşınca Reşit çok üzüldü. Cariyenin yanına girdi. Cariye dedi: "Ey müminlerin emiri! İsa kendinde olanın sizde de olmasını isterdi. Allah onu başına getirdi. İşte Mesrur ile Hüseyin bunu biliyorlardı." Doğru dediler. Orada eğlendi ve yemek istedi. Sonra Tus'a gitti ve Senebaz denilen bir köye indi. Çok ağır hastaydı. 193 yılı Cemazielevvel ayının ilkinde vefat etti. Kırk altı yaşındaydı. Mamun olaydan yirmi üç gün önce Merv'e gitmişti. Cenazesi Tost'an Bağdat şehrine geldi. Çarşamba günü Cemazielevvel ayının bitmesine on iki gece kala arkasında on iki oğlan çocuğu bıraktı. Abdullah el-Maun, Muhammet el-Emin, Kasım, Ebu İshak, el-Mutasım, Ebu İsa, Ebu Abbas, Ali, Salih, Ebu Yakup, Ebu Ali, Ebu Ahmet, Ebu Eyüp, Beni Haşim. Lakabını alan herkesin adı Muhammet'tir.

Onun vilayeti süresinde Haçta kalanlar; 170 yılında Harun Reşit, 171 yılında Abdulsamet b. Ali, 172 yılında Yakup b. el-Mansur, 173 yılında Reşit, 174 ve 175 yılında Reşit, 176 yılında Süleyman b. Cafer, 177 yılında Reşit, 178 yılında Muhammet b. İbrahim b. Muhammet b. Ali, 179 yılında Reşit Umre yapmaya devam etti. Ta ki haç yapana kadar ve Basra'ya gitti. 180 yılında Musa b. İsa Harun onu Vaka' ya gönderdi.

181 yılında Reşit, 182 yılında Musa b. İsa, 183 yılında Abbas b. Musa, 184 yılında İbrahim b. el-Mehdi, 185 yılında Mansur b. el-Mehdi, 186 yılında Reşit, 187 yılında Abdullah b. Abbas b. Muhammet, 188 yılında Reşit... Bu Reşit'in son haç yapmasıydı. Ondan sonra hiçbir halife haç yapmadı. 189 yılında Abbas b. Musa b.

İsa, 190 yılında İsa b. Musa el-Hadi, 191 yılında Fazıl b. Abbas b. Muhammet b. Ali, 192 yılında Abbas b. Abdullah b. Cafer b. Ebu Cafer.

s.431

Gününde gazaya çıkanlar 171 yılında Yezit b. Abese el-Hıraşı, İshak b. Süleyman tarafından amildi. 172 yılında Muhammet b. İbrahim, 173 yılında İbrahim b. Osman, 174 yılında Süleyman b. Ebu Cafer, 175 yılında Abdulmelik b. Salih, onun Rum eline girmediği söylenir. Derb'e varınca Fazıl b. Salih'i yönlendirdi. 176 yılında Haşim b. Salt, 177 yılında Abdulmelik tarafından Davut b. Numan, 178 yılında, Yezit b. Gazvan, 179 yılında Fazıl b. Muhammet, 180 yılında İsmail b. Kasım, 181 yılında Harun Reşit Safsaf Kalesi'ni fethetti. 182 İbrahim b. Kasım İsa b. Cafer tarafından, 183 yılında Fazıl b. Abbas 184 yılında Muhammet b. İbrahim, 185 ve 186 yılında İbrahim b. Osman, 187 yılında Kasım b. Reşit ve Abdulmelik b. Salih ve İbrahim b. Osman b. Nüheyk ve bu yılda Reşit İbrahim b. Osman'ı öldürdü. 189 yılında Fazıl b. Abbas, 190 yılında Reşit Hirakle ve Metamir'i fethetti. Ve Hamid b. Mayuf'a denizde saldırdı. Ve Kıbrıs halkı barışı bozdular. Onlara da saldırı düzenleyerek katletti ve esir aldı. 191 yılında Reşit savaş için yola çıktı. Hades'e varınca Herseme b. Gavun ile beraber oraya saldırı düzenlediler. Hersem'a gidene kadar Sugur'da konakladı.

Günündeki fakihler Muhammet b. Umran b. İbrahim, Malik b. Enes, İbrahim b. Muhammet b. Ebu el-Hasan el-Eşlemi, Ebu el-Bunturi b. Veheb el-Kureyşi, Abdullah b. Cafer el-Medini, İsmail b. Cafer Ebu Akil, Ebu Maşer el-Senedi, Sait b. Abdulaziz el-Cumehi, Abdulaziz b. Ebu Hazım, Abdulaziz b. Muhammet el-Deraverdi, Abdurrahman b. Abdullah el-Ömeri, Süleyman b. Fülehyh... * Ata b. Yezit, Sufyan b. Uyeyne, Şerik b. Abdullah el-Nuhayi, Seleme el-Ahmar, Ebu Yusuf Yakup b. İbrahim, İbrahim b. Sa'd el-Zehri, Sufyan b. el-Hasan el-Hammani, Cafer b. Attab b. Ebu Zayde, Ali b. Mushir, Abdullah b. İdris elAvdi, Muhammed b. Mervan el-Seddi, Carir b. Abdulhamid el-Kufi, Şuaib b. Safuan İbn. Şübruma'nın sahibi.

s.432

Cafer b. Süleyman, Muhammet b. el-Hasan, Ali b. Haşim, Abdullah b. el-Aslan el-Kindi, Talab b. el-Haccac, Kasım b. Malik el-Müzni, Ali b. Zübyan, Ebu Şihab el-Kufi, Muhammet b. Meşruk el-Kadıy, Udey b. Abdullah b. Utba b. Mesut, Vaki b. el-Cerrah, Yahya b. el-Hadi, Amr b. Hişam, Muhammet b. Yezit, Ebu Vana, Yezit b. Zürey, Ubeydullah b. el-Hasan, Mutemir b. Süleyman, Davud b. el-

Zübrükan, Ubad b. Abbad el-Muahllebi, Hamza b. Nacih, Halit b. Yezit, Muhammed b. Raşit, Umran b. Halit atam sahibi. Muhammet b. Yezit el-Vastıy, Abdulmünim b. Naim, Ömer b. Camii, Yusuf b. Atıyya, Abdulaziz b. Abdulsamet

s.433

3.74. MUHAMMED EMİN'İN HAYATI

Harun Reşit'in oğlu Muhammet Emin'e biat edildi. Annesi Cafer b. Mansur'un kızı Ümmü Cafer, Beni Haşim halifelerinden Ali b. Ebu Talip'ten ve Muhammet'ten başka iki babası olan yok. 193 yılında Cemaziyevvel ayının ilkinde Reşit öldüğü gün pazar günü Tos'ta ona biat ettiler. Fazıl b. Rabii çöl alanındaki Haşimilerden ve ileri gelenlerden onun biatini aldı. Çarşamba günü Cemazievvel ayından on iki gece kala bugün Bağdat'ta muhafız Muhammed'e geldi. Acemi aylardan mayıs ayında güneşin akrep dönencesinde üç derece ve elli üç dakika olduğu gün, Zühal altı derece ve yirmi dakika yay dönencesinde dönüş vakti, Müşteri yay dönencesinde altı derece yirmi dakika dönüşte, Merih kova dönencesinde yirmi altı derece ve otuz dakika, Başın yengeç dönencesinde yirmi iki derece, Zühre balık dönencesinde yedi derece ve otuz dakika olduğu bugünde Bağdat'ta insanlar biat ettiler. Hemen Abbas'ın oğlu Abdullah'ın oğlu Ali'nin oğlu İsa'nın oğlu İshak minbere çıktı. Allah'a hamd etti, Peygambere salavat getirdi. Sonra dedi ki: "Biz kayıp veren ve en iyi kalan insanlarız. Allah'ın Resulünü kaybettik. Kimse bizden zor bir kayıp vermedi. Yerin oğlu geldi bize. Kim bizim gibi bu karşılı aldı?" Sonra insanlar haber verdi ve anlaşmayı onlara anlattı ve minberden indi. Cuma günü gelince Muhammed minbere çıktı ve Allah'a hamdü sena etti, peygambere salâvat getirdi ve Allah'ın ona verdiği fazileti andı. Sonra dedi ki: "Müminlerin emiri Reşit'e Allah'ın Hilafeti ve peygamberin mirası teslim edildi. Hakla doğru çalıştı ve adaletle yönetti. Beytullah'a haç yaptı ve Allah için cihat etti. Ruhunu Allah'ın itaatine adadı ve cihada Allah Azze ve Celle'nin rızası için başladı. Ki Allah onun dinini ve dünyasını aziz kıldı, hakkını doğrulttu ve düşmanı yıktı, yolları düzene koydu, insanlara nasihat etti ve memleketi düzeltti. Allah ona ondakini verdi ve onu aldığı anda ona ikram etti.

s.434

Allah'ın yanında derece sayarın onu ve ondan sonra iyi bir hilafet sürmesini dileriz ve sizin yükünüzü yöneltmekte yardım dilerim. Sizi razı eden işlerde muvaffak ve razı olmayı arzu ederim." Sonra itaate çağırdı ve samimi olmayı emretti

ve indi. Fazıl b. Rabii Cemaziyelahir ayının ilkinde hazine dairelerini, beytûmalları ve Reşit'in vasiyetini sundu. Ve Muhammed b. Harun haççı arz ettiğini ilan edilmesini emretmişti. Fazıl b. Rabii ona dedi ki: "Baban bana 'Beni Abbas halifelerinden benden sonra kimsenin haç yapmayacağını, sana söylememi emretti.'" Böylece hacca gitmedi. Annesi Ümmü Cafer hac yaptı. Ramazan ayında umre yaparak Reşit'in gününde Maşş gözünü kazdırmıştı. Bitirince Mekke'ye geldi. İş yerleri yaptı, havuz ve sulama yerleri yaptı. Yirmi bin miskal altın gönderdi. Kâbe'nin kapısına aynalık kapı çivileri ve eşiği yapıldı.

Abdumelik b. Salih'i hapisten çıkardı ve ona ait olan yarım adadan Kınısır'ın ordusundan başkentlerde körfezlerden hepsini onun hükümdarlığına verdi. Mallarını ve kayıplarını ona iade etti. Oğlu Abdurrahman'ı ve kâtibi Kumama'yı ona sevk etti. Kumama'yı kapalı hamama hapsetti. Güçlü bir ateş yaktı ve içine olta attı ölene kadar içinde kaldı. Oğlunu da hapsetti. Abdumelik hapisten çıkartıldığında Reşit'in ona ettiği zulmü andı ve dedi ki: "Hükümdar hiç niyetimin olmadığı, dilemediğim, arzu etmediğim, kastetmediğim şeyle beni suçladı. Eğer ben isteseydim bana selden sınıra ateşte Arfec yerine daha yakındı. Ben bulaşmadığım bilmediğim şeyden sorumlu tutuldum ama Allah'a and olsun ki o beni yöneticilikte yetenekli hilafette ciddi olduğumu görünce ve ben de neye el attımsa aldığımı, kimi açtımsa ulaştığını, nefsin tabiatını kemale erdiğini ve samimiyeti hak ettiğimi görünce ben bu özellikleri istememişsem de o samimiyeti yapmamışsam da ve ona ne gizli başvuru yaptım ne de açıktan işaret ettim. Bana bir anne gibi şefkatli davranıldığımı gördü ve bana bir kral gibi meylederdi. İyi yere alınmaktan ve en hayırlı isteği arzu etti. Geceleri uykusuz geçirip cezamı isteyen ve tüm çabasını buna harcayan ve tüm gücü ile buna hazırlanan biri gibi beni cezalandırdı.

s.435

Eğer benim ve onun iyiliği ve uygunluğu içinse bu günah değil ben tövbe edeyim. Ona karşı küstahlık yapmadım beni küçük düşürdü. Onun cezasından kaçılmadığımı kurtulmanın imkânsız olduğunu iddia ederse ben illaki hükümle, bilimle, azimle, kararlılıkla ona karşı çıkarım. Akılsız Hafız olamasa da akıllı da cahil olamaz. İster akıllı olduğum için isterse insanların bana itaat ettiği için cezalandırsın. İsteseydim onu düşünmeye bırakmaz tedbirden alıkoyardım. Az hitap ve çaba sarf ederdi.

Ali b. İsa b. Hamam'ı hapisten çıkardı. Ona malını iade etti. Yerine vilayetini verdi onu sevdi ve ilerletti. Esad b. Yezit b. Mezid'i Ermenistan'a vali

kıldı. Oraya gittiğinde memleketin bir bölgesine sabahyıldızı ile ayaklandıran Yahya b. Sait ve Mervan b. Muhammed b. Mervan'ın yakını İsmail b. Şuaib hâkimiyetini üstlenmişlerdi. Cürzan bölgesindeydiler.

Onları aldatarak yakaladı ve sonra onlara iyilik yapıp bıraktı. Esad iyi davranışlı ve cömertti. Sonra Muhammed onu azledip İshak b. Süleyman el-Haşimi'yi Ermenistan'a vali atadı. Ve oğlu Fazıl'ı ona halife gönderdi. Fazıl mahlûkun gününde hala oradaydı. Filistin ehlerinden Muhammed b. Sait b. Serh el-Kenani'yi Yemen'e vali kıldı. Üç yıl kaldı. Sonra azledip Cerir b. Yezit el-Becli'yi vali yaptı Sait b. Serh Yemen'den çok malla çıktı, arazi ve mal aldı. Mamun'a biat edilene kadar Cerir b. Yezit Yemen'de kaldı. Reşit Herseme b. Ayun'u ordu ile Semerkant'a Rafi b. el-Leys'e gönderdi. Bu arada Rafi'nin çevresi genişledi. Şaş ve Firgana halkı Hacen'de Eşrösne, Siganyan, Buhara, Huttel halkı ve başkaları Belih, Taberistan, Segd nehir, arkasına Türk el-Harluhiye, Tigizgiz, Tebbet kasabaları da ona meylettiler ve daha başkaları da.

s.436

Sultanla savaşın Müslümanları öldürmek için bunlardan destek aldı. Semerkant'a gidip orada mevzilendi. Herseme onunla savaşmayı sürdürdü ve ashabından öldürülenler oldu. Sonra Rafi Cigoi el-Harati'den yardım istedi. Ciogoi'de Mehdi'nin huzurunda Müslüman olmuştu. Hersema'yı aldatarak onunla beraber ve yardımında olduğunu bildirdi. Sonra isyan etti ve karşı olduğunu bildirdi. Bu arada Rafi'nin gücü arttı. Ekinleri ateşle yaktı ve ehlerinden çıkıştı. Ve Beni Haşim'e saldırmaya davet etti. Hersema onların öfkesini dindirdi, ta ki Rafi güvenilir hale gelene kadar ve onu güvene alınca ailesi, çocuğu ve malı ile ona geldi. Muharrem ayı yıl 194'tü. Ve Mamun Muhammed'e fetih emri verdi. Onun planı ve çalışması olanı bildirdi. Allah ona zaferi verene kadar kavim Muhammed'in kalbini Mamun'a karşı bozdu ve aralarında kötülük yarattılar. Onu kıskırtan Ali b. İsa b. Haman ve Fazıl b. Rabi idi. Ve ona vali ahitliği oğluna biat edip Mamun'u çıkarma fikrini sundular. Gerçekten bunu yaptı ve oğlu Musa'ya biat etti. Rebiülevvel ayından üç gün kala yıl 194'tü. Reşit'in onunla arasındaki sözleşmeleri toplayıp yaktı ve aralarında soğukluk yaşandı. Ve Muhammed tüm yöneticileri ile gelmesi için Mamun'a mektup yazdı. Mamun'da sana itaat yok dedi. Sonra Horasan'daki yöneticilere mektup gönderdi. Onlarda aynı cevabı verdiler. Sen kardeşine verdiğin sözde durursan biz de sana verdiğimiz sözde dururuz, dediler. Sen sözleşmeleri bozdun olaylar yarattın, yeminleri anlaşmaları küçümsedin dediler.

Muhammed Mamun'un hanımı Musa el-Hadi'nin kızı Ümmü İsa'ya gidip Mamun'un ondaki cevherini istedi. O da bende bir şey yok dedi ve vermedi. Ve evine saldıran birini gönderdi ne varsa soyup o cevheri aldı. Mamun bunu duyunca yanında olan hükümdarları topladı ve onlara dedi ki: "Babamın bana ve Muhammed'e koyduğu şartları biliyorsunuz o sözleşmeleri bozmuştur. Çığnediği bozduğu mallarım görevlerime saldırması, sözleşmeleri ve anlaşmaları yıkması, bozduğu şeyde Allah'ın hakkını küçümsemesi ve düşmanlığa çalışması sebebiyle onu indirmeye yol verilmiştir.

s.437

Ve ona mektup göndermeye anlaştılar. Ya geri döner ya da tahttan indirilir.

Muhammed bu haberi duyunca liderlerini topladı ve Mamun'un onu tahttan indireceğini anlattı. Usmâ b. Ebu Usmâ el-Şube'yi ve yanı sıra bir orduyu Mamun'a karşı görevlendirdi. Usmâ b. Ebu Usmâ el-Şube ve beraberindeki ordu Horasan sınırına varınca durdu. Sonra ona yola çık diye mektup yazdılar. O da gitmedi ve dedi ki: "Bize Horasan'a girmeme biati verildi. Senin de girmemen için alındı ve kimseyi oraya gönderme. Mamun'un tarafından buraya kim gelirse onunla savaşırım ama gelmezse hükmü uygulamam. Ve Muhammed Ali b. İsa b. Haman'ı Horasan'a vali olarak gönderdi Mamun ve beraberindekileri geri döndürmesini emretti ve ona kırk bin ücretli komutan ve asker ilave etti ve mal götürdü. Bir de ona gümüş zincir vererek dedi ki: "Horasan'a gidince bu zincirle Mamun'u bağla ve yanıma doğru getir. Mamun'a bu haber gelince Tahir b. el Hüseyin b. Musab el-Bostancı'yı yolculuğa görevlendirdi. Bundan önce onu Buşahç kasabasına vali kılmış ve eksikliğini malla sürü ile gidermişti. Çıktı ve 195 yılında Ali b. İsa ile Rey'de karşılaştı. Ali b. İsa büyük bir orduya sahipti. Tahir b. Hüseyin'in ordusu beş bin kişiydi. Ali b. İsa az bir neferle çıkıp karargâhın etrafını dolaştı. Tahir b. Hüseyin onu gördü ve ashabından bir grupla ona gitti. Sarı beygirin üstünde Ali ile karşılaştı ve başında lacivert bir örtü vardı. Yanındakiler onu ölene kadar korudular. Sonra o kaçtı, Tahir'de peşinden gitti. Kılıçla vurup onu yere düşürdü ve inip kafasını kopardı. Sonra karargâhına dönüp kafayı kılıca taktı ve Ali b. İsa'nın karargâhında komutanınız öldü diye çağırdı ve haberi ashabına ulaştırdı. Bozguna uğrayıp hazine ve hayvanları teslim ettiler. Tahir akşam olmadan karargâhta olan her şeyi aldı ve ashabının çoğu güvende geldiler.

Tahir Merv'de Mamun'a fetih haberini gönderdi. Ashabından bin adamla ona kelleyi gönderdi. İkili yöneticiye girince ondan haberi sordu. Korktu ve sesi kesildi.

s.438

Cevap veremez duruma geldi. Bu Fazıl'ı da ürküttü. Haritayı açtı ve yazıyı okudu. Sonra dedi: "Baş nerde?" yanına baktı ama bulamadı. Sordu cevap bulamayınca onu aramaya çıktı ve iki mil miktar uzaklıkta düşmüş halde buldu. Kaldırılıp Merv'e getirildi. Fetih tüm insanlara duyuruldu ve Mamun'un hilafetine biat edildi ve Muhammet hilafetten çıkarıldı. Tüm Horasan Mamun'a itaat ettiler. Ahmet b. Abdurrahman el-Kelbi şöyle anlattı: "Mamun'a hilafet teslim edildi ve minbere çıktı. Allah'a hamdü sena edip peygambere salavat getirdi. Sonra dedi: Ey insanlar! Ben kendimi Allah'a atadım. Beni size yönetici kıldığı için O'na itaat ederek sizi yönetirim. Mübah olmayan, farzları bozmayan kanı kasıtlı dökmem. Bana haram olan kimsenin malını eşyasını almam. Ne kızgın ne de hoş olduğum zamanda kendi isteğim doğrultusunda Allah'ın hükmü dışında hüküm veremem. Bunların hepsini Allah'a karşı mutlak sözleşme ve ağır anlaşma olarak tuttum. Eğer değiştirirsem veya başka hükümler eklersem cezayı hak etmiş olurum. Allah'ın gazabından korkarım. Ona itaat etmeme yardımcı ve O'na isyandan beni uzak tutmasını dilerim.

Muhammed Ali b. İsa b. Haman'ın öldüğünü ve ordusunun bozguna uğradığını Hilvan'a döndüklerini Horasan ehlinin onu azledip sözü Mamun'a verdiklerini duyunca ve Tahir elde ettiği malla, silahla hayvanla güçlenince Mamun ona Bağdat'tan geçmesi gerektiğini mektupla bildirip ona Abdurrahman b. Ceble'yi gönderdi. Ve Hilvan'daki Ali b. İsa'nın yanındakilerden kalan askerleri ve komutanları yanına almasını emretti. Ve Zilkade ayında yıl 195'te Memezen'de karşılaştılar. Tahir onu öldürdü ve karargâhında ne varsa mübah kıldı. Ve Muhammed Abdullah b. Hamid b. Kutub'a el-Tai'yi gönderdi ve Hilvan'dan döndü.

Şam'dan kendine güvenen Muaviye'nin oğlu Yezit'in oğlu Halid'in oğlu Abdullah'ın oğlu Ali denilen bir adam harekete geçti.

s.439

Ve Muhammed ona Hüseyin b. Ali b. Haman'ı gönderdi. Hüseyin Rakka'ya varınca durdu ve ona doğru ilerlemedi. Ve Davut b. Yezit el- Muhallebi Sind lideri vefat etti. Yerine oğlu geçti. Sevet'te Malik b. Lübeyd el-Yeşkuri harekete geçip Mamun'a biat etti.

Savaş komutanlarının lideri olan içlerinde itaat edilen lider Muhammed b. Ebu Halid'e Muhammed'in onu öldürüp telafi etmeye azmettiği haberi geldi. Ve savaşçıları toplanıp Muhammed'e karşı harekete geçtiler. Muhammed onlara ...* gönderdi. Bağdat'ta Şam kapısı denilen yerde savaştılar. Bu savaş o yıl Bağdat'ta gerçekleştirilen ilk savaşı.

Muhammed'in Mısır'daki amili Hatim b. Hersema b. Ayun'du. Onu azledip Cabir b. el-Eşas el-Huza'yı vali kıldı. 195 yılında Cabir b. el-Eşas gelince minberlerde Mamun'a itaat (dua) etmiyordu Muhammed'e ettiği gibi asker huzursuzluk çıkarmaya başladı. Ve itaat yok dediler. Onlara iki şey verdi.

Yahya b. Muhammed el-Medini Mamun'un mektubu ile geldi. Ama Cabir b. el-Eşas ona biat etmedi. Muhammed'in itaatinde kaldı. Sırrı b. Hakem el-Belhi hamle yaptı. Mısır'ın komutanlarından biriydi. Yanındaki grupla orduyu Mamun'un biatına davet edip rızık söz verdiler. Buna razı olup Cabir b. el-Eşas'ı komutanlıktan çıkardılar. Abbad b. Muhammed'i koydular. Abbas şehirde Heşama b. Ayun'un halifesiydi. 196 yılında Recep ayında Mamun'u hilafete çağırıldı. ...* Kavim onlara Abd b. Hâkim b. Kevni ve Muhammed b. Sair'i görevlendirdiler. Ve aralarında savaş oldu. Sonra teslim olup biat ettiler. Ve Muhammed Mısır vilayetindeki Rabia b. Kays el-Harşi denilen bir adama mektup gönderdi. Havf ehlini ve başkalarını da toplayıp Abbad b. Muhammed ile savaştı ve ona doğru gitti. Fıstat'a kadar aralarında vakıalar oldu. Abbad memleketi Mamun Muttalib'in Abdullah el-Huza'yı Mısır'a hükümdar gönderene kadar memleketi ele geçirdi.

Ve bu yılda 196 yılında Abdülmelik b. Salih Rakka'da vefat etti.

s.440

Muhammed b. Harun'un orada Kinsir'in ordusunda başkentlerde gedik körfezlerde amildi. Öldükten sonra memleket karıştı. Her kavmin kendi reisi oldu. İçinde kavimlerin savaşmadığı hiçbir şehir kalmadı. Hiçbir güç onlara karşı durmadı ve korumadı. Tahir dağ bölgesinden Ahvaz'a kadar aldı. Muhammed'in adamı Muhammed b. Yezit b. Hatem'i ve Cilevih el-Kürdi'yi öldürdü.

Züheyr b. el-Müsayib el-Dabb Pers'e gitti ve ona biat etti. Basra ehli Mansur b. el-Mehdi'nin sayesinde Körfez'de Fazıl b. Musa b. İsa'nın sayesinde, Mısır'da Abbad b. Muhammed'in sayesinde, Rakka'da Hüseyin b. Ali b. Mahan'ın sayesinde Mamun'a biat ettikten sonra recep ayının bitmesine üç gün kala Tahir Vasit'e vardı. Oradaki Zevakil ve diğerlerini çıkardılar. Recep ayının sekizinde yıl

196'da Bağdat'a gelip Muhammed'in mezhebini kabul etmedi. Ve onun neyden nefret ettiğinin haberini aldı.

Bağdat'ta ki orduyu Mamun'un biatine çağırınca ona icabet ettiler. Ve Muhammed'e hamle yapıp onu, annesini ve oğlunu hapsetti. Onları hapsedince ordu ondan mallarını istedi. Onlara karşı gelince onu yakalayıp Muhammed'i annesini ve oğlunu hapisten çıkardılar ve Muhammed'e biat ettiler ve Hüseyin b. Ali'nin boynunu vurdular. Ve onların malını Muhammed'den istediler. Onlara beş yüz ve kıymetli bir testi verdi. Dört yüz farklı komutan yapıp başlarına Ali b. Muhammed b. İsa b. Nuheyk'i koydu. Ve Herseme Nehrevan Karargâhındaydı. Ramazan ayında karşılaştılar ve onları bozguna uğrattıp Ali b. Muhammed'i esir aldı ve Mamun'a gönderdi.

Nehreyn denilen yere kadar ordusu ile gidip Bağdat'tan bir veya iki fersah, Tahir batı tarafında Herseme doğu tarafında Bağdat Savaşı iki tarafta da sürüyordu ama çarşılar çalışıyor, tüccarlara dokunulmuyordu. Ve bir tüccarın yanına bir grup Mamun'un ashabından bir grup Muhammed'in ashabından buluşmalar aralarında tartışma çıkmazdı.

s.441

Savaş askerleri Muhammed'e hamle yapıp Mamun'u davet ettiler Tahir'e mektup gönderip esirleri ona verdiler. Tahir Bağdat'a girip batı tarafını Enbar çıkışına birleştirdi.

Muhammed aldığı bir haber üzerine Süleyman b. Ebu Cafer ve İbrahim b. Mehdi'yi hapsetmişti. Herseme Bağdat kapısına gelince onları hapisten çıkarıp Beni Haşim'den bir grupla Herseme'ye itaat ettiklerini ve istediği malın onun olduğunu bildirerek gönderdiler. Herseme onlara dedi ki: "Eğer elçileri öldürseydiniz boynunuzu vururdum. Hadi Muhammed'e gidin." Dedi ve onları bıraktı.

Sonra doğu Bağdat'ın ehli Muhammed'e hamle yaptı ve Mamun'u davet ettiler. Hüzema b. Hazım el-Temiymi'yi çıkardılar. Köprüyü geçip gitti. Züheyr b. Müseyyeb gemilerle girdi. İçinde mancınıklarla Muhammed Bağdat'ın batısında Huld Sarayı'na gitti ve saklandı. Züheyr orayı mancınıkla vurdu. Herseme Bağdat'ın doğu tarafından Mehdi'nin kampından Horasan girişinden girdi. Tahir'de kendi kampından Ebu Cafer'in şehrine girdi ve Huld Sarayı'nı sardılar. Muhammed Horasan'ın çıkışından çıktı. Dicle'ye Hersama'ya geldi. Bunu Tahir'in ashabi duyunca Hersema'ya hamle yaptılar ve onu suda boğdular. Bir saat sonra çıkardılar.

Muhammed şalvar ve ince elbise ile çıktı ve kenara oturdu. Ordu geçiyor onu tanımıyor. Yakını onu görünce tanıdı ve evine götürdü.

Sonra Tahir b. Hüseyin'e haberi geldi. Tahir, Herseme ve Züheyr'in arasında tartışma oldu. Tahir yakını Kureyş el-Dendani'ye emretti ve boynunu vurdu. Kellesini kılıca taktı ve Bostan'daki ordusuna götürdü. Sonra Mamun'a gönderdi. Ölümü Pazar günü Muharrem ayı 198 yılındaydı. Sefer ayının beşinci günü diye duydum. Tahir Mamun'a kendi yazısı ile mektup yazdı.

s.442

Şöyle ki: Şüphesiz edepsiz kişi müminlerin emirinin akrabalıkta neseplikte ortağı olsa da Kuran'ın hükmü onunla ve onun vilayette ve kutsallıkta halini ayırt etti. Çünkü o dini bırakmış Müslümanlıktan çıkmıştır. Allah azze ve celle Nuh'un hikâyesini bize anlatırken şöyle diyor: "Ey Nuh o senin ailenden değildir. O iyi bir iş değildir. Kimse Allah'a isyan ederek itaatkâr olamaz. Allah katında sayılmaya akrabalık olmaz." Bu mektubum müminlerin emirine Allah edepsizi öldürmüştür. Ve onu vefasızlığına bırakmıştır. Müminlerin emirinin işini rast getirdi ve onu beklediği vaadini yerine getirdi. Müminlerin emirinin döndüren sözleşmeye hıyanet edip anlaşmayı bozanı kederlendiren Allah'a hamd olsun. Bununla kaybedilen dostluğu geri döndürdü. Dağılmış ümmeti topladı ve din âlimlerini unutulmuş büyüklerini ihya etti. Sonra fetih mektubu yazarak Horasan'da olduğu günden beri bir kitabın içinde şehir şehir, gün gün ne yaptığını anlattı. Hilafeti Reşit'in vefat ettiği günden öldürüldüğü zamana kadar dört yıl yedi ay yirmi bir gün sürdü. Ve Harun'un öldüğü zamandan tahttan indirilmesi üç yıl sürdü. Katledildiği gün yaşı yirmi yedi yıl üç aylıktı, yirmi sekiz yılda denilmiştir. Arkasında Musa ve Abdullah adında iki oğlan bıraktı. Onun liderleri İsmail b. Subeyh el-Harrani, Fazıl b. Rabii, Muhafız başı Muhammed b. el-Museyyib'ti sonra bu azledilip Ermenistan'a vali olarak atandı. Yerine Muhammed b. Hamza b. Malik atandı. Sonra bu da azledilip yerine Abdullah b. Hazım el-Temiymi'yi atandı. Bekç başı da Usma b. Ebu Usma'ydı. Yardımını Fazıl b. Rabii'nin oğlu yapardı.

Vilayeti süresinde hacda insanları yöneten 193 yılında Davut b. İsa b. Musa, 194 yılında Ali b. Harun Reşit, 195 yılında Davut b. İsa, 196 yılında Abbas b. Musa b. İsa oda Mekke'deydi. 197 yılında Abbas. Bu dönemde savaş yapanlar: 194 yılında Hasan b. Musab, Sabit b. Nasr tarafında 195 yılında Sabit b. Nasr el-Huzayi 196 yılında Sabit b. Nasr 197 yılında Sabit b. Nasr

s.443

Dönemindeki Fakihler: Muhammed b. Ömer b. Vakid, Yahya b. Süleyman el-Tarifi, Ebu Muaviye Muhammed b. Hazım el-Mektuf, Kureyş yakını Asbat. Avun b. Abdullah, b. Utbe b. Mesut, Abdurrahman b. Misher, Tefsir sahibi Muhammed b. Kesir el-Kufi, Sufyan b. Uyeyne, Vaki b. el-Cerrah, Abdullah b. Nümeyr, Yezit b. İshak, İsmail b. Uleyye, Abdülvahhab el-Sakafi, Yahya b. Said el-Kattan, Yezit b. Malik, avzayi sahibi: Velit b. Müslim, İshak el-Erzak, Zeyd b. Harun, Ali b. Asım, Hammad b. Amr, Silm b. Salim el-Temimi.

s.444

3.75. MAMUN'UN HAYATI

Harun Reşit'in oğlu ve Annesiel-Bazigi'ye denilen bir cariye olan Abdullah Mamun'a 195 yılında biat edildi. Muhammed'in hayatında onu ve Muhammed'i anlattığımız gibi 196 yılında tüm şehirlerin halkı ona biat etti. 198 yılında Muharrem ayında Muhammed katledilince tüm memleket toplandı ve ona itaatini vermeyen kimse kalmadı. O gün güneş mizan dönencesinde yirmi altı derece ve yirmi dakika dönüştü. Müşteri koç dönencesinde on sekiz derece ve on dakika dönüştü. Merih aslan dönencesinde Dört derece ve kırk dakika dönüştü, Zühre aslan dönencesinde yirmi dört derece, Utarit Sümbül dönencesinde yirmi üç derece on dakika, boş koç dönencesinde yirmi dört derece elli dakikaydı. 198 yılında Mamun Abbas b. Musa b. İsa el-Haşimi'yi vali kıldı. Abbas oğlu Abdullah'ı gönderip Muttalim b. Abdullah'ı hapsetti. Vergi işlerine İbrahim b. Temimi'yi görevlendirdi. Muhafızlığında Abdulaziz b. Vezir el-Cervi, Abdullah b. Abbas kötü davranmaya başladı. Sarri b. Hakem çıkıp orduyu kendine çekti. Ve Abdullah'ı memlekette çıkarana kadar savaştı. Muttalib'i hapisten çıkardı ve ona biat etti. Sonra emirlikte konaklayıp geceyi Abdullah b. Abbas ile geçirdi ve onun beraberinde ne kadar mal varsa aldı. Abdulaziz el-Cervi Tinis'e gidip orayı ne ona tabi olan köyleri ele geçirdi. Serri b. Hakem'de Fıstat ve Said kasabasını ele geçirdi. Abbas b. Musa b. İsa'da Kays'tâ ki Havf şehrini ele geçirdi. Bilbis'te otuz beş gün kaldı.

s.441

198 yılında Mamun Hasan b. Sehl'i Irak'a ve memleketin diğer yerlerine vali olarak gönderdi. Kufe'de ismi Sirri b. Mansur el-Şeybani olup Ebu Sarayya diye anılan Asfar hamle yaptı. Yanında Ebu Tabtab'a ile tanılan Muhammed b. İbrahim el-Alavi vardı. Sonra Muhammed b. İbrahim öldü. Ebu Saraya yerine Muhammed b.

Muhammed b. Zeyd'i koydu. Basra'ya da Abbas b. Muhammed b. Musa el-Caferi aldı.

Musa b. Cafer b. Muhammed Kufe'yi terk edip Abbas b. Muhammed el-Caferi ile Basra'ya geldi. Vasıt-ı Salk adıyla bilinen Muhammed b. Hasan aldı. Yemen'i İbrahim b. Musa b. Cafer aldı. Nusaybin ve çevresine Ahmet b. Ömer b. Hattap el-Rubi hâkim oldu. Musul'da Seyyt b. Enes vardı. Meyyafarikin'de Musa b. Mübarek el-Yeşkuri vardı. Ermenistan'da Abdulmelik b. Cehaf el-Selemi ve Muhammed b. Hattap vardı. Azerbaycan'da Muhammed b. Revvad el-Azadi ve Yezit b. Bilal el-Yemeni ve Muhammed b. Hamit el-Hemezani vardı. Ve Osman b. Lefkel ve Ali b. Mureltayi vardı. Cebel'de Ebu Delf el-Icli ve Mura b. Ebu el-Rudeyni ve Ali b. el-Behlül ve Muhammed b. Zehra ve Sinan ve Zeyd b. ...* bölgesinde Bastam b. Silis el-Rabi vardı. Kefr Tosa'da ve Rasulayn'da Habib b. Cehim vardı. Keysum ve diyar Mudar'dan vilayeti de onunla Nasr b. Şebs el-Haşri vardı. Bunlar en karşı gelen kavimdi. Korus vilayetinde olan köylerde ve başkentlerde Abbas b. Züfr el-Hilali vardı. Hiyar ve yakınında olan Kinsir'in köylerinde Osman b. Semama el-Absi vardı. Haleb'in yanındaki Hadır'da Müniy el-Tunuhi vardı. Yakup b. Salih el-Haşimi Hadır'la savaşıyordu. Onlardan kimse kalmadı ve Sebe'yi dağıttılar. Birçoğu Kinsirin'e gitti. Yakup Hadır'ı Haraba'ya çevirdi.

s.446

Yerle bir etti. İçinde yirmi bin asker vardı. Bugüne kadarda yıkılmış halde. Marret Numan ve tel Münnis ve Humu ikliminde bu tabi alanda Havazi b. Hintan el-Tunusi vardı Hama ve çevresinde Harak el-Buhrani vardı. Şizir ve çevresinde Beni Bastam vardı. Humus'ta Beni Semt vardı. Mısır Ezne ve çevresindeki Şam köylerinde Sabit b. Nasr esl-Huzayi vardı. Emin'in valisiydi orda derken memleketi ele geçirdi. Şam'da Ürdün'de Filistin'de kabilelerden grup kalırdı. Mısır'da Fıstat ve Sait kasabasında Sırri vardı Yemen ve Kays Havf'ında Abdulaziz el-Cerri vardı. Lahim ve Medlec oğulları İskenderiye'de hükümdar oldular. Lahm ve Medlece oğulları İskenderiye'de hükümdar oldular. Lahm'ın başkanı Ahmet b. Rahim el-Lahm'i denilen bir adamdı. Sonra Endülüslüler ele geçirdi. Ve bu Endülüslüler' in başlangıcı olarak Endülüs'ten dört bin gemiyle geldiler. İskenderiye Limanı'nda konakladılar ve üç bin kişiydiler. Sultanın adamları içlerinden birine saldırdıktan sonra hizipçilik oluştu ve Endülüsler Muttalip b. Abdullah'ın kardeşi Fazıl b. Abdullah'a karşı hamle yapıp muhafızını öldürdü. Ve kaleye gidip İskenderiye

halkına savaş açtılar. Onlara mallarını yurtlarını bıraktırıp evlerinden çıkardılar ve onların başına Ebu Abdullah el-Sufiyi koydu. Kan döker Müslümanları öldürdü. Sonra bunu azledip Kinani denilen bir adamı koydular. Beni Müdlic Lahm Kabilesini memlekettten sürdürdükten sonra tüm memleket onlara kaldı. Müslim b. Nasr el-Avar el-Enbari Rakka'daydı.

Mamun Hasan b. Sehl'e Irak vilayetini verince o halifesi Zül Alemin Ali b. Ebu Say'id'i gönderdi.

Mamun Tahir b. Hüseyin'e yardıma gidip Nasr b. Şibs ile savaşması için mektup gönderdi. Zülal Emin'in Irak'a gelmesi Tahir'e ağır geldi ve Müminlerin emiri bana haksız etti dedi ve yarımadağa gidip Nasr ile savaştı.

s.447

Hasan b. Sehl Irak'a gelip Nehrevan' da konakladı ve Heşema'yı Ebu Sara'ya gönderdi. 199 yılında Cemâziyelâhir'in on günü kala Kufe Bölgesi'nde karşılaştılar ve aralarında vakalar oldu. Herseme çıkıp gidince Zübeyr b. Müseyb el-Dabbi ona gitti. Ama Ebu el-Sraya bunu da yendi. Züheyr İbn. Hübeyra'nın sarayına dönünce Hasan Selh Abbas b. Muhammed b. Ebu Halid'i büyük bir orduyla gönderdi. Kufe ile Bağdat'ın arasında Cami denilen yerde Ebu Sasa'yla karşılaştılar. Bu yılda Recep ayından on iki gün kala Ebu Saraya onu öldürüp kardeşi Harun b. Muhammed'i ve ashabından bir grubu da esir etti.

Bu haber Züheyr'e ulaşınca hemen İbn. Hübeyra Sarayı'ndan çıkıp Bağdat'a gitti. Hesema'da büyük ordularla geldi. Ebu Saraya ile karşılaştılar Hersema Kufe'ye girmeye başladı ve onunla çok hızlı savaştı. Ebu Saraya'nın ashabının çoğunu öldürdü ve Hersema Kufe'yi ele geçirince Ebu Saraya bozguna uğrayıp kaçtı ve önce Vasıt'a sonra Ehvaz'a geldi. Mamun ile bilinen Hasan b. Ali el-Bagisi onunla karşılaştı ve onu bozguna uğrattı. Ebu Saraya buradan yenilmiş olarak çıkıp Rostukbaz'a döndü, çok hastaydı. Kenguş ile bilinen hizmetçi Hammad yerini öğrendi ve ona saldırıp onu ve beraberinde Muhammed b. Muhammed el-Alevi'yi ve yakını Ebu Şevk'i alıp Nehveran'a Hasan b. Sehl'e götürdü. Yanına girince Ebu Saraya dedi ki: "Beni bağışla Allah'ın emiri daha iyi etsin." Hasan dedi: "Senin canını bağışlarsam Allah benim canımı bağışlamasın." dedi. Emretti ve boynu vuruldu. İkiye bölündü. Bağdat'ın köprülerine asıldı. Muhammed b. Muhammed el-Alevi'ye ise iyi davrandı ve ona: "Sen korkma! Seni bu yola düşürene Allah lanet etsin!" dedi. Kufe'ye Ali b. Yezit b. Mezit vali kılındı. Hasan b. Selh Medayin'e gidip Abdullah b. Sait el-Hiraşi'yi Muhammed b. Hasan el-Salk'ıye yönlendirdi.

Dicle'nin doğu tarafında Vasıt'ta karşılaştılar. Salk bozguna uğradı ve topluluğu dağıldı.

s.448

Ve İsa b. Yezit el-Dudi'yi Muhammed b. Cafer el-Alavi'ye gönderdi. Mekke'ye hâkim olan Davut b. İsa el-Haşimi'yi çıkarmıştı. Dudi Mekke'ye gelince onunla savaştı ve onu güvende tuttu. Sonra onu alıp Merv'de Mamun'a götürdü. Mekke'yi oğluna bıraktı. Muhammed b. Cafer Cürcan'a varınca vefat etti. Mamun Dudi'ye gönderdiği mektupta ona Hicaz'a dönmesini emretti. O da bu mektupla Hicaz'a döndü.

Hamad b. Ali b. İsa b. Haman'ı Yemen'e gönderdi. Orada İbrahim b. Musa b. Cafer el-Alavi hâkim olmuştu. İbrahim yanındaki Yemenlilerle beraber onunla savaştı. Çok kötü çatışmalar oldu. Hamad Yezit b. Muhammed b. Hanzala el-Mahzumi'yi Mekke'ye yönetici olarak bırakmıştı. İbrahim b. Musa Yemen'den çıkıp Mekke'ye doğru gitti. Yezit b. Muhammed haberi alınca Mekke'de ona hendek kazdı ve gizlendi. Mamun'un Horasan'dan gönderdiği altını, Kral Tebbet'in putunu, dinarlarını ve dirhemlerini ve bedevi Araplardan borç alıp onlara mal verdi.

İbrahim Mekke'ye gelince Yezit ashabından ona hak verdi. İbrahim b. Musa ashabından bazılarını gönderdi ve o dağdan girdi. Yezit bozguna uğradı. Ashabından bazıları peşinden gidip onu öldürdüler. İbrahim Mekke'ye girdi ve Mekke'nin hâkimi oldu. Hamad ise Yemen'in bir bölgesinde kaldı.

Mamun Ali Rıza b. Musa b. Cafer'i Medine'de Horasan'a gönderdi ve ona giden elçi Fazıl b. Sehl'in yakını Reza b. Ebu Dahhak Bağdat'a geldi. Sonra onu Basra'nın bol sulu yoluna götürdü. Merv'e gelince Mamun ondan sonra veliahtlığı Rıza'ya verdi. Pazartesi Ramazan ayından yedi gün kala yıl 201'de insanlara siyah yerine yeşil giydirdi. Ve bunu memleketin her yerine yaydı. Rıza'nın biati alındı. Minberlerde ona dua edildi ve onun adına para dağıtıldı. Yeşil giymemiş kimse kalmadı. Sadece İsmail b. Cafer b. Süleyman b. Ali el-Haşimi giymedi. O Mamun'un Basara'da ki hâkimiydi ve yeşil giymeye karşı geldi.

s.449

“Bu bana ve Allah'a karşı haksızlıktır.” dedi ve görevini bıraktı. Mamun ona İsa b. Yezit b. Dudi'yi gönderdi. Basra'ya gelince İsmail savaştan kaçtı. Dudi Basra'ya girip konakladı. İsmail, Hasan b. Sehl'e gitti. Hasan onu hapsedip Mamun'a haber gönderdi. O da Merv'e götürmesini istedi. Merv'e yaklaşınca Mamun Cürcan'a dönüp orada hapsedilmesini istedi. Cürcan'da inadında durarak hapis kaldı.

Bir zaman sonra razı oldu ve İsa el-Dudi ile Mekke'ye Rıza'ya biatini bildirdi. Mekke'de İbrahim b. Musa b. Cafer kalıyordu. Ona doğru gitti ama o Mamun'u istiyordu. Dudi yeşillerle ve Rıza'nın biatiyle geldi. İbrahim çıkıp onu karşıladı Mekke'de halk Rıza'ya biat edip yeşilleri giydi.

İbrahim Mekke'ye çıkınca Hamad b. Ali b. İsa bir grup Yemen halkını kendine çekip görevden ayrıldı. Mamun İbrahim b. Musa'yı Yemen vilayetine görevlendirdi. Dudi'ye de onunla birlikte çıkıp Hamad ile savaşında ona yardım etmesini emretti. İbrahim çıkıp Yemen'e geldi ama Dudi onunla çıkmadı. Hamad'ın oğlu onun peşine düştü onunla savaşıp ashabından bazılarını öldürdü. Sonra yenildi ve İbrahim Sahaya gelince Hamad çıkıp onunla şiddetli bir şekilde savaştı ve İbrahim'in ashabından çok insan öldürdü. Böylece İbrahim bozguna uğradı. Dudi Basra'ya gitti. Zeyd b. Musa orayı ele geçirip halkın çoğunun malını evini soyuyordu. Ve beraberinde Kays ve diğer kabilelerden bir grup vardı. Dudi yaklaşınca o gün savaş açtılar ve bozguna uğradılar. Zeyd de yenildi. İsa onu alıp Mamun'a götürdü. Mamun ona iyilik yaptı ve bıraktı. 201 yılında Hersema'yı Irak'tan Merv'e gönderdi. Mamun'dan izinsiz çıktığı da söylenir. Mamun'un yanına girince: "Kim iyi deneyimli ben emir altında yürüyemem." dedi ve Mamun'a ağır sözler söyledi. Onunla beraber Yahya b. Amr b. İsmail el-Harsi girdi.

s.450

"Selam sana ey kâfirlerin emiri!" dedi ve Mamun'un meclisinde onu kılıçla öldürdü. Hersema: "Bu Mecusümü yandaşlarına lider yaptın!" dedi. Mamun Hesema'nın ayağının çekilip hapsedilmesini emretti. Hapiste üç gün kaldıktan sonra öldü.

Horasan'a Mansur b. Abdullah b. Yutuf el-Berm çıktı Mamun ona yönlendi. Hemen Mansur b. Abdullah'a gidip onu öldürdü. Muhammed b. Ebu Halit ve savaşçılar Hasan b. Sehl'e hamle yapıp onu Bağdat'tan çıkardılar. Ve Züheyr b. Müseyyeb el-Dabbi'yi esir aldılar. Çünkü o Muhammed b. Ebu Halit ile beraberdi. ...(boş). Muhammed b. Salih b. Mansur'a gelip: "Biz devletinizin destekçisiyiz, Mecus'un düzenlediği olayların devleti yok etmesinden korktuk. Mamun Rıza Ali b. Musa'ya biati verdi. Gel biz sana verelim. Biz bu işin elinizden gitmesinden korkarız" dediler. Onlara dedi ki: "Mamun'a biat ettim (Muhammed b. Salih Bağdat'ta Mamun'a biat eden ilk Haşimi'ydi) benden size dost olmaz" dedi. Hasan b. Selh Vasıt'a geldi. Muhammed b. Ebu Halid, savaşçılar ve halk onun peşinden geldiler. Vasıt'ın yakınında Ebu Kureyş köyünde karşılaştılar. Aralarında yoğun bir

savaş yaşandı. Muhammed b. Ebu Halid'de oradaydı ve onu bitkin bir hale düşürdü. Cübel'e kaldırıldı ve birkaç gün kalıp sonra vefat etti. Bağdat'a kaldırıldı. Ordunun başında İsa b. Ebu Halid kaldı. Muhammed b. Ebu Halid, Züheyr b. Müseyyib el-Dabbi'yi esir etmişti. Muhammed b. Ebu Halid Bağdat'a ölü girdirilince halk Züheyr b. Müseyyib'e karşı ayaklandı. Hapiste onu öldürdüler ayağına ip bağlayıp Bağdat yollarında sürüdüler. Savaş liderleri (komutanları) toplandılar. İbn. Şekle ile bilinen İbrahim b. Mehdi'ye biat ettiler. Muharrem ayından beş gün kala yıl 202'de onu halife ilan ettiler. Onu Muradi (hoşnut) adıyla adlandırdılar. Arsava'da konakladı. Bağdat'ta el-Medine mescidinde halka namaz kıldırdı.

s.451

Kilvaza'da ordu kurdu. Beraberinde Fazıl b. Rabi' İsa b. Muhammed b. Ebu Halid, Said b. Savur, Ebu el-Bat vardı. Vilayetleri yazdı ve işlerine başladı. Böylece işi yoluna girdi. Mamun'un itaatinde olanlar dışında halk savaşçılar ve yakınları ona itaat ettiler. Onlar: Hü'meydi b. Abdülhamid el-Tayin el-Tüsle beraber savaşıyor ve "Ey siyah salkım! Ey şarkıcı!" diye çağırıyorlardı. İbrahim çok siyahtı yüzünün ortasında ben vardı. Çirkin görünüşlüydü bu yüzden ona siyah salkım diyorlardı. Savaşçıların grubunda İbrahim'in ashabından Esat el-Harbi karşı çıktı. Bunlar İbrahim'i çıkarıp Mamun'a yöneldiler. Ve İsa b. Ebu Halid Esat el-Harbi'yi ve oğlunun birini alıp onları astı. Huzmeydi b. Abdülhamid Sarsar Nehri'nde Han El Hakem denilen yere konaklamıştı. İsa b. Ebu Halid'e onunla buluşmak için mektup gönderdi. Sonra Huzmeydi Bağdat'a gitti. Ebu Reca el-Kadı'nın oğlunun arkasında Cuma namazı kılıp karargâhına döndü. Ukbera bölgesinden Mehdi b. Alvan el Şari çıkınca Muttalib b. Abdullah ona karşı çıkmaya gitti. Ve onunla arka arkaya yerlerde savaştı. Mehdi galip geldi. Muttalib bozguna uğramış halde Bağdat'a geçti. Karşısına Ebu İshak b. Reşit çıktı onunla savaştı ve Mehdi bozguna uğradı ve onu esir alana kadar peşinden gitti. Mamun ona iyilik yaparak siyah giydirip kapısına bağladı ve ölene kadar Mamun'un kapısında durdu.

202 yılında Mamun Merv'den çıkıp Irak'a doğru gitti. Beraberinde Rıza veliahtı ve veziri Fazıl b. Sehl vardı. Fazıl'a bir kitap yazdı ve adını Şart ve Saygı (ödül) koydu. İçinde itaatini, hasihatini, vaazını, titizliğini, kendi eliyle dünyadan gitmesini, harcadığı mallarla, madenlerde cevherlerde yükselmesini her soruya isteğe ona karşı kendine şart koşar ne ödeyebilir ne de yasaklar. Ve Mamun imza atıp kendine şahit tuttu. Mamun Humus'a gelince Fazıl b. Sehl hamamda öldürüldü. Galib el Rumi Serrac el-Hadem kılıçlarla yanına girmişler.

s.452

Mamun ikisiyle beraber bir kavmi de öldürdü. Zülal Emin Ali b. Ebu Said'i de öldürdü. Fazıl b. Sehl'in teyzesinin oğluydu öldürme onun planı dedi ve kafasını Irak'ta ki Hasan b. Sehl'e gönderdi. Ve yine Hafsa bilinen Halat b. Ömer el-Basri, Musa el-Basri, Abdulaziz b. Ümran el-Tai, Galib el-Umri, Sarrac el-Hadem liderlerinden en uzak kavmi Sakacıyla adlandırdı. Ve ona çok üzüldü. Fazıl'ın ne malı ne yurdu ne atı ne de yemek kapları vardı. Sadece beş kölesi bir atı ve bir beygiri vardı. Gassan b. Abdullah dedi: "Fazıl'a bir gün ey emir! Emir versen de sana köyler, işler alınsa ne der?" Vay sana! Kalıcı olursa ben yokum. Tüm dünya benim köyüm ve işim yok olursa beni götüremez. Yoksa ahmaklık olur. Ebu Semir dedi: "Ben Mamun'un zamanında Fazıl b. Sehl'in çok zaman şöyle söylediğini işittim."

"Eğer ben veya develerim Galip'ten veya Galip'in grubundan kurtulursa ızdıraptan kurtulmuş olurum." O Galip'in kim olduğunu bilmiyor, Kureyş' ten başkasına gitmiyordu. Mamun'un bineklerinin sahibi Galip el-Rumi ona gelip öldürene kadar Fazıl ona dedi: Sana yüz bin dinar var. Şimdi yağcılığın ve rüşvetin zamanı değil dedi ve onu öldürdü.

Mamun uğradığı her memlekette kalırdı. Durumunu düzeltir halkın çalışmasına ve ihtiyacına bakardı. Horasan'dan çıkınca Hasan b. Sehl'in yakını Raca b. Ebu el-Dahhak'ı hâkim bıraktı. Horasan'ın durumu düzelmiş ve tüm liderler itaat etmişti. Ve Tebbet Kralı Müslüman oldu ve Mamun'a mücevherler süslü altından yatağın üstünde altından putunu sundu. Mamun bunu Kâbe'ye gönderdi. İnsanlara Allah'ın Tebbet Kralına hidayetini anlattı. Horasan'ın hiçbir bölgesinde korkulacak durum kalmadı. Mamun Horasan'ı terk edince Raca b. Ebu Dahhak'ın çevresi azaldı, yönetimi zayıfladı artık işlerini kontrol edemiyordu. Mamun Horasan'ın karışmasından korktu ve onu azledip yerine Gassan b. Abbad'ı koydu. O yönetimi düzeltti ve bölgedeki liderlere kendini sevdirdi.

s.453

3.76. RIZA ALİ'NİN VEFATI

203 yılının ilkinde Tos'a geldiğinde Muhammed'in oğlu Cafer'in oğlu Musa'nın oğlu Rıza Ali Nokan denilen köyde vefat etti. Hastalığı üç gün sürmüştü. Ali b. Hişam'ın ona zehirli nar yedirdiği söylenir. Mamun ona çok üzüldü. Ebu Hasan b. Ebu Abbad bana anlatırken dedi ki: "Mamun'u Rıza'nın cenazesinde

yürürken gördüm. Naşın iki ayağının arasında beyaz örtüsünü açmış şöyle diyordu: ‘Senden sonra kime güvenirim? Ey Ebu Hasan! Kabrinin yanında üç gün kaldı.’ Her bir ekmekle tuz getirilirdi ona ve yerdi. Dördüncü gün terk etti. Rıza’nın yaşı kırk dört yıldır. Ebu Hasan b. Ebu Abbad dedi ki: “Rıza’yı şunu söylerken işittim: Adamların bir adamla yürümesi peşinden gidilene fitne peşinden gidene kepezektir. Ve yine şunu diyorken işittim: İbrahim’in suhufunda şu vardı: Ey gururlu melek! Ben seni bina yapmaya göndermedim, dünyayı toplamaya da göndermedim, benim yerime mazlumun duasının karşılığını ver diye gönderdim. Ben geri çeviremem bu dua kâfirden de olsa.” Ve Mamun’a dedi ki: “İki grup karşılaştığında Allah zaferi affi çok olana verir. Ve yine dedi: İyiliğe emredilen ve kötülükten nehyedilen mümindir. Ve dinler, yoksa kılıç kırbaç sahibi dinlemez zalim sultana çatan belaya uğrar, hakkın alamaz ve sabredilemez buna.”

Mamun Bağdat’a 204 yılı Rebiülevvel ayında geldi.

s.454

Onun ve komutanların askerlerin ve tüm halkın elbisesi yeşildi. Bir hafta kaldı sonra çıkarıp siyah elbiseye döndü. İbrahim b. Mehdi kayboldu nerde olduğu bilinmiyordu. Yanına yazarı Abdullah b. Said ve hanımını alıp evinden çıktı. Yola çıktıktan sonra Abdullah b. Said’e: “Anneme dön ve ondan mücevherleri vermesini iste.” Dedi. Abdullah döndü o yola devam etti. Ve yeri kayboldu. Fazıl b. Rabi Basra’ya kaçıp Yezit b. el-Micab el-Mühelleb’in yanına saklandı. Mamun elindeki köylerin, malların alınmasını emretti. Sonra Mamun’un kapısına gelip bağışlanmasını istedi ama Mamun onun öldüğünü biliyordu. Ve yanındaki bir grup buna şahit olmuştu. Mamun’a bu Fazıl b. Rabi denince eğer bu dirilmişse Reşit’te onunla beraber dirilmiştir dedi. Sonra onu bağışlayıp bir gece misafir etti ve dedi: “Muhammed’e böyle özür diledim. Boynunda onun Reşit’ten biati olmasına rağmen İbn. Şekle’den nasıl özür dileyeceksin? Onunda yeri şarkıcılardan, sefihlerden, sen ona güç verdin. Bana karşı görevini bırakırken ve benim biatim seni boynundaydı.”

Dedi: “Ey müminlerin emiri! Kalbimi yerinde bulamıyorum. Cürümüm mazeretten büyük, günahım söylenmeyecek kadar ağır, sizin bol affınıza sığınırım. Kanımı atalarının hürmetine bağışla!” Ona köylerinden birini ve malından üç yüz bin dirhemden altmış bin verdi. Onun ve ailesinin ihtiyacına göre takdir etti. Mamun Muhammed b. Salih b. Mansur’u Fazıl b. Rabi’in evinde konaklattı. Ve Reşit’in kızı Hatice ile evlendirdi. Ve binlik olarak bin dirhem verilmesini emretti. Onu çabuk biat ve itaat ettiği, İbrahim’e biat etmediği için ödüllendirdi. Kapısına ve genel konakta

onu tutmaktan başışladı yerine yardımcısı Cafer b. Vaheb'i koydu kapıya Rıza'nın oğlu Muhammed kızı Ümmü Fazıl'ı verdi ve binlik olarak bin dirhem verilmesini emretti. Ve dedi: "Ben oğlu Allah'ın resulü ve Ali b. Ebu Talip olan adama dede olmak isterdim. Ama çocuk getirmedi." Salih b. Reşit'i Basra'ya vali kıldı. Ve Ebul Razi Muhammed b. Abdulhamid'i kendine hilafete atadı, Reşit'in oğlu Ebu İsa'ya 'da Kufe vilayetini verdi.

s.455

Bu da Muhammed v. El-Leys'i halifesi atadı. Bu arada Tahir b. Hüseyin yârim adada Nasr b. Şebs ile savaşıyordu. Hâkim olduğu sürede o gitti yarımada, Şam'a Mısır'a ve Dinar b. Abdullah'ı dağa vali kıldı. Bundan önce Hasan b. Sehl Mamun'un emri üzere Hasan b. Amr el-Rüstemi'yi vali kılmıştı. Bu da görevi terk edip isyan etti. Dinar gelince onunla savaşıp onu ve Ali b. Behlül'ü esir aldı. Mamun, Nasr b. Hamza b. Malik el-Huza'yı Körfez köylere gönderdi. Reşit oraya sabit b. Nasr b. Malik el-Huza'yı görevlendirmişti. Ama isyan etmesinden çekindiler. Nasr b. Hamza ondan teslim aldı ve Körfez'e vali oldu. Sabit b. Nasr bir haftaya kalmadı öldü. Nasr b. Hamza b. Malik'in ona zehir içirdiği söylenir.

Ve Mamun İsa b. el-Dudi'yi Yemen'e vali olarak gönderdi. Oraya Hadavey b. Ali b. İsa hâkim olmuş ve İbrahim b. Musa b. Cafer el-Alevi çıktuktan sonra isyan ilan etmişti. Mekke'ye varınca İbrahim b. Musa'yı Bağdat'a gönderdi. Ve Mamun'un sözü üzere Ubeydullah b. Hasan b. el-Alevi'yi vali kıldı ve Dudi Yemen'e çıktı. Hamad ona doğru yürüdü. 205 yılında Cemazievvel ayında beş gün kala karşılaştılar. Onu itaate çağırdı. O itaat etmeyi reddedince savaş başladı. Hamad'ın ashabından çok insan öldü. Hamad bozguna uğradı ve Sanaa'ya çekildi. Dudi peşinden gitti ve onun konağına varınca onu yakaladı. Cariye kılığına girmişti. Ona dedi ki: "Ayıp sana! Komutanın oğlu komutan halifeyle savaşan ölümden böyle mi kaçır? Müminlerin emirine varana kadar Allah'ın emanetindesin, o senin hükmünü verir." Onu Mamun'a gönderdi.

Tahir B. Hüseyin Rakka'da Nasr b. Şebs ile savaşırken ordu ona karşı ayaklandı. O da Bağdat'a çıktı. Yerine Yahya b. Muaz'ı vali kıldı. Yahya vefat edene kadar Rakka'da kaldı. Mamun Tahir'i Sart'a vali olarak atadı. Bir yıl kaldıktan sonra Mamun'un yazarı Ahmet b. Ebu Halid el-Ahvel kapıda kalmaktan bıktığını Bağdat'tan çıkmak istediğini şikâyet etti.

s.456

Aralarında dostluk, saygı vardı ve ona üç binlik dirhem verdi. Ve Ahmet b. Ebu Halid kurnazlık yaparak Horasan valisi Gassan b. Abbad'ın adına Horasan'ı bıraktırması için Mamun'a mektup yazdı. Mamun'da dedi: "Allah'a and olsun, ben bu memlekette sadece Horasan'ı iyi tanıyorum bu cahil niye bırakmak istesin? Yoksa kendisini oraya layık görmüyor mu?" Ahmet b. Ebu Halid ona dedi: Tahir'e ver oranın vilayetini." Ve 206 yılının başında Horasan vilayetine Gassan b. Abbad'ın yerine Tahir b. Hüseyin'i görevlendirdi. Tahir oraya varınca Hamza el-Şari ona karşı çıktı ve ona arka arkaya ordu gönderdi. Sonra Hamza vefat etti. Yerinde oğlu İbrahim b. Nasr el-Temimi kaldı. Tahir görevine devam ederken Gassan b. Abbad Horasan'dan geldi. Mamun bir ay ona görünmedi. Sonra Hasan b. Sehl mektup gönderince görüşmeye izin verdi. Dedi ki: "Ey müminlerin emiri! Canım sana feda olsun. Günahım neydi? Benden Horasan'ı bırakmamı ne den istedin? O ayrı bir memlekettir. ...* bunun için ona yemin etti ve Ahmet b. Ebu Halid'in düzenlediğini bildirdi.

Mamun Abdullah b. Tahir'i Yarımada, Mısır, Şam, Fas vilayetine görevlendirdi. Tüm yetkileri ona verip oranın hâkimleriyle savaşmasını emretti. 206 yılında babası Horasan'a çıktıktan iki ay sonra çıktı Rakka'ya vardı. Keysüm ve yakınındaki yarımada bölgesinden ele geçiren Nasr b. Şibs el-Nasri ile savaştı. Yarımada ve Şam bölgelerindeki hâkimlere mektup yazdı ve onlara yardımcılarıyla birlikte elçiler gönderdi. Kavimlerin hepsi itaatinde olduklarını söylediler. Ve onlara valilik yazmasını istediler. Ondan isteklerini kabul etti.

Mamun Halit b. Yezit b. Mezit el-Şeybani'yi Mısır'a gönderdi. Ve beraberinde Ömer b. Farac el-Ruhaci vardı orduda ve onlara çıkarsız birbirlerini desteklemelerini emretti. Eğer memleketi fethederlerse Ömer b. Farac el-Ruhaci vergi (haraç) işine bakacak Halit'te yardım edip namaza bakacaktı. Iraktan çıktılar Filistin'e varana kadar çöl yolundan gittiler. Sonra Mısır'a gittiler.

s.457

Ali b. Abdulaziz el-Cervi, Mısır'a hâkim olmuştu. Ona yaklaşıncaya, onlara "Emrinizde ve itaatinizdeyim." diye mektup gönderdi. O ve babası aynı görüşte olduklarını ve mektuplarının bu olduğunu bildirdi. Halit b. Yezit ve Ömer b. Farac (engin yer bölgesine) Mısır'a vardılar. Orda aylarca kalıp Ubeydullah b. Sırrı'ye mektup yazdılar. Sonra Halit ona doğru gitti. Ömer yerinde kaldı. Ubeydullah Fistat'tan Halit'le savaşmaya çıktı. Karşılaştıklarında Cerviy'in Halit'le gönderdiği adamlar Halit'i yüz üstü bıraktılar. Halit kalan yakınlarıyla aşiretiyle bir süre savaştı

ama Ubeydullah çok kişiyle gelmişti ve onu esir aldı. Ve en iyi şekilde ikram etti Halit'i yanında tutarken, sonra denize götürüp ona erzak verdi. Ve Irak'a gitmesine izin verdi. Hiç kimse benim gibi teşekkür etmedi Ubeydullah b. Sırrı'ye, tüm iyiliği yaptı denize götürmeseydi, Ömer b. Farac engin yerde (Mısır) kaldı haç vakti gelince Cerir'in oğlu onu Mekke'ye gönderdi. Horasan habercisi gönderdiği mektupta Tahir b. Hüseyin Cuma günü minbere çıkıp halka hutbe verdi ama müminlerin emirine dua etmedi diye anlattı. Bunun üzerine Mamun gece vakti Ahmet b. Ebu Halit'i çağırdı ve ona dedi ki: "Tahir'den aldığın üç milyar dirhemi bana satar mısın? Ben ona gider, onun sıkıntısından seni kurtarırım." dedi. Mamun ona hazırlanmasını emretti. Sonra Ahmet b. Ebu Halit'e Tahir'in mektubu geldi. Ondan Muhammed b. Ferrah el-Ömeri'yi ona göndermesini istedi. O Tahir'in en sevdiği ve güvendiği bir insandı. Ve Ahmet b. Ebu Halit Mamun'a dedi: "Ey müminlerin emiri! Muhammed b. Ferrah benim yaptığımı yapıyor. Birkaç parçaya bölünüp çok mala kavuştu ve Horasan'a çıktı, orada birkaç ay kaldıktan sonra vefat etti. Kardeşinin oğlunun onu zehirlediği söylenir."

207 yılında Tahir b. Hüseyin Horasan'da vefat etti. Yaşı kırk sekizdi. Mamun oğlu Talha b. Tahir'i Horasan'a vali tayin etti. Ahmet b. Halit'i ona katılan orduyla gönderdi ve Horasan'a gitti. Yanında Afşin Haydar b. Kavs el-Arusi ve Horasan liderleriyle Horasan'a vardı.

s.458

Mamun'a Sind valisi Bişr b. Davut el-Muhellebi'nin ayrıldığı haberi geldi. Yerine Hacıp b. Salih görevlendirildi. Hacıp Mukran'a varınca Bişr b. Davut'un kardeşine rast geldi. Ona dedi ki: "İş teslim et." O da: "İş mektubunu Bişr okuyup sana teslimat için haber gönderecek" dedi. "Ben Bişr'den taraf çalışıyorum. Bişr de Mansura'da. Seninle Bişr arasında iki gün var. Onunla buluşursan ve bana "Teslim et" diye mektup yazarsa sana teslim ederim." Aralarında tartışma olunca Mamun'a haber gönderdi. Bişr'in karşı çıktığını ve savaşmak istediğini söyledi. Mamun Muhammed b. Abbad el-Muhellebi'yi çağırdı o zamanda Basra'nın ileri geleniydi. "Bişr karşı çıktı!" dedi: Allah korusun Gassan b. Abdullah ile çık. Gassan ile beraber bir grup komutan ve Musa b. Yahya b. Halit el-Bermeki'yi gönderdi ve Musa'yı memlekette vali tayin etmesini emretti. Gassan Sind memleketine varınca Bişr ona geldi; savaşmadan, tartışmadan itaat etti. Ve onu gönderip yerine Musa b. Yahya'yı görevlendirdi. Musa ölene kadar memlekette kaldı. Yerine oğlu Umran b. Musa geçti. Bişr b. Davut ve beraberindeki Mühellib ailesi Irak'a gelince Mamun hepsini

serbest bırakıp onlara iyilikte bulundu. 208 yılının başında Mamun İbrahim b. Mehdi b. Şekle'yi yendi. Ve onu yendiği gece açıkoturum yaptı. Onu bağlamadan Ahmet b. Ebu Halit'in yanına hapsetti ve ona iyi davranmasını emretti. İbrahim hapisten mektup yazdı öldüreceğinden şüphelenmiyordu. Mektubunda Mamun'a şöyle dedi: "İntikam sorumlusu ey müminlerin emiri! Cezaya mahkûmum ama af takvaya daha yakındır. Bolluğu görüp de en iyi zaman hâkim olanın batkınılığa kapılmış, Allah seni affedenlerin en yücesi kılmış. Her günahkârın günahını benim günahımdan engin kıldığı gibi, af buyurursan faziletinizdir. Cezamı uygularsan hakkınızdır." Mamun ise: "İktidar kini giderir, pişmanlık tövbedir. İçinde Allah'ın affi vardır. Bunu biz çok isteriz." Onu bağışlayıp bıraktı ve dedi ki: "Ben seni için tüm ashabıma sordum hatta kardeşim Ebu İshak'a ve oğlu Abbas'a da sordum. Hepsi de seni öldürmemi istedi. Ama ben reddedip seni bağışladım yoksa onlar yüce hilafette ve mülki idaresinde sana nasihatimi ettiler."

s.459

Mamun onun için tüm ashabına danışmıştı. Hepsi öldürmesini tavsiye etmişti ama o "Onu öldürürsem benden önceki hükümdarların izinden gitmiş olurum. Karşı çıkana tartışana yaptıkları gibi, eğer bağışlarsam tek başıma bir ümmet olurum." dedi.

Abbas'ın oğlu, Abdullah'ın oğlu, Ali'nin oğlu, Muhammed'in oğlu İbrahim'in oğlu, Abdulvahhab'ın oğlu, Muhammed'in oğlu, İbrahim Ayşe'nin oğlu grupla hamle yaptılar. Gruptan olanlar Malik b. Şahi el-Nefri Savad ehlinden, Muhammed b. İbrahim Afriki, divanlar yazmış, adamlar yerleştirmişler, valilerin adını yazmışlardı. Mamun bunu bozguna uğrattı ve mutlaka hapsetti. İbrahim b. Ayşe Mubak halkını temeyyül etti ve onları da karşı çıkarttı. Huzursuzluk çıkarmaya desteklemeye kemerleri ortaya çelikleri boyunlarına çekmeye çağırdı onları. Postacı Muhammed b. Umran bu haberi gönderince Mamun gece vakti yola çıktı. Haberin gerçek olduğunu anlayınca bir grup komutan çağırarak İbrahim'in boynunu vurdurdu. Ve yanındakileri de öldürttü. Ölenler Afriki ve Farac el-Begvari. 2010 yılında Mamun Bağdat'tan sulh ağzına gitti. O da Hasan b. Sehl'in konağıydı. Hasan b. Sehl'in kızı Borentle evlendi. Düğünü orada yaptı. Böyle düğün görülmemiştir. Hasan b. Sehl Mamun'a karşı, yanındakilere, herkese, ailesine, yazarlarına, ashabına ve Mamun'un hayatında orduda bulunan taraftarlar karşı harcadı. Ve onlara köyler, küçük köyler, cariyeler, hizmetçiler, atlar, hayvanlar dağıttı. Bu çeşitler küçük parçalara yazılır kurşun veya fındık miskine konulup halka dağıtılırdı. Her alan

içindeki parçaya bakar, sonra yardımcılardan aldı, sonra halka dirhemler, dinarlar ve misk, amber parçaları saçtı. Mamun kırk gün kaldı ve gitti. Bu yılda Abdullah b. Tahir Keysüm'ü fethetmiş Nasr b. Şims'i yenmişti ve onu Mamun'a götürdü.

s.460

İbn. Mansur b. Ziyad anlattı. Abdullah b. Tahir'in postasında görevliydi. Mamun'a yazdığı haberde şunu anlattı: Abdullah b. Tahir her gece karargâhından çıkardı. Nasır b. Şibs'le buluşup konuşurlardı. Mamun Amr b. Mesada'yı çağırdı ve ona evde kalmasını gerektiren bir hastalık çıkarmasını ve on beş hayvan çıkarıp kimsenin haberi olmadan Abdullah b. Tahir'e ulaştırmasını emredip ona şunu söyle dedi: Ey bozuk kadının oğlu! Müminlerin emiri siyah bir köleyi lider yapacak sonra onu senin yerine gönderip sana başkan yapacak. Ona selam vermeyip cevabını dinlememeni emretti. Amr çıkıp Abdullah'la buluşunca ona selam vermedi. İnsanların başlarında ona mektubu verip gitti. Ve cevabını dinlemedi. Amr'ın akıbetinin kırkinci günü Nasr b. Şis'e verdiği sözü yerine getirdi. Abdullah Şam'a gidip şehir şehir konakladı. Her şehirden zengininden, yoksulundan aşiret ve kabile reislerinden almadan geçmedi. Kaleleri, şehir duvarlarını yıktı. Zenciye, beyaza, kızılı güven sağladı. Hepsine birleştirdi ve şehirlerin işine baktı. Bazılarından vergiyi kaldırdı. Hiçbir karşı çıkan, muhalefet eden, kalesinden sarayından çıkmayan kalmadı. Sonra Abdullah kavimi toplayıp Mısır'a gitti. Engin yerin hâkimi olan Ali b. Abdulaziz el-Celvi ile karşılaştı. O ve babası hala itaatlerinde olduğunu bildirdi. Dediğini kabul etti ve onu beraber götürüp Biblis'te konakladı. Ubeydullah b. Sırrı ile defalarca savaştı. Ubeydullah'ın ashabı yavaş yavaş güvence altına girdi. Onunla beraber güvendiği hiç kimse kalmadı. Bunu görünce barış istedi. Aldıklarını garanti altına almak ve iki aylık Said'in gümrüğünü alması için isteğini kabul etti ve onu bağışladı. Ve dedi ki: "Eğer yüzümü yere koyup odla üstüne basmayı şart koşsaydı, yapardım. Bu bana az bile gelir." Kan dökülmesini durdurduğu için 211 yılında sefer ayından on gün kala ona gitti.

Abdullah b. Tahir Fıstat'a girip Fetih'i yazdı ve Ubeydullah b. Sırrı'yi Saait'te iki ay kalmasını onayladı sonra onu Irak'a gönderdi.

s.461

Sonra memlekete Abbas b. Haşim b. Baticor'u vali kıldı. Endülüs'ten bir kavim İskenderiye'ye hâkim olmuştu. Abdullah onları çok sıkı kuşattı. Sonra onlarla barışıp 212 yılında İskenderiye'yi fethetti. Ve orayı İlyas b. Esat el-Horasani'yi vali

tayin etti. Ve Fıstat'a geldi. Sonrada Irak'a gitti. Yanında Cerri'yi, Mısır ve Şam halkından bir grup götürdü. İsa b. yezit el-Dudi'yi Mısır'a halife atadı.

Ahmet b. Muhammed el-Ömeri, Ömer b. Hattap'ın oğullarından Yemen'de hamle yapmıştı. Muhammed b. Nafi'yi çıkarıp beytülmalâ çökmüştü. Mamun Ebu el-Razi Muhammed b. Abdulhamid'i Yemen'e vali tayin etti. Gelince Ömer barışa boyun eğdi ve onu kabul etti. Sonra Ebu el-Razi onu aldatıp onu, oğlunu ve ailesinden bir grubu yakaladı. Onları demire bağlayıp Mamun'un kapısına götürdü. Yemen halkı İbn. Ömer'e karşı koyunca Münahile bilinen İbrahim b. Ebu Cafer el-Himyeri'ye yöneldi. O da erişilmez dağdaydı, ona ulaşmasını emretti ama ulaşamadı. Gelmeyince onu yakalamaya gitti. Dağa varınca ince bir yoldan yürüdü. Ve Ebu Cafer'in oğlu çıkıp onu ve ashabından bazılarını öldürdü. Ve esir aldığı insanların ellerini ayaklarını kesip onları bıraktı. Ve İbrahim b. Ebu Cafer Yemen'i ele geçirdi. Sultanın şehrini yıktı. Bu olay 201 yılında oldu. Ve bu yılda Zilhicce ayında Abdullah b. Malik el-Huzayi vefat etti. O yıl Kerh'te yangın çoğaldı.

Mamun Tahir b. Muhammed el-Sanani'yi Ermenistan'a ve Azerbaycan'a vali yapmıştı. Ve Mamzan'dan Heşama b. Ayun'un gönderdiği de söylendi. Irak'a giderken Azerbaycan'ın Versan Bölgesi'ne vardı. Ermenistan'ın komutanlarıyla ve ileri gelen askerleriyle yazıştı. Ve Mamun'a biat ettiler. Oranın lideri de ahlaksız İshak b. Süleyman tarafındandı. Yanında Ömer, Hazun, Nersi ve Abdurrahman vardı asilzadelerle Ran yoluna vardı. Bozaya doğru yürüdü. Halkıyla savaşmaya oğlunu çıkarmaları için Mamun'un valisi Tahir onlara kocaman orduyla Züheyr b. Sinan el-Temimi'yi gönderdi. Karşılaştılar ve o gün boyunca savaştilar.

s.462

Sonra İshak b. Süleyman ve ashabı bozguna uğradı ve oğlu Cafer b. İshak esir düştü. Onu yanındaki esirleri Mamun'a gönderdi. Tahir el-Sanani birkaç gün kalmadan Abdulmelik b. el-Cahhaf el-Selemi ona karşı çıktı. Beylakan halkı da hamle yaptı. Ve Tahir'i Berzea şehrinde kuşattılar. Birkaç ay kuşatılmış halde kaldı. Sonra Mamun'a ulaşınca Süleyman b. Ahmet b. Süleyman el-Haşimi'yi vali olarak atadı. Memlekete geldiğinde Tahir kuşatılmış haldeydi. Onu çıkarıp gönderdi. Ve Abdulmelik'le barış sağladı. Memleket düzeldi sonra Hatim b. Hersema b. Ayun'u Ermenistan'a vali tayin etti. Memlekete gelince hizipçilerin ve ayrımcıların arasında savaş çıkmıştı. Birbirlerini öldürüyorlardı. Neredeyse yok olacaktı ama anlaştilar. Hatim b. Hersema memlekette çok kalmadan babası Hersema'nın öldüğü haberi gelince hemen Berzea'dan çıkıp Kesal'e geldi. Sığınak yaptı ve görevi bırakıp karşı

çıkmaya çalıştı. Asilzadelerle Ermenistan'ın ileri gelen halkıyla mektuplaştı. Babil ve Hurrami'yle de mektuplaştı. Ve yanındaki Müslümanların işine kolaylık sağladı. Babil'le Hurrami hemen harekete geçtiler ve Babek Azerbaycan bölgesini ele geçirdi. Bu haber Mamun'a ulaşınca Yahya b. Muaz b. Müslüm'ü Ermenistan'a vali tayin etti. ...* bunu yaptı. Yahya b. Muaz defalarca savaştı ama başaramadı. Yahya başarısız olunca İsa b. Muhammed b. Ebu Halit Ermenistan ve Azerbaycan vilayetine geçti. Mamun onları düzene koymasını ve malından erzak vermesini emretti. Bunun üzerine İsa b. Muhammed emri yerine getirdi. Bundan sonra fitneye karışmış olan savaşçıların hepsi de Bağdat'tan çıktılar. Şehre vardığında Muhammed b. Revad ...* ve bütün o bölgelerin reisleri yürümesini.

Hemen Babek'le savaşmak için toplandılar. Ve daralmaya başladı. Babik onu bozguna uğrattı. İsa arkasına bakmadan gitti. Bazı uyanık savaşçılar onu çağırdılar. Nereye Ey Ebu Musa onlarla savaşma şansımız yok. Sadece Müslümanların savaşından korkutuluruz dedi.

s.463

Ve Azerbaycan'dan Ermenistan'a gitti. Sevad b. Abdulhamib el-Cahafi orada isyan çıkardı. İsa'ya Ermenistan vilayetini sundu. O da kabul etmeyerek savaşmak istedi. İsa onunla savaştı, zor da olsa kazandı ve Ermenistan İsa b. Muhammed'e kaldı. Burza'da Babik'in işi büyüdü. Mamun Züreyk b. Ali b. Sadak'a el-Azedi'yi vali yaptı ama bir şey yapamadı. Yerine Muhammed b. Hamit el-Tusi'yi vali olarak atadı. Züreyka çıkarıldığı haberi gelince isyan çıkarmaya başladı. Muhammed b. Hamid memlekete gelince Züreyk ona savaş açtı. Muhammed ashabını öldürünce barış istedi. Ona güven verdi ve Mamun'a götürdü. Muhammed b. Hamid memleketin huzursuz bölgelerini temizledi. Babik'le savaşmaya gelince onunla savaşmayı dikkate aldı, ona doğru gidip şiddetli savaştı ve onu yendi. Sonra kötü ve dar bir yere geldiler. İbn. Hamit ve yanındakiler yaya yürüyünce Babik'in adamları onlara saldırdı. Muhammed ve ashabının ileri gelenleri öldü, ordu bozguna uğradı. Ordunun başında İbn. Hamit'in yakını Mehdi b. Asram kaldı. Bu olay 214 yılında meydana geldi. Muhammed b. Hamit ölünce Mamun Abdullah b. Tahir'i onun yerine vali tayin etti. Dağ köylerini, Ermenistan'ı, Azerbaycan'ı birleştirdi; ona, hâkimlere ve vergi görevlilerine onun emrinde çalışmalarını için mektup gönderdi. Abdullah yola çıkıp Dinarer'de konakladı. Mehdi b. Asram'a Muhammed b. Yusuf'a Abdurrahman b. Habib'e Muhammed b. Hamit'le olan komutanlara yerlerinde kalmaları için mektup gönderdi. Talha b. Tahir Horasan'da vefat etti. Mamun yerine

Abdullah'ı vali tayin etti. Sözleşmesini İshak b. İbrahim'le ve hâkim başı Yahya b. Aksem'le ona gönderdi. Abdullah bu yıl Horasan'a gitti. Mamun'da Azerbaycan vilayetine Babik'le savaşmaya Ali b. Hişam'ı görevlendirdi. Ve Üseyd el-Selemi'nin oğlu Yezit'in oğlu Ahmet'in oğlu Abdullah'ı da Ermenistan'a vali olarak atadı. Cürzan'a Muhammed b. Attab hâkim olmuştu ve Sanarlılarda onunla oldular. İbn. Attab onunla savaştı ve onu yendi. Savaştan anlamıyor durumu zapt edemiyordu. Mamun hemen onun yerine Halit b. Yezit b. Mezid'i atadı. Aşiretinden Irak'ın hapsinde olanları çıkardı.

s.464

Ve yarımada gitti. Rabia kabilesinden çok insan ona katıldı. Sonra memlekete geldi. Hilat'a girince Sevad b. Abdulhamit el-Cahhafi gelip onunla barıştı. Sonra Naşva'ya gitti ve orada kaldı. Muhammed b. Attab'a haber gönderdi. O teslim olup itaatine girdi. Halit onu bağışladı. Sonra "Sanariler de sizin itaatinizde." dedi. Muhammed b. Attab ise "Hayır, onlar itaatimde değiller." dedi. Halit onlara doğru gitti. Cürzan'da onlarla savaştı ve bozguna uğratıp hayvanlarını ellerinden aldı. Sonra onları sulha davet etti. Ve üç bin büyük yirmi bin de küçükbaş hayvan karşılığında barıştı onlarla. Az bir zaman sonra Kaysiler ile ayaklandılar. Halit'e karşı isyan ediyorlardı. Halit içlerinden Ali b. Yahya el-Ermeni'yi ve bir grubu esir alıp Mamun'a gönderdi. Onları Ebu İshak el-Mutasım'ın bölgesine ulaştırıp kendine kattı ve onlara ambargo uyguladı. Sonra Mamun Abdullah b. Masad el-Esadi'yi Halit'in yerine vali tayin etti. Ve Halit'i yanında istedi. Varınca onu kardeşi Mutasım ile birleştirdi. Abdullah b. Masad el-Esadi memlekete geldikten az bir süre sonra öldü yerine oğlu geçince memleket karıştı. Mamun hemen Hasan b. Ali el-Bagisi'yi vali tayin etti. Geldiğinde memleket karıştı, kale halkıyla savaştı. ...(noktasız) ve orayı fethetti. Dübeyl'e gitti orada konakladı. Tiflisli İshak b. İsmail b. Şaaib'e malı göndermesi için mektup yazdı. İshak malı vermedi ve elçileri geri çevirdi. Tiflis'e yaklaşınca İshak çıkıp malı verdi ve onu bırakıp gitti.

214 yılında Mamun kardeşi Ebu İshak'a Mısır'ı ve Fas'ı verdi. Anlaşmada oğlu Abbas'a da yarımada (Ceziretularap) verdi. Abbas yarımada gelince Bilal el-Şari ona karşı çıktı. Ebu İshak ile yanlarındaki grup birleşip onu yendi ve öldürdüler. Mısır'da Huf bölgesinde Kaysiler ve Yemaniler karşı çıktılar. İsa b. Yezit el-Dudi onlarla savaştı. Ama onu kaç kez yendiler. Ve Ebu İshak Ümeyr b. Velid'i gönderdi.

s.465

Vali olarak Dudi'nin yerine onlarla savaştı ve onları çok hasara soktu. Sonra katledildi. Mamun Ebu İshak'a onlara karşı çıkmasını emretti. O Rakka'dan yola çıktı ve onları barışa davet etti. Onlar kabul etmeyince savaştı ve onları bozguna uğrattı. Kaysilerin başkanı Abdullah b. Celis el-Hilali'yi ve Yemanilerin başkanı Abdülislam el-Cezami'yi esir etti. Boyunlarını vurup Mısır'ın köprüsüne astı. Ve onlardan çok sayıda alıp Bağdat'a götürdü. Yahya b. Eksem Mutasım'ı Mamun ihbar etti. Ona dedi: O, bana isyan edeceğini söyledi. Hemen onun gelmesini emretti ve onunda bulunmasını istedi. Sözü'nün doğru olması için iki katır satın alıp yola çıktı. Fıstat'ı Abdavey'e bıraktı. 215 yılında Muharrem ayında Mamun Rum eline çıktı. Sayfalara saldırı düzenledi. Ankara'yı fethetti. Yarını barışla yarısını kılıçla harabeye çevirdi. Triyak Manuel oradan kaçtı ve kuzey hisarı da fethedip Şam'a geldi. Sonra ona Mısır'ın köylerinde Beşrud halkının isyana çıktıkları haberi geldi. Kardeşi Ebu İshak'a onlara karşı Afşin Haydar b. Kevs'i göndermesini emretti. Onu gönderdi ve saldırılarını durdurdu. Berka'ya çıktı. Halkı karşı çıkınca orayı fethetti ve Müslim b. Nasr b. Avar'ı esir etti. 216 yılında Mısır'a gitti. Huf ve Beşrud halkı isyana devam ediyordu. Onlarla savaştı. 216 yılında Mamun Rum eline saldırdı. On iki kale ve birkaç sicim fethetti. Rum zaliminin geldiğini haber alınca oğlu Abbas'ı gönderdi. Onunla karşılaştı ve onu yendi. Allah Müslümanların yolunu açtı. Ona Rum kralı Tofil taraftarını çardakla gönderdi ve kendi adıyla başlattığı bir mektup yazdı. Mamun onun adıyla başlayan bir mektubu "Ben okumam." dedi ve onu geri çevirdi. Mihail'in oğlu Tofil ona şunu yazdı: "Gerçekte insanların unurda Allah'ın kuluna dönüşü. Arap kralı, Rum kralı Mihail'in oğlu Tofil'den önce... Ondandır yüz bin dinar ve onun yanındaki yedi bin esiri ondan kabul etmesini fethettikleri Rum şehirleri ve kalelerinin onun olmasını ve onlarla beş yıl savaşmamasını istedi."

s.466

Bunu ondan kabul etmedi. Yarımadadan (Cezire) Mudar diyarından çıkıp Keysüm'e gitti. 216 yılında Cemazievvel'den dört gün kala pazartesi günü Cafer b. Mahsur'un kızı Ummu Cafer vefat etti ve bugünde Amr b. Masade'nin ölüm haberi geldi. Azane'de ölmüştü ve bu yılda ramazan ayında b. Malik el-Rubiy vefat etti. Mısır'da Afşin ile savaşımların Huf, Bima, Beşrud halkının gücü artmaya başladı. Bunlar engin yerin (Mısır) köyleriydi. Mamun Mısır'ın köylerine çıktı. Huf halkıyla savaşmaya Afşin gitti. Onları öldürdü Bimalıları esir aldı. Bunlar Beşrüd Kıptilerdi. Ve Haris b. Miskin denilen Mısır'da bir fakih bunu fetva verdi dedi ki: "Eğer zulme

çıkılmışlarsa hak etmişler ama kanları ve malları helal değil.” Mamun ona dedi ki: “Sen tekesin, senden daha tekesi yoktur.” Bunlar kâfirler, suçları var. Zulm ettiler ve halifeye şikâyet ettiler. Onlara yardımcı olunmaz. ... Yerlerinde Müslümanların kanını dökemezler. Mamun onların liderlerini çıkarıp Bağdat’a götürdü. Muhammed b. Ebu Abbas el-Tusi ve Ahmet b. Ebu Davut Yahya b. el-Semi Mamun’a ihbar ettiler Ebu İshak’a yaklaşmak için. Mamun ona öfkeleni ve onu karargâhtan çıkartılmasını emretti. Mısır’dan çıkarıldı ve ona iki sorumlu verdi. Yanındaki komutan İsa b. Mansur’da öfkeleni ve onu karargâhından çıkardı. İkisine de bir günde öfkeleni. Mamun Mısır’da kırk yedi gün kaldı. Muharrem ayının onuna gitti. Sefer ayından üç gün kala geldi, yıl 217 Mısır’dan çıkıp Şam’a geldi. Birkaç gün kaldı sonra Körfez’e gitti. Azanay orduyu konaklattı. Ebu Sait Muhammed b. Yusuf el-Tai Abdurrahman b. Habib ve Muhammed b. Hamid el-Tusi’nin Azerbaycan’da olan diğer ashapları Mamun’un kapısına gidip Ali b. Hişam’ı acındırdılar.

s.467

Onu hilafete isyana nispet ettiler. Ali b. Hişam’ın posta sahibi Abbas b. Sait el-Cevheri olduğu gibi olduğu gibi yazdı. Mamun komutanları yücelten Uceyf b. Anbese ve Ahöet b. Hişam’ın boynunun vurulmasını emretti. Bu görevi yapan onların yeğeni Ahmet b. Halil b. Hiaşm’dı. Ali b. Hişam’ın kellesini mızrağa takıp günlerce sonra Berek’a gönderdi. Mancınığa koyup denize attılar. Mamun bu yıl Rum eline saldırdı. 217 yılında ve Lulua denilen Rumların Bir kalesine geldi. Bir müddet kaldı ama fethedemedi. Oraya iki koruma yaptı Ebu İshak’tan adamları konaklattı sonra dönüp Selagun denilen bir köye geldi. Korumasına Ahmet b. Bastam’ı bıraktı. Ebu İshak’ta korumasına Muhammed b. Farac b. Ebu Leys b. Fazıl’ı bıraktı. Bir yıldan fazla bu halde kaldılar. Sonra Mamun Uceyf hepsinin başını koydu. Lulua halkı Rumlar Uceyf’e tuzak kurdular ve onu esir aldılar. Ellerinde bir ay kaldı ve kralıyla mektuplaştılar. Onlara doğru geldi ve Allah onu savaşmadan bozguna uğrattı. İki korumada olan Müslümanlara zafer verdi. Orada ne varsa aldılar. Lulua halkı bunu görünce başkanları çıkar yol istedi. Uceyfe dedi ki: “Seni bırakırsam Mamun’dan bana barış ister misin?” Rehine “İsterim.” dedi. Sana oğlumu getiririm, dedi. Ve halifesinden iki Nasranî hizmetçi göndermesini istedi, bozup düzelten. Yanlarında Müslüman kılığında Nasranî bir grup genç çocuk gönderdi ve dediğini yaptı. Uceyf onları geri gönderdi ve çıktı. Karargâhına gelince onlara şunu yazdı. “Elinizdeki Nasranîlere davranışlarda siz özgürsünüz.” Başkan da ona şu cevabı yazdı: “Vefakârlık iyidir hele ki sizin dininizde daha iyi.” Uceyf onlara

güven sağladı ve orayı fethedip Müslümanları yerleştirdi. 218 yılın Mamun Şam'a gitti. İnsanları adalette ve tevhitte imtihan etti.

s.468

Irak'tan ve diğer yerlerde fakihleri çağırıp Kuran'ın yaratılışından onları imtihan etti. Kuran'ı yaratılmış kabul etmeyenleri kâfir saydı, şahitliği kabul edilmez ve dedi ki "Bu boş, sadece az bir nefer." Mamun kitaplarının başlığına "Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla" yazdı. Halife yazılarının bu başlıklarını o sabitleştirdi. Her namazdan sonra "tekbir" getirmeyi de o sabitleştirdi. Bir yıl böyle sürdü. Her namaz vakti bayrağı dönüştürdü ve büyük camilerde kısaltmaları kaldırdı ve bu Muaviye'nin çıkardığı sünnet, dedi. Büşr b. Velit el-Kindi Bağdat'ta Mamun'un hâkimiydi. Bir iğrenç adamı vurdu, Ebu Bekir ve Ömer'e küfrettiği için ve onu devenin üzerinde dolaştırdı. Mamun gelince fakihleri çağırıp ve dedi ki: "Ben senin davana baktım Ey Büşr! Ve on beş yanışını gördüm." Bundan sonra fakihlere dönüp: "İçinizden bunu gören var mı?" dedi. "O ne ey müminlerin emiri!" dediler. Dedi ki: "Ey Büşr! Neden bu adama had uyguladın?" "Ebu Bekir ve Ömer'e küfrettiği için." dedi. "Onun hasımları sana geldiler mi?" dedi. "Yok" dedi. "Sana vekâlet verdiler mi?" dedi. "Yok" dedi. "Hasım hazır olmadan hâkim iğrencin haddini uygulayabilir mi?" dedi. "Yok" dedi. "Bazı kavim hissesini verip haddin iptal olmasına güvenden mi?" dedi. "Yok" dedi. "Babası kâfirler mi Müslümanlar mı?" dedi. Kâfirler, dedi. "Kâfire Müslüman'ın haddi uygulanır mı?" dedi. "Yok" dedi. "Bu yaptığın Ebu Bekir'e ve Ömer'e karşı doğru mu? Ve sana iki doğru şahit şahitlik yapar mı?" dedi. Biri doğru dedi. "İki doğru şahit olmadan had uygulanır mı?" dedi. "Yok" dedi. "Sonra sen haddi ramazanda uyguladın, ramazanda had uygulanır mı?" dedi. "Yok" dedi. "Sonra sen onu ayakta kırbaçladın. Had uygulanan ayakta durdurulur mu?" dedi. "Yok" dedi. "İki cezanın arasında aldattın. Had uygulanan aldatılır mı?" dedi. "Yok" dedi. "Sonra sen onu çıplak kırbaçladın. Had uygulanan çıplattılır mı?" dedi. "Yok" dedi. "Sonra onu deveye bindirip dolaştırdın. Had uygulanan dolaştırılır mı?" dedi. "Yok" dedi. "Had uyguladıktan sonra onu hapsettin. Had uygulanan hapsedilir mi?" dedi. "Yok" dedi.

s.469

Allah katında günahını almamış cürmüne de ortak olmayayım, dedi. Elbisesini çıkarın, had uygulananı çağırın, hakkını alsın, dedi. Yanındaki Fakihler ona dedi ki: "Seni onun doğru hakkıyla çalıştıran ahkâmını bildiren Allah'a hamd olsun. Hak konuşur ve ona göre çalışırsın. Adaleti emreder, buna karşı çıkana

edeplendirirsin. İşte budur ey müminlerin emiri, görüşünde acele davranıp yanılan hâkim. Onunla hâkimleri utandırma ve onu yargıya çıkarma. Onun ölene kadar evinde hapis edilmesini istedi ve ölene kadar evinde hapis edildi. Hasan ve Hüseyin evlatlarından bir grup kalktı. Fidek yeri Resûlullah'ın Fatıma'a verdiğini Allah resulü vefat ettikten sonra Ebu Bekir'den isteyince ona verdi. Onun iddiasına karşı ondan şahit istedi. O da Ali Hasan'ı Hüseyin ve Ümü Eymen'i getirdi diye anlattılar. Ve Me'mun Fakihleri çağırdı ve onlara şunu sordu: ...* Fatıma'nın bunu söylediğini Onların Fatıma'ya şahitlik yaptıklarını ve Ebu Bekir'in onların şahitliğini kabul etmediğini rivayet ettiler. Me'mun onlara dedi ki: "Umu Eymen hakkında ne diyorsunuz?" Allah resulü o kadının cennetlik olduğuna şahitlik etti. Ve Me'mun bunun üzerine uzun bir konuşma yaptı. Kelimesi kelimesine onların şu dediklerine gelince Ali, Hasan ve Hüseyin sadece doğru şahitlik yaparlar. Ve buna anlaşınca Fatıma'nın oğullarına verdi. Ve bunu yazılı tuttu. Ve Ebu Talib'in oğlu, Ali'nin oğlu, Hüseyin'in oğlu, Ali'nin oğlu, Zeyd'in oğlu, Hüseyin'in oğlu, Yahya'nın oğlu Muhammed'e ve Ebu Talib'in oğlu, Ali'nin oğlu, Hüseyin'in oğlu, Ali'nin oğlu Hasan'ın oğlu, Abdullah'ın oğlu Muhammed'e teslim edildi.

218 yılında Me'mun Rum eline saldırı yaptı. Amuriye'yi yeniden kuşattı ve Araplara yöneliyorum, dedi. Çöllerden onları getirdi. Sonra fethettiği şehirlere onları yerleştirdi. Konstantiniye'ye hazırlık gördü. Rum kralının elçisi ona geldi. İsteddiği esirleri ona verip barışa çağırıldı. Kabul etmedi. Lulua'ya yaklaşıncaya oraya gidip birkaç gün kaldı. Ve Lulua'dan Tarsus'un arasında Bedendün denilen yerde vefat etti. 218 yılında Recep ayından on üç gece kala Perşembe günü vefat etti. Yaş kırk sekiz yıl dört aydı. Namazını kardeşi Ebu İshak kıldırdı. Tarsus'ta hizmetçi hakanın evine defnedildi.

s.470

Hilafeti Sorumsuz'un hatında teslim aldığından öldüğü güne kadar yirmi iki yıl sürdü. Sorumsuz'un öldüğü günden beri yirmi beş ay ve yirmi beş ay ve yirmi beş gün sürdü.

Onun hilafetinde yönetimde yer alan ikili yönetici Zülre Aseteyn sonra onlardan bir grup Hasan b. Sehl, Ahmet b. Ebu Halit, Ahmet b. Yusuf vardı. Ordusunda Abbas b. Müseyyib b. Züheyr vardı. Sonra onu azledip Tahir b. Hüseyin'i vali kıldı. Sonra Abdullah b. Tahir'i, İshak b. İbrahim'i Bağdat'a halife olarak atadı. Muhafızlıkta Şebib b. Hamit b. Kâhta vardı. Sonra onu azledip Kums'u

görevlendirdi. Sonra yerine Herseme b. Ayun'u koydu. Sonra Abdulvahit b. Selema el-Tahlazi'yi Herseme'nin akrabasını koydu. Sonra onu öldürüp Uceyf b. onbaşığı görevlendirdi. Ve yine muhafızlıkta Ahmet b. Hişam ve Musalla sahibi Ali b. Salih vardı. Geride on altı oğlan çocuğu bıraktı. Onlar: Muhammed, İsmail, Ali, Hasan İbrahim, Musa, Harun, İsa, Ahmet, Abbas, Fazıl, Hüseyin, Yakup, Cafer, büyük Muhammed Muallele'nin oğlu babasının hayatında vefat etti. Küçük Muhammed ve Übeydullah bu ikisinin annesi Musa el-Hadi'nin kızı Ümmü İsa.

s.471

3.77. MUTASIM BİLLAH'IN HAYATI

218 yılında Recep ayından on iki gün kala Cuma günü Reşid'in oğlu annesi bir cariye Marid denilen. Ebu İshak Muhammed hilafet görevini aldı. Mamunla beraber olan askerler ve komutanlar ona biat etti. Ve Mamun'un oğlu Abbas'ta ona biat etti. O gün güneş Aslan dönencesinde on üç derece kırk dakikaydı. Zühhal terazi dönencesinde on beş derece kırk dakikaydı. Müşteri yay dönencesinde bir derece on dakikaydı. Merih yay dönencesinde dört derece otuz beş dakikaydı. Utarit aslan dönencesinde yirmi altı derece ve yirmi dakika dönüştüydi. Zühre sünbül dönencesinde sekiz derece yirmi dakika dönüştüydi. Baş koç dönencesinde on dakikaydı.

Memun'un bazı komutanları Abbas'ın yerine biat etmediler. Abbas çadırdan çıkıp onlarla konuşurken onu aptal gördüler. Küfr ettiler ve Ebu İshak'a biat ettiler. Mutasım köyden çıkıp Irak'a doğru gitti. Rakka'ya varınca Gassan b. Abbad'ı yarım adaya Kınnesrin'e ve başkentlere vali kıldı ve Bağdat'a gitti. Cumartesi günü Ramazan ayının ilkinde vardı. Orduda altın süslü ipek brokar kumaş vardı. Memun'un görevlilerini üç ay işlerine devam ettirdi sonra onları değiştirdi.

Kızıl ordu dağa çıktı. Katliam yapıp yol kestiler geçitlerde korkuttular. Horonsan tartışanlarına karşı çıktılar ve onları bozguna uğrattı ve onlardan bir grup öldürdüler ve Mutasım Haşim b. Baticor'u gönderdi. Aralarında bir savaş yaşandı ve Haşim'i yendiler. Mutasım İshak b. İbrahim'i orduyla gönderdi. Ve İshak orduya kardeşi Tahir'i halife atadı. Ve onları onlara gidip savaştı. Onlardan çok ölü öldürdüler ve çektiği zorluktan sonra memleket düzeline kadar orada kaldı. Ali'nin oğlu Hüseyin'in oğlu Ali'nin oğlu Ömer'in oğlu Ali'nin oğlu Kasım'ın oğlu Muhammed harekete geçti. Talikan'da ve bir grup onu takip etti.

s.472

Abdullah b. Tahir ona bazı adamlarını gönderdi. Onun peşinden gelince Muhammed b. Kasım Talkan'dan Nisa Bora kaçtı. Anlattığına göre millet onu yakalamıştı onun iradesi olmayarak ve Abdullah b. Tahir onu alıp Mutasım'a götürdü. Sarayında hapis etti. 219 yılı Ramazan bayramı gecesi hapisten kaçtı. Aradılar ama yakalayamadılar. Basra'dan Vasıt'ın arasında Batyih'ta zıt gruplar çarpıştılar ve yol kestiler. Mutasım Ahmet b. Said b. Selam b. Kuteybe el-Behili'yi onlara gönderdi. Ama onu yendiler. Sonra Mutasım Uceyfi görevlendirince Cemazielahir ayında 219 yılında barış istediler. Ona Mutasım'ın kararıyla çıktılar ve Mutasım onlarla barışmaya izin verdi. Ve hani Kinde konaklattı. Mutasım veziri Fazıl b. Mervan'a öfkeleni ve onun bir grup ashabına şiddet uyguladı. Mallarını haczetti. Fazıl'ı Bağdat'a İshak b. İbrahim'e gönderip onların mallarını istemesini emretti ve onun konağına gidip oradan çok mal çıkardı sonra inkâr etti. Bununla ilgili Raşit b. İshak şu şiiri söyledi:

“Kader cilvelerinin bir zaman Fazıl b. Mervan'a yaptığı olayların ibreti sana yeter.”

Mutasım Ahmet b. Hanbel'i Kuran'ın yaratılışından ötürü onu sundu. Ahmet dedi ki: “Ben ilim görmüş bir adamım. Ama bu bilgiyi görmedim.” Fakihleri çağırdı. Ona Abdurrahman b. İshak ve diğeri onunla karşılıklı münakaşa yaptı. Kuran yaratılmış demedi. Birkaç kırbaç vurunca İshak b. İbrahim dedi ki: “Ey müminlerin emiri! Onunla karşılıklı münakaşa için beni görevlendir.” Ona dedi: “İshak senin bu öğrenmiş olduğun ilmi sana melek mi indirdi yoksa insanlardan mı öğrendin?” Kişilerden öğrendim dedi. “Arka arkaya mı, yavaş yavaş mı, yoksa hepsini birlikte mi?” dedi. O da: “Arka arkaya” dedi. Dedi ki: “Öğrenmediğin bir şey kaldı mı?” “Evet, kaldı.” dedi. “İşte bunu öğrenmemişsin” dedi. Müminlerin emirinin sana öğrettiği gibi. Dedi ki: “Ben müminlerin emirinin söylediğini söylerim Kuran'ın yaratılışı ile ilgili. Onun dediğine şahit olur ve bahş ederim.” Ve onu evine bıraktı. 220 yılında Zilkade ayının yarısında Katul'a çıktı.

s.473

Kurduğu şehrin yerini tarif etti ve insanlara paylaştırdı. İnşaatına gayret etti. Hatta insanlar saraylar binalar yaptı, çarşılar kurdu. Sonra Katul'dan Samirra gitti. Genel ev olan yerde durdu. Orada bin Hristiyan mabedi vardı. Mastır ehlinden yeri satın aldı ve resmini çizdi. Dicle üzerinde Cevsak denilen sarayın yerine vardı. Oraya komutanlara ve yazarlara saraylar yaptı ve onların adıyla adlandırdı. Dicle'nin

doğusuna nehirler kazdı, bayındırlar yaptı. Ve nehirlerin üzerine su değirmenleri kurdu. Memleketlerde hurma ve fidan getirildi. Bunun başlangıcı 221 yılında oldu. Köyler yaptı ve memleketin her yanından halk getirdi oraya ve onlara memleketlerini inşa etmelerini emretti. Mısır'dan kâğıt yapan bir kavimi getirdi. Çalıştılar ama o kalitede çıkmadı. Bu arada Babik güçlendi. Muhammed b. Buais onunla ortak olmuştu. Ve İsmet el-Kürdi'de onun itaatindeydi. Mutasım o memleketin yöneticisi İshak b. İbrahim'in kardeşi Tahir b. İbrahim'i gönderdi ve o kavimle savaşmasını emretti. Memlekete gelince İbn. Buais ona itaatinde Babik'e karşı ve ashabına karşı tedbirli olduğunu bildirdi. Sonra İsmet el-Kürdi'yi aldatıp kızıyla evlendi. Ve onu Mirand'a getirdi. Sonra onları evine davet edip ona ve yanındakilere şarap getirdi. Sarhoş olduklarından onları gece vakti Şahi denilen kaleye götürdü, sonra Mutasım'a götürdü. Mutasım onu ödüllendirdi. Ve ona sıcak bakıp sevdi. Çünkü Tahir'in ne yaptığını haber verdi. Ondan demir ve katır istedi onları götürmek için ve Tahir bunu yaptı. Onları Mutasım'a götürdü ve ona bunun haberini verince Mutasım İshak'a kızdı. Dedi ki: "Senin kardeşinde bir şey görmüyorum. Adamlığı sadece İbn. Buais'te görüyorum. Afşin Haydar b. Kavs el-Esreş'ni yönlendirdi. Başardığı şeylerin yöneticiliğini ona verdi. Onunla beraber mal ve silah cephaneliği yükledi. Afşin dağa gelince ileri gelenlerden ve yoksullardan yanına aldı ve yola çıktı. Babek ile arasında savaşlar yaşandı.

s.474

Ordusu Berzend denilen yerde idiler. Sadrast denilen yere varınca onunla bir yıl savaştı ta ki kar çoğalana kadar. Sonra Berzend'e döndü ve halifesini Sadrast'a gönderdi. Oraya gidip her tarafa mevzi kurdu. ...* varıp hendek kazdı duvar yaptı pusular kurdu. Sonra Bezze doğru gitti. Perşembe günü Ramazan ayının dokuzu 222 yılında Babin onunla konuşmak istediğini haber gönderdi. O razı oldu. Aralarında nehir vardı. Afşin ondan güven istedi. O bir gün beklemesini isteyince ona dedi ki: "Sen şehri güçlendirmek istiyorsun. Eğer barış istersen dereyi geçeyim." Çıktı ve savaş yoğunlaştı. Müslümanlar Bez şehrine girince Babik ve altı ashabı kaçtılar. Bez'deki Müslüman esirleri çıkardılar. Bu esirlerin sayısı yedi bin altı yüzdü. Babek katırla gitti ve yün elbise giydi. Afşin Ermenistan ve Azerbaycan asilzadelerinden onun peşine düşmelerini istedi ve onu getirene bin bin dirhem ödül verecek ve kusurlarını bağışlamaya söz verdi. Babik asilzadelerden bir adamın yanına vardı. İsmi Sehl b. Sinbat, Sehl onu yakaladı, Afşin'a haber verdi. Dediğini yapıp onu aldı. Onun planladığı fetih mektubunu yazdı ve mektubu okuyup her tarafa yaydılar. ...*

ve memleket düzeldi. Hilafetini oğlunun dayısı Mengcar Farganı'ya verip gitti. Mutasım Semirra'dayken o geldi yanına komutanlar ve halk onu sıra sıra karşıladılar. 223 yılı sefer ayının ikinci günü şehre girdi. Babik'i yakalamış filin üzerinde getirdi. Ve Mutasım huzuruna gelince Babik'in ellerini ayaklarını kesip sonra öldürüp asılmasını emretti. Kardeşi Abdullah'ı Bağdat'a gönderdi. Onu da İshak b. İbrahim öldürüp Bağdat'ın doğu tarafındaki köprünün başına astı.

s.475

Afşin Azerbaycan'a gelince Muhammed b. Süleyman Azadi el-Semerkandi'yi Ermenistan'a vali kılmıştı. Göreve gelince Ran'da Sehl b. Sinbat muhalefet yaptı ve orayı ele geçirdi. Memlekete girince Sehl karşısına çıkıp onu yendi. Varsan'da Muhammed b. Ubeydullah hamle yaptı. Afşin onunla savaşmaya Mancor'u gönderdi. Ali b. Yahya b. Ermeni onun durumunu anlatınca Mutasım onu bağışladı. Ali b. Yahya ona gitti sonra Afşin Ermenistan'a Muhammed b. Halit Buhahuza'yı vali tayin etti. Gürvin'e gidince Sanariler'le savaşıp Tiflis'e ulaştı. İshak b. İsmail ona hürmet edip yakınlık gösterdi. Sonra Ermenistan vilayetine Ali b. Hüseyin b. Siba el-Kaysi'yi görevlendirdi. Şehir halkı onu zayıf gördü hatta zayıflığından dolayı ona yetim denirdi. Mutasım hemen Halit b. Yezit'i Ermenistan'a ve Rabia diyarının bir bölgesine vali kıldı. Bu haber Ermenistan'a gelince oradaki yerel liderler güvenli bir yerlere geçip ondan çok korktular ve isyan etmeye başladılar. Ermenistan postasının sahibi Mansur b. İsa el-Sibayi bu durumu Mutasım'a iletince hemen Halit'i geri döndürüp Ali b. Hüseyin'in kalmasını emretti. Birkaç gün durmadan, Berze'da ordu aleyhine olay çıkardı ve ondan erzaklarını istediler. Onlara dedi: "Bende bir şey yok. Mallar memleket halkının yanında." Şehir halkından isteyince ona vermediler. Korumalarına mevzilendiler. Birbirine mektup gönderip toplandılar ve onu Berza'da kuşattılar. Mutasım hemen Hemdavih b. Ali b. Fazıl'ı memlekete gönderdi. Naşva'ya gelince Yezit b. Husun onunla barışa geldi. ...* ondan yüksek olmalarına rağmen onları korku telaşına sokmadı.

223 yılında Rumlar Zibitri'ya girip orada olanları öldürdüler, esir ettiler, dışarı sürdüler. Mutasım bu haberi alınca acele bir şekilde tahttan kalkıp yere oturdu. Ve insanları çıkışa hazırladı. İhtiyaçlarını koydu. O gün Dicle'nin batı tarafında uyun denilen yerde ordu konakladı. Türk Aşhas ordunun başına geçti. 223 yılının Cemazievvel ayının altıncı günü Perşembe günü yola çıktı ve Rum eline girip Amuriye'ye doğru gitti. Orası en büyük ve çok cephaneli askeri olan şehirleriydi. Orayı yoğun bir şekilde kuşattı.

s.476

Rum zorbası bu haberi aldı ve büyük bir orduyla yola çıktı. Yaklaşınca Mutasım'da Afşin emrinde büyük bir ordu gönderdi. Rum zaliminin karşısına çıktı onunla savaştı ve onu bozguna uğrattı. Onun ashabından da çok sayıda asker öldü. Rum zorbası kendi tarafından bir grup gönderdi ve Mutasım'a şunu söyledi: "Zibatra'da savaşanlar beni çiğneyip yapacaklarını yaptılar. Ama ben bu durumu malımla adamlarımla düzeltirim. Halkından alınan geri gönderirim. Rum elinde olanlardan bir grup esir tutarım, Zibatra'da bu işi yapan kavmin asilzadelerin kafalarını da sana göndereceğim." 223 yılında ramazan ayından on üç gün kala Salı günü Amuriye fetih edildi. Oradakilerin tümü öldürüldü, esir edildi ve Rum kralının dayısı Yats yakalandı. Memleketlerinde girdiği yeri yaktı yıktı. Sonra çıktı. Azin'e gelince Memun'un oğlu Abbas'ı hapsetti. Çünkü onun komutanlarla toplanıp isyan ettiğini duydu. Ve onda bir milyar ve on altı bin dirhem buldu. Askerlerinin dağıtılmasını emretti ve onu lanetlemeye emredilmesini istedi. Saydılar seksen bin paralı askeri çıktı. Her birine ikişer dinar verip geri kalanını Mutasım yanından tamamladı. Abbas'a bağlı olarak götürmesi için Afşin'a verdi. ... (noktasız) başına gelince vefat etti. Afşin'ın ona çok sıcak günde çok tuzlu yemek yedirip su vermediği söylenir. Mübuc'a kaldırılıp oraya defnedildi. Mutasım Uceyf b. onbaşıya öfkeleni çünkü isyan etmesinin sebebi oydu. Onu azeneden ağır demirle götürdü. Ağzında keçe dikili boynunda güçlü zincir vardı. Nusaybin'in ilk aşamasında Baynasa denilen yere gelince öldü ve oraya defnedildi. Oğlu Salih b. Ucaif onun soyuna nispet edilmek istenmedi. Mutasımlı denilmek istedi. Onu lanet edip ondan uzak durdu.

Mazyar Muhammed b. Karın b. Bindad Hürmüz İsbehbez, Tabaristan babası ölüp Tabaristan hâkimi amcası olunca Memun'a geldi. Memun ona Tabaristan'dan iki şehir verdi ve amcasına mektup gönderdi. Ona teslim etmesi için amcası bu haberi duyunca öfkeleni ve ondan etkilendi. Sanki onunla karşılaşmaya çıktı.

s.477

Maziyarla birlikte Kavramlı olan babasının yakını vardı. Ona dedi ki: "Amcan bu şekilde çıkmazdı. Demek ki seni parçalayacak. Ona yaklaşınca ashabından ayrı düşersen ben sana mızrağı veririm. Mızrağı onun düşüne sapla." Bunu yaptı ve amcasını öldürdü. Memleket başına toplandı. Memleketi kontrol altına alıp Memun'a amcasının mülküne karşı çıktığına dair haber gönderdi.

İşleri güçlenince İsbahbez Muhammed b. Karın müminlerin emirinin yakını Cilcilan'dan mektup yazdı. Sonra kendisi şunu söylemeye gitti: “müminlerin emirinin dostu” sonra yücelince isyan edip görevden ayrıldı. Afşin'in ona mektup göndererek kışkırttığı söylenir. Mutasım Muhammed b. İbrahim'i orduyla gönderdi. Hemen onunla savaşmaya çıkıp Abdullah b. Tahir'den ordu yardımı istedi. Abdullah Urdu göndermek zorunda kaldı ve savaşa başladılar. Dereleri tepeleri geçip gece vakti çıktı, elini Abdullah'ın akrabasının eline koydu. 226 yılında onu yakaladı, ölene kadar kırbaçlandı ve Babik'in yanına asıldı.

Muhammed b. İsa anlattı: “Mazvar getirildiğinde Afşin'de o zamanda hapsedilmişti.” İbn. Davud Mazyurla bir araya geldi. Ona dedi ki: “İşte bu Afşin, Beni isyana getirdi dediğin.” Afşin ona dedi ki: “Allah'a and olsun yalan halk arasında çirkindir kralda nasıl olur? Allah'a and olsun ki yalanın seni ölümden kurtarmaz. Yalanı amelinin hatimesi yapma.” Mazyar dedi: “Allah'a and olsun bana ne mektup yazdı ne de haber gönderdi. Ama vekilim Ebu Haris ona yakın davranıp ikram ettiğini haber verdi bana.” Afşin hapse konuldu Mazyar ölene kadar kırbaçlandı.

Afşin'in ilk hapsolme sebebi Afşin'in oğlunun dayısı ve Azerbaycan'daki halifesi Mankcur el-Furgani orada karşı çıkıp Babik'in ashabı yanına toplandı. Varsan'a gitti. Muhammed b. Ubeydullah el-Versani ve sultanın yakınlarından bir grup öldürüldü. Mutasım Afşin'a dedi: “Mankcor'u getir!” Afşin Ebu Diyudatla bilinen Ebu Saci büyük bir orduyla ona gönderdi.

s.478

Sonra Mutasım Mankcor'un Afşin'in emrine karşı çıktığını bildi ve Ebu Saci ona destek olarak göndermişti. Muhammed'in. Hammad'ı postaneye Türk bayrağı gönderdi ve birden Mankcor ile savaştı birden savaşa karşılaşıncı Mankcor'a barış için rica etti ve isteği kabul edip onu Samirrağa getirdi. Afşin hapsedildi 226 yılında. Sonra hapiste vefat etti. Çıplak şekilde bir saat boyunca Samirrağ'ın büyük kapısına asıldı. Sonra indirilip yakıldı. Mutasım'ın zamanındaki hâkimler Ahmet b. Davut el-İyadi başsavcıdır, kâtip Fazıl b. Mervan, Sonra Fazıl'a kızdı. Onu saldı ve malını haczetti. Onu Muhammed b. Abdul-Melik el-Zeyyet ele geçirdi. Ordunun başında İshak b. İbrahim vardı. Korumasında Uceyf b. Anbasa sonra Afşin sonra İshak b. Yahya b. Muaz vardı. Yardımcılığında bir grup Türk vardı. Onlardan Vasif, Sima el-Dımaşkıyi, Sima el-Şarabi, Muhammed b. Hummad b. Das vardı. 227 yılında Rebiülevvel ayından on bir gece kala Perşembe günü vefat

etti. Oğlu Harun namazını kıldırdı. Cavsakla diye bilinen sarayına defnedildi. Yaşı 49 idi. Vilayeti sekiz yıl sürdü. Geride altı erkek çocuk bıraktı. Harun el-Vasık, Cafer el-Mütevekkil, Muhammed, Ahmed, Ali, Abbas.

s.479

3.77. VASIK BİLLAH HARUN'UN HAYATI

Ebu İshak'ın oğludur. Annesi Karatis denilen bir cariyedir. Vasık Billah Harun, Mutasım öldüğünde hilafete görevlendirildi. O gün Perşembe günü Rebiülevvel ayından on bir gün kala 227 yılıydı. Acemi aylardan Ocak idi. O gün güneş oğlak dönencesinde on beş derece ve yirmi iki dakikaydı. İshak b. İbrahim biat ettiği saat Bağdat'a yöneldi. Tüm gece yürüyerek gün doğmadan önce Bağdat'a vardı. Bölgelere ve hapsilere yönetici tayin etti. İleri gelenleri ve komutanları çağırdı. Biatlerini aldı. Yardımcı askerler ve oradaki kalabalık Bağdat'ın doğu bölgesinin savcısı Şuaib b. Sehle hamle yaptılar. Evine çöktüler. İshak, Cafer, Musa... Ve İbrahim el-Dirci yanlarında da bir grup gönderdi. Şaib b. Sehli çıkarıp İshak'ın evine getirdiler.

Vasık bir yıl hac yapmak istedi. Kararı gerçekleşti ama haccını erteleyip annesini gitmesine izin verdi. Annesi Cafer b. Mutasım ile beraber yola çıktı. Kufe'ye varınca vefat etti. Vasık kardeşi Cafer'e devam etmesini söyledi. O da gidip insanlara hac yaptırdı.

Vasık komutanlardan ilk anlaşma yaptığı Türk Aşnas'ı en son Fas'a vali tayin etti. Sonra adamlarını yönlendirerek ondan önce Muhammed b. İbrahim el-Ağlab'ı Fas vilayetine görevlendirdi. Sind'den Dicle köylerini de onun vilayetine verdi. Sind karışmıştı. Sind valisi Umran b. Musa b. Yahya b. Halit öldürüldü. İtah Sind'e Anbasa b. İshak el-Dabbi'yi gönderdi. Memlekete girdiğinde oraya pek çok kral hâkim olmuştu.

s.480

Abbas'a gelince onu dinleyip itaat ettiler. Herkes onu karşılamaya çıktı. Osman ...* den dışarı. Anbuse ...* oraya gitti dokuz yıl kaldı. İbn. Beyhs el-Kilebi Kayisten oluşan büyük ve gizli bir toplumla Şam'da hamle yaptı. Filistin'de de Ebu Harp ile bilinen lakabı Müberkiyolan Temim el-Lahmi denilen adam harekete geçti. Lahim Cizam Amile Belkin kabilelerinden sonra Ürdün köylerine vardı. Barbar kabilesinden Burka'da bir kavim karşı çıktı. Yanlarında da Kureys'in Beni Useyd b. Ebu el-Iyis'dan bir kabile ile birlikte liderleri Muhammed b. Abdavih b. el-Bileye

hamle yaptılar. Vasık Raca b. Eyyüp el-Hazarı'yı yönlendirdi. Şam'dan başladı İbn. Beyhis ile savaştı ve onu esir aldı. Filistin'e geçti. Temim el-Lahmi ile savaştı onu da esir alıp Samirra götürdü. Büyük kapıya gelince ilan ettiler. 228 yılında Raca Mısır'a gitti. Cize'de konakladı. Sonra Burka'ya gitti. Oradakiler kaçtılar. Onlardan bir grup yakalayıp çıktı. Abdullah b. Tahir 230 yılında Horasan'da vefat etti. Kırk yedi yaşındaydı. Konağı Nisabur'daydı. Vilayette on dört yıl görev yaptı. Vasık yerine Tahir b. Abdullah'ı vali tayin etti. Abdullah memleketi öyle kontrol altına aldı ki hiç kimse onun gibi yapmadı. Memleket ona yakınlık gösterdi hakkında iyi konuşuldu. Gizli Kayis toplumu Hicaz yoluna saldırıp yolu kesmişlerdi. Hatta millet hacca gidemedi. Beni Süleymden Üzeyze el-Hatati denilen adam getirip başlarına halife yaptılar. Vasık 230 yılında Büyük Baga'yı gönderdi ve orada bulunduğu Arap'ı öldürmesini emretti. Haç mevsiminden önce gitti. Kaysiler her taraftan toplandılar. Birçok Beni Süleym liderleri ve Üzeyzedi onun karşısına çıkıp savaştılar. Ama onlardan çok sayıda öldürdü. Onları ağaca astı ve onlarda çok sayıda esir alıp Medine'de Muaviye'nin evine hapsedti. Kaysiler kaçıp Medine halkına Vasık İbrahim b. Rabah'a öfkeleni.

s.481

İbrahim önde gelenlerdendi onun yanında, onu arazi divanında görevlendirdi. O da eğlenceyle meşgul olup işleri yazarı Nacah b. Seleme'ye ve Ema b. ...* Nasranî'ye bıraktı. Bunlar insanların mallarına zulmettiler ve onun aleyhinde çok şikâyet ettiler Vasık'a. Hemen onun mallarına ve arazilerine el konulmasını emretti. Onun elinde ne varsa Ömer b. Farac el-Rühhaci'ye devretti. Türk aşnasın yardımcısı Ahmet b. Haşib'in Arabistan, Şam, Mısır ve Fas'ın yöneticisiydi. Bu işte onun eli vardı. Vasık'a onun büyük miktarda mala sahip olduğunu haber verdiler. O da ona kızdı onun ve kardeşinin mallarına el koydu. Onların ikisi ve anneleri de ceza gördüler. Bu yılda aşnas vefat etti. Onun mertebesi ve işlerinin çoğu Türk itaha verildi. Arazi ve malları olduğu gibi oğluna bırakıldı. Yönetimi tekrar Abdullah b. Said'e verildi ve ölene kadar idarede o kaldı. Ermenistan başkaldırdı. Onlardan bir kavim asilzadeler hâkimler harekete geçtiler. Dağdaki bölgedeki bölgenin dağlık alanlarındaki liderler buldukları yere hâkim oldular. Sultan zayıf düştü. Vasık Halit b. Yezit b. Mezit'i görevlendirdi ve harekete geçmesini emretti. Rabia diyarından bir köy ilave etti ona ve büyük bir orduyla yola çıktı. Memleketlerdeki liderler haberi alınca korktular birçokları da hala itaatte olduklarını bildirdiler ve hediyeler gönderdiler. O da sadece bana geleni hediyesini kabul ederim dedi. Bu

durum onları daha da ürküttü. İshak b. İsmail'e yanına gelmesini emretti. Gelmemesi üzerine ona doğru gitti. Neredeyse İshak elini tutacaktı. Halit hastalandı ve birkaç gün sonra vefat etti. Debil'e kaldırıldı ve orada defnedildi. Ashabı ayrıldı ve memlekete en kötü haline yeniden döndü. Onun ölümü üzerine Vasık onun yerine onun oğlu Muhammed b. Halit'i vali olarak tayin etti. Muhammed babasının ashaplarının dağıldığını anlatıp kendisine dönmeleri için mektup yazdı. Ahmet b. Bastami Nusaybin'e yönlendi. Oradakileri vurdu esir etti ve evleri yıktı.

s.482

Babasının arkadaşları ve yakınları Muhammed ile birlikte oldular. Sanarilerden ve İshak ile savaşıp onu çıkardı ve hepsini bozguna uğrattı. Memleket kontrolündeydi. Vasık Kuran'ın yaratılışı konusunda insanları sundu. Savcılara da memleketin her tarafından aynısını yapmaları için mektup gönderdi. Tavhide inanmayanın şahitliğinin kabul edilmemesini istedi. Bu sebeple çok insan hapis edildi. Rum zalimi mektup gönderip elinde çok sayıda Müslüman esir olduğunu anlattı ve fidye istedi. Vasık buna cevap olarak Ebu Ramla ile bilinen yardımcı hakanı gönderdi. İkincisi ordunun sahibi Cafer b. Ahmet el-Hazza'yı gönderdi. Köylere Ahmet b. Sait b. Selem el-Bahili'yi vali olarak tayin etti. Tarsus'ta iki aşama uzaklıkta Lamis Nehri'ne ulaştılar. Fedailiğe öksüz olanlar hariç yetmiş bin okçu hazır oldu.

Ebu Ramla ile Cafer el-Hazza nehrin köprü taşında duruyorlardı. Her geçen esiri Kuran ile sorguladılar. Kim Kuran yaratılmış dediyse kurtuldu ve onlara ikişer dinar verildi. Fidyeye kurtulanların sayısı beş yüz erkek olmak üzere yedi yüzü buldu. Bu olay Muharrem ayında 231 yılında oldu.

Ahmet b. Nasır b. Malik el-Huza'yı bazı işleri için İbn. Ebu duada ulaştı. Onu boş çevirince sokranarak çıktı. Ona konuşmada kolaylık sağlayıp küfrüne şahit oldu. İçlerinden bir kavim ona meyletti. Bunun dine karşı gazap olduğunu bilerek Kuran'ın sebebiyle kalpleri isyana uzandı. Millet çıkıp davul çalarak Ebu Seriya'nın çöl bölgesine vardılar. Yakalanıp ona itaat ettiler. Vasık İshak onu göndermesi için mektup yazdı o da hemen onu Vasık'a gönderdi. Onunla sert konuştu hazır olan bir grup ona şahitlikte bulundular. Onu Kuran ile imtihan etti yaratılmış demeyince Vasık ona küfretti. Onu geri çıkarıp boynunu vurdu ve onu Samirra astı. Kellesini göndererek Bağdat'ın doğu tarafına astırdı.

s.483

Haricilerden Muhammed b. Amr el-Şeybani Rabia diyarına çıktı. Orada Ebu Sait Muhammed b. Yusuf hâkimdi. Orduyla beraber çıktı. Orada Ebu Sait Muhammed b. Yusuf hâkimdi. Orduyla beraber çıktı ona Muhammed b. Amr'ın üç yüz veya dört yüz adamı vardı. Hariciler'den Sincar'a vardı. Sonra Musul Bölgesi'ne kaçtı. Ebu Sait peşinden gidip onu esir aldı. Nusaybin'e kadar ineğin üzerinde getirip Vasık'a götürdü. Ve şu mektubu yazdı: "Öldürülmemeli, o yaşadığı sürece hiçbir harici çıkamaz." Böylece Vasık'ın döneminde hapis kaldı.

Vasık Mekke ve Medine'de tüm Haşimilere Kureyş'in çoğuna ve tüm halka çokça mal dağıttı. Bağdat ehline büyük pay böldü. Defalarca ahilere ve genel halka. Bağdat'ta yangın çoğaldı. Tüccarlara da çok mal dağıttı. Bazılarına da ev yaptı. Çin denizinden geçenlerin onda bir vergisini düştü.

Vasık'ın hayatındaki liderler: Ahmet b. Ebu Duat, Muhammed b. Abdul-Melik, Ömer b. Farac el-Ruhhudî. Ordusunda İshak b. İbrahi, muhafızlıkta İshak b. Yahya b. Süleyman b. Yahya b. Muaz vardı.

Vasık hastalanmış ve hastalığı çok ilerlemişti. Hatta ona ocak gibi çukur kazdılar yere sonra bunu ılgın odunla ısıtıp defalarca içine girdirildi. Hastalıkta şunu söylüyordu: keşke tökezlemesem de kafamda hamal olsam. Oğlunun biati için ona soruldu. "Allah beni görmüyor mu? Hem hayattayken hem de ölüyken mi sorumluluk kaldırayım?" dedi.

Mutasım'ın saraylarında çıkıp Dicle sahiline kendine bir saray ve yanına biri doğu tarafında biri batı tarafında olmak üzere iki kulübe yaptırmıştı. En güzel saraylardan biriydi. Vefatı Çarşamba günü Zilhicce ayından altı gün kala 232 yılında gerçekleşti. Yaşı otuz dördtü, hilafeti beş yıl dokuz ay ve on üç gün sürdü. Geride altı erkek çocuk bıraktı. Bunlar: Muhammed, Ali, Abdullah, İbrahim, Ahmet ve küçük Muhammed.

s.484

3.78. CAFER EL-MÜTEVEKKİL'İN HAYATI

Annesi Şuca denilen bir cariyedir. Mutasım'ın oğlu Cafer'e Çarşamba günü Zilhicce ayından altı gün kala 232 yılında biat edildi. Ona ilk biat eden Şamıyla bilinen Türk Sima ve Türk Vasif' ti. Aynı anda halk konağına gitti. Sekiz aya ordunun verilmesini emretti. Toplanmış yedi halifeni evlatları ona selam verdi. Mansur b. Mehdi, Abbas b. el-Hadi, Ahmet b. el-Reşit, Abdullah b. Emin, Musa b. Memun ve kardeşleri Ebu Ahmet b. Mutasım ve kardeşleri, Muhammed b. Vasık

yönettiği işlerde kırk gün devam etmesini istedi. Sonar Muhammed b. Abdul-Melik'e öfkelenildi. Mallarını haczedip ölene kadar ona azap çektirdi. Çok işlerde ona karşı çıkardı. Muhammed çok sert acımasız, insanlara karşı çıkan, onlara çok saygısızlık eden kimseye iyilik yaptığı bilinmeyen, onda iyilik olmayan bir adamdı. Ve şunu söylerdi: "Utanmak kadınlık, acımak zayıflık, cömertlik ise ahmaklıktı." Zor duruma düşünce sadece onunla alay edeni ve onun düştüğüne sevinenleri gördü.

Mütevekkil Muhammed'in oğlu Cafer'in oğlu Musa'nın oğlu Ali Rıza'nın oğlu, Muhammed'in oğlu Ali'ye Medine'den çıkması için mektup gönderdi. Yahya b. Hersema ile birlikte çıktılar Bağdat'a gelip Yasiriye denilen yere varınca konakladı. İshak b. İbrahim onunla buluşmaya gitti. İnsanların onu özlediğini ve onu görmek için toplandıklarını gördü. Gece olana kadar bekledi. Onun yanına gece girdi Bağdat'a az bir zaman kaldı. Sonra Semirrağa gitti. Mütevekkil insanları Kuran'a konuşmaktan yasakladı. Şehirlerin halkından esir olanları bıraktı.

s.485

Vasık'ın hilafetinde yakalananları da bıraktı, Hepsini giydirip saldı. Her tarafa mektup göndererek tartışmayı ve münakaşayı yasakladı. Halkı kavradı. Ömer b. Farac el-Ruhhiye ve kardeşi Muhammed'e öfkelenildi. Muhammed b. Farac Mısır valisiydi. Onun getirilmesi için haber gönderdi ve mallarına el kondu. Bu olay 233 yılında vuku buldu. Ömer Bağdat hapsinde, Muhammed'de Semirra hapsinde iki yıl hapis tutuldular. Ahmet b. Ebu Duat felç olarak hastalandı. Mütevekkil onun yerine Ebu'l-Velit denilen oğlu Muhammed'i koydu. O zamanda ...* Ebu'l-Ayna dedi: "Engelli oldu, Çünkü dilsiz oldu konuşamıyor." dedi.

Mütevekkil Fazıl b. Mervan'a kızdı. Arazilerine ve mallarına el koyup onu uzaklaştırdı. Sonra onu bağışlayıp geri getirdi. Ebu Vezir ile bilinen Ahmet b. Halit'e de kızdı. 234 yılında mallarını haczetti. Sonra onu da bağışladı. Mütevekkil kâtiplere öfkelenince İshak b. İbrahim'e dedi ki "Bana iki adama bak. Biri vergi divanına, öbürü arazi divanına." Onlar bende." dedi. Yahya b. Hakan ve Musa b. Abdul-Melik b. Hişam Yahya İshak tarafından hapis edilmişti Pars vilayetini malını isteyince Musa'da hapisteydi. Onları getirdi Yahya b. Hakan'ı vergi divanına görevlendirdi. Mütevekkil amirliği (hilafeti) oğlu Muhammed'e teslim edip minberlerde ona dua edilmesini emredip bu haberi her yere yaydı. 234 yılı Zilkade ayı idi.

Türk İtah bu yıl hac için izin istedi. Ona izin verdi o da en iyi şekilde çıktı. Onun, Mütevekkil'i hileye düşürmesini istediğinden, Mütevekkil'in haberi oldu. Bunu beceremeyince hacca gitmeyi talep etti. Hayyat ile bilinen Yemen valisi Cafer

b. Dinar'a mektup yazıp Mekke'ye gitmesini ve İtah'ın oradan acele ayrılmasını istedi. Mekke'ye varınca Cafer ile karşılaştı ve Irak'a gitti.

s.486

Ona Sait b. Salih el-Hacib'i gönderdi. Kufe'de onunla karşılaştı Bağdat'a yaklaşınca İshak ile buluştu. Kılıcını, elbisesini, kemerini çıkarmasını emretti. Beyaz kemer ve beyaz sarıkla onu Bağdat'a girdirdi. Hüzeyman'ı köprünün başındaki sarayına kadar ulaştırdı. Onu orada bağlayıp hapse koydu. Mallarına ve arazilerine el kondu. Yardımcıları Süleyman b. Vehabı, Kudeme b. Ziyad'ı ve oğlu Mansur'u Bağdat'a gönderdi. Onunla bir araya gelince onu azarlayıp söylendiler. Oğlu Mansur'a babasının yüzüne tükürmesini emrettiler. Müminlerin emirine dedi ki: "Kölemi onlara hoşlandığı şeyi emrediyor." Birkaç gün kaldıktan sonra vefat etti. Cesedini Dicle'ye attılar. Mısır valisi Hersema b. Nasır'ın varlığına el kondu. Mütevekkil'in İtah ile yazışmasını emredip kendine uygun yaptı. Mısır'ın işlerinden İtah'ın olanları Ebu İshak'a verdi. İtah'ın Sind'de ki adamı Anbasa b. İshak haberi duyunca Irak'a gitti. Mütevekkil yerine Harun b. Halid'i görevlendirdi. Anbasa'ya da karşı gelmedi. Ve bu yılda Hasan b. Sehl vefat etti. Vefat etmeden önce evinden dışarı çıkmadı. Devletin hiçbir işine karışmıyordu.

Azerbaycan'ın Merend denilen bölgesine Muhammed b. Buais hâkim olmuştu. Azerbaycan valisi Hamdeveh b. Ali onu kaçırtdı sonra ...* Sultanın kapısına götürdü onu. Varınca Hamdaveyh b. Ali'ye dava açtı. Ve Hamdeveyh dövüldü. Ona kaldırılan malları aldı. İbn. Buais'i serbest bıraktı. Aylarca kaldıktan sonra Samirra'dan kaçtı. Mirend'e gitti. Çevresindekileri toplayarak isyan etti. Ve Hamdeveyh b. Ali hapisten çıkarılıp şehre vali edildi. İbn. Buais ona doğru giderek onu öldürdü. İbn. Buais güçlenmeye başladı. Türk Zirk gidip onunla savaştı sonra Attap b. Attap ona gitti. Memleket küçük Biga'nın elindeydi. Aylarca onunla savaştı. Sonra onu bağışladı. Yanına gelince onu sultanın kapısına götürdü. 235 yılında İshak'ın yanında hapis edildi. Hapiste az bir müddet kaldıktan sonra öldü. Yahya b. Ruad'ı da götürdü. Ona isim ve makam verdi.

s.487

Bu yılın içinde Mütevekkil ehli zimmetin bal rengi baş omuz örtüsü giymelerini, sıpaların olduğu tahttan katıra ve eşeğe binmelerini ve kapılarına şeytan resimleri olan tahtalar konmasını emretti. Mütevekkil kendinden sonra veliahtlığı oğlu Muhammed'e biat etti. Ondan sonra da oğulları Abdullah el-Mutaz Billah ve İbrahim el-Muayyid Billah memleketin her tarafından ileri gelenleri Samirrağ'a

davet etti. Onlara biat için ödülleri verdi. Orduyu da on ay ihsan etti. Hatiplere bu konuda hutbe vermelerini emretti. Muhammed el-Muntasir bu yıl Mütevekkil'in annesiyle beraber hac etti. O mevsim hacıları yönetti. Düzgün ve ahlaklı biriydi. Her veliaht bir bölgeye gitti. Muntasir Mısır ve Fas düştü. Yardımcısı Ahmet b. Hasip'ti. Ebu Abdullah Mutaz Billah'a da Horasan ve dağ bölgesini verdi. Yardımcısı Ahmet b. İsrail İbrahim el-Muayid'e Şam'ı Ermenistan'ı ve Azerbaycan'ı verdi. Yardımcısı Muhammed b. Ali el-Maruf Müvekkî bu dönemde sultanın işlerinde ehli zimmetten yardım istenmesini emretti. Kiliselerin yıkılmasını yeni mabetlerin devrilmesini ve yapılmasının yasaklanmasını emretti. Ve bu durumu her tarafa bildirdi. İshak b. İbrahim vefat etti ve yönettiği ticari vergi işlerini Mısır ve Dicle köylerinin vergi işlerini ve diğer yerler ile işlerin artırmasını ...* oğlu Muhammed'e verdi. Pers ile birlikte yedi gün boyunca ona karşı geldi ve her gün yedi kez çok sayıda liderler onunla sözleştiler. Onun gözünde en iyi mertebeydi. Muhammed babasının adamlarına uygun gördü, vergi işlerindeki yardımcısı Ali b. İsa b. İzzadvuz'du, mektup görevlisi de Memun b. İbrahim'di. Haksızlıklara Harun b. Cigoy'in yakını İshak b. Yezit'i koydu. Pers'e Hüseyin b. İsmail'i gönderdi.

s.488

Amcası Muhammed b. İbrahim'in yerine ve elindeki malları çıkarana kadar ona işkence etmesini emretti. Ölene kadar azap çekti. Hotil ile bilinen Tahir'in yakını Abdul Vahit b. Yahya Mısır'da yardımcı ve vergi işleriyle görevliydi. Muhammed b. İshak onu ordusunun başına görevlendirdi. Muhammed babasından sonra bir yıl kaldı sonra vefat etti. Yerine Abdullah b. İshak görevlendirildi sadece ordunun başına. Muhammed b. İshak'ın ve eskiden babasının yardımcıları Mütevekkil'in kapısına gittiler. Ve adamları görevden ayrıldılar. İshak b. İbrahim'in yardımcısı Ali b. İsa Samirra'dan Tıasicil Savad'a gitti. Ve onu en mühim vergi divanına görevlendirdi. İki ay kaldıktan sonra onu gönderdi yerine Ahmet b. Muhammed b. Müdebbir'i koydu. Oğulları Hüseyin'in ve İsmail'in malları haczedildi. Ve Ahmet b. Muhammed b. Müdebbir adamlarını Tıasicilsavad'a götürüp büyük bir miktar mala karşılık onları barıştırdı. Ahmet b. Muhammed b. Müdebbir yedi divana görevlendi. Bunlar: vergi divanı, arazi divanı, özel ve genel nafakalar divanı ve sadakaları, valilerin divanı, hizmetçilerin divanı, ordu divanı, iyilik görenlerin divanıdır. Böylece çok mal arttırılmış oldu.

237 yılında Muhammed b. Abdullah b. Tahir Horasan'dan Bağdat'a geldi. İshak b. İbrahim'in yönettiği işler ona verildi. Mısır'ın idaresinde Muntasir'in

tarafından Anbesse b. İshak el-Dabbi'ya verildi. Mısır'da birkaç ay kalmadan Rumlar seksen beş gemi ile Dumyat'a çöktüler. Çok sayıda Müslüman öldürdüler. Ve bin dört yüz ev yaktılar. Kavmin lideri ...(noktasız) bin dört yüz yirmi Müslüman kadını esir aldılar. Bin tanede Kıptilerden esir aldılar. Yahudilerden ise yüz kadın esir ettiler. Dumyat ve Sakat'ta ki silahları aldılar ve insanları kaçırdılar. Yaklaşık iki bin kişi denizde boğuldular. İki gece iki gündüz kaldılar ve çıktılar. Mütevekkil uygulama yardımcısı Muhammed b. Fazıl'a bir durumdan dolayı öfkeleni.

s.489

Yerine Ubeydullah b. Yahya b. Hakan'ı görevlendirdi. Yerini ve mertebesini yüceltti. Ve onu vali kıldı. Kendine ve ona müminlerinin dostu yazmasını emretti. Bu vilayeti Azet kabilesine verdi. Ona ve divandaki yazarlara onun adına kitaplar çıkarmalarını emretmesini istedi. Bu istemedi ama vergi işlerine arazilere, posta hane yardımcılığına savcılığa o bakıyordu. Tüm dünyada hiç kimse bu işlerde ona ortak olmadı buna rağmen insanların yanında sevilirdi. Babasını hak ve adalete görevlendirdi. Sonra öldü yerine amcası Abdurrahman'ı koydu. Mütevekkil Muhammed b. Ahmet b. Ebu Duada ve babasına öfkeleni. Yahya b. Eksem Temimi'yi hukuk savcısına görevlendirdi. İbn. Ebu Duad'ın malı ve arazileri elinden alındı. Bağdat'a gitti ve az bir müddet kaldıktan sonra öldü. ...* İleri gelen oğlu Yahya az bir zaman durdu. Sonra yerine Cafer b. Abdul Vahit el-Haşimi vali olarak atandı.

Mütevekkil 238 yılında Selam (Bağdat) şehrine gitti. Yolculukta inat edenler büyük çadırlara konakladılar. Sonra Bağdat'a girdi. Aşip şehirlere seyahate çıktı. Ermenistan'ın düzeni bozuldu. Asilzadelerden bir grup ve başkanları harekete geçerek oradaki bölgelere hâkim oldular. Mütevekkil hemen Ebu Sait Muhammed b. Yusuf'u oraya vali olarak atadı. Ve o memlekete doğru çıktı. Elbisesini istedi giydi, ayakkabısının tekini istedi giydi sonra birden yere düşüp öldü. Hal böyle olunca Mütevekkil onun yerine oğlu Yusuf'u görevlendirdi. Yusuf memlekete vardı ve asilzadelerle mektuplaştı. Bazıları onu kabul etti ve Kirat b. Asut onunla barışmaya çıktı. Onu Mütevekkil'e götürdü ve ...* Binvan b. ...* onunla savaşıp onu öldürdü ve memleketin düzeni bozuldu. Mütevekkil oraya büyük Bağa'yı gönderdi. Arzun'a varınca Bedlis'i ele geçiren Musa b. Zürara ona barışa gelince. Onu bağlayıp Mütevekkil'e götürdü. Sonra Aşut b. Hamza'nın olduğu Bak denilen bir yere geldi ve onu kuşattı. Sonra da bağışlayıp Samirrağ'a götürdü. Girişteki büyük kapıda

kafasını kesip astı. Tiflis'e hâkim olan İshak b. İsmail'e yanına gelmesi için mektup gönderdi.

s.490

O da sultanın itaatinden bir güç çıkmayacağını ama mal isterse göndereceğini adam isterse göndereceğini ama gelmesinin mümkün olmadığını bildirdi. Hemen ona doğru gidip savaşarak ona yendi. Kellesini kesip sultana götürdü. Sonra Sanarilere doğru gitti. Onlarla savaşırken bozguna uğradı ve ellerinden yenilmiş olarak kaçtı. Barış sağladıkları peşinden gittiler. Onları yakaladı ama onlardan bir grup kaçtı. Rum Hızır Sakalbe hâkimlerinden mektuplaştılar ve güçlü bir toplum oluşturdular. Bu haberi Mütevekkil'e gönderdi. O da memlekete Muhammed b. Halit b. Yezit el-Şeybani'yi görevlendirdi. Memlekete girince hareketçiler sakinleştiler. Ve onların barışını yeniledi.

240 yılında Humus halkı hamle yaptı. Valileri Ebu el-Mugis Musa b. İbrahim'i dışarı çıkardılar. Vali Hama'ya gitti. Mütevekkil Attap b. Attap'ı Muhammed b. Abdevey b. Cible'yi gönderdi oraya ve Muhammed'i memlekete yönetici olarak atadı. Onları sakinleştirdi ve orada birkaç ay kaldı. Sonra tekrar ona karşı çıktılar. Onları aldatarak yine sakinleştirdi. Başkalarından bir grup yakalayıp demir zincirle bağladı. Mütevekkil'in kapısına götürüldüler sonra ger onlara döndürülünce onları öldürene kadar kırbaçladı ve evlerinin kapısına astı. Fitnecileri takip edip yok etti. Mütevekkil Şam ve Ürdün haracına Ahmet b. Muhammed'i görevlendirdi. Devlet yardımcılarını ondan korktukları için ona hile yaptılar. Dediler memleketin düzene ihtiyacı var. Bunun sadece haraç görevlisi düzene koyar. 240 yılında Şam ve Ürdün'ü düzenlemeye başladı. Her yere ne gerekse götürdü.

240 yılında Sind valisi Harun b. Ebu Halit vefat etti. Sami b. Luaya soyundan olan Ömer b. Abdulaziz el-Sami oradaki şehrin sahibi dedi. Eğer ben vali olursam memlekette kalır ve kontrol altında tutarım. Bunu kabul etti. Mütevekkil'in hayatı boyunca orada kaldı.

Rum zorbası elçiler ve belli miktarda hediyeler gönderdi. Ona bunun kaç katını gönderdi. Yardımcı şerifi gönderdi. Tehlikeden uzak kalırdı. Ona fidyeye sözleşmesi verdi. 241 yılında Tarsus'a geldi. Küçük köylerin valisi Ahmet b. Yahya el-Ermeni'ydı. Ve Lamis Nehri'nin köprüsüne çıkarak esirlere çağırdı.

s.491

Her şehirden Rum esirlerini toplamıştı ve Nasranîlerin bir kölesini satın aldı. Mütevekkil saraylar yaptı, bunlara çok mal sarf etti. Saraylardan; Şah, Aros, Şibdaz, Garip, Burç ve Burca bir milyar yedi yüz bin dinar harcadı.

Yıldızların kayıp olduğu Perşembe gecesi 241 yılının Cemaziyelahir ayının başında ilk akşamdan gün doğana kadar yıkılıyordu. 242 yılındaki Lomus, Nisabor ve çevresindeki deprem ve Komus'ta çok sayıda insan öldü. Salı günü Şaban ayından on bir gün kala sarsıntıya uğradılar iki yüz bin kişi öldü. Ondan sonra Horasan'da şehirler battı. Bu ay Pers halkı parlak ışın aldı. Filrum bölgesinden ...* toz kapladı insanlar hayvanlar öldü, ağaçlar yandı, Mısır halkı da depreme uğradı. Ve mescidin kuşakları sallandı. Evler ve camiler yıkıldı bu yılın Zilhicce ayında.

Mütevekkil Şam'a gitmek istedi. Havasının soğuk olduğunu vasıf etti ona. O sinirliydi. Ahmed b. Muhammed b. Müdebire mektup yazıp saraylar evler hazırlamasını emretti. Yolu onarmasını evler ve su kanalları yapmasını istedi. Pazartesi günü Zilhicce ayından on gün kala 243 yılında Samarra'dan çıktı. Çarşamba günü sefer ayından sekiz gün kala 244 yılında Şam'a vardı. Saraylarda konakladı otuz sekiz gün kaldı.

Bazı Türk görevlilerinden sevmediği şeyler duydu. Şam'dan Irak'a gitti. Vilayetinde böyle tatilleri sadece tatillerde yapardı. Bu seferinde bir şey görmedi. Kimsenin çıkarına bakmadı.

Şam'ın tümünde deprem oldu. Hatta Lazkiye ve Celbe'ye ulaştı ve çok sayıda insan öldü. Halk evlerini bırakıp çöle çıktı ve bu durum aylarca sürdü.

s.492

Mütevekkil Samarra'dan üç fersah uzakta Mahuza denilen yere konakladı oraya bir şehir kurdu ve adını Caferiye koydu. Ve oraya bir nehir kazdı. Yazarları, divanları, tüm insanları oraya taşıdı ve oraya eşi duyulmayan bir saray yaptı. 246 yılının Muharrem ayında.

Yazarı Nacah b. Seleme'ye öfkeleni. Kâtiplerinin çoğu ona karşıydı. Übeydullah b. Yahya'dan sonra hala insanların malını götürüyordu. Onu vergi görevlisi Musa b. Abdul Melik b. Hiaşam'a ve arazi sorumlusu Hasan b. Muhallit b. Cerrah'a teslim etti. Onu iki milyar dinardan sorumlu tutmuşlardı. Musa b. Abdulmelik ona günlerce işkence etti ve elinde öldü. Malını, arazisini evlerini aldılar. 246 yılının Zilhicce ayında.

Mütevekkil oğlu Muhammed el-Muntasiri ile arası kırıktı. Onu kışkırttılar ve babasına karşı hamle yapmayı planladılar. Salı günü Şevvalin üçünde 247 yılında

onun yanına Türklerden bir grup girdi. İçlerinde Küçük Baga, Muntasir'in dostu Otamış, Bagır, Beglo, Yerbet, ...* Vacın, Sa'lefe* Gündeş vardı. Mütevekkil halvet yerindeydi. Hemen saldırdılar ve onu öldürdüler. Yanında Fetih b. Hakan'ı da öldürdüler.

Mütevekkil'in hilafeti on dört yıl dokuz ay dokuz gün sürdü. Kırk iki yaşındaydı. Mahuza'da yaptığı sarayına defin edildi. Onun hükümetinde fetih b. Hakan kâtip Ubeydullah b. Yahya vardı. Orduda İshak b. İbrahim, ondan sonra Muhammed b. İshak ondan sonra Muhammed b. Abdullah b. Tahir vardı. Koruma da İshak b. Yahya b. Muaz ondan sonra Recaa b. Eyüp sonra Süleyman b. Yahya b. Muaz vardı. Korumasında Vasif ve Baga vardı.

s.493

3.79. MUHAMMED EL-MÜNTASİR'İN HAYATI

Cafer el-Mütevekkil'in oğlu Muhammed el-Müntasir'in annesi Habeşiye Rumiye denilen bir cariye idi. Babası öldürüldüğü gün biat etti. Çarşamba gecesi Şevval ayının dördü 247 yılında o gün güneş akrep dönencesinde 15 derece 52 dakikaydı. Ay terazi dönencesinde 26 derece ve 4 dakika idi. Zühal Sümbüle dönencesinde 21 derece ve 20 dakika idi. Müşteri Boğa dönencesinde 2 derece 35 dakikaydı. Merih yay dönencesinde 25 derece 2 dakikaydı. Zühre akrep dönencesinde 2 derece 25 dakikaydı. Utarit akrep dönencesinde 3 derece 22 dakikaydı. Kardeşleri Ebu Abdullah El-Mutaz Billah ve İbrahim El-Müayyid'i çağırdı. Onlardan ve orda hazır olan tüm halktan biat aldı ve devlet sarayına gitti. Ve orduya on ayık erzak verdi. Caferi şehrinde çıkıp Samara'ya gitti ve o sarayların yıkılmasını emretti. İnsanları oradan çıkarıp o şehri harabeye çevirdi. Ve halk Samara'daki evlerine geri döndü. Kardeşleri Mutaz ve Muayyid'i görevden çıkarıp ve çıktıklarına şahit oldu. Ve Ahmet b. Muhammed b. El-Müdebbiri Şam ilinden çıkartıp Mısır'a gönderdi. Şam'ın sorumluluğunu bir gruba oluşturdu.

Oraya Otamış ve Ahmet b. El-Hasip hâkim olmuştu. Hilafeti altı ay sürdü. Cumartesi günü Rabi el-Ahir ayının dördünde Rebiulahir ayının dördünde 248 yılında vefat etti. Yaşı yirmi beş yıl altı aydı.

s.494

3.80. AHMET EL-MÜSTAIN'İN HAYATI

Ahmet b. Muhammed b. Mutasim, Müntasir vefat ettiği gün biat edildi, Cumartesi günü rebiulahir ayının dördünde güneş o gün ikizler dönencesinde on beş

derece ve on bir dakikaydı. Zühal sümbüle dönencesinde altı derece yedi dakikaydı. Müşteri ikizler dönencesinde on beş derecedir. Merih ikizler dönencesinde üç derece yirmi yedi dakikaydı. Zühre yengeç dönencesinde on dört derece ve yirmi iki dakikaydı. Utarit yengeç dönencesinde dört derece ve yirmi iki dakikaydı. O halife olmaya yetersizdi. Ama Müntasir vefat edince Türkler Mütevekkil'in evlatlarından tiksindiler, sonunun kötü olacağından korktular ve Ahmet b. Hasip biat için Ahmet b. Muhammet b. Mutasım'ı işaret etti. Onlara ve ona biat ettiler. Bazı komutanlar bu biate karşı çıktılar. Türklerden halkın arasında tartışmalar oldu ve üç gün tartışmalar dövüştükten sonra halk zayıf düştü. Müstayin halka çok mal dağıttı ve işler düzeldi. Onun hilafetini sağlayanlar Türk Otamış, Otamış'ın yazarı Şuca b. Kasım ve Ahmet b. Hasibe adil davranmadılar. Müstayin ona öfkeleni ve onu Fas'a gönderdi. Vilayetinden dört ay sonra denizden İkrıtış'a götürüldü. Sonra Kayravan'a götürüldü.

Müstain'in ashabı Horasan liderine karşı her biri öbüründen daha korkaktı 248 yılının Recep ayında Tahir b. Abdullah b. Tahir vefat etti. Kırk dört yaşındaydı. Korkuları dindi. Muhammet b. Abdullah'ı Irak'tan Horasan'a çıkarmayı planladılar. Müstain ona Horasan'a gitmesini söyledi. O dedi ki: "Kardeşim oğluna vasiyet etti. Benim oraya gidişimin memleketin karışmasına neden olmayacağına güven veremem." Müstain hemen Muhammet b. Tahir b. Abdullah b. Tahir'e babasının yerine Horasan vilayetini yöneltmesi için mektup yazdı.

s.495

Bu yılın içerisinde Rabia diyarından Abu Amud El-Şari çıktı. Müstain ona Bilkacur el-Fergani'yi gönderdi. Ona saldırıp onu öldürdü. Grubunu dağıttı.

Tahir ölüp oğlu Muhammet yerine geçtiğinde daha yaşı küçüktü. Horasan'da Şeratve diğerlerinden bir kavim harekete geçti. Şüratlılar çoğaldı. Neredeyse Sacistan'ı ele geçireceklerdi. Yiğitlik ve cesaret sahibi Saffar'la bilinen Yakup b. Leys kalktı. Muhammet b. Tahir'den Şürat'a çıkmak için izin istedi. Görevliler toplandı ve izin verdiler. Sacistan'a gitti. Şüratlı olanları oradan çıkardı. Sonra Keremen'e gidip aynısını yaptı ve memleketi onlardan temizledi. Makamı yüceldi. Müstain ona Keremen vilayetini vermesi için Muhammed'e mektup gönderdi. Orada kaldı ve memlekette kendini sevdirdi.

Ürdün'de Lahim kabilesinden biri karşı çıktı. Ürdün hâkimi onu çağırdı. O da Bablık'a kaçtı. Yerine adamlarından Katami denilen biri geçti. Çevresi genişledi ve haracı tahsil etti. Filistin liderinin gönderdiği orduları tek tek yendi. Bu halde

kaldı. Türk Muzahim b. Hakan Türklerden ve diğerlerinden bir grupla gelene kadar, Muzahim onların topluluğunu dağıtıp memlekette sürdürdü.

Humus halkı hâkimleri Kider b. Abdullah El-Aşruni'ye karşı çıktılar. Bir grup askerle onlara doğru gitti. Onu yendiler ve Hama'ya gidip bir grup askeri öldürüp astılar. Müstain hemen Abdurrahman b. Habip El-Azedi'yi görevlendirdi. Humus'a şehre doğru gitti. Dört merhalede iken birinde vefat etti. Yerine Fazıl b. Kar'ın El-Taberi'yi görevlendirdi. O memlekete gelince halk onu itaatle sevgiyle karşıladılar ve Kider'in onlara karşı kötü davranışını şikâyet ettiler. Şehre girdi birkaç gün şehir sakin kaldı. Sonra ona karşı hamle yapmak istediklerini duyunca onlardan bir grup yakaladı boyunlarını vurdu.

Müstain Ubeydullah b. Yahya'yı Mekke'ye gönderdi. Sonra Baraka'ya gönderdi. 249 yılının başında.

s.496

Samarra'da ordu bir daha hamle yaptı. Otamış'a karşı savaştılar. Bizim malımızı aldı mertebemizi sildi dediler. Türk liderlerden bir grup Kerh'a gittiler. Otamış onları durdurmaya çıkınca onu ve yardımcısı Şuca b. Kasım'ı 249 yılının Rebiülevvel ayında öldürdüler ve evlerini yağmaladılar. Bunlar Müstain'in rızasıyla oldu ve ona lanet ettiğini her tarafa bildirdi.

249 yılında Müstain Cafer el-Hayat'ı Saife'yi gazvetmeye gönderdi. Beraberinde Malatya valisi Ömer b. Abdullah el-Akta vardı. Rum memleketine girince Ömer yanındaki sekiz bin kişiyle içeri dalmak için izin istedi ve düşman onu çevirdi. O ve yanındakiler yaralandılar. 249 yılının Recep ayında.

Bu yılda Müstain Ali b. Yahya el-Ermeni'yi Ermenistan'a vali kıldı ama onun düzeni bozuldu. Ve Meyafarıkın'e gitti. Rumlar saldırı düzenleyip Müslümanların ülkesi ortada kaldı. O memleketin halkı Ali b. Yahya'nın yanında toplandılar. Rumlarla savaşmak için onunla konuştular ve onu yücelttiler. Rum ordusuyla karşılaştı. Şiddetli bir şekilde savaşırken öldürüldü. Rumlar onun cesedini aldılar ve bunu kendilerine büyük bir zafer saydılar. Çünkü o önceden onları çok etkilemişti.

Bu yılın içinde Humus halkı valileri Fazıl b. Harun el-Taberi'ye hamle yaptılar. Beni Kelp bölgesinde orduyu ona karşı harekete geçirdiler. Onların elinden Halit b. Yezit b. Muaviye'nin yenilene sarayına sığındı. Onu kuşattılar ve onun yanındakiler işi abarttı ve onu teslim ettiler. Onu alıp kestiler ve Raste'nin kapısına astılar. Onu öldürdükten sonra Şam valisi Tüek b. Taci'den korktular ve ona doğru

yola çıktılar. Nuşra onlara Babik ve diğerlerinden bir ordu gönderdi onları bozguna uğratarak geri Humus'a gönderdiler.

Müstain büyük Baga'nın oğlu Musa'yı altı bin korumayla Humus'a yönlendirdi. Bu haberi alınca Dabir el-Affar denilen bir adam Beni Kelp'ten ve diğerlerinden büyük bir orduyla ona karşı çıktı. Ve onunla savaştılar. Musa onları yendi ve zorla Humus'a girdi, üç gün şehirde serbestlik sağladı ve şehir yağmalandı, evlere ateş atıldı tüccarların malları gasp edildi. Humus'ta hamleyi yapan Gatif b. Nuğma el-Kelbi'ydi.

s.497

Kıssis adıyla bilinen Ma'rre'ye saldırdı. Ki o Yusuf b. İbrahim El-Tenuhidir. Tenuh kabilesinden kalabalık bir grup topladı ve Kinsir'in şehrine gitti. Orada sığındı. Müminlerin emirinin dostu Muhammed b. El-Müvellit gelene kadar onu ve Gatif b. Nuğma'yı ikna etti ve ona geldi. Sonra Gatif b. Nuğma'ya karşı çıkıp onu öldürdü ve Kıssis kara dağa kaçtı. Kelp kabileleri Humus'un bölgesinde Müvellid'e karşı toplandılar. Oraya gidip savaştı ve onları yendi. Sonra ona bir hamle yaptılar onu bozguna uğratarak ashabından çok sayıda insan öldürdüler. Muhammed Halep'e kaçtı. Kıssis, Kinsirin geri döndü onunla Kelp kabilesi arasında savaş yaşandı. Müvellit azil oldu yerine Abu el-SacEl-Asroşni vali oldu. Kıssis'a mektup yazdı. Güvende olduğunu bildirdi ve ona Tarik ve Bazraka'yı verdi. Sonra Lazkiye ve çevresine onu vali kıldı.

Abu Talib'in oğlu Ali'nin oğlu Hüseyin'in oğlu Ali'nin oğlu Zeyid'in oğlu Ebu Hüseyin'in oğlu Ömer'in oğlu Yahya kamaradaydı. Bazı yöneticiler ona ihtiyaç için geldiler. Onlardan hoşlanmadı. Kufe'ye gitti halk onunla birleşti. Kufe'de hamle yapıp Habis'i ele geçirip içindekileri serbest bıraktı. Kufe valisini dışladı. Güçlendi ve çevresi genişledi.

Müstain Türklerden Kelketkin denilen bir adamı ona yönlendirdi. Muhammed b. Abdullah b. Tahir'i de yakını Hüseyin b. İsmail'e gönderdi. Yahya b. Ömer büyük bir ordu ile yola çıktı. Bağdat ile Kufe arasında Şahi denilen yerde karşılaştılar. Recep ayından 13 gün kala. 249 yılında yoğun bir şekilde savaştılar sonra Yahya'nın ashabı bozguna uğrayıp ondan kaçınca o da savaşta öldürüldü ve kellesi Muhammed b. Abdullah b. Tahir'e gönderildi. Zırhta onun eline verildi. Halk geldi ve onu kutladı. Haşim oğullarından biri ona dedi ki: "Senin hoşlandığın şeyle Allah resulü hazır olsaydı onunla gurur duyardı.

Bu yılda Pers ordusu liderleri Hüseyin b. Halid'e hamle yaptılar. Ve ona karşı çıktılar. Getirilen mala saldırıp ondan rızıklarını aldılar. Başkanları Ali b. Hüseyin b. Kureyş el-Buhari idi.

s.498

Pers Muhammet b. Abdullah b. Tahir'e verilmişti. O bu haberi duyunca Abdullah b. İshak'ı vali kıldı. Ona karşı çok sayıda ordu ve mühimmatla gönderdi. Şehre girince ordu ona itaat gösterdi. Onun amacı Kureyş El-Buhari'ydi. O kurnazlık yapınca sonra ona rıza gösterdi. Pers ve Kerman sınırında olan Al Rozan ve Pers bölgesinde haricilerden olan bir kavim ile savaşmaya görevlendirdi. İbnî Kureyş ise İstahar bölgesine gitti. Askere mektup yazarak Abdullah b. İshak'a karşı çıktığını bildirdi. Ondan yarım istediler çünkü Abdullah onlara kötü davranıyordu. Erzak'ı onlardan yasak ediyor Ali b. Hüseyin döndü ve onun hakkından geldi. Onu evinden çıkardı, eşyalarını ve paralarını ondan aldı. Ali b. Hüseyin'i onlara emir etti. Abdullah Bağdat'a yöneldi. Muhammet b. Abdullah b. Nasır b. Hamza el-Hozai'i onlara yöneltti. Geldiğinde Ali b. Hüseyin ona iyi davrandı. Ama ona yaramadı. Kor Fars bölgesinde ona kızgın bir şekilde konakladı.

İsmail b. Yusuf el-Talib'i Medine bölgesinde onunla valinin arasında yaşanan sorun nedeniyle hamle yaptı. Onun vakfı için ona hoş davranmadı. Araplardan adam toplayıp Ravha Bölgesi'ne gitti. Sulatanın bazı çevrelerden gelen malını alıp Mekke'ye gitti. Oranın valisi Beşşatlı bilinen Cafer b. Fazıl'la savaştı. Ve Beşşat'ı yenip Mekke'ye girdi. Üç gün kaldıktan sonra Müzdelife'ye gidip Mina'da sabahladı. Halk kaçıyordu. Bin Yakup'la beraber olanlar Mekke'ye girdi. Halk onları İsmail'in ashabı olarak gördü. Onlara kılıçla girip onlardan çok sayıda katlettiler.

İsmail Mekke'ye gelince Mekke halkı onun girmesine karşı durunca onun ashabı kılıçları onlara dayadı ve İsmail girip tavaf ve say etti. Bir daha tavaf etti. Sonra Mina'ya gitti. Mekke'de üretim yerleri sorumlusu Muhammet b. Hatem denilen adam Yakup'a dedi ki: "Dervendi'dekini çıkar evde eşikte altından ve gümüşten ve onu halka dağıt". İsmail Savaştı ve o altını çıkardı. Mina'da birkaç gün kaldı ve gitti.

s.499

...* Bağdat'a ve Samarra'da fiyatlar kalktı hatta tahıl ölçüsünün fiyatı yüz dirhem oldu. Savaş başladı erzak kesildi, mal azaldı. 252 yılında aralarında kırgınlık oluştu. Müstain barışa çağırdı. Halifeliği bırakıp Mutaz'a teslim edecek ve o

memlekete gelip onun ve çocuklarının huzur içinde kalmasını ve belli bir miktar mal ve arazi sunulmasını istedi. Mutaz razı oldu ve o tahttan indi. Ve Muhammet b. Abdullah'a biat etti. Tahtı bırakma belgesi yazdı ve ona şahit tuttu. Annesini çocuğunu ve tüm ailesini alıp yerleşmek için Vasıt'a gitti.

s.500

3.81. EL-MUTAZ BİLLAH'IN HAYATI

Mütevekkil'in oğlu Ebu Abdullah El-Mutaz'ın annesi Kabiha denilen bir cariye idi. Samarra'da Perşembe günü Muharrem ayının yedinci gününde 252 yılında biat edildi. İbrahim El-Muayyid'e sunduğu sözleşmeyi tüm yöneticilere anlattı ve ondan sonra kendine dua etmelerini emretti. Yöneticiler Muhammet b. Abdullah b. Tahir'in ve Bağdat'takilerin biatını duyunca Mutaz'a biat ettiler. Şimşat sahibi b. Mücahit Filistin'de İsa b. Şeyh Mısır'da Yezit b. Abdullah, Asbahan'da Ümran b. Mühran biat etmediler. Mümtaz, Hatim b. Züreik'i Şimşat'a gönderdi. Bin Micahit ve Ehliyle savaştı. Onu ve oradaki ileri gelen bir grubu Amed'e götürüp boyunlarını vurdu.

Şam valisi Türk Nuşra b. Tacil'i İsa b. Şeyh'e yönlendirdi. Filistin valisi İsa'da ona doğru yürüdü. Ve Ürdün'de karşılaştılar. Aralarında çok zor savaşlar meydana geldi ve orada Nuşra'nın oğlu öldürüldü. İsa'nın ordusu Bozguna uğrayıp onu yalnız bıraktılar ve Filistin'e kaçtı. Aldığı kısımetle Mısır'a gitti ve Nuşra El-Ramle'ye girdi.

Mutaz Türklerden bir adamı Mısır'a biat için gönderdi. Mısır valisi Yezit b. Abdullah onu Ariş'te günlerce kapıda tuttu sonra girmesine izin verdi. O ve onun huzurunda olanlar ve İsa b. Şeyh, Mutaz'a biat ettiler.

Mutaz Muhammed b. Müvellit denilen Türklerden bir adamı Filistin'e gönderdi. İsa b. Şeyh'in haberini ve onunla Nuşra'nın arasında olanları duyunca ve b. Müvellit Humus'ta saygı görünce orayı Gatıf El-Kelbi ele geçirmişti. Onu itaate çağırıp barış sundu. O da kabul etti ama onu elde edince boynunu vurdu. Kelbiler her taraftan saldırıp onu bozguna uğrattılar.

s.501

Muhammet b. El-Müvellit Filistin'e girince Nuşra oradan kaçtı. İsa b. Şeyh kazanmış olarak Mısır'dan döndü. Filistin'e varınca Ramle ve Lüddün arasında

yaptığı saraya konaklandı. B. Müvellid'in bunda fırsatı olmadı. Her iki taraf birbirinden sakındı sonra hepsi Irak'a gittiler.

Muzahim b. Hakan Malatya'ya gitti. Rumlar orada defalarca görünmüşlerdi. Ebu Harmele ...* ile bilinen Kenane kabilesinden Cabir denilen bir adam Mısır'da hamle yaptı onu Mısır'a gönderdi yerine geçti. Topluluğu çoğalttı, vergiler topladı.

Önceden anlattığımız gibi Müstain hayatında Mudar diyarında Safvan el-Akil'i hamle yapıp Mutaz için çağrı yaptı. B. Sağır'la bilinen Muhammet b. Davut'la savaştı. Sözü yerine gelip liderlerden korumada olanlar biat edince Mudar diyarının posta sahibi Muhammet b. El-Eşas Huza-i Mutaz'a mektup yazıp Safvan'ın kötü davranışını ve isyan ettiğini anlattı. Mutaz hemen Sima El-Soluk'u gönderdi. Onu kapısına getirmesi için o zamanda Harran'da iki kişi harekete geçmişti. Birisi Ebu Leheb'in soyundan öbürü de Amevilerden. Bunların her biri liderliği üstlendi. Sima bunlardan başladı, onları yakalayıp Rafika'ya gittiğinde Safvan Elakili Muhammet b. El-Eşas Huza'ya karşı çıkıp onu öldürmüştü. Şima İbn. Abdos ile karşılaştı aralarında çatışmalar oldu. Sonra İbn. Abdos barışa davet etti. Memleketinin hâkimi olmayı ve ona dokuz yüz dirhem ödeneceğini şart koştu.

Musa b. Baga Hemezân'da konakladı. Halifesini de Kevkebi b. Arkıt'ın bölgesine gönderdi. Aralarında savaşlar yaşandı. Musa Asbahan'a hâkim olan Ümran b. Mahran'a doğru. Gidip onunla savaştı. Sonra kendini memlekete halife atadı ve Hemezân'a döndü.

Muhammet b. Abdullah b. Tahir 253 yılının Zilkade ayında Bağdat'ta vefat etti. Mutaz Ubeydullah b. Abdullah b. Tahir'i kardeşinin yönettiği tüm işlere ve orduya görevlendirdi. Muhammed'in öldüğü gün yaşı kırk dört yıldı.

s.502

Sonra Tahir b. Muhammet b. Abdullah b. Tahir'i Horasan sahibi amcası Süleyman b. Abdullah 'a gönderdi. Bunu duyunca durumlar karıştı. Türklerden Vasif, Baga ve diğerleri hilafeti üstlendiler. Bu mektubu Mutaz'ın yazdığı söylenir. Süleyman Horasan ordusundan büyük bir orduyla Bağdat'a geldi. Sonra Semir dağa girdi. Halk onun hâkim olacağından şüphelenmedi. Ona karşı çıktılar Vasif ve Baga onu vazgeçirmeyi planladılar. Bağdat'a dönmeye karar verdi. 254 yılının rebiyülevvel ayından on dört gün kala Salı günü Bağdat'a vardı.

Baga İsa b. Şeyh'e saldırdı Türkler onu gözetledi öldüreceklerdi. Ürdün'de Nuşra'yı öldürdüğü için yağmurlu günde güçlü bir atla saklanarak çıktı ve onları aşip Filistin'e ulaştı. Orada Mısır'dan getirilmiş mal buldu bunu tuttu. Arapların

emirlerinden emir verdi. Rabia kalesinden ona bir grup toplandı. Beni Kelb ile akraba oldu. Ramle'nin dışına Hisar yaptı. Adını Husami koydu.

Düzensizlik çoğalınca memleketin geliri azaldı ve beytülmal boşaldı. Türkler Semirray köyünden hamle yaptılar. Vasif onları sakinleştirmeye gelince onu vurup öldürdüler ve kafasını kestiler. 253 yılında yöneticilik Baga'ya kaldı. Sonra Salih b. Vasif harekete geçti. Babasının dostları yanına toplanınca onun yerini tuttu ve Mutaz zayıf düştü. Hatta ne emrettiği ne de yasakladığı olmuyordu. Çevredekiler buna karşı geldiler. Rabia diyarında Şuret'ten Ebu Salih'le bilinen yola devam edip Semir'a yaklaştı. Muhammediye de konakladı. Halife saraylarının üç fersahından gönderdiği halde onları yendi ve çevresi çoğaldı ve güçlendi.

254 yılında muharrem ayının beşinde Müzahim b. Hakan vefat etti. Yerine oğlu Ahmet geçti. Birkaç gün kalmadan hastalığı arttı ve öldü. Vilayeti üç ay sürdü. Rebiulahir ayında öldü ve memlekete Türk oluk Turhan'ın oğlu Arkoz hâkim oldu.

s.503

Ebu Talib'in oğlu Ali'nin oğlu Hüseyin'in oğlu Ali'nin oğlu Muhammed'in oğlu Cafer'in oğlu Musa'nın oğlu Ali'nin oğlu Muhammed'in oğlu Ali 254 yılında Cemaziyelahir ayından üç gün kala Çarşamba günü vefat etti. Mutaz kardeşi Ahmet b. Mütevekkil'i gönderdi. Onun namazını Abu Ahmet caddesinde kıldırdı. İnsanlar toplanıp çoğalınca ağlamaları bağrıışmaları çoğaldı. Na'sını geri evine götürüp orada defnettiler. Kırk yaşındaydı Hasan ve Cafer olmak üzere iki erkek çocuğu bıraktı.

Mutaz Baga'yı kabul etmeyip Salih'e ve Babik beye meyletti. Babik Beye Mısır'da yardımcı görevini verdi. Babik bu görevi kendi tarafından Ahmet b. Tolun'a verdi. Ahmet b. Tolun 254 yılının ramazan ayında Fastat'a geldi.

Mutazin Baga'nın ona hamle yapmak istediğinden haberdar oldu ve onu öldürmeyi planladı. Baga bunu duyunca kaçıp Musul'a gitti. Türklerin birçoğu ve diğerleri peşinden geleceklerini takdir etti ama kimse peşinden gitmedi. Teknede geri dönerken silahlılar onu yakalayıp Mutaz'a haber gönderdiler. Boynunun vurulmasını emretti ve boynu vuruldu, evi soyuldu. Oğlu Faris 254 yılında Fas'a gönderildi.

Mutaz Türklerin hamle yaptıklarından korkunca Semirra'da olan Haşimlerden hilafet evlatlarını ve diğerlerini Bağdat'a gönderdi. Türkler onlardan birini kaybetmesin diye.

Ahmet b. Tolun ile Mısır'ın vergi işlerindeki Ahmet b. El-müdebbir birbirlerine kaba sözler söylediler. Ebu Suhbayla denilen yardımcı Şükayir aralarını bozdu. Şükayir posta ve bazı bölgelerin arazilerini ve sultanın kullanılan eşyalarına

bakardı ve ona nispet edilir. El-Dabiki El-Şakiri denilen iki tarafı birbirine şikâyet etti. Baik Bey Ahmet b. Tolun'a destek çıktı. Baik Bey halifenin işinde liderdi. Hasan b. Muhallit b. Cerrah ve Ebu Nuh İsa b. İbrahim b. Nuh ona yardım ettikten sonra İbn. Müdebbir'in azledilme emri verildi. Muhammed b. Hilal denilen Mısır halkından bir adam vergi işlerine görevlendi. Ve İbn. Tolun İbn. Müdebbir'i yakaladı.

s.504

Onu bağladı ve yünden cübbe giydirip güneşin altında durdurttu ve üç ay bu halde kaldı. Yakup b. Leys El-Saffar güçlendi ve Pers'e gitti. Oranın hâkimi Ali b. Hüseyin b. Kureş'di. Ordusunu bozguna uğratarak onu esir aldı ve Pers'i ele geçirdi.

Salih b. Vasif el-Türkî, Mu'tez'in veziri olan Ahmet b. İsrail el-Katib'e saldırdı. Arazi divanının sahibi Hasan b. Muhallid'e İsa b. İbrahim b. Nuh'a ve Ali b. Nuh'a hamle yaptı, onları hapsedi mallarını ve arazilerinin aldı. Her türlü cezayı çektirdi. Mutaz Türkleri topladı yanına girip onu yerinden kaldırdı. Bir eve koydu, görevi bırakacağına dair notunu aldı ve iki gün sonra öldü. Namazını Mühtedi kıldırdı. Salı günü Recep ayından üç gün kala 255 yılında vefat etti. Vilayeti biat edildiği günden bıraktığı güne kadar dört yıl dokuz ay, Müstain'in tahtı bırakıp Bağdat'takilerinin ona biat ettiği günden bıraktığı güne kadar üç yıl yedi ay sürdü. Yaşı yirmi iki yıldır. Üç oğlan çocuğu bıraktı. Abdullah, Muhammet, Mühtedi.

s.505

3.82. HARUN EL-VASİK BİLLAH'IN OĞLU MUHAMMET EL-MÜHTEDİ'NİN HAYATI

Liderler halife evlatlarından Muhammet b. Vasık'tan iyisi akıllısı olmadığına anlaştılar. Annesi Kurb denilen bir cariye idi ve Mutezin gününde Bağdat'a gönderilenlerdendi. Oraya varınca ona biat ettiler ve sözlerini birleştirdiler. Onun biati 255 yılında Recep ayından üç gün kala Salı günü gerçekleşti. Biat edildikten sonra Perşembe günü göreve başladı. Kitaplarda Mutezin kendisinin tahttan indiğini anlatır ve ona kendini tahttan indirmiş dedi. Mühtedi iyi davranışlı mezhebi doğru olan biri çıktı. Zulümleri kendi çözdü işe eliyle başladı. Hikâyelere kendi imzasını attı, eğlence yerlerini kapattı. İlim ehlini ilerletti. Bir giydiği günlerce

üzerinde kalır değiştirmezdi. Hâkimleri Salih ve Babik Bey'di. Salih Ahmet b. İsrail'i ve İsa b. İbrahim b. Nuh'u hapisten çıkarıp büyük çıkış meydanına getirdi. Ölene kadar dövüldüler Hasan b. Muhallit kayboldu. Ahmet b. El-Mudebbir Mısır haracına geri döndü. Doksan gün kaldıktan sonra Babik Bey'den Ahmet b. Tolun'a mektup geldi. İbn Müdebbir'in görevden çıkarılması için yerine Muhammet b. Hilal'i uygun gördü ve görevlendirdi.

Humus halkı Muhammet b. İsrail'e karşı hamle yaptılar. Muhammet kaçtı İbn. Akar peşine düştü. Aralarında savaş çıkınca İbn. Akar öldü. İbn. İsrail şehre geri döndü. Ümmü Mutazin iğrencini Mütevekkil'in oğulları Ebu Ahmet ve İsmail'i Abdullah b. Mutez'i Mekke'ye çıkardı sonra Irak'a döndüler.

Oradaki tüm hareketçilere ve liderlere barış mektubu gönderdi. İsa b. Şeyh El-Rubiye'de aynı mektubu gönderdi. Ondan Mısır'ın ve diğer malların getirilmesini emretti. Ama o vermedi. İbn. Tolun'a ona karşı gelmesi için mektup gönderince yola çıktı. Ariş'e varınca oradan çıkması için ona haber geldi.

s.506

Hemen çıktı savaşla karşılaşmadı. İbn. Şeyh Şam valisi Türk Amacor ile karşılaştı. Amacor onu bozguna uğrattı ve oğlu Mansur'u öldürdü. İbn. Şeyh geri döndü ve ailesini sura taşıyıp orada korundu.

Sofıyle bilinen Ömer b. Ali'nin evlatlarından İbrahim b. Muhammet denilen taliplilerden bir adam Sayıt bölgesinde hamle yaptı. Aynı bölgede kendine Hattab'ın oğlu Ömer'in oğlu Abdullah'ın oğlu Abdülaziz'in oğlu Abdullah'ın oğlu Abdülhamid'in oğlu Abdullah diye bir adam hamle yaptı ve sultanla savaştı. Bu arada Basra hâkimi güçlendi. Ubbülle'ye gidip orayı yıktı. Basra halkı arasında gruplaşma oluştu. Hatta birbirlerinin evlerini yıktılar.

Mühtedi Türkleri kabul etmeyip çocuklarını ilerletmek istedi. Bunu anlayınca ondan iğrendiler ve itiraz ettiler. Onlardan bir grup yakalayıp boyunlarını vurdu içlerinde başkanları Babik Bey vardı. Türkler hemen toplanıp olay çıkardılar. Mühtedi boynunda Mushaf ile silahla onlar çıktı. Liderlerde ayaklandı. Onların mallarını kanlarını evlerini soymayı helal kıldı. Türkler ona karşı fazlaľařtılar. Liderler onu yalnız bırakınca birkaç yara aldı. Çıkıp Ahmet b. Cemil denilen bir komutanın evine girdi. Peşinden gelip onu yakaladılar. Yaralarının kanı aka aka onu merkebine bindirdiler. Tahtı bıraktığını ilan etsin diye öyle koydular ama karşı gelip iki gün sonra öldü. Ölümü Salı günü Recep ayından on dört gece kala 256 yılında gerçekte. Hilafeti bir yıldan on bir gün eksik sürdü.

s.507

3.83. ALLAH'A İTİMAT EDEN (MUTAMİD ALA ALLAH) AHMED'İN HAYATI

Mütevekkil'in oğlu Cafer'in oğlu Allah'a itimat eden Ahmet Mühtedi öldüğü gün biat edildi. Salı günü Recep ayından on dört on dört gece kala 256 yılında Acemi aylardan Haziran'daydı. O gün güneş aslan dönencesinde ve 27 derece 28 dakikaydı. Ay kova dönencesinde 8 derece 22 dakikaydı. Zühal yay dönencesinde 25 derece 30 dakika dönüştüydü. Merih aslan dönencesinde 3 derece ve 40 dakikaydı. Zühre aslan dönencesinde 1 derece ve 44 dakikaydı. Utarit ikizler dönencesinde 9 derece ve 33 dakikaydı.

Mutamit Übeydullah b. Yahya b. Hakan'ı vezir yaptı ve onu işlerine yönetici koydu. Ve biati uzaklara yaydı. Horasan'da Muhammet b. Tahir b. Abdullah b. Tahir Fırat köylerinde Malik b. Tok El-Teglib'i Mıdar ve Rabia diyarlarında ve Kınnesrin ordusunda Ebu El-Sec b. Diudad el-Eşrusni, Mısır'da Ahmet b. Tolun El-Türki biat ettiler. Ama Filistin'de İsa b. Şeyh b. Şelil El-Rubi biat etmedi. Amacur denilen Türklerden bir adam yedi yüz Türk ile ona yöneldi. Amacur Şam'a varınca İsa b. Şeyh Filistin'den ona karşı yola çıktı. Şam'ın kapısına gelince orayı kuşattı. Kuşatma zorlaşınca Şam'da Amacur ve ashabı şehirden çıktılar İsa b. Şeyh'in oğlu Mansur Ebu Sahba'ile bilinen halifesi Zufr b. El-Yeman onların peşinden gitti. Amacur'dan ashabı bunlara saldırdılar. İsa b. Şeyh'in oğlu Mansur öldü ve Ebu Sahba esir alınıp boynu vuruldu ve asıldı. İsa b. Şeyh ise Remla'ya kaçtı.

Ebu Talip ailesine dava eden Basralı Harici Ali b. Muhammet Ebille'ye gitti. Orayı soydu, yıktı ve ateşe verdi. Sait b. Salih ona karşı çıktı. Abulnesip nehrinde ona saldırdı.

s.508

Mutemid Mısır valisi Ahmet b. Tolun'a vergi işlerini Ahmet b. Muhammet b. Müdebbir'e geri vermesini emretti. Çünkü o elinde hapisti. Muhammet b. Hilal'de haraca görevlendirildi. 256 yılında Zilhicce ayından yedi gün kala cumartesi günü çıkarıldı ve vergi işlerine görevine geçti. Hapisliği dokuz ay yirmi beş gün sürdü.

Bu yıl içinde Beni Hilal'den bir kabileden Mekke halkından bir kabile bir olay üzerine tartıştılar. İki tarafta can kaybı verdi. Hac mevsiminin sahibi Hüseyin b. İsmail El-Tahiri'di. İnsanlara hac mevsimini yöneten lakabı Ka'b el-Bakar olan Ahmet b. İsmail b. Yakup'tu.

Türk Babek Bey vefat edince Mutamid Mısır'ın ve diğer olduğu yerlerin yöneticiliğini Türk Yarçuca verdi. Türk Yarçuc Mısır valisi Türk Ahmet b. Tolun'a mektup göndererek hâkim olduğu yerleri tasdik etti.

Mutamid Muhammet b. Herseme b. Ayun'u Rakka'ya vali tayin etti. 257 yılında Rebiyülevvel ayında Fıstat'a gelip Rakka'ya geçti.

Mutemit ölüm damarı denilen Hüseyin el-Hadim'i İsa b. Şeyh'e gönderdi. Filistin'i ele geçirmişti. Kendini ve malını ve çocuklarını güvence altında tutarak ve onda görünen bağışıkla birlikte onu Ermenistan'a vali kıldı ve bunu gerçekleştirdi. Memleketten Cemaziyelahir ayında 257 yılında çıktı. Elinde olanı Türk Amacor'a teslim etti. Ama bir dirhem vermedi. Gökyüzünde doğudan batıya giden bir ateş vardı. Bu geçtikten sonra arkasından şiddetli bir sarsıntı oldu. Bu olay güneş çıkışında Recep ayından üç gün kala acemi aylardan Haziranda oldu.

Ahmet b. Tolun Mısır'daki beytülmalde olanı Müminlerin emiri Mutameden götürdü. Miktarı bin bin ve yüz bin dirhemdi. Atı sürdü. Çeşitleri çuvalları mumlara yükledi. Kendisi tartarak Türk Amacor'a teslim etti ve onu kendine şahit tutup sonra Fıstat'a gitti.

s.509

Mutemit Ahmet b. Tolun'a İskenderiye vilayetini İshak b. Dinar b. Abdullah'ın yerine onun geçmesi için haber gönderdi. 257 yılının ramazan ayında Ahmet b. Tolun İskenderiye'ye gitti.

Ahmet el-Mutemit billah Ahmet b. Muhammed b. el-Mudebiri Şam vergileri işlerine görevlendirip Mısır vergi işlerinden onu çıkarttı. Vezirin yeğeni bilinen Ahmet b. Muhammed Şucağı Mısır vergi işlerine görevlendirdi. Bu yılın ramazan ayında Fıstat'a geldi. Ebu Suhbe ile bilinen yardımcı Şiri Mısır'daki postaneden azledip yerine bu yılın şevval ayında gelen Ahmet b. Hüseyin el-Ehvazi'yi görevlendirdi.

Bu yılın içinde Ahmet b. Tolun Türklerden olan Mat'an adında bir adamı Mısır hacıları ve bin atlı ile birlikte gönderdi. Silahla ve tedbirli askerle Mekke ve Medine'ye girmesini emretti. Arafat'a aynısını yapmasını istedi. Dediğini yerine getirdi Arafat'a bayrakla, davulla ve silahla girdi.

Bu yılın içinde Muddai Basra'ya girip büyük mescidi yaktı. Muhammed el-Muvellit denilen Türklerden bir adam ona gitti ve o bu haberi duyunca kaçtı ve karşılaşmadılar. Bu yıl Ebu Abdurrahman el-Ömeri'nin adı çıkmaya başladı. Sultanın ashabıyla savaşmak için kafasını çıkardı. Asvand'a Ahmet b. Tolun'un arkadaşı

Şu'be b. Herkan ile karşılaştı ve onunla savaştı. Yine bu yılın içerisinde Filistin'de Lahm ve Cüzam arasında gruplaşma oluştu ve savaştılar. İki tarafta da kayıplar oldu. Bu yıl hac ibadetini Muhammed'in oğlu Abbas'ın oğlu, İsmail'in oğlu, Hasan'ın oğlu Abbas'ın oğlu Fazıl yönetti. Ahmet b. Muhammed b. Müdebbir 258 yılının Muharrem ayında kuzey bölgelerine Dumyat şehrine doğru gitti haraç işlerini üstlendi. Türk Muhammed el-Müvellit Basra'ya girdi. Ebu Talip ailesine Muddeyi olanı ve ashabını oradan çıkardı. Kavim döndüğünde konaklayacak yer bulamadılar.

s.510

Bu yılda Mamun'a valisi olan Hamad b. Hersema b. Ayun'a Berka ordusu hamle yapıp onu çıkardılar ve ...* Fıstat'a aynı yılda Ahmet b. Tolun talibileri ve onların içinde olanları Mısır'dan çıkarıp Medine'ye gönderdi. Çıkışları Cemazievvel ayında oldu. Abbas b. Ali soyundan biri gitmedi. Fas'a gitmek istedi. Ahmet b. Tolun onu yakalayıp yüz elli kırbaç vurdu. Fıstat'ı dolaştırdı.

Bu yılda Bağdat'a salgın hastalık düştü. Birçok insan öldü. Evinden çıkan yola çıkmadan ölüyordu. Bağdat'ta bir günün içinde yirmi iki bin insan öldüğü söylenir. Aynı yılda Mısır haracının görevlisi vezirin yeğeni Ebu Eyüp Ahmet b. Muhammed Mısır'daki büyük caminin salonunu genişletti. El-Mütevekkil Alallahoğlu Ebu Ahmet büyük bir orduyla Basra'dan çıkan Ebu Talip ehline müddei olana gitti. Askerler silahlar ve diğer şeyler gemilerdeydi. Gemilerin içine ateş düşüp yanınca Ebu Ahmet geri döndü.

Bu yılda Ahmet b. Tolun ordudan ona teşekkür borcu olanlardan yakınlarından ve tüm insanlardan kendi biatını aldı. Onun düşmanını düşman, dostunu dost görmek ve onunla savaşan herkesle savaşmak şartıyla.

Muhammed b. Ali b. Yahya b. el-Ermeniye saldırı düzenledi. Mütevekkil'in yakını yardımcı Şinif fedailiğe sundu kendini. Lamis nehrinde toplandılar. Hemen Rumlara dört ay ateşkes şartı koştular. Bu olay 258 yılının ramazan ayında oldu.

Aynı yılda Türk Yarçuç Semirra'da öldürüldü. Ve Ahmet b. Muaffak b. Mütevekkil veliahtlığa biat edildi. Ona Mutedit lakabı verildi. Yarçuç'un Mısır ve diğer yerlerdeki işleri ona verildi. Mısır minberlerinde ona dua edildi.

s.511

Hacda insanları Fazıl b. Abbas yönetti. Çöl halkına deprem, rüzgâr, karanlık ...* Medine'nin çevresinde olan Beni Selime, Beni Hilale, diğerleri Kays'a ve tüm memleket halkına uğradı. Mekke ve Medine'ye kaçıp Allah resulünün kabrine ve Kaba ya sığındılar. Yolunu kestikleri hacıların eşyalarından beraber getirdiler ve

onlardan çok sayıda insan helak olduğunu söylediler. Bu olay 259 yılında gerçekleşti. Bu yılda Nil nehrinin suyu değişti sarıya döndü. Birkaç gün bu durumda kaldı sonra eski haline döndü. Bu senenin içinde yardımcı Şukair Ebu Suhba ve Mısır postasının sahibi b. Mutahhir el-Sasani öldüler.

s.512

Konu No	FİHRİST	Sayfa No
1	Resûlullahın Doğumu	7
2	Ficar	15
3	Hilf-i Fudul	17
4	Kâbe'nin Yapılış	19
5	Hatice binti Huveylid ile Evliliği	20
6	Gönderiliş	22
7	İsra	26
8	Nezare	27
9	Habeşistan Hicreti	29
10	Kureyşin Resûlullahı Kuşatması ve Sahife Haberi	31
11	Resûlullahın Oğlu Kasım'ın Vefatı	32
12	Mekke'de İndirilen Ayetler	33
13	Ebu Talib ve Hatice'nin Vefatları	35
14	Resûlullah Nefsini Kabilelere Arzetmesi ve Taif'e Çıkışı	36
15	Ensar'ın Mekke'ye Gelişi	37
16	Resûlullah'ın Mekke'den Çıkışı	39
17	Resûlullah'ın Mekke'ye Gelişi	41
18	Namaz ve Orucun Farz Kılınması	42
19	Medine'de İndirilen Ayetler	43
20	Büyük Bedr Vakası	45
21	Uhud Savaşı	47
22	Nadiroğulları Vakası	49
23	Hendek Savaşı	50
24	Kurezaoğulları Vakası	52
25	Mustalakoğulları Vakası	53
26	Hudeybiye Gazası	54
27	Hayber Vakası	56
28	Mekke'nin Fethi	58
29	Huneyn Vakası	62
30	Mute Gazası	65
31	Savaş Olmayan Gazalar	66
32	Ordu ve Birliklerde Komutanlar	69
33	Resûlullah'a Gelen Arap Heyetleri	79
34	Peygamberin Kitabı	80
35	Resûlullahın Eşleri	84
36	Resûlullahın Oğlu İbrahim'in Doğumu	87
37	Resûlullahın Hutbe, Vaaz ve Güzel Ahlak ile Edebi	89
38	Veda Haccı	109
39	Vefat	113
40	Resûlullahın Sıfatı	116
41	Resûlullahın Benzerleri	117
42	Resûlullahın Annelerinin Soyunun İbrahim'e, Avatik'e ve Fatımalara Dayanması	118

43	Neslinden Gelmiş Olduğu Annelere Fatımalar Denilmesi	122
44	Ebu Bekir'e Biat ve Sâ'ide Oğulları Sakifesi Haberi	123
45	Ebu Bekir Dönemi	127
46	Ömer b. Hattab Dönemi	139
47	Osman b. Affan Dönemi	162
48	Müminlerin Emiri Ali b. Ebu Talib'in Hilafeti	178
49	Hasan b. Ali'nin Hilafeti	214
50	Muaviye b. Ebu Sufyan Dönemi	216
51	Hasan b. Ali'nin Vefatı	225
52	Yezid b. Muaviye Dönemi	241
53	Hüseyin b. Ali'nin Öldürülmesi	243
54	Muaviye b. Yezid b. Muaviye Dönemi	254
55	Mervan b. El-Hakem ve Abdullah b. El-Zubeyr Dönemleri ve Abdülmelik Döneminin Bazı Günleri	255
56	Abdülmelik b. Mervan Dönemi	269
57	Velid b. Abdülmelik Dönemi	283
58	Süleyman b. Abdülmelik Dönemi	293
59	Ömer b. Abdülaziz Dönemi	301
60	Ali b. Hüseyin'in Vefatı	303
61	Yezid b. Abdülmelik Dönemi	310
62	Hişam b. Abdülmelik b. Mervan Dönemi	316
63	Ebu Cafer Muhammed b. Ali'nin Vefatı	320
64	Velid b. Yezid Dönemi	331
65	Yezid b. Velid b. Abdülmelik Dönemi	335
66	İbrahim b. Velid Dönemi	337
67	Muhammed b. Mervan Dönemi ve Abbasoğulları Davası	338
68	Ebül-Abbas El-Seffah Dönemi	349
69	Ebu Cafer El-Mansur Dönemi	364
70	Ebu Abdullah Cafer b. Muhammed'in Vafatı ve Adabı	381
71	Mehdi'nin Dönemi	392
72	Musa b. Mehdi Dönemi	404
73	Harun El-Reşid Dönemi	407
74	Musa b. Cafer'in Vefatı	414
75	Muhammed El-Emin Dönemi	433
76	Memun Dönemi	444
77	El-Rıza Ali'nin Vefatı	453
78	Mutasım Billah Dönemi	471
79	Harun El-Vasık Billah Dönemi	479
80	Cafer El-Mütevekkil Dönemi	484
81	Muhammed El-Muntasır Dönemi	493
82	Ahmed El-Müstain Dönemi	494
83	El-Mu'tez Billah Dönemi	500
84	Muhammed El-Muhtedi Dönemi	505
85	Ahmed El-Mutemid Ala Allah Dönemi	507

SONUÇ

Ya'kûbî, IX. yüzyıl önemli tarihçi ve coğrafyacısıdır. Miladî IX. yüzyılın başlarında Bağdat'ta doğdu. Büyük dedelerinden Vâzih'a nispetle İbn Vâzih diye de anılır. Horasan'da Tâhirîler'in hizmetinde uzun süre görev yaptı. Bu hânedanın yıkılışından sonra Horasan'dan ayrıldı. Hindistan, Çin, İran, Kuzey Afrika, Endülüs ve Suriye'nin yanı sıra birçok Arap ülkesine seyahatlerde bulundu. Ermenice ve Farsça gibi değişik dilleri öğrendi. Doğrudan birçok kültürle karşılaştı. Buralarda topladığı bilgileri Kitâbu'l-Buldan'da kullandı.

Çalışmamızda Ya'kûbî'nin hayatı, ilmi kişiliği, eserleri hakkında bilgi vermeye, onun tarihçiliği hakkında değerlendirme yapmaya çalıştık.

Ya'kûbî kendi dönemine kadar olan bütün yazılı ve sözlü kaynaklardan özet bir Dünya tarihi yazmayı planladığından konuları kısaltarak verdiğini gördük.

Yâ'kûbî, İslam Tarihi bölümünde olayların doğuşunu bir Şîî bakış açısı ile vermektedir. O kısımda müellifin subjektif kaldığını söylemek mümkündür. Ya'kûbî'nin kendi düşünce yapısı ve temayülleri eserlerine yansıttığı eser incelendiğinde görülmektedir. Ya'kûbî, olayları naklederken Şîa kavramını kullanmaktan kaçınmıştır.

Hız. Peygamber'in Sireti hakkında önemli bilgilerin verildiği eserde İmâmet'in Hız. Ali'ye ait olduğunu açıkça belirtmesi bu duruma bir örnek gösterilebilir. Ayrıca Hız. Peygamberden sonra devletin başında olanlar için halife kavramını sadece Hız. Ali ve Hız. Hasan için kullanmış olması da onun bu dönem için bakış açısının önemli bir göstergesidir. Özellikle Hız. Osman dönemi olaylarını anlatırken sıkça subjektif değerlendirmeler yapan Ya'kûbî'nin Emevi karşıtı söylemleri çok net görülmektedir. Emevi Halifelerinden bahsederken kaba, sert, zalim olduklarını vurgular ve zevk ve sefa içerisinde günlerini geçirdiklerini belirtir. Abbasi halifeleri için bu söylemler tam tersinedir. Sonuç olarak Ya'kûbî, Hulefa-i Râşîdin ve Emevi Dönemini anlatırken Hız. Ali taraftarı olduğunu açığa vurmaktadır. Onun özellikle bu dönem olaylarını Ehl-i Beyt ve Hız. Ali yanlısı söylem ve yorumlara eserinde rastlanır.

Ya'kûbî, Müslüman Tarihçilerden evrensel tarih düşüncesini dile getiren ilk tarihçidir. Bu sebeple o, İslam Tarihçileri arasında mühim bir yere sahiptir.

ÖZGEÇMİŞ

Sedat Seçkin BOZKURT, 1979 yılında Besni’de doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimini Besni’de tamamladı. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Amasya Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünden 2002 yılında mezun oldu. Aynı yıl Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde öğretmen olarak göreve başladı. 2010-2014 yılları arasında Besni İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü bünyesinde birçok yerel, ulusal ve uluslararası projenin hazırlanmasında ve uygulanmasında görev aldı. 2015 yılından itibaren Sarıyaprak Çok Programlı Anadolu Lisesi’nde Okul Müdürü olarak görev yapmaktadır.

VITAE

Sedat Seckin BOZKURT. He was born in Besni in 1979. He completed primary, secondary and high school in Besni. He graduated at 19 Mayıs University, Amasya Faculty of Education in the field of social science in 2002. He started working at The ministry of Education as a teacher in same year. He took place in a lot of national and international project within Besni Education Directorate. He has been school Principle at Sarıyaprak Multi-Program Anatolian High School since 2015.

KAYNAKÇA

1. Ağarı, Murat, “İslâm Ansiklopedisi”, 2013, Cilt: 43
2. Şeşen, Ramazan, “Müslümanlarda Tarih-Coğrafya Yazıcılığı”, İstanbul 1998
3. Öz, Şaban, “Kitap Tanıtımı ve Değerlendirmesi”, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Sayı:14, Kahramanmaraş 2009
4. Ağarı, Murat, “İrak ve Belh Coğrafya Ekolleri ve İlk Temsilcileri: İbn Hurdazbih, Ya’kubî ve İstahrî”, Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, Sayı 34, Erzurum 2007
5. Ağarı, Murat, İslâm Coğrafyacılığı ve Müslüman Coğrafyacılar, Kitapevi Yay., İstanbul, Mayıs 2002
6. Ağarı, Murat, Ülkeler Kitabı, Ayışığı Yay., İstanbul, Aralık 2002
7. Çamyar, Selahattin, Ya’kubî ve Tarihçiliği, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 1988
8. İslâm Ansiklopedisi (DİA), Türkiye Diyanet Vakfı Yay. , Ankara